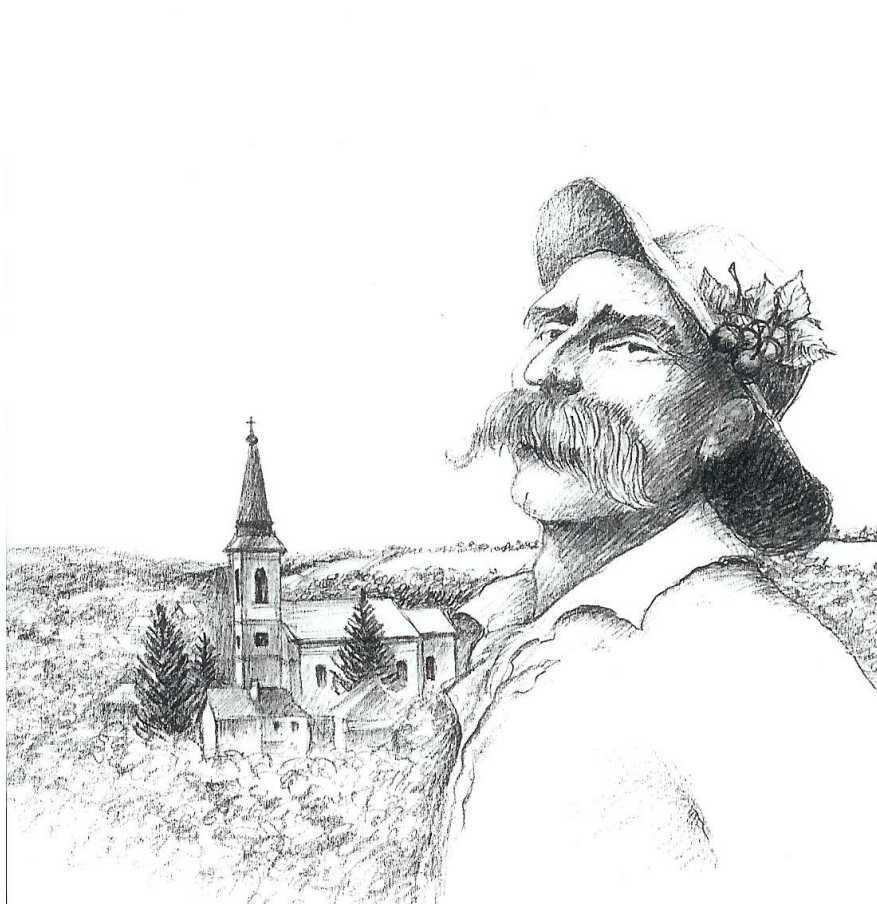

————Szomolyai dombok alján————

SZOMOLYAI DOMBOK ALJÁN...

SOMOGYI DÉNES

A grafikák készítői ABC sorrendben:

Csombor Éva: 5, 14, 26, 31, 42, 49, 112, 162, 421, 430, 443, 445, 449, , 476, 490, 496, 497. -es oldalak.

Dobos Éva grafikusművész: címlap, 339, 350, 358, 365, 380, 384 oldalak.

Kürti Tamás: 72, 168, 186, 195, 300, 313, 322 oldalak.

Lelesziné Tarnai Irén grafikus, festőművész: 21, 67, 98, 138 oldalak.

ISBN :978-963-12-6873-7

Írta és szerkesztette: Somogyi Dénes. 2005.
{Válogatás a könyveimből}

*Szomolyai dombok alján,
Vár reám egy öreg kisház.
Vár reám, hogy elregéljem,
Kik éltek ott réges-régen.*

*A régi falu útporában,
Őseinknek lábnyomában,
Keresgetem, kutatgatom,
Hová tűnt el Rozi ágyom ?*

*Pesta sógor görnyedt háta ?
De sok hátyi elnyűtt rajta !
A hátyikban jó cseresznye,
Azt cipelték ők Egerbe.*

*Hová tűnt a lábuk nyoma ?
Lám az idő ily mostoha!
Én keresem, én kutatom,
Ha megtalálom—megmutatom.*

Az itt közölt történetek valóságok, azonban a nevek bárki nevével történő azonossága, csupán a véletlen műve.

Tisztelt Olvasóm!

El kell áruljam, nekem még nem volt gyerekszobám. Persze ez még abban az időben – ezen a tájon – nem is volt divat. Ez meg is látszik a mondat szerkesztéseimen és írásaimból is kiderül. Ha ezek után mégis úgy döntenél, hogy végig olvasod régi firka mányaimat, némelyiknél ne kezdjél el könnyezni azon, hogy az előtted megjelenő emberek milyen primitív életet éltek hajdanán. Ne könnyezz azon sem, hogy ők még nem ismerhették korodnak nemes technikai vívmányait és enélkül voltak kénytelenek életüket élni. És ne lepődj meg azon sem, hogy ezeknek a technikai vívmányoknak hiányában is mosoly derült az arcukon, egyszerű dolgoknak is őszintén örülve. A mai emberek legtöbbszörének, a fényesebbnél-fényesebb technikai vívmányokért folytatott nemes küzdelemben lehervad arcáról a mosoly. Kivétel az, akinek lopásra lehetősége és lelke van. Mert bizony a ma embere fényes műtyürrék birtokában is alig bír egy kis mosolyt csalni arcára, amely úgy néz ki, mintha túlságosan savanyú lett volna az az ecetes uborka, amelybe még az elmúlt héten harapott.

GYERMEKKORUNK KARÁCSONYA

A háborúnak már nemcsak a híre, hanem a dőreje is hallatszott a falu fölötti dombok tetején. A távoli ágyúdörgések, félelmetes hangon adták tudtul Szomolya község lakóinak, hogy napok kérdése és megjelennek a katonák pusztító fegyvereikkel. A levegőben nehéz bombázó repülőgépek repültek át a falu felett, éjjel és nappal egyaránt.

– *Jönnek az oroszok!* – hozta hírül egy ember Miskolc felől érkezve. Aztán jöttek mások is, akik megerősítették, hogy a falu számára is megérkezik a második világháború minden keservével és borzalmával. Valójában már korábban megérkezett. Talán már akkor, amikor jóval korábban a sasos behívó parancsokkal kopogtatott a postás, a katonakorú férfiak lakásán. Nem maradtak a faluban csak a nők, a gyerekek, a beteg idős férfiak. A háború gyors közeledésének hírére megmozdult a falu, mint a felbolygott méhkas. A hírt hozó emberek tanácsokat is hoztak, hogy más helyeken – falvakban, városokban – miképpen készültek fel a háború közeledésére.

– *Először is legfontosabb, hogy az élelmet mind el kell dugni, vagy elásni. A háziállatokat leölni és a húsát felfüstölni, eldugni, mert az oroszok mindent elvisznek ami ehető, és ami fényes, meg ami nem. A fiatalasszonyok cseréljenek ruhát az öregasszonyokkal, és kenjék be arcukat korommal, piszokkal, és ne fésülködjenek, hogy minél csúnyábbak legyenek. Ha nem így csinálják, akkor ,ami történik, köszönjék maguknak!* – mondta a hírhozó ember.

Én – hatévesen – nemigen értettem a tanácsokat osztogató embert, azonban az őt hallgató emberek arcán megjelenő aggodalomból éreztem, hogy

valami ismeretlen baj közeledik hozzánk. Még aznap lázas készülődésbe kezdett a környékünk. A falu környéki pincék kitűnő óvóhelyül kínálkoztak fel, a háború elől menekülő helybelieknek, de még nagyon sok alföldi menekülőnek is. A megőrzésre szánt értékeket Zemámék pincéjébe hordtuk. Ezek között volt kevés termés, sok ruhanemű, órák, edények, kisebb bútorok, és még ki tudja mi minden, amit értéknek nevezünk. Amikor a környékeliek értékeivel telelt a pince, a tufakő feletti földrétegét becsákányolták a pince bejáratára. Ezáltal az ajtó – a kíváncsi szemek elől – el lett rejtve olyan tökéletesen, mintha soha nem is létezett volna ott semmilyen pince. Ez hihetőnek is tűnt, mert a legközelebbi szomszédos pincék is igen omladozó állapotban voltak.

– Nos, ezzel is megvolnánk! – mondták az emberek a munka végeztével.

A faluban mindenki más-más módon próbálta menteni a számára értéknek ítélt tárgyakat és állatokat. Volt olyan, aki lovát, tehenét eladta, hogy az érte kapott pénzt mégiscsak jobban el lehet dugni, a háború rabló lovagjai elől, mert az kis helyen is elfér, és még enni sem kér. Persze mindenfajta bölcselkedés csak később derül ki, hogy bölcs volt-e, vagy sem. Most is igaznak tűnt az a mondás, hogy: *ami veszni készül, az el is vész*. Az eladott lovat, a tehenet ugyan nem tudták elvinni az oroszok, de háború után a ló áráért egy pipadohányt sem lehetett venni, mert az jobban elromlott, mint kánikulai napon a disznósajt. Egy-egy pincében négy-öt család is megfelelő óvóhelyre talált. A pince vastag tufakő teteje viszonylagos biztonságot adott a lakásokhoz képest, amelyeket egy gránát, vagy repeszdarab is végzetesen elpusztíthatott a lakóikkal együtt. Igaz, fűteni nemigen fűtötték, de hőmérséklete télen is alkalmassá tette arra, hogy óvóhelynek használják. A fűtés egyébként is veszélyes lett volna a felszálló füst miatt, amit a Gyűr-tetőn és más dombokon megbúvó aknavető észre vettek volna. Bent a pincében, a legszükségesebb élelmiszereket raktuk be, az átvonuló harcok idejére. Szalonna, zsír, ha volt kolbász, liszt, só, cukor, krumpli, étolaj és még más egyéb ehető dolgokat, mint pl. gyümölcsök. Amikor minden bent volt, egyre nyugtalanabbul éreztük magunkat, az egyre közelebből hallatszó robbanások, dőrejek miatt.

– *Jönnek az oroszok! Már Mezőkövesden vannak!* – hozták izgatottan a híreket a faluba érkező újabb menekülők.

Mondták, hogy az idős embereket és a fiatal fiúkat is viszik magukkal robotra, lövészárkokat ásni. A fiatalabb asszonyokat, lányokat pedig krumplit pucolni. Persze, nem annyira a krumplipucolás volt az, amitől féltek a nők. Sokkal inkább féltek attól, ami azután következett. Nem csoda, ha bekenték magukat a fiatal nők korommal, hogy minél csúnyábbnak lássanak. De az oroszok erre is rájöttek, mert ősz haját és ráncot nem tudtak csinálni maguknak. Mamámnak – a hetvenhárom évével – nem kellett a krumplipucolási elhurcolástól tartania, ezért összpontosította a figyelmét a pincében kénysze-

rűségből összezárt gyerekekre, akik pár nap elmúltával már kicsinek éreztük a pincét.

– *Ha nem viselkedtek rendesen, elvitetlek az oroszokkal!* – hívta fel figyelmünket zajtalanabb viselkedésre, mert sokszor olyan zajt csaptunk, mint ha máris az oroszok érkeztek volna meg.

Ezekre az intelmekre mindig csendesebbek lettünk. Kezes bárányokká váltunk egy félórányi időre, majd újra kezdtük a rohangászást a pincében. Talán nem is igen hittük, hogy egyszer valóban eljönnek, ha nem is éppen értünk, de másért sem. Mamám, és mások is újra kezdték az ijesztgetést, hogy elvisznek az oroszok. Addig emlegették a kertek alatt járó farkast, míg valóban meg is érkezett.

– *Davaj, davaj sztari! (gyerünk, gyerünk öreg)* – hallatszott a kemény felszólítás odakintről, és kettő orosz katona jelent meg az ajtóban, papómat lökdösve maguk előtt.

Mindkettőnél géppisztoly és a derekukat szorító derékszíjon kézigránátok lógtak. Bent a pincében egy pillanat alatt néma csend lett. A halvány gyertyafény miatt homályos és áttekinthetetlen volt a pince. Ezt a homályt használtam ki arra, hogy egy szempillantás alatt az egyik ágy alá becsusszanjak.

– *Engem ugyan nem visztek el!* – mondtam magamban, és éreztem, hogy egyre jobban remegek.

Az oroszok eközben papómat lökdösve bejöttek a pincébe. Egyikük kiabálni kezdett, miközben mindketten a bentlévőkre szegezték a géppisztolyukat.

– *Partizán jeszt?! Partizán, partizán!* – kiabálták mindketten, és minden zezugot megnéztek, míg végül az alá az ágy alá nézett be egyikük, ahol én egyre jobban remegtem.

Közben a család is észrevette, hogy hiányzok. Éppen idejében, mert az oroszok is észrevettek, és félő volt, hogy partizánnak nézve, belőnek az ágy alá. Végül is az oroszok szemeláttára, papómék húztak ki teljes remegéssel együtt. Az oroszok megnyugodtak, de én csak féltem és remegtem. Látták, hogy egy hatéves gyerek még sem lehet partizán és barátságosabb hangon szóltak a bent lévő, félő emberekhez:

– *Drasztutyi mamuska!* – fordult az egyikük mamám felé.

Ő bizony elérte a köszönést, és az ő nyers modorával válaszolt neki:

– *Még hogy rossz tutyi! Ez az egy rossz tutyim van, ami a lábamon van, és még ezt is lehúznád a lábamról, te szégyentelen?! Nem elég, hogy ezt a gyereket halálra ijesztettétek! Jó, hogy nem viszel el azonnal krumplit pucolni!* – kiáltotta nekik dühösen, és engem még jobban magához szorított.

Mamám haragos arca láttán, még sokáig töprenghettek, hogy az öregasszony miért lett olyan dühös a köszönésükre. Mindenesetre Mamámnak nem kellett tartania attól, hogy „krumlipucolásra” elviszik. A 73 év alatt összegyűjtött ráncai megóvták ettől. A két orosz katona – partizán elfogása

nélkül –, távozott a pincéből, hogy egy újabb pincében próbálkozzanak a partizánok elfogásával.

Nem sokkal ezután érkezett meg édesanyám, aki a lakásunkat nézte meg, hogy a becsapódó gránátok nem tettek-e kárt a házunkban. Az óvóhelyhez közel volt a lakásunk, hiszen a Berecz Laci pincéjében húztuk meg magunkat a faluban lezajló harcok idejére.

– *Mi lett ezzel a gyerekekkel?* – kérdezte mamámat ijedtségem és remegésem láttán, majd kétségbeesetten szorított magához, miközben sírva fakadt.

– *Megijedt az oroszoktól, és az ágy alá bújt. Úgy kellett onnan kihúzni, mielőtt az oroszok partizán helyett meg nem lötték,* – sorolta mamám az előző eseményeket.

Édesanyám erre még jobban szorított magához és vigasztalt, de én remegtem tovább. Őt pedig a többiek vigasztalták azzal, hogy majd meg nyugszok, de az még messze járt.

A pince lakói, az első orosz katonák látogatását – úgymond – megúszták. Ennek öröme Gizi nene – Berecz Laci anyja – egy krumplibogácsával ajándékozott meg mindenkit. Józsival csokoládé gyanánt szopogattuk az egy-egy krumplibogácsát, de az így is hamar elfogyott. *Ahogy néztem Gizi nene kezében a bogácsás tálat, tudtam, hogy képes lennék mindet megenni, de hát mindenkinek kellett egy kis kóstoló. Talán azért, hogy tudjuk milyen is lehetne az élet háború és óvóhely nélkül.* Így aztán folyton korgó gyomrunknak annyival kellett beérni, amennyi jutott.

– *Ne féljete, sütök egy egész kemencével, csak legyen vége a háborúnak és hazamehessünk!* – mondta édesanyám kíváncs, éhes tekintetünk láttán.

Megígérte, hogy jó kukoricamálét, és görhét is bőven ehetünk. Ehhez főleg volt remény, mivel a disznót, és a malacokat, az oroszok érkezése előtt levágtuk. A kukoricát pedig a beszakított pincébe dugtuk. Megígértük mi is, hogy addig is jók leszünk, és közben türelmetlenül vártuk, hogy végre-valahára eljöjjön az a nap, amikor annyit ehetünk, amennyi jól esik. De mamám nem tudta megígérni, hogy türelmesebben viseli a bezártságot, mert egyre nehezebben viselte a pince szűk terét. Nem bírta elviselni, hogy alapvető emberi szükségleteit bent végezze el, a folyton robbanó gránátok miatt.

– *Hová megyen Marcsó nene!* – kiáltottak rá a többiek, amikor a pince ajtót nyitogatta, hogy ismét kimenjen.

– *Hova mennék? Hát a dolgomra!* – mondta makacsul, és már lépett volna is ki az ajtón, de visszarántották.

Ebben a pillanatban hatalmas robbanás rázta meg a környéket, és a Bene család házának teteje elszállt. A maradék szarufák, lécek, ijesztő kuszaságban meredeztek az ég felé. Gránátszilánkok repültek a pince ajtajához is. Mamám egy pillanatra megszeppent, mert ő is közelnek érezte a halált, az-

tán szitkait szórta a gránátkilövők felé:

– *Hogy a nyavalya állna belétek, meg a fajtátokba is!!* De a nyavalya nem állt beléjük, mert a gránátok még egy ideig röpködtek, és csak ezután borult csend a falura és környékére. Ezt a csöndet használták ki az emberek, hogy otthonaikat gyorsan fölkeresve számbavegyék, mi pusztult el, és mi nem. Papóm, mamám és édesanyám is szemlét tartottak az alig száz méterre lévő házuknál újra. Gránátok, lövedékek nem tettek kárt a házukban, de az orosz kommandó betelepedett a helyiségekbe és a kapuban fegyveres őr (patroj) állt őrséget. Ez akár jó hírként is szolgált, mert a továbbiakban a ház, és lakóinak biztonsága viszonylagos garanciát élvezett. Nem beszélve arról, hogy a katonák között még egy doktornő is volt. Édesanyám rögtön rám gondolt, amikor a doktornőről tudomást szerzett. A pincében lezajló események után a remegésem nem akart szűnni, sőt olykor az ideg, vagy a hideg rázott. Így hát bevitték hozzám, hogy adjon valami csodaszert az ijedtségem okozta bajomra. Amikor megláttam, ismét a rémület fogott el.

– *Nyet szoldát (nem katona)!* – próbált simogatással bizalmamba férkőzni, a félelmemet tapasztaló egyenruhás doktornő, de nem engedtem közelembe mindaddig, míg civil ruhát nem öltött magára.

Ezután már hajlandó voltam a vizsgálatra. Aggodalmasan magyarázkodott a szüleimnek egy tolmács segítségével, a vizit befejezése után. A magyarázkodás lényege az volt, hogy majd az idő, a megnyugvás idővel meggyógyít és akkor talán minden rendbe jön. A lakásunkban állomásozó orosz katonák megengedték, hogy az istállóban lakjunk a továbbiakban. Mégiscsak jobb volt, mint a pincében több családdal összezárva szűk helyen. Mi is, és a lakásunk is jobban biztonságban volt a hazaköltözéssel.

A sáros alvégen több házról is leszedték a cserepet, hogy a katonai járművek- közlekedni tudjanak az alvég vendégmarasztaló sarában. A zabráló (zsiványkodó) orosz katonák elkerülték a parancsnoki helyeket, így a házukat is. A faluban magányosan portyáztak a részeg orosz katonák, akik képesek voltak mindenre. Egy nagy darab vörös arcú katona különösen hírhedtté vált a faluban. Sorra erőszakolta meg a krumplipucolás címén elhajtott fiatal nőszemélyeket. Rettegtek tőle a falu asszonyai, lányai, de a fegyveres embertől mindenki félt. – *„Addig jár a korsó a kútra, míg el nem törik”* – szokták mondani. Az ő esetében is igaza lett a közmondásnak. Történt, hogy a vörös képű orosz ugyancsak felöntött a garatra, és elindult a nők utáni hajtóvadászatra a felvég tájékára. Az egyik asszony kétségbeesetten rohant be az egyik udvarra, a nagy darab orosz pedig a nyomában.

– *Lajos bátyám segítsen, mert el akar vinni az orosz!* – kiáltotta és nézett könyörgően a ház urára, aki valamiért megúsza a háborút és nem vitték be katonának.

A menekülő után már be is rohant a részeg orosz katona – *„bárizsnya,*

bárizsnya!” – kiáltásokkal, hogy vágyait minél előbb kielégítse. A segítség kérő kiáltásokra rohant ki a házból a ház ura, egyik bakancs a lábán, a másik a kezében, mivel éppen annak felhúzásával volt elfoglalva az adott pillanatban. Először a puskát csavarta ki a részeg orosz kezéből, aztán egy hatalmasat sújtott fejére a még fel nem húzott, erősen megpatkolt, vasalt, súlyos bakanccsal. Az imént még harcias, szerelemtől gerjedő orosz elterült a földön eszméletlenül. K. Lajos ennek ellenére nem tétlenkedett, hanem a bakanccsal tovább ütlegette, míg csak nem tért ősei szelleméhez. Nem lehetett félbe hagyni, mert ha élte tért volna, kiírtották volna még az ártatlankokat is. De a halott ember nem beszél, és találja ki bárki is, hogy mi történt a katonájával. Az esti sötétben felcipelték a pince tetejére, és a fejére ejtették, hogy ez legyen az utolsó ütődés a fején, lent a mélyben. Másnap aztán az oroszok serénykedtek az élettelenül fekvő ember körül, de nem igen jöttek rá, hogy mi is történt valójában. Tudták ők is, hogy bajtársuk többet volt részeg, mint nem, és így hihetőnek tűnt, hogy az esti sötétségben beballagott a pince tetején és a fejére esett. Bajtársai nem siratták meg. A falu lakói még kevésbé. Beszélték a faluban, hogy némely fiatalasszonynak nem volt ellenére az ilyenféle krumplici pucolás. Háború alatt még az ez is előfordulhatott.

A falu feletti kettő magaslatot a harcoló ellenfelek beásott aknavetői és golyószórói foglalták el. A Gyürtetőről a német katonák, a Nagy völgy-tetőről az oroszok lötték egymás harcálláspontjait. A németek már ritkábban lövöldöztek. Már a menekülés – a visszavonulás – volt a fő gondjuk, a faluban már nem lehetett látni őket. Az egymásra lött, minden célt tévesztett golyó és gránát a falu házaiban és lakóiban okozott kárt. Nem bántuk volna már bárki is győz, csak vége legyen az iszonyú pufogtatásnak, és persze a koplalásnak. Soha nem az volt a kérdés, hogy mit eszünk, hanem hogy mennyit. A kapuban álló oroszkatona kezében a csajka, paradicsomos káposztától gőzölgött. Ő ette a káposztát, én meg addig bámultam és nyaltam a számat, amíg megsajnál. Nem kellett kétszer mutatni a káposztát, mert kaptam is utána. Úgy gondolom, hogy olyan jóízű paradicsomos káposztát sem előtte, sem azóta nem ettem. Mikor jól laktam, még a játékhoz is kedvem lett. Hosszú köpenyének szélét fogtam meg, és úgy szaladgáltam körbe-körbe rajta, miközben ő forgott a tengelye körül. Nagyon élvezte a helyzetet, én meg főleg azt, hogy tele volt a hasam, miután a folyton korgó gyomrom is elcsendesült. Úgy látszott, hogy a hosszú szünet után ez a nap az öröm napja, mert papóm is ajándékkal lepett meg. A tehenek által korábban lerágott kukoricaszárból, hegedűt csinált nekünk. A nyekergő hegedű többet ért egy sztradvári hegedűnél, és ezért igen boldogok voltunk testvéreimmel. Mert a boldogsághoz ez akkor bőven elég volt.

A harcok csendesültek a faluban, és a környéken. A front elhagyta a falut, maga mögött hagyva a rombolást és a szegénységet. De élve maradtunk és

viszonylag egészségesen. Naponta érkeztek hírek, hogy a lakók közül ki sebesült meg, és kik azok, akik már soha nem jönnek haza a távoli frontokról. Ők a hősi halottak, akiknek életüket kellett áldozni a semmiért. Egyre több család kapott értesítést, hogy a családfő vagy a családtag többé már nem jön haza. Egyre több gyerekkel tudatták, hogy árva lett. Türelmetlenül vártuk mi is az édesapámról érkező híreket, de sem jó, sem rossz hír nem érkezett. Egyszer aztán – a háború befejezése után – valaki látni vélte hadifogságban, aztán egy darabig semmi hír nem érkezett. Eltelt egy év, amikor valaki beszaladt az utcáról és izgatottan hadarta:

– *Jön apátok! Már a kövesdi szőlők között hagytam el a biciklivel!*

Nem akartuk elhinni, mert annyian becsapódtak már a kósza hírek miatt. Aztán mégis – alig egy óra múltán – egy sovány, szőrös ember jött a kert felől, akiben az apámat kellett volna megismernem, de nem ismertem meg. Az örömkönnyeit hullatta, a viszontlátás örömének könnyeit, és ez az elérzékenyülés átragadt miránk is. Idő kellett ahhoz, hogy képes legyen érthető hangon szólni hozzánk és mi hozzá. Aztán megeredt a nyelve, és mondta miképpen telt ideje amióta a katonai, sasos behívó kiszakította őt a családból. Érkezésének híre futótűzként terjedt a faluban, és jöttek az ismerősök, rokonok, hogy hosszú távolléte után ismét láthassák. Jöttek olyanok is, akik a távollévő szeretteik után érdeklődtek, hogy nem találkozott-e velük. És ilyenkor szomorúan kellett távozniuk, mert semmi jó hírt nem tudott mondani az érdeklődőknek. Mi persze boldogok voltunk, és csüngtünk rajta, mint alma a fán. Hogy ő megérkezett, édesanyámnak is kevesebb lett a munkája, mert édesapám távolléte alatt neki kellett a családfői teendőket is ellátni, és a családnak enni adni. A háború utáni hónapokban, ez bizony nem volt könnyű dolog. Falubeli asszonyokkal Balmazújvárosra vitték a megmaradt bort, hogy ott olajra becseréljék és a sok éhes gyereknek tudjanak valamit enni adni. Ha olajat nem kaptak, akkor egy zsák napraforgót hoztak, hogy abból olajat préseltessenek. Az utazás a zsúfolt vonatok miatt csak a vonat lépcsőjén volt lehetséges. Egyik kezükkel a korlátba kapaszkodva, másik kezükkel a telezsákot fogva. A kékhasú, pirosasú millió és billió pengőért már semmit nem adtak. Csak cserébe lehetett kapni mindent. De az élet mégiscsak elindult a falunkban is. Szántottak, vetettek az emberek egy lóval, vagy egy tehénnel az eke elé befogva.

Így telt el a nyár, az ősz, és jött a tél a szegény, de boldog karácsonnyal. Egyik délután édesapám szólt, hogy testvéreimmal együtt szépen tisztítsuk meg a csizmát, mert a Mikulás csak a tiszta csizmába tesz ajándékot. Lázas buzgalommal takarítottuk a csizmáinkat, majd boksszal fényesre suvickoltuk, nehogy a Mikulás hibát találjon annak tisztaságában. A csizmákat sorba egymás mellé raktuk az ámbitusra, és nagy izgalommal térünk nyugovóra. Reggel korábban ébredtünk a szokottnál, és első dolgunk a csizmák ellenőrzése volt. Boldogan kotortam ki a csizmám mélyéből az

almákat, körtéket, diókat, de még mogyoró is volt benne bőven. A Mikulás meghálálta a csizma tisztításával töltött fáradozást. Persze nem láttunk hozzá az ajándék lakmározásához, mert szüleink mondták, hogy még a Jézuska is hoz majd karácsonyfát, és ezeket szépen rákötözzük. Két hét sem kellett neki, hogy édesapám egy kisebb karácsonyfával a hóna alatt, a kert felől lopakodott a házunk felé. Bármennyire is szeretne volna észrevétlen belopni azt a lakásba, nem sikerült.

– *Hát maga honnan hozza azt a karácsonyfát?* – tettük fel neki a kellemetlen kérdést, amely annyira meglepte őt, mint minket a nála felfedezett karácsonyfa.

– *Honnan?! Honnan?! Hát a kis Jézuska adta át, amikor találkoztam vele* – mondta némi habozás után.

Ezt már nem hittük el mindannyian, de nem is magyarázkodott tovább, hanem bevitte a lakásba, és a korábban elkészített talpfájába helyezte. A karácsonyfa ott ragyogott az asztal közepén és talán arra várt, hogy a korábban kapott ajándékokkal tovább szépítegessük. Ezzel nem is vártunk sokáig. Előszedtük az összes kapott és saját magunk által készített tárgyakat, hogy minden, ami kedves számunkra a karácsonyfán, vagy annak közelében lehessen. Így aztán előkerültek a csizmákban talált korábbi ajándékok: a dió, körte, alma, mogyoró, de még a kukorica szárából – papóm készítette hegedű –, a magunk által faragott sakkfigurák, és szaloncukorkák –, amelyek szintén otthon készültek. Persze igazában csak minden tizedik szaloncukorban volt kockacukor, mert a többiben csak kenyérhéja volt csavarva, a tavalyról eltett díszes papírban. Ezt azonban csak mi tudtuk. A vendégeknek nem árultuk el azért, hogy had irigykedjenek ránk ennyi bőség láttán. A karácsonyfa teljes díszében ragyogott. Az ezüstözött és aranyozott dió, a háború után úton-útfélen található sztaniol lemezek a gyertya fénye meg-megvillant, amitől a karácsonyfa – akár az égbolt milliárd csillaga – fényárban tündökölt. Körbe álltunk a karácsonyfán és énekeltünk:

*„Menyből az angyal
Lejött hozzátok
Pásztorok, pásztorok,
Hogy Betlehembe sietve
Menvén, lássátok, lássátok.*

és énekeltük egymásután a karácsonyi énekeket egyfolytában. Leheletünktől imbolygó gyertyalángok, és a tisztaszoba mennyezetét tartó mestergerendáról alácsüngő petróleumlámpa pislogó fénye, kísértetiesen világította meg a tisztaszoba mennyezetét. Hol árnyék, hol fény borította be a gerendák által tartott deszka mennyezetet, a tisztaszoba ünnepélyes perceiben. Ebben a kísérteties megvilágításban úgy tűnt, mintha őseink – a hajdani időkből – most eljöttek volna közénk, hogy késői leszármazottaik hogyan

ünnepelnek, hogyan élnek, amit mindenképpen látni akartak. Szellemük, lelkük ott lebegett felettünk, hogy még onnan túlról is vigyázzanak leszármazottaikra. *Éreztük, hogy nem csak mi vagyunk a karácsonyfa körül, hogy ők is itt vannak. Hiszen nem tűnhettek el csak úgy nyomtalanul! Nem szület-hettek csak azért a Földre, hogy csak küzdelem és szenvedés jusson nekik. Ez nem lehetett a Teremtő célja.*

Az udvar sarkában megbúvó kemencében pattogott a tűz, aminek folyamatos lángjáról apám gondoskodott. A tehenek által már korábban lerágott kukoricaszár maradványaival táplálta a kemence lángját, ami lobogó fényével bevilágította az udvarunk nagy részét. A kemence kéménye is vidámabban pöfékelt, mint máskor, annak ellenére, hogy az udvart és a kertet már húsz centiméteres hó borította. Hideg volt! Az orrunk lyukába beszívott levegő úgy szűrt, mintha tüvel szűrták volna. A tüdőnkől kifűjt levegő párafelhőt takart arcunk elé. Ez a hideg azonban nem akadályozhatta meg a kemencét abban, hogy fel melegedjen. Amikor aztán felmelegedett, édesanyám berakta a tepsiket, amik telis-tele voltak kukoricamáléval, görhével. Még azt is mondhatnánk, hogy a malacok időelőtti leölésével mi jártunk jól, mert a táplálékuk nekünk megmaradt. A háború után idő kellett ahhoz, hogy az állatállomány ismét felszaporodjon, így a kukoricát is mi ehettük meg, amit a leomlasztott pincében dugtunk el a háború rablólovagjai elől.

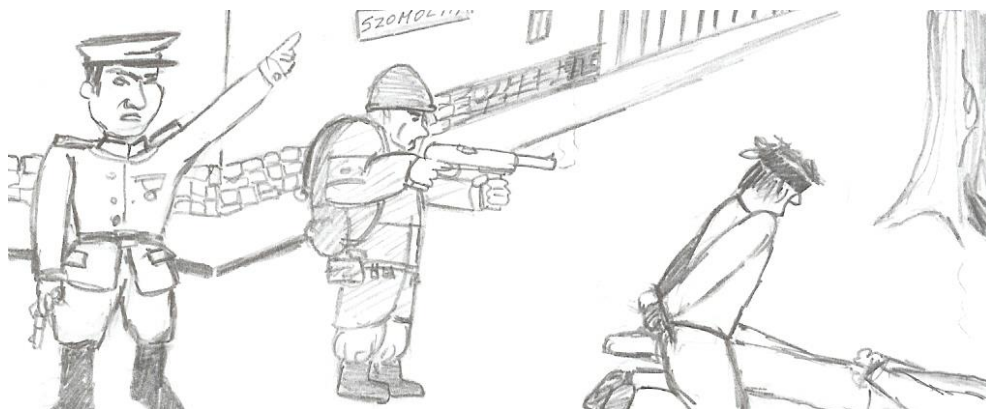
Izgatottan kukkantottunk be a kemencébe, ahol már szépen pirulgatott, sülögetett a kukoricából készült görhe és málé, amire már olyan régóta vártunk. Természetesen búzalisztból készült igazi kalácsra még gondolni sem mertünk, mert az még nagyon kevés volt, ezért csak a módosabbak gondolhattak rá. Amikor aztán a kemencéből édesanyám kiszedte a forró tepsiben párolgó meleg „sütemény”-t, – ismerve türelmetlenségünket –, lerakta valamennyi tepsit a hóba, hogy gyorsabban hűljön. A tepsik pillanatok alatt besüppedtek a hóba, nagy sistergés és sercegés kíséretében. Természetesen a tepsiben kellemes illatot árasztó, frissen sült „sütemény” is gyorsan hűlni kezdett. Nekünk azonban nem volt türelmünk, hogy megvárjuk azt, hogy langyosra hűljön, ezért egy-egy darabot törve belőle, egyik kezünkől a másikba rakva, fűjkálni kezdtük. Ezután mikor már ehető lett, neki láttunk a fejedelmi lakomának, és úgy istenigazából tele ehettük magunkat anélkül, hogy valaki ránk szólt volna.

– *Elég lesz-e már?! A többire is gondolj!*

Miután így jól laktunk, ismét körbe álltuk a karácsonyfát, amely tele has-sal még szebbnek látszott, mint azelőtt. Együtt volt a család. Szüleink arcán a boldogság sugárzott, jól lakott gyerekeik láttán, mert bizony a közelmúltban nem igen lakhattunk jól, mert nem volt miből. A feldíszített karácsonyfa körül ott álltak: Édesanyám, Édesapám, Mamám, Papóm és mi a négy jó étvágyú gyerek. Minden bizonnyal ott voltak hajdani őseink lelkei,

szellemei és ők is boldogok voltak, hogy késői utódaikat boldogoknak látták. Csak a tisztaszoba mennyezetének fény- és árnyjátékát kellett figyelni elmélyülten a csendben, hogy képzeletünkben őket is megidézzük. Együtt hallgattuk a csendet, amelyben valahol messze – egy betlehemi pásztor istállójában – eljött a kis Jézuska, hogy többé ne engedje a fegyverek robbanását, emberek értelmetlen halálát. Kint nagy pelyhekben hulltak alá a hó-pelyhecskék, hogy fehér lepellel borítsák azt a tájat, ahol nem olyan rég még a fegyverek dörögtek. De most már béke van és csend, és együtt a család. És ez most már mindig is így marad, mert a jóban reménykedni kell, hiszen élni csak így érdemes.

KIVÉGZÉSEK SZOMOLYÁN

1944 őszének már a vége felé jár az idő. Amilyen szép, és kellemes tud lenni az őszi időjárása, olykor éppen úgy lehet csúnya és kellemetlen is. Ez az ősz – bármilyen az időjárás – semmiképpen sem hagy majd emlékeztünkben szép emlékeket, mert még mindig tart a háború, még akkor is, ha döreje már nem hallatszik Szomolyán. A tábori csendőrség osztaga érkezik a háborút elszenvető falunkba. Vezetőjük egy mindenre elszánt, szadista ezredes, aki szenvedélyesen vadászik a katonaszökevényekre, azaz dezertőrökre, akik előtt már régen világossá vált, hogy a háborút elveszítettük. Minden további harc felesleges áldozat, aminek eredménye a sok halott, a sok nyomorék, és a sok-sok árva. Az is igaz, hogy ez a háború nekik csak a bajt hozhatta, mert az egyszerű embereknek mindig a mások érdekeiért kellett a szenvedést vállalni. Ha béke van, dolgozni kell keményen, hogy a sok naplopó jólétben élhessen, ha háború van, akkor a golyófogó szerepét kell vállalni, nehogy a naplopókat érje baj vérük elfolyásával.

Ezredes úr hetykén lépdél osztaga élén, amelynek tagjai éppen úgy unják már ezt az egész háborúsdit, mint a katonaszökevények. Azonban nem mernek tenni semmit, mert a szökésért halál jár. Ők csak egy magasabb rangú parancsot végrehajtó gépezet alkatrészei. A katonaszökevényekre hozott azonnali halálos ítéletet végre kell hajtaniuk, mert ellenkező esetben az ezredes golyói végeznek az osztag tagjaival. A parancs, az parancs! Az ezredes úr csak az ilyenfajta hátországi „hősiességet” kedveli, ahol vissza nem lönek, és a szadizmusát büntetlenül kiélheti. Testére szabott tiszti egyenruháján ragyognak rangjelzésének csillagai, amikre a harctér – frontvonal – porszemcséi eddig még nem rakódtak le, mivel azt messzire elkerülte. Pedig bátorságát ott lehetett volna igazán bebizonyítani, nem a hátországból bujkáló katonák között. Neki már illett volna annyi előrelátással rendelkezni, hogy a háború végét felismerje, amiért több áldozatot hozni nem érdemes. Jobb lett volna, ha futni engedi a szerencsétlen, sokat szenvedő embereket, mint ahogyan hasonló feladattal megbízott tisztársai tették. Ő azonban a megbízatását nem hogy mérsékeltebben csinálta, hanem egyfajta vadászszenvedélyét még inkább fokozta. Szimatolt, nyomozott a faluban, hogy láttak-e ismeretlen – nem a faluban élő – embereket, az ő kifejezése szerint „gyanús egyéneket”. Ha valaki sok embert kérdez meg, bizony akaratlanul – tudatlanul – is elszólhatja magát a megkérdezett:

– *Most estefelé, amikor a szőlőből jöttem hazafelé, láttam, hogy hat ember a Vén-hegy sűrű bokor kerítése mögött ácsorgott, leskelődött. Köszöntem nekik illedelmesen, mire ők visszaköszöntek* –, válaszolt önkéntelenül a hátán száraz gallyakat cipelő idős ember.

Nem sejtette, hogy az esti szürkületben látott, többnyire civil ruhás emberek, ebben az esetben üldözöttek, az üldözők pedig előtte állnak egyenruhában. E szavak hallatán, a lassan leszálló este szürkületében, az ezredes úr szeme szikrákat szórt, majd a szeme sarkából induló idegrángások elindultak a jobb keze felé. Kézfejjével a pisztolytáskában nyugvó pisztolyát szorongatta olyan görcsösen, mintha máris dezertőrök állnának előtte, nem pedig a gallyakat cipelő idős ember. A ködös őszi estén még korábban jött a sötétség, amely egy-kettőre átláthatatlan lepelt borított a falura, és a két oldalán fölője magasodó dombokra. Bármennyire is izzott az ezredes úr vadászszenvedélye, be kellett látnia, hogy ezt a vadászatot el kell halasztania a másnapi virradatig. Az alvág egyik házának ablakán kopogott be, hogy elszállásolja magát a büntetőosztagával együtt. A kopogásra kijött a ház ura, aki meglepődött a hivatlan „vendégei” láttán, akiknek élén a magas rangú tiszt szólt az éjjeli szállásfoglalásról. Háború van, ezért a ház urának nincs mérlegelési joga, hogy a vendégeit beengedje-e vagy sem, mert ez kötelessége. Id. Daragó Izidornak kötelessége lett volna a szállásadás még akkor is, ha a jövőbe lát, és a következő nap eseményeit előre tudja, amikor hat magyar katonának értelmetlenül kell meghalnia a hábo-

rú végén, és a kivégzőosztagot most ő szállásolja el. Szerencsére ekkor még erről nem tudott. Amikor az ezredes közölte vele jövetelének szándékát, csak ennyit mondott:

– *Tessenek bejönni, mindjárt csinálunk egy kis vacsorát, amihez még egy kis bort is tudunk adni!*

– *No, az jó lesz, mert szeretnénk egy jót pihenni a holnapi nagy nap előtt* –, mondta szüksézáúán a magas rangú tiszt.

Azt természetesen nem mondta, hogy hat magyar katona kivégzéséhez kell a jó pihenés, és ezt az ítéletet ő fogja meghozni, rögtön az elfogásuk után.

A bujkáló hat magyar katona minderről semmit sem tudott. Legfeljebb csak rossz sejtelmek lehettek a jövőt illetően, amikor fáza, és éhezve, fel-fel riadtak rossz álmaikból a Vén-hegy kaptár rétre néző, tufába vágott egyik kunyhójában. Időt szerettek volna nyerni, ami az ő helyzetükben igen nagy kincsnek számított, mert a háború vége jött vele közelebb, amely egyben a rettegés és bujkálás végét is jelentette. Nem lenne helyes, ha azt gondolnánk, hogy akkoriban az ország területén bujkáló katonák mind szökevények voltak. Az akkori körülmények között, még a szökevények sem elítélendők, mert mindenki úgy mentette életét, ahogyan csak tudta. Mégis, ezeknek a bujkáló katonáknak legnagyobb része az ellenség által szétvert alakulatok maradványai voltak, akik ide-oda sodródtak akaratlanul a zürzavaros országban. Ezek után egyáltalán nem biztos, hogy a Vén-hegy pincekunyhóiban bujkáló katonák valóban dezertőrök voltak.

A ködös, őszi reggelen a sötétség még alig akart oszlani, de a statáriális különítmény már elindult a Vén-hegy irányába. Szuronnyal felvértezett fegyverüket csőre töltve akasztották a vállukra, míg a vezetőjük {Rózsa Zoltán ezredes} pisztolytáskáját kipattinva, pihentette kezét pisztolyán, hogy bármely pillanatban lövésre készen álljon. Eközben a bujdosók is elindultak az éjszakai gyötrelmes pihenő után a falu irányába, bár tudták, hogy veszélyes lehet, de az éhség hajtotta őket a falu felé. Ilyen késő ősziidőben nem lehetett élelmet találni a levelét elhullajtó gyümölcsös-szölös dombokon, ezért élelmet csak a faluban remélhettek. Óvatosan lépkedtek egymás után, mint akik lopni mennek, de erre természetesen nem gondoltak, hiszen a falu lakói anélkül is adtak, még ha az élelemnek szűkében voltak is ezekben a háborús időkben.

A piactéri iskola mellett kiérték a partra a kivégző osztag katonái is, akik puskájukat vállról lekasztva, csendben lopakodtak a Vén-hegy irányába, szemben a semmit sem sejtő, éhes bujkálókkal, akik lassan közeledtek a falu felé. A Vén-hegy fölött lassan világosodó égbolt kitűnő háttérrel nyújtott ahhoz, hogy az üldözők leguggolva még meg is számolhatták a gyanútlanul, lopakodva közeledő, éhes szökevényeket.

– *Pszt! Csend!* – intette figyelemre az üldözők parancsnoka az embereit, akik csőre töltött fegyvereikkel eddig a parancsnokuk nyomában lépkedve,

araszoltak a parton felfelé.

Parancsnokuk intésére szétváltak jobbra és balra, hogy két oldalról bekerítve, észrevétlen közelítsék meg az üldözötteket, akiknek a falu sötét háttere nem adott lehetőséget arra, hogy üldözőiket még időben észrevehették volna. A következő percben két oldalról is kiáltásokat hallottak az üldözöttek:

– *Állj! Ki vagy?! –* hallották jobbról is, balról is, és az ijedségtől dermedten álltak meg, az üldözők harapófogós gyűrűjében, akiknek egyike még egy figyelmeztető lövést is leadott annak bizonyosságául, hogy nem csak levegőbe tud lőni a fegyverével.

Teljesen értelmetlen lett volna a menekülés, ezért nem is próbálkoztak, hiszen a sötétség leplét sem használhatták, mert időközben teljesen megvirradt. A piactéri iskola udvarára kísérték őket, ahol az igazoltatásuk csupán formaság volt, mert áldozatokra volt szükség, hogy elrettentő példát statuáljanak azok számára, akik a maguk részéről befejezettnek tekintették a második világháborút. Az iskola kertjében volt egy kis görbepfa. A fa mellé sorakoztatták fel őket, majd szemüket – egyikük kivételével – bekötötték. Ez az egy – egy bajszos katona – kérte, hogy ne kötözzék be a szemét, mert látni akarja, hogyan közeledik a halál. Az eseménynek sokan voltak a tanúi a falu lakói közül. Ezt így is akarták, hogy ők vigyék hírül mindenfelé, hogy rettegjen mindenki, aki értelmetlenné tartja a további harcot. Eldördültek a közlőről fejre célzott lövések, és a „szökevények” egy-két pillanat múlva már mozdulatlanul feküdtek a földön. A helyszínen tartózkodó falubeli lakókon a döbbenet csendje ült. Nem mert szólni senki, csak fogaik közül sziszegtek hangtalan átkaikat a kivégzőkre. Ezután a községháza előtti első világháborús emlékmű kerítésköveihez kötötték a tetemeiket, hogy elrettentő példát statuáljanak mindenki számára. A kisbíró járta a falu utcáit. Remegő kézzel fogta a dobverőt, amikor verte dobját, hogy a házak lakóit kicsalja az utcára. A lakók már enélkül is tudtak mindenről, hiszen a lövések dőrejét hallották, és hallották azt is, hogy hat magyar katona életét oltották ki ezek a lövések. Nem is ezért kellett a kisbírónak kicsalnia őket házaikból, hanem azért, hogy a reszkető kezében tartott papírlapot felolvassa nekik:

– *„Közhírré tétetik! Közhírré tétetik! Így jár minden dezertőr, és így járnak azok is, akik segítenek a bujkáló szökevényeknek. Továbbá! Így járnak azok a 18 és 60 év közötti férfiak is, akik azonnal nem jelentkeznek hadi szolgálatra –”,* tram-tara-tram.. – vert rá dobverőjével dobjára a kisbíró, és tovább állt egy utcasarokkal.

Teljes volt a pánik a faluban. A hősi emlékmű kerítésköveihez kötözött tetemek, véresen lógó fejei dermesztő látványt nyújtottak.

Így aztán nem lehet csodálkozni azon, hogy a kisbíró dobolása után a falu minden tája felől indultak a férfiak, hogy a tábori csendőrség felhívásának eleget tegyenek. Még olyanok is jelentkeztek, akiknek felmentésük volt a

hadkötelezettség alól, vagy engedéllyel voltak itthon. Ilyen volt K. G. János harckocsivezető is, akinek egységét szétverte az ellenség, és Bogácsról, a parancsnoka engedte haza, hogy aztán a család meglátogatása után járművével együtt majd Egerben találkozzanak.

– *Biztos, ami biztos!* – gondolta a harckocsivezető, és harckocsiját a Gyűrtető alatti utca (*szomolyaiasan Gyűrfenek*) legvégén egy vízmosásban gallyakkal álcázta –, betakarta.

Valószínű, hogy a frontvonal mögött – messze a háterszágba – tevékenykedő tábori csendőrökre gondolhatott, mivel egy-két nap eltöltésével számolt. A faluban való tartózkodásra csak szóbeli engedélye volt. Nem gondolhatta azt, hogy pontosan azon a napon jönnek a fejedések, amikor ő erre a rövid időre megérkezik. Amikor a kisbíró felolvasta a hirdetményt, abban a pillanatban még nem is gondolt arra, hogy ő is jelentkezzen. Azonban a család – a rokonság – úgy látta helyesnek, ha jelentkezik a község házában. Ezért indult ő is arrafelé. Rossz sejtelmek lehettek, de a jövőbe ő sem láthatott. A község háza bejáratánál, a csendőrség egyik katonája állt őrséget, akivel közölte, hogy milyen oknál fogva akar ő most jelentkezni.

– *Menjen el innen azonnal! Tűnjön el, amilyen gyorsan csak tud, mert kivégzik magát is!* – hadarta idegesen az őrt álló katona, aki átlátta a veszélyt, és volt benne annyi becsület, hogy nem akarta a további kivégzést, az értelmetlen halált.

Kis. Gergely. János e szavak hallatán megszeppent, hiszen nem is akart ő idejönni, mint aki megérezte már a bajt előre. Az őrt álló katona ijedt – aggodó – tekintetét látva, megfordult gyorsan, hogy minél előbb, minél távolabb kerüljön ettől a helytől, ahol az élete egy garast sem ér. Ebben a pillanatban lépett ki a község háza ajtaján az ezredes, aki talán az előbbi beszéd hangfoszlányaira figyelt fel.

– *Mi van itt?!* – kiáltott artikulátlan hangján, és már nyúlt is a pisztolyához, mert Kis Gergely János már ugrott is a kökerítésen át, a válasz helyett. Rögtön eldőrdült egy lövés, kettő lövés, és a menekülő, szomolyai katona összerogyott, és nem mozdult többé. A kikötözött, lógófejű hat katonához egy újabb áldozat érkezett. Így most már heten voltak, hogy még borzasztóbb látványban legyen részük a falu lakóinak. A lövések időpontjában érkezett újabb kettő magyar katona, hogy jelentkezzenek a felhívás parancsára, ezért tanúi voltak ez utóbbi eseménynek. Tanúi voltak annak, miképpen végzi a felhívásnak eleget tevő katona bajtársuk. Ezért aztán gyorsan hátat fordítottak a dühöngő ezredesnek, és menekültek. Asztalos Aladár a legközelebbi kapun rontott be egy portára, onnan tovább rohant a felső part felé, a kerten keresztül. Társa, Bene József, egy másik ház becsukott kapuját törte be, és bújt el egy kukoricaszár-csomóban a kertben. Menekülésük közben röpködtek a golyók utánuk, de szerencséjükre nem találtak célba. Így ők megmenekültek –életben maradtak.

A leszálló estével mélységes, dermesztő csendbe borult a falu. A máskor ugató-csaholó kutyák is csendben szűkültek a portákon, mert a fegyverek ropogása őket is megfélemlítette. Az emberek házaikban rettegve várták a másnapot, amelyben bíztak, hogy nem követel több áldozatot. Olyan áldozatot, amely magyar katona élete – magyar katonák által – kerül kiontásra. Így jött el a reggel, amely a kivégzetteket ott találta a hősi emlékmű kerítésköveihez kötözve, és rájuk fegyveres őr vigyázott, nehogy valakik leoldozzák onnan földi maradványaikat. A délelőtti folyamán a tábori csendőrség engedélyt adott a hat ismeretlen és az egy ismert szomolyai katona elhantolására.

A hat ismeretlen katonát a temetőnek templom felőli oldalába temették, a nagykeresztől kifelé – a kereszt mögött úgy 10-15 méternyire, jeltelen sírba. Kis. Gergely. Jánost pedig a mai ravatalozó mögötti részen temették el. Egy ideig sírkereszt jelölte meg elhantolásának helyét. Idővel azonban eltűnt ez a kereszt is nevével együtt, a sírhelyfoglalók ügyeskedése folytán. Így ma már az ő feliratát is hiába keressük.

Az ismeretlen katonák neve nem vált ismertté a faluban. Ez köszönhető a falu akkori plébánosának is, aki nemigen állt hivatásának magaslatán, mert ellenkező esetben a tábori csendőröktől elkérte volna személyi adataikat, és a halotti bizonyítvány kiállításában közreműködött volna. De a falu lakói ismeretlenül is kötelességüknek érezték a közös sír gondozását, és díszítését. A háború után hosszú évekig id. Daragó József gondoskodott arról, hogy a kivégzettek nevének ismerete nélkül is gondozott sírban nyugodjanak. Hozzá tartozóik soha nem tehették ezt meg, mert a nevük hiányában őket nem lehetett értesíteni. Id. D. József elhunytával megszűnt a közös sír gondozása.

Most Csombor Pál, Szomolyáról Mezőkövesdre elköltözött – hajdani szomolyai lakos – állíttatott kőkeresztet a sírhoz, amelyen márványtábla emlékeztet az 1944-es esztendő szomorú eseményére. Emlékeztet arra, hogy a falu lakóinak nem szabad őket elfelejteni, és egy szál virágot, egy szál gyertyát időnként helyezzenek el a síron. Én is ültettem egy gesztenyefát és egy tölgyfát a Nagy völgy-tetőnek romapart felőli részére. Közel a Deák Ferenc úti pincék tetejéhez. Akáckarókkal körbe kerítettem, hogy a fatolvajoktól védve legyen. Erről a helyről jól látszik az elfogásuk helye, kivégzésük helye, és a végső nyughelyük a temetőben, vagyis az ő kálváriájuk teljes útvonala. Ezen a helyen – a fa helyén – sok katona vesztette életét ismeretlenül. Az ő emlékükre is éljenek-virágozzanak ezek a fák. Ez az a hely, ahonnan a zezzugosan megbúvó faluból is a legtöbbet lehet látni. Emlékezzünk rájuk, mert addig élnek ők, míg emlékeinkben megmaradnak.

1945-ben { a háború után } a fejfájukat készítő Kovács { Kukk } József asztalos, a fejfájukra következőket véste:

*Jöttek a szomorú napok,
Rettentő volt e hat halott.
Egész község elbujdosott,
Falu népe megsiratott.*

*Nem az a dicső és hős,
Ki lerombolja hazáját,
Más érdekért, jüdáspénzért,
Gyilkolja fajtáját!*

*Dermedt szívű ezredesünk.
Hol védted a magyart hát?
Árván maradt hat családnak
Ki viseli majd gondját?*

1944-ben Szomolyán kivégzett és titokban elhantolt hat magyar katona földi maradványai, 2003-ban egy sírásás folytán véletlenül előkerültek. 2003 októberében a falu lakossága részvételével újratemetés történt, a korábbi években állítatott síremlékük mellé. {állította: Csombor Pál. }

A képen balról-jobbra: Breznai Sándor, Pócsik László, Harázi Péter önkormányzati képviselők és a jobb szélén Szögedi Bemjáminné {Lakatos Mariska } A temetésről az egri *Liceum* TV dokumentumfilmet készített. {A kivégző osztag vezetőjét-Rózsa Zoltán ezredest-a népbíróság 1949-ben felakasztatta.}

——Szomolyai dombok alján——

GYEREKCSÍNYEK

Guba úr, a mester úr.

Guba úr, ez a pöffeszkedő hólyag – matyóföldi asztalos mester – egy pár napja már nálunk tartózkodott. A sérült, hibás bútorainkat – úgymond – megjavítani érkezett hozzánk. Szüleink hívták meg a „nagy tudású szakembert”, hogy a „büdös kölykök” (*én és a testvéreim*) által idő előtt tönkretett (*elkácsingózott*) bútorainkat ismét használhatóvá varázsolja. Szó se róla, már *igencsak* rájuk fért a tatarozás, aminek természetesen a folytonosan kácsongó gyerekek voltak az okozói. Mást se hallottunk csak: – *Hogy ülsz már azon a széken! – Már a lábát töröd ki a székek is, meg az asztalnak is, te büdös kölyök!* – hallottam én is és testvéreim is gyakorta a nevelő szavakat. Az bizony igaz, hogy a hetven év feletti papómnak, mamámnak, a még meglévő egy-két foguk nem lógott úgy, mint bármelyik asztalnak, vagy székeknek a lába. De hát, a bútoroknak mindenhol az a sorsuk, hogy a lábuk kilóduljon. Mert előbb-utóbb úgyis kilódul. Vagy azért, mert a „büdös kölykök” kinyihelik annak csapolását, vagy egyszerűen csak a szű rágja el. És ez utóbbi még rosszabb volt a rossz gyerekeknél, mert annak a székeknek, asztalnak a lábát még Guba úr sem tudta volna megcsinálni, csak új lábbal a régit kicserélni. Az meg még drágább lett volna. Annyi bizonyos, hogy amit mi használtunk bútorokat, abba vagy bele sem költözött volna a szű, vagy ha már ezt korábban meg is tette volna, akkor a gyerekek birtokba vétele után igen gyorsan elköltözött volna egy nyugalmasabb helyre.

Guba úr a tisztaszobában lett elszállásolva, és külön étkeztetésben volt része, amiért én még jobban haragudtam rá. Alakját dicshimnuszok zengték körül.

– *Úgy senki sem tud dolgozni, mint Guba úr!*

– *Úgy senki sem tudja megélezni a szerszámot, mint Guba úr!* – hangoztatta apám, ha a pöffeszkedő mester szóba került.

– *A franc álljon ebbe a Gubába, ami sok az sok, még a dicséretből is!* – hallgattam unottan a dicshimnuszokat, és azon törtem a fejem, hogy miképpen kellene a párját ritkító mester tekintélyét megnyirbálni, és a fellegekben járó mestert újra földönjáróvá változtatni.

Este, amikor végzett az aznapra szánt reperálásokkal, a szerszámai élezéséhez kezdett, hogy a következő napi javításokhoz éles szerszámokkal kezdjen.

– *Nézzé csak gazduram!* – szólt apámhoz – *így kell a szerszámokat karbantartani, megélezni! Olyan lesz az éle, mint a borotvának.*

Apám sandán nézett rám, amikor Guba úr a borotvát hozta fel példának. A borotvája jutott eszébe, amit füleim hallatára volt szíves megemlíteni anyámnak, hogy már éleztetni kellene. Kíváncsiságomat felcsigázta az életlen borotva említésével. Amikor magamra hagytak a szobában, előkerestem borotváját, hogy az élet megvizsgáljam. Kinyitottam és az élén az uj-

jamat többször is óvatosan végighúztam. Semmi hibát nem találtam, de azért tovább vizsgáltam. Erre legalkalmasabbnak a karosszék lábát találtam, ami keményfából készült hajdanán. Az első vágás egy centi méternyire süllyedt a fába. – *Ez az életlen borotva!?* – méltatlankodtam apám előző kijelentésén. Egy kicsit megfeszegtettem a széklábában, amiből egy darabkát ki is emeltem vele. Igaz, egy kissé a borotva éle is kicsorbult, de elég hosszú volt ahhoz, hogy tovább faragjam vele a széklábát. Amikor végighaladtam a faragásommal a széklábán, már a lombfűrészhez hasonlított inkább, mint a borotvához. Biztosan van olyan is, aki úgy gondolja, ezek után meg kellett volna ijednem, de nem ijedtem meg.

– *Apám úgy is viszi holnap éleztetni Mezőkövesdre!* – nyugtattam meg a már-már feltámadó lelkiismeretemet.

Így aztán fogtam a borotvát és úgy ahogyan a bicskát összecsucsják mások, én is összecsucstam, és a legteljesebb nyugalommal a dobozába tettem. Apám minden újabb vizsgálat nélkül vitte másnap reggel az élezőhöz. Az élmester apám jelenlétében kinyitotta, majd egyik pillanatban a borotvát, a másik pillanatban apám egészségi állapotát vizsgálta tüzetesen.

– *Jó ember, mit csinált ezzel a borotvával? Tán a drótkéfét borotválta? Mit gondol, mi vagyok én, Isten, hogy ennek is élet tudok csinálni?* – mondta haragosan apámnak, aki ennyi gyors kérdés közül egyre sem tudott válaszolni.

A válasz helyett minden színt játszva, gyorsan kisomfordált az élmester műhelyéből anélkül, hogy egy „Istenálgját” is elrebegett volna szégyenében. Hazaérve természetesen „elbeszélgetett” velem...

Visszatérve Guba úrhoz, – ez a pöffeszkedő hólyag – , nagy buzgalommal élezte szerszámaikat, rendíthetetlenül bízva abban, hogy másnap reggel már olyan éles szerszámokkal kezdi a javítást, amik az ő fizikai erejét is nélkülözi. Amikor elkészült velük, huzigálta ujjait az éleiken és arca nagy meglepődöttséget tükrözött. Majd óvatosan visszarakta a szerszámos ládikájába, és nyugovóra tért. Egy félóra múltán hangos horkolás jelezte, hogy a mester mély álomba szenderült. Időnként a horkolás hangszínét egy-egy mélyebb dörögés-dörgés tette változatosabbá. Ilyenkor a tisztaszoba falán függő szentképek megrezdültek, mert nem tudták elképzelni, hogy miféle földihalandó költözött be oda, ahol máskor senki nem háborgatta őket. Erre vártam én. Bekukkantottam az üvegajtón, láttam, hogy a mester hanyattfekvő teste a takaró alatt, a nagy kilégzések és belégzések miatt tangóharmonikázik, és a szájából kitóduló levegő akár egy szélmalmost is elhajtana. Állapota megnyugvással töltött el, és tette serkentett. A szerszámos ládjából előkotorásztam frissen élezett szerszámaikat, és a betonlépcsőhöz dörzsölgettem valamennyit, de finoman. *Természetesen tanultam a borotvából.* Tudtam, hogy az ilyen „munkát” nyom nélkül kell elvégezni. Amikor elkészültem, visszaraktam valamennyit a ládába.

Másnap reggel a Gyűrtető mögül bekukkantott a nap a faluba, majd a tiszta-

szoba ablakán keresztül Guba úr hasára. Az aranyló napsugár végigpásztázta a mester teljes életnagyságú alakját, amelyet már hajnalban a tisztaszoba előtt elvonuló tehéncsorda, juhnyáj, kecskenyáj és a disznónyáj erősödő zaja idő előtt visszahozott az álmvilágból. Bizony, otthon ő ezt még nem tapasztalta, mert egy mesterember nem paraszt, így nem is kel fel olyan korában. Most is csak felébredt, de fekve maradt, annak ellenére, hogy a Nap korongja egyre feljebb küszött az égen. Tovább süttette a hasát, és közben fáradtan nyújtózkodott, olyan ásítások közepette, hogy a sült galamb akadálytalanul berepülhetett volna a száján, ha éppen arrafelé röpködött volna.

– *A fene a lusta kontárját, nem akar felkelni!* – figyeltem az ajtó üvegén keresztül a nyújtózkodó mestert egyre türelmetlenebbül.

Nagyon irigykedtem rá, mert nekem a kakas már régen ébresztőt kukorékkolt. Azóta már a *Daru* tehenet és a *Szegfű* tehenet is megettettem, és kitakarítottam a helyüket gyerek létemre. Türelmetlenül kiáltottam be, hiszen szerettem volna látni, hogy miként tud az „élezett” szerszámaival boldogulni.

– *Keljen már fel Guba úr, a hasára sütött a Nap, ha még nem vette volna észre!*

Nevének hallatán gyorsan felült az ágyban, és bambán lesett az ajtó irányába, ahonnan a becses személyéhez szóló szavak elhangzottak. Nem akart hinni a fülének, hogy „híres mester” létére, őt a reggeli felkelésre ösztökélje egy gyerek. A feje amúgy is sajgott a hajnali csorda vonulása miatti kényszerű ébredéstől. Ebben a pillanatban hallottam meg, hogy apám az ámbitus rácsos ajtaját becsapva, ijedt arccal mögöttem termett.

– *Nem hallgatsz el azonnal te bűdös kölyök! Hogy a „rossz” törné ki a nyakadat, majd adok én neked, csak kerülj a kezem közé!* – ordította utánam, amint a kert felé menekültem.

De a „rossz” nem törte ki a nyakamat, mert valószínűleg apám sem kívánta igazán. Úgy látszott, ő is unta már, hogy Guba úr nem haladt eléggé a javításokkal. Csak a tojásrántottához felhasznált szalonna és kolbász foggyott a megszokottnál gyorsabban, amit aggódva tapasztaltam én is, amikor a kamrában felakasztott füstölt kolbászok megfogyatkoztak. Amikor észrevettem, hogy apám már nem foglalkozik velem, a kertből visszalopakodtam az udvarra, onnan hallgattam, amint Guba úrtól elnézést kér neveletlen viselkedésem miatt. De a mester elhárította bocsánatkérését és panaszkolta korai ébredésének szörnyűségeit:

– *Alig pirkadt, amikor kolomppal nyakukban tehéncsorda vonult el az ablak alatt. Nem volt elég a kolompolás, még a csordás is úgy fújta a kürtöt, mint ha ki akarná azt egyenesíteni. Az ostorával meg akkorát pattintott, hogy a fülem még most is zúg, mint a szél fújta erdő. Aztán egy tehén terpeszbe állva, beböngött az ablakon. Ez alig, hogy elvonult, a disznónyáj sivített, majd a kecskék mekegtek sokkal jobban, mint a tegnapi és azt megelőző hajnalon.*

Apám nagy részvét mutatásával hallgatta a panaszkodó mestert, majd magyarázkodni kezdett:

– *Biztosan csúnya szeles idő lesz, azért idegesebbek az állatok.*

– *No meg az alvégen gyűlik össze az egész falu állata, és a bikaólnál hagyják el a falut, hogy a legelőre kimenjenek.*

A korán ébredő mesternek ettől még a fejfájása nem szűnt meg, de mégis felkelt és úgy tűnt, hogy nekem is méltóztatott megbocsátani nevetlenségemért. Kiadós reggeli után a mester előszedte az előző este élezett szerszámaikat és nekilátott a reperálásnak. De a mai napon a szerszám nem állt jól a kezében. A véső csak tördelte az anyagot, a fűrész fájdalmas síró hangot hallatott, a gyalu pedig végképpen kicsalta homlokára a verejtékcseppeket. A munka nem akart haladni. Egy ideig még vizsgálta életlen szerszámaikat, amik megkeserítették munkavégzését, majd magyarázkodni kezdett apámnak.

– *Hát gazduram, mindennek van valami tanulsága. Ennek az, hogy a szerszámokat élezni csak napvilágnál szabad!* – mutatott a szerszámaira e bölcs kijelentés után.

Apám valami „igen” félét mormolt, miközben felém sandított folyton gyanakvó tekintetével. Guba úr ismételen élezni kezdte szerszámaikat. Alig tudtam leplezni boldogságomat, amit az én kezem által életlenített szerszámok okoztak. A kert felé lopakodva visszapillantottam, és az apám gyanakvó tekintetével találkoztam, amiből azt olvastam ki:

– *Te büdös kölyök, ebben is a te kezed van.*

Guba úr pedig a megélezett szerszámaival újra munkához látott, és estére sikeresen befejezte bútoraink reperálását. Este már otthon hajthatta álomra fejét, és nem kellett hajnalban tehénbögésre, disznósivításra, kecskemekegésre, és ostorpattogásra ébrednie. Mi pedig kimondottan örültünk ennek az elválásnak, mert a kamrában csüngő szalonna és kolbász ugyancsak megcsappant. Pedig ha én próbáltam megdézsmálni a rúdról lecsüngő kolbászokat, apám ekképpen figyelmeztetett:

– *Fiam! Több nap, mint kolbász!*

De hát erről Guba úr – a mesterember – semmit sem tudott. Ő úgy faldosta mindennap a kolbászunkat, mintha Szomolyán annyi lenne belőle, hogy ezután már a kerítések is csak ebből fonnák.

Barack lopás

A kaputámasztó karó nagy koppanással jelezte, hogy Viktor jár a közelben. Senki más nem tudta úgy kinyitni a nagykaput, hogy azt még a hetedik szomszédban is meghallják.

– *Hogy a rossz törje ki a nyakadat, te cudar kölyök!* – kiáltotta ilyenkor édesapám, a minden óvatosságot nélkülöző Viktorra, aki úgy rontott be a nagykapun, mintha éppenséggel a bika szabadult volna el ismét, és az elől menekülne.

Természetesen most sem a bika zavarta, mint legtöbbször, most is valamilyen sántikált. Mivel a kaputámasztó nagy durranására semmilyen kioktatásban nem részesült, tovább csörtetett az udvarra befelé. Két keze zsebretevé, sercintett egyet a földönfekvő kaputámasztó mellé. Mint egy koraérett jampec himbálta magát járásközben, és közben nyakát behúzta a vállai közé. Azért biztos ami biztos, az udvaron széttekintve halkán szólt hozzám:

– *Magad vagy?*

– *Persze, hogy magam. A többiek kapálni mentek* –, feleltem aggódó kérdésére.

Válaszomra szeme felragyogott, s fürkésző tekintetével a mögöttünk lévő kert fáinak lombkoronáit vizsgálgatta.

– *Széjjel nézhetnénk már a kertekben, hogy nem érik-e már valami gyümölcs* – bökött fejével a zöld lombok irányába, ami természetesen a mások kertjét is jelezte.

– *Tudod, hogy most a tanulókörbe kell menni? Hiszen ezért hagytak itthon a kapálás helyett.*

– *De komolyan veszed azt a tanulókört, tán tudós akarsz lenni?*

– *Akar a franc! Petőfi is azt mondta, hogy a tudósok mind szegények, én meg nem akarok szegény lenni.* –, feleltem a kíváncsi kérdésére.

– *Akkor egyetértünk mindenben, vagyis irány a kertek!* – adta ki a vezényszót, és óvatosan lépkedtünk a kert irányába.

A trágyadomb mellett megálltunk egy pillanatra, hogy itt kémleljünk át a szomszédba, mert a kőkerítés itt volt a legalacsonyabb. Panni nene, a szomszédunk főboszorkánya, a malacokat terelte befelé a karámba, hogy megetesse őket, amelyek érezvén az etetés közelségét, még nagyobb visításba kezdtek attól felve, hogy valamelyiküknek nem jut a moslékból. Panni nene kezében suhogott a bot, amivel próbálta jobb belátásra bírni a visítózó, éhes hadat. A másik kezével igyekezett minél magasabbra emelni a moslékkal teli vedret, amelynek cefre illatú, savanyú szaga a szomszédokba is áterjedt. Erre aztán a szomszédok malacai is nagy visítózással követelték maguknak a vacsorára járó moslékot. Teljes zűr-zavar és hangkáosz uralta a környéket. Intettünk egymásnak, hogy ezt a zűr-zavart kell most kihasználni, és akkor az eredmény nem marad el. Nem szerettük volna, ha Panni nene észrevesz bennünket, mert az ő kertjükben ért most a finom sárgabarack, ezért abba az irányba lopakodtunk egyre óvatosabban. Igaz, többen is mondták, hogy az öregasszony már alig lát, és alig hall valamit. Én azért azt tapasztaltam, hogy a kelleténél még mindig többet lát és hall. Éppen ezért helyén valónak tartottam az óvatosságot.

A mi fáink alatt felnyúló sűrű kukoricaszárak között lopakodtunk a kerítésük irányába. Itt még egyszer körütekintve, átvettük magunkat a kőkerítésén. Ott álltunk a barackfa alatt megigézve. A zöld lombok közül csábítóan sárgállottak az érett barackok. Ezt a fát nagyon irigyeltem a szomszédoktól, mert minden évben szép számban sárgállottak rajta a finom barackok. Egyik évben több, a másik évben kevesebb, de mindig termett valamennyi. A mi kertünkben nem maradt meg a sárgabarackfa. Apám szerint azért, mert ha valamelyik az ültetés után tavasszal megfakadt, én azt télen kiszáncoltam. Még egyszer bekémleltünk az udvarba, a visítózó malacok irányába – ahol Panni nene akrobatikus mutatványt csinálva – öntözte ki a vályúba a párolgó moslékot.

– *Most önti ki a moslékot. Ezt az időt ki kell használni* –, súgta felém Viktor, és már mászott is a lombok közé.

Amikor felért, belekapaszkodott a fába és teljes erejéből rázni kezdte mint a hurrikán. A barackok záporosót megszegyenítve hulltak a fa alá éretten, vagy éretlenül.

– *Atya úristen!* – ámultam el a földet takaró barackok láttán, és tudtam, hogy ezt a mennyiséget az ingünk derekában képtelenek leszünk elvinni.

– *Psztl!* – piszegettem felé, mert úgy tűnt, mintha az öregasszony megneszelt volna valamit a kertjét ért „természeti katasztrófából”.

De egy rövidke perc után úgy láttuk, hogy nem vett észre semmit, mert tovább téblábolt a malacai között. Viktor leugrott a fáról és mind a ketten nekiláttunk a barackok felszedéséhez. Persze arról szó sem lehetett, hogy minden felszedjük. A nadrágunkba bújtatott ingünk dereka csak töredékét volt képes befogadni. A többi ott hagytuk a fa alatt, s már ugrottunk is át a kőkerítésen, a veszélyes területre hozzánk, a mindent eltakaró kukorica ültetvényünkbe. Ott leültünk a földre, kiöntöttük az érett-zöld barackokat és válogatás után újra az ingünk derekába raktuk. Természetesen a válogatás közben telezabáltuk magunkat, majd erre a fenséges lakomára pihentünk egy keveset a kukorica rejtékében.

– *Hallod-e, ez tényleg finom barack!* – állapította meg Viktor a hasát simogatva, és jó nagyokat bőfögött eközben.

Körbe tapogatta a barackkal tele ingderekát, amelyben némelyik barack már levedzett, és átította az inget is. Ahogy elnéztem, olyan murisnak találtam egyébként sovány testalkatát, amely közepén ugyancsak kiterelvényesedett, mint valami alultáplált afrikai gyereknek. Röhögni kezdtem.

– *Mit röhögsz?* – kérdezte a barackot csámcsogó sárgás szájával.

– *Semmit, csak úgy rám jött* –, mondtam neki és közben mutatójam beleszúrtam egy érett barackba, majd felmutattam.

– *Panni nenének ilyen kerek, és sárga lenne a feje dühében, ha megtudná a lopást.*

Erre ő is röhögni kezdett. Pár pillanaton belül magunkról teljesen megfeledkezve, térdünket csapdosva hahotáztunk. A nevetéstől mindkettőnknek csurgott a könny a szeméből, miközben ő tele szájából fröcskölte a frissen rágott barackot. Valószínű, hogy még ma is ott röhögnénk, ha egy árnyalak fölénk nem hajolt volna. Ez az árnyalak megragadta csuklóimat és rángatni kezdett:

– *Gyere csak szépséges madárkám! Most viszlek a rendőrhöz.*

Viktor ebben a pillanatban rügő módjára pattant fel a földről, és úgy rugaszkodott el a helyszínről, mint egy gazella, amelyet az oroszlán üldöz. Egy-két ugrás után minden barack kipotyogott az inge derékjából, mutatva menekülésének útját. Panni nene bütykös ujjai bilincsként szorították csuklóimat, és én eszeveszetten próbáltam volna menekülni. A nagy dulakodásban fekete fejkendője félre csúszott és haja ziláltnan lógott ki alóla, mint a madárijesztő. Szemüvege orra hegyén állt meg, szája síron túli kacajba kezdett, aminek a hatására mind az összes egy foga láthatóvá vált, akár egy vámpírnak. Az volt az érzésem, hogy nem a rendőrhöz, hanem egyenesen a pokolba visz, csak találjon egy megfelelő seprőt, amire rápat-tan. Megrémültem. Már cselekedtem is. Fogaimat a csuklómat szorító bütykös ujjába mélyítettem. Még ma sem értem, hogy kemény bütyköiben fogaim miért nem töredezték ki, s ebből a kemény, száraz bütyköből miként serkent ki a vér. Abban a pillanatban fájdalmas ordítást hallatott,

mintha a maradék egy fogát valami kovácsmester húzná, hatalmas lópatkoló fogójával. A csuklómat szorító bütykös ujjak elengedtek és a következő pillanatban Viktor után rugaszkodtam, de őt már nem tudtam utolérni. Az első tíz méter után egy barack sem volt az ingem derekában nekem sem.

– *Állj meg te bitan...g!* – hallottam ordítását, amit már nem tudott befejezni, mert egy-két sárgabarackon elcsúszva egy nagyot nyekkent, és tarolta földdel egyenlővé azt a pár szál kukorica szárat, amit még Viktor épen hagyott.

Rohantam, ahogyan csak bírtam a kert kijárata felé, mögöttem hagyva a földön szitkozódó öregasszonyt dühével együtt. Egyetlen „szusszal” futottam ki a cigánypartra, hogy ott egy rövid időre megpihenjek. A szívem dübörgött, és teljesen kitért számon keresztül igyekeztem pótolni a levegőt, amelynek ilyen futás után ugyancsak hiányában voltam. Amikor pótoltam a hiányzó levegőt, Viktort kerestem riadt tekintetemmel, de semerre nem láttam. A bokrok takarásában Zemám pincéjük tetejére lopakodtam és onnan pillantottam be udvarunkra. Ott már meglehetősen zajlott az élet. Panni nene kezét valamivel kötöztették nagy buzgalommal, a sikoltozására előrohanó szüleim és a szomszédok. A sebkötözés közben is tovább sikoltzott úgy, mintha a keze helyett a nyakát haraptam volna meg.

– *Ez a Dénes, ez a Dénes, ez a cudar külyök, ez az akasztófára való, mondjátok meg mit csinált velem.*

– *Jaj, jaj! Nem lesz már nekem jó kezem soha! Majd meglátjátok. Bizonyisten mondom nektek.* A másik kezével – amelyet már bekötöztek – a menekülési irányomba mutatott.

– *Türtőztesse már magát Panni nene, majd csak begyógyul!* – hallottam apámat alig ötven méternyire levő rejtékhelyemről, a pince tetejéről. De ő tovább ordította:

– *Higgyétek el, szét harapta ez még a csontot is!* – mutogatta bütykös ujjait az őt szánakozással hallgató közönségének.

– *Te jószágos Isten, ha ez így van, akkor ezért még akasztófa is jár!* – riadtam meg az engemet eltakaró bokorban és már kapkodtam is mezítlábas talpamat a felsőpart irányába, hogy minél távolabb legyek bűnbeesésem színhelyétől.

A felsőparton a tehéncsordát legeltette a tehénpásztor, tőle száz méternyire a kecskecsodát a kecskepásztor. Igyekeztem kettőjük között, a Deber nevű akácoserdőt elérni. Az őrzést segítő kutyák megugattak, majd a csordától elszédelő teheneket vették üldözőbe. Én is úgy éreztem magam, mint az elszédelő tehenek, csak az én üldözőm jóval messzebb járt. Igyekeztem távolabb kerülni a kecskenyájtól, mert a kecskebak sandán figyelt mozgásomra. Legelészését abbahagyva kapart első lábaival, és szarvait a földnek hegyezte. Ezt akár a támadás előjelének is vélhettem,

hiszen én sem voltam ismeretlen számára, mint ahogy ő sem számomra. Mivel közel laktam a bika istállóhoz – ahol az ő szállása is volt –, gyakran megkeserítettem az esti pihenőit, mint a többi gyerek is. A karám melletti magaslatról dobáltunk köveket a heverésző kecskebakhoz, amely dühösen rontott a karám korhadó fáinak. Isten irgalmazzon annak, akit egy ilyen feldühített állat, mint a „Berci” nevű jószág fellök és megtapos. Márpedig ő olyan dühös volt, hogy akkorákat ugrált dühében, hogy a karám felső fáját is majdnem átugrotta. Ilyenkor még közelebb mentünk hozzá, és kezünkől szarvat formálva magunknak, leguggoltunk eléje és kiáltottuk:

– *Berci tukk! Berci tukk!*

Szegény állatnak ilyenkor már a szája is habzott, a szeme pedig vörösen izzott és keresztben állt. Ilyen előzetes ismeretségünk után az volt a legésszerűbb, ha minél előbb és minél távolabb tudom magamtól Bercit a háremével együtt. Lassú és hosszú lépésekkel hagytam magam mögött, mert a futás még jobban felingerelte volna a gyanakvó tekintetű bakkecskét. Öt perc multán már elrejtettek az akácerdői fái, ahová csak a tehéncsorda némi tehenének nyakában csüngő-lógó kolomp hangja hallatszott be. Annak mélabús hangja is ritkábban kondult meg, amely talán szintén olyan fáradt volt már, mint az őt hordozó tehén. Hiszen közeledett az este. A vörösen izzó napkorong is elköszönni készült a Nyárias és A métyi-hegy gyümölcsöseinek irányában. Aki csak tehette hazafelé indult a faluba, hogy pihenőre térjen. Én azonban jobbnak láttam, ha itt az erdőben hajtom fejemet álomra, ahol számomra biztonságosabbnak ígérkezett az alvás, mint otthon. *Panni nene banyás arca fel-fel rémlett előttem, és ilyenkor csak azt kívántam, hogy az éjszakai álomban elkerüljön ez a rémkép.* A vadgalambok turbékoltak még egy ideig, aztán ők is elhallgattak, hiszen a nap már mögöttük volt, amikor turbékolhattak eleget. A fényesebb csillagok már megjelentek az égbolton, amelyen még egy felhőfoslány sem látszott. A Gyűrtető mögül a Hold is bekukkantott a faluba. Aztán megállás nélkül egyre magasabbra került, majdnem azon a pályán, ahol nappal a Nap elhaladt, mintha utol akarná érni mindenképpen.

Nem féltem. A falu házai mindössze száz méternyire álltak tőlem. Minden zaj kihallatszott a faluból. Még egy ideig néztem a csillagos égboltot, amelyen már a legapróbb csillagok is elfoglalták helyüket. Aztán egy nagy csipkebokor alatt én is álomra hajtottam fejemet, abban a nyugalomban, hogy engem itt semmi baj nem érhet. Azt álmodtam, hogy sokan keresnek. Édesanyám, édesapám, rokonok és még mások is. Panni nenéről nem álmodtam – hála Istennek. Keresztapámék kicsinyke kaszálójukról hozott széna kényelmes fekhelyet biztosított számomra. Ez a kaszáló alig húsz méterre volt hozzám, így hát nem kellett messziről cipelni a szénát a fölém hajló csipkebokor alá.

Reggel korán ébredtem. A falu udvaraiból kihallatszott a kakasok kukorékolása, tehenek bógése, disznók visítozása és a kutyák ugatása. Felébredt a falu is. Az erdő is felébredt. Ahogy pirkadt, madarak zengték éneküket, és talán ezzel köszöntötték a Napot, amely bármely pillanatban bekukkanthatta a faluba a Gyúrtető mögül. A domb fölötti égbolt halvány pírja már ezt jelezte. Elindultam hazafelé, mert bántott a lelkiismeretem, hogy hozzátartozóimnak okoztam nyugtalan éjszakát. Az álmom nem hazudott. Valóban kerestek mindenfelé. A Vitéz kutyánk már a kertünk végén nagy ugatásba kezdett nagy örömeiben, amikor meglátott. Ezt hallották meg szüleim, és indultak felém örömeikben, hogy tékozló fiuk végre megkerült. Nem bántottak, ahogyan én elgondoltam félelmemben. Sőt, még Panni nenét szidták meg, amiért a nyamvadt barackja miatt úgy megijesztett, hogy elbujdosam az erdőbe. Én megígértem, hogy soha többé nem fogok úgy elbujdosni, hogy éjszakára is távol maradjak. Hűséges kutyánk, Vitéz, erre aztán nagyokat ugrált örömeiben. Valószínű ő is helytelenítette, hogy nem otthon aludtam, és persze az esti órákban nem vele játszottam.

Távolugrás

Óvatosan közelítettem meg udvarunk bejáratának nyíló nagykapuját. Ez az óvatosság egy ideje már a véremmé vált. Hiszen már jó ideje sokasodtak körülöttem a gondok, amelyek az „eredménytelen” neveléssel voltak kapcsolatban. Óvatosságom nem volt hiábavaló, ez hamarosan be is bizonyosodott.

– *No megállj csak „bűdös külyök”!!!* – hallottam a személyemet érintő megszólítást, amelyre már egy ideje jobban figyeltem, mint a keresztelőmön kapott nevemre.

– No, megállj csak, majd adok én neked, csak gyere haza! – hallottam apám hangját, és szinte látni véltem, amint a szavak kíséretében már a nadrágszíját is lecsatolta, ami nevelésem elengedhetetlen kelléke volt.

Amint „*nevemet*” hallottam, riadtan húzódtam vissza a bejárat nagykaputól, nehogy észre vegyék a közelségem, mert akkor aztán lesz „*nemulass*” – azaz kiadós fenyítés. Az utolsó pillanatban hallottam meg egy dühös asszony – Marcsó nene – visító hangját, amely hosszú, mély csákánytor-kából tört elő, és engemet kezdett el szapulni:

– *Nem tudom, mi lehet a baja az én Janikámmal, hogy így bolondnak teszi?*

– *Most mit csináljak a ruhájával, a vadonat új ruhájával, amit Panni lányom most varrt neki.*

– *No, nézd meg csak Imre!* – dugta volna apám orra alá a kulimászos rongydarabot, amit ez idáig még nadrágnak neveztek.

Apám ijedten kapta el a fejét attól a rongydarabtól, amit Marcsó nene – Jani mamája – próbált az orra alá dugni, miközben rákiáltott Marcsó nenére:

– *Vigye már el az orrom alól ezt a vacakot! Még jó, hogy nem egyből a számba dugja! Rögtön kihányom a belem, olyan bűdös!* – mondta sértődötten Jani mamájának.

Marcsó nene ezután bővebben magyarázta apámnak, az unokája új nadrágjának történetét. Ezt már én nem óhajtottam végig hallgatni, még a biztonságosnak mondható kapu mögötti helyen sem, ezért gyorsan elpárologtam onnan, mielőtt még észrevették volna, hogy valójában milyen közel vagyok. Csak apám hangját hallottam ismét, amint kilátásba helyezte ismételten a nevelésemet.

– *No megállj csak „bűdös kölyök”, csak gyere haza!*

Ekkor döntöttem el, hogy egy pár órára el kell tűnnöm, amíg a személyem körül kialakult vihar el nem csendesedik. Különben sem volt szükségem arra, hogy Marcsó nene elbeszélését végig hallgassam, hiszen azt a történetet én ismertem a legjobban. Mielőtt távoztam volna, a gyomrom egyet fordult, jelezve, hogy így éhesen még pár órára sem tanácsos az Angolajban lévő búvóhelyemre elmennem. Ezért kapóra jött, amikor Marcsó nene a bűdös, kulimászos nadrágot az ámbitus (tornác) lépcsőjén hagyva – apám hívó szavára – belépett a lakásba, hogy panaszait még bővebben elmagyarázza. Ezt az alkalmat használtam ki arra, hogy a kapu melletti nyári konyhából az ebéd maradványait megdézsmáljam. Kapkodva tömtem magamba az ebédből maradt krumplis lángost, és már ugrottam is a kapu felé, ahol bánatomra, a kaput támasztó karó nagy csattanással eldülve jelezte, hogy valaki jár a portán. Erre a zajra apám, macskát meghazudtoló ügyességgel ugrott ki a lakásból, és lágy hangon – nehogy gyanút fogjak –, szólított meg:

– *Gyere csak egy kicsit közelebb édes kis fiam!* – szólott és láttam,

hogy a háta mögött rejteget valamit.

Afelől nem lehetett kétségem, hogy mi az a valami, mert a nadrágszij hiányzott a derekáról.

– *No azért ott még nem tartok, hogy az oroszlán ketrecébe csak úgy besétáljak!* – figyeltem fel apám különösen szokatlan, lágy hívó szavára.

Egyetlen mozdulattal – szinte feltéptem a nagy kaput – és rohantam ki az utcára olyan gyorsan, hogy az éppen arra felé csoszogó Toter mamát majdnem az árok fenekére löktem.

– *No te bolond, hát nem látol!* – ordított utánam méltatlankodva, de én már a harmadik szomszédnál rúgtam az utca porát, kisebb fajta tájfunnt kavarva magam mögött.

Nem volt felesleges az ilyenféle iparkodásom, mert hátra pillantva, apámat láttam szófogadatlan gyermeke nyomába eredni.

Szerencsémre jókora előnyre tettem szert, amíg ő Toter mamát az árok széléről felsegítette. A bikaistálló után már csendesebbre fogtam a futásomat. Lassúbb tempóban futottam az Angolaj legelő bokros része felé, ahol a „vihár” elcsitulásának idejére a bűvőhelyem, a hegy ormán lévő kis barlang várt rám. Apám nem követett. Jól tudott futni, de úgy látszott, hogy tovább már nem bírta szuflával – vagy nem is akarta. *Valószínű úgy gondolta, ha megéhezek, haza megyek úgy is, és akkor megkapom ami nekem jár.*

A bűvőhelyemen volt időm átgondolni a történeteket. Azon gondolkodtam, hogy tulajdonképpen apám is hibás abban, ami történt: Reggel, ébredés után a kert felé indultam. A trágyadomb előtt a szokásosnál is büdösebbet éreztem. A kakas pedig még buzgóbban kapirgált.

– *Mi ez az éktelen bűdös?* – kérdeztem az ott foglalatосkodó apámat.

– *Mi lenne, mulya gyerek?* – tisztelt meg kíváncsiságomért, hát a vécét tisztítottam ki.

– *Oszt hova tette?* – néztem rá kérdőn és a vécé tartalmára gondolván.

– *De kíváncsi természeted van. Vigyázz, hamar megöregszel.*

– *Kíváncsi a rosseb!* – feleltem, miközben arra gondoltam, hogy a fene sem akar még megöregedni.

– *Oda ástam be a trágyadombba, a kőfal mellé. Bele ne essél!* – figyelmeztetett, ismerve az ugrádozó természetemet.

Ezzel tulajdonképpen be is fejeztük a kellemes társalgásunkat. Ő még a munkáját végezte, én meg azt figyeltem, hogy mivel lehetne egy jót játszani. Természetesen az ő munkája még továbbra is a trágyadomb körül tartott. Nagy becsben tartotta és gondozta, mert az volt a mondása, hogy *a trágya aranyat ér.*

– *Attól jó a búza termés, a kukorica, krumpli, szőlő és minden, amit a föld terem!* – mondta.

Ezek után még a kertünk végében lakó Rozi nenére sem haragudott, annak ellenére, hogy nagy dolgát a kertünk végén végezte el ismételten. Az egymázsa negyven kiló körüli asszony, esetenként akkora csomót hagyott a kertünk végében, hogy egy elefántnak is kisebbségi érzése lett volna, azt megpillantva. De apám nem haragudott érte. Amint mondta, minden csomó egy vödör szilvát jelent a többlet termésben. Igaz, volt idő, amikor ugyancsak elszörnyülködött annak nagysága láttán. Ilyenkor azt mondta, *hogy az a csomó is megérdemelné, hogy a szomolyai rezesbanda köré állva, egy pár nótát elfűjjon a tiszteletére. Mert hát a szomolyai rézfűvós zenekarnak már ilyesmiben volt része. Egy bogácsi lagziból hazafelé jövet, álmosan bandukoltak hazafelé, amikor az alig felkelő napnál az egyikük – az elől gyalogló zenész – felkiáltott.*

– *Kedves Barátaim! Nézzetek ide! Láttatok már ekkora csomót?*

Azok elszörnyülködtek annak szokatlan nagysága láttán. Gyanították, hogy az előttük Szomolyára hazafelé tartó valamelyik belpoklos vendég helyezte oda abban a reményben, hogy a hajnali szürkületben valamelyikük felbukik benne. Ők azonban már napvilágánál indultak haza, a keskeny, erdei ösvényen. Egy darabig még bámulták a csomó nagyságát, majd úgy döntöttek, hogy körben állva a zenekar, egy pár nótával megtiszteli annak nagyságát.

Apám, miután mégiscsak befejezte a trágyadomb körüli munkát, más munka után nézett, de előtte még ismét figyelmeztetett.

– *Ne ugrándozz itt, mert még bele esel!* – mutatott a nagy bűzt árasztó vécé tartalma felé, amelyet már a szalmás trágya teljesen eltakart.

Ezzel ő el is távozott az újabb munkáját végezni. Alig távozott, Józsi öcsém érkezett meg a mi utcánkban lakó játszópajtásával. Janika, két évvel volt fiatalabb nálam, az az nyolc éves volt. Egyes gyerek volt, testvérek nélkül. Így aztán neki nem kellett nélkülözni a háború utáni években sem, míg nekünk annál inkább, hiszen négyen voltunk testvérek. Jutott neki a szép ruhákból és a finom falatokból egyaránt. Engemet nagyon bosszantott ez a nagy különbség. Nem beszélve róla, ha ezt érezte is velünk dicsekvéseivel. Ezért aztán ugyancsak irigykedtem rá annak ellenére, hogy többször is mondták, milyen csúnya dolog az, ha valaki a másakra irigykedik. A jó nevelés szerint örülnöm kellett volna annak, ha másnak van, annak ellenére is, hogy nekem nincs. Úgy látszik, nem voltam jól nevelt, mert szerettem volna ha nekem is jut valami. Janika, most is dicsekvéssel kezdte, amint hozzám érkezett.

– *No, nézd csak, milyen szép nadrágom van!*

Oda pillantva az új nadrágjára, máris tapasztalnom kellett, hogy bizony az enyém csak ócska rongy az övé mellett. De hát nekünk – és a hozzánk hasonló több gyerekes családban – ez majdnem természetes volt. Hiszen az idősebb testvértől örököltük sokszor azt a ruhát, cipőt, amit már ő kinőtt. Ezek a holmik általában már megviseltek voltak, az az, hogy az újhoz már

egyáltalán nem hasonlítottak. Néztem a Józsi nadrágját, aztán a magamét, és utána a pöffeszkedő Janiét, aki ráadásul kezében egy torta szeletet tartott, amit mi csak hallásból ismertünk.

– *Cserélhetünk, ha akarod!* – mondtam neki nem kis gúnnyal.

– *Azt a kopott nadrágot fel sem venném!* – válaszolt. Miközben a tortaszeletet immel-ámmal majszolta, mintha már jó módjában abba is beleunt volna.

– *Pedig ezzel a nadrággal sokkal messzebb lehet ugrani!* – mondtam neki, de nem minden hátsó gondolat nélkül.

Ugyanis a csevegésünk egész ideje alatt a trágyadomb frissen átrakott része felé pislogtam, ahol a vécé tartalma szalmás trágyával letakarva, türelmesen várt az őszi nagytrágyázásra. Mert hát apám szerint akkorára „érik” össze a többi szalmás trágyával, és azután érdemes szekérrel a termőföldre kiszállítani. A téli hóval a talajba kerülve, a következő évben jobb termésre lehet számítani.

– *Elugrok én ezzel a nadrággal olyan messze, mint Te!* – mondta sértődött hangon, amiért az ő nadrágját lebecsültem.

– *Próbáljuk ki, akkor majd megláthatod, hogy az én nadrágomban tovább lehet ugrani!* – fogtam szaván, mielőtt még meggondolná magát.

– *Gyerünk, próbáljuk, de biztosan én győzök!* – mondta magabiztosan.

Ahhoz, hogy minél távolabb lehessen ugrani, a trágyadomb melletti kőfal tetejére kellett felkapaszkodnunk, amely egyben a porták közti telekhatárt is jelentette. Ez a kőfal az egyméter magas trágya dombot legalább egy méterrel megtetőzte. Elég magas volt ahhoz, hogy a két udvarra való átlátást megakadályozza. Legalábbis mi gyerekek nem láttunk át rajta. Egyik alacsonyabb részen felkapaszkodtunk a kőfal tetejére, és libasorban vonultunk az ugráshoz, az általunk legalkalmasabbnak vélt helyre, a „startvonalra”.

– *No, hogy onnan nem estetek még le! Gyöttök le onnan bűdös kűlykei!* – kiáltott ránk Marcsó nene, amint vonultunk a startvonal felé, miközben tekintetéből a szokásos gyanakvást olvastam ki.

Ha meglátott bennünket, rossz érzései támadtak a közeljövőt illetően, és főleg azért, hogy nem igen tudja megakadályozni ezeket a kellemetlen történeteket. Egy darabig még ott károgott, de mivel csak a kőfalon maradtunk, nagy morgással távozott, amiből azt érthettük, hogy nem bánná, ha a nyakunk kitörne. De hát nekünk eszünk ágában sem volt, hogy a nyakunkat kitörjük, mert nem a köves udvarra szándékoztunk ugrálni, hanem a jó puha trágyadombra. Ennek ellenére a Jani mamájának borús volt a tekintete, amint a lakás felé csoszogva, vissza-vissza pillantott felénk. Egy fél perc múlva már egy bottal a kezében csoszogott vissza.

– *Gyöttök le onnan! Hát kinek beszélek én?* – kiabálta, és csak úgy vaktában csapdosott a botjával a három fakó gyerek felé, így nevezett ben-

nünket.

Janika pityeregni kezdett:

– *Ilyen rossz nagymamája nincsen senkinek* –, szípogetta neki, aki már botjával célzott ütésre készült, és az első célpontja én voltam.

Ez a kijelentés mintha használt volna, a bot mozdulatlanul állt meg a levegőben, majd kezével együtt lehanyatlott. De azért még egy utolsó szitkot küldött felénk:

– *Csináljatok, amit akartok, hogy a nyavalya törne már ki benneteket, mert veletek már az Isten sem bír. Bezzeg az én gyerekkoromban az ilyen neveletlen gyerekeket úgy elfenekelték, hogy arról koldult.*

Rántott egyet a fejkendőjén, és a botot a kerítés mellé dobva, egyfolytában szitkozódva elvonult.

– *No végre, már azt hittem, hogy meghíúsul a távolugró verseny* – mondtam.

Jani is megkönnyebbült nagymamája elvonulásának láttán, majd így szólt:

– *Mi ez a bűdös?*

– *Ugyan mi lenne? A trágyadomb! Azért nevezik trágyadombnak, mert bűdös. Csak egyszer bűdösebb, mint máskor. Nem lehet olyan finom illat, mint egy rózsakertben!* – nyugtattam meg feltámadó gyanakvását, amely talán a nagymamájáról ragadt rá.

Erre a kijelentésemre gyanakvása alább hagyott, és jelezte, hogy készen áll a távolugró versenyben való részvételhez. Józsit egy picit megérintettem, majd amikor odafigyelt rám, oda súgtam neki:

– *Csak addig ugorj, mint én, ne tovább* –, mondtam és beálltam a „start-vonalra”, hogy mielőbb elrugaszkodjak a kőfalról, hogy aztán a trágyadombon fejezzem be az ugrást.

Előtte egy pár másodpercig összpontosítottam, hogy lássa, én mindent beleadok a siker érdekében. A titokzatos helyet figyeltem, ameddig semmiképpen sem szabad elugranom.

– *Ugorj már! Ugorj!* – nógatott Jani, mert szerette volna már bebizonyítani, hogy ő lesz a győztes.

Tekintetem végig hordoztam a környéken, hogy teljes bizonyossággal meggyőződjek arról, hogy a szüleink közül senki nem figyeli az eseményeket. Aztán az égre pillantottam, hogy megfelelő képen van-e rögzítve, mert az volt az érzésem, hogy a következő percekben le fog szakadni. Ezután izmaimat megfeszítve – nagy kiáltás mellett –, hogy az ugrás úgy látsszon, mintha teljes erőbedobással ugrok – elrugaszkodtam a kőfal tetejéről. Janikából kitört a röhögés.

– *Csak eddig?!*

– *Sajnos csak eddig!* – feleltem színlelt bánattal és a trágyadombról lelépve földre álltam a további eseményeket figyelni.

Aztán Józsi következett. Csodák-csodája, ő sem bírt messzebb ugrani, mint

én. Janikának sugárzott az arca, ekkora sikertelen ugrások láttán. Oda állt a „startvonalra” és ugráshoz készülődött. Nagymamája árgus szemekkel, az ámbitus oszlopának takarásából titokban figyelte az eseményeket. Folytonos bizalmatlansága éberségre intette. Ha a „három rossz gyerek” valamibe kezdett, az eleve gyanús volt számára. De nem törődött már vele unokája, a dédelgetett gyerek, – akit még a szélőtől is óvtak –, hogy nagymamája árgus szemekkel figyeli az ámbitus oszlopa mögül. Számára már csak a közeli győzelem létezett, ami sem előtte, sem mi előttünk nem volt kétséges, hogy távolabb ugrik mint mi ugrottunk. A következő pillanatban egy nagyot dobbantva elrugaszkodott a kőfaltól, és nagy huppanás kíséretében derékig süllyedt a förtelmes kulimászba. Az a megbojgatás után még jobban ontotta magából a büzt, mint eddig bármikor.

– Nagymamám! Nagymamám! Gyere gyorsan! – kiabált az ez idáig még új nadrágjával dicsekvő Janika.

Marcso nene, korát meghazudtoló fürgeséggel sietett a helyszínre, de mi már ezt nem vártuk be. Nem volt kétséges, hogy én vagyok a főbűnös, ezért kellett az Angolajban lévő búvóhelyemre igen gyorsan eltávoznom.

Apám jól számított. Megéheztem, és a búvóhelyemről akarva-akaratlan hazaindultam. Az éhség nagy úr. Óvatosan kukkantottam be a kapun. Mégis valaki hirtelen elkapta a csuklómat, és nadrágszíjjal méregette hátsófeletem. Az ismerős ütések közben jajgatva ígérttem meg, hogy én ezután már jó kisfiú leszek.

Dühös vagyok

Ébredni több féle képen lehet. Az ébredés körülményei legtöbbször nem rajtunk múlnak, hanem mások akaratától nagyban függnek. Lehet úgy is ébredni, mint Guba úr. A késő reggeli nap fényében füröszteni hasunkat. Had peregiének a nap percei, mert a munka megvárja az embert. Ha meg mégsem várná meg, akkor legyen boldog az, aki elvégezte helyettünk. De ilyenfajta boldogságra kevesen vágnak, éppen ezért ritkán végzik el helyettünk a munkát. Lehet ébredni a kakas eszeveszett kukorékolására. Joga van hozzá, ha egyszer ő találta meg a legnagyobb kukacot. Ezt világgá kell kiabálni, rikácsolni, már csak azért is, hogy ugyan azt a kukacot már ne keresse senki. De lehet úgy is ébredni, mint én – a *rögtönítélő bíróság* jelenlétében. Ennek a bíróságnak a tagjai apám és Szóke Rézi nene. Ez utóbbi egyben a vádló is. Kora reggel, nadrágszíjütésekre ébredtem. Rézi néniből döltek a vádló szavak, amelyek a következők: almalopás, farongálás, kerítés kidöntés, ablak betörés. Mindezekért előzetes vizsgálat nélküli felnégyelésemet kérte, de azonnal. Apám nem habozott. A lecsatolt

nadrágszíjával szaporán méregetni kezdte hátsófeletem. Nem kételkedett bűnösségemben. Ő is úgy volt vele, ha valaki „sáros” szokott lenni, miért ne lenne sáros most is. Pedig elhihetik, most az egyszer nem voltam „sáros”. Ennek bizonyítása, ebben a helyzetben, hiába való erőlködés lett volna, ezért meg sem kíséreltem. A nadrágszój-akció végén azért mégis Rézi nene hamisvádatkat lövellő szemei közé néztem és bátorkodtam kérdést intézni hozzá:

– *Látott maga engem, hogy én voltam a tettes?*

– *Én nem láttalak, de Viktor cimborád* – aki mellesleg az ő szomszédja – *megmondta, hogy Te voltál* –, és ezt olyan meggyőződéssel mondta, mintha Viktor egy apostol lenne, az igazság rendíthetetlen bajnoka.

– *No megállj Te rusnya banyája, ezért még lakolni fogtok Te is, meg Viktor is!* – fogadtam magamban bosszút a keserű ébredésem miatt.

Rendíthetetlenül bíztam abban, hogy ha egy nap rosszul kezdődik, az jól fog befejeződni. Délutánra már az ütések helyei nem sajogtak, ezért elindultam, hogy tanulmányozzam a helyszínt, ahol állítólag a szörnyű bűnököt elkövettem. A bikaistálló után felmásztam a kőbánya tetejére. Innen csodálatos kilátás nyílt a Viktor és Rézi nene portájukra. Az idő is kellemes volt, ezért egy kőre leülve, a délutáni órákig várva, csendben szemléltem a tájat, hiszen a házak feletti magasságból jó kilátás nyílt a falu alsó részére. A bánya tetőn túl a pásztorok a csordát hajtották az itatástól. Egyik-másik tehénen szólt a kolomp, és a pásztorok a kutyáikat uszítgatták a csordától némelyik eltekergő tehén visszaterelésére. Némelyik tehén olyan keservesen bögött, mintha ő kapott volna verést az „*almalopásért*”, nem én.

– *Onnan nem estél még le! Mit keresel ott?* – hallottam az egyik pásztor számonkérő hangját, amellyel csak felbosszantott az érdeklődésével.

– *Nem keresek én semmit! A bányában nem szoktak keresni semmit, mert ott csak kő van. Az meg van bőven keresés nélkül is. Tán nem fér el a csordájával tőlem?* – tettem még hozzá az előbbi magyarázatomhoz.

– *De csípős szád van hallod-e, mindjárt rád uszítom a kutyákat.*

– *Hát ha nincsen már rájuk szüksége, uszítsa* – mondtam neki és tovább szedegettem a félkilós nagyságú köveket, a pásztort meg faképnél hagytam.

Amikor felszedtem vagy tíz darabot, elindultam lefelé a Viktorék kapujához. Felkapaszkodtam a kerítésre és bekémleltem az udvarukra. Az udvar hátsó-része felől a malacok rőfögése hallatszott, mert érezték, hogy közeleg az etetésük ideje. A kiskonyha ajtaján ki-be járkált a Viktor nagymamája, kezében a moslékos vödörrel. A párolgó moslékra egy zsákból korpát szórt, majd egy bottal kavargatta. Ez a kavargatás már nagyon ismerősen hangzott a disznó-ól csürhe hadának, ezért aztán elszabadították a poklot. Egymás hegyén-hátán taposva próbáltak utat törni az etetővályú beöntő csatornájához, amelyen a következő másodpercekben a mama jóvoltából befolyt a moslék a vá-

lyüba. Azaz csak befolyt volna, ha a türelmetlen disznó csűrhe nem állt volna a vályú és a csatorna között. Így azonban a jó része a hátukra folyt és onnan a földre.

– *No, hogy a nyavalya törne ki benneteket, hát ezért főztem én nektek a finom moslékot!* – kiabált rájuk a mama, és a kezében lévő moslékka-varó bottal próbálta jobb belátásra bírni a nevetlen csürhét.

Ezek után, az ütések hatására még jobban sivítottak. A következő pillanatban a macska nyávogta el magát olyan hirtelen és keservesen, amikor a mama a lábára lépett.

– *Hogy a nyavalya törne ki már tégedet is, nem elég a bajom, még te is a lábam alatt téblábolsz!* – ordított ijedtében a váratlanul felnyávogó macskára, amelyik már a heted határon is túl volt, mivel azt hitte, hogy az életére törnek.

Ez a hangzavar nekem kedvezett a tervem végrehajtásában. Amikor először bekémleltem a kapun, a tejese-fazéktartó ágas-bogas oszlopa hívta fel magára a figyelmet. A régen elszáradt almafa törzse, ágaktól csonkoltan a többi csonka ággal meredezett az ég felé. Az ágakon egy-egy virágos mintájú cserépfazék csurgóra téve száradt az ágak végein. A kimosott tejese-fazékok már az esti fejéshez száradtak. Ezek a bányatetőről is láthatóak voltak, de ilyen közelségből meg is számolhattam. Kilenc darab tejese-fazék várta rajta a teljes megszáradást.

– *Megsemmisítem az egészet!* – tapogattam meg az ingderékban, dobásra váró köveket.

Úgy terveztem, hogy Viktorra terelődik a gyanú, mivel egy pár nappal előtte már céltáblának használta az egyik tejese-fazékat.

Sajnálataira nem volt szerencséje, mert az apja akkor lépett be a kapun, amikor Viktor lendülő kezéből a kődarab a tejese-fazékat összerogyantotta. Apja nem is késlekedett és aranyos fiacskája „nótáját elhúzta.”

A malacok etetésével járó hangzavar a csúcspontra hágott. Itt volt az ideje a cselekvésemnek. Lendült a kezem és repült belőle a kő. Első dobásra két fazék megadta magát. Hat dobásom után mind a kilenc fazék a földön hevert darabokban. A maradék köveket Rézi nene háztetejének cserép aprítására használtam fel. A dobások után egy négyzetméternyi lyuk tátongott a tetőn. Olyan sikeres volt a dobálási akció, hogy még magam is meglepődtem sikereimen, ezért milyen gyorsan csak tudtam, visszamentem a bányatetőre, hogy onnan szemléljem az ezutáni fejleményeket. Nagyon reméltem, hogy ezek kellemes érzéssel töltenek majd el, ami valamicskét kárpótol a keserű, korai ébredésem miatt. Mert ha erre az ébredésre gondoltam, máris dühös lettem. Még azért a verésért is dühös voltam, amire rászolgáltam, nem még azért, amit meg ártatlanul kaptam. Számomra nem is lehetett elfogadhatóbb elégtétel annál, mintha Viktor is ártatlanul kap kiadós fenytést. A bányatetőről nézve, a Nap sugara már elsiklott a falu felett, csak a maga-

sabb helyen lévő házak tetejét sütötte még. Majd ahogyan ment lefelé a Nagy völgy-tető mögött, ezek a házak ablakai sem tükrözték vissza a sugaraikat. Pár perc múltán a Gyűrű-tető teteje is árnyékba borult. A Nagy völgy-tető felől engedték be a csordát, kecskenyáját, disznónyáját a pásztorok. A határból kapával vállukon, hátyival a hátukon indultak hazafelé napi munkájukat elvégezve a fáradt emberek. Ez már a közelben járó estének csalhatatlan jele volt. Ilyenkor egy darabig ismét mozgalmasabb lett a falu, amit az éjszakára hazatérő állatok, emberek sokasága okozott. Egy pillanatra sem lankadó tekintetű Viktorék házatáját pásztázta, amikor Viktor jelent meg kapujuk előtt, majd bement rajta. Alig egy perc múltán a mamája sikító hangja érkezett fel hozzá a bányatetőre.

– *Mit csináltál már megint, Te szégyentelen?! –* kiáltott rá nagymamája, és a tejesfazék-tartó ágas oszlop felé vonszolta, amely alatt a tejesfazékok apró darabokban a nagytakarításra vártak.

Csak egy-két fazék füle csüngött még árván a tejesfazéktartó ágain, mintha soha semmi közülük nem lett volna a földön heverő fazéktörmelékhez.

– *Én nem.... én nem.... csináltam semmit! –* tiltakozott kétségbeesetten Viktor, nagy dadogás kíséretében.

De mamáját nem hatotta meg unokája hihetetlennek tűnő dadogása, ezért a kezében lévő moslékkavaró bottal a fenekét náspágolta. De hogyan is hihetett volna neki, amikor az előző napokban a kellemetlen pillanatban belépő apja előtt rogyott össze az egyik virágos cserépfazék, a Viktor kezéből kirepülő kótól. A moslékkavaróbot által a levegőben kavargó por még el sem oszlott a levegőben, amikor apja lépett be idegesen a kapun.

– *Mi van? Mi történt? –* kérdezte izgatottan az öreg mamától, akinek kezében a moslékkavaró botnak már csak a csonka maradványa volt, mivel hogy azt már felaprította Viktor fenekén. A mama a veréstől kifulladásra csak annyit mondott:

– *Nézd! –* és az üresen álló tejesfazéktartó alatti cseréptörmelékre mutatott.

Apja először nem akart hinni a szemének, és kidülledt szemekkel bámulta a romhalmazt. Azután eszelősen felröhögött, majd ugrándozásba kezdett, és a kalapját a földhöz vagdosta.

– *Ez nem igaz! Ez nem lehet igaz! Elevenen nyúzlak meg! –* kiabálta és elindult Viktor irányába, aki eközben a kapukijárat felé lopakodott.

De mielőtt még sikerült volna kiugrania az utcára, apja elkapta. Nem kérészt már ő botot sem, hogy azzal verje meg fiacskáját. Lehet, hogy azért, nehogy a nadrágot szétverje rajta, mert aztán úgyis neki kell venni másikat. Lehet, hogy azért, nehogy a düh elszálljon belőle, mire botot talál. Azon nyomban, pusztá kezével látott hozzá fiacskája neveléséhez, mire az olyan jajgatásba kezdett, mintha elevenen nyúznák. Legvégén a füleit csavargatta, hol jobbra, hol balra. Nem lett volna csoda, ha valamelyik füle a kezében

marad. Ám azt jól odaragasztották valamikor. Így csak kivörösödött mind a kettő, mintha csak bőr nélküli porcogóvá vált volna. Egy óvatlan pillanatban mégiscsak kiugrott apja karmai közül, és úgy rugaszkodott ki az utcára, mintha most és mindörökké világga menne. Porzott utána az alvégi utca úgy, hogy a frissen hazatérő nyájak és csorda után fele annyira nem porzott. Teljes megnyugvással indultam hazafelé a bánya-tetői figyelő helyemről, de a lakásukat messze elkerülve, nehogy még valakinek eszébe jusson megkérdezni, hogy van-e közöm az eseményekhez. A kertünk felől érkeztem udvarunkra, olyan lelki békével, hogy végre törleszthettem az adósságomat Viktor részére. Másnap találkoztam vele. Fülei még mindig vörösek voltak, és mintha még széjjelebb álltak volna, mint eddig, talán meg is nőttek.

– *Nem láttalak tegnap! Merre jártál?* – intéztem hozzá érdeklődő szavaim abban a reményben, hogy majd csak mesélni kezd az elmúlt nap eseményeiről, de hallgatott.

Úgy gondoltam, mégis csak tudtára kell adnom, hogy ez az esemény az én törlesztésem volt, ezért így szóltam hozzá:

– *Mondd már meg apádnak, hogy szép tejesfazekat lehet kapni a boltban! Szép virágos mintákkal!*

Egy rövid ideig még a szája is tátva maradt döbbenetében. Csak most döbbenet rá, hogy így törlesztettem neki a Szőke Rézi nenének mondott hazugsága miatt. De ezt az ügyet soha nem árulta el senkinek. Hallgatott róla. Annyit azonban sikerült elérnem, hogy soha többé nem fogott rám semmi általa elkövetett dolgot.

Szőke Rézi nene elégedetten ballagott hazafelé a piactér irányából. Hátára kötött hátyijában egy kevés cseresznye zötykölődött, amit a felvásárlóhelyen nem vettek át tőle, mivel már akkor is meg lehetett rohadva, amikor a fáról leszedte. A fekete cseresznye levét eresztett a jobbra-balra zötykölődéstől, amely aztán a bőszenyájára csurgott, s így az sem különbözött a vizes felmosó rongytól. Viktor házuk elé érve, tekintetét házának tetejére emelte. Aztán újra más irányba nézett, – *hátha rosszul lát,* – majd ismét a tetőt figyelte. Ezt még többször is megismételte, de a tetőn tátongó lyuk továbbra is valóság volt, nem pedig beteg képzeletének szüleménye.

– *Jaj Istenem! Jaj Istenem! Mi történt a házam tetejével?* – kiabálta jajveszékelve az utcán járó-keelő embereknek. De azok sem tudtak semmi okos magyarázattal szolgálni, mivel nemcsak, hogy vihar nem volt mostanában, de még csak szél sem fűjt. Így hát érthetetlenül nézegették a lyukat, amelyen keresztül jól láthatóvá vált a nyári pihenőjét tartó eszváta, (szövészek) tiló, gereben és a különböző guzsalyok. Majd egyikük megszólalt:

– *Hát Rézi nene, soha nem lehet tudni, mi baj éri az embert. Ez a jó Isten akarata volt. Nem lehet mást csinálni, mint újra befedni, mielőtt még a nyári zápor be nem áztatja a lakást.*

Rézi nene, megbékélve Isten akaratában, bement az udvarára, hogy hátáról a hátyit letéve elgondolkodjon, hogy hol is vétkezhetett ő. Remélem, azóta már rájött!

Dinnye lékelés

Már nem volt harag bennem Viktor iránt. Végére is a tejesfazekak elpusztulása miatt ártatlanul kapta a verést, és ezzel számomra elégségesnek bizonyult a bűnhődése. Nagyon bíztam abban, hogy ezután már ártatlanul nem kapok verést az ő hamis vádjai miatt. Amikor újra megjelent nálunk, nem említettem az almalopást – amiért én kaptam a verést –, és a tejesfazekak általam történő pusztulását, amiért meg őt verték meg. Nem akartam sokáig haragudni, ezért inkább újabb kellemes időtöltésen törtem a fejem.

– *Nem kellene megnézni, hogy érik-e már a dinnyétek?* – kérdeztem tőle, aminek hatására láthatóan vidámabb lett.

Persze, az bizony a mi balszerencsénk, hogy ami nekünk kellemes időtöltésnek számított, annak a vége a megfenyítésünkkel végződött. De hát más elfoglaltságot csinálni olyan unalmasnak éreztük, hogy inkább vállaltuk a fenyítést.

Apukája bepalántált dinnyével egy félholdnyi területet a csereszlyuki határrészen. Nagy reményeket fűzött a várandó terméshez, hiszen Szomolyán nem foglalkoztak ennek termesztésével, annál is inkább, mert termett itt gyümölcs sokféle, ha nem is dinnye. Éppen ezért gondolhatta úgy,

hogy ezen a tájon kelendő lesz majd az ő földjének gyümölcse.

– *Ha sikerül a termés* –, jegyezte meg óvatosan –, *veszek egy lovat az árából, le cserélem ezt a gebét, mert nem jó ez már semmire* – mondta reménykedve földszomszédjának.

Viktor a dinnyeföld látogatására tett javaslatomat örömmel fogadta.

– *No látod, erre nem is gondoltam. Már biztosan érik azóta!* – csapott a térdére javaslatom hallatán.

Pár perc múltán Viktor, Józsi öcsém, én, egy késsel és két bugyli bicskával ellátva indultunk a dinnyeföld irányába. A nyári napsugár bőséges meleggel párosulva kísérte a három fakó gyerek útját. Cudar meleg volt. Aki csak tehette árnyékba vonult a hőség elől, de mi nem tehattuk, mert fel kellett derítenünk, hogy a dinnyeföldön érik-e már a termés. A cigányparton kapaszkodtunk ki a faluból, hogy a Nagy völgy-tetőn át eljussunk az utunk céljához. A házőrző kutyák az árnyékban heverték. Lusták voltak arra is, hogy minket megugassanak, pedig máskor nemcsak megugattak, de meg is kergettek. Egyik-másik morgásba kezdett, de tovább nem erőltette magát, felemelt fejét újra két első lába közé helyezve, tovább szundikált. Remélhetőleg sokkal nagyobb csontokról – mint amikben eddig része volt – tovább álmodott. A dombtetőre felhallatszott a faluból egy-egy szomjas téhen bőgése, és a tyúkok kotkodálása, mellyel jelezték, hogy ismét megtojtak. Mikor átértünk a domb másik oldalára, távolabb kerültünk a falutól, s ezért az előbb hallható zajok sem hallatszottak. Már kezdtem bánni, hogy kimozdultunk az árnyékok adó faluból. Egy lelket sem láttunk a határban. Nem találkoztunk senkivel. Még a madarak éneke sem hallatszott, ők is „hőség” szünetet tartottak a fák lombjai között.

– *Nem kellene visszafordulnunk?* – intéztem Viktorék felé a kérdést, mert láttam, hogy a hőség hatására ők is olyan lankadásba kezdtek, mint az általunk frissen letaposott dudvák.

– *Nem! Nem! Gyerünk csak tovább!* – makacsolta meg magát Viktor az előbbi kérdésemre.

Így hát tovább mentünk a dinnyeföld irányába, mely már nem volt túl messze. Fele útján már túl voltunk, amikor egy bokor mögül váratlanul ránk szólt valaki:

– *Megtudnátok-e mondani, hogy hová igyekeztek ebben a hőségben?*

A hang irányába kaptuk fejünket, ahol a pásztor lapított az árnyékok adó nagy bokorban. Fokosát elszántan markolászgatta egyik kezével, a másik kezével pedig a pásztortáskáján lévő rézveretes címet veregette jelentőségteljesen. Úgy, mintha mi nem vettük volna észre, hogy a földkerekség e kicsinyke darabjának ő az ura, és parancsolója.

– *Megyünk apukámnak bekapálni a földet!* – válaszolt Viktor a sebtében kiagyalt hazugságával, és a kést –, amelyet a dinnye lékeléséhez hozott – beljebb engedte a nadrágja száraiba. A pásztor nem vette észre kés-

bűjtató akcióját.

– *Nem látom nálatok a kapát, vagy anélkül is tudtok kapálni?* – nézett fürkésző tekintetével Viktorra, és nekünk is a szemünk közé, hátha megrebben a kapálási hazugságra. De nem rebbent meg szemünk, és álltuk az ő vizsla tekintetét.

– *Még reggel elvitte a mi kapánkat is* –, bizonygatta Viktor, de úgy látszott nem tudta teljesen meggyőzni a mi tisztességes kapálási szándékunkról. Mindenesre tovább engedett utunkon gyanakvó, vizsla szemének kíséretében.

E rövid és váratlan izgalom után, szinte egyik percről a másikra, a dinnyeföld közelében találtuk magunkat, amely egy földterület mélyedéséből (*lápából*) bukkant elő ígéretesen. Az emberfej nagyságú, vagy még annál is nagyobb hamvas görögdinnye fejek mosolyogtak ránk a szikrázóan perzselő nap fényénél. Egy-egy pillanatra megálltunk és néztük a dinnyék sokaságát, amelyek úgy éreztük, hogy csak miránk várnak. Neki láttunk a dinnyék lékelésének a bugylibicskákkal és késsel nagy-nagy buzgalommal. Minél többet lékelünk meg, annál inkább vált bizonyosabbá a gyanúm, hogy hamarabb jöttünk a kelletténél erre a szüretre. Viktor ijedten szemlélte a magunk mögött hagyott meglékelt dinnyék sokaságát, amelyek lendületesen szaporodtak.

– *Biztos vagy benne, hogy a visszahelyezett lék újra összeforr a dinnyével?* – kérdezte tőlem aggodalmaskodva.

– *Persze, hogy biztos!* – feleltem neki magabiztosan.

Ugyanis a lékelés előtt én tettem javaslatot a dinnye érettségének ilyenfajta megállapítására, és ami az összeforrást illeti, el is hitte, hiszen én is hittem benne. Miért is ne hittem volna. Hiszen annyiszor hallottam már; *ha Isten akarja, még a kapanyele is elsül*. Abban meg nem kételkedtem, hogy ő akarja az összeforrást is. Viktor megnyugodott és folytattuk tovább a lékelést. Nem felejtettem el figyelmemt újra felhívni a lékek pontos eredeti helyükre való visszahelyezésére. Józsi kiáltott fel:

– *Érett dinnyét találtam!* Röviddel utána Viktor is felkiáltott: – *Én is!* Már éppen ideje volt. Mert mindent lehet mondani, csak azt nem, hogy korán jött a sikerélmény. De minél később jött, annál jobban értékeltük. A két hamvas dinnyével bevonultunk az árnyékot adó bokrok közé, és mohón falatozni kezdtünk. Az érett gyümölcs leve a szánkából csorgott le, az ingünkre és fekete glottgatyánkra. Hirtelen jókedvünk támadt, hiszen már a szomjúságunk is csillapodott, és nem kinzott tovább bennünket.

– *Utoljára a Toter mama kertjéből ettünk ilyen finomat, de ez talán még annál is finomabb* – dicsekedett Viktor a saját termésű dinnyéjünkkel.

Erre az emlékezésre széles jó kedvünk támadt, mert ott a dinnyékkal felpakolva menekülni kellett. Menekülés közben a patakon akartunk átugrani, de beleestünk a vízbe. A dinnyéket görgette a víz, és mi menekülés közben

kapkodtuk ki a vízből, amire volt időnk. Felhőtlenül kacarásztunk, vihogtunk az akkori eseményen, amikor hirtelen arra gondoltam, hogy lesz e kedvünk nevetni akkor is, ha a jelenlegi kártevésünket a Viktor apja meglátja? Erre a gondolatra derűlségem alább hagyott. Kértem a többieket is, hogy senkinek se árulják el ezt a dinnye kóstolót. Derűlség közben a hetedik érzékszervem működésbe lépett. Az volt az érzésem, hogy közről figyelnek bennünket.

– *Psztt!* – piszegettem, csendre intve társaimat.

Egy ág reccsent, majd a bokrok közül óvatos lépések neszét hallottam.

– *Hallottátok?* – sügtam.

Ebben a pillanatban a pásztor ugrott közénk dühösen.

– *Az anyátok mindenségét, mit csináltatok? Tönkre tettétek az egész termést!* – ordította toporzékolva és fokosát forgatta dühében.

Talpra ugrottunk, és iszkoltunk is be a bokrok sűrűjébe a dühös pásztorral elmentés irányba. A következő pillanatban már dobta is utánunk fényes fokosát, lábunkat célozva. Viktornak a lába közé akadt a fokos nyele és elvágódott, de máris talpra ugrott. Annyi esze volt, hogy még a fokost is felkapta a földről és úgy rohant utánunk. Mint később elmondta, ezt azért tette, hogy a pásztor-nak még egyszer ne legyen alkalma utánunk dobni. Futottunk ahogyan csak bírtunk. Az üldözőnknek már a nyelve is lógott, ezért fuldokolva kiabálta:

– *Álljatok meg, álljatok meg!*

Ezt az örömet eszünk ágában sem volt megadni számára. Néha közelebb engedték magunkhoz – egy kis reményt táplálva belé – majd újra nagyobb tempóra kapcsolunk. Hátra pillantva azt láttam, hogy minden terhetől igyekszik megszabadulni az elfogásunk reményében. Ledobta válláról a rézveretes, címeres táskáját, majd a kalapját is, fokosát már Viktor birtokolta. Ennek ellenére nem bírta erővel és megállt levegőt venni. Éreztem, ezt a pillanatot kell kihasználni és intettem társaimnak.

– *Most nem lát, álljunk be ide a sűrű bozótba!* – sügtam és már lopakodtam is a bozotos felé.

Vigyorogva néztük, amint a pásztor – magát kifújva – rohant el mellettünk, az általa feltételezett menekülési utunkon, a falu irányába. Megkönnyebbülve lélegeztünk fel. Tudtuk, hogy a faluig üldöz, ha nem is lát bennünket. Előbújtam a bozótosból és a dinnyeföld felé tekintettem.

– *Csak nem akarsz visszamenni?* – kérdezték mind a ketten.

– *Miért? Talán tudtok okosabbat mondani, vagy annál biztonságosabb helyet? Ott nem igen keres a pásztor, mert úgy gondolja, hogy még a környékét is elkerüljük.*

– *No ebben igazad lehet* –, helyeselte Józsi és Viktor is.

Elindultunk visszafelé. Először a kalapot, majd a rézveretes bőrtáskát is megtaláltuk. A címer úgy ragyogott rajta, mint egy óriás aranytallér. A nap-sugár táncot járt rajta. Viktor látta meg először, de én kaptam fel a földről.

A pásztor szurkos kalapját Józsi tette fel. Olyan volt a fekete, szurkos kalapban, mint egy koraérett vénember. De az árnyékot adó kalap most jó szolgálatot tett az egyre elviselhetetlenebb napsugárzás ellen. Amint visszaértünk Viktor a hasát simogatta.

– *Ti nem vagytok éhesek?* Az én gyomrom már korog, mondta, miközben a kezemben lévő pásztortáskát szuggerálta, aminek mélyén feltehetőleg egy kis elemózsia is lapult.

Kicsatoltam a táskát, amelyben egy darab kenyér, és a hozzá való kolbász egy abroszba volt becsavarva, egy bicska társaságában. Három felé törtem a kenyeret és a kolbászt, majd oda nyújtottam a többieknek a nekik szánt részét. Pár nyeléssel eltüntettük üldözőnk ebédjét, amitől éhségünk alig csillapodott. Ami nem is csoda, hiszen a dinnyeevés csak az éhséget fokozta. Víz helyett a korábban félbe hagyott dinnyét ettük meg. Viktor az üres táskát nézte, majd kikapta a kezemből:

– *A táska az enyém, mert én láttam meg!* – mondta.

– *Én meg fölvettem a földről!* – mondtam a magam igazát.

– *Az lesz a legjobb, ha eldobjuk, mert még bajt hoz ránk* –, mondta Józsi a magáét.

Néztem a táskát, amely jó minőségű bőrből készült. Pillanatnyilag nem tudtam mit kezdjek vele, de azt igen, hogy nem dobjuk el.

– *Eldobni azért is nagy kár lenne, mert legalább harminc darab csúzlibőr lenne belőle* – okoskodtam.

– *Csak nem akarod feldarabolni?* – kérdezte Józsi aggódva.

– *Szerintem ez a legjobb megoldás. Háromfelé kell vágni.*

– *A fokos meg teljes egészében engem illet, mert én estem fel benne, és én kaptam fel a földről!* – fogta meg szorosabban a fokos nyelét Viktor.

A táskában talált bicskával a táskát fejteni kezdtük azon a varrás mentén, amit hajdanán a készítő mester nagy gonddal varrt meg igen erős cérnájával. Az oldalzsebéből egy bűdös, füstös pipa csúszott ki. Ott lapult még a zsebben egy félig tömött dohányos zacskó, melyet feltehetően egy birka húgyhólyagjából készíthetett a táska gazdája. Már jó megpuhult a használattól, ebből gondolni lehetett arra, hogy régebben készült. Majd a kovakő, csiholóvas, és a száraz tapló is előkerült. Fogtam a pipát, kikotortam belőle az előző pipálás maradványait és megtömtem dohánynyal. Így láttam én ezt papómtól is, amikor nagy gondossággal látott neki a pipálás szenvedélyének. Persze, a pipából kitisztított végterméket – *a bagót* – én nem tettem a számba, hogy meg is rágjam. Majd a tűzcsiholásba kezdtem. A kovakőhöz (*tűzkő*) szorítottam a taplót, és a csiholóvassal a kovakőből szikrát csaltam a száraz tapló darabra, amely így tüzet fogott. Ezt a pipába tömött dohány tetejére helyeztem, és addig szívtam a pipát, míg az bodor füstöt kezdett eregetni.

– *Add ide nekem is!* – kérték tőlem társaim a füstkarikáimat látva,

amitől köhögésbe és krákogásba kezdtem.

Át is nyújtottam hamarjában, hogy ők is had köhögjenek. Nem sokáig élvezték ők se, mert nagy köhögés, prüsszkölés után hamarjában félredobták a füstölő szerkentyűt.

– *Ha ezt az apám meglátná, valószínű a pipa vastagabb végét dugná a számba* – gondoltam magamban, amikor csikket talált a zsebemben és az orromon dörzsölte porrá.

Erre a gondolatomra, mintha a turbékoló vadgalamb is szomorú turbékolásba kezdett volna. Majd gondolataimból visszaérkezve a jelenbe, javaslat-tal álltam elő.

– *Én azt mondom, indulni kellene* –, mutattam a falu irányába.

Erre a javaslatomra borúsabb lett a hangulatuk nekik is. Pedig gyönyörű tiszta idő volt. Az égbolton esőfelhőnek még csak nyomát sem lehetett látni. A báránylehők üsztak csak lassan, méltóságteljesen az égbolton, alakjukat folyton változtatva. Egy-egy röpke pillanatra eltakarták a Napot, amittől már is elviselhetőbbé vált a rekkenő hőség, arra a röpke pillanatra. Az egyenlő arányban elosztott táska darabjaival ballagtunk a falu irányába, de a sok csúszlinak való bőr sem okozott már örömet, mert sejtettük, hogy a fenyítésünk ideje vésszesen közeledik. Mielőtt a dombtetejéről leereszkedtünk a faluba, gyönyörködöttünk a körülöttünk elterülő panorámában. Viktor az erdő felé figyelt mélabúsan, amely a falu felső részétől indulva, az Eged hegyig egyvégében, sőt még azon túl is, lombkoronáival betakarta a dombokat, völgyeket.

– *Milyen jó lenne Rózsa Sándornak, vagy Bogár Imrének lenni. Nekik nem kellett iskolába járni, házi feladatot készíteni, meg otthon az ellenőrző vizsgáló tekintetektől rettegni* – mondta lehangoltan. Minden oka meg volt arra, hogy borúsan lássa a faluba érkezésünk utáni órákat, amik a fenyítésünk órái lesznek.

– *Menjünk el betyárnak!* – élénkült fel a betyárok szabad életére gondolva.

– *Nem divat már manapság az erdőben betyárkodni. Az én apám azt vallja, hogy manapság már nem a zöldeerdőben élnek a betyárok, hanem a zöldasztalnál. Ezek tudják csak igazán meglopni a szegény embert, amit a betyárok soha nem tettek. Ők csak a gazdagokat zsigerelték, míg ezek a szegény embert nyúzzák. Be kell szolgáltatni, helyükbe vinni, mert Rákosi elvtárs így rendelte* –, magyarázkodtam Viktornak apám meggyőződését a jelenlegi betyárokról.

Ezután az eszmecsere után mégis jobbnak láttuk, ha nem megyünk az erdőbe betyárkodni, hanem haza megyünk, lesz ami lesz. Leereszkedtünk a faluba, és nagy óvatossággal közelítettük meg a kertünkbe nyíló kiskaput, majd a kerten át az udvarra mentünk. Bent a lakásból, a nyitott ajtón és ablakon át erőteljes hangok hallatszottak, köztük a pásztor hangja

is. Olyan éhesek voltunk, hogy nem gondoltunk elfutásra, és az esti szürkület is arra intett, hogy itthon kell maradni. Jobbnak láttuk, ha minél előbb túl leszünk az elkerülhetetlen dorgáláson. A lakásban észrevették érkezésünket, ezért rögtön kijöttek fogadásunkra.

– *Szépséges madárkáim, hazarepültetek? Haza hozott a hasatok?* – intézték kérdéseiket hozzánk, nem igazán barátságos hangsúllyal.

– *Add csak ide a fokosom!* – rivallt rá Viktorra a korábban eszközeitől megfosztott dühös pásztor.

Viktor apja, aki szintén tagja volt a vendégeket fogadó társaságnak, egy bokánrúgással ösztökelte kedves fiát a fokos mielőbbi átadására. A fájdalom okozta feljajdulás után átnyújtotta a fokost.

– *A táskám hol van?* – kérdezte türelmetlenül, mert nem látta nálunk. Nem mertünk szólni semmit.

– *No, mi lesz már? Nyöggjétek már ki végre, hová tettétek?* – ismételte meg még dühösebben, mert valószínűleg rosszat sejtett.

Ekkor egymásra néztünk úgy, hogy abban a nézésben egy világot megégető katasztrófát véltek felfedezni buzgó kérdezőink. Nem volt mit tenni. Mindhárman kihúztuk ingünk derekát az alsónadrág derekából, és ekkor sok-sok bőr darabka hullott a földre, a még nem is olyan régen, a rézveretes címerrel díszített elemózsiás táska darabjai voltak. Köztük a tűzkő, tapló, dohányos zacskó, csiholóvas, bicska és az abrosz. A pipa ott maradt, ahol azt a köhögésünk közben eldobtuk.

A leeső címer pengése az udvar kemény kövén, tette érthetőbbé, hogy a táskája már nincsen többé. Pillanatnyi ámulat után, hirtelen haraggal, eszelősen forgatni kezdte fokosát, úgy mint aki azonnal leszámol ezzel a világgal, csak éppen a három fakó gyerekkel kezdi. Viktor apja, és a mi apánk vette el tőle a fokosát, mert biztosnak látszott, hogy a fejünket nyomban meglékeli. Ha meg is akartak verni, elpusztítani azért nem akartak. Így aztán annak nyelével, és egy-egy seprő nyéllel buzgón méregették hátsó felünket. Perceken belül olyan jajgatásba kezdtünk, hogy a szomszédok ijedten és aggódva tekingettek be az udvarra, ahol nevelésünk elkerülhetetlenül folytatódott ezuttal is. Az már bizonyossá vált, hogy a Viktor apja ez évben nem tudja lecserélni a gebe lovát, mert a dinnye lékek nem forrtak össze, és a termés tönkrement. *Így aztán jobb kosztra fogta a gebét, mire az pendülni kezdett és annyira kikupálódott, hogy még az erő is visszatért belé úgy, hogy ősszel már szántani is tudott vele. Minden rosszban van valami jó. A gebének mindenesetre jól jött a dinnyelékelés. Mi pedig a verés után „bizonyistenre” megígértük, hogy a továbbiakban jó fiúk leszünk.*

Egy meleg vasárnap

A nyári napsugár olyan melegen ontotta áldását, hogy Vitéz kutyánk is elhagyta a kapuoszlop tetején lévő őrhelyét és hűvösebb helyet keresett magának a lugasok rejtekében. Vasárnap délelőtt lévén, a szokásosnál is csendesebb volt a falu. Aki csak tehetett csendes, és főleg hűvös helyet keresett magának, valami árnyékos helyen. A libák sokasága is a patak hűsítő vizében gágogott, és szárnyaival a vizet csapdosta és fröcskölte szerteszét. Zoli, – az iskolai pajtásom – ügyet sem vetve a nagy melegre, kerékpárjával bravúrosan fűkezett a kapunk előtt, hosszú csikot hagyva maga után az utca porában, amely földút lévén, száraz időben csak poros lehetett.

– Gyere hozd a bicajod! Megyünk bicajozni! – kiabálta be az udvarra nagy lelkesedéssel.

– Halkabban már! Meghallja apám! – szinte sűgtam feléje és mutattam az istálló irányába, ahol apám tevékenykedett a tehenek körül.

– Jó, jó – halkította le szavát és úgy mondta:

– Négy óra után meg mozi is lesz.

Ennek már ugyancsak megörültem én is, hiszen nagy újdonság volt ez a mi falunkban. A falvakat járó vándormozi ritkán fordult meg a falunkban. Ilyenkor aztán zsűfolásig megtelt a kultúrház kíváncsi nézőkkel. Nem csoda, ha ilyen hír hallatán megdobbant a szívünk, még a *mozi* szó pusztá hallatára is. A Zolinak szánt intőszavam elkésett. A következő pillanatban apám dugta ki az fejét az istálló ajtaján, a Zolival történt diskurálásunkra.

– Hova család ezt a gyereket már megint? – nézett Zolira gyanakvó-

an.

Dadogva felelt apám kérdésére:

– *Hát... hát... úgy gondoltam kerékpározni, meg... meg a moziba.*

– *Majd adok én nektek ellógni, amikor a sok munka meg itt van. Kerékpározni mennétek, elnyúzni az új gumiját?! A moziba is mennétek, azt a sok mocsokságot nézni, a tehenek meg dögöljenek éhen?!*

Eközben olyan tekintettel nézett ránk, hogy Zoli gyorsan a hátát mutatta a házuknak, mielőtt még tettelegesen nevelésben is nem részesül. Irigykedve néztem utána, amint a biciklijét egyre gyorsabban tekerte, és nekem bizony maradnom kellett. Nekik nem volt sem tehenük, sem földjük és így a vasárnapja szabad volt. Apám viszont a napszámos munkabéréből négy hold földet vásárolt, hogy valamije legyen a négy gyerekének. Ezért aztán Rákos elvtárs kuláknak nyilvánította. Ha már egyszer kulákok lettünk, úgy kellett adózni is. Apám sokszor keseregve mondta:

– *Mi az istenből teljesítsem a tejbeszolgáltatást? A tehenekkel szánom a földet, így nem várhatom, hogy tejük is legyen.*

Így aztán nagy becsülete volt a tejnek minálunk. Az a kevés tej nekünk is kellett volna, meg Rákosi pajtásnak is. Viszont ő volt az erősebb, ezért aztán főleg neki adtuk. Mi meg pénzért vettünk magunknak, ha már nagyon megkívántuk.

A Nap az égbolt legmagasabb pontjáról nézett bennünket, amikor Józsi öcsémme elindultunk tehenes szekérrel a határba. A feladatunk az volt, hogy a teheneket meg kell legeltetni. Míg a tehenek legelnek, addig mi szedünk a szekérre annyi fűvet, amennyivel a tehenek legalább kétszer még jól laknak.

– *Ha ezt a parancsokat időben megcsináljátok, felőlem még a moziba is elmehettek!* – csillant meg egy reménysugár apám szájából.

– *No hallottad? Rajtunk is múlik, hogy eljutunk-e a moziba* –, böktém oldalba Józsit és már pattintottam is egyet szíjostorommal a tehenek fölé.

– *Gyerünk Daru! Gyerünk Szegfű!* – szólítottam szaporán, mert nem volt szabad megütni őket.

Józsi is mintha derűsebb lett volna arra a gondolatra, hogy ha igyekszünk, esetleg még a moziba is eljutunk. De a nyári napsugár nem akart kegyes lenni hozzánk. Az útszéli növények levelei fonnyadozni kezdtek a rendkívüli meleg hatására. Az út mentén bivalyos fogattal találkoztunk. A bivalyok egy-két négyzetméternyi pocsolyában feküdtek, és gazdájuk erélyes tiltakozására sem voltak hajlandók elhagyni a hűsítő pocsolyában választott fekhelyüket.

– *Mozduljatok már meg Ráró, Betyár!* – kiáltott rájuk, miközben szíjostoróval – majd amikor ez nem használt –, vasvillával próbált meg érvényt szerezni biztató-nóगतó szavainak.

De azok még így sem mozdultak. Mintha eltökélték volna, hogy inkább a

halál, mint a hűsítő pocsolya elhagyása. A *Daru* és a *Szegfű* tehenek is olyan hintázó járásba kezdtek, mintha jobbra-balra szívesebben lötyögnének, mint előre haladjanak. Az volt az érzésünk, mintha kimondottan minket akarnának bosszantani a lusta mozgásukkal.

– *No, ezektől nem jutunk el a moziba, mert még estére sem érünk ki a legelőre* –, jegyezte meg Józsi teljes joggal és ő is, én is a kezemben tartott szíj-ostorra gondoltam.

A levegőbe emeltem az ostort, s megjegyeztem:

– *Nem árt nekik egy kis biztatás, meg aztán ide már nem látnak el otthonról* –, gondoltam a tiltott verésre.

Lesújtottam a Darura, majd a Szegfűre, de a haladás tempója nem változott. Sőt, úgy viselkedtek, mintha nem is éreznék az ostor csapásait. Ezért – az eredménytelenség láttán – szaporáztam az ostorom ütéseit, a szekér ülésdeszkájáról, de azok csak cammogtak tovább egykedvűen. Őket bizony nemigen érdekelte a mozi, ezért teljesen mindegy volt, hogy csak a mozielőadás után érünk-e haza. Megfeszítettem a gyeplőt, és megálltunk.

– *Mit akarsz?* – kérdezte Józsi kíváncsian, de ezt még magam sem igazán tudtam.

– *Beszélek már a fejükkel, hátha az öntudatukra tudnék hatni* – válaszoltam.

A szekérről lelépve, a Darú tehén fejéhez álltam. Megsimogattam a fejét, majd elkezdtem hozzá beszélni, mert úgy éreztem, őt kell megnyernem a gyorsabb haladás ügyének, a Szegfű ugyanis azt csinálja, amit a Darú diktál.

– *No idefigyelj, az Istennek legjámborabb és legravasabb marhája! Ne rontsuk el a jó viszonyt, amiből még egy kevés talán van közöttünk.*

Mi vállaltuk, hogy jól lakatunk, ti pedig időben visszaértetek a mozikezdesre!

M-M-M. bógte vissza a Darú, amiből érthettem azt is, hogy megértett, meg azt is, hogy meleg van. Mégegyszer megsimogattam őket, és elfoglaltam helyemet a szekér ülődeszkáján. Józsi szólalt meg:

– *Gondolod mértették? Elég öntudatosak?*

– *Majd meglátjuk!* – csaptam közéjük az ostorral, de ők ezután is csak cammogtak tovább.

– *Úgy látszik a Darú mégis azt válaszolta M... M... meleg van, nem pedig azt, hogy megértett* – mondtam Józsinak.

Bele kellett törődnünk a lassú haladás megváltozhatatlanságába. Szótlanul ültünk a lassan gördülő szekér ülésdeszkáján. Figyeltük a mozdulatlan tájat, amely most – vasárnap lévén – még mozdulatlanabb volt, és még csendesebb. Egy-egy pacsirta akart mindenáron fölébe kerülni az égbolton szét-szórtan úszó bárányszerű felhőknek, miközben zengte énekét. A sárguló gabona-földek felett egy-egy enyhe szellő suhant át, amitől a telekalászkodók meghajoltak, majd újra kiegyenesedtek, és hullámozott, mint a tenger. A nadrágszíz szélességű kukorica, krumpli és búza földek, vetemények váltogatták

egymást az utunk mentén. Hol egy nyúl, hol egy fogolycsapat, fácán szaladt át az úton a lassan botorkáló tehenek előtt. Az ostort csüngettem a kezemből, amelynek szíja úgy kúszott az út menti gyomnövények között, mint egy lopakodó sikló, amelynek eltökélt szándéka, hogy a szekeret útján kövesse. Aztán egyszer csak megakadt egy bogáncsban úgy, hogy majdnem kirántotta az ostort a kezemből. Erősebben markoltam meg a nyelét és a bogáncs teteje leszakadva az ostorommal kúszott tovább. Suhintottam egyet-kettőt, de a bogáncs nem esett le ostoromról. Mégegyszer felemeltem és a Darú tehén hátsó felére sújtottam. A Darún ideges rángás futott végig. Rúgott egyet a levegőbe, miközben orrcimpái kitágultak és a hátán a szőr égnek állt. Elbódította magát. Ez az idegesség gyorsan áterjedt a Szegfűre is. A járom megfeszült a nyakukon és megrántották a szekeret úgy, hogy az ülésről majdnem beestünk a szekér belsejébe. Az előbb még cammogó tehenek pehelyként ragadták magukkal a nyikorgó szekeret.

. – *Ez kellett volna már előbb is, akkor biztosan elérnénk a mozielőadást!* – lelkendezett Józsi, amikor a tehenek végre vágózásba kezdtek

– *Várjuk ki a végét!* – válaszoltam óvatosan, mert a Darú már máskor is tartogatott egy-két meglepetést.

A rohanó tehenes szekér után olyan porfelhő kerekedett, hogy visszapillantva a falu felé, abból még a templom tornya sem látszott. Megfeszítettem a gyeplőt, ami az orrcimpáikba volt beakasztva, hogy mérsékeljem őket a vágóban. Azonban ők nem csillapodtak. Sőt, hátsó felüket dobálták a levegőbe úgy, hogy látnunk kellett, ennek fele sem tréfa. Erősen kapaszkodunk a szekér oldalába, löcsbe, meg mindenhova, csak hogy le ne repüljünk a robogó szekérről. Kanyar következett, de nem a megvadult teheneinknek! Ők már nem figyeltek semmire és senkire, hanem az első adandó alkalommal kiegyenesítették a kanyart attól függetlenül, hogy a továbbiakban paradicsom, paprikák vagy bármi más ültetvényen keresztül gázolnak át.

– *Jaj nektek kukoricák, dinnyék, tökök, uborkák, paradicsomok, meg minden, ami a következő percekben a lábak és a kerekek elé kerülök, mert ütött az utolsó órátok!* – sóhajtottam és figyeltem a szörnyű pusztítást.

Minden egyes másodpercre egy hatalmas bakkanás esett. A „nadrágszif” szélességű földek barázdáiban akkorát zakkant a szekér, hogy az volt az érzésem, rögvest darabjaira hull.

– *Hej Rákosi elvtárs, miért nem tagosítottál már felénk is! Most nem zakkanna a szekér lépten-nyomon akkorát a sok-sok barázda miatt* – gondoltam a másfelé már beindult termelészövetkezet tagosításaira, amit azonban valójában nem kívántam.

Ebben a pillanatban ezt csak gondolni lehetett, kimondani nem, hacsak a nyelvemet nem akartam elharapni a barázdákon ugráló szekéren. A robogó szekéren először az ülésdeszka reccsent egy nagyot. Ennek következményeképpen Józsi és én a szekér rakterébe zuhantunk.

– *Kapaszkodj!* – kiáltottam Józsinak, amikor a hátsó saroglya is kiakadt, és magunk mögött hagytuk a legázolt vetemények, ültetvények sűrűjében.

Ezután a szekéroidalát támasztó löcsők következtek sorban egymás után. Mivel az oldalakat már semmi nem tartotta, így azok is lemaradtak a valaha szekérnek nevezett robogó szerkezetről. A kötelek, sarlók, villák úgy peregtek le a letarolt vetemények közé, mintha azokat soha nem is vittük volna magunkkal. *A baj mellett ezer szerencse, hogy vasárnap volt, mert ellenkező esetben egy-két gyomlálógató anyókat is eltapostunk volna, de így talán, a délutáni litánián nem csak üdvösséget, hanem életet is nyertek.* A teheneknek már habzott a hátuk a szünni nem akaró vágtaiban. Félelemtől riadt arccal néztünk egymásra. Kétszer-háromszor keresztet vettem jobb kezemmel, míg a másikkal kapaszkodva, esedező tekintetem a báránylehők fölé emeltem:

– *Ha vagy az égben, akkor segíts rajtunk!* – könyörögtem a felhők fölötti lényhez, mert itt már más nem segíthet.

De a felhők fölötti mindenható nem akarta esedező kérésemet meghallgatni, mert a tehenek tovább robogtak. Már azon voltunk, hogy leugrálunk egymás után, mielőtt még a szekér felborulva „betakar” bennünket. Szerencsére a tehenek teljesen kifulladtak, és széles terpeszállásban megálltak egy vöröshagymás földdarabka kellős közepében. Ziháló tüdőikkel szívták magukba a levegőt, amelynek ugyancsak hiányában voltak az iménti vágta miatt. Megmenekülésünk után döbbenten néztünk vissza a magunk mögött hagyott pusztításra. Mögöttünk minden letarolva úgy, hogy azt már csak egy új tavasz, új ültetésekkel képes helyrehozni.

– *Mit csinálunk?* – kérdezte Józsi tőlem, mintha nekem ilyenféle katasztrófák esetére valamiféle megoldásom lenne.

– *Most én is szeretném tudni!* De talán legjobb lesz, ha a teheneket megkötözzük a szekér maradványaihoz, és megyünk gyalogosan visszafelé azon az úton, ahol mindent széjjel szórtunk, és mindent összeszedünk –, ennél jobbat nem tudtam mondani.

– *Nem lesz nehéz dolgunk ugyanazt az utat megtalálni* –, mondta, miközben szemünkkel a pusztítás útját pásztáztuk.

Ballagtunk visszafelé az „úton”. Lábunk előtt a kerekek által kettéhasított káposzta fejek feküdtek a földön úgy, mint amikor a téli savanyításhoz készítik elő szüleink. A nótára gondoltam: *„Káposzta, káposzta, téli-nyári káposzta!”* Ezek bizony már nem voltak sem nyáriak, sem téliek. Ezek hasznavehetetlen letiport káposzta levelek voltak, melyet a nyulak és a kecskék ették volna meg csak szívesen. Nem volt időnk, hogy tovább nézegessük őket, hiszen azoknak már úgyis *„annyi”*. Szép sorjában minden szekér alkatrészt megtaláltunk. Egy órányi idő elmúltával minden a helyére került, de így is sok időt veszítettünk az események miatt, ami kétségesse tette a

délutáni mozizást. Gyors haditanácsot ültünk, aminek az lett az eredménye, hogy egy igen rövid legeltetési idő alatt teleszedjük fűvel a szekeret és már indulunk is hazafelé, és akkor talán nem késsük le a mozikezdest. A Darú csak immel-ámmal legelgetett, mint akinek nem izlik a fű.

– *Hé! Mi lesz? Szabotálod a legelést is meg a tejbeszolgáltatást is?* – szoltam hozzá, hogy jobb belátásra bírjam, mert ha valakire ez idő tájt rábizonyították – vagy ráfogták –, hogy szabotál, akkor árnyékosabb helyet adtak neki egy időre.

Hangomra arrébb botorkált és ravaszul nézegetett a kukoricás felé, ahol a kukoricaszárak már szép csöveket növesztettek, de még zsengek és éretlenek voltak. *A kukorica csövek apró zsenge szemekkel most voltak a leg élvezetesebbek, ilyen legelésző barmok számára, mint a Darú.* Tudta ezt ömarhasága is, hiszen nagyon sokszor kijátszotta már éberségünket, hogy finomabb falatokhoz jusson. Már egy órányi idő is eltelt, de a tehenek olyan laposak voltak, mint a deszka. Aggódva néztük domborodni nem akaró hasukat, amelyek ebben a percen még nagyon üresek voltak.

– *No ezek még egyhamar nem laknak jól* –, állapította meg Józsi olyan hangon, amiből kiérződött, hogy a délutáni mozilátogatásban egy cseppet sem bízik.

– *Én tudnék egy tippet mondani, hogy miképpen lehetne gyorsabban jól lakatni* –, mondtam és figyeltem, hogy csökken a távolság a tehenek és a kukoricás között.

Józsi megértette, hogy a kukorica csövekre gondolok.

– *Még meglát valaki* –, figyelmeztetett a tettenérésre gondolva.

– *Vasárnap van és meleg! Nem jár errefelé most senki sem!* – válaszoltam.

– *És ha megfulladnak a kukoricacső nyelésében?*

– *Ne aggódj! Ha nem zavarjuk evésközben, nem idegesítjük, ezeket a félig nőtt kukorica csöveket biztonságosan lenyelik.*

Ebben a pillanatban harapta le az első csövet a Darú. A Szegfű is követte példáját. Terpeszbe állva nyelték a finom falatokat, sehogyan sem értve, hogy ebben nem akarjuk meggátolni. Öröm volt nézni, mint gömbölyödnek és egy félóra múltán már szépen belaktak. Mi addigra sarlóztunk annyi fűvet, hogy a szekér megtelt annyi élelemmel, amennyi kétszeri jóllakatásukhoz is bőven elegendőnek bizonyult. Talán mégis hazaérünk időben –, bízakodott Józsi és az eget szemlélte, amelyen a Nap már több órányira volt a delelőponttól.

– *Talán* –, mondtam bizonytalanul, mivel három kilométernyi út még előttünk volt, a tehenek meg hazafelé is lassan ballagnak.

A kigömbölyödött hasuk, a kilengő járásuk miatt, neki-neki verődött a szekér rúdjának, amely vissza-vissza lökte őket, s talán lassabban haladtak, mint bármikor. A Nap sugarai már nem melegítettek olyan elviselhetetlenül. Egy kis

szellő is megrezegtette a növények leveleit, ezért a hőség már szűnőben volt. Nyugat felől, a domb mögül esőfelhők tornyosultak. Első percekben úgy látszott, hogy a napsugárzás feloszlátja anélkül, hogy egy pár cseppenet eső is lenne belőle. De a felhők nem oszlottak széjjel, sőt inkább egyesültek. Majd a sötét és fehér felhők mögül egy-egy halvány villanás is látszott, amelynek hangja még nem jutott el a fülünkig. Mégis valami nyomasztó érzést tapasztaltunk magunkon és a teheneken is. A böglyök hada támadta őket, melyek csipéseit lompos farkuk csapdosásaival sem tudták kivédeni. Egyre nagyobb felhők alakultak ki, melyeknek fekete színe ijesztően hatott ránk. A villámlások száma szaporodott, és mind fényesebben cikázott át az égbolton. Az már bizonyos volt, hogy a vihar az úton ér el bennünket. Erre nem számítottunk, és így nem is voltunk rá felkészülve. Nem volt nálunk semmi olyan, ami az esőtől megvédett volna, mégis titkon kívántam a vihart. A félelem ott bujkált bennem a magunk mögött hagyott letarolt ültetvények miatt. Tudtam, hogy a nyomokat csak egy hatalmas zápor képes valamelyest eltüntetni. A zápor nagy szélvihar kíséretében meg is érkezett. A fák lombjába belekapaszkodott úgy, hogy azok erősen meghajoltak. Hasonlóképpen a mezőgazdasági ültetvények is. Egy pokróc alatt bújunk össze, ami pillanatok alatt átázott, és csurom vizesek lettünk alatta. A tehenek rá se hederítettek a zuhogó víztömegre. Egykedvűen nyalták a szájuk széléről lecsurgó vizet, és dagasztották lábukkal a frissen ázott talajt. A kétoldali dombról – ami az utunkat szegélyezte –, sebes folyású, rögtönzött patakocskák rohantak a völgyben folyó, egyre nagyobbra duzzadó Kánya patak vizébe, amely már-már kilépni készült a medréből. Nyugati irányban – amely felől jött a vihar – világosodni kezdett az ég alja. De a több irányból patakba folyó vízmennyiség hatására most duzzadt meg igazán annak a vize, folyóvá alakítva azt. A zavaros színű folyócska, különböző tárgyakat hömpölygetett a falu irányából. Fodros, habos hullámai libákat, kacsákat sodortak sebesen, amelyek kellő időben nem hagyták el a patak hűsítő vizét.

Amilyen gyorsan jött a vihar, olyan gyorsan el is távozott a villámlásaival, dörgéseivel együtt. A délutáni nap teljes fényével ragyogott. A növények levelein csillogtak a kristálytisztá vízcseppecskék, mint a gyöngyszemek. A levegő is megtisztult, és a hőmérséklet is kellemesebb lett. Jóleső nyugalom szállt meg bennünket és a teheneket is, amelyek egyhangúan húzták a szekeret a hazafelé vivő sáros úton. Otthon már aggódva vártak, félve attól, hogy valami bajunk esett. Szerencsére *„minden baj nélkül”* tértünk haza és minden problémánk megoldódott. A vihar elmosta károkozásunk nyomának legnagyobb részét. Amit meg nem mosott el, az úgy is kevés volt ahhoz, hogy bárki is rájöhessen, mi történt valójában. Így nem is említettük szüleinknek sem.

– *Hány óra van?* – kérdeztem a kapuban várakozó apámat.

– *Öt óra már elmúlt* – felelte.

– *Akkor lekéstük a mozielőadást* – mondtam Józsinnak, aki egykedvűen hallgatott. A nap eseményei után már nem is igen várt más élményre,

talán még a mozira sem.

A teheneket megszabadítottuk a járomtól, a jászolhoz kötöttük. Apám arcán elégedett mosoly jelent meg, amint a jászolhoz kötött, jól lakott teheneket szemlélte. Azoknak kigömbölyödött hasunk a gondos legeltetésről tanúskodott.

– *Látom, jó helyen legeltettétek* –, mondta felénk fordulva, hogy elégedettségének kifejezést adjon, miközben a tehenek nagy kérődzéshez láttak.

– *Találtunk jó legelőt, ahol degeszre ehették magukat* – mondtam.

– *Remélem nem csináltatok kárt senkinek?* – nézett ránk fürkésző tekintettel. Mert előtte csak két dolog volt gyanús: az egyik ha nem laktak jól, a másik ha túlságosan is jól laktak a tehenek.

– *Ugyan hova gondol édesapám?* – feleltem sértődöttséget színelve, és Józsiira kacsintottam, nehogy valamit bevalljon a határban történekről.

– *Meg ne sértődjön már ifi úr!* – gúnyolódott mesterkéltséggel sértődöttségem láttán.

– Ha megvacsoráztatok, megfejték a teheneket. Te a Darút, Józsi meg a Szegfűt –, osztotta el közöttünk a teheneket, amelyek jámborul kérődzöttek a jászolnál.

Vacsora után – zsétárral a kezemben – közelítettem meg a Darut, aki az edény zörgésére gyanúsán fordult hátra, tudva, hogy meg akarom lopni. Oda mentem a fejéhez, megsimogattam és beszélni kezdtem hozzá:

– *Ha nem szabotálod a fejest, akkor gyorsan befejezem és nem kínozlak sokáig. – Ha nem akarod leadni a tejet, az a Te bajod, mert annál tovább foglak kínozni. Legalább annyi tejet adjál, hogy a beszolgáltatás mellett nekünk is jusson egy pár korty. Mert ha nekünk nem jut, akkor nem lesz többé kukoricacső törés!* – fenyegettem meg ő marhaságát halkán.

A Józsi zsétárjába már csörgedezett a tej. Én is fogtam a kis széket és a Darú mellé tettem és ráültem. Megmostam a tőgyét és fejni kezdtem. A frissen fejt tej különös zenélő hangot adott, amint az üres zsétárba csörgedezett. Jóleső érzéssel állapítottam meg, hogy nem szabotálja a fejest és a zsétárban szépen szaporodott a tej, amelyet a fehér hab beborított. Már büszke voltam rá, hogy az előbbi nevelő szavaim jó talajra hullottak, amikor *ómarhasága* a jobb hátsó lábát megemelte és a zsétárba tette. A frissen kifejt tej úgy ömlött a nadrágomra az utolsó cseppig, mintha a zsétár mindig is üres lett volna. Pillanatnyi ámulatomból eszmélve – amelyet a kiömlő tej okozott – elöntött a harag.

– *Nem szégyenled magad? Mit csináltál?* – kiáltottam az idegesen mocorgó tehenre, akin a nyugtalanság láthatóan erőt vett, mintha megbánta volna tettét.

De nem hatott meg jámbor tekintetével, és egy vessző darabbal a hátát vertem.

– *Mit csinálsz már?* – kiáltott rám apám az ól ajtaján váratlanul belépve.

– *Kirúgta a térdem közül... a tejjel együtt...* – akadozott magyarázkodó szavam.

– *Kirúgta, mert ügyetlen vagy! Mindig a játékon jár az eszed! Most aztán magyarázd meg Rákosi elvtársnak, hogy hová lett a tej. Se a beszolgáltatásra nem jut, sem nektek!*

Főleg az utóbbi fájt jobban, mert a beszolgáltatás mellett alig jutott valamicske. Az a kevés is csak azért jutott, hogy az ízét nehogy elfelejtsük és jobban kívánjuk. A másik tehén – a Szegfű – nem rúgta fel az edényt, így az ő teje megmaradt. Ez is kevés volt a beadásba, így nekünk nem jutott. Apám dühösen ment ki az istállóból. Józsival szomorúan néztük az ól földjén széjjel folyó fehér tócsát, amit már a macska sem kívánt felnyalni.

– *Rá se hederíts!* – löktem meg könyökét Józsinak. *Ha tej nincsen, majd iszunk tejfölt! Jó nekünk az is.*

Már indultam is a hátsó szoba irányába, amelynek egyik sarkában – a lóca alatt – letakarva volt eldugva egy három literes fazék tejföl. Apám és anyám kint foglalatostkodott a baromfi udvarban. Úgy éreztem, ezt az időt kell gyorsan kihasználni, hogy jól belakjunk belőle.

– *Nézd csak mit találtam itt!* – emeltem le a takaró kendőt a tejfölről. Józsi megörült! – *Várj csak, mindjárt hozok egy darab kenyeret!* – s már rohant is a kenyérért, mert minden perc számított. Szüleink bármelyik percben beléphettek a szobába, akkor aztán vége lett volna a mohó kóistolónak. Amikor visszajött a kenyérrel, mohó falatozásba kezdtünk. Először csak mártogattuk a kenyeret, majd haladosabbnak találtuk a tejföl pusztítását, ha ittuk azt a kenyérhez. Az esti szürkületben nem gyújtottuk meg a lámpát sem, nehogy szüleink az ablakon bekukkantva észre vegyenek. Talán éppen ez lett a vesztünk, mert nagy falatozásban felborult a tejfölös fazék a homályos helyiségben. Tartalma végig nyúlt a lóca alatt, majd elindult az asztal lábainak irányába. Onnan tovább folyt a szoba közepe felé, ahol egyetlen nagy fehér foltta változott, amelyek terjedelmét lámpa nélkül is jól láthattuk. Két-ségbe esve szemléltük a terjedelmes fehér foltot, amelyet legszívesebben felnyaltunk volna, úgy sajnáltuk.

– *Most mi lesz?* – kérdezte Józsi az első dőbbenet után.

– *Nem tudom!* – válaszoltam teljesen tanácstalanul, mert erre aztán igazán nem gondolhattam.

Mikor a szobába bejöttünk, úgy gondoltam, hogy jut is-marad is. Egy kicsit leeszegetünk a fazék tetejéből és talán észre sem veszik, hogy hozzá nyúlunk. De most teljesen új helyzet állt elő, mert a fazék teljesen kiürült. Kint az udvaron mozgolódás hallatszott. Ezért mielőbb cselekedni kellett, mert bármelyik pillanatban bejöhetek. A szoba falán lévő fogas ruhákkal volt tele. Legfelül apám templomba járó nagykabátja. Ezt akasztottam le sebtében

és sürolni kezdtem a terjedelmes tejfől folttal ékesített szoba földjét. A száraz nagykabát egy-kettőre felitta az éktelenkedő terjedelmes fehér foltot, és már dobtam is be az ágy alá, mert a következő pillanatban szüleim léptek be az ajtón.

– *Mit susmogtok itt a sötétben? Miért nem gyújtotok petróleum lámpát?* – rivallt ránk apánk.

– *Hát... hát... csak beszélgettünk, ahhoz meg nem kell lámpa* –, feleltem gyanakvó kérdésére dadogva.

– *Ne beszélgetsetek, hanem olvassatok, tanuljatok! Mert ősszel baj lesz az iskolában!* – rivallt ránk újra.

Unottan, immel-ámmal fogtunk az olvasáshoz, tanuláshoz, számoláshoz, közben folyton arra gondolva, hogy mi lesz ha észreveszik a fogasról hiányzó nagykabátot. De a kabát napokig nem hiányzott senkinek annál is inkább, mert télikabát volt. Szüleink különben is elvoltak foglalva, hiszen a nyári munkák dandárja most volt a határban. Mi is elfeledkeztünk róla Józsival. Meg volt nekünk is a feladatunk, mert segíteni kellett a határi munkában. Apám mindig mondta, hogy tíz embernek is tudna munkát adni. Próbálgattunk tanulgatni is, mert szünidőre is adtak feladatokat az iskolában, hogy ne felejtsük el túlzottan a tananyagot. És persze egy kicsit játszani is szerettünk volna. Pár nap múltán anyám kérdezte apámtól:

– *Nem tudod hova lett a fazékból a tejfől?*

– *Honnan tudnám? Nem az én feladatom rá felvigyázni. Talán kérdezd meg a gyerekeket* –, javasolta apám.

Ott lapultam az asztal melletti széken, a könyveim fölé hajolva, rendkívüli buzgóságot mutatva a tanulás iránt. De mindez látszat volt csupán. Valójában már azok a gondolatok foglalkoztattak, amikor kiderül az igazság a tejfölösfazék kiürülésével kapcsolatban, hogyan tudom kivédeni a nadrágszij fenyítést. Ugyanis ennek a nadrágszijnak a suhogását már hallani véltem, ami ugyancsak rossz előjel volt a mi számunkra. Apám a nadrágszij fenyítés tudományát már igen magas fokon művelte. Gyermekéveink során bőven adtunk lehetőséget arra, hogy az ebben való jártasságát tökéletesítse. Még jobban inamba szállt a bátorság, amikor a nagykabát is eszembe jutott, amelyről ezidáig még nem esett szó, de az enyhén savanyú szag már terjengett a szobában. Józsi az asztal másik végén ülve, hasonló buzgalommal színlelte a tanulást. De a kérdést csak fel tette apám a mi részünkre is:

– *Nem tudtok valamit a tejfölről?* – nézett ránk gyanakvóan.

Gyanúsítása nem volt alaptalan, mert mindig a tejfölös kenyeret kértünk az örökké éhes gyomrunk korgásának csillapítására.

A kemencében sütött nagy kenyérből „kanyarított” szelet igen terjedelmes volt, mégis gyorsan végeztünk vele, ha kellő mennyiségű tejfől terült el annak a tetején. Mamám nem állhatta szó nélkül ennek látványát, ezért job-

ban érezte magát, ha megjegyzést tett a nagyméretű tejfölös kenyér láttán:

– *Nem féltek, hogy letörik a kezetek? Hogy a rossz törjön ki benneteket, cudar külykei!*

Apám zavartságunk és hallgatásunk láttán sürgetően szólt:

– *Nem hallottátok? Hol a tejföl?*

– *Mi nem láttunk semmit!* – mondtam megszeppenve, majd hozzátettem: – *Biztosan a Vitéz ette meg* – tereltem a gyanút Vitéz kutyánkra, pedig az semmihez sem nyúlt volna engedélyünk nélkül.

Apám körben forgott a szobában és úgy szimatolt.

– *Nem érzed milyen savanyú, bűdös van itt?*

– *De, érzem én is, csak nem tudom mi lehet az!* – válaszolta anyám, és ő is komolyabbra vette a szimatolást.

Mind a ketten kutatni kezdtek. Mi izgatottan figyeltük lázas kutatásukat. Talán süghattam volna nekik, hogy: langyos-langyos, meleg, amikor az ágy alá kukkantottak be. De ez most nem játék volt, mert minden ízemben éreztem, hogy a verés a küszöbön jár. Apám benyúlt az ágy alá, ahonnan egy penészes rongykupacot húzott ki, amely a megbolygatás után még bűdösebb volt, mint eddig. Ez a bűdös rongykupac egy hete mér az ő ünneplő nagykabátja volt. Hol a kabátra nézett, hol ránk értetlenül, mert nem akart hinni a szemének.

– *A Vitéz kutya ette meg a tejfölt?* – kérdezte felénk fordulva halkan, de ez a halk kérdés most ijesztően hatott ránk.

– *A Vitéz volt?! –* mondta még egyszer gúnyosan és oldozni kezdte a nadrágszíját.

Perceken belül olyan jajveszékelést hallottak az utcán a járó-kelők, mintha bent gyerekeket nyúznának elevenen. Sajgó fenekünket tapogattuk és jajgattunk. Ígérve fűt-fát, csak a fenyítésünk mielőbb befejeződjön. Megígértük, hogy olyan jók leszünk, amilyen még senki sem volt az alvégi gyerekek közül. *Ez egy ideig sikerült is, de az idő múlásával az ígéretünk is megkopott, mint Darú tehenünk hátán a szőr.*

Az ing

A „Vitéz” névre hallgató kutyánk, a kőből épített kapuoszlop takaró kövén szundikált. Innen tartotta szemmel a portát, és az utcát egyszerre. Mert a szundikálás csak látszat volt csupán. Nagyon is éberen őrködött a kapu bejárata fölött. Első lábain mozdulatlanul nyugvó fején, hol egyik, hol másik szemhéja nyílt meg egy-egy résnyire, a legkisebb neszre is. Akik az utcán jöttek-mentek, nem érdekelték. Ha azonban valakinek kedve támadt volna, hogy akárcsak hozzá is érjen a kapuhoz, rögtön elvicsorította magát. Így aztán a bejönni szándékozónak nem volt más választása, mint megvárni a ház lakóit, hogy azok beengedjék. A sima, barnaszőrű, korcs kutya jó kondícióban volt, amiért hálás is volt kis gazdáinak. Hívásra lelapult a földre, és hasán kúszva közelítette meg az őt szólító gazdáit. A két szeme fölötti fehér folt, még értelmesebb kinézetet adott okos kis fejének. Ahogy elnéztem ezt az okos kis állatot arra gondoltam:

– *Istenem, ennek a kis állatnak több ész szorult a kis fejébe, mint a tanácselnök elvtársunknak a nagy fejébe.*

Ez az állat nem lenne képes olyan intézkedést hozni, mint az hozott. Már két napja, hogy a kaptárköveknél a természet csendjét zörgő, zakatoló gépek zöreje zavarja meg. Az erdő állatai, a vadak, madarak messzire elkerülték a szokatlan esemény színhelyét. Hosszú századokon át mindenki tiszteletben tartotta a *szomolyai kaptárköveket*. Óvta, védte a régi idők emlékét. Nem tettek benne kárt a háborúk, az időjárás, és akkor valaki kipottyantotta ezt az ostoba „*fa-Jankót*”, aki tufakőbányát nyitott ezen a helyen, mert ezt a helyet látta legalkalmasabbnak kőbányászásra. Hála Istennek – magasabb helyen – akadt még olyan, aki kevésbé volt ostoba, mint ő, és leállította a munkálatoikat. Ezek után nem kell túlzásnak venni, ha okosabbnak hiszem a kutyánkat, mint ezt az embert. Vitéz kutyánk figyelt minden neszre, ami körülötte történt. Főleg figyelt a gazdi hívó szavára, ami hamarosan elhangzott.

A koranyári szél kellemes meleget hozott a falunk fölé is. A falut körülvevő dombokon beérett a híres szomolyai cseresznye. Ilyenkor a lázas izgalom, készülődés olyanná tette a falut, mint a felbolygatott méhkas. Kosarakkal, hátikkal igyekeztek az emberek a dombokon elterülő cseresznyések felé, ahol a hatalmas cseresznyefák lombjai között ropogós, fekete színűre érett a cseresznye.

A mi családunk is ilyen lázas izgalomban kezdte a napot már kora reggel. Apám a cseresznye szedéséhez szükséges hátikat, kosarakat készítette. Anyám a konyhában foglalatoskodva szorgos kezekkel készítette az elemőzsiát a cseresznyeszedőknek. Onnan kiabált ki nekem:

– *Gyere csak fiam! Fogd ezt a pincekulcsot, meg ezt a korsót és hozdál a pincéből bort, mert vendégszüretelők is lesznek.*

Nem szerettem a cseresznyeszedést. Addig, amíg jól laktam, még valahogy

elszedegettem. De aztán, amikor a hasam tele lett, már egyre melegebbnek éreztem a napsütést, aminek hatására jogosnak éreztem a lustálkodást. Így hát majdnem pityeregve kérdeztem:

– *Nekünk is mennünk kell a Józsival?*

– *Ne essél már kétségbe, mind a ketten jöttök! Ilyen nagy fiúknak már illik dolgozni. Megígérem, hogy amit szedtek cseresznyét, az árából vesznek nektek szép, zöldkockás anyagot ingyen. Panni nenétek majd megvarrja.* (Panni neném a Janika anyja, egy falunk beli asszony.)

No, ennek aztán igazán megörültünk Józsi is, és én is, ezért habozás nélkül választam:

– *Akkor megyünk mi is!*

Boldog voltam, mert jobban szerettem munkámnak az ilyen kézzel fogható bizonyítékát, mint azt, amit az úttörő szervezetben a csapattanácselnök mondott, hogy *Rákosi pajtás szerint a jó úttörőpajtás öntudatból csinál mindent.* Fogtam a korsót, a pincekulcsot és elkiáltottam magam:

– *Vitéz! Vitéz! Gyere!*

Az okos kis kutyám a nevét meghallva ugrott le hozzám a kapuoszlopról, és követelte magának a pincekulcs szállítását. Két lábra állva, száját eltátva várta, hogy a kulcsot a szájába helyezzem. A nagyméretű kulcsot szájába kapta, amelynek két vége kilógott szorító fogai közül. Méltóságteljesen tartotta fejét, majd előre-előre futva mindig megvárt, míg ismételten utolérem. Az ötszáz méternyire lévő pincénket így értük el.

Ott a pince előtt letette a kulcsot a földre, és várta az érkezésem. Egyik alkalommal, egy ember megpróbálta elvenni tőle a kulcsot csak úgy heccből. Nadrágja szarát pillanatokon belül úgy kiszabta, hogy annak soha többé nem volt kedve *vitézségét* próbára tenni.

Borral tele korsóval érkezünk vissza, ahol már indulásra minden készen állt. Vitéz kutyánk elfoglalta őrhelyét a kapuoszlop tetején. Mi a kossarakkal, hátikkal, létrákkal felszerelve elindultunk a cseresznyésbe. Kint a hegyen nagy volt a zsivaj. Kint voltak a szomszédok is a szüretre meghívott vendégeikkel együtt. A gyümölcsös szomszédaink zaja, vidám kurjongatásaik, nevetéseik már messziről hallatszott. Jókedvűen láttunk a munkához mi is, hiszen a cseresznye eladásából gyarapodott a család pénzes kasszája. A kilátásba helyezett zöldkockás ing is megtette a hatását. Sűrűn adogattuk le a fáról a cseresznyével teli kishátikat, *amelyeknek ismételt teleszedéséhez lendületet adott a zöldkockás ing ígérete.* A szomszédos cseresznyefáról sustorgást hallottunk:

– *Ezek a gyerekek már többet szednek, mint mi!* – hívta fel anyám figyelmét apám, a mi buzgólkodásunkra.

– *Meg is veszem nekik az inganyagot, csak jussak el Mezőkövesdre–,* jegyezte meg anyám.

Bár nem a mi fülünknek szánták a szavakat, mégis mindent meghallot-

tunk. Lelkes buzgalommal folytattuk a szedést, ilyen örömhírek ismételt hallatán. Estére már majdnem annyi cseresznyét szedtünk, mint a szüleink. Este felé kerékpáron toltuk be – *többször is* – a felvásárlóhelyre, ahol a lemázsálás után anyám kezébe számolta le az érte járó forintokat a felvásárló.

A következő csütörtöki napon anyám az asztalra helyezte a csomagot, amelynek borítóját levéve, láthatóvá vált a zöldkockás ing anyaga.

– *Tetszik?* – kérdezte, fürkésző tekintetével olvasva le a választ, a láthatóan elégedett arcunkról.

– *De még mennyire!* – válaszoltam, és már az ingben látva képzeltem el magunkat, amint az utcára kilépve majd a cimboráink megbámulnak.

– *Olyanok leszünk, mint az igazi jampecok!* – mondtam. De a sors mégis úgy akarta, hogy ne a mi számunkra készüljön el az ing. Másnap édesanyám Panni nenéhez állított be a zöldkockás anyaggal.

– *Miért nem hozott már az én Janika fiamnak is?* – kérdezte méltatlankodva, miközben a mérőszalagjával ide-oda méricskélte az anyagot.

– *Nem tudhattam, hogy nektek is tetszik az anyag* –, válaszolta békítően.

– *Bizony tetszik! De ahogyan ezt méregetem, nem lesz elég a két gyereknek.*

– *Ne mondjál már ilyet! Az üzletben két gyerekre való anyagot kértem, és azt mondták, ennyi bőven elég* – próbálta anyám bizonyítani, hogy elég lesz.

– *Nézzé! Ez csak az egyik gyereknek elég. Ha akarja, valamelyiküknek megvarrom, ha nem, akkor megveszem a Janika fiamnak.*

Anyám kedvetlenül hajtotta le a fejét és elgondolkozott:

– *Az üzletben már nem maradt anyag.*

Csak egyikünk részére pedig nem akarta megvarratni. Így hát nem volt mit tenni, széttárta a karját és Panni nenére nézve szomorúan mondta:

– *Hát akkor fizesd ki!* – majd szinte magának beszélve suttogetta:

– *Hogy magyarázom én ezt meg a gyerekeknek?*

Alig pár nap múltán azt látom, hogy Panni nenének zöld lityája van. Aztán Jani fia közeledett hetykén a zöldingbe öltözve, amint az utcán a többi gyerekekkel játszottunk. Elképedve bámultam, majd számoltam.

– *Tegnap egy litya, ma egy ing..., ezt nem értem, akárhogy is számoltam, a végeredmény -mindig kettő.*

Ekkor döbbsentem rá, hogy átverték minket, mégis csak elég lett volna két ingre. Visszketni kezdett a tenyerem a tenniakarástól, és az agyam lázasan működött. Az ablakjukra figyeltem, ahol Panni nene bazsajgott, cseppet sem titkolt örömét kimutatva a pózoló, egyke fiacskája láttán, aki a zöldkockás ing egyedüli birtokosa.

– *No, mit szóltok hozzá?* – kérdezte tőlünk, amikor úgy körbe álltuk,

hogy a külvilágtól teljesen eltakartuk.

Ő pedig a kör közepén forogni kezdett, mint egy manőken, hogy mindenki láthassa közülünk.

– *Állj már meg, hagy nézzem meg én is.* –, mondtam neki és mellé álltam szorosan.

A hosszú ujjú ing szépen kivasalva, és begombolva valóban szép látványt nyújtott.

– *Látom, jó erős cérnával van megvarrva* –, mondtam, miközben megfogtam a gombot az ing ujján.

Jobbra-balra csavartam egyet-kettőt, majd megrántottam. A gomb elvált az ingtől, és a kezemben pihent meg.

– *Mit csinálsz? Leszakítottad a gombomat!* – dadogta a megrémült Janika.

De nem figyeltem rá. Megfogtam az ujját is az ingnek, és egy hirtelen mozdulattal kiszakítottam a vállából. Jani erre már picsogni kezdett.

– *Megmondalak apukámnak!* – szipogta, és kétségbeesetten bámulta a jampec ingjének kezemben lógó darabját.

– *Mit mondasz Te meg, jampec utánzat?* – lépett Janihoz D. Imre, és a másik ujját tépte le tőből, amely ezidáig még sértetlen volt.

Ezután a többiek is kedvet kaptak az ingtépéshez. Talán ők is úgy érezték, ha nekik nem lehet, a másiknak sem legyen. Nekem pedig igazán meg volt rá az okom, hiszen mégiscsak elég lett volna a kockás anyag a két ingre is. Erre bizonyítékul szolgált a belőle megvarrt egy litya, és az egy ing. Sz. Laci az ing hátát tépte meg úgy, mintha csipke bokorból rángatták volna ki az ing gazdáját. Végül mindenki kivette részét az ing teljes megsemmisítéséből, amelyre még az azt varró Panni nene sem ismert volna rá. Eddig az ablakból nem láthatta, hogy mi is zajlik igazán a gyerekek alkotta gyűrűben. Azonban mégis valami nyugtalanság vette birtokába, és az eddigi bazsalygást abba hagyva, rémülten nyitotta ki az ablakot, és kiáltott a gyerekeknek:

– *Mit csináltok ott?!*

A gyerekek gyűrűje, amilyen gyorsan létrejött, olyan gyorsan szerte is foszlott. Ekkor látta meg Janikáját az ing foszlányaiban, amint rugaszkodik el a kör közepéből, és fut befelé az udvarukra. Az ing maradványai foszlányokban repültek utána, mint a frissen feleresztett papírsárkány csikjai, melyek a levegőben repülnek a sárkány után.

– *Apu! Apu! Gyere gyorsan! Janikát tépik a gyerekek!*

Az, a segélykérés elhangzásának pillanatában hátul az udvaron kisbaltával hasogatta a tűzifát. Kisbaltával kezében rohant az utcára, ahonnan már a bűnös gyerekek a szélrózsa minden irányába menekültek Panni nene sikító hangjára. Csak én voltam még kissé lemaradva, mert az utolsó pillanatig munkálkodtam az ing formálásban.

– Állsz meg rögtön! kiabált utánam, és nyomatékul úgy forgatta kisbaltáját, mint egy indián.

Nem is értem, hogy kívánhatott tőlem olyat, hogy megálljak azért, hogy a baltájával engem is meghasogasson, mint a tűzfát. Természetesen ennek a felszólításnak nem voltam hajlandó eleget tenni, hanem még nagyobb tempóra kapcsolva, cikk-cakk alakban menekültem a többiek után. A következő pillanatban egy tárgy süvített el a lábam mellett, megelőzve engem nyolc-tíz méternyire. Rápillantottam, megdöbbenően láttam, hogy a kisbalta előzött meg. Gyorsan felkaptam, nehogy még egyszer utánam tudja dobni, és most már teljes erőmből futni kezdtem, hogy minél messzebbre kerüljek üldözőmtől. Még egy darabig hallottam üldözőm ziháló tüdejéből utánam küldött szitkokat, de amikor azt tapasztaltam, hogy már senki sem üldöz, megálltam, s kifújtam magam úgy istenigazából. A társaimat nem találtam meg, ezért elvonultam az Angolajban levő búvóhelyemre, hogy az estét biztonságban tudjam bevárni.

Mikor szürkülni kezdett, óvatosan indultam el hazafelé. A falu alatti gyümölcsön-zöldséges kertekből már a legszorgalmasabbak is hazamentek. Csak a tücskök kezdtek lendületes ciripelésbe olyan energiával, hogy ha annak felét munkára fordították volna, nem irigykedtek volna a hangyára, amiért neki több van. De hát ez az embereknek is így van. Van aki csak ciripel, és van aki dolgozik. Annyiban különbözve az állatoktól, hogy aki csak ciripel jobban akar élni, mint aki dolgozik. Ez leggyakrabban sikerül is.

A faluba érve Jani házuk elé settenkedtem. Csend volt. Kezemben tartottam a baltát, amelyet úgy éreztem, hogy jogos tulajdonosának vissza kell szolgáltatnom. Tapogattam az élet, s éreztem, ha egy kicsit jobban céloz a baltájával, az a sarkamban áll meg. Talán úgy néztem volna ki, mint egy félsarkantyús huszár, aki a csata hevében a másikat elhagyta. Megsimogattam az almafájukat a ház előtt, amely alig ötéves lehetett, és ezért szép sima dereka volt. Ezzel büszkélkedett Janika apja az apámnak, hogy ilyen jó almát terem ez az almafa, ami nem lehet véletlen, hiszen ő oltotta. Megtapogattam újra a balta élet, hogy nem hagytam-e el valahol a nagy menekülésben. Mert ezen a világon minden megtörténhet, talán még ez is. Szerencsére a helyén volt, amit igyekeztem minél előbb kipróbálni. Oda álltam az almafa mellé és három-négy suhintással az árokba döntöttem, mint akit a vihar döntött le. Ezután meglódítottam a baltát, hogy jogos tulajdonosa minél előbb visszakapja. A bedobás utáni pillanatban a lépcsőhöz támasztott nagy fehér lavórjukról kezdett el patogni úgy a zománc, mintha egy erősebb jégverést kapott volna. De mivel jégverés nem volt, így csak a bedobott balta okozhatta. Úgy gondoltam, hogy mire kivirrad, ez is majd kiderül. Nem kíváncsiskodtam, hanem lopakodva nyitottam ki a kapunkat, de ezúttal semmilyen kellemetlen meglepetés nem várt rám. Hiszen ki tudta volna megmondani, hogy melyik gyerek tépte szét a kockás, jampec inget, mert azt mindegyikünk tépte. De ha még én téptem volna is, szüleim a történetek után nem bánkódtak volna miatta.

A litya továbbra is tündökölt Panni nene birtokában. Ez igen bántott engem, sőt ingerelt, amikor csak megláttam, mint bikát a torreádor vörös lepedője. Persze, Panni nenéről nem téphettem le, mert hát ő mégsem egy gyerek. Törtem a fejem, hogy miképpen tudnám megsemmisíteni a zöldkockás lityáját. Ennek érdekében a magasra emelkedő kőfal kerítésén gyakran kémleltem, keresve a megfelelő alkalmat. A négylábú cseresznyeszédő-széket a kőfal mellett tárolták. A magas kőfal miatt ennek a tetejére álltam, hogy bekémleljek a portájukra. Erre csak akkor került sor, ha onnan semmilyen emberi mozgás neszt nem hallottam. De még óvatosságom ellenére is előfordult, hogy Marcsó nene csoszogását nem vettem észre, és ő máris rám kiáltott:

– *Mit leselkedel ott?!* – kérdezett ingerülten, pedig már a bűtykös ujjain a harapásom helye régen begyógyult.

Mivel nem válaszoltam, ismét rám kiáltott, de már keményebb hangon.

– *Nem hallottad? Mit leskelődött ott, te bitang külyök?!* *Hogy a rossz törne már ki!*

– *Magát figyelem, hogy egyre szebb lesz!* – válaszoltam sürgető kérdésére.

Csodák csodája a vénasszony elmosolyodott úgy, hogy az egy foga kivillant a szájából, és elégedetten simította meg arcát, gyógyult bűtykös ujjjaival. Ebből is látszott, hogy régen nem nézett már a tükörbe, és régen elmúlt az idő, amikor neki ilyet mondtak. Főleg András papótól hallott ilyet régen. De a következő pillanatban észbe is kapott, és a kezében tartott seprővel felém sújtott.

– *Kotródsz le onnan gyorsan, mert fellöklek a székkal együtt. Hogy ki nem tör már egyszer a nyavalya, te neveletlen külyök.*

Nem volt mit tenni, gyorsan lementem a székről úgy, hogy még a fellépő lépcsőket is alig használtam. Rövid idő elteltével újra megközelítettem a kőkerítést, és a szék alsó fokára állva hallgatóztam, füleltem, de a malacok rőfögésén kívül mást nem hallottam. Egy fokkal feljebb állva a széken, már bekukkanthattam az udvarukra is. Marcsó nenét már nem láttam. Lehet, hogy a tükör előtt vizsgálgatta magát a tiszta szobában, hátha az a bűdös külyök mégis igazat mondott. Csak András papó volt látható az udvaron, nem beszámítható állapotban. Az ől előtt feküdt, fejét a kukoricás zsákra téve, szemébe húzva kalapját, nehogy a napfény az álmát nezavarja. A mellette eldőlt lőrés üveget sem kellett féltetni, hogy abból akár egy csepp lőre is kifolyik, hiába nem volt bedugva. Annak tartalma már András papót zsibbasztotta. Pipájából a bagó is kipergett még akkor, amikor az elszenderülés pillanatában kiejtette a kezéből. A dohányos zacskója is üresen lapult a fekvő ember mellett. Ettől pár centire a tűzcsiholókö, tapló és a csiholóvas pihentek – most kihasználatlanul. Gazdájuk már nem ebben a világban járt, hanem egy álomvilágban, ahol talán azt álmodta, hogy a dohányos zacskója újra tele van tömve jófajta dohánnyal, és a lőrés üveg ismét csordultig van jófajta lőrével. Orrlyukaiban muslicák szédült

táncot jártak, a lőre kifelé áramló gőzétől. A hasa le- és fel, ütemesen járt mellkasával együtt, mint a harmonika. Szívta be és préselte ki magából a lőrével illosztított levegőt, a horkolását állandóan cifrázva. Tőle pár méterre, a ház és fészter között kifeszített kőtélen – a többi ruha között – *ott csüngött a zöldkockás litya, hogy magából a mosó vizet végképp kilehelje.* Éreztem, hogy tenyerem erősen viszketni kezd, ami nálam a halaszthatatlan tenni akarás jele. Gyorsan lemásztam a székről, és a kamra felé vettem az utam. Ott nadrágom mindkét zsebét degeszre tömtem, a hambár melletti, csordultig tele szakajtóból. A tavalyi száraz kukorica szemek szinte zizegetek zsebeimben, amikor futva közelítettem meg előbbi helyemet a kőkerítésnél. A székre állva András papót az előbbi helyzetében, mozdulatlanul találtam. Biztos, ami biztos, egy kő darabot dobtam a fekvő ember mellé, de az továbbra sem mozdult. Nem volt mire várnom, beugrottam a kerítésen és a száradó ruhák közül leakasztottam a zöldkockás lityát. Ezután jobb tenyeremmel a jobb zsebemre vertem, amelyben a kukorica szemek zizegő-csörgő hangja éhes gondolatokat ébresztett az udvaron turkáló, mindig éhes malacokban. Azok úgy követtek engem, mint kotlóstyűköt a kis csibéi.

– *Gyertek csak, gyertek, aranyos cocáim! Milyen finom eleséget hoztam én nektek* –, mondtam nekik nyájasan, és a zsebemből szórtam közéjük ígéretem jeléül egy kis maroknyi kukoricát.

– *Sőt! Még szalvétát is hoztam hozzá!* – ráztam meg a balkezemben tartott zöldkockás lityát.

Ők mintha megértették volna kedvesen invitáló szavaim, rohantak utánam a szérűre, a szalmakazal és a szénaboglya közé. Jobbnak láttam ha egy eldugottabb helyen kínálom meg őket, nem az udvaron, mert Marcsó nenének voltak már hirtelen felbukkanó pillanatai. Ezen az eldugott helyen, ami kukorica maradt még az egyik zsebemben, mind elébük szórtam. Addig míg ezt eszegették, a másik zsebemben hozott kukoricát a lityába tettem és összezsavartam, csomóztam, bizva abban, hogy ők majd kibogozzák. Ezután eléjük dobtam a lityát. Öröm volt nézni, amint a bekötözött kukoricát bontották. Gyorsan átugrottam a kőkerítésen és leguggolva hallgattam, miképpen végzik el az én feladatomat. Visítózva habzsolták a kukoricát, amikor hallottam, hogy bent az udvaron csapódik az ajtó és Marcsó nene ordibál:

– *András! András! Hát te nem hallod, hogy ordítoznak a malacok?*

András papó már amúgy is ébredezni kezdett. A lőre okozta zsibbadás megszűnőben volt, és már illett volna azt újabb lőrével visszaállítani. Szentül hitte, hogy Marcsó nene elviseléséhez ez nélkülözhetetlen.

– *Mit ordibálsz? Tán tűz van valahol, olyan kétségbe esetten kiabálsz!* – mondtá Marcsó nenének.

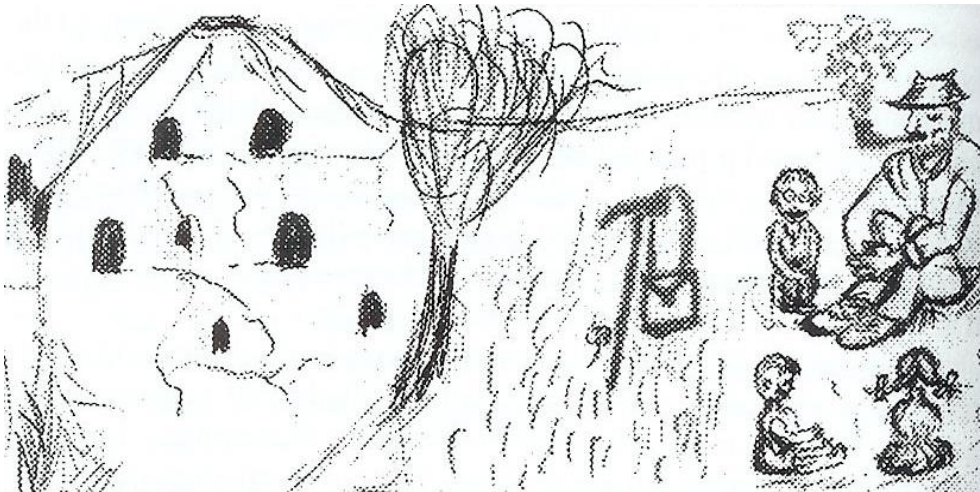
– *Nem elég tűz az, ahogy ezek a malacok visítóznak?! Hát téged már semmire sem lehet használni?* – mondtá erősebben a „semmire” szót, amire

lehet, hogy előbb, a tükör előtt döbbsent rá.

Ekkor ugrott ki a kazlak közül a visítózó horda győztese, szájában valami rongy darabbal és rohant az udvarra. Ez a rongy darab nem hasonlított már semmire. Főleg nem a Panni nene, Janika anyja, zöldkockás lityájára. Egyik újából maradt még annyi, hogy a nagy kiabálásra hirtelenjében összeszaladt „jelenlévők” megtudták állapítani: *Ez bizony a litya volt...!* A szárítókötelen a helye üres volt. Csak azt nem értették, hogy a malacok miképpen vehették azt le. Mert még a szél sem rebbsent. Marcsó nene gyanakvóan tekingetett arra felé, ahol álltam, de aztán gondolataival elbizonytalanodott.

Egyik csütörtöki napon szüleim hozták az újabb inganyagot. Ebből varraták meg nekünk a szép kockás jampec inget, mégpedig piroskockásat. De már más varrónót kerestünk, mert az volt az érzésünk, hogy a korábbi varrónő még egy lagzisátornyi anyagból sem tudna két inget varrni. Ebben a piroskockás ingben feszítettünk Józsi öcsémme úgy, hogy reméltük, valakinek majd csak elfakad az epéjük a piroskockás ingek láttán.

NAGYAPÁKRÓL-UNOKÁKRA

Nagyapót úgy ülték körbe unokái, mint tyúkanyót kiscsibéi. A szomolyai kaptárkövek süvegeit pörzsölte a nyári napsugár, míg az alattuk zöldellő – Novaj felé nyúló – Kaptár-réten békésen legelgetett a nagyapó őrzötte tehéncsorda, melyek közül némely tehénnek nyakában a kolomp szölt. Az öreg éppen, hogy megtömte rézfedelű pipáját, tűzcsiholó szerszámaival tüzet csiholt a száraz taptlóra, ami ezáltal tüzet fogott. Ezzel aztán

meggyújtotta frissen tömött pipájának dohányát és bodor füstöket eregett, ami aztán egyre terebélyesedő karikákban szerte foszlott.

– *Látjátok!?* – mutatott a szertefoszló pipafüstre. Így tűnnek el az évek is!

Egy év, tíz év, száz év – eltűnik mögöttünk a gyorsan múló idő homályában. De vannak dolgok, melyeknek nem szabad, hogy a feledés homályában nyomtalanul eltűnjenek. Ezeknek meg kell, hogy maradjanak az élők emlékezetében, hogy még az utánunk élők is emlékezzenek a dicső múltra. Én is ilyen gyerek voltam egykor, mint Ti vagytok most. Akkor az én nagyapám elmondta azt, amit ő a nagyapjától hallott hajdanán. Így maradt meg szájról-szájra a régmúlt idok története. Ennek bizony már több száz éve is van. Akkor még itt a Kaptár-réten a törökök sátrai tarkállottak. A kaptárkövek ablakaiban az ő méheik gyűjtögették a nektárt. Ez a nektár – méz – már nem az ő ételeiket, italaikat édesítgette, mert ez a kisebb egység is csatlakozott az eгри vár alá vonuló főhaderőhöz, amely Maklár felől közeledett a vár felé.

Élt ekkortájt a faluban két ember, akik a fegyverforgatáshoz is jól értettek. Az egyikük neve Szabó Márton, a másikuké pedig Balog Gyuri volt. Ez a két ember, az eгри várig tartó sűrű erdő rejtett ösvényén igyekezett a vár felé. Mert bizony nincs az innen messzebb szűk kétórányi járásnál északnyugat irányában. Ez az ösvény még ma is meg van, hiszen azóta is ezen az ösvényen járunk a városba, néhanapján. Ha innen a kaptárkövektől elindulnánk, a gyepi cseresznyésen keresztül, a Mész-völgyön át a Mész-hegyre jutnánk, és máris félútján lennénk a várig vezető útnak. Majd tovább haladva, a Nyerges-tető kaptárkövei mellett, rövidesen az Almagyar dombra jutnánk. Innen bizony már az eгри vár is lát szana.

– *Nagyapó! Nagyapó! Menjünk már el az eгри várba!* – lelkesedett Pistike az erdőn keresztül vezető gyalogösvény hallatán, amely az eгри várba vezet.

– *Ígérem nektek, hogy egyszer elviszlek oda, ahol ez a két falunkbeli ember küzdött a törökök ellen hajdanán. Előbb azonban hallgassátok meg történetüket!* – intette türelemre őket és máris folytatta mondókáját.

--Az elindulásuk után, nem több mint egy óra elmúltával, a Királykúttól eredő Mész-völgy patakján átgázolva, a Mész-hegyre jutottak. Innentől bizony már sokkal jobban kellett vigyázniuk a mindenfelé portyázgató török előőrsök miatt. A Mész-hegyet elhagyva, óvatosan közelítették meg az Almagyar-dombot. Innen már a Maklári-völgy felé is elláttak. Ameddig csak elláttak, mindenfelé a törökök sátrai tarkállottak.

Elővigyázatosságuk egy cseppet sem volt alaptalan, mert bármely pillanatban egy portyázgató török előőrskarjaiba futhattak volna, akik bizony felkoncolták volna őket azon nyomban. Hallottak ők már olyat is, hogy a Mész-hegy szekérútja alatt egy alagút van vájva a tufakőbe, mely az eгри várba vezet. Dobbantásaikra valami üregféleség kongását hallották, ami

ma is hallható, ha valaki ezen a helyen egy nagyot dobbant csizmájával. Ők azonban nem ismerték annak rejtett bejáratát. Így nem volt mit tenni, mint a legnagyobb óvatossággal az Almagyar-dombi szőlősorok takarásában, a vár felé lopakodni, mely már nem is volt olyan messze.

A lemenő Nap vörös színét felöltve, készült elköszönni a Mátra hegycsúcsai mögött. A szeptember eleji napsugár még egyszer végig pásztázott vöröses fényével a szőlősorok között, mielőtt elköszönt volna a távoli hegyeken túl. A tőkéken hamvas, kék fürtök kínálgatták bogyóikat a vár irányába igyekvő embereknek, akik lecsíptek egy-egy szőlőszemet az éretlen, savanyú fürtökről. Tudták, hogy ezeket a fürtöket ezen az őszen már nem szüretelhetik le szorgalmas kezű gazdáik, az egri vár ostromára vonuló török sereg miatt. Mert bizony szeptember elején, még olyan savanyú ez a kék szőlő, hogy még a róka sem gondol ennek kóstolására, mert a foga elvásna tőle. Ha pedig olyan savanyú, akkor fölösleges időpocsékolás annak szüretelése is, mert annak mustjából nem forrna ki az igazi egri vörösbor, még sok év múltán sem. Az Almagyar-dombról a Király-székénél ereszkedtek le a vár keleti kapujához. A várban örömmel fogadták a szomszédos faluból érkezőket, hiszen a várvédőknek minden egyes ember segítsége jól jött, aki a fegyverforgatáshoz is értett. A vár védői amúgyis ugyancsak kevesen voltak. Bizony, ha még két-három napot késnek, nem tudtak volna bejutni a várba, mert akkor már Király-székén is megtelepedtek tarka sátraikkal a támadásra készülő török hordák.

– *De nagyapó! Az alagúton még bejuthattak volna, hiszen erre felé vezet az alagút!* – hívta fel figyelmét másik unokája, Jani arra, hogy ha még később érkeztek volna, az alagúton bejuthattak volna a várba.

– *Az már nagyon bizonytalan. Ennek az alagútnak a bejáratát nagyon kevesen ismerték, mert akkor az ellenség is megtudhatta volna, és akkor bizony nagy baj történhetett volna ebből* –, válaszolt unokájának nagyapó és füttyentett egyet pulikutyájának, – Bogácsnak –, mire az körbecsaholta a tehéncsordát, hogy az elkóborló, nevetlen teheneket visszaterelje a csordába.

Miután nagyapó megpiszkálta az alig füstölgő pipáját – ami máris jobban parázslott –, egy jó nagyot szippantott belőle és folytatta mondókáját tovább:

– Érkezésük után alig telt el kettő, vagy három nap, amikor török ágyúgolyók hulltak a vár falára és a várba, olyan záporozás mellett, mint a nagy diófánkról hull ősszel a dió, amikor a viharos őszi szél tépi ágait. Amerre csak néztek, mindenfelé török turbánokat láttak, melyek vért szomjazó, dühös fejeket takartak. Úgy tarkállott a vár környéke, mintha egyik napról a másikra tarka virágok tengere nyílt volna tájékán. Sőt, még Tihamér, de még Andornak felé is úgy látszott. Száz meg száz ágyúból lőtték a falakat, amelyeken itt is, ott is nagy rések keletkeztek, hiába volt az jól megépítve. Ezeken a réseken próbáltak bejutni a pogány törökök. Kezükben

kard, fogaik között a tör villogott, de a várat védők elszántan védekeztek és vertek vissza minden támadást. Derekasán harcolt Szabó Márton és Balogh Gyuri is, de a törökök újra és újra támadásba lendültek, hosszú létráikon mászva a vár falára is. Itt azonban a vár védői olyan fogadtatásban részesítették őket, amit soha nem felejtene el. Kardjaikkal, buzogányaikkal úgy kaszálták őket, mint ahogyan ma kaszálják a rétek pázsitját.

Ali pasa a Király-székén felállított sátra elöl aggódva nézte az ütközetet, amelyben a hitetlen gyaurok – várvédők – halált megvető bátorsággal kaszabolják az ő, tehetetlen, erőtlén harcosait és lökik őket a vár faláról le a mélybe. Azt is látta, hogy időnként kupát emelnek fejük fölé és valami vörös italt öntenek szájukba. Ettől aztán még jobban megtáltosodva, haláltól nem félve, lökik a mélybe létrástól az ő legbátrabb janicsárjait is. Ez már hosszú heteken át ismétlődött, az ostrom heteinek ideje alatt. Hiába a többszörösen túlerős serege, a vár védői visszavernek minden támadást, és erejük nem lankad egy cseppet sem. Ali pasa valami titkot sejtett, amely a vörös itallal lehetett kapcsolatban. S hogy a titkot megfejtse, legjobb kémjét – Jumurdzsákat – kérte.

– *Ide! Hozzám!* – Mutatott az arannyal ékesített, lábát melegítő topánkájára Ali pasa, amint hűséges alattvalója megérkezett. Jumurdzsák még egy hajításnyira sem közelítette meg a mesés szőnyegén terpeszkedő pasát, amikor megkezdte hajlongásait.

Mikor már egy pár lépésre volt csak, hasra vágódott és úgy közelítette meg annak fényes topánkáját. Ekkor, hűséges nyálával nyálazni kezdte annak talpát is, így szólva:

– *Felséges padisah hívattál? Íme, itt vagyok! Allah növecsse meg a szakálladat olyan hosszúra, hogy ezeknek a hitvány gyauroknak az egész országát körbe kötözhesd vele!* – intett a hűséges alattvaló a várvédők felé és máris hátrált pár lépést a terpeszkedő pasától és hajolva maradt.

Ali pasa mintha hosszúnak találta volna alattvalója hízeltetését – talán hosszabbnak a kívánt szakáll hosszúságánál is – terjedelmes ülepével aranyos szőnyegének széléig csúszantott. Ekkor aztán topánkájával port rúgott Jumurdzsák egyetlen, ijedten pislogó szemébe, és dühösen rákiáltott:

– *Látod azt a nagy fát a domb oldalában?!*

– *Felséges padisah! Legyen életed folyása hosszabb a Dunánál és bölcseségednek csillaga ragyogjon még Allah égboltján is. Bizony látom, még ezzel a fél szememmel is –*, mondta, csókolta meg ismét topánkája talpát.

Ekkor nagyapó unokái harsány nevetésre fakadtak, de miután kikacagták magukat, nagyapó folytatta Ali pasa dühkitörését.

– *Arra a fára akasztatlak fel, ha holnap ilyen tájra nem derítet ki, hogy mit isznak ezek a hitvány gyaurok azokból a kupákból, amittől olyan erősek és bátrak lesznek! Mert bizony az a gyanúm, hogy azokban a kupák-*

ban a megvadult bikák vére vöröslik – toporzékolt dühében a pasa és azonnali távozást intett alattvalójának.

Jumurdzsák, egy ideig hajlongva hátrált, majd felugrott és elrohant, hogy minél előbb jelentést vigyen a hitvány gyaurok rejtelmes titkáról a pasának. A pasa bikavért emlegetett, ezért a várból kifelé vezető árkot vizsgálgatta, amelyben az állatok vágásakor hallható állatbögéseket követően valóban vér folyt kifelé a várból. A vér azonban már meg volt keményedve annyira, hogy azt már a gyaurok sem tudták volna meginni. Amint így kutakodott, két gyaur beszédét hallotta a falon túlról. Ezek a szüreteletlen szőlőről beszélgettek, dicsérve annak levét. Mivel jól értette a gyaurok nyelvét, máris a homlokára koppintott olyat, hogy az egyetlen szeme is majdnem kiugrott gödréből:

– *Annak a levét isszátok!? Ettől van hát bátorságotok!?* –suttogta és azon nyomban sietett a pasához, hogy felfedezését elmondja. A pasa máris szedetni kezdte az ez időre már érett fürtöket nagy kádakba, amikben aztán a levét kitaposták és máris inni kezdték abban a reményben, hogy ettől az erejük még a várat védők erejét is fölül múlja.

A must édes volt, mint a méz. Márpedig azt tudjuk, hogy a mézet ugyancsak szerették, ezért aztán jókat kortyolgattak az édes nedűből. Nem kellett azonban annyi idő sem, hogy Allahhoz egy hosszabb imát el lehessen mondani, amikor a bokrok irányába kellett futniuk, de igen gyorsan!

– *De nagyapó! Miért kellett futniuk?* – kérdezte Petike, a másik kíváncsian hallgató unoka.

– *Miért? Miért?* – *Hát azért, amiért Te is szoktál futni az erdő felé, ha a mustból benyakalsz szüreteléskor!* Erre aztán minden unoka megértette, hogy miért futottak és nagy vihogásba kezdtek. A nevetésük után nagyapó ott folytatta, ahol előbb abbahagyta.

– *Bizonyára azóta a törökök megtanulták, hogy jobb lett volna, ha csak a kiforrás után isznak a vörös nedűből. Mert bizony a must csak elvette az erejüket, amit pedig a várvédők ittak vörös Ó-bort, az erőt és a bátorságot adja. Bizony olyan, mint a bikának a vére, a dühöngő bikáé. Nem is tehettek mást a törökök, mint azt, hogy elvonuljanak az egi várnak még a környékéről is.* —fejezte be mondókáját nagyapó, amit már több száz éve beszélnek a faluban és mondják el nagyapák unokáiknak azért, hogy soha sem feledjék a régi idők történetét.

A lemenő Nap vörös színben kezdett eltűnni az egi vár irányába, de előtte még halvány pírral vonta be a kaptárköveket azért, hogy még sokáig emlékeztessenek a harcokból visszatérő két szomolyai emberre, Szabó Mártonra és Balogh Gyurira. Ez a két ember túlélte a vár ostromát, amit a törökök sokszoros túlerejükkel sem tudtak elfoglalni. Nagyapó pedig unokái és Bogács kutyája segítségével engedte befelé a fáradt tehéncsordát a völgyben hosszan elnyúló faluba, mielőtt azt a sötétség teljesen eltakarta volna a szemük elől.

KIRÁNDULÁS A BERKI MALOMBA.

Nagyon megörült, amikor az édesapja azt mondta, hogy elmehet vele búzát őröltetni a Berki malomba.

Efféle kirándulásra mindig kapható volt. Unta már a tíz-tizenkét éves játszótársaival elkövetett újabbnál-újabb csínytevéseket.

Ezeknek a csínytevéseknek legtöbbször szülői fenyítés lett a vége. Ezt nevezte ő nadrágszíjfenyítésnek, ami után több napig sajogtak a fenyített testrészei.

Már napokkal előtte lázas izgalomban teltek napjai, és túlságosan szűknek érezte helyét a faluban.

Ha a társaival történt játszás során a Nagyvölgy-tetőre feljutott, nem mulasztotta el a ragyogó kilátást.

A domb tetejéről szemlélgette a távoli hegyeket, falvakat, amelyek ilyen magaslatról nézve nem tűntek olyan távolinak. Most, hogy feljutott, figyelt a Berki malom irányába, amit Andornaktálya dombjai eltakartak a szeme elől.

Nehezen közeledett az indulás napja, amit az édesapja csütörtök éjjel utánra tűzött ki.

--*Már csak hármat kell aludni!*—biztatta önmagát folyvást, míg végül elérkezett az indulás előtti utolsó délután.

A szekeret kihúzva a fészertől, megkezdték a búzával teli zsákok felrakását a szekérre. Ezt követően pedig az útravaló élelemre, vízre, takarókra került a sor, hiszen két-három napos út volt kilátásba.

Ő, be-beszaladt az istállóba, hogy a teheneknek enni-inni adjon. A *Virág* nevű tehenük hosszú, égnek álló szarvával többször feléje fordult, óvatosan figyelve a buzgólkodását.

A nagydarab szürkés-fehér színű magyar tarka tehén --a fején óriási szarvaival--nem tudta mire vélni a ténykedését, ami eddig szokatlan volt számára, hiszen a szülőktől kapott fenyegetéseket neki adta tovább.

A másik tehén a *Lámpás*, csak nyeldeste szorgalmasan az eléje rakott takarmányt, mintha sejtette volna, hogy az ebből nyert erőre hamarosan szüksége lesz.

Édesapja eközben nagy gondossággal foglalatoskodott a szekér körül. A petróleummal teleöntött viharlámpát kötözte fel a szekér oldalára, amire majd nagy szüksége lesz az éjszakai órákban, a határban található rossz utakon haladva a Berki malom felé.

A nyolcvan centiméter hosszúságú kisbaltát különös figyelemmel helyezte az ülés mellé, hogy mindig kéznél legyen.

Ennek fontosságát csak a későbbiekben értette meg, hiszen most--a háború után--mindenfelé elszaporodtak a rablóbandák.

Szomolya--Novaj--Andornak--Ostoros környéki földúton alig pár hete--az éjszakai órákban-- gyilkolták meg Cs. Jánost ezen a földúton, aki az egri vásárbán eladott ökreinek árával igyekezett hazafelé Szomolyára.

Úgy gondolta, hogy errefelé biztonságosabban hazaérhet falujába, mint a rövidebb úton, az erdőn át.

Sajnos tévedett! A tetteseket soha sem sikerült elfogni.

Az ilyen gyilkosságok, rablások nagyon elszaporodtak és rettegésben tartották az utak vándorait.

Éjszaka különösen veszélyes volt az ilyen út, de nekik már pirkadatra ott kellett lenni az őrésre vitt búzával, ezért nem válogathattak az időpontban.

A búza őrlésére sokat kellett várni, mert ebben az Eger város alatti vízimalomban őrölték a legfinomabb lisztet a környéken, ezért itt mindig sokan őröltették búzájukat.

A Júniusi Nap, sugarainak erejét veszítve, bíborszínű korongjával bukott le a Nagyvölgy tető mögött.

Ők is lefeküdtek, álmra hajtva fejüket a gyorsan közeledő éjféle indulásig.

A közeli indulás izgalma miatt, nem igen jött az álom, csak rövidebb bókölések zavaros álmokkal.

Nem bánta, amikor az édesapja ébresztő kezét érezte a vállán:

--Ébredj fiam! Ébredj, mert mi leszünk a legutolsók a malomban!

Ezekre a nógató szavakra kiugrott az ágyból és igyekezett minél hamarabb felöltözni, nehogy az ő lelkén száradjon a búza őrlésének elmaradása.

Az édesanyja segített a gyorsabb öltözködésben, mert Pistike még olyan kábult volt, hogy egyedül csak hosszú percek alatt lett volna képes felöltözni, az idő pedig rohant és ezért igyekezni kellett. Az éjszakai hűvös idő miatt pedig ajánlatos volt felöltözni.

Miután mégiscsak sikerült elkészülni, édesapjával—Péter bácsival—elfoglalták helyüket a szekérülésdeszkájára terített pokrócon és elindultak az átláthatatlan sötét éjszakába a nyikorgó szekérrel.

Az édesanyja aggódó hangját hallották mögöttük:

--*Vigyázzatok magatokra!*

A megrakott szekér nyekergése mellett, már ezt is csak alig hallották.

Csillagos volt az égbolt, de mégis sötét. A Hold még a későesti órákban lecsúszott az ostorosi dombok mögött.

Egy-két kutya vonyított csupán. Talán korainak találták az indulásukat és restelltek igazából még ugatni is.

Így az ő kellemetlen vonyításai mellett kapaszkodott fel a tehenes szekér az Ortás út tetejére. Ezzel a falu utolsó házai elmaradtak mögöttük a kutyák vonyításával együtt.

A Virág és a Lámpás, ide-oda himbálódzó járassukkal vontatták a búzával megrakott szekeret, ami úgy tűnt alig halad valamicskét a Berki malom felé vezető úton.

A viharlámpa fénye pislákolts csupán az ide-oda himbálódzó lámpa kormos üvege mögül, amely úgy nézett ki, mintha valami kísértet kezében világítana.

Az édesapja leakasztotta a gyeplő végét a löcsről és azzal paskolta a tehenek hátát, fürgébb mozgásra serkentve őket. Azok Ám ettől nem mentek gyorsabban, nekik mindegy volt mikorra érnek a malomba. Nem idegesítette őket a búza őrlése, tartották magukat az előbbi lassú tempóhoz.

Pistikének úgy tűnt, mintha menetközben is tudnának aludni. Mikor a szíjostor előkerült, a Virág még hátrafelé rügött egyet, amint a hátán érezte annak suhintását, ezért aztán fürgébben kapkodták a lábukat.

A nyakukon lévő járom már recsegni kezdett, ezért édesapja nem suhintgatta őket tovább az ostorával, nehogy a járom még az úton eltörjön.

Már Novajt is elhagyták, de a keleti égbolton semmi jele sem látszott a pirkadatnak.

A sötétséget szemük már megszokta, de egy bizonyos idő múltán a közelebbi fák körvonalai igen halványan már látszottak. Az édesapján

valami nyugalanságot vett észre, aki óvatosan a balta után nyúlt és megállította szekeret.

Megszeppenve figyelte apja mozdulatait, amint a baltát markolászta, miközben belekémlelt, fűlelt a sötét éjszaka csendjébe. Leszállt a szekérről és úgy figyelte a sötétséget, amely csak nagyon lassan kezdett ritkulni.

--*Mi baj van?* –kérdezte aggódva, mert úgy érezte, mintha apja félne valamitől, pedig ő nem szokott félni.

--*Psz! Maradj csendben!* –mondta és feszülten tovább figyelt. Ezután óvatos lépésekkel előre ment, de előtte halkán ráparancsolt, hogy maradjon csendben.

Félni kezdett. Halott ő már útonállókról, rablókról, ezért moccanni sem mert a helyéről, hiszen nem volt ő sem bátrabb, mint a többi tíz év körüli gyerek. Úgy érezte, hosszú percek telnek el, mire az apja végre visszajött.

Apja nem szólt semmit hozzá, csak a teheneket nógatta remegő hangon:

--*Gyerünk Virág, gyerünk Lámpás!*

Erre a tehenek ismét elindultak a búzával megrakott szekérrel.

Apja a lassan gördülő szekérről folyamatosan tovább figyelt, hallgatta és kémlelte az áthatolhatatlan sötétséget, amit alig észrevehetően kezdett koptatni a kelet felől kezdődő pirkadat.

Ez a nyugalanság volt érezhető mindaddig, míg a keleti égbolton végre megpattant az ég burka, hogy helyet adjon a közelgő hajnalnak.

Még alig derengett valamennyi halvány világosság, amikor a pacsirták magasba emelkedve köszöntötték a felkelő Napot, amelyet még csak ők láthattak, de az út vándorai nem.

Az édesapja beszédesebb lett, így mesélni kezdte, hogy valamikor még sok volt a rabló, de most már nem kell félni tőlük.

Pistike azonban, az előző eseményekre gondolva, ezt nem hitte el neki, de már ő sem félt, mert a Nap korongja –ha vörösen is–kibukkant a dombok mögül.

Így már nemcsak a pacsirták láthatták, hanem ők is.

A virradat eljövetelére mind a ketten megnyugodtak. Láta, hogy apja el-elbóbiskol a szekér ülésén és talán ettől ő is nyugodtabb lett, és csendben lecsukódtak szemhéjai. Akkor ébredt, amikor édesapja megállásra szólította teheneit, hogy az andornaki domb tetején a szekér kerekét láncsal megkötözzék a fékezéshez, a közeledő lejtő miatt.

A domb tetejéről már látszott a vízimalom, a hosszan kígyózó Eger patak partján, amelynek duzzasztógátjában, a rávetődő napsugaraktól csillogott a víz felülete.

Északi irányban Eger város templomainak tornyain csillogott a kelő Nap sugara.

Már járt a városban. Akkor az erdők közötti földúton ment a szüleivel, amely mindössze nyolc kilométer hosszúságú a falu és a város között.

A megkötözött kerék csikorgott és fékezte a kereket a meredek, kavicsos domb oldalán, amíg a völgybe le nem értek. Innen már csak pár száz méter útjuk volt a malomig.

A malom környékén már sok szekér várakozott búzával megrakottan. Megelőzték őket, hiszen azok mind lóval vontatott szekerek voltak, csak ők érkeztek tehenes fogattal. Megnézték őket, amint az ide-oda csámpázó tehenekkel becammogtak a malom udvarába.

--*Honnan jöttek bátyám?* –kérdezte egy lovasszekeres ember az apját megszólítva.

--*Szomolyáról!* --válaszolta a kíváncsi embernek Imre bácsi.

A teheneket kiszabadították a járom kemény szorításától, és a szekéroldalához kötözték, miután az abrakosukat elővéve, egy-egy nagy adag terményt tettek beléje, hogy had falatozzanak. Megérdemelték, hiszen hegyen-völgyön át ők vontatták a malomig a búzával megrakott szekeret. Ez után, Imre bácsi bement a malomba, hogy a búza őrlését megbeszélje a molnárral, Pistike pedig a malmot bámulta, hiszen soha nem látott még ilyen szerkezetet.

A hatalmas kerék lapátjaiba dűlt a víz a patak duzzasztó gátjából. A mohától zöldes kerékóriás forgása közben zakatolt, és egy fogaskerekes tengely segítségével vitette be az erejét a malom belsejébe, ahol a terményeket őrölték.

Bent –a malomban—különböző kerekék, tengelyek, szíjak adták tovább a forgatóerőt nagy zakatolás és dohogás kíséretében.

Az emberek egy észe öntözte a búzát a mohó étvágyú garatba, míg mások a megőrlött lisztet engedték nagy gondossággal a zsákokba.

Pistike itt értette meg igazán, hogy miért lisztes a molnár, mert a levegőtől kezdve a szerkezetekig minden olyan lisztes volt, mint amilyen vörös volt cseresznyésükben a cseresznyefa és környéke, amikor a seregélyek a cseresznyét dézsmálták.

Ment ki a malomból, mert máris úgy nézett ki, mint egy igazi molnárlegény a fehér ruhájában.

Ez idő alatt az édesapja beszélt a molnárral, aki másnap hajnalra ígérte a búzájuk őrlését. Ezért aztán volt idejük pihenni bőven, a következő nap hajnaláig. Édesapja a tehenek etetéséhez kezdett, ő pedig ismerkedett a malom környékével.

A gát duzzasztó vize egy-két méter mélységű lehetett, fürdésre alkalmas tiszta vízzel, amelyben a városi gyerekek úgy úszkáltak, mint a halak. Ő azonban nem mert fürödni, mert nem tudott úszni. Ennyi vizet ő még soha nem látott, hiszen a szomolyai Kánya patak vize legtöbbször bokáig alig ért, így nem tanulhatott meg úszni. Irigyelte a városi gyerekeket, akik minden félelem nélkül ugrottak be a duzzasztó mély vizébe. Szerteszéjjel csapódott a víz amint beugrottak, majd rövid időre elnyelte őket, aztán újra feljöttek a felszínre.

--*Ugorj be!* –bíztatta egyikük látva rajta, hogy kedve lenne egy kis fürdőzéshez.

--*Most nincsen kedvem.* –válaszolta, mert az igazságot nem merte megmondani nehogy lenézzék, amiért még úszni sem tud. A fürdőzőktől távolabb halak dobálták magukat a felszínre. Még távolabb, vadkacsákat látott békésen úszni a vízen. Az ő faluja határában nem volt tó, így hal és vadkacsa sem, ezért még sokáig figyelte őket.

A Nap már lemenőben volt. A városi gyerekek abbahagyták a fürdözést és hazafelé indultak.

Az édesapja a szekér mellett készített fekhelyet szénából az éjszakai alváshoz. Álmosak voltak, ami az előző éjszaka miatt érthető volt. Ők a szekér egyik oldalán, míg a tehenek a másik oldalán pihenték fáradalmaikat. Édesapja korán kelt, a búza őrlése miatt, ő azonban még tovább aludt a jó, puha szénaágyban, a meleg pokrócok alatt. Amikor felébredt már megörölték a búzájukat. A zsákok ott sorakoztak liszttel és egy kevés korpával telve a malom külső falánál. Pistike megtapogatta zsákokat, amelyek még melegek voltak a frissen őrölt liszt miatt. Jóleső érzéssel gondolt az új őrlésű lisztből készülő meleg cipóra, kalácsra, amely így egy ideig biztosítva látszott.

Felrakták a szekérre a zsákokat és ezzel a hazaindulásra készen álltak. A tehenek is kipihenték magukat, miután megették a frissen őrölt korpából az abrakjukat, ezért a hazaindulásra készen álltak, amit talán már ők is vártak.

Még az idő is nekik kedvezett. Nem kellett már félniük semmitől és senkitől, mert a napsütötte tájon, madárénekek kíséretében ballagtak a hazafelé vezető úton, amit nappal elkerülnek az útonállók.

Novajt elhagyva—közel Szomolyához--a delet kongató déli harangszót hallották, annak ellenére, hogy a faluból még semmit sem lehetett látni, a falut rejtegető Nagy völgy tető miatt.

A nagyon ismerős táj miatt tudták, hogy nem rejtegetheti előlük sokáig, és a következő percben, előbukkan majd a falujuk, a templomával együtt a völgyben, hosszan elnyúlva.

Talán a déli harangszó varázslatos hangjára, elindult a legelésző csorda, a Felső partról a Csereszlyuki delelőhely irányába. Az első tehén nyakában a kolomp szólt.

Tisztes távolságban követte a csordát a birkanyáj, amelyet egy pulikutya nagy buzgalommal terelgetett a juhász fütytyentéseire. Utánuk a disznónyáj következett. Mintha még nem lettek volna elég sárosak, igyekeztek a hűvöst adó pocsolyás rét felé, ahol kedvükre dagonyázhattak a déli forróságban.

Legvégén a kecske nyáj következett, élén a Berci nevű bakkecskével, amely most is olyan haragosan nézett az út vándoraira, mintha valamelyik anya kecskét akarnák elszeretni tőle. Ennek a bakkecskének még a pusztá látványa tiszteletet parancsolt, így nem mert volna senki kikezdeni vele. Aki mégiscsak kikezdett, örökre megbánta.

A kecske pásztor—az öreg Zakkar bátyó—a kalapjához emelte kezét és így üdvözölte az apját, aki kezével szintén kalapjához bökött a viszontköszönés képen. Amikor a nyájak mind elvonultak előttük, szabaddá vált az út, és folytatták útjukat a már csak pár percig tartó hazafelé vezető úton. A Vitéz kutyájuk már messziről megismerte, a szekerük, számára már nagyon is ismerős nyikorgó hangját, és futott sebesen eléjük. Nagy farkcsóválgatás mellett nyüszített és ugatott egyszerre, talán azért, hogy korholja őket, amiért két napon át nem találkozhattak.

Nyüszíteni azért nyüszített, hogy hűségéről továbbra is biztosítsa őket, ugatni meg azért ugatott, hogy korholja őket, amiért napokig elhagyták gazdái.

Persze ez az ugatás lehetett örömgugatás, hogy így üdvözölje az érkező gazdikát.

Talán nemcsak az érkezésüknek szólt mind ez, hanem a következő hetek jó falatjainak, amely most a szekérrel a portára beérkezett.

Bárminek szólt, mindannyian megörültek, hogy végre itthon lehetnek, mert most is bebizonyosodott, hogy mindenhol jó, de legjobb itthon, mert csak itthon tud igazán megpihenni a test, és a lélek is.

SZÜLEINK KÁLVÁRIÁJA

Egész éjjel nyugtalanul aludtam. Ennek az volt az oka, hogy anyám már előző délután közölte velem, miszerint még hajnalban elindulunk Egerbe. Nagy volt az öröm, amikor ezt meghallottam, hiszen mióta könnyörögtem már nekik, hogy vigyenek egyszer magukkal világot látni Egerbe. De valami mindig közbejött, és nem mehettem velük. Egyszer ezért, másszor azért! Így aztán nem volt csoda, hogy határtalan lelkesedéssel fogadtam a kora hajnali indulást. Még kakas sem kukorékolt, amikor anyám

suttogását hallottam, amint az ágyam fölé hajolt:

– *Ébresztő! Mindjárt indulunk!*

Nem szerettem a korai kelést, de most mégis boldogan kapkodtam magamra az este már előre odakészített ruhadarabokat, hogy minél előbb indulhassunk. Korán kellett indulni, hogy a cseresznyével időben beérjünk a piacra, mert a kofák még korán reggel felvásárolták a nekik szükséges mennyiséget. És ha már felvásárolták, akkor nem vásároltak többet az nap. Így aztán nekünk kellett elmérni különként, ami órákig is eltarthatott. Márpedig, aki Szomolyáról cseresznyét vitt Egerbe, az igyekezett minél előbb túladni rajta, hogy délidő tájékán visszaérjen Szomolyára. Délután ugyanis még le kellett szedni a fáról a másnap reggeli szállításra szánt gyümölcsöt. Édesanyám felkötötte a huszonöt kilónyi hátyit, ami cseresznyével tetősen meg volt rakva. Nekem pedig a kishátyit, amibe két-három kilónyi cseresznye fért bele, csak éppen annyi, hogy egy tízéves gyerek se mondhatta, hogy ő miért nem viheti a cseresznyét. Ezután elindultunk végig a falun, hogy mielőbb a Városhegyre érjünk, mert ez a hely volt az, ahol az Egerig vivő nyolc-kilenc kilométeres út előtt a gyalogosok találkoztak. Ezt a biztonság miatt nagyon régóta így tették. Az erdőn keresztül vezető földút, a háború utáni években egy cseppet sem volt biztonságos. Sok embert futamítottak meg a fegyverrel és baltákkal is rendelkező csavargók. Többet pedig agyonütöttek, hogy az áldozatnak a pénzét és egyéb ingóságait elvegyék. Így aztán mi sem indultunk tovább, hanem leültünk és vártunk útitársakra. Nem kellett sokat várni, amikor népes kiscsapat érkezett a falu irányából, majd a hajnali sötétség takarójából kibontakozva oda értek hozzánk. Ők is cseresznyét cipeltek, de volt közöttük olyan is, akinek a hátyijában tyúkok karátyáltak ijedten, mert gyanús volt nekik ez a korahajnali utazás – megkötözött lábakkal. Ő volt Panni nene, akinek harsány hangja időnként a tyúkok ijedt karátyálását is hallatlanná tette. Annál kevesebbet beszélt élete párja, Pesta bá, akinek hátára hasonlóan tyúkokkal tele hátyi volt kötve, míg a kezében tojással tele kosár csüngött. Szájában csüngő pipájában időnként a dohány fel-fel parázslott, amikor szívott rajta egyet. Ekkor a hátyijában a tyúkok között lévő egyetlen kakas ijedten felkiabált, mint aki a háremét félti a hajnali sötétségben fel-fel parázsló pipa parázsától. Ilyenkor az ösvény melletti bokrokban megbúvó rókáknak összefutott szájukban a nyál. Nem bánták volna, ha Pesta bá hátyija azon nyomban kilyukadt volna, hogy az aznapi fácán eledelüket egy kis házikakas hússal változatosabbá tehetnék volna. De a kakas jó megvolt kötve, a hátyi meg nem akart még kilyukadni, már csak azért sem, mert a városba nem illik rossz hátyival menni. Így aztán a rókáknak hiába fájt a foguk a kakasra, mert az még odébb volt a szabadulástól.

A Vásáros-hegy tetején egy gyalogösvény torkollott a Szomolya-Eger közötti földútba. Ezen érkeztek – jobb kezünk felől – a Bogácsról a városba

igyekvő emberek, akik szintén kis portékájukat felkínálni igyekeztek a város piacára. Voltak közöttünk olyanok is, akiknek uticéljuk a Dobó szobor volt, hogy ott felkínálják erejüket az egri szőlősgazdáknak, némi napszám fejében. Ők nagyméretű laposkapát cipeltek vállukon, mert anélkül a szőlősgazdák nemigen álltak szóba velük. Ezeknek a kapáknak rövid nyelűnek kellett lennie, mert ezzel lehetett igazi mélykapálást végezni, amit a szőlősgazdák igen csak megköveteltek. Természetesen nem csak a bogácsiak és szomolyaiaiak kínálták erejüket, hanem az Egert környező falvak szegényei is, akiknek nem volt saját földjük, hogy abból megélhessenek. Mindig többen jelentek meg, mint amennyiükre szükség volt. Így aztán válogathattak belőlük az igen igényes szőlősgazdák, akik megnézték a kapájukat, és az embert, és azután így szóltak:

– *Kend jöhet, Kend mehet!* – attól függően, hogy első látásra megnyerte-e tetszésüket a kapa és a kapás.

Aki ezután nem kapott munkát, az pénz nélkül mehetett haza. Persze, aki kapott munkát, sem biztos, hogy végig kapálhatta a napot, amennyiben a gazda nem volt megelégedve a munkájával. Annak pedig nagyon nehéz volt kedvére kapálni.

Még a Lánytó előtt igen népes csapat verődött össze, és már olyan zajjal haladtunk az erdőben, hogy az útonállóknak nem igen volt ajánlatos utunkba kerülni. Már a Lánytónál haladtunk, amikor Pesta bá szájából hallatszott egy keserves szitkozódás, egy hatalmas esés után.

– *Hogy a nyavalya törne ki benneteket, meg az összes fajtátokat is!* – és fájdalmas nyögések közepette igyekezett feltápáskodni a földről.

– *Tudtam én! Tudtam én!* – kiáltotta világga korábbi balsejtelmeit Panni nene, amikor a csapat megállt Pesta bá fájdalmasan kitörő szitkozódásaira.

Nem tudtuk elképzelni, hogy mi is történt ebben a hajnali félhomályban. Már-már azt hittem, mégiscsak a rablók támadtak meg bennünket, amikor Pesta bá fájdalmasan kiabált tovább.

– *Segítsetek őket összefogdosni!* – mutatott a széjjel szaladó tyúkokra, akik éltek a hirtelen jött szabadságukkal, és ahányan csak voltak, annyi felé futottak az erdőben.

Ugyanis az történt, hogy a kötéstől lábukat kiszabadítva, egyszerre ugrottak ki a hátyiból, mint akik összebeszéltek. Pesta bá tehertől előre görnyedő teste – az egy pillanat alatt kiürülő hátyi miatt – előre bukott. A kezében csüngő tojással tele kosarat egy fa oldalához vágta úgy, hogy abból mégcsak mutatónak sem maradt egy sem. Hívó szavára gyorsan leraktuk a terheket, és futkostunk a sebtében nyargalászó tyúkok után, akik legnagyobb szerencsénkre nem tudtak tájékozódni a hajnali homályban, ezért nem volt nehéz őket összefogdosni. De a kakas még tovább futkosott, fennhangon kiabálva, majd egy fának rohanva nagyot koppant, és elalélt. Így

aztán a szédelgő kakas is újra fogságba került, a rókák legnagyobb bánatára. Azonban még így is örülhettek a balesetnek, mert az összetört tojások felnyalása rájuk várt. Csak Panni nenének volt borús a hangulata egész nap, ami nagyon is érthető volt, hiszen nem kevés pénzt kapott volna azokért a tojásokért a városban. E miatt az esemény miatt gyorsabbra kellett vennünk a gyaloglás tempóját, hogy az elveszített időt behozzuk. Egy félóra múltán a „Kisküti” forráshoz értünk, ahol minden gyalogos megszokott állni néhány perc pihenőre, illetve az ivóvízes edény forrásvízzel való feltöltésére.

A kristálytisztá víz csergedezett a hegy oldalából a gyűjtő kicsinyke kútgyűrűbe, amelynek alján szépformájú és színű kavicsok voltak, hogy vízmerítés esetén még véletlenül sem legyen zavaros a kiskút vize. A hegy oldalában kiképzett padkára raktuk le terheinket, mert bizony a hátyi kötele ugyancsak belevágott a vállaink húsába. Lassan kortyolgattuk a bővizű forrás vizét, mert amilyen kristálytisztán csillogott, olyan hideg is volt. Sokan betegedtek már meg ettől a hideg víztől, ha a nyári melegben mohón próbálták csillapítani szomjukat.

Szívesen maradtunk volna még tovább, de kergetett bennünket a gyorsan közeledő pirkadat, amely a keleti égbolton – Szomolya irányából – már csalhatatlanul közeledett. Márpedig nekünk korán reggel a városban kellett lennünk, ha a cseresznyét a kofának akartuk eladni. De igyekezni kellett azoknak a kapásoknak is, akik a Dobó szobornál akarták felajánlani két kezük erejét. A Merengő tetejére értünk, amikor hátunk mögött – a hegyek fölött a Nap korongja felbukkant. Az eddigi *hegyre fel – hegyről le* menet helyett már csak lefelé mentünk, éppen ezért gyorsan beértünk a városba, annak is a Rozália temetőnél kezdődő utcájára, a Merengő utcába. Ebből az utcából jobbra fordulva, a Maklári útra ért kis csapatunk. Mivel még soha nem jártam Egerben, a bámulás miatt egy kissé le-le maradtam a csoporttól. Leskelődtem, bámultam ami utamba esett. Ilyen nézelődés közben fedeztem fel, hogy a bejáratú kapuk mellett olyan gombok vannak, melyek nálunk, Szomolyán nincsenek. Megnyomtam az egyik gombot, és ijedten tapasztalnom kellett, hogy bent a lakásban cseng-zörög valami. A kis hátyival a hátamon futni kezdtem a csoport után, de valaki utánam kiáltott:

– *Te nyomtad meg ezt a csengőt?!*

Válasz helyett még jobban futottam. Aztán rájöttem, hogy ez nem is olyan rossz mulatság, hiszen bárkit ki tudok csalni a házából. Pár perc múltán több csengőt is megnyomtam, és futottam. Erre aztán Marcsa néni, Szidi néni, Rozi néni, meg még ki tudja milyen nénik, egyszerre kiabáltak utánunk:

– *Nem tudnak vigyázni arra a neveletlen gyerekre?*

Erre aztán édesanyám kezdett veszekedni rám:

– *Nem szégyenled magad? – Ránk haragítod az utcát! Többet nem hozlak magammal! A sok futkosástól már a cefrébe sem lesz jó az a kishátyi cseresznye, mert még a leve is elfolyik!*

Szerencsére jól ki lett bélelve papírral, és így nem lett annak semmi baja. A szomolyai fekete, rövidszárú cseresznye még az én hátamon sem ment tönkre. Mindenesetre, igyekeztem viselkedni, mert attól féltem, hogy többet nem hoz el magával édesanyám, és ez mindennél erősebben hatott rám.

A Dobó szoborhoz értünk. Anyám még haragudott rám a történetek miatt, de azért titokban örült is, hogy az út nem fárasztott ki, és nem hazudtoltam meg önmagam, mert olyan voltam, mint otthon a faluban.

– *No, nézd csak fiam! Ide jár apád a nagykapájával, amikor munkát keres!*

Kíváncsian figyeltem a szobrot, amelynek tetején egy ember fáradhatatlanul tartotta kardját a magasba, figyelmeztetve a rossz embereket, hogy ezt a várost nem lehet büntetlenül megtámadni.

A szobor környékén élő emberek – kard helyett – kapával a kezükben moco-rogtak türelmetlenül, nem félve a töröktől, sokkal inkább féltek attól, hogy senki sem veszi őket észre, hogy miért állnak ott. Kapájukat időnként a kőhöz koppintották, hogy ne csak lássák őket, hanem hallják is. Mi azonban már nem igen figyeltünk tovább a kapásokra, mert az általunk hozott cseresznye eladásával voltunk elfoglalva. Ezért a közelben lévő kofákhoz cipeltük a cseresznyét, és minél előbb lekötöttük a hátunkról, a földre lerakva. Ennél jobb érzés nem igen lehetett, mint hogy a hátyi már a földet nyomta és nem minket nyomott a földbe. A megérkezésünk pillanatában meg lehetett állapítani, hogy piacunk lesz-e, vagy sem. Mert ha az nap kevés volt a felhozatal a cseresznyéből, akkor a kofák már az érkezésünk pillanatában jöttek oda hozzánk és lesegítették hátunkról a cseresznyét. Ők már a ruházatunkról megismertek, hogy Szomolyáról hoztuk a finom cseresznyét. Ilyenkor a kofák egymásra licitáltak a vételárral. Jó volt nézni, amint összevesznek, hajba kapnak a cseresznyéért. Édesanyám erről a korábbiakban több történetet is elmesélt. Amikor pedig bőséges volt a cseresznye felhozatal, akkor nem akarták észrevenni a cseresznyével megérkező falusiakat. Sőt, még hátat is fordítottak nekik. Ilyen esetekben máris tudni lehetett, hogy nehéz lesz eladni a gyümölcsünket. Sorban kérdezték meg őket, hogy nem vennék-e meg. Ők azonban csak gucsmolták a gyönyörű cseresznyét, ilyen szavak kíséretében:

– *Nagyon zöld még! Nagyon vörös, no meg hát törődött is. – Csak ennyit tudok érte adni!* Szapulták ahogyan csak bírták, pedig nem volt rosszabb az áru, mint máskor. Ilyenkor panaszkodtak egymásnak a gyümölcsöt cipelő emberek, és minden esetben az lett a panasz vége:

– *De mocskosok ezek a kofák! Ők mindenkor kétszeresét akarják megkapni annak, amennyit fizettek érte.*

Hányszor kívánták őket pokolra a szüleim, és másik is, akik ugyancsak ki voltak szolgáltatva a telhetetlenül kapzsi kofáknak, mert azok egyszerre akartak meggazdagodni. Most közepesnek volt mondható az érdeklődés a cseresznyék iránt – anyám megállapítása szerint A földre letett cseresznyéről a takaró kendőt levettük, és a szép, fekete, rövidszárú cseresznye máris csalogatta a vevőket, akik különként kívántak vásárolni. Amíg édesanyám méregette különként a cseresznyét, én egy pár méterrel odébb nézelődtem. Nem sokáig bámulhattam, amikor két vékony, városi gyerek kezdett el velem kötekedni. *Olyan nyápicok-sápadtak és fehérek, vékonyak voltak, mint a pincénkben a krumplici csírája a napfény hiányában.* Lehet, hogy irigységükben kötekedtek velem, amiért nekem nem zörgött a csontom, meg pirossabb is voltam náluk, ezért egyikük így szólt a másikhoz felém mutatva:

– *Nézd! Ez egy paraszt gyerek! Érezni rajta a ló szagát!* – mondta ezt olyan kihívóan és hangosan, hogy okvetlenül meghalljam. Forrott bennem a méreg, de anyám szava csengett a fülemben:

– *„Jól viselkedj, mert máskor nem hozlak magammal!”*

Így hát nem akartam meghallani a gúnyolódó szavukat, de ők továbbra is szapultak, mire én begurultam és egyik kezemmel az egyikük fülét, másikkal a másikuk fülét csavargattam meg úgy istenigazában.

– *Juj, ez fáj!* – sikoltottak egyszerre.

– *Tudom nyápic fajzatok, azért csavargatom!* – mondtam nekik röhögve, amint kétségbeesett, halványszínű arcukat néztem, de édesanyám a sikolyokra felfigyelve már is rám kiáltott:

– *Nem meg mondtam, hogy jól viselkedj és ne verekedj!*

– *Nem verekedek én édesanyám, csak egy kicsit a fülüket csavargattam meg, mert csúfolódtak.*

A csúfolódó gyerekek fülük elengedése után odébb csatangoltak, de még szipogtak. Én meg a piac távolabbi része felé indultam, hogy többet is lássak. Ekkor ütött a piactéri, kéttornyú templom órája kilencet. Néztem a magas templom tetejére, de máris szédülni kezdtem, hiszen annak tornyai a fellegekig értek. Az utcán autók dudáltak, hogy az emberek utat engedjenek nekik. Otthon még autós is ritkán lehet látni, itt meg egymás után sorakoztak. Nézelődtem volna még tovább is, de a két nyápic gyerek jelent meg előttem, és fenyegetni kezdtek:

– *Nyugodt lehetsz, hogy még visszakapod!* – természetesen a fülcsavarásra gondoltak.

Ott álltak az egyik kofa asztala előtt, és fenyegető grimaszokat csináltak a megfélemlitésemre. Mivel verekednem nem volt szabad, ezért mindkettőjüket egyszerre meglöktem úgy, hogy a hátuk mögötti kofa asztalára estek. A krumplici, a zöldség, a sárgarépa, a retek, cseresznye, tojás, és minden, ami az asztalon volt, gurult a földre. Ebben a pillanatban iszkoltam is onnan, mert a kofa egy bottal kezdte el csépelni a rakoncátlan gyerekeket, akik kézzel-lábbal

magyarázkodtak, hogy nem ők a hibásak, és mutattak volna rám, de már el-
vegyültem a piaci sokaságban. Én pedig boldog voltam, hogy anyám kívánsá-
gának eleget tettem, mert nem verekedtem és helyettem a kofa verte meg őket.

– *Úgy kellett ezeknek az úri gyerekeknek!*

Visszamentem a helyünkre, hogy a cseresznye elkel-e már, de a hátyi még
félig volt most is, így tovább mászkáltam a piacon. A tejeskofákhoz értem.
Fehér köténnyel körbe kötve, álltak a kofák asztalaik előtt és kínálták a
frissnek mondott tejet, tejfölt, túrót, meg még ki tudja mit nem. Mellettük a
falusi asszonyok kínálták ugyanezeket eladásra. Diák nagyfiúk tébláboltak
a tejtermékek körül. Kezükben ketté tört hegyeskenyér (*pékkenyér*), aminek a
belsejét már kirágták, és most ezzel próbálták szerencsét. De ez a szeren-
cse már nem igen akart sikerülni, mert a kofák megismerték a diákok tej-
fölszerzési módszereit és előre kérték a tejföl árát. Mert eddig könnyen be-
csapták a kofákat, akiktől kértek egy fél liter tejfölt – és edényük nem lévén
– a kirágott kenyér üregébe öntették bele.

Amikor fizetésre került a sor, az üres zsebükben nem találtak pénzt, mire a
kofa dühösen visszaöntette velük a tejfölt, aminek jó része a kenyéroldalá-
ra ragadt. Így aztán olcsón úszták meg a *tejfölös kenyeres* reggelit. Mikor
már a tejfölös kofáknál is meguntam a szédelgést, visszamentem a he-
lyünkre. Éppen időben, mert a cseresznye elkelt és indulhattunk hazafelé.
Édesanyám boldogan számolta a cseresznye árát, amely nyolc forint és öt-
ven fillér volt.

– No látod! Még a délután is szedünk ennyi cseresznyét, és akkor
holnap újra kapunk ennyit.

Ha Isten segít, az apád napszámjaival, a cseresznye árával, krumpli árával
össze spórolunk annyit, hogy a Métyi-hegyen megvásároljuk az egri ember
szőlőjét, és apádnak sem kell már a más szőlőjébe járni napszámba kapál-
ni. Ott a legolcsóbb, mert az van legmesszebb a falutól. De még addig sokat
kell spórolni, mert csak ezért az átkos pénzért lehet venni még földet is, ha
már egyszer nem örökölt sem apád, sem én –, mondta lehangoltan. Mert
földet kell vennünk, ha nem akarjuk, hogy cselédek legyünk a más földjé-
ben mi is, meg a gyerekeink is. Már ez is jó, hogy van ez az egy cseresz-
nyés, de még venni kell többet, mert négyen vagytok testvérek és jó lenne
egy-egy darab gyümölcsös, hogy ne kelljen cselédnek lennetek.

Ketten ballagtunk hazafelé Szomolyára. Nem kellett már félni sem-
mitől és senkitől, mert a Nap magasán járt az égen. Messze előttünk és
mögöttünk is ballagtak hazafelé az emberek, szétszóródva a tájon. Most
már üresen mentünk, ezért könnyebben esett neki is a beszéd, ezért be-
szélni kezdett az életükről:

– Két esztendő voltam, amikor édesapám – nagyapátok – az első vi-
lágháborúban meghalt, eltűnt. Két árvát hagyott maga után. Miklós bátyá-
dat, az én testvéremet, meg engemet. Anyám – nagyanyátok – nagy sze-

génységben nevelt bennünket, sok-sok nélkülözéssel, egyedül. Amikor tizenkét éves lettem, be kellett állnom summásnak az uraság birtokára, messze az Alföldre. Virradattól sötétedésig tartott a munkaidő, amely már nyár lévén, még a tizennégy órát is elérte. Ezért a munkáért havonta hatvan kiló búza járt, no meg az a kis koszt, amit enni adtak. Ritka nap volt, hogy babot nem főztek. Egyik nap bableves, másik nap törvebab, harmadik nap babfőzelék – habarás nélkül. Ennek ellenére mégsem untuk meg a babot, mert annyit nem adtak belőle, hogy meg is unjuk. Egész nap a kaszás emberek után szedtem a markot a búzatáblában. Ha az aratásnak vége lett, akkor reggeltől-estig kapáltuk a kukorica földeket, krumpli földeket, meg más veteményeket, ültetvényeket. Ha a derekunk gumiból lett volna, még akkor is megfájdult volna a sok hajlongástól. A nyári hat hónap keresetét télen feléltük. Így aztán tavasszal már ismét szegények voltunk. *Olyan ez a szegénység, mint a mocsár. Az ember minél inkább szabadulni akar belőle, annál inkább mélyebbre süllyed benne.* Becsületes munkával ebből nem lehet szabadulni, csak a munkába lehet beledögleni. Egyforma szegényen kerültünk össze apáddal. A jó kívánságon kívül ő sem kaphatott többet a házaseletünk kezdéséhez. Kondásbojtár apja nem igen tudott neki adni semmit sem. De hittük, hogy kitartó munkánk, és az örökös spórolásunk egyszer mégiscsak eredményre vezet. Ezért kell most is minden fillért megtakarítani, mert a fillérekből lesz a forint. Ha pedig már egy darab föld ára összegyűlik, akkor azt meg kell venni, mert csak így van remény ahhoz, hogy Ti már ne legyetek a más cselédei – mondta meggyőződéssel arról, hogy miképpen lehetnének saját magunk urai, ha majd felnővünk, és önálló életet kezdünk.

Elhallgattam volna még tovább is, de a Kiskút-forráshoz értünk. Itt, a forrás melletti padkán már úgy ültek sorban egymás mellett a pihenő gyalogosok, mint a villanydróton a fecskék, amikor az őszi nagy vonulás előtt gyülekeznek. Lassan kortyolgatták a frissen meritett hús forrás vizét, hogy a melegben támadt szomjukat enyhítsék az árnyékot adó lombok alatt. Az árnyékra nagy szükségünk volt, mert a Nap már közel járt a delelőpontjához. Egy félóra'nyi pihenőt tartottunk, ami idő alatt mindenki elmondta a délelőtt vele történt eseményeket. Egy dologban mindenki egyetértett:

– *Mocskosak ezek a kofák! Mindegy, hogy mezőkövesdi, egri, vagy bármely más kofáról legyen is szó. Olcsón megveszi az árut, és drágán eladja, csak hogy minél többet tudjon bezsebelni. Mégis mindig tele vannak panasszal, mint akik az éhenhaláshoz járnak közel* –, mondta Panni nene, mire a többiek egyetértéssel biccentettek.

Szívesen elidőztünk volna még az árnyékot adó lombok alatt, a hús forrás-vizet kortyolgatva, de mennünk kellett, ha még a délután folyamán cseresznyét akartunk szedni. Azt pedig szedni kellett, mert a nagy melegben megérett. Alig, hogy felálltunk, Eger felől újabb csapat érkezett, a bogácsi-

ak. Elfoglalták a frissen felszabadult helyet, nehogy a Kiskút-forrás környéke néptelen maradjon. Átadva helyünket, tovább mentünk a nagy meleg ellenére is, hogy még a délután folyamán megszedjük a következő napi eladásra szánt cseresznyét. Hazaérésünk után első dolga volt édesanyámnak, hogy a pénzt a ruhásszekrény fiókos részébe tegye, a ruhák alá. Oda rakta a többi forintok mellé, hogy minél előbb együtt legyen a föld ára. Soha, de soha nem gondoltunk arra, hogy abból egyetlen fillért is kérjünk, vagy elvegyünk. Jól tudtuk, hogy az a föld vásárlására kell. Már pedig annál nem tudtunk elképzelni fontosabbat, hogy gyarapodjon földünk, a függetlenségünk záloga. Azonban azt számon tartottuk, hogy mennyi gyűlt már össze, és mikor tudjuk már megvenni a kiszemelt földet. Nagyon lassan szaporodott a föld ára, de a folyamatos spórolás hatására mégiscsak szaporodott. Egyik nap édesapám meghallotta, hogy D. V. el akarja adni egyik földjét a réten, ezért izgatottan kereste meg otthonában:

– *Igaz-e, hogy elakarod adni az egyik földedet a réten?* – kérdezte tőle lázas izgalommal apám.

D. V. bátyó gazdag ember volt. A földjeit csak úgy örökölte. Nem kellett egyik darab földjéért sem megizzadnia. Így aztán nem tudta igazán értékelni, és könnyű szívvel adogatott el belőle. A föld árát a kocsmára és a szép asszonyokra költötte, akiket az asztalon táncoltatott, sokszor ruhátlanul. Ilyenkor a nótáját húzatta a cigánnyal, aki szinte körbe ugrálta, mert ismerte bőkezűségét.

Apám kérdésére – félig részegen – kérdéssel felelt:

– *Minek neked a föld Imre?*

– *Annak, hogy a saját magaméban dolgozzam én is, meg a családom is –,* felelte neki apám.

– *Én ha neked volnék, meginnám az árát, mert az oroszok itt is megszervezik a téeszt (termelőszövetkezet). Már pedig nekem elhiheted, mert én sokáig voltam náluk hadifogolyként –,* bizonygatta.

– *Nem nyúlnak azok a kisember földjéhez, csak a kulákok földjéhez, azoknak meg van bőven, van miből elvenni!*

Ezt a megjegyzést természetesen D. V. személyérte értette, aki ezt félig részegen nem igen értelmezte magára.

– *Náluk már az is kulák, akinek egy darab földje van. De ahhoz, hogy kulák legyen az ő szemükben valaki, még egy darab föld sem kell. Elég ha nem értesz valamivel egyet, máris kulák vagy –,* politikai kulák, és ez még rosszabb, mint bármi.

– *Én azért mégiscsak megkérdezem, hogy eladod-e?*

– *El bizony, eladom ha érdekel.*

– *És mennyit gondoltál érte?*

– *Négyszázötven forintot, egy fillérrel sem kevesebbet.*

– *Ebből még engedhetnél valamennyit, hiszen most is parlag.*

– bizonygatta D. V. bá, hogy nem akármilyen földet ad ő el most. –
Igaz, hogy parlag, de jó minőségű réti föld az!

Apám hallgatott és gondolkodott. – Való igaz, hogy nagyon jó föld az, csak el van hanyagolva. Egy jó trágyázással és mélyműveléssel sokat lehetne javítani rajta. Csak hát az utolsó fillérünk is rámenne a vételre. Végülis abban állapodtak meg, hogy mind a ketten átgondolják még ezt a dolgot, és ezután apám elköszönt tőle. Itthon aztán lázas izgalommal tanácskozott a család, illetve szüleink, mert mi csak hallgattuk.

– *Az biztos, hogy jól termő földé lehetne csinálni, csak hát jó lenne, ha engedne belőle vagy harminc forintot* – mondta anyám, amikor a haza érkező apám elmondta neki a földvételével kapcsolatos hírt.

– *Én is arra gondoltam, hogy azt a harminc forintot igazán elengedhetné ez a Vendel. Holnap elmegyek hozzá újra, minél előbb dűlőre jussak vele. Nem szabad tovább halogatni, mert még valaki megveszi előlünk* –, mondta apám.

Csendben hallgattuk szüleink párbeszédét, és máris úgy örültünk, mintha már biztosra miénk lenne a föld. Nagyon bíztunk benne, hogy ha sikerül venni földeket, akkor nekünk már nem kell a más földjén cselédnek lennünk. Másnap aztán édesapám ismét felkereste V. bátyót. V. bá csak hallgatott egy ideig, amikor apám az újabb ajánlatát megtette az árat illetően. Aztán nem teketóriázott sokáig, és elfogadta a harminc forinttal csökkentett vételárat annál is inkább, mert a korábban eladott föld árából már semmi sem maradt. Bizony a mulatozás sohasem volt olcsó dolog, nem beszélve róla, ha a szépasszonyok is segítettek a pénz elköltésében. Azok pedig nem haboztak soha sem, ha erre lehetőségük adódott. *Így aztán egy darab föld ára hamarabb szertefoszlott, mint Panni nene kéményéből bodrosodó fekete füst, amikor zöld gallyakkal rakta meg a sparheltjét.* Az egyezés létrejöttével kezet ráztak, és édesapám ötven forint előleget nyomott V. bá markába, akin nem igen látszott, hogy egy könnyet is ejtene a földje miatt.

Amikor a faluban megtudták, hogy Vendel bátyó újabb földet adott el, részvétellel suttozták az emberek:

– *Szegény V! Szegény V!* – ezt természetesen ez elme állapotára gondolva mondták a falu lakói. *Pedig soha nem szabad korán itélni, mert mindig az idő tudja csak igazolni, hogy a cselekedete kinek helyes és kinek helytelen.*

Mindenesetre az már többször is bizonyítást nyert, hogy elvenni csak onnan lehet, ahol van. Lehet, hogy V. bátyó a hadifogság alatt – Szibériában – ezt már szépen megtanulta, és tudását igyekezett itthon hasznosítani. De hát neki nem kellett kuporgatni a pénzt, hogy földje legyen. *Neki csak meg kellett születnie, egy jó időpontban és egy jó helyre.* Ezek után nem lehet csodálkozni, hogy nem ejtett könnyet az eladott földek miatt. Mikor aztán az

adás-vételt szentesítő szerződés aláírásakor a föld árát teljesen megkapta, olyan dorbézolásba kezdett, hogy még a szomszéd faluban is híre ment? Ennek hírére jelentkeztek ott is az ivócimborák, akik az utolsó forintjáig jó cimborák maradtak. És természetesen ott is voltak szépasszonyok is, akik akár ruha nélkül is táncoltak V. bátyó kedvére. Amikor aztán teljesen elfogyott a föld ára, elfogytak a rövid keletű barátai és barátnői is. De amíg van mit eladni, addig nincs semmi baj, addig ismét lehet pénzt csinálni.

Ősszel megtrágyáztuk az új földünket, és meg is szántottuk.

– *No, meglássátok, jövőre szép krumpli termés lesz ebben a földben* –, mondta apám a frissen trágyázott földön végig nézve, amelyet az eke mélyen megszántott, és ez a föld már a mi földünk volt, és senki másé.

Leesett az első hó is. A határban elfogyott a munka, a természet pihenőre tért. Édesapám télidőre elszegődött az erdőre az erdő kitermeléshez napszámba. Jól jött a pénz, meg az a fa is, amit hulladék gallyként kapott tüzelőnek. Nagy tél volt, nagy hóval, ezért a távoli erdőről nehéz lett volna hazajárni mindennap, éppen ezért földbe vágott kunyhóban laktak, aminek tetejére és az oldalára is nagy hasáb fákat erősítettek, hogy ne omoljon be és melegebb legyen. A kunyhóban hideg volt annak ellenére, hogy állandóan égett benne a tűz, éjjel és nappal egyaránt. Amelyik testrészük a tűz felé volt, az nagyon melegedett, amelyik pedig a fal felé, az állandóan fázott. De mégis jobb volt ott pihenni éjjel, mint a fél méteres hóban – a munka előtt és után –, több kilométert gyalogolni. Hetenként kétszer hazajártak a faluba, hogy az élelmiszert pótolják. Kemény, és nehéz munka volt, de a muszáj, de a szükség nagy úr. A tél végül elmúlt. Lett egy kis tüzelő is, és egy kis pénz is, ami a kevés napszámból összejött. A hóolvadás után tavaszodni kezdett. Az először csak duzzadó rügyek kipattantak, és szép kis hajtásokká serkentek, a virágrügyek pedig kinyílva ezer és ezer színbe öltöztették a fákat, bokrokat és más növényeket. Virágba borultak a cseresznyefák is. Nem érte károsodás a hideg téli napokon, ezért lehetett bízni abban, hogy ismét lesz cseresznye és ennek az ára is szaporítani fogja az újabb föld árát.

– *Ha Isten segít, megérjük, hogy a saját földünket dolgozzuk csak, és mégis megélünk* – bizakodott apám a virágzó cseresznyefák láttán, mert az ebből kapott pénz is nagyon jól jött, az újabb föld vásárlásához.

És jól jött az is, hogy azok a kereskedők, akik eddig Egerben vásárolták fel export céljára a szomolyai cseresznyét, már jelezték, hogy kijönnek érte Szomolyára. Végre-valahára megtudták, hogy amit eddig Egerben vásároltak fel cseresznyét, az valójában szomolyai cseresznye, amely a falut körülvevő dombokon terem. A továbbiakban teherautók jelentek meg a faluban és ezek szállították el a cseresznyésekben termett finom, ropogós cseresznyét. A falu lakói kedvet kaptak a cseresznyét termő gyümölcsösök növeléséhez, ezért különösen a *rövidszárú, fekete* fajtát termő területek szaporod-

tak legjobban a meglévő gyümölcsösünkben, apám is ezt a fajtát igyekezett szaporítani. Az Eged hegyről hozott vadcseresznye-csemetéket beoltotta, hogy minél több rövidszárú, fekete cserezsnyénk teremjen, mert a kereskedők ezért fizettek meg a legjobban. Az ország más tájairól is jöttek oltó gallyakért, de később kiderült, hogy ez a fajta a szomolyai földet és éghajlatot szereti legjobban. Így aztán hiába próbálkoztak más tájakon ennek a termesztésével, az gyengébb minőségű lett a szomolyainál.

A D. V. bátyótól megvásárolt földön szépen megtermett a krumpli. Hiszen az eddigi parlag föld megtrágyázva és jól megszántva, annyi krumplit termett, hogy bőven jutott eladásra is, a családi szükséglet mellett. Az eladásából származott pénz is, az újabb föld vásárlásához szükséges forintok kasszájába kerültek. Ez a kassza szent volt, és sérthetetlen. Csak bele tenni volt szabad, kivenni nem. Így aztán hiába kérdeztük a mezőkövesdi piacról hazatérő apánkat, hogy mit hozott nekünk ajándékot, ő most is így válaszolt:

– *Jaj kedves gyerekeim, hoztam volna én nektek olyan szép ajándékot, de megint beesett a lyukas hídon, amikor átjöttem rajta!*

Ilyenkor egy rövid ideig bánatosan néztünk, de végül is megszoktuk, hogy a mi ajándékunk mindig beesik egy képzeletbeli lyukas hídon.

Lehetséges, hogy azért, mert az ajándék túl kicsi volt, a hídon a lyuk meg túl nagy.

– *Ne bánkódjatok, mert összegyűlik a pénz nemsokára, és a Métyi-hegyen megvesszük az egri ember szőlőjét!*

Abban lesz majd sok féle körtefa, cserezsnyefa, saszla szőlő, szagos muskotályos, meg a mézédész ezerjő szőlő – vigasztalt bennünket a lyukas hídon ért sérelemért, és ennyi vigasztalás után már jobban örültünk a Métyi-hegyi szőlőnek, mint a lyukas hídon „beesett” ajándéknak, ha azt megkaptuk volna.

A Métyi-hegyi szőlő rövidesen valóság lett. Nagy volt az öröm, amikor először kimentünk a szőlőhegyre, hogy az újabb szerzeményt megnézzük. Már az út mellett egy hatalmas körtefa lombos ágai zöldelltek. Két fajta körtét termett. Az egyik fajtája téli körte, a másik fajtája nyári körte. Ez a nyári körte nagy volt, és színes, emellett bőtermő. A későbbiekben ezt a körtét vitte édesapám a mezőkövesdi piacra, ott aztán gyorsan elkapkodták, mert szép és nagyfajta, mutatós körte volt. Ilyenkor, hazafelé jövet egy hatalmas görögdinnyét hozott nekünk, a körte árának törekedéért. A nagykörtefán belül kezdődött a jobbnál-jobb fajta szőlő. A szőlő tőkék között itt is-ott is különböző éréskorú cserezsnyefák voltak. A legvégén ismét körtefák – téli körte – óriásai magasodtak az ég felé. Természetesen őszibarackfák is voltak, amelyek között olyan is volt, amelyik óriás nagyságú gyümölcsöt termet. Örültünk ennek a gyümölcsösnek, mert ez maga az édenkert volt. Amennyire örültünk mi, úgy irigykedtek ránk mások, akik nem dolgoztak és nem spóroltak annyit. Mert

a sok munkát és a spórolást azt nem szokták irigyelni, csak ezeknek az eredményeit. Pedig nem kellett volna irigykedniük, mert a sok-sok munka és spórolás eredménye csak négy hold föld volt, és a négy gyereknek csak egy-egy hold jutott. De sokat kapáltunk a Méti hegyen Józsi öcsémrel együtt. még kapálás után is apánk szavai jutottak eszünkbe: —*Édes fiaim! Hazafelé, pihenés képpen, az erdőről hozzatok egy-egy szál fát a vállatokon tüzelésre!*—mondta, mintha a kapálás csak pihenés lenne.

Rákosi elvtárs pribékjei is ellenszenvesen nézték a család munkája jóvoltából történő gyarapodást. A tanácselnök elvtárs meg is jegyezte apámnak, egy utcai találkozás alkalmával:

– *Te Imre! Nem vagy öntudatos ember, mert ha az lennél, akkor levetnéd ezt a burzsoá csökevényességet, ami vagyonszerzésre ösztönöz!* – mondta apámnak a közösségi szellemtől és a „dolgozó nép” iránti mélységes elkötelezettségtől átítatva P.J. tanácselnök elvtárs, miközben a szesztől tüzelő fejét lógatta.

– *Ha meginnám a földek árát, akkor öntudatos lennék?* – kérdezte apám a közösségi szellemtől átítatott községi előljárót, aki ezt a kérdést nem akarta magára értelmezni.

Az azonban tovább lógatta nagy vörös fejét, és tartott előadást apámnak a népidemokrácia töretlen fejlődéséről, amely fejlődés ő és a hozzá hasonló munkásmozgalmi aktivisták kiemelkedő eredménye –, mondása szerint. A tanácselnök elvtárs, már régen eltemette a munkakedvét, ha egyáltalán volt is neki valaha. Ő örökölte földjeit, ezért azt szerette volna, ha másnak munkával sem sikerült volna földhöz jutnia. Mikor aztán beindult a beszolgáltatási gépezet, azon igyekezett, hogy a szorgalmas emberek életét megkeserítse. Ha valamivel meglehetett keseríteni, a szorgalmas embereket, akkor az a beszolgáltatás volt, amit a helyi vezetők egyéni szájízeik szerint alkalmaztak. Apámat egyik nap behívták a tanácsházához, hogy közöljék vele a földek után járó beszolgáltatás nagyságát. A beszolgáltatást végző öntudatos előljáró sorolni kezdte a földek után járó kötelezettségeket:

– *A Métyi-hegy egy jó karban lévő szőlő. Megterem még tíz mázsa szőlőt is, ezért ebből öt mázsát kell beszolgáltatni a népi demokrácia javára. De a szőlő mellett terem még itt cseresznye, körte, őszibarack és a szőlősorok között megterem még a paradicsom, a paprika, sőt még a bab is. Ezekből nem kell beszolgáltatni semmit sem, mert pártunk és kormányunk nagylelkűen úgy határozott, hogy ebből „csak” húsz forint adót kell fizetni évente* – mondta apámra nézve, a népidemokrácia helyi beszolgáltatási megbízottja. Apám – mint aki nem tudja felfogni, hogy milyen présbe került –, szájtátva hallgatta, az pedig tovább folytatta:

– *A Gyep-dűlőben lévő cseresznyést is bejártuk a bizottsággal.. Nagyon szépen fejlődő fákkal van beültetve. Ezért ennek az adója ennyi és ennyi!* – sorolta az újabb kötelezettségeket.

Ezután sorra került a réti föld, és az ezután járó beszoigáltatási kötelezettség ismertetése. A Búrbolya részen lévő földedért pedig ennyi- és ennyi terményt kell beszoigáltatni. Ezenkívül a két tehened után ennyi- és ennyi tejjet kell szoloigáltatnod, amelyet köteles vagy a helyi tejcarnokba leadni – természetesen jó minőségben, megfelelő zsír-százalék tartalommal. E mellett évente egy hízőt és tyúkonként ennyi- és ennyi darab tojást. Végül is apám keserűen kiáltott fel, a felsorolások hallatán:

– *De hát a tehennel a földet szántom, így nem adhatnak tejet is, meg dolgozzanak is!*

– *Erre nem tér ki a paragrafus! Vedd meg a tejet olyantól, akinek a tehene több tejet ad.*

A beszoigáltatást minden áron teljesíteni kell, mert a népidemokráciának nagy szüksége van erre az erejének megőrzéséhez. Erőre pedig nagy szükségünk van, mert soha nem lehet tudni, hogy a környező imperialisták mikor támadnak meg bennünket. Túl sok a demokrácia ellensége, akik irigykednek ránk, a teljes szabadság miatt, amit a hős Szovjetunió hozott nekünk, életét és véréit nem kímélve – mondta levegővétel nélkül a beszoigáltatási előadó, akinek a szemináriumban hallott szövegek ismétlése hevében bepirult a feje, majd be is lilult.

– *De hát ez mégis csak sok! Ennyit képtelenség teljesíteni* – gondolt apám a felsorolt beszoigáltatni valóra és az adókra.

– *Ilyet csak a belső ellenség, a kulákság mond, akik lépten-nyomon igyekeznek sabotálni a beszoigáltatást! De mi résen vagyunk mind a külső, mind a belső ellenséggel szemben, mert mi megvédjük a szabadságunkat, ha kell, az életünk árán is!* – kiabálta, és úgy csapdosott a levegőbe vaktában, mint ahol máris jelen vannak az imperialisták, hogy bármely pillanatban lecsapjanak a népidemokráciára, ami nem akart fejlődésbe lendülni a sok áldozat ellenére sem.

Apám félszegen lépett ki a tanácsháza ajtaján. D. V. szavai még a fülében csengtek:

– *„Nagy baj, ha valakire ráfogják, hogy kulák, de még nagyobb baj, ha azt sütik ki, hogy politikai kulák.” Mert bármelyiket is fogják rá, nem me- nekül a meghurcoltatástól, kínzásoktól.*

A kínzások hatására pedig olyan bűnöket is képes bevallani, amit soha az életben nem követett el, csak hogy ne kínozzák a jól kipróbált módszereikkel tovább. Mert a vattatónak nincsen más célja mint az, hogy bármilyen módszerrel rábizonyítsa a vattatottira, hogy az „egyen” a népidemokrácia ellensége. Ekkor gyarapszik főnökei szemében, akik mindig, és mindenhol az ellenséget keresik minden- kiben, és ilyenkor büszkéek önmagukra, hogy lám ismét sikerült leleplezni imperialista-barát egyént. Valójában saját pozíció- jukat féltik.

Borús hangulatban érkezett haza apám. Kezében egy iratköteget tartott,

amely panaszkodó szavait hitelesen igazolta a beszolgáltatás rémségéről. Szüleim osztottak-szoroztak, mégis csak az vált világossá, hogy nekünk alig marad valami abból, amit megtermelünk. A további földvásárlásról pedig végérvényesen lemondhattak, mert a beszolgáltatás teljesítése elvitte a leendő föld (földek) árát. Mi pedig – mint gyerekek – a tejről, tejfölről, túróról mondhattunk le, ha csak nem vásároltunk tejet valakitől, aki nem használta igavonásra a teheneit. Mivel a földvásárlás lehetősége megszűnt, így megpróbáltunk bérelni újabb földet. Pénzünk természetesen nem volt, ezért csipke bokrokkal és más bokrokkal benőtt parlagot törtünk fel, hogy azon termelhessünk. A Rezerva-dűlőben (Mácsalma mellett) ajánlkozott földes gazda, hogy ha feltörjük a parlagot, akkor öt éven keresztül használhatjuk úgy a földet, hogy bérleti díjat nem kér érte. Szüleim kaptak ezen a lehetőségen, és elvállalták ezt a földet. Már mi – gyerekek – is besegítettünk a bozotos irtásban, amiből nagy-nagy tüzet raktunk. Ennek a földnek a haszna elkerülte a beszolgáltatást, ezért jól jártunk vele. Persze titokban bíztunk abban, hogy majd valamikor lehetőségünk lesz annak megvásárlására. Az eddig parlag föld jó termést hozott napraforgóból, amit aztán az olajütőben kipréseltetve, vagy negyven liternyi olajat nyertünk belőle. Ezt az egri és a mezőkövesdi piacon értékesítettük és ismét lett egy kis pénzünk. Az adóvégrehajtók értetlenül nézték, hogy a sok adó és beszolgáltatás ellenére még mindig megélünk valahogyan. Még olyan adókat is fizettettek velünk, ami a rokonaikat illette volna. Amikor erre rájöttünk, azt mondták, hogy ez csak tévedés volt. De hasonló tévedésbe máskor is beleestek, fordítva azonban sohasem. Apám sokszor kiáltott fel ilyenkor tehetetlen dühében:

– *A keserves mindenit ennek a rablóbandának!*

De ezt csak halkan mondhatta, hogy meg ne hallják, mert nagyon félt az internálótábortól, ahová a kuláknak bélyegzett embereket vitték büntetésre. Innen nem jött haza senki sem egészségesen, mert a börtöntől is kegyetlenebb hely volt. Kipróbált szadista emberek gondoskodtak arról, hogy az elitelt örökre rettegésben legyen ettől a helytől, amely maga a pokol volt. Igyekeztünk hát teljesíteni minden adót és beszolgáltatást, még akkor is, ha kevés ennivalónk maradt. Szüleim nagyon féltek attól, hogy ha mégsem tudják teljesíteni a végrehajtók követelését, akkor szabotálóknak kiáltják ki őket, azaz a „dolgozó nép” ellenségének. Ezért pedig internálás járt, mert a börtön csak rablásért és gyilkosságért járt, ami enyhébb bűncselekménynek számított a szabotálásnál. Szüleink természetesen nem akartak a dolgozó nép ellenségévé válni, ezért még többet dolgoztak, hogy valamennyi maradjon a család részére is. A végrehajtók, besűgők, titkos spiclik egész sora gondoskodott arról, hogy állandó rettegésben éljen az igazi dolgozó nép. Erre az alantas foglalkozásra mindig akadt jelentkező a társadalom söpredékéből, akik messze elkerülték a munkát. Természetesen őket jól megfizették, hiszen itt minden emberi érzést félre kellett dobni, ha ilyennel

rendelkeztek volna egyáltalán valaha. Ezt rendszerint úgy csinálták, hogy nem a saját falujában alkalmazták végrehajtónak, hanem a szomszédos településeken, ahol kegyetlenkedéseiket sokszor hozták hírül. Szomolyáról is a szomszéd, vagy a távolabbi falvakba kerültek végrehajtónak ilyen emberek. Ilyen volt F. Gy. is, akit gyakran lehetett látni összetört fejjel, mert az elkeseredett emberek (*végrehajtottak*) az esti homályban „*helybenhagyták*” túlzott buzgóságáért. De mégis megmaradt ennél a foglalkozásánál („*dolgozónép*” *szolgálatánál*), mert a kapálást még nehezebbnek találta, és nem is jövedelmezett úgy, mint a végrehajtás.

A falu lakói minden lehetséges módon igyekeztek a végrehajtókat kijátszani, hogy mégis maradjon valamennyi nekik is a beszolgáltatás mellett.

Ilyen volt például a „*feketevágás*”, ami azt jelentette, hogy a hízóját és egyéb állatát úgy ölte le, hogy nem kért engedélyt a tanácsháza vezetőitől. Ilyenkor az istállóban – becsukott ajtó mögött – ütötték fejbe a levágásra szánt állatot, hogy semmi sikoly ne hallatsszon ki onnan, mert a folyton hallgatódzó és leskelődő spionok máris bejelentették volna. Ez pedig főbenjáró bűnnek számított, hogy a saját maga által nevelt állatot ő, és családja akarta elfogyasztani. Édesapám pincéjében is villámlátogatást tettek a fináncok. Üreget kerestek, amelyben bort véltek eldugva. Több mázsas krumplit is átkapáltak, de a keresett üreget nem találva, elmentek. Az összevagdalt krumplik csomóit otthagyták, amelyért kártérítést nem fizettek, de még bocsánatot sem kértek. Sőt, még ők voltak dühösek, hogy feleslegesen dolgoztak a krumpli csomók átkapálásával. Apám tehetetlenül, káromkodva emelte kezét az ég felé, szitkokat küldve a távozó fináncok után, de ez nem hozta helyre az összevagdalt krumplikat. Így a D. V.-től korábban vásárolt réti földben termett krumpli nagy része, a pincében rohadott meg. A falu házainak tetejére szerelt hangszórókból dörgött a mozgalmi dal:

„*Kényszer volt egykor a munka, Ma hősi tett*”...

– *Pizskos kupcihérok!* – kiabált fel apám a bömbölő hangszóróhoz bátran, mert annak dübörgő hangjától a folyton fülelő spionok úgy sem hallották meg.

Ez volt a legtöbb, amit tehetett a „dolgozó nép” országában, mert panaszra nem mehetett sehová. Nem lehet csodálkozni, hogy a sok munka, és idegi megterhelés miatt betegeskedni kezdett. A gyógyszerek sem hoztak eredményt egészségének helyreállításában. Minden orvos más és más bajra gyanakodott, és aszerint írta fel a gyógyszereket, amelyekből már kisebb patikányi halmozódott fel, de mégsem gyógyult. Egyik lelkiismeretes orvos – mert olyan is volt – meglátva, így szólt hozzá:

– *Somogyi bácsi! Ezeket a gyógyszereket már mindet szedte?*

– *Mindet bizony, és mégis egyre betegebb vagyok. Sőt már a gyom-*

rom is fáj!

– No akkor próbálja meg, ne szedje egyiket sem! Egy nyeletke vörös bort igyon meg délelőtt is, és délután is. De arra tessék vigyázni, hogy ne többet! A mértéktartás nagyon fontos! – hívta fel figyelmét az elfogyasztott bor mennyiségére.

Lassan, fokozatosan javult az állapota, de a későbbiekben sem gyógyult meg teljesen.

Tél vége felé járt az idő. A háztetők cserepeinek végén csüngő jégcsapok olvadása folyamatossá vált. Ez már csalhatatlanul jelezte a közeledő tavaszt. Jelezte az is, hogy az udvarunk végében megfogyatkozott a kukoricaszár csomója, és a széna kazalt is kis kupaccá örölték a télen is folyton éhes tehenek. Úgy voltak a tehenek is, mint mi – gyerekek, hogy mindig rágtunk volna, ha lett volna mit. De a beszolgáltatás ezt nem vette figyelembe és csak annyit hagyott, amit mindig jóízűen fogyasztottunk el, a maradék étel fogalma ismeretlen volt az asztalunkon. A detektoros rádiókon, a termelőszövetkezetek megalakulásáról lehetett hallani, amit a dicső Szovjetunói tapasztalatai szerint, az országunk vezetői is igyekeztek megvalósítani. Mi, gyerekek szereltük össze ezt az egyszerű rádió készüléket, amely többször recsegett, mint hallható hangot adott. Apám meg is unta ezt a rádiót, ezért aztán a nagy tömegben gyártott – úgynevezett – *néprádiót* vásárolt. Ezen csak a „Petőfi” és a „Kossuth” rádiókat lehetett hallgatni, mert műszakilag úgy lettek elkészítve, hogy más rádió állomásokat ne lehessen vele hallgatni. Azért, nehogy a külföldi imperialisták magyarnyelvű adásaikkal a magyar dolgozó nép gondolkodásában kárt tegyenek, ami aztán a népidemokrácia fejlődését fékezné. Pedig fékeződött az anélkül is eléggé annak ellenére, hogy a hároméves tervet két év alatt, az ötéves tervet pedig három és fél év alatt teljesítette a dolgozó nép – természetesen a párt kiváló irányításával.

A mezőkövesdi piacon már olyan alföldi emberekkel is lehetett beszélni, akiknek falujában már elkezdődött a termelőszövetkezet szervezése. Elmondták, hogy a földeket és állatokat ingyen kell a termelőszövetkezetbe bevinni. Természetesen ekét, lovat, kocsit és a nagyobb eszközöket is, ha volt valakinek. Ilyen volt például a cséplőgép és a traktor is. Apám idegesen hallgatta ezeket az embereket, akik elmondták, hogy kemény, kényszerítő eszközöket is alkalmaznak a szövetkezetbe lépni nem akaró szabotálók ellen. Rögtön a nehéz munka, és spórolás árán vásárolt földjeire gondolt, és indulatosan felkiáltott:

– De az anyja keserves mindenit, én nem adom a földem! Baltával hasítom széjjel annak a fejét, aki a földemre meri tenni a lábát!

– Csak ne olyan hevesen, kedves barátom! Be viszik egy hétre és addig kínozzák, amíg maga nem kéri, hogy vegyék már be a szövetkezetbe! – csillapította a hirtelen ember.

Ennek hallatán gondolkodóba esett:

– *Ha ez így van, akkor ez a D. V. mégsem hazudott, amikor azt mondta, hogy a nagy elvtárséknál (Szovjetunió) ez már megalakult* – mormolta maga elé meredve, mert nehezen tudta elképzelni, hogy a szegény, kisemberekre is rá kerül a sor a tagosításnál.

Mert ha ő ezt akkor elhiszi, akkor nem dolgozott volna annyit sem ő, sem a családja és nem is spórolt volna, mert a földjét úgy is elveszik.

– *Csak a rongy embereknek áll mindig a világ, akik lumpolnak, csavarognak, és a mának élnek* –, jegyezte meg keserűen a nehezen szerzett földek elvesztésére gondolva.

De hát a világ mindig is ilyen volt. Mindig attól vettek el, akinek volt. És általában attól, aki nehéz munkával szerezte kicsinyke vagyonát. Ezek az esetek újra és újra megismétlődnek generációkon át, mégis elkövetjük azt a hibát ismételten, hogy birtokolni akarunk –, nem tanulunk az elmúlt időktől.

A néprádióban harsogtak az indulók:

„Szódd a selymet elvtárs,
Selyemből lobogót,
Az vezesse harcra,
A magyar dolgozót...”
„A rablánc a lábon nehéz volt,
De széttörte büszkén a nép.
Hát éljen a nép
Aki értünk feláldozta életét.
Hát éljen Lenin és a nép...”

Az indulók közötti szünetekben a bemondó harsány hangon mondta:

– *Éljen ez, és ez a község, amelynek gazdái megértették, hogy a népidemokratikus országunk fejlődésének legbiztosabb záloga, a termelőszo-
vetkezetek megalakulása!*”

Apám egy ideig eszelősen hallgatta, majd ránk kiáltott:

– *Csukjátok le az anyja keserves mindenit, mert rögtön a földrehajítom és összetaposom azt a hazugság ládát!* –, mire gyorsan lekapcsoltuk, mert ő ezt meg is tette volna.

De attól az események folyása még nem áll meg, hogy szándékosan nem akarunk róla tudomást venni. A szomolyaiak számára is eljött az idő, amikor idegen szervező elvtársak jelentek meg a faluban. A házak tetejére szerelt hangosbemondó bömbölte a mozgalmi indulókat egymás után, majd egy elvtárs harsány hangon szólt a mikrofonba, két mozgalmi induló közti szünetben:

„– *Figyelem! Figyelem! Tisztelt elvtársnők! Tisztelt elvtársak! Tudatom, hogy Szomolya község lakossága számára is elérkezett a régóta várt pillanat, amikor végre önként, saját elhatározásukból megalakíthatják a termelőszo-*

vetkezetet! Ebben az országban már sok község ébredt tudatára annak, hogy fejlődésének a termelőszövetkezet az egyetlen és biztos záloga! Lenin elvtárs már régen megmondta, hogy egységben van az erő! Már pedig amit Lenin elvtárs – a mi lánglelkű vezérünk – mondott, az maga a jövőbelátás, maga a bölcsesség!

– A termelőszövetkezeti tagsági belépés teljesen önkéntes alapon történik, minden kényszerítő körülmény nélkül. Ma este hét órakor a kultúrházban szeretettel várjuk a község lakosságából az érdeklődőket, ahol a bővebb felvilágosítással szolgálunk a belépéssel kapcsolatban! – fejezte be mondani-valóját az idegen elvtárs és a hangszóró máris bömbölni kezdte a soronkövetkező mozgalmi indulót:

„Sztálin, Sztálin nevében
Munkára készen
Indul a harcos
Munkás brigád...”

Édesapám köpött egyet a háztetőn lévő hangszóró irányába, és indulatosan megjegyezte:

– Ha a belépés önkéntes, akkor nem lesz baj, ezek a kupcihérok meg csak kiabáljanak a háztetőn, míg le nem piszkálom onnan azt a bömbölő masinát – rázta ökleit a hangszóró felé, de az alföldi emberrel történt beszélgetés után már nem igen bízott abban, hogy a belépés valóban önkéntesen történik.

A belépésre kényszerítő intézkedések előtt agitátor elvtársak hívták be elbeszélgetésre a falu gazdáit. Ezek az erőszakos agitátor elvtársak inkább hasonlítottak egy aligátorra, mint az emberre. Durva, ellentmondást nem tűrő hangon fenyegetőztek, éreztetve, hogy a hatalom az ő kezükben van. Először a módosabb gazdák agitálására került sor. Az agitátor elvtársak jól tudták, hogy ha őket sikerül beszervezni, utána a kisebb gazdák már nem tanúsítanak igazi ellenállást. Hiszen a módosabbaknak volt több félténivalójuk a vagyon elvesztésével. A kisebb vagyonnal rendelkező gazda – mint apám – talán könnyebben lép – gondolták. Talán példaképének tekintette a vagyonosabb gazdát, hogy annak még nagyobb lesz a vesztesége a belépéssel. Akinek meg nem volt semmije, még könnyebben belépett, mert nem volt semmi veszténivalója. Mindegy volt, hogy kinek a földjén fog dolgozni, mert a magáén eddig sem dolgozott. Az eddig csak finomabb módszerekkel agitáló agitátorok keményebb módszerekhez folyamodtak, mert a falu gazdái, Lenin elvtárs bölcs szavait – a közös munkát illetően –, nem akarták önkéntes alapon megfogadni. A behívatott nagygazdák közül egyszer egyik, majd a másik gazda tűnt el két-három napra. Az érdeklődő hozátartozóknak azt felelték, hogy egy kis továbbképzésre mentek, mert még

Lenin elvtárs bölcs szavait nem tudják helyesen értelmezni. D. J. is megértette az idők szavát. A továbbképzésről már felvilágosultan érkezett haza. Megértette a fejlődés szükségességét, csak a lábai sántítottak egy kicsit, a fején pedig beszáradt, varas sérülések voltak. Talán azért, hogy régi arcbrét egy újabbra cserélje fel, ha már egyszer fejébe új eszme került. Bárki kérdezte azt felelte, hogy a lépcsőn esett le. Csak hosszú évek múlva lehetett megtudni, hogy milyen kínzásokban volt része. Mindenesetre, a haza-érkezése másnapján a hangszóróban a neve hallatszott:

– *A következő dalt D. J.-nek küldjük, aki megértette az idők szavát, és a Nagy Lenin elvtárs tanításait, és úgy döntött, hogy teljes vagyonával belép a termelőszövetkezetbe:*

*„A rablánc a lábon nehéz volt,
De széttörte büszkén a nép
Hát éljen a nép, akiért
Feláldozta Lenin hű életét.
Hát éljen, Lenin és a nép!...”*

Apám teljes csüggedésben volt. Már bizonyossá vált előtte, hogy hamarosan neki is küldenek dalt, ha csak nem akar internálótáborban élni, az élete hátralévő részében. A családját pedig megbélyegeztetni, aminek egy sor kellemetlen következménye lehet a jövőben. Például a tovább tanulástól való eltilítás {amit már megis tettek korábban}. Így aztán az orvos által javasolt bormennyiséget fokozni kezdte abban a reményben, hogy egyszer – a mámor után – ez az egész nem valóság, hanem egy rossz álom lesz csak. A gazdák egymás után léptek be „önkéntesen”. Hozzánk is naponta jöttek az agitátor elvtársak, hol reggel, hol este, hol éjjel. Folyt az apám „puhítása”, mert nem akarta megérteni a fejlődés szükségességét, amit Lenin elvtárs már régen megmondott. Nem akarta egy tollvonással átadni azt, aminek az árát ő, és a család nehéz munkával szerzett meg. Sok napszám, sok spórolás, nélkülözés volt a földek vásárlása mögött. Egy nap aztán már nem lehetett tovább halogatni a termelőszövetkezetbe való belépést, és aláírta a belépési nyilatkozatot. Attól a perctől kezdve teljesen megváltozott. Kedvetlen, folyton zsörtölődő, morgó ember lett belőle. A falu háztetőin megszólaltak a hangszórók, új belépőt hirdetve:

– *Most pedig üdvözljük Somogyi Imrét, aki megértette, hogy a népidemokrácia fejlődése csak a termelőszövetkezetekkel valósítható meg. Ezért önként, szabad akaratából kérte felvételét a termelőszövetkezeti tagok soraiba. A következő mozgalmi dallal köszöntsük őt:*

*„Szódd a selymet elvtárs
Selyemből a lobogót*

—————Szomolyai dombok alján—————

*Az vezesse harcba
A magyar dolgozót.
Kényszer volt egykor a munka
Ma hősi tett.
Szódd a selymet elvtárs,
Szódd az életet...”*

A sors iróniája, hogy D. V. bá' lett a brigádvezetője. Így az ő irányítása alatt teljesítette az előírt munkaegységet. D. V. tanult a szovjet hadifogságból, ezért a kellő időben állt a napos oldalra, és a kellő széljárást kihasználva brigádvezető lett. Lehet, hogy őszinte sajnálatot érzett apám iránt, amikor egyik nap részvételt mondta:

– *Látod Imre, jobb lett volna, ha megiszod az árát. Az én földemet már nem veszik el! Mert örök igazság, hogy csak attól tudnak elvenni, akinek van!!...* Ő csak hallgatott, az elmúlt szenvedésekre gondolt. A feleslegesen végzett munkára, az életük bonyodalmas kálváriájára.

PESTRE MENTEM, ESTÉRE ITT VAGYOK!

Még olyan korán volt, hogy keleten is alig világosodott valamicskét az ég alja. A Gyűr-tető mögött derengett már ugyan, de a napkelte még messze járt. Ám a falu már ébredezni kezdett. A korábban kelők már javában etették az állatokat, tehénbögés és malacsivítások verték fel a falu

csendjét. Mint egy alvajáró tántorogtam az istálló felé. A hajnali szürkületben szemem le-le csukódott és a lábam összeakadozott.

– *De jó lenne még egy kicsit az ágyba visszafeküdni!* – sóhajtottam magamban, amikor apám szigorú hangja zökkentett ki az ábrándozásból:

– *Mozogj már, mozogj, mert elalszol menet közben. Olyan vagy mint Terhány sógor, akit menet közben meg lehet borotválni!* – folytatta apám a nevelésemet ott, ahol előző este abbahagyta.

– *Várjon már, legalább amíg felébredek!* – válaszoltam nevelő szavaira.

– *Mozogj már, mozogj, ne magyarázz! A szomszéd gyerekek már azóta mind a cseresznyefán vannak és szedik a cseresznyét. Te meg tizenhárom éves létedre még most kelsz fel. Itt a vödör, itasd meg a teheneket gyorsan, mert indulunk a cseresznyésbe! A testvéreid már elindultak* – hadarta egyfolytában, ellentmondást nem tűrő hangon. A kútból kihúztam a két vödör vizet. Egyiket a Daru tehén elé, a másikat a Szegfű tehén elé tettem. Csak immel-ámmal ittak, mert ők is korainak tartották az ébresztést.

– *Ne féljetek, nem sokára tovább alszunk, csak ez a cseresznye legyen leszedve* – vigasztaltam őket, miközben megsimogattam jámbor tekintetű fejüket.

– *Megérjük, hogy hasunkra süt a nap, mint Guba úrnak!* – mondtam nekik két hatalmas ásítás között, de ebben még én magam sem bíztam, csak úgy önmagamot vigasztaltam.

De talán jövő ilyenkor majd többet alszunk, ha a télen elfagyna a cseresznye gallya. Az elmúlt télen is ijesztgették egymást a gazdák. A Laci bátyó–a játszópajtásom apja—aggódva kiabált át a kerítésen apámnak, amikor a lehulló havat sepregette:

– *Meglátja szomszéd, ebben a hidegben mind elfagy a cseresznye hajtása!*

– *Ki bírja az a nagy hideget is, ha az Isten úgy akarja!* – bölcselkedett apám a válaszával.

S valóban nem fagyott el a cseresznye. Az ágak roskadásig tele voltak az érett, fekete ropogós cseresznyével. Amit aztán, mint a híres szomolyai cseresznyét külföldre exportálták. De én erre nem voltam büszke. Roppant fárasztónak és unalmasnak találtam a fekete bogyók szedését, egész nap a fán csüngve, bizonyítva az ember majomtól való származását. Aombok közül vágyakozva figyeltem a messzebbi tájak felé. Innen a domb tetejéről látszottak az alföldi falvak, amelyek kíváncsiságot ébresztettek bennem, hogy vajon az ott, vagy még azon is túl lakó magamfajta gyerekek, ugyan mit csinálnak ilyenkor. Ott nem termett cseresznye. Itt termett, és ennek nagy becsülete volt, mert érésével úgy mondták: *pénz áll a házhoz*. A hegyen már zshivajgás volt, mintha mindenki otthagyt volna a falut a cseresznye szedése miatt. Mi is folyamatosan szedtük megállás nélkül. Teltek is a

hátik a ropogós cseresznyével. A déli harangszó kihallatszott a faluból, jelezve a nap közepét, és az ebéd idejét.

Lejöttünk a fáról és mohón láttunk az ebédhez. Józsi öcsémmeel igyekeztünk minél előbb befejezni az evést, hogy jusson időnk az ebédidőből arra, hogy az erdőbe is bemenjünk, ami a cseresznyésünk végénél kezdődött. A hatalmas fák lombjai összeborultak, a napfénye csak néhol törte át a sűrű lombokat, amitől ezeken a helyeken az erdő kissé megvilágosodott. A homályos erdő fáinak lombjai közül hallatszott a madarak véget nem érő gyönyörű éneke, melyek bezengették az erdőt. Ez a koncert tiszteletet parancsolt. Csendben ballagtunk, és kutattuk az avart a gomba után. Itt-ott száraz gally reccsen egy-egy szarvas, vagy őz lába alatt. A sűrű erdőből egyik pillanatról a másikra bukkant elő a *Nádaskút*, körülötte elterülő vizenyős réttel.

– Pszt! – intettem csendre Józsit, mert a kút környékén nagy vadak kortyolgatták a vizet.

Intett, hogy észrevette. Csendben figyeltük az állatokat, amelyek harminc méternél nem voltak messzebb. A vaddisznók az iszap közepében dagonyáztak, közben nagyokat prüszköltek. Tizenöt méternyire tőlük a szarvasok, őzek békésen iszogattak.

Elnéztük volna őket akár estig is, de az ebédidő már bőven lejárt. Óvatosan húzódtunk vissza az erdőbe, nehogy megzavarjuk a kút menti idillt. Annyi gombát találtunk, hogy a háti tele lett, sőt még a leterített kabátunkat is teleszedtük. Így aztán nem morogtak ránk az ebédidő önkényes meghosszabbításáért. A kunyhóban leterített papírokra öntöztük a gombát a hátiból és a kabátból. Ezután tovább szedtük a cseresznyét az óriásira megnőtt fákról egészen estefeléig. Ekkor aztán felraktuk a szekérre és elindultunk a felvásárlóhely felé. Ott a felvásárló a kezét tárta szét:

– *Előbb kellett volna jönni, már nincs láda!*

– *A mindenségit neki, hát mért nem gyártanak többet!* – mondta apám bosszankodva, emeltebb hangon.

– *Jöjjenek reggel, akkorra már biztosan lesz* – vigasztalta a felvásárló.

Nem volt mit tenni, haza kellett vinni a cseresznyét. Otthon aztán földre terített papírokra öntöztük, nehogy megromoljon reggelig. Reggel újra elvit-tük, s akkor már nem volt akadálya az átvételnek, csak a kifizetésnél kellett sorba állni a mérlegelési jeggyel. Apám bosszankodva nézte a sor végét, ahová be kellett volna állnia. Egy darabig töprengett, majd odakiáltott a teherautóhoz, ahol én segédkeztem a sofőrnek a defektet szerelni.

– *Gyere csak ide gyorsan!* – rendelt magához, aminek nemigen örültem, mert ott kellett hagyni az autót. Pedig a sofőr már előző nap megígérte, hogy elvisz Pestre az egyik cseresznye fuvarral.

Nem volt mit tenni, otthagytam az autót és odamentem apámhoz.

– *Nesze itt a mérlegelési jegy. Ezen háromszáztizenegy kiló van felír-*

va. Öt forintot kapsz kilójáért, mennyi lesz az? – tette próbára számtani jártasságomat.

– *Ezeröttszázötvenöt!* – vágtam rá gyorsan.

– *No, ha ennyire tudod, állj be a sorba, mert nekem még ma meg kell ekekapálnom a kukoricát!* – ismertette feladatom, s már indult is haza a felvásárlóhelyről.

– *Bár csak ne tudtam volna kiszámolni!* – bosszankodtam magamban a sor végén állva.

Egy félóra elmúltával kezemben volt a cseresznye ára, az előző napi munkánk ellenértéke. Erre a gondolatra még jobban összeszorítottam markomat, nehogy egy forintot is elveszítsek belőle. Majd zsebre dugtam a pénzt, hogy elinduljak haza, amikor a sofőr utánam kiáltott:

– *Hé, Öcsi! Ha akarsz Pestre jönni, most elviszlek és még ma haza is hozlak.*

Nagyot dobbant a szívem erre a hirtelen jött lehetőségre. Régóta vágytam már arra, hogy a falun túl is megismerjek településeket, embereket. Nem beszélve róla, ha ez a hely a főváros, amiről eddig csak a nagy fiúktól hallottam. Szerettem a falut, de azért kíváncsiságom más tájak felé is ösztönzött. A sofőr, egy megbízható, apámhoz hasonló korú ember, akinek talán egy ilyen gyereke is van, mint én. A hangjára gyorsan visszafordultam.

– *Úgy gondolja, hogy most elvinne?* – kérdeztem hitetlenkedve tőle.

– *Persze, hogy el! Az árukísérő elintézi a papírokat, s már indulhatunk is* – válaszolta hitetlenkedő kérdésemre.

Megtapogattam zsebemet, amelyben ott lapult a cseresznye ára, az ezeröttszázötvenöt forint, amit úgy éreztem, haza kell vinnem. Félttem attól, hogy ha ezt Pestre elviszem, akkor az már nem látja meg a falumat, ezért kéressel fordultam hozzá:

– *Zoli bácsi, tudnának várni egy negyed órát?*

– *Addig még eltart a rakodás, de azért igyekezz, inkább Te várj ránk, mint Mi* – figyelmeztetett jóindulattal.

A következő pillanatban már futottam hazafelé. Otthon már senki nem volt, mert mindenki elment a határba dolgozni. A pénzt előkotortam a nadrágzseb mélyéből és letettem az asztalra. Aztán gondoltam egyet és az ötvenöt forintot újra elvettem, majd bele tettem a nadrágom zsebébe. Ez már az ünneplő nadrágom volt, amelyet kabátostól emeltem ki a szekrényből, hogy illő módon öltözzek fel a főváros meglátogatásához. Majd elindultam a piacérre, ahol a Csepel- utó már várt rám, platóján a cseresznyével teli ládákkal. Az ajtóban megtorpantam. – *Mi lesz, ha a szüleim keresnek?* – vetődött fel bennem a kérdés. Bár igaz, hogy korábban már szóvá tettem előttük ezt a lehetőséget, mégis egy papírdarabkára ráírtam: „*Pestre mentem, estére itt vagyok!*”, és letettem az asztalra a pénz mellé. Kissé megkönnyebbülve, de nem teljesen nyugodt szívvel hagytam el a házat, mivel nem vol-

tam bizonyos abban, hogy ha a szüleim itthon lennének, elengednének-e egyáltalán. S ilyenkor a nadrágszízverés akaratlanul is eszembe jutott. De ha már valamit elhatároztam, arról nem tudtam lemondani még a következmények teljes ismeretében sem. A piactéren már berregett a teherautó motorja.

– *Gyere, ülj ide középre, az árukísérő majd az ajtó mellé ül, hogy a rakományra időnként rátekintsen!* – mutatta meg helyemet Zoli bácsi.

Jött mindjárt az árukísérő is és elfoglalta mellettem a harmadik ülőhelyet, s már indultunk is. A többi gyerek irigykedve nézett be a vezetőfülkébe, ahol én mozdulatlanul pózoltam nekik. Amikor az autó elindult, légiesen könnyűnek éreztem magam, mintha szárnyaim lennének. A falu utolsó házai is elmaradoztak, a suhanó autó két oldali ablaka mellett. A Csepel autó motorjának zúgása – mint az erdőbeli madarak éneke – balzsamozta szívemet, mert tudtam, hogy ez az erő röpít engem a rég óhajtott főváros felé.

Az úton előttünk egy tehenes szekér körvonalai bontakoztak ki.

– *Az Apám!* – kiáltottam örömben. – *Dudáljon egyet Zoli bácsi!* – kértem lelkendezve, de az autókürt hangjára sem figyelt a fülke utasaira.

Sőt, azt hitte jobban ki kell térnie, mert az árok széléig húzódtott a szekérrel, amelyen az ekekapu keresztbe volt téve. Pedig ha tudta volna, hogy ki utazik a fülkében, elállta volna utunkat a szekérrel. Aztán ő is elmaradt a tehenes szekérrel együtt, s a visszapillantó tükörbe nézve – mindenből ami mögöttünk volt – csak a porfelleg látszott a száraz makadám út felett.

– *Isten veled falum, estére jövök!* – intettem búcsút, s ígértem meg visszatértem még aznapra, amiből persze semmi sem lett a sors jóvoltából.

– *Ez itt a kukoricásunk, ide jön apám!* – hívtam fel figyelmét Zoli bácsinak, amelyen már közel fél méteres kukoricák sorakoztak egymás után. Jobb lett volna, ha apám is vissza fordul, mert két hét múlva olyan jégeső esett, hogy földig tarolta a kukoricásunkat. Így aztán minden ráfordított munka kárba veszett. De hát a „szegény embert még az ág is húzza” – mondja a közmondás. És ez így is van.

Mezőkövesd után már minden új és ismeretlen volt számomra. Egy felfedező Afrika-kutatónak éreztem magam. A hármaskút nem győztem bámulni a sok autót, melyek velünk szemben jöttek. Majd amikor meguntam figyelni őket, akkor az út menti tájat figyeltem, ahol a mezőgazdasági vetemények zöldelltek a júniusi napsütésben. Feltűnt az első ismeretlen település táblája: *Szihalom*. A vendéglőnél – a hármaskút útátívelő hatalmas drapéria öt méter magasan, Rákosi arcképe mellett hirdette: „*Éljen Rákosi elvtárs, a magyar nép nagy vezére.*” Átmentünk alatta. Zoli bácsi kiköpött az ablakon. Egy darabig még olvastam a helységnévtáblákat, aztán meguntam és csak a tájat figyeltem. Gödöllő előtt megálltunk az erdőnél és Zoli bácsi szól:

– *Intézzük el a dolgunkat, mert Pesten nehezebb lesz!* – mutatott az

erdő felé és indultunk mindannyian halaszthatatlan dolgainkat elintézni.
– *Közeledik Budapest!* – suttogtam magamban, és dobbant egy nagyot a szívem a sok-sok nagy ház gondolatára, amelyekben oly sok ember lakik. Pár perc múltán – dolgunk végeztével – ismét elfoglaltuk helyünket a vezetőfülke műbőr ülésein és folytattuk utunkat tovább a főváros felé. Úgy tűnt, mintha a motor egyre jobban erőlködne. Az igaz, hogy volt is miért erőlködnie, hiszen ötven mázsa cseresznye nyomta a platóját. Zoli bácsi aggódva hallgatta a motor hangját, majd a műszerfalra mutatott, ahol a hőfokmérő óra száz fokos hűtővizet jelzett.

– *Felforrt a víz! De ezt a pár métert a domb tetejéig már ki kell bírnia* – mondta.

Alig hogy ezt kimondta, a gőzpára első foszlányai megjelentek a motorház-tető elején, majd ködbe borult a kocsi eleje, de már felértünk az emelkedőn. Kitette az irányjelzőt jobbra és az útpadkán megállította az autót. Kiszálltunk a vezetőfülkéből. Felnyitotta a motorház-tetőt, majd egy szerelővassal feszegetni kezdte a hűtősapkát kellő távolságból. A hűtősapkát vagy két méterre feldobta a gőznyomása. – *Alaposan felforrt!* – jegyezte meg. Majd beindította a motort és figyelte a hűtővizet, amely a beindítás után még jobban lövellt az ég felé, akár a gejzír.

– *No, a mai napon már nem látod meg a faludat, mert bedöglött a motor! Valamilyik hengerfejen gátszakadás keletkezett* – szólt hozzám.

Látta rajtam, hogy csüggedni kezdek.

– *Azért nem kell kétségbe esned, mert holnap hajnalig a szerelők megjavítják, aztán indulunk visszafelé.*

Mikor úgy látta, hogy nem akarok vigasztalódni, a vállamra vert és úgy mondta:

– *Legalább délután széjjel nézel a városban, majd este meg elalszol a munkásszállón. Van hely bőven.*

Erre aztán kissé megnyugodtam. *Kerepesig* már könnyen gurult az autó a lejtőn lefelé. Ott újra feltöltöttük a hűtőt vízzel, meg egy kannát is, hogy be tudjunk menni a városban lévő telephelyre, ahová – ha lassú tempóban is – de beértünk. Amikor Kerepes felől ereszkedtünk lefelé a városba, elámul- tam a sok-sok háztól és gyárkémenytől, amelyeknek száma ijesztő volt. A telephelyen Zoli bácsi bemutatott egy idős portás bácsinak:

– *János bácsi! Ez a fiú velem van, de most széjjel néz egy kicsit a vá- rosban, s ha megjön, tessék már beengedni, mert itt alszik. Csak reggel in- dulunk vissza, amikor megjavították a kocsit.*

A portás bácsi megveregette a vállam, és mosolyogva mondta:

– *Gyere csak nyugodtan, beengedlek, csak el ne csábítsanak a pesti lányok.*

– *Arra én vigyázok!* – feleltem önérzetesen.

A portás bácsi egy papírdarabkára felírta még a munkásszálló címét, hogy

ha eltévednék, vissza tudjak találni. Megköszöntem neki, majd zsebembe csúsztattam a papírdarabkát, és elindultam az ismeretlen utcákon, ahol több volt az ember, mint a mi erdőkben a gomba. Már jó ideje ballagtam a város belseje felé, amikor úgy éreztem, enni kellene valamit, mert a gyomrom korogni kezdett. Megtapogattam zsebemet, s megnyugvással töltött el a benne lévő pénz, amelyet jó megérzéssel magamhoz vettem.

– *Tököli út* – olvastam el az egyik ház sarkán a táblát. Egy kicsit tovább mentem. Egy vendéglő feléből zsibongás hallatszott ki a járdára. Az ajtó felett ezt olvastam: „*Fehér Ökör vendéglő*”.

– *No, ide betérek* – határoztam el magam annál is inkább, mivel az ebéd ideje már jócskán elmúlt. Egy utcai lámpáról két órát olvastam le betéresem előtt. Bent bűdös volt és füst. Miután széttekintettem a helyiségben, azt hittem, hogy a város összes csavargója itt adott találkát egymásnak. De később rájöttem, hogy nem az összes csavargó van itt. Kártyáztak, bagóztak, ittak, köpködtek és káromkodtak. Beálltam a pénztár előtti sorba, hogy valami ételt vegyek az egyre jobban követelődző korgó gyomromnak. Egy tányér babfőzelékkel leültem egy asztal mellé, ahol egy kopottas kinézetű alak már ült.

– *Öcsém! Vegyél nekem egy tányér ételt, mert sóher vagyok!* – szólított meg, és közben a kezem mozgását figyelte, amely egyre gyakrabban tette meg az utat a kanállal a tányér és szám között. Annyira figyelt, hogy már beleélte magát abba, hogy ő eszi a babot nem én, mert még csámcsogott is az üres szájával. Nem szóltam rá semmit, mint aki nem is hallotta. Felálltam az asztaltól, hogy még egy darab kenyeret vegyek a főzelékhez, mert elfogyott. A kenyérrel a kezemben közeledtem a babomhoz, amikor látom, hogy asztaltársam javában kanalazza azt.

– *Nem hagytad abba!* – kiáltottam rá dühösen, de az inkább szaporázta a kanalazást, hogy minél előbb lenyelje.

Tehetetlen dühömben nem tudtam mit csinálni, felkaptam a sótartót és az összes tartalmát beleöntöttem a babba. A nagy behemót csavargónak felakadt a szeme a váratlan fordulattól. Szeme villámokat lövellt felém, ezért jobbnak láttam gyorsan lelépni. Így félig töltött gyomorral kellett távoznom a vendéglőből. Annyi vigaszom azonban mégis csak volt, hogy a babot ő sem ehetette meg, olyan mértékű sózás után. A vendéglő előtt újabb csavargó kötött belém. Nem tudtam elképzelni, hogy a falusi mivoltom sír-e le rólam, vagy a pénz szagát érezte meg rajtam. Valószínű mind a két dolog közrejátszott.

– *Akarsz nyerni haver?* – szólított meg olyan meleg, bizalmas hangon, hogy már majdnem kötélnek álltam.

– *Nincsen pénzem!* – feleltem.

– *Ne bomolj már! Játsszunk a kabátodra.*

Ekkor termett elő valahonnan a föld alól egy másik alvilági lélek, s mintha

soha nem látták volna még egymást, szólt közbe:

– *Én beszállok!* – mondta. A másik alak vette a lapot.

– Itt a piros, ott a piros. Hol a piros?

A beugró alak rögtön nyert negyven forintot.

– *Hű a mindenit, de jó lenne megduplázni a pénzem!* – szólalt meg bennem a sátán, s már azon voltam, hogy a zsebembe nyúlok, amikor tekintetét elkaptam a későbbi alaknak, amint a másiknak kacsintott. Rögtön leléptem, s hallottam mögöttem, hogy erősen szapulnak, amiért nem játszottam velük.

– *Jó lesz vigyázni! Nem otthon vagyok!* – rendeztem gondolataimat, amikor tisztos távolságba értem.

A Baross téren néztem a kirakatokat, meg a forgalmat, amelyen a gépkocsik, villamosok bűvészmutatványnak is beillő módon kerülgették egymást. A téren egy hatalmas épületet vettem észre, ráírva: „*Keleti pályaudvar*”.

– *Ezt emlegették otthon a nagy fiúk, hogy vonattal ideérkeznek* – jutott eszembe a feliratról, majd tovább indultam a Rákóczi úton a körút felé. A járdán özönlött a tömeg. Egymást lökdösődve rohantak valamerre, mint ha üldöznék őket valaki. Mindenki ideges volt. Ekkor önkéntelenül is eszembe jutott a falu, az erdő a maga nyugalmaival. Itt nem köszönt senki-senki-nek, míg a faluban mindenki személyesen ismerte egymást, és köszöntek egymásnak. Elértem a körutat. „*Lenin körút*” – olvastam a táblát. A villamosok jöttek-mentek, meg folyton csilingeltek. Az emberek egy-egy megállóban özönlöttek belőle kifelé, majd az új utasok nagy tolakodás-lökdösődés mellett felszálltak. Minél tovább néztem a csilingelő, zötyögő sárga masinát, annál nagyobb vágyat éreztem arra, hogy én is felszálljak rá. Ez elindult, de rögtön jött utána a másik, amelyiknek az elején és az oldalán is a „6”-os számot olvastam. Felszálltam rá és igyekeztem úgy viselkedni, mint aki már túl van az egymilliomodik utazáson, nehogy lesírjon rólam a falusi mivoltom.

– *Mit kérsz Öcsi?* – érintette meg vállamat egy egyenruhás alak, kezében egy jegyköteggel.

Értetlenül néztem rá.

– *No mi az, nem érted? Vonal, vagy átszálló?* – kérdezte kissé ingerülten.

– *Átszálló!* – vágtam rá, mintha értettem volna mi az az átszálló.

– *Negyven fillér!* – mondta, miközben nyújtotta felém a jegyet.

Kifizettem és megkönnyebbülve csúsztottam zsebre, mert úgy éreztem, hogy már jogosan utazok a villamoson, csak még azt nem tudtam, hogy hová. Ezért egy-egy tájékozási pontot megfigyeltem, hogy el ne tévedjek. Egy pár megálló után, a Duna felett átívelő hídon zötyögött a villamos. A széles folyóvíz felülete csillogott, és szemet kápráztatott a júniusi napsütésben. A folyó felületén – ameddig csak a szemem látott – minden irányban

kisebb-nagyobb hajók és uszályok úsztak. Úgy éreztem éppen ideje, hogy tájékozódjak. Egy negyven év körüli úri nő ült előttem. Fején hatalmas lilakalapja virágbokrétaival díszítve. Kabátja piros, szoknyája zöld színben tűndökölt. Akár egy papagáj úgy fel volt díszítve. Egy ideig tanácstalanul tétováztam, hogy bátorkodjam-e megszólítani önegységát, de mégis bátorságot vettem:

– *Jó napot nene! Hová megyen ez a villamos?* – köszöntem és intézettem felé a kérdést illedelmesen, de néma maradt.

Ott álltam mögötte, és azon gondolkodtam, hogy nem süket-e, de ezt a feltevésem elvettem, mert egy perccel előbb láttam és hallottam, amint szomszédjával csevegett. Ezért egy picit meglöktem a vállát.

– *Nene! Hová megyen ez a villamos?*

A kérdezett hátra fordult. Szeméből úgy pattogtak az indulat szikrái, mint erdőtüz oltásánál a szétvert üszkös gallyakból pattogott a szikra. Éreztem, baj lesz, csak még azt nem tudtam miért.

– *Nene neked az édes jó nagynénikéd, az a sanghaji kurva!* – fordult hátra ordítva.

Éreztem mindenki minket figyel. Arcom egy pillanat alatt borult lángba. Roppant szégyelltem az egész jelenetet. Próbáltam lazítani a villamos mennyezetéből lecsüngő fogantyú szorításán. Ebben a pillanatban fékezett a villamos a megálló előtt. Ezzel egyidőben eresztettem el kezemmel a fogantyút – helyesebben mondva – csúszott le róla a kezem akaratlanul. Mint egy tökéletesen irányított gránát csapódott be öklöm a lila kalap közepébe úgy, hogy annak formáját szörnyen eltorzította. A látvány miatt nyomban kitört rajtam a röhögés. De a következő pillanatban a lilakalapos észbepapott és akkorát süjtött kizárólagával a fejemre, hogy szédelegve mentem az ajtóhoz és ugrottam le az éppen megálló villamosról.

– *Strici! Huligán!* – kiabálta utánam, de én már újra röhögtem, amint láttam, hogy hadonászik kezével az induló villamos ablaka mögül.

– *No, ezzel is megvolnánk* – nyugtáztam magamban az első villamoson történő utazásomat, és indultam el visszafelé az úton – amely irányból jöttem. Közben azon töprengtem, hogy miért ideges itt mindenki.

– *Olyan ez az egész Pest, mint egy nagy diliház* –, állapítottam meg, mikor az otthoni nyugalomra gondoltam.

A hídon megálltam, és a korlátnak támaszkodtam. Figyeltem amint észrevétlen úszik el alattam a folyó, hátán hajók és uszályok nagy terheket cipeltek. Elfigyeltem volna sokáig, mert szemnek is gyönyörködtető látvány volt, amint feltartóztatlanul érkeztek és távoztak a fodrosodó enyhe hullámok, melyek fölött sirályok köröztek, majd szálltak le a vízre. Egy ötven év körüli férfi támaszkodott mellém a korlátra.

– *Szép a Duna ugye?* – jött közelebb hozzám.

– *Szép* – feleltem egykedvűséget színlelve.

– *Honnan jöttél?* – kérdezte kedvesen, meleg hangon, ahogyan a rövid pesti tartózkodásom alatt még nem szóltak hozzám.

– *Borsodból* – válaszoltam, és magamban már próbáltam visszaszívni az általánosításom, miszerint „*Pest egy nagy diliház*”.

– *Vannak még rendes emberek is!* – nyugtáztam magamban a férfit, akinek kopaszodó fejéből kikandikáló szemei meleg tekinteteket lövelltek felém. Mint egy jóságos atya a fia felé, vagy még annál is melegebbet.

– *Nem vagy éhes?* – kérdezte meleg hangon.

– *Hát már eléggé megéheztem* –, feleltem neki.

És ebben volt is valami, mert a fél adag babtól a gyomrom meg-megkordult.

– *Gyere, van itt egy jó kis vendéglő nem messze. Ott kapható minden finomság és ráadásul az én vendégem vagy* – mondta és kezét a vállamra tette, s már indult volna is a vendéglő felé.

– *Van nekem pénzem, ki tudom én fizetni az ételt!* – feleltem neki önérzetesen, amiért olyan koldusnak nézett.

– *Jó, jó, majd megegyezünk, csak menjünk* – mondta és ölelt meg szorosabban, már túlzottnak is éreztem szorítását.

Egy fagyaltos előtt megálltunk és vett két nagy adag fagyit, ami jól esett a melegben. Odaértünk a vendéglő elé, de ő tovább akart menni.

– *Hát nem megyünk be?* – kérdeztem értetlenül.

– *Már nem messze lakom, menjünk el hozzám, ott jobban esik a kaja, mint itt a füstös vendéglőben.*

Valami hirtelen hatolt a tudatomba. – *Csak nem?! Csak nem olyannal futottam össze?* – gondoltam az otthoni nagyfiúk elbeszéléseire, mert már simogatott is.

– *Én addig nem megyek oda, amíg itt nem eszünk valamit!* – mondtam dacosan, és közben azon gondolkodtam, miképpen kellene meglépnem.

– *No jó, nem bánom, menjünk be először ide* – egyezett bele mindenbe, a későbbi siker reményében. Bementünk a vendéglőbe és leültetett egy asztalhoz.

– *Innen ne mozdulj, amíg nem jövök!* – parancsolt rám és indult a pénztár felé.

– *Dehogy mozdulok, amikor olyan éhes vagyok* –, feleltem aggályait eloszlatva.

A pénztár előtt voltak vagy hatan. A pénztár úgy helyezkedett el, hogy a sorban állók a kijáratnak háttal álltak. Éreztem, itt a megfelelő pillanat, hogy meglépjek. Már nyúlni akartam a székkarjára tett kabátomért, amikor hátrafordult és ellenőrzőpillantást vetett az asztalom felé. De mivel látta nem mozdulok, újra a pénztár felé fordult. A kabátom gyorsan felkaptam és rohantam a vendéglőből kifelé. Futottam az úton, amíg szusszal

bírtam. Megálltam. Nem követett senki. Ettől kissé megnyugodtam és szemrehányással illetem magam, amiért előbb nem ismertem fel a helyzetet. A gyomrom sok bölcsekedésre nem hagyott időt, mert újra megkordult türelmetlenül.

– *A francot ebbe a Pestbe, itt halok meg éhen!* – morogtam magamban, mert az volt az érzésem, mintha a balhét valami túlvilági lélek-hatalom irányítaná úgy, hogy én végül is újra éhes maradjak. Pedig a cseresznye árából magamnál hagyott pénzből még alig hiányzott pár fillér. Jóleső érzéssel tapogattam meg a zsebemben lapuló forintokat, amelyekről ez időtájt az járta, hogy nem boldogít.

– *Hát lehet, hogy nem boldogít, de engemet most megnyugtat* –, gondoltam a zsebem mélyén lapuló forintokra.

Egy büfé elé értem. Oda álltam az ablakhoz és úgy szemléltem a kínálatot, amelyet úgy éreztem mind megenném.

– *Mit kérsz?* – kérdezte egy fiatal hölgy kedvesen.

– *Abból a túrós batyuból kérek hat darabot* – mutattam rá az étvágygerjesztő batyukra félreérthetetlenül.

– *Becsomagoljam?*

– *Nem kell! Itt fogyasztom el.*

– *Ezt mind?! –* szörnyülködött és hitetlenkedett egyszerre. Nem tudhatta, hogy én már régebben étvágyamra fordultam.

– *Hát, ha nem előre sütött* – céloztam az áru frissességére—*még kevés is lesz.*

Neki láttam az evésnek, és tíz perc múltával már egy sem volt belőle.

– *Kérek még egy üveg bambit* – szoltam be a kisablakon.

A bambit is utána küldtem a batyuknak, és úgy éreztem, hogy én vagyok a legelégedettebb ember a körüton, ahol már végre tele gyomorral ballagtam visszafelé.

Késő délutánra járt az idő, az utcai villanyórán hat óra elmúlt. Az utca még mindig tömve volt idegesen rohanó emberekkel. Éppen ezért feltűnő volt, ha valaki nem rohant. A villamoson látott „papagáj”-hoz hasonlóan volt öltözve egy harminc év körüli nő, aki nagy nyugalommal támasztotta az egyik üzlet oldalát. Mélyeket szippantott hosszú szárú szipkájából, majd gyorsan oszló karikákban engedte ki szájából a füstöt, e’s úgy váltogatta a lábait, mint az álló gólyamadár a fészke előtt. A füsteregetés közben minden arra járó férfihoz volt egy-két meleg szava, de legtöbbször nem akarták hallani, hogy mit mond. Az egyik férfi aztán mégis megállt, én meg jobban hegyeztem a fületem a közelükben.

– *Mennyi?* – kérdezte a manusz.

– *Kettő!* – felelt a papagáj.

– *Az sok! Már százötvenért különbet kapok.*

– *Dögölj meg!* – mondta dühösen a papagáj és elfordult a manusztól.

Némán bámultam a papagájt, mert tómondatokból sehogyan sem értettem meg, hogy mi van neki eladó, az üres kezeit látván.

– *No mi lesz? Mit bámulsz?* – szólt rám gorombán.

– *Csak azt, hogy mi van eladó?* – kérdeztem, miközben figyeltem díszes tollazatát.

– *Majd rögtön az orrodra húzom, ha gyorsan el nem kotródsz!* – kiáltott rám, és már ugranom is kellett, mert a kezításkájával felém sújtott.

Dühös voltam rá, azért visszakiáltottam, annál is inkább, mert megértettem, hogy mit akar az orromra húzni.

– *Én azért az ócskabőrért egy tizest sem adnék!*

Olyan dühös lett, hogy még futott is utánam. Persze a futásban nálam nem jöhetett számításba—*e’n ezt a falumban ma’r kora’bban begyakoroltam*—ezért egy-kettőre lemaradt.

– *A fene enne meg ezeket a papagájokat! Sohasem tudtam, hogy ezek is ragadozó madarak!* – gondoltam jó ízű mosolygás közben a villamoson utazó, és az utcán pózoló papagájra is.

Elértem a Rákóczi utat és jobbra fordultam a Keleti pályaudvar irányába, majd átfutottam a bal oldali járdára. Úgy éreztem, hogy egyenesben vagyok a hazafelé vető utat illetően. A pályaudvar térből kiemelkedő épülete mutatta az irányt. Megnyugtató érzés volt, hogy a zsebemben levő pénzért bármikor felszállhatok egy hazafelé induló vonatra. De erre semmi szükség nem volt, mert másnap hajnalban indulhattam a megjavított teherautóval. A munkásszálláson várt rám az éjszakai szállás. Úgy oldódtam fel a járdán özönlő tömegben, mint otthon a *Ka’nya* patak vizében még egy csepp víz. Nem lett velem több, sem kevesebb. Ráérősen ballagtam a járdán, és bámultam a villamost, az autót és az embertömeget. Valaki megrántotta a karomat. Oda néztem.

– *Gyere haver, mutatok valamit!* – szólított meg egy aránylag jól öltözött fiatal manusz.

– *Kiszúrtak megint!* – könyveltem el magamban, amikor az árkádok alatti kirakathoz értünk, ahol már a haverjai vártak.

Benyúlt a zsebébe, ahonnan csillogó-villogó nyakláncokat és gyűrűket, meg más „*ékszereket*” húzott elő.

– *Olcsón megszámitom neked!* – tolta az orrom alá a legjobban csillogó tárgyakat.

– *Ez arany?* – mutattam a gyűrűre.

– *Persze, hogy az! Gyémántkövel. Dél-afrikai gyémánt.*

Mivel kételkedve néztem rá, fogta a gyűrűt és a kirakat üvegén egy hosszú karcolást csinált vele. Összeszedtem gondolataimat, amit az iskolában mélyítettem magamban a gyémánttal kapcsolatban.

– *A legkeményebb ásványi anyag, és persze értékes ékszer is* –, emlékeztem a betanult szövegre.

Mindent figyelembe véve szerettem volna valami jó kis üzletet csinálni, *amiből jobban jönné a pénz, mint a cseresznyeszedésből*, mert azt nem szerettem csinálni.

– *No mi lesz? Érdekel?*

– *Mennyiért adod?* – tettem fel az óvatos kérdést az árát illetően, mert az volt az érzésem, hogy az én pénzem túlságosan kevés ehhez az üzlethez.

– *Egy százasért megszámlítom neked. Nézd meg micsoda kő van benne* –, mondta és egy újabb karcolást ejtett vele a kirakat üvegén, de most már átlós irányban.

A homályos megvilágítás mellett ekkor vettem észre, hogy már rengeteg karcolás van az üvegen. Óvatosan pillantottam a másik üvegre, az is tele volt karcolással. A kirakatüvegek úgy át voltak szöve vonalakkal, mint a pókháló.

– *Ezek a huligánok rengeteg „dél-afrikai gyémánt”-ot adnak itt el* – nyugtáztam magamban mosolyogva.

– *Annyit nem adok érte* –, mondtam neki.

– *Mennyit adsz?* – kezdett alkuba bocsátkozni.

– *Ötvenet darabjáért! De akkor ötöt veszek a rokonoknak is.*

Rövid tanácskozást tartottak, majd hozzám szólt:

– Jó rendben van, itt az áru, fizess!

– *Nincs nálam annyi pénz. Ott van a pályaudvaron a megőrzőben. Egy órán belül itt vagyok.*

– *Oké, menj, de igyekezz vissza, mert eladjuk másnak, ha nem jössz időben* –, figyelmeztetett és éreztem, nem kételkedett a szavaimban.

Úgy szaladtam a pályaudvar felé, hogy vissza se néztem. Remélem, azóta rájöttek, hogy énrám nem érdemes várni. Bementem a Keletibe, és leültem egy lócára az indulási oldalon. Még mindig sokan voltak a pályaudvaron, pedig már lassan szürkülni kezdett, a csarnokban lévő óra nyolcat mutatott. Egy darabig még elnéztem a tolongást, aztán egy másik ajtón elhagytam az épületet, vigyázva arra, nehogy az előbbi „üzletfeleim” karjaiba fussak. Úgy éreztem, nagyon elegendem van ebből a pesti kirándulásból. Folyton résen kellett lennem, hogy át ne dobjon valaki. Ráadásul még a rendőrökre is vigyáznom kellett, mert egy esetleges igazoltatásnál magyarázkodnom kellett volna, hogy mit keresek én tizenhárom évesen, szülői kíséret nélkül a fővárosban. Nem volt más vágyam, mint a munkásszállót minél előbb elérni. Ezért megszorítottam lépteimet. Még nem volt kilenc óra, amikor benyitottam a kapun.

– *Már azt hittem elvesztél!* – szólt ki fülkéjéből a portás bácsi.

– *Nem megy az olyan könnyen. A rossz pénz nem vész el* –, mondtam neki az ismert közmondást.

– *Csak nem Te vagy a falurossza?* – kérdezte nevetve.

– Á, csak vicceltem. Otthon azt mondják, hogy én a „jobbak” közé tartozom –, mondtam mosolyogva.

– No jó, akkor menj, és pihend ki magad a holnapi úthoz. A tizenötös szobában van egy üres ágy, azon megalhatsz – mutatott kezével a folyosó vége felé.

Lefeküdtem. Egy pár percig még kavarogtak fejemben a gondolatok, amelyek a nap eseményeivel voltak kapcsolatban, aztán elszenderültem. Álmomban már otthon jártam: Az erdőn sokkal nagyobbnak láttam a fákat, és sokkal sötétebbnek az erdőt. A nádaskút körül hatalmas, agyaras vad-disznók túrták az iszapot. Egyikük észrevett és futni kezdett felénk.

– Szaladjunk! Szaladjunk! – kiabáltam Józsinak, hogy az erdőszélén minél előbb elérjünk egy nagy fát, és arra felkapaszkodjunk a felbőszült vadkan elöl.

De a lábam nem engedelmeskedett. A vadkan agyarait csattogtatva, veszedelmesen közeledett felénk. Végre, mégis elértük a fát, de akkor meg a kezem nem engedelmeskedett. Már-már elérte csüngő lábaimat csattogó agyarával a vadkan, amikor valaki rázni kezdett.

– Ébresztő! Hé! Indulunk hazafelé – ismertem meg Zoli bácsi megmentő hangját.

– Miért kiabáltál? – kérdezte, miután feleszméltem.

– Azt álmodtam, hogy üldözött egy vadkan... és – próbáltam magyarázni, de mivel nem értette és vadkant sem látott, félbeszakított.

– No nem baj, hamarosan megnézheted a vadkant otthon. Egy pár óra múlva otthon leszel.

Mintha a Csepel-autó is vidámabban ment volna hazafelé. Igaz, a platóján alig volt valami súly, csak az üres ládák terhelték.

– No, hogy tetszett Pest, meg a pesti lányok? – kérdezte Zoli bá, amikor kiértünk a városból.

– Sehogy! Se az egyik, se a másik. Olyan ez, mint egy nagy diliház – válaszoltam, de azért mégiscsak sok mindent láttam, és tapasztaltam az első utamon is, amiről otthon fogalmam sem volt, – ezt el kellett ismernem.

A mezőkövesdi szőlőkből kiérve – a falutól öt kilométernyire – már látszott a falu templomának tornya. Mintegy felkiáltójel nyúlt az ég felé, a völgyből ki-magasodva. A falu házait még eltakarták a dombok, amelyek szinte minden oldalról magasodtak föléje, az őket borító erdőkkel. Tíz perc múltával begurultunk a felvásárlóhelyre. Megköszöntem a fuvart, és futottam hazafelé. Otthon aggódva néztek rám a szüleim.

– Hol az istenben jártál ennyi ideig? – kérdezték annak ellenére, hogy elolvasták a hátrahagyott üzenetet, és látszott rajtuk, örülnek az érkezésemnek.

– Elromlott az autó, én meg addig széjjelnéztem a városban.

Látszott rajtuk, hogy eszük ágában sincs megverni az önkényes elutazá-

som miatt. Sőt, anyám még meg is simogatott, amikor a zsebemből kihálászott negyven forintot az asztalra tettem. Másnap aztán volt mit elmesélnem cimboráimnak, akik szájtátva hallgattak. Kíváncsi tekintetükből azt olvastam, hogy ők is szívesen utaznának bármikor a fővárosba, de én egyelőre nem vágytam erre az utazásra. A történetem végére érve, már a falu utcái is elnéptelenedtek. Csupán egy-egy kutya vonított a falu különböző pontjáról, mint akiknek ellenére van, hogy a felkelő Hold bekukkantott a faluba, és ezüstszínű lepellel borította be Szomolyát, amely a Nagy völgytető és a Gyűr-tető között az esti szürkületben rejtőzködött eddig.

DISZNÓTOR SZOMOLYÁN

A karácsony táján szokásos jeges északi szél, a házak tetejéről seperte le az előző nap esett havat, hogy aztán a házak között az utcán és udvarokon dűnékbe rakja. Pedig a hideg még szél nélkül is kellemetlen tud lenni, a szél pedig még inkább fokozza a hidegérzetet. Aki csak teheti, elbújik ilyen kellemetlen időben a házak belsejébe. Szabóék portáján mintha fittyet hányának a hideg időnek, már kora hajnalban az udvaron nyüzsög a család apraja-nagyja, sőt még a rokonság egy része is. Viharlámpák fényénél seprik a havat, amit a szél lesöpört a ház tetejéről, és amit még le fog söpreni mindaddig, amíg az utolsó hópéhelyke is lent találja magát az udvaron. Mikor aztán el van seperve az udvar, az ől körül – Imre bá –, a gazda, egy üveggel és stampedlivel a kezében kínálgatja a jófajta pálinkáját, hogy egy kis melegség jobb kedvre derítse a hósepréssel foglalatoskodó

gyülekezetet. A frissen sebert udvaron és szérún nyargalászik a házőrző kutya boldogan, talán azért, hogy a nagy hó már nem csiklandozza a hasát, és talán azért is, mert a tavalyi emlékeiből jókora csontok jutnak az eszébe. Mert azzal ő is tisztában van, hogy ennyi ember nem semmiért szorgoskodik már korahajnalban a hideg udvaron. Csak a „Coca” sertés lett nyugtalan erre a korai nyüzsgésre, és olyan sejtelmei voltak, hogy jobb lett volna ha sovány maradt volna, és a bőséggel vályújába öntött ételt nem fogyasztotta volna el az utolsó cseppig. De most már könnyű okosnak lenni, ez már egy elkésett okoskodás, mert az ő sorsa már meg van pecsételve. Nagy beszélgetés közben emberek közeledtek az ólja felé. Izidor komának – a böllérnek—a hosszúkésén megvillant a viharlámpa fénye, miközben a gyülekezet férfi tagjainak osztja ki a feladataikat külön-külön:

– *Imre komám! Maga be megyen az ólba, egy kis bottal a kezében, és hajtja kifelé a Cocát!*

Miklós sógor, meg Elemér sógor a karámba várják a kiérkező coca hízőt, és egyiken az egyik hátsó lábát, másikkal a másik hátsó lábát ragadják meg, és igyekeznek lábáról ledönteni! Pesta bá, meg Sándor bá a fülénél ragadják meg a fejét, nehogy valakit megharapjon ez a kétségbeesett jószág! János koma meg a legnagyobb vérestálat tartsa készenlétben, mert az ilyen két mázsán felüli jószágnak sok vére szokott lenni! Rozál nene meg a viharlámpát fogja, és figyelje az én kezemet, és a lámpa fényét úgy irányítsa, hogy jól lássak! – adta meg feladatát még Rozál nenének is, aki nem könnyű szívvel vállalta ezt a feladatot, hiszen sokszor adott ő enni ennek a hizónak, ezért nagyon sajnálta vesztét, de a Cocának ez lett megírva, másnak meg más.

– *Én amondó vagyok, hogy egy baltával kellene fejbe kólintani amikor az ajtaján kilép, mert ez a nagy jószág úgy ráz le magáról bennünket, mint a dagonyázó disznó rázza le magáról a sarat* –, mondta Miklós bátyó javaslatát a társaságnak, de János koma máris megcáfolta szavait:

– *Még csak az kellene, meg egy gránát, oszt repülhetnénk annyi felé, ahányan csak vagyunk.*

– *Hogy érti ezt komámuram?* – szegezte kérdését Miklós bátyó János komának.

– *Hogy érteném?! Hát nem hallotta még, hogy a tardi embernek az ilyen baltázás lett a veszte? Mert ha nem hallotta volna, most elmondom:*

– Hát az úgy történt, hogy ott is megbeszélték, hogy miképpen fogják le a hízőt, de először jól fejbe vágják a baltával, és az majd elkábul. Ott is a gazda hajtotta volna ki maga előtt a jószágot, de mivel az nem akart kimenni, így tolás helyett húzni kezdte úgy, hogy ő maga jelent meg először az ajtóban, farral kifelé tolatva. Bizony a hajnali sötétségben a baltás ember összetévesztette a híző ábrázatát a gazda hátsó felével, és egy nagyot oda szózott a fenekének a balta élével.

Erre a szörnyű beszédre nagy csend lett, majd Miklós bátyó a csendet meg-

törve kérdezte:

– *No, és mi lett a gazdával?*

– *Nagyon szép temetése lett! Olyan, mint egy pápának szokott lenni! Kár, hogy a gazda ezt már nem láthatta, mert akkor bizonyosan nem sajnálta volna azt, hogy a lelkét idő előtt kilehelte.*

– *Hej, komám uram! Nem füllent most kend egyet?* – szegezte neki kérdését Miklós bátyó, János komának, aki erre a kérdésre sértődötten kérdezett vissza:

– *Hát olyan ember vagyok én, mint aki füllenteni szokott?*

Erre viszont nem válaszolt neki senki sem, amiből János koma érthette azt is, hogy olyan, meg azt is, hogy nem. Ez már teljesen rá volt bízva.

Izidor koma – a böllér –, mintha az előbbi beszédet nem is hallotta volna, szűkszavúan mondta:

– *No, akkor kezdjük! Isten segíts!*

Ezekre a szavakra a gazda bement az ólba, és egy pálcával noszogatta a megrettent Cocát, amelynek túl korainak tűnt az ébresztő, és túl népesnek az ól előtt ólalkodó társaság, ezért nem akart indulni a kijárat felé. Hogy jobb belátásra bírja a gazda a szófogadatlan jószágát, a kezében szorongatott pálcával ráütött a hízó fenekére. Erre a suhintásra olyan hirtelen ugrott a kijárat felé, hogy a várakozó Miklós és Elemér sógorokat fellökve, a karám kijáratán is kiugrott, és az ott várakozó Pesta bá és Sándor bá előtt találta magát. Pesta bá a rohanó Coca orrára koppintott, mire az ismét beugrott a karámba, ahol Miklós sógor és Elemér sógor ez időre már talpra ugrottak. Sőt, már Imre gazda is mellettük állt, s így ők már hárman kapaszkodhattak a Coca első részébe, míg hátul Pesta bá és Sándor bá küzdött a hátsó lábaival, és húzták kifelé a sivítózó állatot. Amikor kihúzták, leteperték a földre, és Izidor koma vetett véget a sivítózásnak hosszú késével. Amikor a szegény állat elcsendesedett, ismét ittak egy stampó pálinkát.

– *Hát, ez hamar elhallgatott! Vér is alig jött!* – mondta Izidor koma, akinek e miatt balsejtelmei támadtak.

Már az is bántotta, hogy egyáltalán nem úgy történt az állat megfogása, mint ahogyan azt eltervezte, mert akiknek azt mondta, hogy hátul fogják meg, azok elől fogták, akiknek meg elől kellett volna, azok pedig hátul. De hát emiatt fölösleges volt bánkódni, mert olyan még egyszer sem volt, ahol minden a megbeszélés szerint történt volna.

Miután mindannyian megitták az újabb stampedli pálinkát, nem csak nem fáztak, hanem még okosabbak is lettek. Mindenki igyekezett volna elmondani, hogy miképpen kellett volna megfogni a Cocát. Az már mindenki előtt ismeretes, hogy utólag mindenki okosabb, de Izidor koma nem látta alkalmasnak az időt arra, hogy most bárki is elmondja erről a maga véleményét, ezért leintette János komát:

– *Ez most már fölösleges beszéd, mint eső után a köpönyeg! Nem en-*

nek van itt az ideje, hanem annak, hogy oda vigyük a Cocát a szérűre! – szolt határozott hangon, hiszen ő a böllér, és ő irányítja a többiek munkáját is, ezért aztán határozottan mutatott a szérű irányába, ahol már a kis tűz lobbogott, és fényével bevilágította a porta egy részét.

A kis tűz körül Pistike és Petike buzgólkodott, mert ennek a tűznek a gondozása, az ők örömmel vállalt feladatuk volt, ezért folyamatosan dobálták rá a maréknyi szalmát, nehogy kialudjon. A tűz körül mozgó alakjuk, a felfellobbanó szalmatűznél úgy imbolygott, mint majdan a disznótorból hazainduló ittas rokonság tagjainak árnyéka, a petróleumlámpa fényénél, a fehérre meszelt házak falain. Régóta várták ők már ezt a napot, amikor is a felnőttek olyan fontos munkával bizzák meg, mint a kis tűz gondozása. Sokszor kérdezték szüleiket, hogy mikor lesz már a disznóölés, és hányat kell még addig aludni, míg végre elérkezik a várva-várt nap. A kis tűznek fontos szerepe volt a pörzsölésnél. Részben azért, mert világított, részben pedig azért, mert a nagy tüzet – amelyben a disznót pörzsölték –, erről gyújtották meg újra és újra. Persze jólesett a munkálkodó embereknek is, ha a cudar hidegben kezüket-lábukat megmelegíthették a kistűz melegénél. A hízó cipelésétől lihegő emberek megérkeztek a kistűz közelébe, és letették az előbb elsöpört térség közepére, a szalmakazaltól húszméternyi távolságra, mely a szérű szélvédettebb helyén állt, ezért még bőséges hó fedte az oldalát is. Miután a cipeléstől lihegő emberek kifűjták magukat, Imre gazda egy vasvillával beleszúrt a korábban már a szalmakazalból szedett szalmacsomóba, és rászórta az élettelenül fekvő hízóra. Ezután a villával egy kisebb mennyiségű szalmacsomóba szúrt, amit aztán villástól együtt a kistűz fölé tartott, ami rögtön lángolni kezdett. A lángoló szalmát odatartotta a hízóra szórt szalmához, ami máris tüzet fogott. Alig lobbant lángra a szalma, a Cocát borító égő szalma csomó megemelkedett, és a disznóól irányába gördült sebesen. A jelenlévők mire észbe kaptak, már a disznóól közelében járt, csak jóval kisebb lánggal égett, mint az elindulásának pillanatában. Egyrészt azért, mert útközben jó része már elégett, másrészt azért, mert a hóban frissen seprött úton leszóródott, sok kis tüzet hagyva a hóban, jelezve a Coca menekülési útvonalát.

– *Jé! Jé! Feltámadott a Coca!* – kiáltott ámulatában Pistike, mivel arról eddigre már minden szalmaszál lehullott, és teljes életnagyságában látható volt, csak a szörzete lett hiányosabb a rövid ideig tartó perzselés miatt.

Pillanatnyi döbbenet után, Izidor komával az élén, a Coca nyomába eredt a *sógorság, komaság*, hiszen az eddigre már a karám ajtaját lökdöste, de az nem nyílt meg részére, hogy a helyére bemeneküljön. Ez idő alatt odaért az üldözőcsapat is, Izidor komával az élén, aki lihegett az izgalomtól, és a futástól. Roppant ideges volt, mert tudta, hogy ha ennek az eseménynek híre terjed Szomolyán és környékén, akkor búcsút mondhat alkalmi böllérségé-

nek, és ez ugyancsak bántotta. Már pedig, hogy híre terjed abban annyira bizonyos lehetett, mint abban, hogy a szomolyaiak továbbra is a Gyűr-tető mögül látják meg reggelente először a Nap sugarait, és nem a Nagy völgy-tető mögül. Most azonban ennél fontosabb dolgokon kellett a fejét törnie, mert a Coca bele kapaszkodott a karám ajtajába az agyarával, és rángatni kezdte. Izidor koma máris tisztában volt azzal, hogy ezt a megvadult jószágot újra ledönteni a lábáról azért sem sikerülhet, mert annak szörzete csaknem teljesen leégett, és így nehéz megfogni. Miklós bátyó baltás javaslata jutott eszébe, amint a tehénistálló falához támasztott nagy baltát megpillantotta. Odaugrott a szerszámhoz, és két kezébe kapva, szorosan megmarkolva, az ajtótepő Cocához ugrott, és egy nagyot sújtott a fejére, mire az rögtön összerogyott. Ebben a pillanatban hallotta Rozál nene sikító hangját a háta mögött:

– *Jaj! Jaj! Jaj Istenem! Mit kellett megélnem? Nem is tudom mi lett volna, ha a Coca a szalmakazal felé menekül? Talán az egész alvég is leéghetett volna!* – siránkozott, felnézve a csillagos égre, és két kezét imára téve adott hálát az égieknek, hogy ez a szörnyű csapás elkerülte az alvéget.

Erre a nagy siránkozásra az imént összerogyott Coca egy nagyot rúgott, egy csomó latyakos havat rúgva Rozál nene szemei közé, amelyek így könnyezni kezdtek. Semmi sem volt annál bizonyosabb, mint az, hogy ezen a világon ez volt a Coca utolsó rúgása. Ezután őt, a lihegő emberek visszacipeltek az előbbi pörzsölőhelyre, hogy a maradék szörzetétől végképpen megszabadítsák. Csak Rozál nene siránkozott tovább, az egész alvég leégéséért aggódva, míg Sándor bá meg nem nyugtatta afelől, hogy a Cocának esze ágában sem volt a szalmakazal felé menekülni, mert a baj elől mindenki hazafelé szalad, és ez alól még a Coca sem kivétel. S ha ez így van, akkor felesleges tovább aggódni az alvégért, amikor még itt a sok munka végezetlenül, a kakas meg egyre gyakrabban kukorékol a baromfiólból, ez pedig már az igen közeli pirkadat csalhatatlan jele.

Miután a hízó egyik oldalát megpörzsölték, életlen nagy késekkel, és kaparóvasakkal lekaparták a vízzel megpuhított bőr felső hámrétegét, átfordították a másik oldalára. Ezt az oldalt is megpörzsölték, lekaparták, majd az egész hízót lánggal megpirították, hogy a bőre szép barnára süljön, majd melegvízzel, gyökérkefével tisztára mosták, és egy széles deszkalapra gördítették. Ezután következett a hízó felbontása, feldarabolása, amit nagy odafigyeléssel lehetett csak végezni. Most következett csak igazán a böllér – Izidor koma – munkája, így érthető, hogy a részére kitöltött stampó pálinkát sem fogadta el Imre gazdától, amíg a hízó felbontását be nem fejezi. A tisztára mosott, megpirított hízó körül ott somfordált Pistike és Petike, hogy a kistűz gondozásáért az első jutalmat megkapják. Izidor koma nem ezen a napon kezdte a böllérségét, így a körülötte somfordáló gyerekek óhaját már kimondatlanul is ismerte, ezért éles késével levágott egy darabkát az egyik

fülből és Pistikének adta, majd a másik fülből lenyisszentett darabot a Petike kezébe nyomta. Ezek után a piritott, porcogós füldarabokkal olyan csámcsogásba kezdtek, hogy az időközben előkerült Vitéz kutya türelmetlenül nyüszített, pedig neki még várni kellett egy darabig a csontokra. Eddig ő a tehenek mellé volt bezárva, mert képes lett volna Izidor koma nadrágját kiszabni, hogy a bajba jutott Cocát megvédje.

Világosodni kezdett! A hóval borított falu eddig sem volt igazán sötét, mert a Hold, és a csillagok fénye visszaverődött a havas tárgyakról. Ez a világosodás jól jött a hízó bontásához, mert a viharlámpa fénye kevésnek bizonyult ehhez a fontos munkához. Izidor koma, szakavatott kezeiben tartott éles késsel, egyenes, hosszú vágással hasította fel a hízó barnára pirult hátát, majd rögtön még egy másik vágást is csinált, az előbbi vágással párhuzamosan. Miután ezzel elkészült, a disznóölés résztvevői kíváncsian hajoltak a hízó fölé, hogy megszemléljék az így már láthatóvá vált szalonna vastagságát.

– *A mindenségit! De vastag szalonnája van!* – ámuldozott Miklós bátyó, a gazda sógora.

Erre a kijelentésre János koma is fölé hajolt, és ujjaival méregetni kezdte.

– *Van ez még négyujjnyi vastag is! De az én hízómnak még ötujjnyi vastag is volt a szalonnája, ha hiszik el, ha nem!*

Természetesen ezt mindenki igyekezett elhinni, mert különben véget nem érő magyarázatokba kezdett volna, amit senki sem akart hallani. Enélkül is mindenki tudta, hogy János komának a legszebb mindene. Szép a szőlője, almája, körtéje, de még a cseresznyeje is. Legalábbis az ő elmondása szerint, mert ő vágott legnagyobb rendet a búzában is a nyáron, és emelte meg a két mázsás zsákot is a cséplés idején. Ezek után nem csoda, ha mondókája végén legyintettek az emberek, és sügták egymásnak: *János! Hány János!*

Amikor már mindenki megbámulta a szalonna vastagságát, Izidor koma egy éles baltával, az előbbi hosszú vágások mentén, a csontokat is elvagdalta, és kiemelte az állat gerincét a szalonnával együtt. Sándor bá a vállára kapta, és már vitte is a konyhába, ahol a legnagyobb fateknő már kitakarítva várta a hízó többi részét is. A kutya, a macska nagy reményekkel kísérték a Sándor bá válláról lecsüngő gerincet, de kiderült, hogy jobb lett volna a kistüznél melegedni tovább, mert nem kaptak belőle semmit, sőt még a konyha ajtaját is becsukták előttük, nehogy a gerinc végén csüngő farkat megkurtítsák. De ezek reménykedtek abban, hogy előbb-utóbb valaki nyitva hagyja a konyha ajtaját, ezért ingajáratban közlekedtek a szérú és a konyha között, amíg a hízó utolsó darabja is bekerült a konyhába. Ezután már nem volt mit tenni, mint türelemmel várni arra, hogy valaki a hízó darabolása során juttat nekik is egy darabka hulladékot. A feldarabolás során először a reggelihez szükséges húst kanyarította le, és vágta apró da-

rabokra Izidor koma, hogy az minél előbb megsüljön, mert éhes emberek nem szokták jól érezni magukat a disznótorban, ezt pedig sem ő, sem a gazda – Imre bá – nem akarta. Magda sógorasszony, és Ilonka nene a kisteknőben párolgó belet fogták a kezükbe, hogy a patakra levigyék, ahol aztán annak tisztítását elvégezhetik. Ez a tisztítás csak nagyjából történt, mert az igazi mosást a melegvízzel csak otthon lehet elvégezni. Egy csá-kánnyal a kezében bekísérte őket Sándor bá is, hogy a patak vastag jegét betörje, és így az asszonyok a patak vizéhez hozzáférjenek. Előbb azonban a párolgó, forralt borból mindannyian ittak egy-egy pohárkával, hogy a hideget jobban elviseljék. Igaz ugyan, hogy a Gyűr-tető mögül a faluba bekukkantó Nap egyre jobban űzte ki a völgyből az éjjeli hideget, mégis jólesett a forralt bor, amelybe egy kis cukor, és fahéj is belekerült. A többiek a konyhában foglalatostkodtak, bontva tovább a teknőben tárolt húsokat, zsírokat, csontokat és a szalonnát. Rozál nene a tűzhely körül foglalatostkodott, kavargatta a reggelinek szánt húst, amely máris kellemes illatával árasztotta el a konyha belsejét annyira, hogy János koma nyálelválasztása teljesen beindult, ezért sürgetve szólt Rozál nenéhez:

– *Rakjon arra a tűzre, mert vacsorára sem sül meg, nem még a reggelire!*

– *Törődj a magad dolgával, ne a máséval! Ha neked ennyire szaggatna a derekad, még a kisujjad sem mozdítanád, de még így sem szaggatod nagy erőlködésedben az istrángot!* – torkolta le Jánost, akit különben sem kedvelt, nem még, hogy őt kezdi el kritizálgatni.

Eközben olyan villámló szemekkel nézett erre a nagydarab, lusta emberre, hogy legszívesebben szétcincálta volna, feldarabolta volna, hogy akkora darab ember létére csak a nyelvével munkálkodik, annak ellenére, hogy neki nem sajog sem a dereka, sem a keze, meg egyéb más testrésze sem. János komát hirtelenjében előntötte a pír. Igaz, eddig sem volt mondható, hogy halványabb a fehérre meszelt falnál, mert a forralt bor megtette hatását. Most azonban vörösebb lett a tűzhelyen sülő paprikáshúsnál is, és zavarában hebegni kezdett mindenféle időjárásról, meg májusi esőkről, mintha nem is karácsony előtt járna az idő. Végül felkapta a csontokkal és selejtesebb húsdarabokkal megrakott lapátot, és kilépett vele a konyha ajtaján, hogy az ott türelmetlenkedő kutya és macska elé öntse. Ezzel aztán végképp elszabadította a poklot, mert a kutya is nagyon éhes volt, meg a macska is. Mind a kettő úgy gondolta, hogy neki öntötték a finom falatokat, ezért aztán a kezdeti vicsorgatás, és apróbb karmolgatás után, úgy istenigazából egymásnak estek. Amikor a kutya adott egy pofont a macskának, a macska nyávogott olyan kibírhatatlanul fájdalmas hangon, mintha őt pörzsölték volna meg, nem a Cocát. Amikor meg a macska karmaival belekarmolt a kutya orrába, az nyüszített olyan fájdalmasan, hogy bent a konyhában félbe kellett hagyni a munkát, és söprővel, botokkal szétzavarni

a békétlenkedő háziállatokat.

– *János! János!* – így szólt Sándor bá az ügyetlenkedő János komához, aki egy szót sem szólt. De mit is szólhatott volna? Be kellett látnia, hogy ez a nap nem az ő napja, mert ha megszólal, ha tesz valamit, az mind balul sül el.

Hogy végre történjen már valami jó is ezen a napon, Rozál nene hallatta a mindenkinek kedvesen csengő szavakat:

– *Megsült a hús! Lehet reggelizni!*

Erre aztán, mint egy varázsszóra, mindenki a konyhába igyekezett, mert az udvaron is helyre állt a kutya-macska béke, mivel egymástól távol, külön-külön kapták meg az élelmüket. A reggelizés idejére megérkeztek az eddig bélmossással foglalatostkodó fázós asszonyok, és csatlakoztak ők is a reggelizőkhöz, hogy aztán majd újult erővel tudják folytatni a melegvízzel a bélmossást. Reggelizés megkezdése előtt Imre bá ismét kezébe vette a pálinkás butykost, hogy mindenkinek öntsön egy stampedli pálinkát. *Arra semmiképpen sem volt szükség, hogy a pálinka a jelenlévők közül bárkinek is az étvágyát megjavítsa, mert az anélkül is bőven meg volt javulva. Hiszen már eddig is kíváncs tekinteteikkel pislogtak a sülögető, illatozó húsrá.* Rozál nene aggódva nézett először a nagy lábasban párolgó húsrá, majd a lábasra mohón pislogó népes gyülekezetre, és aggályai merültek fel afelől, hogy elég lesz-e a hús. Ezért aztán egy merész elhatározással hátat fordított az éhes gyülekezetnek úgy, hogy testével – de főleg a bősöknyájával – eltakarta a lábast, és a sótartóból egy bő evőkanál sót merített, majd gyorsan belekavarta a húsba. Ezután kissé megnyugodva helyezte az asztalra.

János koma fogta először kezébe a szedőkanalat, és merített magának. Úgy gondolta, ha már a munkában nem első, akkor itt az ideje, hogy most első legyen. Bele kóstolt a húsba, és gyorsan lenyelte, de máris egy bögre vizet öntött utána, amivel aztán a száját nagy buzgalommal öblögetni kezdte, majd Rozál nene felé fordulva megszólalt:

– *Nem hiányzik a sótartóból a só?*

Mivel a sótartót az utóbbi percekben is Rozál nene kezelte, még csak félre sem érthette a neki címzett kérdést.

– *Hát ezt meg miért kérdezed?* – kérdezte óvatosan.

Hát csak azért, mert amennyiben sok hiányozna belőle, akkor ne keresse, mert itt van a húsban!

Rozál nene először hosszan pislogott, – mint akinek erős paprika került a szemébe. Ez amolyan időhúzás volt, részéről arra az időre, amíg a megfelelő választát megfogalmazza János komának.

– *Miért kell ilyen agyafúrt, csavaros módon mondani azt, hogy sósnak találod a húst?*

– *Rozál nenének miért kell félóráig úgy pislognia, mint a miskolci békának a kocsonyában?*

– *Nincsen azzal a hússal semmi baj! Kenyeret kell enni hozzá bőven. Nemcsak hússal kell a bendődet megtölteni! Még csak az kellene, hogy most télen felfaljuk a húst, nyáron meg majd sóskát legelünk a réten, és úgy látunk neki a kapálásnak!* – intézte dühös szavait hozzá Rozál nene, becsapva maga mögött a konyha ajtaját, és ezzel faképnél hagyva János komát, és így most őrajta volt a sor, hogy pislogjon.

Természetesen senki sem maradt éhesen, mert a kenyérrel, és a nyers hordóskáposztával kiegészítve a húst, nem hogy kevés volt, még maradt is belőle. Hála Rozál nene okos előre látásának. Az előző nap kemencében süttött nagy kerekkenyér, bőséges kiegészítője lett a húsnak. Így aztán mindenki degeszre tömte magát. Ilyen jól lakott gyomorra esik csak igazán jól a jó borocska. Márpedig, hogy jó volt, semmi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy az egyébként csendes természetű Pesta bának is peregni kezdett a nyelve. Amilyen mértékben pergett a nyelve, úgy szűkültek, zártak össze a szemhéjai. Sőt, olykor már be is csukódtak. Így történhetett meg az, hogy amikor Imre koma – a gazda – Pesta bához ért a bor kínálásával, felesége – Julis nene – egy határozott nemet intett feléje jobb kezével, a bal kezét pedig saját szájához emelte, és megszólalt:

– *Nem látja!? Eddig van!* – ezalatt pedig a Pesta bában meglévő szesz felsőszintjét értette.

Az előbbi jelenet egyáltalán nem azt jelentette, mintha Pesta bá mániákus italozó lenne, csak éppen azt, hogy most már ő úgy tele van, mint az a boros üveg, amely az átlátszó üvegén keresztül látható, hogy abba már senki sem tud bele önteni, legfeljebb csak ki. Ő nagyon is józan életű, és fősvény ember hírében állott. Takarékos, és kuporgató életéről mindenki tudott a faluban. A kocsmákat pedig messze elkerülte, mert nagyon sajnált volna akár csak egy fillért is italért adni. Ha azonban a helyzet úgy hozta, hogy egy kis potya italhoz-ételhez hozzájutott, akkor betegre itta és ette magát. Lagziban és disznótorban pedig általában mindig ilyen helyzet állhat elő. Ezért aztán az ő betegségét *lagzi, vagy disznótori betegségként* ismerte a *fallu*, amiből a *lagzi*, vagy *disznótor* után két-három nap múltán már gyógyultnak volt mondható. A gyógyulásig eltelt két nap alatt azonban nagyon megszenvedett. Először is az epét hányta. Majd a szíve kezdett el kalapálni olyan sebesen, hogy Julis nenén kívül mindenki azt gondolta volna, hogy ez már a vég, és igyekezni kell a koporsó vásárlásával. De Julis nene nem ijedt meg, és nem kezdett el ilyen alkalmak esetén sajnálkozni, hanem a „*beteg*” fekvő férje-ura mellé állt, és tettetett sajnálkozó hangon szólt uracskájához:

– *Jaj Istenem, Istenem! Hogy milyen beteg az én drága uram!*

– *Ugyan ki verte meg az én drága uracskámat?* És akkor megfogta urának egyik kezét, mint egy tehetetlen fadarabot és úgy mondta:

– *Talán ez a keze verte meg?* – és a felemelt, tehetetlen kezével po-

fozni kezdte uracskáját.

Majd amikor ezt megunt, a másik kezét is megemelte, és azzal is megpofozta uracskáját, aki ezek után még jobban jajgatott, és elmondhatta, hogy saját keze verte meg. Imre gazda is ismerte Pesta bá különleges betegségét, ezért Julis nene szavainak helyt adva, nem öntött a borból, hanem odébb állt, miközben, hogy más is hallja ezt mormolta:

– *Minek annak italt, vagy ételt adni, aki úgy is kihányja?* Ezzel aztán mások is egyetértettek, és egyhangúan bizonygatták:

– *Úgy bizony! Úgy van!*

Érezhető volt, hogy az idő megenyhült. A Gyűr-tető mögül felkelő napsugarak éreztették melegítő hatásukat annyira, hogy már a háztető ereszeiről lecsüngő jégcsapok is megcseppentek, sőt a verebek is előbújtak a háztető rejtett zugaiból, és élelem után kutattak a szérűn hangos csiripelés mellett. A bőséges reggeli után folytatódott a munka. Összevagdalták a kolbásznak való húst, amelyet máris ledaráltak. Izidor koma egy kisebb fateknőben kavargatta, miután mindenféle fűszereket kevert hozzá. Fűszerezés közben gyakran szólította kóstolásra – ízlelésre – a gazdaasszonyt, Panni néné, aki ilyenkor mindig mondott valamit az ízlelés alkalmával:

– *Még egy kis paprikát! Még egy kis sót!* – és így tovább, míg el nem készült a kolbásztöltelék.

Természetesen Izidor koma egyedül is el tudta volna dönteni, hogy mi kell még a kolbász töltelékhez, azonban a házasszony a saját szájíze szerint szerette, ha készül a kolbász, a sajt, az abált szalonna és a hurka. Izidor koma pedig szívesen engedte át az ilyen sózási, paprikázási, fűszerezési ellenőrzéseket, mert akkor ha valaki azt mondta: – De sós ez a kolbász, de paprikás ez a kolbász, akkor ő némán széttárta a karját. Ebből pedig azt lehetett érteni, hogy: Így kérték! A hurkatöltelék is elkészült. Benne a sok darált hússal, májjal, és mindenféle finomságokkal, amiket először megabáltak, és természetesen megfűszereztek. Ilonka nene, és Magda sógorasszony is elkészültek a bél mosásával, így a kolbász töltése megkezdődhetett. Panni nene pedig a leves, és káposzta főzéséhez fogott, hiszen a delet már elharangozták, és a korán kezdődő vacsoráig ezeknek az ételeknek meg kellett főlnie. Julis nene, Miklós bátyóval a kolbász töltéséhez kezdtek az asztalon lévő hurkatöltővel. Izidor koma miután bekavarta a kolbásztölteléket, a hurkatölteléket, megtöltötte a sajtot, besózta a füstölésre szánt húsokat, és szalonnákat, egy jó böllérhez illően elkészönt. A többi munkákat már különösebb szakértelem nélkül mások is elvégezhatték. Sándor bá, és András sógor a szekeret kihúzták a fészerből, hogy a zsír kisütéséhez szükséges üstháznak és üstnek helyet csináljanak. A bizonytalan téli időjárásban jobb fedett helyen a zsírt sütni, mert egyik percben még nem havazik, de a másikban már megeshet, hogy hull a hó. A szekérderékba a tehe-

nek nyakára való kettes járom is bekerült, hogy ne foglalja máshol a helyet. Ugyan ide került a vasborona, eke, taliga, de még a kender fésüléshez használt gereben is, ami egy olyan eszköz, amellyel a rossz embereknek, ha a hátát megvakarják vele, akkor megjavul – legalább is megígéri. Miután berakták az üstházat a fészter alá, hozták a zsírdarabokkal tele üstöt is, és azt behelyezve az üstházba, alágyújtottak, és lassan de folyamatosan kavargatni kezdték, nehogy leégjen a zsírnak való. Közben Pesta bá is helyet foglalt mellettük, akinek Julis nene ajánlotta, hogy kívül hamarabb kijőznodik. Így aztán bent a konyhában, és kint az udvaron is haladt a munka. Pesta bá kezdte el a kesergését, Emil fiában való nagy csalódása't panaszolva:

– Csak azt nem tudom, miért ver engemet az Isten? Mindenkinek tisztességes lett a gyereke, csak az enyém lett ilyen csavargó, aki nem elég, hogy nem gyarapítja a vagyont, hanem amit én összekuporgatok, még azt is elherdálja.

Lehet, hogy józanul nem kezdett volna a panaszkodásba, így azonban pergett a nyelve, és úgy érezte, ki kell beszélnie valakinek a bánatát. Sándor bá és András sógor egykedvűen, minden részvét nélkül hallgatták mondkáját. Azt panasz nélkül is tudták, hogy Pesta bá kuporgat és fősvénykedik. Tudták azt, hogy egy fillért nem adna semmilyen szeszért, mert mindent Emil fiának ad, aki aztán annál könnyelműbben költekezik. Azt is tudták, hogy a nagy kuporgatás mellett szívesen megissza a szesz-adagját, sőt több ember adagját is, ha potyára akad. Emiatt azonban nem irigykedtek rá, mint ahogyan nem irigyelte tőle Emil fiát sem senki. Egy ideig minden panaszt meg lehet hallgatni. Egy idő után azonban terhecsé válik annak hallgatása. Netalán idegességet, görcsös fejfájást is okozhat, ami igen kellemetlen tud lenni. De még a munkától is elvonhatja a figyelmet, amiért Panni nene dorgálása is bekövetkezhet, ha például a tepertő lekozmálna. Ezért aztán Sándor bá elérkezettnek látta az időt ahhoz, hogy ő is kifejtse véleményét az Emil fiával kapcsolatban:

– Tudja sógor, a gyerek is olyan, mint ez a körtefa itt mellettünk. Ha a gazdája azt akarta volna, hogy magasabbra nőjön, akkor már csemete korában a kétfelé ágazó ágak egyikét levágta volna. De mivel nem akarta, hogy magasabb legyen, nem nyesegette le az oldalhajtásait. Most már hiába akarná, már ezzel elkésett, mert a körtefa megnőtt. Ezeket a vastag ágakat ha levágná, még a fa is elpusztulhatna.

Hát így van ez az Emil gyerekekkel is. Maga azt akarta, hogy ő már ne dolgozzon, ne gürcölgjön annyit, mint az apja. Mivel nem dolgozhatott, így nem is tud megbecsülni semmit, mert nem tudja mennyi munka, és izzadság van a mögött, amit kapott.

Tudja sógor, az a legjobb, ha nem kuporgat tovább, és Emil fia nem tud mit elpazarolni! Még az is előfordulhat, hogy ő is elkezd majd dolgozni. Leg-

alábbis annyit dolgozik, ami a mulatozásához nélkülözhetetlen. Persze tudom, hiába mondok ilyesmit, mert magát jobban bántaná az, ha a maga adományait fia nem fogadná el, mintha a megkapott pénzt máris elveri –, mondta Sándor bá véleményét Emil fiával kapcsolatban, és máris gyorsabban kavargatta a zsírnak valót, mert a tűzre tett fadarab fellobbant, és az üst tartalma erősen sercegni kezdett.

– *Hű, a mindenségit! Még lekozmál a tepertő! Így van ez, ha az ember figyelmét elvonják „egyesek”.*

Ezt azonban még túl korán mondta Sándor bá, mert Pesta bá értelmi szintje még nem állt annyira helyre, hogy a személyét érintő „egyesek” szót értelmezze. Értelmezés helyett fogta a pipáját, és óvatos koppintásokkal a bagót kiverte belőle, majd friss dohánnyal újra töltötte. Ezután elővette a csiholóvasat, taplót, tűzkövet, és csiholni kezdte mindaddig, amíg András sógor oldalba nem lökte könyökével:

– *Ejnye sógor! Mit küszködik azzal a csiholóval, amikor itt ég az üstházban a tűz!*

– *Az bizony igaz!* – mondta Pesta bá restelkedve, hogy az előtte lángholó tüzet nem vette észre, hanem e helyett a bonyolult tűzcsiholó felszerelésével kínlódik.

Már ez jó jel volt, hogy a restelkedés halvány jelei mutatkoztak rajta, mert ez azt jelentette, hogy kezd józanodni. Ez pedig Julis nene bölcs előrelátását igazolta, miszerint kint a hidegben hamarabb józanodik, mint a konyha melegében. A józanodásnak már egyéb jelei is mutatkoztak rajta. Elsősorban az, hogy szemei úgy kezdtek el nyiladozni, mint tavasszal a kikerics a melegedő napsütés hatására. A nyelve viszont már kevésbé pergett, ezért a szája is ritkábban nyílt meg, majd hallgatás lett a vége. Valószínű ez volt a leghelyesebb, mert nincs annak semmi értelme, hogy a saját nevelését szapulja folyton, mert ezzel önmaga bukását is pellengérre állítja.

Julis nene és Miklós bátyó elkészült a kolbász, és a hurka töltésével. Erre vártak már türelmetlenül Pistike és Petike. A disznótor napján most következett a második fő feladatuk, mert az első a kistűz kioltásával még kora reggel véget ért. A kolbász és a hurka karikába tekerve töltötte ki két fateknő üregét is, amelyek a konyha lócáin vártak arra, hogy minél előbb kiürüljenek a kiválogatás folyamán. Panni nene nagy szakértelemmel fogott először a kolbász átválogatásához. A legjava a felfüstölésre lett elkülönítve. Ezek a felfüstölés után, a kamra mennyezetéhez rögzített lécekről csüngve, egy éven keresztül kell, hogy biztosítsák a család igényét. Természetesen ez csak szigorú mértékletesség betartásával, igen szigorú beosztással lehetséges. Azt a közmondást, hogy: *„Több nap mint kolbász”* – már régóta ismerték a faluban. Hiszen legtöbb családnál évente csak egyszer volt disznóölés. A legnagyobb takarékoság mellett is gyorsan fogyni kezdett a kolbász, és szaporodtak a mennyezetről lecsüngő üres lécek. Miután

a gazdaasszony végzett a kolbászok válogatásával, a hurkák válogatásához fogott. Ezzel nem volt annyi baj, mert ez egy-két hét alatt elfogyott. A hideg időben – ennyi idő alatt – nem volt esély sem arra, hogy megromoljon. Ez képezte a kóstoló csomag zömét, amit a két gyerek hordott széjjel a rokonok között. A kóstoló csomagba a hurka mellett ott volt egy kis darab abált szalonna, néhány centinyi kolbász – csak éppen annyi, ami elég volt az ízleléshez, ami után lehetett mondani, hogy jó-e, vagy rossz. Természetesen a kolbász mindig jó volt, csak a hosszúságát kifogásolták a kóstolók. A beteg rokonnak, ismerősnek egy kevés főtt káposzta került a csomagba egy kis edénybe téve, mert bizony ennek a finomsága a lagzikáposztáéval vetekedett, vagy talán még annál is finomabb volt. Panni nene, miután a kosarakba berakta a kóstolókat, odaintette magához Pistikét és Petikét, akik ezt a percet várták türelmetlenül már reggel óta. Hiszen ezeknek a kóstolóknak a továbbításáért mindenhol kaptak egy kis ajándékot. Ami lehetett alma, körte, dió, mandula, túróskalács, mákos kalács. Sőt olyan hely is volt, ahol még egy narancsot kaptak, vagy egy kis pénzt – amit ha több helyen is kaptak –, egy kis játékra is jutott belőle. És volt olyan hely is, ahol egy pár szem „igazi” szaloncukrot, netalán csokoládét kaptak. Ezek után nem lehet csodálkozni, hogy ebben a cudar téli időben is jókedvűen taposták az utcák vastag havát, a csípős esti szélben. Mert ahogyan közeledett az esti szürkület, úgy mordult el az idő. Alig bukott le a Nap a Nagy völgy-tető mögött, az ereszekről lecsüngő jégcsapok máris hízni kezdtek. A csizmák talpa alatti hó pedig úgy nyikorgott, mint János koma szekerének kenetlen tengelyén nyikorognak a küllős kerekek. Mert a faluban a nyikorgás miatt mindig tudták, hogy János koma merre felé jár. Ilyenkor meg is jegyezték a faluban:

– *János koma most ereszkedik be a faluba az Ortás út felől! Most meg a Malomló úton, most meg a Deber felől, most meg a Gyűr-tető felől!*

Pistike és Petike nem sokat törődött a csizmatalpak alatt nyikorgó hóval, mert ők nem fáztak. Egy kosárba legfeljebb két-három helyre való kóstoló fért bele, ezért igyekezni kellett, hogy vacsoráig mindenhová eljuttassák. A kérdés csupán az volt, hogy melyiken vigyék egy-egy helyre. Mert volt olyan hely, ahol tavaly nem volt elegendő az ajándék, ezért most oda egyiken sem akarták elvinni a kóstolót. De most anyuka – Panni nene – úgy döntött, hogy minden ajándékot a tisztaszoba asztalára kell lerakni, és a végén mindent egyformán el kell osztani. Ahová vitték a kóstolót, mindenhol megkérdezték:

– *Hát a szalonna vastag volt-e?* – kérdezte Gyuri bátyó Pistikétől.

– *Az bizony vastag volt! Vastagabb volt, mint magának mind a tíz ujja, együttvéve!*

– *Hű! A teremtésit neki, akkor az ugyancsak vastag volt!* – hüledezett Gyuri bátyó, és hogy legyen fogalma, egymás mellé rakta mind a tíz uj-

ját, amelyekről még ha a bütyköket leszámoljuk, akkor is igen vastagok, a bütykökkel pedig még annál is vastagabbak.

– *Hát a kolbász sok lett-e?* – kérdezett ismét.

– *Hát!... a kolbász soha nem sok, még akkor sem, ha a maga kerítését abból lehetne megfonni!* – mondta bölcsen Pistike a vastag gallyakból font kerítésre mutatva, amellyel a porta be volt kerítve. De azért lett annyi, hogy magának száz nadrágszija is lenne belőle, ha bőrré válna.

– *Hallod-e, akkor ugyancsak ki tett magáért a Coca!* – mondta Gyuri bátyó ámuldozva, és máris jobb kezével araszolgatni kezdte terjedelmes alakját a derekán körül, amíg balkezevel a kóstolásra szánt hurkák közötti parányi kolbászra bökött:

– *Mégis ilyen kis darabot hoztál, hogy a macska ha meglátná, össze-tévesztené az egérrel, és rágás nélkül bekapná!*

– *Akkor járná az meg, mert ha bekapná, egy hétig is prüszkölné tőle, mert Izidor bátyó nem sajnálta belőle az erős paprikát. De nyugodjon meg, jövőre egészen biztos, hogy nagyobb darab kolbászt hozok!*

– *Ezt meg honnan tudod olyan biztosan?*

– *Onnan, hogy apu azt mondta, jövőre olyan nagy Cocát nevelünk, mint egy elefánt. Akkor pedig annyi kolbász lesz, hogy magának nem száz, hanem ezer nadrágszija is kitelne belőle.*

Erre aztán Gyuri bátyó már nem csak mosolygott, hanem egyenesen hahotázott, és jókedvében Pistikének egy körmös „barackot” nyomott a fejére, kezébe pedig két forintos érmét csúsztatott, amitől a gyerek olyan boldog lett, hogy majdnem elfelejtett elköszönni is. Már az utcáról kiabálta vissza:

– *Isten áldja Gyuri bátyó! Jövőre olyan hosszú kolbászt hozok, hogy majd hátyival hozom a kóstolót, de még abból is lecsüng egészen a hóra!* Ezután rohant hazafelé a havas utcákon, amelyet csak a fehér hó világított meg, és a házak ablakain kiszűrődő petróleumlámpák pislákoló fénye. Otthon boldogan tette a kétforintosát a tisztaszoba asztalán sorakozó ajándékok közé, amelyek hamarosan elosztásra kerülnek Pistike, és Petike között. Pár perccel később Petike lépett be a tisztaszoba ajtaján, havas csizmájával, és ugyancsak lógó orrával.

– *Mi baj Petike?* – kérdezte Panni nene a kedvét vesztett fiát, aki bántában közel járt ahhoz, hogy könnyes szemekkel szipogjon.

– *Marcsó ágyiék nem adtak semmit, csak ezt a három diót –*, mondta és közben a többi ajándékok mellé rakta az asztalra.

Első ránézésre látszott, hogy a három közül két dió pondrós, amit akár el is lehet dobni. Amikor letette, folytatta panaszát:

– *Pedig olyan gazdagok! Négy lovuk is van, meg sok tehenük, mégis olyan fősvények. Én ezt nem értem.*

– *Kisfiam, még te nem érthetsz mindent! A gazdagok attól gazdagok, hogy nem szeretnek adni semmit. Ha szükséged lesz valamire, akkor csak a*

magad fajta szegényre számíthatsz, és a gazdagtól ne kérj semmit, mert úgy sem ad. De azért nem szabad elkeseredned, mert látod, mások bőven adtak! – mutatott Panni nene a felosztásra váró ajándékokra, a tisztaszoba asztalára, amelyen volt minden: alma, körte, dió, mogyoró, mandula, mákos kalács, túrós kalács, és még ki tudja mi nem, még narancs is. Sőt, még néhány forint is, amiért a boltban más egyebet is lehet vásárolni.

Petike ettől megnyugodott, és máris örülni kezdett annak, hogy ami az asztalon van, annak fele az övé, az pedig nem semmi, még akkor sem, ha Marcsó ángyiektól nem kapott semmit sem a hárompondrós dión kívül. A kóstolók széthordásával kevesebb lett ugyan, de azért maradt bőven élelem a disznótornban. Különben nem vészett el az sem, mert akik most kaptak, vissza fogják adni, ha majd náluk lesz disznóölés. És milyen jó lesz majd, akkor kapni egy kis hurkát, ha a disznótorn olyan távolinak tűnik, mint az Ispánberki-tetőről tiszta időben a Kékestető.

Ez a decemberi nappal már csak ilyen. Rövidebb, mint a kóstolókban elküldött kolbászok bármelyike. A Gyűr-tető mögül a faluba bekukkantó Nap egy pár órára bepislant a házakra, utcákra, és mint aki máris dolgát végezte, lebukik a Nagyvölgy-tető mögött. Pedig nem végezte el dolgát, mert a hideget nem űzte ki a falu völgyéből. Sőt, mintha csalogatná is a hideget ezekkel a szavakkal:

– *Gyere csak, gyere, én már úgy is odébb állok!* És amint a vöröskorong már majdnem eltűnik, talpuk alatt a napközben megpuhult hó gyorsan keményedni kezd, és máris keményebb a sziklánál.

Az orrlukainkon beáramló levegő úgy szúr, mintha millió apró tűvel szurkálnák. Ekkor mondják azt, hogy foga van a napnak, amely dermeszteni tud. Ilyen tájra elnéptelenednek az utcák, mert mindenki jobbnak látja, ha a házak belsejében egy kis meleg után kutat. A Coca óljának padlásterében a tyúkok is csendben vannak, de ők nem csak az éjszakai hideg miatt hallgattak el. Az alattuk lévő ólból semmi, de semmi nesz nem hallatszik. A korábbi megnyugtató hangok elnémultak. *Nincs rőfögés, nyögés, szuszogás, csak az ijesztő csend. Érzik, hogy valami szörnyű dolog történt a Cocával, és az alattuk eddig jó meleg ól, egyre hidegebb.* Az eddig zajos udvar is elcsendesedett, mert a kinti munkájukat elvégezve, az emberek is a melegebb helyre, a házba mentek be, hiszen már a zsír, a tepertő is kisült. Azonban az utca felől – a nagykapu mögül – furcsa nyekergést hallani. Olyat, mintha egy kenetlen nagykaput az irányát változtató szél nyitogatná-csukogatná, csak egyik pillanatban csendesebben, a másik pillanatban erősebben. A Vitéz kutya, aki ez idáig a bőséges csontoktól degeszre tömött testével szunyókált, a kapu felé nyíló házikójában, értetlenül figyelt a hangok irányába. Nem tudta mire vélni az utca felől jövő hangokat, de miután a kapu egy nagyot koppant, heves csaholással rohant a koppanás irányába, hogy

a hivatlan látogatót elűzze. Ekkorra már a hivatlan látogató a biztonságot adó csukott kapu másik oldalán kiabálásba kezdett:

– *Isten áldja meg a ház népét, és adjon nagyok sok vastag kolbászt, és még vastagabb szalonnát, hogy a kapu előtt bebocsátást kérő szegény romának is jusson belőle valami!*

Miután bekiabált, ismét nyekergésbe kezdett valamivel, amiről később kiderült, hogy valamicskét hasonlít a hegedűhöz, csak éppen a húrjai közönséges vasdrótból lettek pótolva. A konyha ajtajához legközelebb álló Rozál nene kapta kezébe a viharlámpát, hogy a hivatlan látogatót felismerje, aki a kutyát ennyire felbosszantotta. Miután a kutyát a helyére parancsolta, kinyitotta a nagykaput, ahol Bélus neki feszítette vonóját a hegedűnek és teljes átéléssel babsavált egy nótát, amit senki sem ismert volna fel, még a „művész” maga sem. Legyen azonban becsületére mondva Bélusnak, hogy ő sohasem mondott olyat magáról, hogy olyan művész, aki még a szomolyai cigányzenekarban is megállná a helyét. Mint ahogy hegedűjéről sem állította, hogy annak hangja vetekszik egy sztradvári hegedű hangjával. Azonban az évek óta tartó gyakorlással elérte azt, hogy a ház lakóit kicsalta a lakásból, hogy aztán a kéregetéshez szükséges rövid mondókáját előadja. A ház lakói pedig könnyen lehet, hogy a mondóka-köszöntő nélkül is adtak volna valamit minél előbb, csak a hegedű még egyszer meg ne szólaljon. A viharlámpával kirohanó Rozál nene megpillantotta Bélus horpadt arcából rámeredő kéregető szemeket, és rákiáltott:

– *Mit keresel itt? !*

Erre a kéregető ismét előadta az előbbi mondókáját:

– *Isten áldja meg a ház népét, és adjon nagyon sok vastag kolbászt, és még vastagabb szalonnát, hogy a kapu előtt bebocsátást kérő szegény romának is jusson belőle valami.*

Bélus még folytatta volna, de Rozál nene dühösen fojtotta belé a szavakat, mert már a kóstolók elosztásánál is aggódva tekintgetett az apadó hurka és kolbász csomókra, és most olyan kér bebocsátást, aki tovább akarja apasztani ezeket a földi jókat.

– *No, ide aztán hiába jöttél, mert nem adok semmit, még akkor sem, ha úgy kopog a szemed, mint Pesta bá csizmájának patkója ezen a csonttá fagyott földön! Jöttél volna nyáron is, amikor a kukoricát kapáltuk, amit a Cocával feletettünk, amitől a Coca szépen kigömbölyödött. Akkor bezzeg az árnyékos fa alatt döglöttél, míg én ezzel a fájós derekammal a forró napon reggeltől-estig kapáltam!* – kérte számon Bélus nyári időtöltését, és eközben a derekát tapogatta, amiben eszelősen fájó nyilallások indultak el egyik oldalról a másikra.

Ettől úgy eltorzult az ábrázata, hogy Bélus úgy látta, annál okosabban semmit sem tesz, mint fogja zeneszerszámát, és gyorsan kereket old. Imre gazda akkor lépett ki a konyha ajtaján, amikor Rozál nene kemény intel-

meit szórta Bélus fejére, a nyári idő eltöltését illetően. A konyhából kiáramló levegővel sodródott kifelé a sült hús, sültkolbász, sültthurka és a főtt káposzta észtesztően étvágygerjesztő illatának általános keveréke, amiből már az udvaron – de még az utcán is – lehetett következtetni a nagyon finom vacsorára. Ettől az illattól Bélus ádámcsutkája szapora le-fel menő mozgásba kezdett. A szájában ide-oda billegő nyelve, olyan csettintő hangokat hallatott, mint nyáron a földet hasogató szántóeke után, a kövér kukacot találó barázdabillegető madár csinál örömeiben. Azonban ő még messze járt, hogy ilyen örömben része legyen.

– *Ejnye, ejnye Anyámasszony! Hogy van lelke a szegény embert alamizsna nélkül elküldeni? Nem fél attól, hogy az Úr Jézus ezt nem bocsátja meg magának? Hiszen Jézus is azt mondja, hogy adni kell annak, akinek nincsen!* – csitította anyósát a vő.

– *De azt is mondta, hogy a szegénynek sem árt meg ha nyár időben – amikor melegen süt a Nap –, egy kis kapálással sanyargatja a testét, és nem az árnyékban heverészik –, vágott vissza az anyós.*

– *Hol van már a nyár, meg aztán még mikor lesz?! Még addig sokat kell aludni, mert még tél van és hideg. Ez az ember meg itt fagy meg ebben a cudar hidegben. Egy kis melegkáposzta neki is jut az edényébe –,* mondta erre a vő.

– *Te tudod! De ha nyáron nem lesz élelem, majd együtt legelsz a tehenekkel, és úgy fogsz a kapáláshoz!* – jelentette ki Rozál nene dühösen és ellépett Bélus útjából, aki részére ezzel a mozdulattal szabaddá vált az út a fenséges illatokat árasztó konyha belsejébe.

Első pillanatban nem akarta elhinni, hogy szabaddá vált az út befelé. Fel-nézett a tiszta égboltra, de még annak föléje is, és úgy látta, hogy egy angyal lép ki a fényes csillagok közül Imre gazda személyében, azért, hogy őt a konyhába bevezesse. Bent még töményebben csiklandozták orrlyukait kint az udvaron még csak foszlányaiban érezhető illatok. Ezért aztán úgy érezte, hogy pusztán ezért a tömény illatok belélegzéséért elő kell vennie a zeneszerszámát a kopottas tarisznyájából, hogy különleges élményben részesítse a bentlévőket, akik már emeltebb hangulatban tömték magukba a jobbnál-jobb falatokat. Pesta bá, aki a tepertő kisütése közben már egyszer kijózanodott a nap folyamán, nem tudott ellenállni annak, hogy ezeknek a finom falatoknak a fogyasztása közben egy kis pálinkát, egy kis bort le ne eregessen a torkán. Tisztában volt azzal, hogy nem lesz mindennap disznótor, ezért aztán akkor kell enni és inni, amikor erre lehetőség van, mert holnap már nem lesz. Holnap már újra spórolni, kuporgatni kell, hogy Emil fiának minél többet tudjon adni, aki aztán annak rendje és módja szerint, majd el is dorbézolja, ugyanúgy, mint eddig. A tepertő kisülése után elfogyasztott szesz ismét megtette hatását, mert Pesta bá szemei ismét beszűkültek, sőt olykor le is csukódtak. Így amikor Bélus hegedűjének

húrfjai megrezdültek, nem tudta eldönteni, hogy a fenséges hangok a való-
ságban hallható hangok-e, vagy már az álomvilág hangjai. Ezért aztán
szemhéjai egy parányi résen engedték szemgolyóinak, hogy kitekintsenek a
valós világba, ahonnan a furcsa, nyekergő hangokat lehetett hallani. És
ekkor meglátta maga előtt a kopottas ruhába öltözött embert, akinek vállá-
ról sok vihart megért tarisznya lógott, míg hegedűjével valami ismeretlen
nagy művet bazsevált, és közben hallgatóságának egyfolytában hajlongott.
Ekkor hasított belé az a felismerés, hogy a sok jó ételt, italt a napfolyamán
már elfogyasztotta, de még egyetlen nóta nem sok, de még annyit sem da-
lolt. Enélkül pedig a disznótor sem ér semmit! Mert csak a testet táplálni
nem elég. A lélek húrfjait is meg kell néha mozgatni, hogy felszínre törjön
belőle a bánat, esetleg némi öröm is. No, ez utóbbiból volt a legkevesebb.
Részben azért, mert a potya evésre-ivásra alkalmat adó disznótor, és lagzi
ritkábban fordult elő, mint a bánatot okozó egyéb sok más dolog. Éppen
ezért a hegedű hangjára felfigyelve, próbálta felismerni a Bélus által
bazsevált művet, hogy ő is ráhangoljon, és dalával érthetőbbé tegye azok
számára is, akiknek zenei hallása még erre képtelen. Egy idő után azonban
rá kellett arra jönni, hogy erre még az ő kifinomult hallása is képtelen.
Ezért aztán egy határozott karlendítéssel intette le a művészt, aki nem kés-
lekedett ennek eleget tenni, mert azt remélte, hogy most következik számá-
ra a disznótori menük végigköstölése, amire már epekedve várt. Ez a kós-
toló azonban nem következett be, mert Pesta bá eképpen szólt Bélushoz:

– Ismered-e azt a nótát, hogy: „Réten, réten a szomolyai réten?”

Bélus, aki ismerte az eddig hegedült művet is, nem késlekedett rá vágni,
hogy ismeri. Ebben nem is hazudott, mert valóban sokszor hallotta már és
ennélfogva ismerte is csak éppen eljátszani nem tudta. Ezt azonban jobb-
nak látta, ha nem vallja be, mert akkor rögvést kitessékelik a finom illato-
kat árasztó meleg konyhából, a dermesztően hideg, havas utcára. Ilyen szí-
gorú önkritikát azonban senki sem várhat el attól, aki a melegkonyha és a
hideg utca közötti lehetőségek között lebeg. Így aztán hegedűjén óvatosan
húzgálta a vonót, azaz kereste a megfelelő hangot – röviden – hangolt, majd
egy merész elhatározással folyamatossá tette a nyekergést. Pesta bá pedig
elkezdte a nótát:

„Réten, réten, sejt a szomolyai réten.
Elvesztettem a rezes nyelvű késem,
Késem után a karikagyűrűmet,
Azt sajnálom, nem a régi szeretőmet...”

A konyhában hamarosan olyan zűr-zavar támadt, hogy a józanabb hallga-
tóság máris fejét tapogatta a görcsös fájások miatt, mert a nótáénekes, és a
hegedűművész nem találták meg a közös hangot a többszöri próbálkozás

ellenére sem. Ezért olyan bábeli hangzavar alakult ki, amit józan ember már képtelen volt elviselni. Így történhetett meg az, hogy ezt a bábeli hangzavart egy hatalmas dörrenés szakította félbe, és ezt követően Rozál nene hallatta hangját, miután a kezében tartott nagyfazék fedőjét (fedelét) a konyha kövezetéhez vágta:

– *Most már pedig elég! Azt akarjátok, hogy én is megbolonduljak?*

Mars kifelé! – kiabálta, és kinyitotta az ajtót, mire természetesen síri csend lett.

Ez a síri csend nagyon is érthető volt, ha arra gondolunk, hogy kint olyan hideg van, hogy a házereszéről lecsüngő jégcsapok hossza, a Rozál nene járóbotjának hosszával megegyeznek, de annál jóval vastagabbak. Ezt a körülményt mérlegelve Pesta bá, és Bélus nem is próbálták megkísérelni azt, hogy ezt a csendet a nótával és a zenéléssel megtörjék, mert abból részükre semmi jó nem származott volna. Azonban Rozál nene ha már egyszer azt mondta: „*Mars kifelé!*”, akkor azt már megmásítani nem lehet, ezért Bélusnak mennie kellett. Előbb azonban rámutatott a sok vihart látott kéregető tarisznájára – ami egyben a hegedű tokjának szerepét is betöltötte –, és rárivallt megszeppent gazdájára:

– *Vedd elő az ételhordót!*

A megszeppent ember benyúlt a tarisznájába mélyére, és előhalászta az ócska ételhordóját, amelyen a zománc már csak foltokban volt található, amint tavasszal szántóföldeken az olvadó hó. Így aztán az jobban hasonlított a gazdájára, az meg a pulykatojásra a sok-sok szeplő miatt. Rozál nene nem késlekedett. Kikapta remegő kezéből az ételhordót, és két merítőkanál káposztát bele lottyantott, majd ismét rákiáltott:

– *Mars kifelé!*

Ez a kiutasítás most már egy perc idő, az nem sok, de még annyi halasztást sem tűr, olvasta ki Rozál nene villámló, haragos szemeiből a művész. Ezért aztán szorosan fogva káposztáját, tarisznáját, hegedűjét és vonóját, a nagykapun át kiviharzott az utcára, ahol rohanni kezdett, nehogy elvegye tőle valaki a finom disznótoros káposztát, mielőtt haza érne.

A zenész távozásával egy csapásra megváltozott a hangulat, az egyre finomabb illatokat árasztó konyhában, ahol már minden földi jó megfőtt, és ki-sült, ami egy disznótoros vacsorához nélkülözhetetlen. Megfőtt a disznótori leves, a disznótori káposzta, és megsült a hurka, a kolbász, a hús, és ki-sült a tepertő is. Panni nene – a ház asszonya – óvatosan tapogatta fájós derekát. Nem bánta volna, ha túl lett volna a disznótoros vacsorán is, hiszen neki abból is főleg a munka jutott. Nem is volt kedve ahhoz, hogy a vacsora helyül a szobát jelölje ki, amit szintén bekoszolnának a disznótor résztvevői. A tisztaszoba pedig főleg nem jöhetett szóba, hiszen az becse-sebb vendégek számára volt berendezve, nem holmi sógorok és komák részére, akik majd a bortól, pálinkától hevülve még táncra is perdülhetnek.

Miután a levesestál a párolgó levessel az asztal közepére került, a sógorok, komák, sógorasszonyok és komámasszonyok, bátyók és nenék, körbe ülték a tálat, és egy rövid hálaima után meríteni kezdték tányérjaikba a levest. Sándor bának kellett volna kezdenie a leves merítését, azonban Pesta bá mohó éhségében elkapta az idősebb elől a merítőkanalat, és telemerte saját tányérját. Julis nene igen restellte férje-ura mohóságát, ezért nem állhatta meg szó nélkül:

– *Minek kell kapkodnia?! Jut úgyis mindenkinek!*

Pesta bá figyelembe sem vette asszonyának intelmeit, helyett mohón szűr-csölte a levest, hogy sort kerítsen minél előbb az asztalra külön tálba kirakott velőscsontok szívogatásához is. A hosszú asztal mellett végül mindenki merített levest, és hangos szűr-csöléssel eregették le a jó meleg disznótórt ételt, amire már régóta áhítoztak. Nem is beszélt most egyikük sem, mintha egymással versenyeztek volna, hogy kinek lesz előbb üres a tányérja. Úgy tűnt, mintha ez az egész disznótórt a nagyevők gyülekezete lenne, akik mindaddig nem fecsérelik az időt holmi pletykára, amíg étel van az asztalon. Mert János komának igen jó étvágya van, és ha netalán ezzel dicsekedne, ezt bárki elhiheti, nem úgy, mint egyéb más dicsekvéseit, amiből bőven lehet tőle hallani. Elemér sógort sem kell emiatt sajnálni, hogy étvágytalan, ugyanis étkezései után kevés morzsa marad az asztalon, és ha netalán a verebek ezekre a morzsákra számítottak volna, jobban teszik, ha az utcán mindenkor található párolgó lócitromok után kutatnak. András sógorra, erre a nagy behemót, tenyeres-talpas emberre nem lehet ráfogni még a legrosszabb indulattal sem, hogy a mai napon fordult étvágyára. Terjedelmes alakja, korábbi, igen jóízűen fogyasztott reggelikre, ebédekre, és bőséges vacsorákra utaló jeleket egyértelműen magán hordozza. Mégis ő nem eszik gyorsan, nem kapkod evés közben, és mégis az ő tányérjából fogy el először az étel. Ez azért történhet meg, mert a rágással nem bibelődik, hanem ami a száján befér, azt rágás nélkül le is nyeli. Az is igaz, hogy nincs is már neki, amivel rágjon. Arra sem emlékszik, hogy az utolsó fájós fogát mikor húzta ki a falu kovácsa, úgy elszaladt vele az idő. Különbösebb hiányát nem érezte fogainak, viszont jobban tudott nyelni, mint egy óriáskígyó, csak éppen a táplálék haladását ő nála nem lehetett nyomon követni. Pesta bá többet evett, mint amit az étvágya diktált. Jól tudta, hogy ez a mai nap egy ritka alkalom, és ezt ki kell használni, mert ezután szűkebb napok, hetek következnek, amik a folyamatos spórolás miatt rá várnak. Amint a levest bekanalazta, a csontos tál felé nyúlt, ahol különböző méretű csontok vártak arra, hogy az ingyenc falatnak számító velőtől valaki megszabadítsa már őket, hogy ezt követően a Vitéz kutya fogai között apró darabokra őrlődjenek. Az csak természetes, hogy a legnagyobb csontot fogta a kezébe, és egy hegyes késsel piszkálgatni kezdte a csont közepében rejtőzködő velőt. Amikor kellőképpen fellazította, rátapasztotta száját és

szívogatni kezdte, de a velő ellenállt. Ezért aztán nagyobb erővel szívta, mi- nek hatására úgy behorpadt az arca, mint a sovány Bélusé, csak ő nem volt sovány a kuporgatások ellenére sem. A kitartó és erős szívás hatására kiugrott a velő, Pesta bá nyelőcsővéig meg sem állva, amikor is egy nagy nyeléssel lement a gyomrába. Ezután elégedetten emelte a petróleumlámpa irányába, hogy megnézzze, át lehet-e rajta látni, vagy esetleg maradt még benne egy kis finomság. Mivel nem látott át rajta, ismét szájához emelte, és teljes erejéből szívogatni kezdte, hogy még a csont másik végében rejtőzkö- dő velőt is felszínre hozza. A nagy szívás hatására a velő ismét megiramo- dott, és követte testvérét Pesta bá gyomrába. Mivel a csont teljesen kiürült, a szabaddá vált járaton hirtelen betóduló levegő olyan sípolást produkált, mint Antal bátyó csősz sípja, amikor azzal a tolvajra sípolt. A mennyezetről lecsüngő pókháló ide-oda lengett, mintha vihar közeledtét jelezné, pedig csak a csontba beáramló gyors levegőáramlás lebegtette. Julis nene ideges fejcsóválgatás kíséretében szólt férje urára:

– *Miért kell ilyen falánk módon enni?!* A Vitéz nem habzsol ennyire! – szapulta meg az urát, és dicsérte meg a kutyát, amelyik a csontokat óvato- san rágcsálta, vagy azért mert tudott vigyázni a jó modorra, vagy azért, mert már tele volt a hasa.

Pesta bá ezúttal sem reagált Julis nene pirongatására, hanem füle mellett elengedve, újabb csont után nyúlt.

A leves után következett a finom disznótóri káposzta, hússal tele vagdalva, hogy az érzékenyebb emésztésű emberek epeműködését próbára tegye. Ilyen vacsorák után szokott előfordulni, hogy elindul az epekő, majd egy éles kanyarban elakadva, görcsölni kezd. Ha már a vacsora jó volt, az azt követő éjszaka görcsökkel teljen el. Persze, mindennek ára van! Magda nene csendben tapogatta mája környékét, olyan riadt tekintettel, mintha az ő epekőve még az éjszakát sem lenne hajlandó megvárni, hanem máris ide-oda moccan. Így született meg benne az az elszánt fogadalom, hogy ezen az estén már egy falatot sem eszik, bármilyen finomak is azok, hiszen ezután jön a hurka, a kolbász, a sült hús. Káposzta után Panni nene a pá- rolgó hurkát tepsiben tette az asztalra, ami még sercegett is a paprikás zsírban, hiszen most vette ki a kemencéből. A barnára sült hurka olyan el- lenállhatatlan illattal töltötte be a konyha belsejét, hogy akibe még fért egy falat étel, az nyomban nekifogott a hurka evésének. Aki meg nem fért, me- hetett panasszal a Teremtőhöz, hogy neki miért nem teremtett nagyobb gyomrot. János koma és Pesta bá is sóvárogva, bánatosan néztek a párolgó hurkára, amiből már egy falatot sem képesek enni, mert telefalták magu- kat még a káposztával. Hiába eregették az ételek után a jobb fajta lőrét, mégsem sikerült helyet csinálni a további finom ételeknek. Nem maradt más számukra csak az, hogy figyeljék, miként falatoznak mások a jobbnál- jobb falatokból, mint például a most asztalra kerülő sültkolbászból. Az

ilyen figyelés azonban mindig irigységgel végződik, mert a falatozásban kintartók a legjobb falatokkal tömnek tele a gyomrukat, azok szeme láttára, akik már egy morzsányit sem képesek enni. Az utóbbiak ezért aztán nem bánnák, ha történne már valami olyan dolog, ami ezt a féktelen falatozást megállítaná. És mintha ez a kívánság máris teljesülne, az utcáról dörömbölés hallható. A fából készült nagykaput verték-ütötték, bebocsátást kérve, majd tepsikkel csináltak olyan csörömpölést, amit már mindenki nagyon jól ismert, Rozál nene pedig méginkább:

– *Hurcolkodjatok a kapu előtt nagyon gyorsan, mert forró vizet öntök a nyakatokba, ahogyan a tyúknak szoktam, mielőtt megkopasztom!* – kiáltott a kapu előtt kéregető szándékkal tepsiket verő három fakó gyerekre, akik a kaputámasztó karóval belülről betámasztott kaput döngették, majd egy sebtében fabrikált versikébe kezdtek:

*Kint nagyon hideg van!
Bent jó meleg a hurka!
Kérünk egy-egy szálat
Ide a szatyorba!*

– *Még csak az hiányzik, hogy egy-egy szál hurkával kurtítsátok meg ezt a kevéske hurkát! Mi meg döögöljünk éhen a jövő ilyenkorig, mert ilyen holmi kéregetőkre elpazaroljuk!*

– *Kotródjatok innen, mert máris hozom a forró vizet!*

A kéregető gyerekek ijedten rebbentek széjjel a kapu mellől, azonban a mentőangyal most is megjelent Imre gazda személyében, ugyan úgy, mint Bélusnál megjelent:

– *Ejnye, ejnye anyámasszony! Csak nem küldi el őket üres kézzel? Azt mondanák a faluban, hogy nálunk van a legszegényebb disznótor, ahol még egy harapásnyi hurka sem jut a kéregető gyerekeknek.*

– *Azt mondd mindenki, amit akar! A faluban úgy is megszól aki akar, ha keveset adsz, ha semmit, ha sokat, mert a pletykásoknak az a dolga, hogy mindenkit megszóljanak unalmukban. Pedig mindegyiknek lenne dolga saját portáján is, ahol szintén előfordulnak olyan események, amiről lehetne beszélni naphosszat.* – mondta Rozál nene a falu véleményével kapcsolatban a saját álláspontját. Miután elmondta, mégiscsak kihozott egy szál hurkát és a három gyerekeknek egyenlő arányban eltördelte. Így ők sem bánták meg, hogy a gazda hangjára mégis csak visszasomfordáltak a kapuhoz. Miután a kóstolót markukban érezték, tepsik összeveréséből származó iszonyatos csörömpöléssel végig viharoztak az alvégen, ahol legtöbbször már szunyókáltak a dunna alatt a házikókban, és ennek a csörömpölésnek hatására azt álmodták, hogy most omlanak le Jerikó falai.

A Gyűr-tető mögül a Hold szépen araszolgatott egyre feljebb az égre, és lett egyre világosabb a hóval borított utcákon, amelyen már a kéregető gyerekeken kívül más nem járt. Minek is járt volna ilyen morcos télidőben bárki is, ha ezen a napon dolga már nincs, a dunna alatt pedig jó meleg van. Akinek azonban olyan szerencséje van, hogy disznótorban – terített asztal mellett – töltheti az estét, nem érdemes még alvásra gondolnia sem, hiszen olyan sok még az este, a disznótor meg kevés a télen. Jól tudták ezt a komák, és sógorok is, akik semmilyen távozásra utaló mozdulatot nem tettek, amiből Rozál nene azt állapította volna meg, *hogy sem enni, sem inni nincs kedve már senkinek*, ezért odébb állnak hamarosan. A távozásuk miatt nem bántódott volna már Panni nene és Imre gazda sem, mert fáradtak is voltak, meg aztán ennyi lökött-ütődött sógorból kevesebb együttlét is elég, hiszen egyik részegebb, mint a másik. De hát illetlenség lett volna akármilyen finoman is kinyilvánítani, hogy már nélkülük is jól éreznék magukat, vagy talán még jobban is. János koma sem volt annyira érzékeny, hogy tudatára ébredt volna már annak, hogy ha esetleg elkészönné, nem hiányolná senki, de még világháború kirobbanása sem következne be azonnal emiatt. Így hát szépen eszegetett a sültkolbászból folyamatosan, és lőrével időszakosan öblögette a torkát. Úgy tűnt, hogy régóta készült már erre a disznótori vacsorára, mert iszonyatos mennyiséget zabált már az este, mégsem telt még el a jobbnál-jobb falatokkal. Rozál nene aggódó tekintete kísérte figyelemmel, hogy János koma előtt már alig van kolbász, ezért próbálta figyelmét más irányba terelni:

– Komám uram! Egyen már hozzá egy kis kenyeret is!

– Köszönöm komámasszony, köszönöm, de jó nekem a kolbász is. Nem vagyok én olyan válogatós! Egy kis kolbász, egy kis sült hús az én igénytelen természetemnek nagyon megfelel! Ha meg ezekre még egy kis boroska is megkerül, akkor meg főleg minden annyira jó, hogy ilyen helyről elmenni bűnnek tartanám.

Ezekkel a szavakkal próbálta megnyugtatni Rozál nenét, aki azonban ahelyett, hogy megnyugodott volna, még idegesebb lett. Idegesebb azért, mert nem tehette meg azt János komával, hogy elveszi előle az ételt, vagy csak egyszerűen ráborítsa az asztalt, amit ilyen falánk potyaevő meg érdemelne. Mert annak aztán nagy híre lenne, hogy náluk olyan disznótor van, ahol még azt a kis sültkolbászt is sajnálják. Nem azt mondanák, hogy ez a bélpoklos ember már a második méter kolbásznál tartott, és azért borították rá az asztalt, hanem azt, hogy még azt a „kis” kolbászt is sajnálják. Ezért aztán tehetetlen dühében kirohant az udvarra, hogy ne legyen tovább szemtanúja annak a féktelen zabálásnak, ami a konyhában zajlik. Elemér sógor is bánatosan nézett a tepsiben olyan ingerlően illatozó sültkolbászra, és sült húsrá, amikről ő már egy falatnyit sem képes elfogyasztani, hiába öntözgeti lőrével egyre gyakrabban. A gyakori lőrézés viszont megtette hatását, mert sírásra

hajló hangulatában panaszába kezdett:

– *Mondja meg nekem valaki nyíltan, és őszintén, ide a szemembe: – Hát úgy nézek én ki, mint akit már temetni kell?! –* mondta, és az utolsó szavaknál elcsuklott a hangja, mert ez máskor is könnyen megesett vele ha iszogatótt.

Egyedül élt kis házikójában, amire már többen szemet vetettek, ezért felajánlották, hogy majd eltemetik, ha meghal. Mivel egyre gyakrabban tettek ilyen ajánlatot, kezdett miatta egyre bosszúsabb lenni, mert ő még nem akart meghalni annak ellenére sem, hogy a házáért máris eltemették volna. Sándor bá igyekezett vigasztalni:

– *Sógor! Sógor! Ne essen kétségbe, jobban néz ki maga annál, hogy temetni lehessen. Akik meg ezt szeretnék, lehet, hogy előbb kerülnek a Szent János szobor mögé a temetőbe, mert nincs az senkinek sem a homlokára írva, hogy a halál mikor jön el érte.*

– *De akkor miért akarnak máris eltemetni?*

– *Miért?! Miért? Hát a házáért, a kis vagyonáért! Gondolja csak meg, az a kis deszka koporsó, ami vele jár hókusz-pókusz, huszad részébe sem kerül annak a vagyonkának, ami magának van! A többi mind meg marad annak, aki majd eltemeti. Antus Marinak, Busának senki sem jelentkezik az eltemetésére, senki sem várja a halálát, mert nem marad utána semmi örökölni való. Ezért aztán nem figyeli őket senki sem, hogy élnek-e, halnak-e?*

Elemér sógor, a mámoros állapotával, semmit mondó szemekkel figyelte a petróleumlámpa kanócát, amely szép lassan szívta fel a petróleumot a lámpa tartályából, és ha az utolsó cseppet is kiszívja, kialszik a láng.

– *Azt mondja sógor, ha nem lenne semmim, akkor jobb lenne, mert nem örökölné senki semmit, így aztán nem várnák a halálotat?* – szólt Sándor bához, várva tőle valami megnyugtató bölcsességet.

– *En nem mondtam, hogy jobb lenne. En csak azt mondtam, nem várnák a halálát, az biztos. De az is igaz, hogy nem is köszönne senki, mert még arra sem tartanak érdemesnek. Olyan lenne, mint a tiszta levegő, amely észrevehetetlen azért, mert át lehet rajta látni –,* mondta végül Sándor sógor.

No, ettől bizony nem lett okosabb. Az se jó ha van, meg az sem ha nincs vagyon. Megvakarta tarkóját, és tovább bámulta a lámpa kanócát, mintha az nagyobb bölcsességgel szolgálna számára. Mert az lenne a jó, ha élete során úgy élné fel a vagyont, mint a kanóc a petróleumot. Igen ám! De mi van, ha jön egy szellő, és elalszik a láng? Mi lenne? Megmarad a petróleum! Ezért szeretnék hát az én lángomat is elfűjni!! – értette meg végül, hogy miért várják az ő halálát.

– *No, megálljatok disznók! A mai naptól gondom lesz arra, hogy kevesebb maradjon részetekre. Annyi, ami legfeljebb arra a deszka ládára elég!* – morogta magában, és máris a löre után nyúlt, mintha máris az ő vagyona

lenne kevesebb azzal a gyenge minőségű borral is.

András sógor nem figyelte az előbbi szomorú párbeszédet, ami a hallással foglalkozott, meg holmiféle örökséggel. Annál sokkal jobbnak tartotta azt, ha az előtte megterített asztalról a földi javakat kóstolgatja. A folyamatos evésről már szó sem lehetett, hiszen már csak a szeme kívánta azokat, a gyomra már annyira tele volt, mint Rozál nene epehólyagja epével, a megunt vendégek miatt.

– *Miklós sógor! Öntöttem magának is pohárkával!* – próbálta életre kelteni a bóbiskoló sógort, aki már csak testével volt jelen a disznótoron, a lelke pedig az álomvilágban kóborolt, ahonnan azonban mégiscsak meghalotta ezeket a kínálgató szavakat:

– *Mi az? Mi az? Miféle pohárkáról beszél.*

– *Hát erről-e!* – lökte az ébredező sógorának orra alá a tenyeres-talpas András sógor a lőrével teli poharat.

Ekkor lépett be Rozál nene a pipafüsttől még homályosabb konyhába, és látnia kellett, amint a részeg embert András sógor kínálgatja:

– *Nem látja, hogy már így sem bír megállni a saját lábán?!
Tán maga akarja hazavinni a hátán? Mert a szánkót az nem adom oda,
annyi szent!*

Rozál nene aggodalma nem volt alaptalan. A disznótorban már alig maradt valaki. Az asszonyok már mind haza mentek. elment Magda sógorasszony, Ilonka nene, Julis nene, János koma, és most távozott el Sándor bá, valamint Elemér sógor is. Már csak András sógor, János koma, és Miklós bátyó maradtak, de már ők sem tudták, hogy minek vannak. Enni már nem ettek, de már inni is alig ittak. Az italnak sem volt már hely a gyomrukban. A gyerekek – Pistike és Petike – már javában aludtak. Álmukban sokkal, de sokkal több ajándék volt a tisztaszoba asztalán, mert a gazdagok is bőven adtak. Persze az édesálomban még ilyesmi is előfordulhat. Olyan korán kezdődött számukra a nap, hogy az álom korábban nehezedt szempillájukra, mint más egyéb napokon. Csak a hótól elázott kiscsizmájuk árulkodott arról, hogy mennyit csetlettek-botlottak a disznóölés napján a portán, és az utcákon, amerre csak dolguk akadt. A Vitéz kutya is csendben szundikált befüggönyözött házikójában. Hasa telve finomabbnál finomabb csontokkal, így most nem álmodott velős csontokkal. E helyett azt álmodta, hogy már nyár van, melegen süt a nap, és ő fekszik a gazdája lábánál. A macskának nem kellett meleg nyári napokról álmodnia, mert neki a meleg megfogható valóság lett most is, a búbos kemence felfűtött padkáján. Nem is álmodott ő semmilyen melegről, de még egerekről sem, mert a disznótorban ettől sokkal finomabb falatok között válogathatott. Ezért aztán még az sem érdekelte, hogy az italos emberek zsivajogtak körülötte, mert már hosszabb ideje mélyen szundikált. Olykor öntudatlanul nyújtózkodott egyet, majd mozdított lábain, amelyek a fekvéstől zsibbadáshoz kezdtek. Imre gazda feleségével – Panni nenével – kezdtek már biza-

kodni, hogy számukra is eljön a pihenés ideje, mert a vendégek készülődtek hazafelé. Semmit sem vártak már jobban, mint egy kis csendet és nyugalmat egy ilyen mozgalmas nap után.

Kint egyre hidegebb lett, és egyre világosabb, miután a havas tájra a teli Hold ezüstös fényével rásütött. Talán azért, hogy a hazafelé induló sógorok, komák a hidegben józanodjanak, és a világosabb éjszakában előbb hazataláljanak. János koma ment elől. Kezében az imbolygó viharlámpa fénye, minden pillanatban változó alakokat rajzolt a fehérre meszelt házak falára, amelyek szorgalmasan követték őket a hazafelé vezető úton. Elemér sógor ment a nyomában, és követte őt Miklós sógor jobbra-balra löduló alakjával. Hol egyikük, hol másikuk pottyant le a hóba, mely pihéivel védte őket, nehogy valami bajuk essen ebben a cudar hideg éjszakában. János koma kezdett a nótába, majd a többiek is nótázni kezdtek:

*„ Még azt mondják részeges vagyok,
Pedig csak a jó bort szeretem nagyon,
Megverem a csizmám szárát,
Csókolom a babám száját.
A kecskének nagy szakállá van,
Az anyósnak nagy pofája van,
Háziállat mind a kettő,
Verje meg a jeges eső.*

HÓFORRÁS A FALU SZÉLÉN

Visszatekintés

1955-ben a Bükk hegység alján több helyen is kőolaj után kutatnak a „Kőolajfúrási Vállalat” dolgozói. A kutatófúrások – Eger déli részének kivételével – eredménytelenek voltak. Ez év őszén került sor Bogács község és környékének kutató fúrásaira. A falu északi szélén, a tervezett mélységig lefúrt lyukban sem találnak kőolajat, és gázt sem. Ezért a geológia elrendeli a fúrás pont felszámolását. A fúrórudak kiépítése folyamatban van, amikor este tízóra felé jár az idő. A fúrómester leállítja a munkát, hogy a szokásos műszakvégi jelentést megírni bemenjen a pihenő bódéba. Előzőleg két fiatal fúró munkásnak, a munkapad és gépek körüli takarítást adja utasításba. Ők azonban ehelyett – virtusból – a géphez babrálnak és komoly műszaki és személyi balesetet okoznak. A baleset hatására visszazuhanak a fúrólyukba, a még kiépítésre váró fúrórudak. Átütik azt a földréteget, amely a meleg víz felszínre törését eddig megakadályozta, és eddig ismeretlenül bújt meg a föld mélyén. Az eseményt követően alig félóránnyira felszínre tört a víz! Erről is szól ez a történet.

Munkába állás (1955)

A szeptember végi napsugár eső után is melegen ontotta áldását, a szőlőfűrtöket érlelő hegyoldalakra, melyek úgy takarták el Szomolyát a faluba érkezők szemei elől, mintha tudatosan rejtegetnék lakóikkal együtt. A szőlősgazdák pincéik előtt mosták a hordókat, hogy tiszta edénybe kerüljön a jónak

ígérkező termés. Ezen az őszön más is történt a falu életében. Hatalmas teherautók – terjedelmes rakományokkal – fröcskölték a sarat a falu utcáin. A libák – amelyek ez idáig háborítatlanul uralták a víztócsás utcákat –, ijedten rebbentek széjjel, bemenekültek az útmenti árokba. Éppen úgy szokatlan látvány volt nekik, mint a falu lakóinak, akik értetlenül nézték az utca forgalmát.

– *Mik ezek a gépek?* – kérdezte az egyik bámészkodó a másiktól, akinek a szája is tátva maradt az óriás gépek látványától.

– *Nem tudom, csak nem valami katonai gyakorlat?* – kérdezett vissza a másik.

– *Ugyan már Jóska bátyám, ne ijedjen meg, hiszen ezek az olajkutatók* – nyugtatta meg a bámészkodókat egy fiatalabb férfi, aki tájékozottabb volt náluk.

Egy darabig még néztem én is, a lassan vonuló óriásokat, aztán hazamentem, hogy beszámoljak a falunkba érkezőkről.

– *No látod, oda kellene menned dolgozni, mert fogytán van a pénzünk! A sógorod is ott dolgozik!* – tette még hozzá anyám.

Anyámnak erre az ajánlatára valami bizonytalan érzés lett úrrá rajtam. Az iskolapad után miképpen tudnék én dolgozni ilyen óriás gépeken? A bizonytalanságom ellenére mégis úgy éreztem, hogy meg kell próbálnom. Ugyanis az már bizonyossá vált, hogy egy ideig nem tanulhatok tovább, mert apám betegsége tartós marad.

– *Megyek, beszélek sógorommal!* – mondtam anyámnak és elindultam a lakásuk felé. Szerencsémre otthon találtam. Rövid beszélgetés után viccesen kérdeztem:

– *Nem tud egy jó munkahelyet, ahol keveset kell dolgozni, és sokat lehet keresni?*

– *Ha munkahelyet akarsz, ne legyél nagyon válogatós. Gyere el a „Kőolajfűrészi Vállalathoz”, ahol én dolgozom. Ott biztosan van felvétel. Úgy hallottam a lyukbefejező berendezésnél van egy üres hely. Ha érdekel, holnap megkérdezem* –, fogta komolyra a szót.

– Kérdezze meg, mert érdekel! – válaszoltam, és mint aki jól végezte dolgát, elköszöntem. Sógorom másnap délután már jött is, hogy mehetek, mert vár a főnök. Gyorsan átöltöztem, hogy illő módon járuljak a nagytekintélyű főnök elé, és elindultunk a fűrészhez.

– *Hát ő lenne az főfűrősmester elvtárs, akiről beszéltem* –, mutatott rám sógorom.

– *Ez még gyerek!* – mondta a nagytekintélyű főnök, miután jól megméregetett vizsla szemeivel.

– *Hány éves vagy te egyáltalán?*

– *Tizenhét!* – feleltem gyorsan.

– *Tizennyolc évesnél fiatalabbat nem vehetünk fel. Itt szilaj, kemény*

munka van, mindenféle időjárási viszonyok között a szabadég alatt, télen-nyáron, éjjel-nappal!

– Megállok én a helyem, csak tessék fölvenni! – mondtam kérően.

– Hát jó. Ha annyira akarod, holnap megbeszélem az üzemvezetővel. Remélem, korengedéllyel sikerül fölvenni.

– Sikerült!! Pár nap múlva munkába álltam a lyukbefejező berendezésnél, amely Szomolyán a Borda-hegyen volt megtalálható, Bogács község felé.

A háromlábú vastorony a sártenger közepében állt. Egy lánc talpas traktor, cementtel megrakott teherkocsit vontatott a tengelyig érő sárban, mert az vontatás nélkül moccanni sem tudott volna. A torony körül, vízhatlan ruhában, nagy csizmába öltözött markáns arcú emberek dagasztották a sarat.

– Hamarosan így nézel ki te is! – „vigasztaltam” magam, amint tekintetem körbe vittem a torony környékén foglalatosskódó embereken.

– Állj meg már te hülye! Felborítod a tornyot! – ordított egy szelid tekintetűnek nem nevezhető alak a lánc talpas vezetőjének. Pedig még messze járt ahhoz, hogy a toronyhoz érjen, de mindenáron hallatni akarta hangját. Utasítgató kiabálásából úgy ítéltam, hogy ő itt a főnök, a fűrómeszter.

– A mindenségit, emberevők közé kerültem! – nyugtáztam magamban, miközben hosszasan pislogtam a dühtől megkékvült arcú alakra. Az egyik munkás – megszeppent arcom látva – hozzám somfordált, és fogai között alig hallhatóan odasúgta:

– Ne törődj vele, hülye... Egy fejbiccentéssel adtam tudtára, hogy nekem is ez a véleményem.

Alig érkeztem a toronyhoz dolgozni, már azon törtem a fejem, hogy miképpen kellene innen meglépnem. De azért napokig színlelt alázattal igyekeztem felsőbbrendűségét elismerni, aminek hatására borvirágos orra és lila arca szelídebb színeket ölthetett. Rövid együttlétünk alatt egyfolytában macerált.

– Gyere csak gimnazista! Fogd ezt az emelőrudat! – szolt hozzám morcosan, és a kezembe lökött egy vasdarabot, egy kis magyarázattal:

– Ez lesz ezután a töltőtollad! – mutatott az olajos, zsíros csődarabra, és gúnyosan vihogott az arcomba.

– A fene enne meg az ilyen morcos embert, akinek még egyetlen barátságos szava sincs hozzám! – gondoltam magamban, miközben óvatosan szemléltem az arcvonásait, amelyen állandóan jelen volt a gög és az ostobaság.

– Hát tehetek én arról, hogy most nem a többiekkel járom a harmadik osztályt, hanem itt a Borda-hegyen, ilyen ütődött fűrómeszter irányítására kell a sarat taposnom? Természetesen nem én vagyok az oka, hogy nem tanulhatok tovább. Apám munkaképtelenné válása miatt kellett abba-

hagynom, mert pénzt kellett keresnem minden áron.

Pillanatnyi töprengés után fogtam az olajos emelőrudat, és utasítására bedugtam a tolózár kerekébe.

– Hórukk, emeld meg! – mondta dühösen.

Egyfolytában dühös volt! Csak egyszer dühösebb volt, mint máskor. Szerettem volna megkérdezni, hogy miért ilyen dühös, de a kéthetes munkaviszonyommal jobbnak láttam ezt a kérdést nem feszegetni.

– Emeljük rá a peremre, aztán belerakhatod a csavarokat, majd beépítjük a fűrőrudakat, és a réteget lecementezzük! – adta az utasításokat egyfolytában, mintha annyira értenék már minden munkafolyamathoz a toronynál.

A fejemmel biccentve jeleztem, hogy a parancsa szent előtttem. A csavarokat berakva, beépítettük a fűrőrudakat, és vártuk a cementező aggregátort, meg a váltást, mert bizony az idő csak eltelt, és a műszak már a vége felé járt.

– No, akkor holnap már ne gyere ide dolgozni! – szólt hozzám felémelt hangon.

Értetlenül, meglepődve néztem rá, amint ezt megmásíthatatlan határozottsággal mondta.

– Mit csináltam már rosszul? – néztem rá kérdőn, mert nem akartam hinni a fülemnek, hogy nem kellek tovább.

– A főfűrőmester utasítása, hogy holnaptól egy időre a bogácsi fűrőshoz kell menned, mert egy ember megbetegedett, és azt helyettesíted! – válaszolt kérdő tekintetemre.

Megnyugodtam, hogy nem a munkámmal van kifogása, mert ezt mások előtt is nagyon szégyelltem volna.

– De hát hogyan találom meg a fűrőst? – kérdeztem óvatosan, nehogy még jobban feldühítek.

– Van szemed, füled, meg szád és találd meg! Legalább nem unod magad a cementkötés ideje alatt –, mondta kárörvendően, mintha én bármiféle pihenőnek is ellensége lettem volna valaha is.

Másnap délben elindultam Bogács felé Gyúrtetőn át, magam mellett tolvaa a kerékpáromat. A meredek domboldalon még tolni is nehéz volt. Negyedórányi meredek kapaszkodó után elértem a domb tetejét. Fent megálltam egy kis pihenőre, hogy kifújjam magam, mert a szívem dübörgött az emelkedő után. Visszanéztem a völgyben békésen elnyúló falura – Szomolyára. A házak kéményei füstölögtek. Domboldalakon a fák a szivárvány minden színébe öltözve hirdették az Ezerkilencszáz-ötvenötödik őszt. Távolabb, az Eged-hegy és a Vár-hegy zárta le Észak felé a kilátást. Agyó! Agyó! – Andor bátyám! – örök búcsút remélve intettem a dühös fűrőmester irányába – a háromlábú torony feltételezett helye felé, amelyet a Gyúrtetőről már csak sejteni lehetett, hogy merre van, mivel az erdő fái, és a dom-

bok eltakarták minden kíváncsi szem elől.

– Akkor lássalak, amikor a hátam közepét! – gondoltam tiszta szívből, mert úgy éreztem, ez a pár nap bőven elég volt ilyen környezetben. Eltökélt szándékom volt, hogy többé nem dolgozok a dühös fűrómesterrel és megpróbálok a bogácsi fűrásnál maradni.

Fent a domb tetején – ahol már csak a szél fújta erdő zúgása hallatszott –, szabadnak éreztem magam, mint a madár. Gyönyörködtem a kilátásban, amit a magaslat nyújtott. Tiszta idő volt. Délnek az alföldi róna látszott, előtérben Mezőkövesd nagyközség, a gimnázium kiemelkedő épületével. Néztem a távoli épület körvonalait, amelyben a volt osztálytársaim fűtött teremben tanulják a harmadik osztály tananyagát, míg én a dombtetőn, csípős szélben igyekszem Bogács felé. De hát ilyen az élet –, a VÉLETLEN. Mondják – AZ ÉLET A VÉLETLENEK SOROZATA –, melynek a további történetemben fő szerepe lesz. Rövid pihenő után kerékpárra ültem, és a lejtős erdei gyalogúton már könnyen gördültem Bogács falu felé, ahol a fűrótoronynál vártak rám.

– Mi lesz, ha odaérek? – gondoltam nem kis izgalommal az újabb helyemre. Egy ismeretlen helyen – tizenhét évesen – mégiscsak furcsa érzés, hiszen a vállalatnál is csak két hete dolgoztam.

Az erdőből kiérve a falu látképe tárult elém. A házak szomszédságában – a falu felső szélén – állt a fűrótorony. A gép zaja már messziről hallatszott. Pár perces gurulás után megérkeztem, és keresni kezdtem a fűró mestert, hogy munkára jelentkezzem.

– Jó szerencsét! – köszöntem bányászosan. A fűró mestert keresem! – jelentettem ki határozottan, amint a bódé ajtaján beléptem, ahol a brigád éppen tartózkodott.

Közben próbáltam a hangom minél dörögőbb színben hallatni, hogy sokkal idősebbnek érezzenek, mint amilyen voltam valójában. De a fűró mester nem dült be az öregbitő trükkömnek, ezért minden ceremónia nélkül leteleztem:

– Foglalj helyet, mindjárt bemutatom a leendő munkatársaidat! – mondta, miközben a műszaknaplóban bejegyzéseket végzett, majd hátat fordítva az asztalnak, ülve maradt és a bódé homályos sarka felé mutatott:

– Ő ott Hadobás! Minden tizedik szava, ha igaz. Miközben elmosolyodott ezen a megjegyzésén. Hadobás felállt, kezét fogott, és elvigyorodott.

– Az ott Kotró (Erdős Lajos), a kapcsoló állás légtornásza.

Kézfogás közben egymás tekintetét kutattuk. Úgy néztem pár évvel idősebb nálam. Úgy látszott, nagy mókamester – egyből szimpatikusnak éreztem.

– Ez pedig Takács, a motorkezelő, a fűrótorony „ereje”. Takács már is nyújtotta olajos kezét, és arcából csak a szeme fehérlett, amivel barátságosan pislogott felém. Kölcsönösen bemutatkoztunk egymásnak.

A fűró mestert Hoffer Andrásnak hívták – aki a bemutatkozások után – a fűró-

berendezést mutatta meg. Minden kérdésemre türelmesen válaszolt, és megmutatott mindent. Mennyivel másabb volt ez az ember, mint a másik fűró-mester – a „Dühös” Andor. Hamarosan elkezdődött a munka. A fűrórudazatot beépítettük a lyukba, és ment a fűrás. Jóleső érzés volt, amint a fűrórud lassú forgással süllyedt a föld mélyébe, hogy talán bármelyik percben felszínre törjön az olaj. De erre hiába vártunk, mert nem következett be most sem, és később sem a bogácsi fűrásoknál.

A délutános műszak végén Kotró elvitt a saját szállásukra, ahol Hadobással laktak együtt.

– Holnap neked is nézünk egy remek helyet, ahol jó kis begyes pipi van – mondta Kotró, és sokat sejtetően vigyorgott. Csak a későbbiekben értettem meg, hogy mi az amin vigyorgott.

Ennek a fűrótoronynak a dolgozói – akárcsak a többi toronyé is – falusi családoknál laktak albérletben, vagy teherautón szállították haza családjukhoz. Szomolyára nem járt a váltókocsi, ezért szállást kellett keresnem.

Félek

Másnap reggel ébredés után elmentünk a Kotró által ajánlott helyre az albérlet miatt.

– Üljenek le, mindjárt hozok egy kis bort! – fogadott kedvesen a háziasszony, és már indult is kifelé.

– No milyen helyre hoztalak? – fordult felém Kotró roppant megelégedve magával.

De ez még nem minden! – tartotta föl az ujját jelentőség teljesen. Sejtettem, hogy a tegnap esti begyes csajra gondolt, akivel hamarosan találkozni fogok.

– Teljes összkomfort! – sügtam feléje gyorsan, mivel már a léptek zaját hallottam, és közben éreztem, hogy jóleső érzés fut át rajtam, ha a bogácsi kislányokra gondolok.

Még lelkiismeretfurdalást sem éreztem emiatt mivel nem fogadtam hűséget a szomolyai lányoknak. A háziasszony visszatért egy kancsó borral, és azt az abrosszal leterített asztalra tette, két pohárral együtt. Kotró, mint régi vendég öntött a poharakba, és koccintottuk a háziak egészségére, és természetesen a széplányokra. Már a negyedik pohár után jártunk, amikor bedöcögött a lány, akit anyja mutatott be, mint a ház leendő úrnője – természetesen a házasság után. Rövidcopfos, vörös hajába élénk piros szalag volt kötve, gömbölyű teste bőszoknyában még gömbölyűbbnek látszott.

– M... vagyok! – nyújtotta felém kezecskéjét, egy nálamnál tíz évvel idősebb, és ötven kilóval súlyosabb gömböcke.

Kotró a lábamat taposta, és kuncogott megdöbben arcom láttán. Visszapatam a lábára, és dühösen rápillantottam: – Nesze neked a begyes kislányért, aki még a fél liter bor után sem tetszett, hiszen jóval idősebb nálam.

– Hát akkor beszéljünk már a kvártélyról! – hozakodott elő a háziasszony a lábtaposást követően.

– Jó lesz-e, megfelel-e? – fordult felém kíváncsian.

– Jó lenne, de haza akarok járni minden műszak után, mert otthon aggódnak értem –, feleltem neki olyan hangon, mintha sajnáltam volna, hogy nem jön össze a szállás.

A „kis begyes” mintha csalódott volna, csendesen kivonult a szobából, minden köszönés nélkül.

– Hazajárna az erdön keresztül, egyedül, éjjel? – nyomta meg az utolsó szót a ház asszonya.

– Most is meggyilkoltak egy szomolyai embert a szőlőjében! – fejtegette érveit az elhatározásom ellen.

Egy pillanatra jeges borzongás futott végig rajtam, mert valóban szörnyű módon vesztette életét a szőlőjét őrző gazda – (Kovács ((kukk)) Miklós). Már-már azon voltam, hogy maradok szállásra, de féltem, hogy „Gömböcké” miatt gúnyolnak majd a munkatársak, így aztán gyorsan döntöttem:

– *Köszönöm a helyet, de nem maradok!* – mondtam neki és oldalba löktem Kotrót, mert ő a bor mellett még elbeszélgetett volna.

Végre megmozdult ő is az asztaltól és elindultunk a házból kifelé az elköszönést követően.

– Miért nem fogadtad el a helyet? – szegezte nekem a kérdést Kotró.

– Azért, hogy ne tudjatok macerálni! – feleltem dacosan.

– Most mi lesz? – kérdezte sajnálkozva.

– Hazajárok! Végtere is három kilométer az egész.

– Az igaz, de az út az erdön keresztül vezet, és éjjel! – nyomta meg az utolsó szót, mintha sejtette volna, hogy ez a leggyengébb pontom.

– Rá se hederíts, ismerem az összes rejtett gyalogösvényt, ahol még a madár sem jár, nem még ember! – nyugtattam meg Kotrót, mert úgy éreztem, hogy ezúttal aggódása nem mesterkél.

– Jó, jó, de hallottad a szőlősgazda meggyilkolását, és a napokban megfutamított gyalogost, aki az erdön keresztül ment Szomolyára! – hívta fel figyelmemet ismét. Megnyugtattam, hogy mindenről tudok, de ennek ellenére hazajárok.

– Hazajárok már csak azért is, hogy ne nézzenek gyávának! – döntöttem el végleg, de azért éreztem, hogy máris félek.

Kettő órakor elkezdődött a délutános műszak. Beépítettük az új fűrófejet a lyukba, miután Kotró elkezdte a fűrást, mi pedig a bódében beszélgettünk. Hadobás vitte a vezérfonalat, nem hagyott mást szóhoz jutni. Bárki szólni akart, közbevágot:

– Szavad ne felejtse! Szavad ne felejtse! – állított le mindenkit, aki megakarta őt állítani hadarásában.

– Szóval amikor idejöttem a fűráshoz, mindjárt az első nap át akartak verni. Azt mondták, hogy keress meg a Lyb. 5-s fűrást, és kérjek reszelőzsírt meg violinkulcsot. – No de engem nem vertek át! – gondoltam magamban. Különben is öt kilométerre volt a fűrás. Az az igazság, hogy én már az iskolában is okosabb voltam a többinél, ezért nem tudtak becsapni. Hiába volt nálam magasabb a szomszédék fia, mégis okosabb voltam nála, mert engem sohasem haraptak meg a kutya, őt meg a tanító kutya is megharapta.

– Elég már, elég! – szólt közbe Takács motorkezelő. Más is akar beszélni!

– Jó, jó, szavad ne felejtse! – ismételte újra meg újra, és annyira elkanyarodott az eredeti témától, hogy talán már ő sem tudta, mit akar mondani.

– Hagyd már abba Hadobás, mert megszedülünk! – szólt rá Bandi bácsi is kacagva.

– Szavát ne felejtse Bandi bátyám... – mondta volna tovább, de Bandi bácsi közbevetett.

– Azt mondd már meg, hogy elhoztad a „reszelőzsírt”, meg a „violinkulcsot”, vagy nem?! – szegezte neki a lényeges kérdést. (violinkulcs – 40 kg-os szerszám, reszelőzsír – árokzsír WC).

– Hát elhoztam! – nyögte ki végre Hadobás a lényeges, hogy őt is átverték.

– Elég a hülyeségből! Gyerünk kifelé dolgozni! – vetett véget a hülyeségnek Bandi bácsi.

Kotró kint rendületlenül fűrt és énekelt. A motor időnként fel-fel nyögött, amikor lejjebb engedte a fűrórudazatot a lyukba, amely egyre mélyebb lett, és egyre reménytelenebb, hogy olajat találjunk. Pedig a geológia által tervezett mélység a végéhez közeledett, azonban a magmintákban az olaj még nyomokban sem mutatkozott. Aztán egyszer csak a házak felé kiabált, ahol az utcán két szép begyes csaj produkálta magát a fűrólegényeknek. A lányok visszakiabáltak, de a zűgástól nem lehetett érteni őket. Pusztit intettünk feléjük, és ők visszaintegettek.—Szépek ezek a bogácsi lányok!— mondtam.

– Holnap délelőtt találkozunk! – kiáltottuk nekik, mire ők tovább mentek nevetve.

Kotrónak jókedve volt. Énekelte a fűrő dalt:

*„A mélyfűrőnek soha nincsen vasárnap.
Délelőtt van toronyvizit
Délután meg mindig iszik vasárnap”.*

De nekem ezen a napon nem volt valami virágos jó kedvem. Korán esteledett. A borús, esős idő miatt még korábban jött az alkony. Nyugat felé tekintettem – Szomolya irányába és figyeltem a titokzatos esti szürkületet, amely egyre áthatolhatatlanabb leplet borított az erdőre. A dombok, a sűrű erdővel együtt, lassacskán teljesen beleolvadtak a koromsötét éjszakába. Aggódva figyeltem az otthonom irányába, ahová éjfél körül kellene hazaérkeznem.

– *Csak az az erdő, a sűrű, áthatolhatatlan sötétség ne lenne!* – töprengtem el magamban a sötétséget kémelve. Titokban azt szerettem volna, ha a műszakom reggelig tartott volna. Este tíz órakor azonban vége lett a műszaknak, mert jött a váltóbrigád.

Az eső esni kezdett. Apró, sűrű cseppekben hullt alá az égből. Elindultam én is hazafelé, nagy csizmámban, vízhatlan ruhámban.

– Csak ezt a három kilométert kell megtenned, és máris otthon vagy! – biztattam magam.

– *Három kilométer a sötét erdőn keresztül!* – dobbant egy nagyot szívem erre a gondolatra.

Bogács községből kiérve, a falu szélén laktak a cigányok (akkor még a falu felső végén laktak). Mellettük vezetett el a hazafelé vivő gyalogút. A késő éjszaka ellenére még több putriban is világított a mécses, vagy a gyertya. Ezek pislákoló fénye szűrődött ki az éjszakába, kissé megvilágítva utamat. A putrikból néhez sóhajok és gyereksírások hallatszottak, a szimpla üveggel vagy zsírpapírral befedett ablakokon keresztül. Lélegzetem visszafojtva, lábaimat óvatosan rakosgatva, mint egy árnyalak osontam, nehogy valaki észrevegyen. Ekkor azonban egy kutya felugatott, aztán egy másik, és az összes többi, ami csak létezett a viskók körül.

– *Valaki jár itt!* – hallottam bentről egy férfihangot. Rögtön futásnak eredtem a hegynek fölfelé, a bentről jövő hang után. Meg sem álltam az erdő széléig, a futástól kifulladásra vártam. A kutyák eszeveszett csaholását hallgattam. Figyeltem, nem jön-e valaki utánam. Már nagyon bántam, hogy elindultam, de nem volt visszaút, csak a hazafelé vivő.

– Kellett ez nekem? Kellett nekem a munkatársaim macerálásától tartanom?! – dühös lettem magamra, de a szőlősgazdára gondoltam folyton, hiába próbáltam gondolataimat másfelé terelni.

Úgy éreztem, hogy ebben a pillanatban nincsen nálamnál gyávább legény széles e világon. A végtelennek tűnő pár perc után – amikor meggyőződtem, hogy senki sem követ, és a kutyák is abbahagyták az ugatást, folytattam utam hazafelé. Újra és újra meg-megálltam fülelni az éjszakába, de nem jött senki utánam. Csak a sarat dagasztó csizmám adott furcsa, cuppogó hangot, amint talpam alól fröcskölődött a sár szerteszét. A lehető legnagyobban csendben, óvatosan – a legkisebb zajkozást is kerülve – folytattam

az utam. Szemeim már jól megszokták a sötétséget, és osontam minden neszre figyelve. Jobb kéz felől valami mocorgás hallatszott, alig-alig hallhatóan. Megálltam fülelni. Ismét hallottam a neszt.

– *Valaki be akar cserkészni!* – moccanni sem mertem. Egy ág reccsent, aztán még egy. Éreztem, hogy a szívem a torkomban ver. Homlokomról egy verejtékcsepp indult, és gördült végig az arcomon.

– *Csak nem követnek mégis?!* – döbbsentem meg a pusztá gondolatára is.

Gyorsan, és óvatosan egy nagy fa mögé húzódtam, és vártam óráknak tűnő kínos perceket. Fogaim vacogtak, de nem a hidegtől. Most már az ágreccsenés folyamatossá vált. Pár pillanat múltán egy szarvas körvonalaibontakoztak ki a sötétből, egész közel hozzám. Fellélegeztem! Megtöröltem verejtékező homlokom, és csizmámmal egy hatalmasat rúgtam a fa oldalába. A megrémült állat egy nagyot ugrott, majd eszeveszett menekülésbe kezdett.

– *Elmúlt a „veszély”* – könnyebbültem meg az idegfeszítő percek után.

Korholtam magam, hogy túl élénk a fantáziám. Ki járna ilyenkor, ilyen istenverte helyen, és időben éjfél körül? Kissé bátrabban, de mégis óvatosan folytattam az utat hazafelé. Az eső is mintha alábbhagyott volna, a vízhatlan kabátomra egyre ritkábban szemerkélt. A szél kezdett feltámadni, és sodorta magával az esőtől terhes fellegeket. A feltámadó szél hatására a fák sárgult levelei zizegve-zörögve hulltak az avarra. Az út másik oldalán lévő fenyveserdő lombjaiba is belekapaszkodott egy szélroham, amitől olyan sejtelmesen zúgott mintha titkokat mesélne hozzáértő füleknek. Távolból bagolyhuhogás hallatszott. Egyre nehezebb volt megkülönböztetni az idegen zajt az erdő zúgásától. Mégis – jól hallhatóan – megzörrent előttem valami a bal kezem felől. Ösztönösen arra felé fordultam, és figyeltem feszülten.

– *Mi lehet az? Talán megint valami állat?* – s vártam a fejleményeket mozdulatlan.

– *Ez nem állat!* – állapítottam meg teljes bizonyossággal, amikor egy köhintésfélét hallottam.

Pár pillanat múlva egy alakot pillantottam meg, a felhők mögül ki-ki bukkanó Hold fényénél, amint lépéseket tett felém, majd megállt. Gyorsan félreálltam, de a lábam alatt reccsenő gally elárult.

– *Ez észrevett! Dermedten álltam. Most mi lesz?*

Ő sem mozdult helyéről egy tapodtat sem.

– Vajon vannak-e társai? – töprengtem el egy pillanatra, és szorosabban markoltam meg a már korábban kezembe vett fadarabot.

– Nem adom olcsón az életem! – tökéltam el magamban, hogy valami nyomot hagyok rajta a fadarabbal. Csak azt nem értettem, hogy miképpen kerülhetett elém, amikor én Bogács falu felől vártam a támadást.

– Biztosan becserkésztek, mint vadászok a vadat –, képzeltem el a leglehetetlenebb, és legképtelenebb dolgokat iszonyú félelmemben. A bagolyhuhogás már közelebből hallatszott, ami még félelmetesebbé tette az

adott pillanatot. Úgy éreztem, mozdulni kell a helyemről, vagy talán elfutni minél gyorsabban, és minél messzebb.

– *De merre? Hová? A putrik felé sem mertem, és másfelé sem.*

Ebben a pillanatban egy artikulátlan hang dörrent:

– *Gyertek már! Hozzátok a baltát is!*

– *Többen vannak, adta tudtomra az ismeretlen alak.* Olyan pillanatnyi mozdulatlanság vett rajtam erőt, mint a kígyó szuggerálta békán. Biztosra vettem, hogy felkoncolnak, és már azon voltam, futok, amerre tudok, amikor az előbbi hang sürgetően újra megszólalt.

– *Igyekeztek már János!* – ordított az ismeretlen alak. Ebben a pillanatban teljesen ismerősen csengett az előbbi hang, csak egy kis remegést éreztem rajta. A döbbenet erejével hatott a felismerés. Megkönnyebbültem!

– *Miklós bácsi! Kinek kiabál?* – kérdeztem a sötétségbe burkolódzó embert (Rázsi Miklós, (murmus), akiben a váltótársamat ismertem meg, aki jókora késéssel jött a műszakváltásra, mint már máskor is, ha előtte iszogatót. Természetesen senki nem jött a kiabálására.

– *Te vagy az?!* *A szentségedet!* – káromkodott az öreg. De megijesztettél, tette hozzá örömeiben, hogy csak én vagyok. Ekkor értettem meg, hogy csak félelmében kiabált, azt a látszatot keltve, hogy nem egyedül van, és tőlem ijedt meg csupán. Erre aztán jót kacagtunk mind a ketten. Ő tovább indult a munkába, *én pedig kissé vidámabban hazafelé, hogy lám-lám, nem csak én félek...*

Üzemi baleset

Másnap nem dicsekedtem el munkatársaimnak az éjszakai eseményekről, de Miklós bácsi sem, mert éjjeli kirándulásról semmiféle hang nem hallatszott még a későbbiekben sem.

Október vége volt. Reggelente ezüstfehér dér lepte be a rétet, ahol a fűrótorony állt. A fák alatt szaporodtak a sárgult falevelek. Napközben még – szélvédett helyeken – kellemesen melegített az őszi napsugár, de estefelé a Hintó-völgy felől már csipős szél fújdogált. Az idő nem befolyásolta a munkát. Éjjel-nappal, vasárnap-hétköznap, a fűrásnál folyamatos volt a munka. Miután Bandi bácsi mindenkivel közölte a feladatát, elkezdődött a munka. Kotró a kapcsolóállásra ment fel. Az ő feladata volt beépítésnél a szállítószéket fűrórudakra ráhelyezni. Az előző fűrófej helyett – ami elkopott – egy újat szereltünk a fűrószál végére, amivel már sokkal könnyebben ment a fűrás.

– Látod! Ez az igazi fűrós élet, nem a lyukbefejező berendezés. Mi mindig új lyukat fűrünk, nem más által kifűrt lyukban kotorászunk mint Ti csináljátok a lyukbefejező fűrásnál –, mondta büszkén. A fűrórudak kapcsolóállásának dűlve, a toronyban álltak.

Az én feladatomban – lent a munkapadon – a fűrőrudak összecsavarása volt, láncos kulccsal, svédfogóval. Ebben segített nekem a csavaros észjárású Hadobás. Munkánk ment zökkenő nélkül, mint a karikacsapás. Kotró egy vidám természetű ember volt. Most is a motor zaját túlharsogva énekelte a fűrészek dalát. Amikor nem énekelt, az utcán járó emberek felé kiabált. Ha munka nem volt, akkor a torony tetején lévő bakcsigán gyakorolta a kézen állást. Rossz volt még nézni is. Bandi bácsi az emelőművet kezelte. Mindig újabb, és újabb szakaszt engedett le a fűrőlyukba, azokat, amiket mi összecsavartunk. Az emelőműtől kiabált fel Kotrónak:

– *Tán veszted érzed?! –* mert az egyre hangosabban ordibált.

Lassan besötétedett. A fűrőrudak beépítése befejezéséhez közeledett. Utána már megindulhatott a fűrés. Hadobás kezdte el, mi pedig a bódében pihentünk. De most nem sokáig örülhettünk a pihenőnek, ami egyébként mindig jól jött. Egy gépkocsi sebes iramban közeledett a fűrőtorony felé. Fényszórója végigpásztázta a környéket.

– Ki az isten már az megint?! – duzzogott Bandi bácsi. A fűrészek semmi jót nem várhattak egy ilyen esti látogatótól.

– Biztosan ellenőrzés! – mondta Kotró.

A találgatásnak a kocsiból kiszálló geológus vetett véget. —Jó szerencsét! – köszönt bányászosan, és a fűrőmestert kereste. Talán meg sem ismeri már?! – kérdezte sértődötten Bandi bácsi.

– Már hogyan ismerném Bandi bátyám, csak a torony világításától káprázik még a szemem –, szabadkozott a geológus.

– Mi jót hoztál – kérdezett újra.

– Nem tudom jó-e vagy rossz – felelt rá a geológus és kezeit dörzsölgetve kérdezte:

– Mi most a munkafolyamat?

– Most építettünk be és kezdjük a fűrészt.

– No, akkor építsenek ki! Nem lesz tovább fűrés ez a fűrészi pont!

– Mi az istenért nem jöttél már előbb? Csak éppen hogy beépítettünk – szólt neheztelően Bandi bácsi.

– Sajnálom Bandi bátyám, most készült el a kőzetminta vizsgálata, amit tegnap ebből a fűrőlyukból bevittünk. A laboratóriumi vizsgálat alapján a geológia döntött így. Az olajnak még csak nyoma sincs a megvizsgált kőzetdarabban.

– Bandi bátyám, akkor építsenek ki és reggel jönnek a toronyszerek leszerelni a tornyot –, mondta a geológus.

– Hol lesz a következő fűrésipont? – kérdezte a távozni készülő geológustól.

– Fent a dombtetőn, Cserépváralja felé –, felelt és jó munkát kívánva elköszönt.

Már korábban említettem a *véletlent*, amely most is közbeszólt. Kotró még

egy ideig vagdosta földhöz védőkesztyűjét dühösen, közben kiabálva, hogy minden főnök hülye. Felesleges munkát végeztetnek. Nagyon sajnáltuk, hogy a fűrőrudat fölöslegesen építettük be a lyukba.

– Először beépíteni, aztán ki! – jegyezte meg epésen.

– Nehogy a fűrős megálljon egy kis pihenőre.

Bandi bácsi vetett véget a zsörtölődésnek.

– Hiába morgunk, ők a főnökök, ők utasítanak és nekünk végre kell hajtani.

Erre aztán nem volt mit mondani senkinek sem. Ment mindenki, hogy elfoglalja helyét a munkapadon, a kapcsolóálláson és a gépen. Elkezdtük a fűrőrudak kiépítését a befejezésre ítélt fűrőlyukból. Már elég sok fűrőrudat építettünk ki, amikor Bandi bácsi így szólt:

– Megírom a műszakjelentést, Ti meg csináljatok rendet a torony körül.

Ami útban volt nagyjából elraktuk, de Kotróval még a munkapad mellett maradtunk. Beszélgettünk, természetesen a lányokról. Miről is beszélgethettünk volna, én tizenhét, ő huszonegy éves legények. Beszélgetés közben figyeltük, jön-e már a váltókocsi, fűrős nevén „szalmarázó”. Így neveztük a jó öreg Zisz ponyvás teherautót, amelyen hosszú lócák voltak rögzítve. Az egymást váltó brigádokat ez szállította a fűráshoz. A hattonás teherkocsi rügőkötegei túl erősnek bizonyultak egy kis létszámú brigád szállításához. Így aztán a rossz makadám utakon úgy rázta az embereket, mint a cséplőgép szalmarázója a szalmát. Az erősen dobáló teherautón többször is a lóca mellé estek, mire az úticéljukat elérték az utasok.

– A gépkocsi fényszórója még nem világít, tehát a váltás még nem jön! – állapítottuk meg mind a ketten.

– Gyere, felhúzunk még egy szakaszt! (fűrőrúd) – szóltam Kotrónak. Szerettem volna bizonyítani, hogy én is értek a géphez.

– De mit szól hozzá Bandi bácsi? – kérdezte aggódva.

– Ne aggódj már! – bátorítottam.

Észre sem veszi, mert írja a műszaknaplót, és ebbe úgy belemerül, hogy se nem lát, se nem hall. Sokat kell neki írnia, mert akkor keresünk sok pénzt, ha sokat ír, nem ha sokat dolgozunk – érveltem neki. Különben is csak megemelek egy szakaszt, és alá teszed a villát – mondtam, és már indultam is az emelőmű irányába. Várj! Megmutatom, hogyan kell ezen a gépen kapcsolni, aztán megpróbálhatod Te is – állított meg, mielőtt az emelőműhöz értem.

– No jó, nem bánom –, álltam rá könnyen abban a reményben, hogy utána én következek.

Valóságos boldogság lázába estem, a gép kipróbálásának még a pusztá gondolatára is.

– Hej, ha látnák ezt a szomolyai-bogácsi lányok! – sóhajtottam fel,

miközben Kotró rám kiabált:

– Mozogj már! Mozogj! Mindjárt itt lesz a váltás.

Sürgető hangjára abbahagytam az ábrándozást, és odaugrottam a fűrólyuk mellé, hogy a megfelelő pillanatban kihúzzam helyéről a villát, amely a fűrórudakat gátolta meg abban, hogy a fűrólyukba visszaessenek. Oda állt az emelőműhöz és a kuplungot benyomva sebességbe tette, majd egy ellenőrző pillantást vetett felém kérdően, amelyből érthettem, hogy készen állok-e egy sok bajt okozó mozdulatra. Mert ezt a cselekményt utasítás nélkül, szabályellenesen csináltuk. A bajt nem tudhattuk előre, ezért tovább csináltuk. Intettem, hogy mehet gép. Gázt adott, majd a kuplungot lassan kiengedte. Az emelőmű drótkötele megfeszült, mint a húr. Kotró szeme szikrázott a boldogságtól. Lát-szott rajta, hogy uralkodik a gépen. Ez a boldogság úgy átragadt rám is, hogy máris úgy éreztem, mintha én kezelném a gépet. A csigasor elkezdte emelni a szakaszokat, miközben a motor felnyögött a nagy terheléstől. A villát gyorsan kihúztam a rudazatból, még emelés közben.

– Jól van már! Jól van! – kiáltottam türelmetlenül, mert följebb húzta, mint amennyire kellett.

A fűrórudon a villa helye jóval feljebb volt a peremnél. Kiáltásomra egyszerre nyomta be a kuplungot, és féket. A fűrórud nem emelkedett tovább.

– Engedd lejjebb! – kiáltottam a gépzaját túlharsogva.

A fűrórud elindult lassan lefelé. A motorház ponyváját meglebbentette a szél, s eltakarta az egyik lámpát. Egy pillanatig árnyék vetődött a munkapadra, mintha valami gonosz szellem lopakodna észrevétlen közelünkbe. Hirtelen rossz érzés fogott el. A következő pillanatban irtózatossággal zuhanni kezdett a fűrórudazat vissza a lyukba. Másodpercek alatt zajlott le minden. Ijedten pillantottam Kotróra, aki ebben a pillanatban indult az ég felé a csigasor húzókötelén.

– Mi ez a furcsa zaj?! – cikázott át agyamon, de már ugrottam is a torony alól.

A hűszmázsányi csigasor irtózatossággal zuhant előbbi helyemre, szilánkokra zúzva a munkapad padlózatát. Meghűlt bennem a vér. Dermedten álltam a torony mellett.

– *Ez a halál szele volt!* – szólalt meg bennem egy hang, és néztem a hűszmázsás csigasort, amely az előbbi helyemen már mozdulatlanul fektült.

– De hol van Kotró?! – eszméltem rémülten, és szememmel lázasan kutatva, hogy a fűrótorony teteje felé szökkenő mutatvány után hová tűnhetett?

– Kotró! Kotró!? – fogalmazódott meg bennem egy keserű kiáltás, amelyből végül is csak egy rémült suttogás lett, minden hangerő nélkül.

A nagy zajra előrohantak a bódéból Bandi bácsi, Takács és Hadobás.

– Mit csináltak?! Hol van Kotró?! – ordított Bandi bácsi rémülten,

de nem tudtam választ adni. Csak álltam némán, egy szó nem hagyta el ajkamat. A lábam is mintha földbe gyökerezett volna, nem mozdult. Úgy éreztem testileg-lelkileg megbénultam.

– Ott van! Ott van! – mutatott az emelőmű irányába Hadobás izgatottan, és rohant is arrafelé. A többiek követték.

Kotró élettelenül feküdt az emelőmű alatt, az életnek legcsekélyebb jelét sem adva. Feje tetejéről egy vércsik húzódott le, egészen az álla alá. Keze-lába teljesen beszorulva.

– *No ennek már vége!* – szólalt meg Takács motoros halkan, nehogy a hangosabb szavakkal kezelettséértést kövessen el.

– Hozzátok a hordágyat! – szólott Bandi bácsi az izgalomtól remegő hangot.

– Nem kell már ennek hordágy, sem orvos! – mondta Takács és leemelte sapkáját Kotró élettelen teste mellett.

– *Ennyi az élet!* – jegyezte meg valaki a falu lakói közül, akik a bajra pillanatok alatt a toronyhoz érkeztek, a pár méterre lévő házaikból.

Nem kevés időbe telt, amíg Kotró testét kiszedték az emelőmű alól és a hordágyra tették. Keze lecsúszott a hordágyról. Valaki megpróbálta visszatenni, ekkor derült ki, hogy az is el van törve. De mit számított már ez ahhoz képest, hogy az élet elszállt belőle. Vitték a hordágyon a bódé felé, amikor az egyik ember így szólt:

– *Tegyétek már le egy kicsit, nézzük meg jobban, mintha nyöszörgést hallottam volna!*

Letették! Most már csaknem mindannyian hallottuk, amint Kotró egy halk „jaj” szót hallatott.

– *Hiszen ez még él!* – kiáltott örömeiben Hadobás.

– Orvoshoz! Orvoshoz! – kiáltottuk mindannyian remegő hangon. Ekkor érkezett meg a váltókocsi, hozva a műszakváltást.

– Gyorsan a kocsinhoz! – rendelkezett Bandi bácsi határozottan. Feltettük a kocsira, mely nagy füstfelleget kavarva maga után, vitte Kotrót a kórházba.

– De hát mi történt tulajdonképpen? – néztek rám kérdőn a többiek azt követően, hogy Kotrót a kocsi elvitte, aki hosszú idő múltával meggyógyult.

A többiek tudták, hogy ami történt az én és Kotró titka, s valami nagy feyelmezetlenség következménye. Később aztán minden kiderült. Kotró lába lecsúszott a fékről, mielőtt én még a villát a rudazatba dugtam volna. Ő pedig egyensúlyát veszítve elkapta a csigasor fölfelé menő kötél ágát, a csigasor pedig leütötte őt az emelőmű alá. Az a csigasor, amely az életemet veszélyeztette. A fűrórudazat visszazuhan abba a lyukba, amelynek sorsát a geológia már eldöntötte, hogy nem lesz tovább fűrva. Zuhanás közben átütötte azt a ré teget, amely a kifűrt lyuk, és a forró víz között volt, és maradt

volna is. Alighogy Kotrót a kocsi elvitte, Hadobás így kiabált:

– Nézzétek már, valami párolog a lyuknál! Mi lehet az?

Az elmúlt események hatására még kábultan indultam én is a többiekkel arra felé.

– Ez víz! Meleg víz! – mondta valamelyik, aki előbb ért a lyuk közelébe.

– De furcsa kénes szaga van –, jegyezte meg, és ujjával hozzáért a vízhez.

– Hű a mindenségit, de forró! – kapta szájába az ujját, majd fűjkálni kezdte.

A víz egyre erősebben és melegebben tört a felszínre. Elárasztotta a fűrótorony környékét, lassan párafelhőbe vonta a tornyot, majd az útmenti árokba folyt, ahonnan tovább hömpölygött a Hór-patak vizébe. A hűvös október végi éjszakában Bogács falu északi része már párafelhőben úszott. A faluban az emberek még békésen aludtak, nem is sejtve, hogy gazdagabbak lettek egy hőforrással, persze én meg egy fegyelmivel, amit hamarosan a nyakamba sóztak fegyelmezetlen viselkedésem miatt.

Fegyelmi tárgyalás

Másnap elkezdődött a baleset körülményeinek vizsgálata. Az egyértelmű volt, hogy fegyelemsértés történt, mert a fűrómester tudta nélkül nyúltunk a géphez. Mivel Kotró a kórházban volt, csak engem tudtak kihallgatni az eseménnyel kapcsolatban. Bandi bácsi legalább annyira félt, mint én, hiszen ő volt a brigád vezetője.

– Te vagy a koronatanúm, hogy nem adtam utasítást a kiépítés folytatására! – mondta nekem, és úgy nézett rám, mint a fuldokló ember a bedobott kötélre.

– Nyugodt lehet, úgy mondok el mindent, ahogyan történt. Parancs nélkül csináltunk mindent –, próbáltam megnyugtatni, pedig magam is bőven erre szorultam.

Közben megérkeztek a Bányaműszaki Felügyelőség emberei, a baleset körülményeinek kivizsgálására. Takács látta rajtam a félelmet, és vigasztalni próbált.

– Mit vagy úgy betojva? Nem csinálhatnak veled semmit! Még munkavédelmi oktatást sem kaptál.

Nem vigasztalódtam, de jólesett törődése. A következő pillanatban szólítottak:

– Somogyi Dénes jöjjön be!

Beléptem az ajtón. Az asztalnál szigorú tekintetű emberek ültek, a Bányaműszaki Felügyelőség emberei. A teremben csak Rákosi elvtárs szelíd arca

mosolygott rám, az asztal mögötti falról, mintha azt mondta volna: bízzál bennem, apádat is mosolyogva tettem tönkre. Apám sokszor kívánta őt a pokolra a sok adó és beszolgáltatás miatt. De az ördög még váratott magára. Az egyik szűrős tekintetű alak – aki hajdani tanáromra emlékeztet –, orrhegyére csúsztatott szemüvege mögül nézett rám, majd így szólt:

– Mondjon el mindent, ahogyan történt, a műszak elejétől a végéig. Próbáltam mindent elmondani. Többször is félbeszakítottak újabb és újabb kérdéseikkel. Bármilyen hosszúnak is ítéltem a vizsgálatot, mégis vége lett. Egy félóra szünet után, a szemüveges alak közölte az eredményt:

– Nagyfokú fegyelemsértés történt, amelyben ön kezdeményezése megállapítható volt. De mivel még nem töltötte be a tizennyolc évét, ezért „csak” szigorú megrovás” fegyelmi büntetést javasolunk önnek, a munkahelyi vezetői felé.

– Kiléptem az ajtón. Valamerről a szél az unalomig hallott induló foszlányait hoztam felém:

„Kényszer volt egykor a munka, ma hősi tett! – Hősi tett! – gondoltam szomorúan a fegyelmemre, alig párhetes munkaviszonyom gyümölcsére. Mindenestre jól kezdődött számomra az elismerés, amelyről elsősorban csak én tehettem. Teljesen lehangolva kerestem munkatársamat, a jó indulatú motorkezelőt és feléje irányítottam lépteim.

– Fel a fejjel! – szólt vigasztalóan Takács motorkezelő.

Igaz, abból a lyukból a visszazuhant fűrőrudakat már nem lehet kimenteni, mert nagyon elgörbültek. De mégis csak találtunk azon a fűrási ponton is valamit, ha nem is olajat.

A bogácsi Tanács majd újra fűratja, és ebben a szép környezetben lesz egy szép fürdője a falunak. Talán ez a nap – a véletlen jóvoltából – megváltoztatja lakóhelyük arculatát. Ismertebbé teszi országhatáron belül, de talán kívül is –, mondta vállamra téve a kezét, és elindultunk új reményekkel az új fűrási pont felé, a domb tetejére – Cserépváralja irányába. A domb oldaláról visszánéztem a párolgó vízre. Istenem! Bárcsak három kilométerrel nyugatabbra lenne ez a párolgó vízfelület! – gondoltam szülőfalumra, Szomolyára. Talán a fegyelmi sem érdekelné. Azt hiszem, helyettem más is ezt gondolta volna, és ezt bocsássák meg nekem a bogácsiak, hiszen a sóhajom nem tudta befolyásolni azt a valóságot, hogy a SZERENCSES VÉLETLEN végérvényesen az ő oldalukra állt.

Szomolya, 1958. (A baleset: 1955 ősze)

KÖDBEN

Még másfél hónap is alig telt el azóta, hogy a bogácsi fűráspontról a Cserépváralja irányába húzódó hegygerincre költözött a fűrótorony. Ez a

fúrásipont is le lett mélyítve és költözhattünk tovább anélkül, hogy olajat találtunk volna. Hiszen az ilyen sekélyfúrési pontok (200-300 méterig) gyorsan le lettek mélyítve és utána várt az újabb fúrési pont, amit a geológia már jóval korábban kijelölt. Nem volt időnk arra, hogy megunjuk a tájat, mert máris újabb helyre kellett költözni a fúrótoronnyal. A bogácsi cigányok, ha egymást akarták megsérteni, akkor csak annyit mondtak egymásnak:

– *Te! Alábbvaló vagy a fúrósnál!*

Ez elegendő sértés volt ahhoz, hogy a másikat eléggé feldühítse. Ennek a sértésnek volt is igazságtartalma. Mert nézzük a valóságot: Csupa vándorlás volt az életünk. Az olajtól és iszaptól csak a szemünk golyója volt tiszta, minden más fekete volt a kosz miatt. A következő fúrési pont az Eger melletti Demjén keleti részére volt kitűzve. A karácsony küszöbén voltunk, pár nappal előtte. A hó nagy pelyhekben hullt alá az égből, mintha az égiek a Jézuska megérkezésére készítették volna elő ezt a tájat is. A hó mindent eltakart, egyforma fehérré varázsolva a tájat, amelyen az északkeleti szél nyargalászott, hogy egyik helyről a másikra hordja az égiek mindent eltakaró ajándékát, a havat.

– No legalább megismerkedhetsz a demjéni, meg az egri lányokkal! – mondta Bandi bácsi, a fúrómester, miközben vállon veregetett.

Nem igen örültem ennek a biztatásnak, hiszen a fúrótorony már így is messzebb volt annál, mint amikor munkába álltam. Megmondták ezt nekem felvételkor, hogy ez egy vándorló munkahely, amely az ország bármely részében kiköthet, bármikor. *Ilyen az olajbányász élet!* Amikor látta, hogy nemigen örülök az újabb helyszínnek, akkor tovább vigasztalt:

– Ott vannak csak igazán szép lányok, akik sokkal szebbek a bogácsiaknál!

Azt viszont elhallgatta, hogy jóval távolabb kerülök Szomolyától, ahonnan még buszjárat sem indul Egerbe. Hogy is indulhatott volna, amikor még út sincs, csak az erdei földutak és ösvények. Nemigen válogathattam a munkahelyekben, mivel más nem volt, csak ez a folyton vándorló „kőolajkutató és fúrési üzem”. Emellett kellett kitartanom ha tetszett, ha nem. A toronyszerelők két nap alatt leszerelték a tornyot, majd nagy teherbírású szállító járművek vették hátukra a nehéz toronyvasakat, fúrórudakat, gépeket, bódékat és irány a Demjén keleti fúrési mező. Három nap után már állt az új helyen a fúrótorony, hogy itt is belefúrjunk a föld mélyébe, az olaj után kutatva. Szállásunk az egri családi házak mellékhelyiségeiben, udvari konyháiban lett elkészítve, mert téli időben Szomolyára már képtelenség lett volna hazajárni gyalogosan naponta. A munka folyamatos volt, éjjel és nappal, hétköznap és ünnepnap egyaránt. Így a szabadnapok is lehettek hétköznap és ünnepnap, attól függően, hogy mikor került ránk a szabadnapolás. Karácsony már elmúlt. Január közepén járt már az idő, amikor az első szabadnapolásról készültünk visszatérni a fúrótoronyhoz.

– Mivel menjünk Dénes? – kérdezte munkatársam, Szalóki Gyuri (Tuti) bátyám a visszaindulás napján, nekem szegezve a kérdést, mintha nekem valami jó ötletem lett volna a visszautazás módját illetően.

– Vonat nem indul Szomolyáról Egerbe, mert vasút nincs, de busz sem indul, mert út sincsen építve – mondtam egykedvűen. Egerből hazafelé úgy jöttünk, hogy Eger-Füzesabony-Mezőkövesd vonattal, onnan pedig Szomolyáig a ritkán induló busszal. Úgy tizenkét órányi idő alatt haza lehetett érn.

– Mondok én neked egyet, és kettő lesz belőle! – mondta elképzelését Gyuri bátyám. Mi lenne, ha Noszvajra felmennénk gyalog, onnan már tudunk menni busszal Egerig? – adta az újabb ötletet.

– Igen ám, de Egerben ha nem érjük el a váltókocsit, akkor a fűrótoronyig mehetünk gyalog. Akkor pedig nem sokkal gyalogolunk többet, ha Szomolyáról gyalog megyünk Novaj és Ostoros között Andornaktályaig. Ott meg valamelyik fűrös autóval majd csak találkozunk, ami a fűrótoronyig elvisz bennünket – mondtam.

– Hát, ha nyár lenne nem is lenne rossz elképzelés, de most ez a hideg, meg a tizenöt-húsz centis hó, nem könnyű dolog – mondta. Ha nyár lenne, akkor csak kerékpárra pattannánk és ezt a nyolc kilométert meg sem éreznénk Egerig. De most csak gyalog tudunk menni, érveltem a gyalog indulás mellett.

– Végére is kibírjuk az utat. Mikor bírjuk, ha most nem? Te tizen-nyolc éves vagy, én meg harminc – mondta magabiztosan, és máris úgy dörzsölte össze két kezét, mintha túl lennénk ezen a tizenkét kilométeren, ami Andornaktályaig a hegyeken keresztül még teljes egészében előttünk állt.

Úgy döntöttünk, hogy délután kettőkor elindulunk, és bármilyen lassan haladunk is, hat órára a fűrótoronynál leszünk. Ott még az éjszakás műszak kezdéséig négyórányit pihenünk is. Ennél jobbat már nem igen lehetett kitalálni. Ha csak azt nem, hogy ebben a zimankós télben otthon maradunk a jó meleg kályha mellett, és hallgatjuk a macskát, amint a kályha előtti szőnyegen dorombol. De ezt nemigen tehettük, mert az éjszakás műszakra vártak bennünket. Pedig jobb lett volna, ha az út leendő nehézségeit nem becsüljük le, és erőnket pedig nem értékeljük túl. Az ilyesmire szokták mondani: *Majd meglátjuk a végén.*

Délután két órákor ha'tunkra akasztottuk a hidegélelemmel megtöltött hátizsákokat, és elindultunk ki a faluból a Nagyvölgy-tetőn keresztül Andornaktálya irányába. A hátizsákban magunkkal vitt élelem az elkövetkező napokra lett szánva, hiszen mindenkinek magáról kellett gondoskodnia. Üzemi konyha az olajfűrásnál akkor még ismeretlen fogalom volt. A falu viszonylagosan szélvédett völgyéből kiérve a dombtetőre, a csípős északi szél varázsolt percek alatt pirospaprikát orrunkból. Nem igen volt több mi-

nusz nyolc foknál, azonban az északi szél fokozta hidegérzetünket. A tizenöt-husz centiméteres hó felszínét finom porrá örölve emelte levegőbe, hogy pár méterrel odébb dűnékbe rakja le. Melegkapcába burkolt lábunkat fedő bőrcsizmánkkal még könnyedén tapostunk az egyre növekvő dűnék tetejére. Egymás nyomába lépve, hogy legalább a másodiknak könnyebb legyen a havat taposnia. Időközönként cseréltük a sorrendet. Hol Gyuri bátyám ment elől, hol én. Az Ispán-berki és a Vén-hegy közötti völgyben másfél órányi út után értük el a Hátmegi-rét alsó részét. Sokallottuk erre az útszakaszra fordított időt, amit a nehéz hótaposásnak tudtunk be. Felkapaszkodtunk az alsó Méti-hegy lankás déli lejtőjére, onnan már Novaj község északi részén jó néhány ház látható közelségben eregette magából kéményén keresztül a füstöt. Ez a jelenség megnyugtatólag hatott ránk ebben a zimankós, téli időben, hiszen eddigi utunk során még egy lelket sem láttunk, akinek legalább egy „adjon Istent” köszönhattünk volna. Mindketten néztünk a füstölgő kéményű házak felé. De egyiken sem tettünk javaslatot arra, hogy jó lenne bemenni a másfél kilométernyi távolságban lévő faluba, és utunkat egy valamikor induló busszal folytatni tovább. Pedig szerintem mindketten gondoltunk erre, de szégyelltük egymásnak mondani. Az út eddigi tapasztalataiból – büszkeségeinket felfelé kellett volna tenni, és a józan észre hallgatni, annál is inkább, mert a rövid nappal után még a világító hó ellenére is szürkülni kezdett. Mire beesteledett már Ostoros község alatt kapaszkodtunk föl a hegyre, Andornaktálya irányába. A falu gyér villanyfényénél sokkal jobban fénylett az égbolt milliárdnyi csillaga, mely a hó fehérségével együtt megvilágította előttünk a dombokat. A szél már elcsendesült. A hideg fokozódott. A szélborzolta hókupacok néhol térdig értek. A magaszárú bőrcsizma szárán hómorzsák igyekeztek bejutni csizmánk belsejébe. A nadrágunk szárát kellett kissé rábuggyantani, hogy el ne ázzon a lábunk. A hó egyre jobban csikorgott, furcsa nyikorgó hangot adva az egyre fáradtabban lépkedő lábunk alatt. Egy nagy permetező betonkádhoz értünk, ami mellett száraz fagallyak és venyigék hóval takart kupaca a betonkád magasságáig ért. Gyuri bátyám lelökdöste róla a havat, majd felém fordult.

– Pihenjünk egy kicsit, majd jobban bírjuk –, mondta és már ült is le a gallycsomóra.

Nem kellett kétszer mondania, máris mellé kuporodtam. Mindketten erős fáradtságot éreztünk, amely abban is megnyilvánult, hogy egyre kevesebbet beszéltünk. Nem volt már kedve vicceket mesélni, mint az indulásunk utáni órában tette. Ólom nehéz lábunkat súlyosnak és erőtlennek éreztük, pedig még az andornaktályai házak több mint egy kilométer távolságban voltak. Még onnan a Kerecsend-Eger főútvonal és a fűrótorony három kilométer távolságra volt. Mi azonban még ültünk a száraz gallycsomón úgy, mintha soha nem is akarnánk onnan tovább indulni. A kristálytisza, csil-

lagos égbolt nyugati alján már a hold is elköszönt, ezért méginkább fokozódott az esti homály. Igaz, szemünk alkalmazkodott hozzá, és láttuk az irányt amerre mennünk kell. A lábunk alatti gödröket pedig még nappal sem lehetett látni, a mindent betakaró, szél formálta hó dűnéktől. Ezért óvatosan egymás nyomába lépve, egy karóval kezünkben, tapogattuk a hó alatti talajt, amely tele volt gödrökkel. Még gondolni is borzalom volt arra, hogy bármelyikünknek lába törhet. Ebben a hidegben és hóban, még a két-három kilométernyi távolságban található falu is messzinek tűnt. Mert ha egyikünk a segítségért elmegy, addig a másik csonttá fagyhat a dermesztő hidegben. Gyuri bátyám ülő helyzetében meg-megbillent. Fáradságában el-el bókolt és néha horkantott egyet. Ijedten ráztam meg:

– Ébredjen, mert itt fagyunk meg mind a ketten! – szoltam rá erőlyesen.

– Mi van?! Mi van? – szolt értetlenül, és bizonygatta, hogy ő pedig nem aludt.

A hátizsákjából az otthonról hozott borosüveget húzta elő, majd kortyintott belőle és felém nyújtotta:

– Igyál! Majd több erőd lesz – mondta.

Ittam egy pár kortyot belőle, aztán nyújtottam vissza .

– No igyál még! – biztatott az újabb kortyintásra, de már nem fogadtam el.

Féltem, ha én is elbókolok, akkor mindkettőnknek egy szép temetést kell rendezni. Ahhoz még fiatalnak éreztem magam. Persze ez a veszély nincs tekintettel a fiatalságra sem. Példa erre a bogácsi balesetem, amikor az üzemi balesetnél – a forró víz feltörése előtt – a húsz mázsás csigasor zuhant a toronyból a munkapadra. A negyedórányi pihenő után, kezünkben botokkal a szőlődombokon keresztül – irányba vettük Andornaktályát, ahonnan a hideg téli estében már a kutyák vonyítása hallatszott. Talán ők is fáztak. Persze, ha velünk gyalogoltak volna, még melegük is lett volna. Este nyolc óra elmúlt! Egy szál gyufát elsercintve pillantottam az órára.

– Jól eltelt az idő! – lepődött meg Gyuri bátyám is az órára pillantva.

– Eltelt, csak nem jól! – helyesbítettem véleményét, és gondoltam az árkon-bokron át megtett havas kilométerekre.

A tervezésünk szerint már két órája a fűrótorony bódéjában kellene melegednünk, és ahelyett még csak most villant meg előttünk Andornaktálya utcai lámpáinak gyér fénye.

– A keservit, de meg szenvedtük ezt az utat! – tört elő az őszinte megállapítás a mögöttünk maradó útról Gyuri bátyámból.

Nem baj, Gyuri bátyám, mert így egészen biztos, hogy a mennyországba kerülünk! – céloztam ezzel a vallásra, mely szerint szenvedőké a mennyek országa. Kedvetlenül morgott rá valamit. Lehet, hogy még ő sem akart a mennyországba kerülni. Időközben beértünk a faluba, ahol a hideg, és a

késő este miatt már elnéptelenedtek az utcák. Talán jobb is volt így, mert kezünkben karóval, hátunkon hátizsákkal furcsa párt alkottunk. Némely kutya vadul csaholt felénk a bezárt kapuk mögül, most bennünk látva legnagyobb ellenségét a környéken. Pedig túlságosan is fáradtak voltunk ahhoz, hogy bárkivel szemben ellenségesen viselkedjünk. Egykedvűen folytattuk az utat a faluból kifelé vezető úton, a kerecsendi műút irányába. A ritkán használt földutat befújta a hó. Inkább csak sejteni lehetett, hogy merre van az út nyomvonala, és azt az irányt próbáltuk tartani abban a reményben, hogy majd csak jön egy olajfűrés autó, aminek a platóján eljutunk a fűrótoronyhoz. Úgy éreztem, hogy állva is el tudnék aludni. Szerintem voltak olyan tízméterek, amikor menetközben is aludtam. Főleg ha nem én mentem elől. Nem beszélgettünk már egymással, mert attól már régen elment a kedvünk. Kimondatlanul is nehezteltünk egymásra az út összes fáradalma miatt, pedig együtt döntöttünk arról, hogy gyalog indulunk ennek az egész szerencsétlen útnak. A bogácsi cigányok megjegyzése jutott eszembe, amikor gépiesen raktuk lábunkat egymás elé:

– *Te, alább való vagy a fűrósnál!*

Valóban úgy éreztem, hogy annyira alól vagyunk, hogy a békának az a bizonyos „valamije” fűrótorony magasán van fölöttünk. Hogy ez az érzésem fokozódjon, egyik percről a másikra, leszállt a köd. A kristálytisza éjszakában csillagok fénye kezdett homályosodni, majd végképpen kialudt. Sűrű, áthatolhatatlan köd ült a környékre, olyan, amit már tényleg majdnem meg lehet fogni. De bárcsak meglehetett volna fogni, hogy kilátástalan elkeseredésünkben leszaggathattuk volna, hogy aztán lábunkkal eltapossuk, mint a búcsútkban kapható égetett pehelycukrot. Szinte képtelenség volt tájékozódni. Hogy a földút nyomvonalát mikor veszítettük el, azt csak a jó Isten tudja, vagy az sem. Egyik vízmosásból a másikba értünk abban a reményben, hogy majd csak meghalljuk a fűrótorony motorjainak a zúgását, amely elképzelésünk szerint már nem lehetett messze. Abban már nem bízhattunk, hogy valami fűrésautó utolér, és felvesz a platójára, mert az utat már régen elhagytuk. Csak magunkban és egyre fogyó erőnkben bízhattunk. Néma és ijesztő csend ült a tájon, amit csak a csizmánk alatt nyikorgó hó tett egyre ijesztőbbé. Ijesztőbbé, mert mindketten attól féltünk, hogy egy kis pihenőre megállva, megfagyunk. Ezért elhatároztuk, hogy nem állunk meg, hanem lassan, de folyamatosan megyünk, és remélhetőleg haladunk is a célunk felé.

– *Csak még egyszer érhessünk emberközeli helyre, soha többé ilyen meggondolatlan dolgot nem csinálunk!* – fogadtuk meg mind a ketten, és gondoltunk titokban arra, hogy a fűrótorony melegedő bódéjában a többi munkatársak nem is sejtik, miért nem jelentkeztünk műszakkezdéskor.

– *Nézd csak, Dénes!* – mutatott igatottan emberi nyomokra előttünk a hóban, majd hozzátette a reménytől felvillanyozódva:

– *Ezeket a nyomokat kell követnünk!*

– *Mégis van Isten!* – jelentettem ki határozottan, és olyan lelkesen, mintha máris a fűrótorony bódéjában melegednénk.

Elővettem a gyufát a zsebemből, és az utolsó szálat is elsercintve lehajoltam a nyomokhoz, és megvilágítottam. Amilyen gyorsan jött a remény, olyan gyorsan foszlott szerteszét. A nyomok mellett a saját szőlőkarónk háromszög lenyomatát láthattam a hóban.

– *Gyuri bátyám! Ne menjünk a nyomok után! Ezek a nyomok a mi csizmánk nyomai!* – mondtam neki teljesen elcsüggedve.

– *Ne beszélj marhaságokat! Hogy az istenbe kerültek volna oda?* – felelt durván és tette fel kérdését.

– *Úgy, hogy körbe-körbe járunk!* – mondtam halkán és próbáltam jobb belátásra bírni.

Hirtelen levetette hátizsákját a hátáról és a hóba vágta.

– *Mi az atya úristennek cipelem én ezt a vacakot. Úgy is megdöglünk mind a ketten* –, ordította, majd leült a hóra dobott hátizsákjára és fejét két kezébe fogva kesergett és keserített engem is.

Ő volt az idősebb, felnéztem rá és most ha ő nem bízik, akkor én ugyan mi-ben bízok. A kerecsendi útról már hallani kellett volna az elhaladó gépko-csik hangjait, még ha nem gyakran is. Fénycsóváik villanását nem észlelhet-tük az áthatolhatatlan köd miatt.

– *Talán hóakadály van az úton, és azért nem járnak az autók* –, je-gyeztem meg, de Gyuri bátyám nem szólt semmit a feltételezésemre. Hall-gatott, teljes letargiába merülve a kilátástalan út, és az erőnk teljes hiánya miatt.

Rajtam volt a sor, hogy előre álljak a havat taposni. Gyuri bátyám is feltá-pázkodott a hóról, majd hátizsákját hátára véve beállt utánam. Úgy gon-doltam, legjobb, ha arra törekeszem, hogy az enyhe emelkedő felé irányi-tom lépteim, mert Andornaktályától folyamatosan emelkedett az út a fűró-toronyig. Legszívesebben visszamentem volna a faluba, de az eltévedésünk miatt körbe-körbejártunk, és nem találtuk volna meg a visszavezető helyes irányt. Ez lett volna a leghelyesebb, mert az első házba bezörgetve, a lakók segítségünkre lettek volna. Egy istállóban vagy bárhol menedéket adtak volna reggelig. Lábammat egymás elé húzva, mint valami aggastyán, cso-szogtam a hóban. Mert inkább csoszogáshoz hasonlított utánam a nyom, amit felemelés nélküli lábammal hagytam magam után.

Mesélték a fűrók, hogy ők is eltévedtek korábban a fűrótorony megköze-lítése közben, de nekik szerencsájuk volt, mert velük volt a szomolyai Harázi Lajos, aki igazi erdei ember lévén, a ködben is feltalálta magát. So-kat bolyongtak, de végül megtalálták a fűrótoronyt. A brigádot szállító váltókocsi nem tudta megközelíteni a fűrótoronyt a veszélyes terep miatt, és kettő kilométert gyalogolni kellett, vagy többet is. Mégis egy többtagú

brigád biztonságosabban tette meg ezeket a kilométereket, mint egy-két ember. Csapadékos idő esetén legtöbb esetben csak gyalogosan lehetett közlekedni a kiépített műút és a fűrótorony között. A fűrási pontok a leglehetetlenebb helyeken kerültek kitűzésre, ott, ahol a geológia eredményesebbnek vélte az olaj utáni kutatást. Erdők, hegyek-völgyek dzsungleiben úgy el voltak dugva, hogy a terepet nem ismerő ember könnyen eltéved. Volt olyan, hogy a három kilométernyire lévő fűrótoronyhoz elküldött fűró-munkás – akit alkatrészért küldtek el – úgy eltévedt, hogy másnap reggelig bolyongott az erdőben, amikor is a munkatársai találták meg. Még szerencséje volt, hogy ez nyáron történt és fáradtságában elaludva semmi baja nem történt. De akkor nyár volt, és meleg. Akkor még aludni is lehetett. Most még leülni is alig, mert a tél könnyen ottmarasztalja az embert, ahová leült. Nem igen mertünk me'g leülni mi sem. A szőlőkaróra támaszkodva pihentünk egy kicsit. Ezt egyre gyakrabban tettük, mert az erőnk már alig mozgatta lábainkat. Talán csak a remény, hogy felszáll a köd, vagy hallunk valami zörejt, ami embertől származik, és elindulhatunk abba az irányba, és akkor akár össze is eshetünk, mert ott segítenek rajtunk. És ha ilyesmi-be bízunk, ezt nevezhetjük reménynek, amely a legképtelenebb helyzetekben erőt ad a jelen kilátástalan helyzetének túlélésére. Ez nagyon jó dolog, mert amikor ismételten találkoztunk saját lábnyomainkkal, csak a remény volt az, ami hajtott tovább abban a borzalmas ködben, és néma csendben, ahol sem látni, sem hallani nem hallottunk semmit. Mintha az égiek is megelégtették volna már tévelygésünket, a talajt eddig vastagon takaró ködpárna megmozdult. Egyre ritkább lett, majd egyik pillanatról a másikra, fölszállt! A csillagok fénye újra szikrázóan ragyogott, mintha soha nem is takarta volna el a kegyetlen zord ködfüggöny. Ekkor egymás kezét szorongatva néztünk fel a csillagokra, hogy mégis van Isten. Éreztük, hogy a semmiből egy kevés erő költözik lábainkba, annyi, amennyi a fűrótorony melegedő bódéjába segít minket, hogy végre meleg helyen – a megfagyás veszélye nélkül – pihenhessünk. Jól sejtettük korábban. Az Eger-Kerecsend közötti úton a nagy hófűvás miatt az autók nem jártak. Ezért nem hallottuk az autók zúgását, amit a ködben tájékozódásra felhasználtunk volna. Tudtuk már az irányt, hogy merre van a fűrótorony! Hamarosan látni lehetett a fűrótorony tetején fényesen világító lámpát, ami a bakcsigát világította meg. Már ha megálltunk és lábunk alatt nem csikorgott a fagyos hó, a fűrótorony motorjainak duruzsolása is oda hallatszott. Máskor az oly zajosan működő motorok most csendes hangjukkal hívogattak egyre közelebb, a biztonságot adó meleg bódé irányába. Amikor már ott voltunk, akkor vet-ték észre munkatársaink a két közeledő alakot, amely hasonlított inkább két cammogó hőemberre, mint való élő emberre. A fagyos zúzmara fehérre varázsolta ruházatunkat. Csak az arcunk bőre volt nem fehér, amelyből az orrunk pirosabb volt a piros paprikánál.

– *Atya úristen!* – kiáltott fel elképedve Bandi bácsi, a fűrómester. *Hogy néztek ki?! Hol jártatok eddig?* – intézte hozzánk kérdéseit, amire nem igen várt választ elképedő arcával.

– *Tudjátok hány óra van? – Már hajnali két óra!*

Nem szóltunk rá semmit. Mit szólhattunk volna: Kit érdekelt már az óra? Minket nem, az biztos! Ha még érdekelt volna is az úton, akkor sem tudtuk volna megnézni, hiszen az utolsó szál gyufa már régen kialudt a kezemben. Sötétben meg nem igen láthattuk volna meg a mutatók állását. Így aztán válasz nélkül hagyva kérdéseit, mentünk be a melegedő bódéba, ahol a kályha mellett foglaltunk helyet. A gázolaj-kályhában meg-meglobbant az éppen befolyó olaj, amelynek fénye szemünk és testünk végtelen fáradságát világította meg, munkatársaink sajnálkozó társasága előtt. Nem érdekelték már bennünket fürkésző, sajnálkozó tekinteteik, mert percekben belül mély álomba zuhantunk. Így csak órák múlva tudhatták meg, hogy mi is történt velünk az úton, amelyet tizenkét óra megpróbáltatása tette ilyen hosszúvá és kegyetlenné. Nem múlt el nyomtalanul ez az út! Gyuri bátyám súlyos izületi bántalmakkal megbetegedett. Hosszú évekig alig bírt menni, egyik háztól a másikig lassan, bottal segítve magán közlekedett, hogy napi pár méterét megtegye. Később még szív- és idegproblémái is kínozták. Hosszú évekig komolyabban betegeskedett, majd javult az állapota, de igazán nem gyógyult meg. Én szerencsémre, egy kiadós influenzával megúsztam, vagy legalábbis azt hiszem. *Egyet egy életre megtanultam: a járott utat a járatlannal soha nem cserélem fel – főleg télen, semmiképpen sem!*

ÖTVENHAT ŐSZE

Ez az ősz sem különbözött a többitől. Még akkor sem, ha az az ezerkilencszáz-ötvenhatodik ősz. Legalábbis a természet számára ez is olyan volt,

mint a többi, nem érintették a világban folyó események. A fák levelei elszínesedtek és egy-egy csipős szél hatására sűrűn hulltak a fák alá. A ZISZ teherautó lassan cammogott föld a hegyre, a százmázsányi rakományával. A teherkocsi után utánfutó volt akasztva, a platóján forgózsámoly és ezekre pakolva a sok-sok fűrőrúd. Mire felértünk a hegy tetejére, a hűtővíz felforrt, a motorháztető alól gőzpára szállt, figyelmeztetőül, hogy meg kell állni.

– Meg kell állnunk, ami sok, az sok! – mondta Rudi a túlterhelésre célozva.

Leállt az útszélére és kezifékkal rögzítette a kocsit. Mögöttünk – lent a völgyben – Bükkszék már elkészönt tőlünk és mi is tőle. Mikor idejöttünk tudtuk, hogy itt a munkánk pár hónapig tart majd, mégis fájó szívvel mondtunk búcsút a falunak.

– Bárcsak minél előbb eldugulna a szalvusz kút, hogy visszajöhetnénk újra fűrni a kutat – fordultam Rudi felé.

– Nagyon megtetszettek neked a bükkszéki lányok, hogy máris vissza akarsz fordulni? – mosolyodott el.

– Nem mondom, akad közöttük kedvemre való. De most már vége mindennek, mert el kell mennünk innen. A szalvusz kút meg egyhamar nem dugul el – legyintettem kedvetlenül.

– Ja barátom, aki a Kőolajfűró Vállalathoz szegődött, az számíthat rá, hogy tesz egy pár kirándulást ebben az országban – próbált vigasztalni. Ez bizony sovány vigasz volt számomra, de abban igazat adtam, hogy ez a vállalat örökös vándorlásból áll. A rövid kényszer pihenő alatt lehűlt a hűtővíz, a hiányzó vizet a kannából pótoltuk és készen álltunk a továbbindulásra. Jani bácsi – a fűrőmester – fent a platón ácsorgott a szállítómunkások részére összetákolt bódé előtt. Pufajka kabát-nadrágba öltözve, usánka sapkájával a fején úgy nézett ki, mint egy második világháborús szovjet katonára. A fűrősöknek ilyen volt a munkaruhája. Láthatóan jól érezte magát, a meleget adó öltözékben, a csipős, szeles őszi időben. Ha sejtette volna milyen inzultusban lesz része a ruha miatt – az utazásunk folyamán – talán rögtön levetette volna.

Öreg, foglaljon helyet, mert indulunk – szólt fel hozzám Rudi.

Jani bácsi egy percre még igazgatta az ülését, hogy kényelmesebb legyen, aztán jelezte, hogy akár indulhatunk is. A teherautó egy pár métert még erőlködött felfelé az emelkedőn, de miután felért, egyre fürgébben nyelte a kilométereket. Motorja elhalkult és a levegőfék időnkénti pisszegése jelezte, hogy lefelé megyünk a lejtőn. Egerbe érve várt ránk az utasítás, hogy a rakományt a mezőkeresztesi telephelyre kell vinnünk és talán a következő héten kell tovább menni Bácsalmásra, ha addigra kijelölik a következő fűrési pontot. Pedig semmi kedvem nem volt olyan messze menni dolgozni abban a veszélyes, zavaros őszben. Az ország csendjét fegyverek robbanása zavarta meg. Rákosiért eljött az ördög, hogy elvigye az őt megillető helyre.

Mezőkövesd szélén egy idős bácsi integetett hevesen, majdnem könyörgően, hogy álljunk meg.

– Megálljunk? – kérdezte Rudi.

– Álljunk! – mondtam, mert a bácsi egyre hevesebben integetett, és a község belső része felé mutogatva kiabált valamit, de nem értettük.

– Mi baj van papa?! – kérdeztük, miután az út szélén megálltunk.

– Ne menjenek tovább, mert nagy baj van a főtéren, kitört a forradalom. Kerüljék el azt a környéket, nehogy bajuk essen – magyarázkodott a bácsi, és újra kérte, ne menjünk arrafelé.

– Kerüljük, kerüljük, könnyű azt mondani, de ilyen hosszú rakománnyal ezekben a szűk mellékutcákban el se bírok fordulni. Különben is nincs közöttünk Rákosi, de még egy adóvégrehajtó sem! Nincs mitől félnünk, nem követtünk el semmit! Akinak meg viszket a háta, bújjon el, ha nem akarja, hogy megvakarják – humorizált Rudi és elindultunk az intelmek ellenére a főtér felé. Ahogyan közeledtünk a főtérhez, úgy sűrűsödött az emberáradat. Egyre több nemzetiszín szalagos, fegyveres személy tűnt fel a tömegben, különböző jelszavakat kiabálva. A tömeg zsongott, mint a méhkas. Valami láthatatlan erő vitte őket a főtér felé. Lépésben haladtunk, de az elmenésről már szó sem lehetett. Az élő akadálytól az út lezárult. A tér megtelt erősen felizgatott emberekkel.

– *Le a szoborral! Szabadságot a magyarnak!* – kiabálták egyre többen.

Két fegyveres alak elénk állva megálljt intett.

– Mi lesz itt? – néztünk egymásra Rudival, latolgatva a kiszámíthatatlan jövőt.

– *Mars ki a kocsiból!* – szegezte ránk a fegyvert az egyik.

– *Miféle magyarok vagytok, hogy ilyenkor is dolgoztok, amikor mások a szabadságot vívják ki számotokra, és minden magyar számára!?* – ordított ránk torka szakadtából.

Egy másik fegyveres hátrament, hogy nem bujtattunk-e el valakit. Hirtelen felkiáltott és kibiztosította fegyverét.

– *Itt meg egy ruszki!*

Erre a kiáltásra több fegyveres körbe fogott bennünket.

– Mit kiabál ez az alak? – néztünk döbbenten egymásra Rudival.

Akkor vettük észre, hogy Jani bácsira szegeznek a fegyvert.

A rémülettől az arca vörös színűvé vált. Próbált volna magyarázkodni, hogy ő magyar, de a félelemtől csak valami érthetetlen dadogást lehetett hallani.

– *No mit mondtam, hogy ruszki!* – vigyorgott elégedetten. Megérezem én a szagát egy kilométerről is! – és már emelte vállához a fegyvert.

– Ne! Ne! – ugrott oda Rudi a fegyveres alakhoz. Feszült pillanatok következtek.

– Még véded te mocskok! – harsogta, és fegyverével Rudi felé lökött.

– *Le kell löni őket, mint egy kutyát! Ruszkit rejtegetnek!* – kiabálták egyre többen.

– Te jó Isten, ha lelövik Jani bácsit, senki az égvilágon nem tudja bizonyítani, hogy nem orosz! Akkor pedig kinyírhatnak minket is – ismerem fel a pillanatot. Jani bácsi valóban a ruházatában úgy nézett ki, mint egy szovjet katona. Az usánka sapkája szemébe húzva és értetlenül nézte az eseményeket, amelynek pillanatnyilag ő volt a főszereplője. Talán nem is fogta fel teljes egészében a fenyegető veszélyt.

Jani bácsi! Jani bácsi! Könyörgöm, szólaljon meg! Bármit, csak mondjon valamit! – ugrottam oda hozzá.

– Mit szólaljak?! – szólalt meg végre érthetően és magyarul.

– Csak ennyit, semmi mást – szoltam megkönnyebbülve.

– *Hallották? Hallották!? Magyarul beszél!* – kiáltottam örömben a fegyveresek felé fordulva.

Azok láthatóan meglepődtek Jani bácsi magyarságán, és az egyikük Jani bácsi felé fordulva ingerülten szólt:

– *Papa, máskor válaszoljon előbb és érthetően, mert az efféle időhúzás az életébe kerülhet.*

Jani bácsi valami „igen” félét mormolva leült a helyére. Kissé megkönnyebbülve figyelte a további eseményeket.

– No végre! – lélegeztünk fel azt remélve, hogy elmúlt a vihar. Persze túl korán ítéltünk.

A következő percekben a kocsí vonóhorogját kezdték nézegetni. Néztük, vajon mit akarnak még velünk? Nem kellett sokáig várni, mert egyikük rögtön feltette a kérdést:

– Van-e drótkötél?

– Nincsen! – válaszolta Rudi teljesen meglepődve a kérdésemre.

– Nem baj, majd kerítünk. Tolass oda a szoborhoz! – hangzott el-lentmondást nem tűrően a parancs. A szobor körül nyűzsögte az emberek, mint a hangyák.

Kalapácsok sújtottak le a szovjet emlékmű kerítés köveire. A keménykő állta a kalapácsütések zuhatagát, csak a kövek sarkai töredezték le. A tömegben diákok, a gimnazisták egyensapkáját viselő fiatalok megbabonázva serénykedtek. Mivel kötelet nem találtak, a kerítés láncát toldották össze, hogy azzal döntsük le a szobrot. Ráakasztották a felső végére, a másik végét a teherautó vonóhorogjára.

– A rohadt, piszkos életbe, mibe keveredtünk bele! – sziszegte Rudi a fogai között.

– Gázt neki! – dörrent a parancs szava. A teherautó lassan elindult, a laza láncot megfeszítette, majd a motor felnyögve leállt.

– Mi van? Nincs benne erő, vagy nem akarjátok ledönteni?! – mor-dultak fel többen is az eredménytelenség láttán.

Rudi visszatolatott, a lánc meglazult. A kocsi teljes gázzal elindult előre. A nagy rántástól a kocsi minden ízében megremegett és a lánc darabokra szakadt. Az emlékmű egy millimétert sem mozdult.

– Össze kell kötözni újra! – rendelkeztek a fegyveresek.

A láncot összekötve, újra ráakasztották a vonóhorogra. A teherkocsi újra nekilendült. Az emlékmű megingott, majd nagy robaj kíséretében a földre zuhant. A tömeg ujjongott! Az ünneplés nem sokáig tartott, mert egy személyautó Szihalom irányából érkezve fékezett a tér előtt. Vezetője a kocsiból függén kiugorva kiabálta:

– Jönnék az oroszok harckocsikkal! Már itt jönnek a község szélén! – kiáltotta még és a kocsiba visszaugorva gyors tempóban elhajtott.

Hirtelen csend lett a téren. A nagy csendben valóban hallani lehetett a harckocsik zaját. A lánc talpasok irtózatossággal közeledtek a szilárd burkolatú úttesten. A tömegben kitört a pánik. Ment mindenki, ki merre látott. Perceken belül kiürült a tér.

– Nyomás, gyerünk! – mondta Rudi sürgetően. A történetek után nem szerettük volna bevárni a harckocsik érkezését.

Beültünk a kabinba és gyorsan, egy perc késedelem nélkül indultunk a mezőkeresztesi telephelyünk felé. Nem szólt egyikünk sem, de éreztük, hogy minél messzebb kell kerülnünk a helyszíntől. A jó öreg Zisz teherautó, mintha megérezte volna mit kívánunk tőle, egyre gyorsabban hagyta maga mögött a kilométereket. Az út menti fák a borús szürkületben, mint rémisztő óriások, suhantak el két oldalt az ablak mellett. Mikor már elég messze kerültünk a helyszíntől, akkor szólalt meg Rudi:

– *Ez is egy nap volt, de nem is akármilyen. Ennek még folytatása lesz és szippantott egyet az előbb meggyújtott cigarettából. Az események után hamar „horogra” kerültünk. Kihallgattak bennünket, és úgy találták, nem vagyunk vétkesek. Véletlenül cseppentünk az események kellős közepébe, sodródtunk akaratlanul az árral. Mindenesetre, maradéktalanul soha sem hitték el azt, hogy mindezt nem tudtuk volna elkerülni. Hősöket és hősiességeket emlegettek példaképpen. Bizonyos körülmények között, a bátornak kikiáltott emberek is kevesebb bátorságot tanúsítanak, mint amit elvárnak tőlük. Olyankor lehet megtudni, ki a hős, ki a szájhős. Talán pusztán azért, mert élet csak egy van és megismételhetetlen. Így aztán vigyázni kell rá, nehogy valaki kilyukassza az ember bőrét, mert a foltozás kimenetele bizonytalan.*

CSERESZNYESZÜRET.

Előszó.

Az alföldi falvakhoz képest jóval szerencsésebb fekvésű település Szomolya. Az ide érkező idegen könnyen talál egy olyan magaslatot, ahonnan az egész falut láthatja anélkül, hogy valami emberi kéz építette, magas építményről kellene ezt megtennie.

Ha csak a Nagyvölgy tető oldalára ballag is ki, máris láthatja a völgyben elnyúló falu házait. Ha még többet akar látni, tovább lépked fölfelé a domb oldalán, ahonnan már nemcsak a falut, de még távolabbi tájakat is láthat kedvező látási viszonyok esetén.

Észak felé az Eged-hegy, Vár-hegy, távolabb észak felé, a Bükk-hegység többi hegyei törnek az ég felé. Dél felé az Alföld települései látszanak egészen a Tiszáig. A szemlélődő ember szabad madárnak érzi magát, csak éppen a szemlélt területet nem tudja olyan könnyen elérni, mint a szárnyait lebegtető madár.

Még Eger város északnyugati házai is látszanak a Hajdú-hegy csücskén. Innen, a dombtetejéről Noszvaj és Mezőkövesd felé vezető országút is látható lent a völgyben, amelyen gépkocsik ablaküvegei csillognak a rávetődő napsugaraktól, melyek az április első felét idézik, a harmadik évezred első évében

A falut határoló dombokon a hajdani évtizedekben ültetett cseresznyefák fehér virágai díszítik e tájat és adnak ünnepi köntöst ennek a vidéknek.

Sajnos egyre kevesebb cseresznyefa bontja illatos szirmait és termi a messze földön is híres gyümölcsét. Pedig, pár évtizeddel előbb, még ezek termették a rövidszárú fekete cseresznyét és adtak megélhetést—más egyéb mezőgazdasági tevékenység mellett—a falu lakóinak.

Az ipari fejlődés hatására a fiatalság jelentős része elvándorolt, másfelé keresve a megélhetését. Ezért most—a domb tetejéről szemlélődve—hiába figyeljük a faluból gyümölcsösök felé vezető ösvényeket, nem látunk rajta oda igyekvő embereket.

Tisztelt olvasóim! Menjünk most vissza a múltba öt—hat évtizedet, amikor a szomolyai dombokon több volt a cseresznyefa, mint erdőiben minden más fa, mikor még a falu cseresznyéjéről volt híres és adott megélhetést a falu lakóinak.

Még a hó sem olvadt el, amikor a noszvajiak megjelentek Szomolya utcáin egymásba rakott teljesen új hátikkal—amiket télen készítettek—és hangos rikkantgatásaikkal kínálgatták megvételre:

--Hátit vegyenek! Hátit vegyenek! Itt a jó erős hát! Nem adom drágán!

Van itt mindenféle hát! Kis hát, nagy hát, sőt, még vékás hát is!

Igyekezzenek, mert a későn jövőknek már nem jut! Hát igyekezzenek ide hozzám emberek!

Panni nene éppen a tyúkok alól szedegette a tojást, amikor ezeket a kurjongatásokat meghallotta. Ekkor jutott eszébe, hogy a cseresznyés hátijaiból többet leselejtezett a tavalyi évben, mert a cseresznye ki hullott már belőle az itt is, ott is támadó réseken.

Még a tyúkok csak úgy fogadták el tojó hátinak, ha a réseket Sándor bátyó agyonfoltozott nadrágjával betömte, mielőtt a tyúkól falára felakasztotta.

--Várjanak egy kicsit! --kiáltott a portája előtt már tovább haladó hátyisok után, akik már a harmadik porta előtt jártak mire Panni nene a szűk tyúkól ajtón végre kipréselte magát.

--Hát hogy adják ezeket a hátikat?

--A kis hátit harmincért, a nagy hátit negyvenkettőért, a vékás hátit meg ötvenkettő forintért!

--Nem érnek azok annyit! De talán még felét sem.—mondta és olyan lesújtóan mutatott a hátik irányába, hogy az eladóknak be kellett látniuk, az előbb mondott árakból engedniük kell, ha csak nem akarják hazacipelni portékájukat.

Ezt pedig semmiképpen sem akarták, ezért ijedten szóltak Panni nenének, aki olyan elmenő mozdulatokat produkált, mint akinek ilyen árak hallatán esze ágában sincsen a vásárlás.

---Álljon meg már jó asszony! Nem kell mindjárt úgy elrohanni, mint akinek a háza ég!

Panni nene még egy kicsit ballagott befelé a portájára—mutatva azt, hogy nem mindenáron akar ő vásárolni —majd megállt. Ekkor aztán az eladó férfi kivett egy hátit a többi közül, majd földre téve ráült és erősen gyötörgetni kezdte.

Látja milyen erős háti ez? Megbírja ez még magát is! Erre aztán Panni nene választott egyet és ő is ráült. A háti nyekergett—nyöszörgött terjedelmes ülepe alatt úgy, hogy az árus ijedten kiáltott rá:

---Mit cselekszik jó asszony! Magát az öthehtós hordó sem bírná el nem még ez a háti!

—Ha jól el van készítve nem lesz ennek semmi baja. Még azt is ki kell bírnia, amikor a Méti hegyi sáros, csúszós úton hanyatt esek vele!

Természetesen ez a háti jól el lett készítve, ezért megbírta terjedelmes alakját. Ám, mégis tíz forinttal olcsóbban vásárolt meg három darabot. A vásárlás után elégedetten ballagott be a portáján, mert tudta, hogy cseresznye érésekor már egyetlen forintot sem tudna lealkudni az árából.

Bizony az ilyen vásárlást soha nem szabad az utolsó napokra halogatni. Az idő pedig elrohan, és máris április van.

A tavaszi napsütés hatására virágba öltöznek a cseresznyések. A Gyűr, Demecs, Vénhegy, Nyárias, Méti hegy, és természetesen a Gyep cseresznyés is, ahol szintén óriásira nőtt cseresznyefák virágainak illatát sodorja, viszi magával a dombok tetején keresztül az enyhe tavaszi szellő.

Ezen a tavaszon úgy tűnik a költöző madarak korábban érkeztek. Éneküket zengik a virágzó fák ágai között. Együtt örülnek az emberekkel a virágdíszbe öltözött domboknak. Amíg a madarak elsősorban a fák koronái között található hernyóknak, rovaroknak örülnek, addig a falu lakói a szép időjárás miatt remélhető cseresznyetermésnek. Persze az embereknek többet kellett tenniük azért, hogy a cseresznyefák bőséges termést hozzanak, amiből majd a pénztárcájuk gyarapodni fog.

Először, a cseresznyésnek szánt területet kézi erővel fel művelték hatvan—hetven centiméter mélységben.

Bizony csak akkor nőnek a cseresznyefák, ha úgy előkészítik a talajt, mint a szőlőnek. Ezt a munkát leginkább télen végezték, amikor a határban nem volt más munka.

Az igaz, hogy a szomolyai ember mindig szőlővel ültette a fát. Amíg a fák nem nőttek nagyra, addig a szőlő is termett. Amikor az egyre növekvő fa beárnyékolta a tőkéket, egyre kevesebb szőlő termett ezen a helyen. Az előrelátó gazda ekkor kiszedte a szőlőkarókat, nehogy a fákról lepottyanó szüretelőket a szőlőkarók felnyársalják.

Márpedig az, hogy a cseresznyeszüretelők időnként leesnek az annyira bizonyos, mint az, hogy a cseresznyét mértéktelenül habzsoló embernek gyakran kell futnia a sűrű bokrok irányába. De a szüretelés még odébb van!

A megművelt területbe ősszel, vagy tavasszal be kell ültetni a vadcsesznyefát, mert ebből lesz életképes termőfa a beoltás után. A szomolyai emberek mindig tudták, hogy a legjobb vadcsesznyefát az Eged-hegyen és a Várhegyen találják.

A kellően megrágyázott talajba ültetett fát, már a következő évben beoltották különböző fajtájú cseresznyével, főleg a messze földön híres szomolyai rövidszárú fekete cseresznyével. Ezt a fajtát hiába próbálták más vidékeken is termelni, soha sem lett olyan, mint amely Szomolyán termett. Az itt élő ember maga oltotta be a vadcsesznyefát. Ha kellett követ bányászott, szántott, vetett, aratott, szőlőt művelt, erdőt ültetett, erdőt vágott, pincét vágott. Gondozgatta fáit, és ha kellett be permetezte néhanapján, amikor valamilyen kártevő annak a növekedését veszélyeztette. Ősszel bekötöztette annak kergét, nehogy a vad megrágja.

Az így gondozott fák gyorsan növekedtek és a tavaszi meleg hatására évente egyre több virágrügy pattant ki ágaikon. Fehérbe öltöztek a falut határoló dombok, amelyek még távolabbi tájakról—az alföldi falvakból is—jól látszottak. Ilyenkor aztán a Szomolyáról elköltözött embereknek megdobbant a szívük, mert tudták, ahol azok a fehér dombok látszanak, ott van szülőfalujuk a távoli völgyben rejtőzködve.

A többi Bükk aljai falvakat határoló dombokon nem virágoztak a cseresznyefák, ezért nem öltöztek olyan fehérbe, mintha hó borította volna enyhe lankáikat.

Ekkor aztán a távolélők lélekben már készültek a cseresznyeszüretre, amit nem mulasztottak el, ha csak valami baj erre őket nem kényszeríthette.

A rövidszárú fekete cseresznye május végén, vagy június elején érettnak tekinthető. Természetesen ennek pontos idejét még a legtapasztaltabb csőszök, pásztorok sem képesek megmondani, pedig az időjárás ismeretében jártasabbak más embereknél. Ha áprilisban jó az idő, akkor május végén már szépen feketéllenek az óriásira nőtt cseresznyefák

termései. Ha azonban hűvös az időjárás, akkor bizony csak június első felében lesz érett a rövidszárú cseresznye.

A cseresznyések gazdái gyakran látogatnak ki a dombokra, hogy megsejmeljék az érés előtt álló bogyókat, mert ezeknek az árából lehet vásárolni mindent, amire szükség van. Márpedig pénzre mindig nagy szüksége van a falu lakóinak! Vagy azért mert a szekér kereke összeroggyant a gödrös, köves úton, vagy azért mert nősül a nagy legény, férjhez készül a nagylány, tönkrement a keményszárú csizma, összetörött a nagykapu, kiskapu. Vagy kell a pénz az orvosra, szülésre, temetésre és még kitudná megmondani, hogy mi mindenre kell a cseresznye ára. Sajnos, mindezekre könnyen előkeríteni pénzt csak meseországban lehet—Szomolyán nem. Így aztán már jóval a bogyó érése előtt tervezget mindenki, hogy mire költi el annak az árát.

Mindenki tudja, hogy annál sürgősebb munkája nem lehet, mint az érett gyümölcs leszüretelése. A cseresznye még száraz időben is romlandó, ha pedig esősre fordul az időjárás, akkor még előbb romlik.

Eljött hát az ideje annak, hogy a gazda távoli családtagjának, barátainak és másoknak igénybe vegye segítségét, hogy a szüretet időben elvégezze. Mert akinek hűsz—harminc, vagy még ennél több fája van, már segítség kell a szüreteléshez. Ez lehet rokon, elköltözött családtag, de lehet napszámos is. Jól jön minden szorgalmas kéz, csak segítsen.

Szabóék portáján felugatott a házőrző kutya--a Buksi--és rohant a kapu felé. Miután a kapuhoz ért az ugatást abbahagyva, nyüszítésbe kezdett és a farkát csóválgatta. Majd lelapult a földre, hogy a kapu elé érkező, régen nem látott gazdit üdvözlje.

--Buksikám! Buksikám! De régen láttalak! --kiáltott be a jövevény a deszka kapu időközben kitégült résein. Erre a hangra Panni nene figyelt fel legelőször és az ámbitus oszlopa mögül kilépve összezsápta két kezét ámulatában:

--Jaj nekem Istenem! Gyertek ki a házból, mert ritkán látott vendégünk érkezett! --kiáltott be a ház lakóinak, akik erre a kiáltásra egymásután jöttek kifelé a házból és kukkantottak a nagykapu irányába, ahol éppen belépett a távol tanuló nagyfiú—Miklós.

A vendég és vendégvárók ezután egymást ölelve hullatták örömkönnyeiket, a hosszú hónapok utáni találkozás öröme. Csak Sándor gazda keményítette meg szívét, mert egy férfiember nem hullajthatja úgy könnyeit, mint a nőszemélyek és a gyerekek.

Nem azért, mintha ő a fiát nem szeretné. Nagyon is szerette mindig és másoknak dicsekedett azzal, hogy az ő fia latint tanul a abban a távoli iskolában, ahová tanulni jár, ahol a kántorságot megtanulja.

Az igaz, hogy jobban szerették volna, ha papnak tanul, de hát a lányokhoz jobban vonzódott, mint a fekete papruhához.

--No, aztán miképpen megy a sorod?

--Köszönöm kérdését—elég jól, csak sokat kell tanulni.

--Ja fiam, aki úr akar lenni, annak áldozatot kell érte hozni. Bizony, aki nem örökölt, annak tanulni kell, ha nem akarja egész életében a földet túrni.

--Csak nem akarod, éhesen hallgassa meg hosszú atyai intelmeidet ez a szegény gyerek?—szólt urának az édesanya és tessékelte fiát befelé a házba.

A húga—Ilonka és öccse—Imre, ott csüngtek Miklós nyakán mind addig, amíg anyjuk rájuk nem szólt:

--Imádkozzatok és fogjatok hozzá az ebédhez, mert délután készülődni kell a cseresznye szüreteléséhez!

A család még félig se tudta elmondani az ebédelőtti hálaimát, amikor Miklós már hozzáfogott az evéshez.

--Ejnye fiam, miféle zagyva nyelven hadartad el imádat, hogy Te máris nekiláttál az evésnek?

--Hát latinul Édesapám! Ezen a nyelven sokkal hamarabb ellehet mondani az imánkat.

Az apa, még egy ideig csóváltatta fejét, majd folytatták imájukat, mert ők még félig sem mondták azt el, Miklós pedig már javában nyeldeste a jobbnál--jobb falatokat. Hát igen—ők nem tudtak latinul és így azt sem tudták, hogy ez a Miklós valójában elmondta az imáját, vagy lóvá tette őket. Így aztán az imádkozás alatt sandán tekintgettek a vendég irányába, aki egy cseppet sem zavartatva magát, tömködté magába a legjobb falatokat.

Miután teleette magát, bőfögött kettőt--hármat és figyelte testvéreit és a szüleit, akik még csak most láttak az ebédhez, mivel ők csak magyarul tudták az imájukat elmondani.

--Már ezért is megérte latinul tanulni!—gondolta magában és elégedetten simogatta meg a hurkát a pampuckát {fánkot} kívúlról, mivel azok már az emésztés folyamatában, a végsőpusztulásuk felé kanyarogtak a beleiben.

Miután a család minden tagja befejezte az evést, Sándor gazda hallatta hangját:

No, akkor lássuk munkához! Készítsük elő a holnapi szürethez fontosabb felszereléseket!

Bizony, a cseresznye szüretnek meg vannak a maga kellékei, ugyanúgy, mint a szántásnak az eke, a kőbányászásnak a csákány, a vasécek, vaskunkó és, mint Guba úrnak meg van a gyaluja, fűrészke és egyéb fűrő—faragó szerszámai. A cseresznyeszüretnek meglehetősen sok kelléke van:

Először, ott van az a nagy, magas szedőszék, ami akár két-három méter magas lehet. Ennél fogva semmilyen száraz helyre nem fér be, így aztán egyik szürettől a másikig—egy teljes éven át—a kőkerítés mellett száradnak, dagadnak annak a csapolásai, olyan mértékben, hogy még Guba úrnak is nehéz munka lenne azt megjavítani.

Márpedig azokat a csapolásokat meg kell javítani, mert ellenkező esetben ledobja magáról a cseresznyét csipegető embert, úgy, mint Lojzi bá gebéje ledobja hátáról az éppen hogy felkapaszkodó gazdáját.

A másik kellék a hátí. A kis hátítól--a vékás hátíig. A kis hátira kampó van ráerősítve, amellyel a faágára lehet akasztani, hogy a szüretelő ember egyik kezét szabaddá tudja tenni. Van annak úgy is mire használni mind a két kezét, miközben egésznapon át a fán csüng, bizonyítva majomtól való származását a hős emberi fajnak. A következő kellék a hosszú létra, amely a legmagasabb fák ágait el kell, hogy elérje. Erről a magas létráról lehet igazán nagyot esni. Esés közben egy teljes miatyánkot van idő elmondani.

A másik kellék a kamó. Ez, olyan két méter hosszúságú bot, amelynek segítségével a szüretelést szabotáló ágakat magához húzza a majomként csüngő ember, úgy, mint a hortobágyi pásztor lasszójával megfogja a rohanó csikót. Persze a kamónak a végén nem kötél van, hanem egy faág, amelyet bele lehet akasztani a cseresznyét termő ágakba, és lehet azt szedegetni.

Amikor mindent előkészítettek a másnapi szürethez, már szépen beesteledett. Aki ezt még nem vette volna észre, azt a legelőről hazatérő kecske nyáj mekegése, tehéncsorda bögése, disznó nyáj visítózása kelően figyelmeztette. Azonban az este eljövetelére az éhes gyomor korgása is rá ébresztette az eddig szüretre készülődő családot, így a latint tanuló Miklóst is:

--Édesanyám! Maradt e még az ebéd finom fánkjából?—kérdezte anyját.

Panni nene értetlenül nézett fiára és hasonlóképpen apja, Sándor gazda, aki máris epésen szólt fiára:

--Miféle fánkról beszélsz Te? Almafánkról, körtefánkról, vagy mi a nyavalyáról?

--Hát, ami ből az ebéd kor ettem. —dadogta a hazalátogató fiú.

Neked teljesen elvették az eszedet abban az iskolában! A pampuckára azt mondod fánk, a hátira meg kosár, a gereblyére meg gegegge!

—De Édesapám a pedagógusunk így mondja. —mondta felbőszült apjának a fiú igen halkán.

—Engem nem érdekel semmiféle demagógus. Ha itthon vagy beszélj szomolyaiasan!

--De Édesapám, nem demagógus az, hanem pedagógus!

--Az, nekem teljesen mindegy, hogy Te minek nevezed! Itthon úgy beszélj, hogy a faluban megértsenek, mert különben kiveszlek abból az oskolából, mert elbutítanak ott! –fejezte be fiának nevelését egy határozott kézmozdulattal, hogy részéről befejezettnek tekinti az iménti párbeszédet. Ezek után a vacsora csendben zajlott le, majd álmra hajtották fejüket a reggeli cseresznyeszüretig.

A Gyúrtető mögött még alighogy vörösödni kezdett az ég alja, amikor Sándor gazda ide—oda járkált az alig derengő portáján, nyomában a hűséges Buksi kutyájával. Miután az igavonó teheneit megetette, megitatta, fel költötte az eddig még alvó családjának többi tagjait. Nagy ásitások mellett ébredtek a többiek, és máris nagy mozgolódás támadt a portán és a házban. Mindenkinek megvolt a maga feladata, amit igyekeztek mielőbb elvégezni, hogy még a napkelte előtt a cseresznyésbe kiérjenek.

Amíg Panni nene, és Ilonka lánya az elemózsiát készítette, addig Sándor gazda fiaival rakták a kis hátikat, nagy hátikat, ládákat, szedőszéket, hosszúlétrát. Miután minden a szekérre került, kivezték a teheneket az istállóból a szekér elé, és a jármot a nyakukra tették. Ezután a család elfoglalta a szekér üresen maradt helyeit és elindultak a gyepi cseresznyés irányába.

Így tették ezt a szomszédok is. Csak ők más irányba mentek. Mentek a Demecsre, Métihegyre, Kutyahegyre, Gyűrrre, Poletárba, Nyáriasba, kinek merrefelé volt a cseresznyése.

Miután Sándor gazda családjával, és a cseresznyeszedéshez szükséges felszereléssel megrakott szekér a Vásáros hegyre ért, megállította a teheneket, hogy ziháló tüdejükbe a fogytában lévő levegőt pótolják. Ekkor figyelt fel arra, hogy Márton sógor megelőzte őt a felkelésben, mert a kis szőlőtőkéit permetezgette, ezért oda köszönt neki:

--Adjonisten Sógor! De korán kelt kend?

--Korán, korán, de a vadgalamb már megelőzött!—mutatott a közeli cseresznyés felé, ahol egy magas fa kiálló száraz ágán az a mélabús énekét turbékolta.

--Mi ellen permetez Sógor?

Lisztharmat, peronoszpóra, minden szívó-rágó kártevő, kapcabetyárok, kupcihérok, de még az adóhivatal ellen is.

--Az adóhivatal ellen mivel permetez?

Ciánnal! Az a leghatásosabb!

Halkabban Sógor, mert meghallja valaki, az atyaúristen sem menti meg az internálótábortól! –figyelmeztette sógorát halkán és közben

mutatóujját a szája elé tette, mert az utolsó szavakat a sógora már bőszyűlten kiabálta.

Erre az intelemre a sógor, ijedten figyelt a Deber akácos sűrű bokrai felé, mert spion bárhol lehet bármikor—még ilyenkor hajnaltájban is.

Sándor gazda pattintott egyet ostorával, amiből a tehenek megértették, hogy indulni kell, mert az ilyen bűnös sógor még őket is idő előtt a vágóhidra juttatja.

A közeli cseresznyésig nem hallatszott semmiféle hang, a szekér kerekének nyikorgásán és a vadgalamb turbékolásán kívül. Ez utóbbiért azonban nem jár internálás, mert a vadgalamb turbékolását még a falu legjobb spionja sem tudja megfejteti.

Amint a cseresznyésűket elérték, lepakolták az összes felszerelést a szekérről, a teheneket megszabadították a járomtól és az Imre fiú, máris vezette őket vissza a Deber akácosához, hogy meglegeltesse azokat.

Teljesen megvirradt. Azonban az óriásira nőtt cseresznyefák termése nemcsak sötétben látszott feketének, hanem a felkelőnap aranyló sugaránál is.

A szomszédos cseresznyések gyorsan benépesedtek, zsibongó—zajongó szüretelőkkel úgy, hogy a turbékoló vadgalambok, és a cseresznyét csipegető madarak jobbnak látták, ha a közeli erdőbe visszavonulnak.

Alig pakolták le a szekérről a szüretelő eszközöket, napszámos segítők megérkeztek hátukon hátikkal, amelyekben egy—egy szedő kisháti volt napi élelműkkel és ivóvízzel tele edénnyel.

Amikor a fák alá cipelték a szedő székeket, létrát, az idősebbek is fel tudtak mászni a cseresznyefára a fiatalok után, akik létra nélkül másztak fel és tömték magukba a finomabbnál—finomabb bogyókat úgy, hogy hangjukat sem lehetett hallani.

A szomszédos cseresznyésekben szüretelők hasonlóképpen a zabáláshoz láttak, olyan csendben, hogy az előbb még erdőbe menekülő madarak azt hihették, hogy a szüretelők vissza mentek a faluba. Ezért aztán némely bátrabb seregély ismét visszajött, de rá kellett jönniük, hogy az emberek is úgy falatozzák a cseresznyét, mint ők, csak nem olyan rikácsolással. Erre a felfedezésre gyors szárnycsapásokkal az erdőbe vonultak.

Ki is tudna ellenállni ennek a rövidszárú fekete cseresznyének, amelyre tavaly óta egy kerek évet kellett várni, hogy ismét jól lehessen lakni vele. A zöld levelekkel borított ágakról négy—ötszemes fürtökkel csüngtek alá arra várva, hogy a szüretelők hátyijaikba szedjék.

Mikor aztán teleették magukat, rákerülhetett a sor arra, hogy a hátyikban szaporodjon a cseresznye.

Ekkor aztán megindult a hangosabbnál—hangosabb beszéd, aminek a gazda örült csak igazán, mert tudta, hogy ha már többet beszélgetnek, akkor kevesebbet esznek, és végre a hátikba kerül valamennyi bogyó.

Olyan hangzavar uralkodott a cseresznyésben, hogy a bábeli toronynál ehhez képest csak halk pisszegés lehetett.

A hangnak nincsen határa! Az első szomszéd a második szomszédal kiabált. A hatodik szomszéd a hetediknek kiabálta, hogy övé a legszebb cseresznye az egész szomolyai dombokon. Amennyiben ezt a hetedik szomszéd, a hatodiknak nem akarta elhinni, úgy a hatodik tovább kiabált. János koma az ötödikből, a negyediknek kiabált:

--Hej Gyuri sógor! Sajnálhatja, hogy ezeken a sűrű lombokon nem lehet átlátni!

--Ugyan miért kellene sajnálnom Sógor?

--Azért mert nem láthatja az unokámat, aki már nem használja a bilikéjét, amikor a nagy dolgát végzi.

--Hát mennyi idős az unokája?

--Az elmúlt héten töltötte be a hetedik évét! --kiabálta János koma.

--Hát az nem olyan nagy hőstett, hogy dicsekedjen vele! Az enyém még csak öt éves mégsem hoztunk neki bilikét, nélküle végzi nagy dolgát ott a bokortövében. Ha nem hiszi, jöjjön át gyorsan, mert most még azt is láthatja, hogy egyáltalán nem kell erőlködnie sem.

És valóban, az imént a kis Gyurika úgy iramodott a bokrok irányába, mintha Antal bátyó a csöszfokosával kergetné. Azonban ez egy nagy tévedés, a valóság pedig az, hogy a cseresznye evés hozta a kelleténél gyorsabb működésbe a beleit, pedig erre még időben figyelmeztette apukája—Gyuri sógor. De hát, ki tud ilyenkor parancsolni étvágyának? Senki sem!

A felnőttek is egymás után iramodtak az erdő felé olyan tempóban, hogy bármelyikük gyorsasági rekordot állítana fel futásban.

János koma úgy látta, legjobb, ha az unokája dicséretét most szünetelteti, mert a mások unokái még többre képesek, ezért másfelé fordította a beszéd fonalát.

--Hej Gyuri sógor, de sokat dolgoztam én már az életemben, de mégsem bánom, mert a sok munkámmal megalapoztam az unokám jövőjét úgy, hogy neki már ne kelljen dolgozni. --dicsekedett ismét János koma.

--Ez nem jó gondolkodás Sógor! Mert így nemcsak azt tanulja meg, hogy a munkát miképpen kerülje el, hanem azt is, hogy a munkát végző embert nem kell becsülni. De ezért őt nem lehet hibáztatni, mert csak akkor értékeli bárki a munkát végző embert, ha ő maga is dolgozott valaha. -- állította le János koma dicsekvését végképpen Gyuri sógor. Ezek után az, nem tehetett mást, mint azt, hogy a dicsevéseit beszüntetve szedegettette az érett bogyókat.

A szüretelők ezek alatt a távbeszélő kiabálások alatt serényen dolgoztak. A kis hátik, nagy hátik itt is, ott is szépen megteltek a ropogós, édes, fekete bogyókkal. Ezek a viccelődések, heccelődések pedig arra voltak

jók, hogy az idő gyorsabban teljen és elterelje figyelmüket arról, hogy már reggel óta úgy csüngenek a fán, mint a majmok csüngenek az afrikai vadonban.

Egészen közelről—a szomszédos cseresznyéből—Rozál sógorasszony hallatta szapuló hangját, a Jani fiát illetően:

--Mondja meg nekem Sógorasszony, miért ostoba az én fiam annyira, hogy ezt az Idát szemelte ki magának, aki nemcsak koldus, hanem még a cseresznyét sem tudja szedni?

--Hát aztán miért nem tudja?—kérdezte az Ida lányt szapuló sógorasszonyát Róza nene méltatlankodva.

--Miért, miért! Hét nem vette még észre, hogy egész nap sem képes egy kis háti cseresznyét leadni a fáról? A fa alatt meg annyi zöld ág van alá hullva, mintha a kecske legelte volna a lombokat. —mondta halkán Rozál sógorasszony ügyelve arra, hogy a néhány fával odébb ábrándozó Ida lány nehogy meghallja az őt szapuló szavakat—majd újabb becsmérő szavakba kezdett:

--Higgye el nem ér ez a lány semmit. De talán még annyit sem!

Mindezt olyan határozottan jelentette ki, hogy hinnünk kell, miszerint a semminél van, ami kevesebb és ez pedig az Ida lány értéke, aki a cseresznye szedegetése helyett most is csak ábrándozik, és csábítóan mosolyog Rozál nene Jani fiára. Azonban még tovább szapult:

--Ez egy istencsapás a cseresznyefákra, mert ezek a gallyak már nem teremnek jövőre egyetlen bogyót sem! De talán még azután sem!—mutatott epésen az odébb lengedező csonka faágakra.

Róza nene erre a beszédre, nem szólt semmit, mert Idácska hangját közelből hallotta, ezért köhintett egyet, figyelmeztetve sógorasszonyát, hogy a szapult személy közel jár. Erre aztán az elhallgatott, mert nem szánta leendő menyé fülének az iménti mondatokat.

Alighogy elhallgatott a kis Janika kiáltott fel:

--Egy hintót látok a falu felől közeledni!!

Sándor gazda figyelt fel a szomszéd kisfiú hangjára, aki máris figyelmeztette a zajongó szüretelőket, a rangos látogató érkezésére. Az senki előtt sem volt kétséges, hogy a hintóval csak a titkár elvtárs érkezhetsz. A szüretelők erre a figyelmeztetésre elcsendesedtek, mintha megszeppentek volna az érkező hintó utasától.

Amint megérkezett, egy nagyot köszönt a láthatatlan szüretelők irányába, akiket a sűrű lombok eltakartak, azonban a fák alatt sorakozó cseresznyével telt hátik elárultak, hogy milyen irányban serénykednek.

--Jó napot emberek! Telnek--e a hátik? Milyen az idei termés?

--Jó napot Titkár elvtárs! Hát, nincsen annyi, mint tavaly volt, de nagyobb szemű a tavalyinál.—felet Sándor gazda mások helyett is, mivel ő

volt legközelebb az érkező titkárhoz, mert létrája az érkezése felől volt neki támasztva egy óriási cseresznyefának.

--Látom szép, nagy szemű cseresznyék vannak a hátyikban!

--Nemcsak szépek, de finomak! Ezért szaladgálnak a szüretelők az erdő felé. --kapcsolódott a beszélgetésbe --Janika apja—Pesta bátyó, aki illendőnek tartotta, hogy szóljon valamit a takaró lombok közül.

A titkár elvtárs ennyi, cseresznyét dicsérő szó hallatán, nem tudott ellenállni a csábító fekete bogynak és beállt az egyik fa alá, majd köstölgötte, szemezgette az alsó ágakról alácsüngő finom gyümölcsöt.

--Ez bizony valóban finom! Kapós lesz az idén. Már most két teherautó érkezett megpakolva üres ládákkal a községháza elé Budapestről. Mondta elégedetten. Amint így szemezgetett egy koppanást érzett homlokán, és a koppanás helyét tapogatva az ujjá olyan piros lett, mint a vér.

No, aki a cseresznyefa alá áll, annak cseresznye eshet a fejére, aki meg az almafa alá áll, annak alma pottyanhat a fejére, és ez bizony még nagyobb koppanhat feje búbján. Mindez bizony véletlenül. Az bizony már nem véletlen, hogy a következő cseresznyemag a titkár elvtársnak már az orrán koppant. Majd egyre szaporább koppanások következtek, amiből rögtön rájött, hogy valaki céltáblának használja kobakját. Felnézett a lombok közé és azt a pillanatot kapta el, amikor Janika ismét célba vette kobakját az ujjai közül kiröppenő cseresznyemaggal, ezért máris rá kiáltott:

--Abbahagyod—e már te cudar kölyök!? A fehér ingem olyan lesz, mint a pulykatozás a sok piros magtól!

Ezekre az intelmekre Pesta bátyó riadtan eszmélt attól tartva, hogy netalán a titkár elvtárs még azt gondolja, hogy ő biztatta fiacskáját a kobakja elleni támadásra, ezért máris rá kiáltott:

*--Nem szégyelled magad te büdös kölyök, hogy úgy lődözöl a tikár elvtársra, mintha ő egy kutya, vagy egy nagy barom lenne! Rögtön lepiszkállak ezzel a bottal, ha be nem fejezed a cseresznyemag lődözését azon nyomban! —*csapkodott a kamóval fia felé.

Pesta bátyó máris olyan mozdulatokat produkált, mintha rögtön lerántaná Jani fiát, ezért a titkár elvtárs csillapítani kezdte:

*--Nehogy lerángassa már azt a gyereket! Még valami csontja törhet az esésben! —*riadt meg a titkár.

*--Talpára esik az, mint a macska és biztosabban mozog a lombok között, mint ott bent az erdőben a mókus! —*mutatott Pesta bátyó az erdő irányába békülékenyebben, hiszen a titkár elvtárs hangjából arra következtetett, hogy ő már megbocsátott rakoncátlan gyerekének.

Ezek után jókedvére fordult, mint a disznótéri vendég szokott fordulni a kiadós vacsora, és még kiadósabb italozás után, és máris kedveskedni akart a titkár elvtársnak:

--Janika! Szavald már el azt a verset, amit legutóbb tanultál!

Amikor azt mondta legutóbb, akkor arra gondolt, amit az iskolában tanult utoljára. Janika pedig arra, amit valójában utoljára tanult.

Ez a versike pedig nem volt más, mint az a vers, amit az utcabeli nagyfiúktól tanult, akiket már megmételyezett a szabadeurópa rádió, az amerikaihangja, és az ezekből hallható burzsoá ideológia.

Janika, miután úgy ugrott le a fáról, mint a mókus, vigyáz állásba vágta magát egy jó úttörő pajtáshoz illően, és a titkár elvtárs előtt szavalásba kezdett:

*„Nem szánt—vet az égi madár,
Mégis eltartja a határ.
Én sem szántok, én sem vetek,
Mégis elvagyok köztetek.
Ti etettek, Ti itattok
És én ezért irányítok. ”*

Pesta bátyó a szavalást hallva, kék és zöld színekben játszott, és döbbsenten hallgatta fiacskáját, ahogyan a szomszéd szüretelők is hallgatták.

Valamilyen nagy—nagy vihar kitörésére számítottak, amely a még szüreteletlen cseresznyét a fák alá rázza le levelestől, gallyastól, egy ilyen vers elmondása után, amennyiben az elmondottakat a titkár elvtárs magára értelmezné. Mert a titkár gondolhatja azt, hogy ő egy olyan élősködő a nép nyakán, mint a tehéncsordán a bögölők hada.

Ha pedig úgy gondolja, akkor Pesta bátyónak ezért az internálótábor kinézhethet, mert az ilyen gyereket nevelő egyént, csak ott lehet maradéktalanul megtisztítani a burzsoá ideológiától.

Mindenféle ijedelem--bárki részéről teljesen felesleges volt, mert a titkár elvtárs kezdetben nem figyelte annyira, hogy Janika mit szaval. Inkább azt figyelte, hogy milyen talpraesetten áll előtte. Így aztán csak az utolsó szavakra figyelt, amiből az derült ki, hogy ő ezeket az embereket ő irányítja, és ezért érnek el kimagasló eredményeket a cseresznyeszedésben. Ezért még örült is és megveregette Janika vállát, miközben kérdezte:

--Mitől vagy Te ilyen okos Janika?

--Ettől-e!--mondta és a kezében szorongatott cseresznyemagokat, törögetni kezdte egy kődarabbal a cseresznyefa kemény kérgén, és jó étvággal eszegette.

--Adjál már nekem is vagy négy szemet!

--Adok, de csak egy forintért adok egy szemet!

A titkár elvtárs miután négy forintjáért megkapta a négy szem magot, törögte és eszegette, majd a homlokára csapott és így kiáltott fel:

--Te Janika! Ezért a pénzért egy kiló cseresznyét lehetne vásárolni!

--No látja! Máris okosabb lett!

A titkár elvtársnak még a szája is tátva maradt Janikának ezen a megállapításán, majd önfeledten hahotázott. Erre aztán mindenki nevetésben tört ki a közelben. Így Sándor gazda, Pesta bátyó, Rozál sógorasszony, a többi gyerekek és mindenki, aki a közeli fákon szedte a cseresznyét és hallotta az elhangzottakat.

A júniusi napsugarakat megtörték az óriási cseresznyefák lombjai, így a szüretelők nem érezték elviselhetetlennek az ilyenkor szokásos meleget.

Pedig igazán meleg volt. Sőt, a páráság még fokozta a melegérzetet. Ezért, aki csak tehette a fa árnyékos oldalán, szedegette a finom, édes és fekete bogyókat.

A napos oldalt pedig meghagyták arra az időre, amikor majd a Nap olyan kegyes lesz, hogy égetően meleg sugarait másfelé pazarolja.

Azt azonban senki sem kívánta, hogy felhő takarja el a Napot. Talán azért, mert ha felhő van, abból még eső is lehet. Az eső pedig a cseresznye szüretelők és a szomolyai cseresznye réme. Pedig annak érését legtöbbször eső zavarja meg. Ekkor aztán a falu környéki dombokról hazafelé jövet úgy csúszkálnak a szüretelők, mint ahogyan a Nagyvölgy-tetőn csúszkálnak télen szánkóikkal a szomolyai gyerekek.—És persze a mezőkövesdi gyerekek, mivelhogy ottan nincsenek dombok, ahol a szánkókkal csúszkálni lehetne.

E napon az eső békén hagyta a cseresznyésekben szorgoskodó embereket.

A délidő már egy órával odébb volt. Így az ebéd ideje úgyszintén, amire ilyenkor nemigen figyel oda senki, hiszen az egész nap egy hosszú ebédidőnek tekinthető, a finom bogyók folyamatos kóstolgatása miatt.

Sándor gazda és családja folyamatosan szüretelték a cseresznyét. A latinul beszélő Miklós fiú kitett magáért, így aztán már alig volt üres edény a fekete érett bogyóknak. Ez akár azt is jelenthette, hogy nemsokára lehet menni a felvásárló helyre, ahol a napi munkát pénzre lehet majd váltani. Ilyen tájban szokott előfordulni az, hogy a fákon kapaszkodó kezek izmai lanyhulnak az óvatossággal együtt.

A szomszédos fák irányából az ágreccsenést követően egy éles sikoltás hallatszott.

--Jaj Istenem! Jaj Istenem! Mi lesz most énvelem? Nem lesz már nekem se kezem, se lábam! Egész életemre megnyomorodtam! Nem szedem én már a cseresznyét jövőre, de talán még az után sem!

Ezek a fájdalmas jajgatások Marcsó nene sírásra görbülő szájától származtak, amikor a kétméternyi magasságú cseresznyeszedő szék megbillent vele és a fa alatti galycsomóra pottyant, kezében azzal az ággal, amelyet kapaszkodásra használt ez ideig.

Pesta bátyó ijedten pillantott abba az irányba, ahonnan élete párja keserves panaszát hallotta.

Amikor látta, hogy Marcsó nene egy rugalmasan puha galycsomó tetejéről kérdezi, mi lesz most már övele, megnyugodva felelt neki:

--Ha fiatal korodban nem vitt el az ördög, most majd elvisz! Ami meg a jövő évi cseresznyét illeti, nem kell addig várnod, mert máris szedheted tovább, csak leemelünk erről a galycsomóról a szomszédokkal, ha addig nem ordibálnál!

Valóban, a szomszédok erre a nagy sikoltozásra igen gyorsan ott termettek, hogy Pesta bátyónak segítsenek Rozál nenét talpra állítani, aki ezt a személyét érő katasztrófát kisé eltűlozta, ahogyan ezt máskor is tette. Azonban a jelenlévők előtt férje--urához intézett néhány megjegyzést, aki az ő nagy baját sem most, sem máskor nem hajlandó elismerni:

*--Minek van az ilyen ember a világon, aki a másik ember baját nem akarja elismerni még akkor sem, ha úgy néz ki, mint a szárnyaszegett lagzikakas a kés után?—*kérdezte és ismét elfoglalta helyét a szedőszék tetején és még hosszú ideig zsörtölődve, szedegette a cseresznyét.

Erre a zsörtölődésére már nem figyelt senki, hanem mindenki visszament aombok közé és szedegették az érett bogyókat.

Persze voltak olyanok, akik még a sikoltozásra sem figyeltek oda, mert egymással voltak elfoglalva.

Egy óriásira nőtt cseresznyefa lombjai között úgy cirógatták--simogatták egymást, szerelmes szavak kíséretében, mint a gyümölcsössel határos erdőben a párzásra készülő vadgalambok. Csak immel--ámmal csipegették a cseresznyét, de főleg a fa új hajtásait tördelték úgy, hogy Rozál nene balsejtelve, a jövő évi termést illetően, egy cseppet sem volt alaptalan. Ebből máris kiderült, hogy ez a szerelmes pár Rozál nene fia Jani, és hát a kedvese Idácska.

Még az odébb volt, hogy a melegen sugárzó Nap korongja elbúcsúzzon az ostorosiombok mögött. Azonban a szüretelők hangos beszédei egyre kevésbé hallatszottak aombok közül.

Mintha titokban készülődtek volna arra, hogy a cseresznyével tele hátikat, ládákat „*belopják*” a felvásárló helyre úgy, hogy a szüretelő szomszédok ebből a szándékukból minél kevesebbet észleljenek.

Mindenki tisztában volt azzal, hogy akik a felvásárló helyre később érkeznek, nehezebben tudják eladni gyümölcsüket, mert a ládák elfogynak.

Az is igaz, hogy a Titkár elvtárs két teherautó érkezéséről beszélt, amelyek üres ládákkal megrakottan érkeztek.

Két teherautó láda bizony elég kevés ahhoz, hogy mindenki gyümölcse elférjen benne. A falut határoló dombokról úgy özönlik a cseresznyével telt hátik sokasága, mint egy kiadós zápor után a zavaros víz özönlik a Kánya patak medrébe.

Mert a Gyep cseresznyésen kívül, ott van Méti hegy, Kutya hegy, Derék hegy, Vén hegy, Gyűr, Demecs, Poletár, amely helyekről szintén a falu felvásárló helyére kerül a finom gyümölcs. Bizony hat kilométer távolságból, a Méti hegyről, éppen elég a hátyiban hazacipelni a cseresznyét. A Vesszős meredek oldalán pihentetni kell, hogy a hátyi madzagja ne vágja három felé a cipekedő embert. A hegy közepén két karót vert a földbe a bírój (az ő cseresznyése is a Métihegyen volt), amelyekre egy karót rászögelt és arra fordult hátyijával, úgy, hogy le sem vette a hátáról, és úgy pihentetett.

Bizony nem kettő, de néha öt teherautó kevésnek bizonyult arra, hogy mindenkitől fel tudják vásárolni a cseresznyét.

Aki nem sajnálja a fáradságot, és kevesebb a cseresznyéje, jobban teszi, ha a kunyhó földjére terített papírra leönti, és már korahajnalban elindul vele Eger város piacára. Itt jobb pénzért és biztosabban eladhatja.

Persze akinek több terem, az a közelebbi felvásárló helyre, a faluba szállítja be szekeren, vagy kerékpárján.

Sándor gazda a fák lombjai fölött fokozatosan erejét vesztő napkorongot figyelte, majd sürgetően szólt fiához:

--Miklós fiam! Szólj Imre öcsédnek, hajtsa ide a teheneket, mert indulnunk kell a felvásárló helyre, ha még ma el akarjuk adni a cseresznyét! Mert ha nem jut láda, akkor a mai napon már nem vásárolja meg senki sem! Ebben a melegben pedig nem veszélytelen ennyi gyümölcsöt tárolni. --mondta és az árnyékos fa alá mutatott, ahol hátikban, ládákban a fekete bogyók arra vártak, minél előbb a felvásárló helyre jussanak.

Miután a legkisebb fiú—az Imre gyerek—a szekérhez vezette a teheneket, a jármot a nyakukra téve a szekér elé fogták az igavonó állatokat és a gyümölccsel tele edények mellé álltak.

Alig mozdult meg a szekér, amikor a kerekeinek nyekergő hangjára Pesta bátyó ijedten kiáltott fel:

--Csak nem a felvásárló helyre készültök!?

--Oda bizony! Itt van már az ideje, meg aztán tele vannak már az edények is. --válaszolta Sándor gazda.

Ezekre a hangokra a távolabbi szüretelők felfigyeltek és gyorsan abbahagyták a beszélgetéseket és a nótákat dúdoló fiatalok, elhallgattak.

Ők is tudták, hogy most a legfontosabb teendő a leszüretelt bogyók eladása. Mert ez a legkorábbi termés, amiért pénzt kapnak. A pénz pedig mindig kevés és olyan könnyen elfolyhat, mint Marcsó nene felborult fejő zsétárjából {fejő edény} a frissen fejt tej elfolyik.

Az igaz, hogy ez a rövidszárú fekete cseresznye nagyon finom gyümölcs, de nem tárolható annyi ideig, mint a dió. Így aztán a cseresznyét termelő ember csak akkor nyugszik meg igazán, ha már kezében szorongatja annak árát.

Alig telt el félórányi idő mikor már a cseresznyések elcsendesültek. A szüretelők legnagyobb része a felvásárló hely felé cipelte hátán, vagy kerékpárján, vagy szekeren szállította a finom cseresznyéjét. Csak azok maradtak még, akik Eger város piacán akarták eladni jobb pénzért. Ők akár estig maradhattak, mert csak korahajnalban indultak a város piacára.

A községháza előtti téren már hosszú sorok kígyóztak, hogy a sok—sok háti cseresznyéjükön mielőbb túladjanak, a sorokban várakozó emberek.

A várakozó sorokban itt-ott, morgolódó emberek idézték fel azokat az időket, amikor több helyen is volt felvásárló hely a faluban. Sőt, még a cseresznyésekbe is kimentek és a helyszínen vásárolták fel, megmentve a szüretelőket a cipekedés nehézségeitől. Nem beszélve arról, hogy némely helyeken egy pár fillérrel még többet adtak kilójáért.

Ez a morgolódás csak erősödött, amikor bizonyossá vált, hogy nem jut a kettő teherautónyi ládából a várakozók nagy részének.

Ilyenkor alakulnak ki igazán a parázs viták, veszekedések, hogy ki érkezett előbb a felvásárló helyre. Mert ha át engedi a későbben jövőnek az elsőbbséget, pórul járhat, ha éppen az ő cseresznyéjének nem jut majd láda. Éppen ezért mindenki figyel mindenkit és a türelmetlen törtetőket az őket megillető helyre, küldik.

János koma már nem törődött a sorban állókkal, és az elsőbbségért folytatott vitáikkal, mert ő idejében érkezett cseresznyéjével, amikor még nem kellett sorban állva várakoznia az átvételre.

Már a közli kocsmá ajtaján próbálta magát kipréselni. De sem ő nem adta meg az elsőbbséget az üres hátyijának, sem az üres hátyi öneki. Így aztán hátyijával együtt beszorultak. Pesta bátyó sietett segítségére azzal, hogy az üres hátyit kikapta kezéből, mielőtt teljesen beékelte volna magát vele. Ekkor aztán János koma a cseresznyepálinkától imbolyogva az utcára lépett. Ő mindig a cseresznyepálinkát szerette, mert annak nincsen olyan elviselhetetlen büze, mint a törkölypálinkának.

Rozál nenét mégsem tudta becsapni. Ő sohasem szaglászott, hanem ilyenkor élete párja botladozó lábait, majd keresztben álló szemeit figyelte, amelyek ilyenkor olyan laposakat pislantottak, hogy annál

laposabb csak az ő tekintélye lehetett Rozál nene előtt, aki máris imígyen szólt a közelben tébláboló Buksi kutyájához:

--Látod e Buksi kutyám ezt az emberi maradványt?

A Buksi kutya erre a farkát erősen csóválgatta és szűkülésbe kezdett gazdaasszonya szavaira és még éberebben figyelt rá, aki folytatta hozzá intézett szavait:

--Örülj, hogy kutyának születted, mert különben ilyen disznó kinézeted lenne!

A kutya erre úgy ugatott fel, mint aki megértette gazdája szavait, hogy őt most meg dicsérték és örömeiben tovább ugatta János komát, akit csak a botladozó lába akart cserbenhagyni az esze nem:

--Nem kuporgatok, inkább megiszom! Ez legalább az enyém, de ha kuporgatok egészen biztos, hogy a másé lesz! Minek a pompa, minek a kincs, ha abban nekem élvezetem nincs. –mondta miközben olyan csuklásokba kezdett, mintha a pokol összes ördöge őt emlegetné.

A felvásárló hely felől dühös kiabálások hallatszottak azt követően, hogy a felvásárló felállt egy székre—hogy mindenki lássa-- és szólt:

--Emberek! Elfogytak a ládák, de legyenek türelemmel, mert újabb autó érkezik Budapestről üres ládákkal! Hamarosan megérkezik!

Csak azt ne mondta volna, hogy „hamarosan”.

A tömeg már nem bízott abban, hogy az a láda mennyiség már elég lesz, ezért elindult az érkező teherautó elé, és a templom melletti kanyarban izgatottan várt az autóra.

Ez a módszer máskor is bevált. Alig félóra múltán megérkezett az autó, platóján az üres ládák sokaságával. A kanyarban mindig fékeznie kellett, most pedig meg is kellett állnia, mert a ládákra vadászó emberek feldühösödve útját állták.

A söfőr, riadt tekintettel figyelte az útját elálló embereket és erősebben fékezett:

--Mit akarnak? El akarják magukat gázoltatni?

Az izgatott emberek nemigen törődtek ezekkel a kérdésekkel, hanem a fiatalabbak már a lassító autó oldalain kapaszkodtak annak a platójára, és az üres ládákat dobálták lefelé a hozzátartozóiknak.

Ők pedig lent a földön, arany kincsként szorongatták azokat, nehogy valaki másnak a cseresznyéje kerüljön azokba a ládába.

Az emberekben már korábban felmerült a gyanú, hogy a felvásárlók rokonai soron kívül kapnak a ládákból. Ezt azonban senki sem tudta bizonyítani.

Alig tíz perc multával az üres teherautó beállt a felvásárló helyre. Ezzel egy időben az emberek megérkeztek, kezükben ládákat cipelve, nem törődve a dühös felvásárlóval.

Sándor gazda és családja üres ládákkal kezükben érkeztek vissza a ládaszerzési akcióról, amiket, a latint beszélő fiú dobált le a teherautóról.

Miután papírral kibélelték a ládáikat, a hátikból és más edényekből telerakták a finom, édes, fekete, rövidszárú cseresznyével, amely kitudja hová kerül, a fogyasztók asztalára.

Nemcsak az országban, hanem határon túl is nagyon szerették ezt a finom cseresznyét. Azonban a szervezetlenség és fejetlenség miatt voltak évek, amikor nem jutott el azokra a helyekre, ahol várták ezt az ízletes gyümölcsöt.

Amikor pedig szervezetten folyt a felvásárlás és az értékesítés, sokan élvezhették határainkon belül és kívül egyaránt. Az első termés a cseresznye, valamennyire feltöltötte a falu lakóinak pénztárcáját, amely a hosszú télen olyan lapos lett, mint Panni nene gyűrődesezkája. Azonban most már Panni nene pénztárcája nem hasonlított semmilyen gyűrődesezkához.

Ott lapultak benne tízesek, húszasok, ötvenesek, de még százaskok is, zizegő kemény, papír bankók formájában. Ezekről úgy kigömbölyödött, mint Sándor gazda, Daru nevű tehene, amikor a tilosban legelt valamelyik kukoricásban.

Azonban Sándor gazda és családja sokat dolgozott azért, hogy pénztárcájuk ilyen szépen kigömbölyödjön, amit az árnyékban heverésző emberek olykor irigykedve néztek.

Pedig sok verejték elfolyik addig, míg a kis csemetefából olyan nagy cseresznyefa növekedett, amelyen nem egy, hanem még négy vékás hátú cseresznye is érlelődik, amit ha a gazda megtekint, azt mondja:

Megérte! Megérte a sok verejtékkel járó munka.

SZÉNABOGLYA----MOZOGNI.

Az ember sorsa igen gyakran hasonlít az ősszel lehulló falevélehez, amelyet a feltámadó csípős szél kavargat a levegőben, s miután eleget kavargatta, egy félreeső szegletben lerakja, és ott felejtí.

Lajos bácsit nem az őszi, csípős szél hozta Szomolyára, és rakta le ott örök időkre, hanem az első világháború pusztító tornádója.

Amikor vége lett a háborúnak, nem akart és nem is ment haza dél Olaszország barátságos, melegebb tájékára, ahonnan őt ez az iszonyú forgószél elsodorta. Pedig valaha fájós szívvel hagyhatta ott azt a helyet, ahol a gyermekévei és a fiatalsága telt el, a számára akkor még kedvesebb vidéken, az Adriai tenger partján.

Azt, hogy—Ő--miért nem kívánczozott vissza arra a tájra, örök titok maradt a falu számára, amiről még akkor sem beszélt, amikor már beszélte a magyarok nyelvét.

Voltak olyanok, akik nagy szerelmi csalódást emlegettek és voltak, akik soha el nem évülő háborús bűneire gondoltak, hiszen tisztí rangja volt az olasz hadseregben.

Annyi bizonyos, hogy nagyon alkalmazkodott a falu lakóihoz és ezért rövid idő multával mindenki megszerette. Csak a nevének kimondása okozott problémát, amit a falu lakói olyan nyelvtördelőnek és érhetetlennek találtak, hogy el is keresztelték őt hamarosan Lajosnak. A családi neve pedig maradt a nemzetisége, és így lett az ő neve Olasz Lajos, szomolyai lakos.

Akkor még nem kellett szégyellni a magyar keresztneveket, ezért ő ezt hamarosan megtanulta, megszerette és értett róla, ha valaki őt így szólította: Lajos bácsi.

Bizony, ma már, akik itt születnek is, olyan neveket kapnak, ami teljesen idegen a magyaros nevektől. Ha Lajos bácsi most kerülne e tájra, nyugodtan maradhatott volna Lorenzó, Renátó, és bármi más nevűnek csak ne magyar neve legyen. Mostanság már az a divat, hogy olyan nevet kapjon a gyerek, amit magyar ember minél nehezebben tud kimondani.

Amikor a faluba került, negyven év körüli lehetett. Így a második világháború idején már a hatvanöt évhez állt közel. Amikor letelepedett a faluban, egy módosabb gazdához szegődött cselédnek. Valójában nem cselédként bántak vele, hanem inkább családtagként.

Erre a bánásmódra munkájával és viselkedésével nagyon rászolgált. Nem nősült meg, nem alapított családot, így nem gyűjtött, halmozott anyagi javakat. Hiszen, amire szüksége volt, a befogadójánál mindent megkapott, így ez értelmetlen lett volna részéről.

Jobban megismerte a falu határát, mint némely helybéli lakos, így egyedül megtalálta a művelésre váró földeket. A magyar nyelvet azonban soha sem tanulta meg annyira, hogy őt bárki is összetévesztette volna egy született falubéli lakossal.

Persze a bőre színe sem hasonlított az e tájon élő lakosok bőre színéhez. A napsütötte olasz haza, jóval több fényben részesítette, mint ez a táj az itt élő embereket.

Azon a bizonyos napon—amikor elindult a vasvillával vállán a Hátmegi rétre—a májusvégi napsugár az új hazájában sem volt fukar, sem a fény, sem a meleg tekintetében.

Kalapját mélyen a szemébe húzta, hogy a késődélutáni napsugarak ne kényszerítsék szemeit gyakori hunyorgatásra, és így haladt a Felső parton keresztül a Derék hegy irányába. A Derék hegytől már alig negyedórányi járásra elérte azt a kaszálót, ahol az előző nap hajnalán a rét harmatos fűvét rendre lekaszálta.

Tulajdonképpen már majdnem két napsugaras napon keresztül száradhatott a széna, amit villájával készült most megforgatni, hogy a másik oldala is megszáradjon, a meleg napsugarak szárító hatására.

Az itt töltött elmúlt évek során jól megtanulta a paraszti munkát, így azt is, hogy csak a száraz szénát szabad boglyába/*csomóba*/rakni, mert egyébként hasznavehetetlen, penészes az állatok etetésére alkalmatlan széna lesz belőle.

Mielőtt leért volna rétre, tekintetét körbe hordozta a tájon. Talán azért, mert ez a határrész némiképpen emlékeztette őshazájára—a dél olaszországi tájra--, amit több évtizede, hogy elhagyott, ha most a naptáron az Ezerkilencszázötvennegyedik évet olvassuk.

Ilyenkor mindig dúdolt valami ismeretlen dalt a hazája nyelvén, mert annak ellenére, hogy régóta élt már a faluban, érzelmeit csak olasz dalokkal tudta igazán kifejezni.

Tetszett neki ez a határrész—a Hátmegi rét—amelyet gyümölcsösök határoltak kelet felől.

Nyugaton, északon a sűrű erdő, míg délen a Csereszlyuki csordakút, az állatok delettetésére szolgáló területtel együtt határolták az üde rétet.

Nem hullámozott ugyan a kéklő Adriai tenger, nem ringatta a meleg szél a narancs és olajfaültetvényeket, de mégis tetszett e táj.

Ezen a helyen—az erdő szélén—az akác ligetek bódító illatát érezhette a réten, és az olajfák helyett cseresznyefák lombjait ringatta a májusvégi, meleg szellő. A réten pedig a még kaszálatlan fű, úgy hullámozott milliónyi, tarka virágaival, mint az Adriai tenger kéklő, habzó sós vize.

Lehet, hogy e miatt a hasonlatosság miatt szerette meg ezt a vidéket, ahol a kaszálók némelyikén, a szénaboglyák már úgy sorakoztak egymás mellett, mint a gyümölcsösökben a cseresznyefák, az érlelődő fürtjeiket csüngetve, sorakoztak egymásután.

Amint békésen dalolgatva ballagott, egy sikolyt hallott, aztán még egyet. Riadtan tekintett a sikolyok irányába, majd a dülöngő szénaboglya elárulta merrefelé van az a hely, ahol nagy bajában segítségre vár valaki.

A békésen ballagó embert villámcsapásként érték ezek a sikolyok, ezért nem tétozódott, hanem előre szegezett villájával rohant a boglya irányába, hogy a bajbajutott embertársát a gyilkosával szemben megvédje.

Mert afelől nem volt semmi kétsége, hogy szörnyű bűncselekmény kellős közepébe cseppent.

Azt gondolta, hogy a bajbajutott embertársán csak ő segíthet, hiszen rajta kívül más segítség nincsen a környéken.

Úgy szorította a négyágú villát, mint középkori harcos szorongatta dárdáját mielőtt az ellenség szívébe döfte, és máris megszaporázta lépteit,

hogy mielőbb a szénaboglyához érjen. Amint odaért, a látványtól eltátotta a száját és a villát döfésre tartó keze úgy ernyedett el, mint a nyári hőségben a réten a lekaszált fűszálak, csak sokkal, de sokkal rövidebb idő alatt.

A boglyához közeledve arra számított, hogy talál egy gyilkost, akinek kezében hosszú kés, netalán jól élezett balta süjt le áldozatára.

Ehelyett egy pucér nőt látott, aki velőt rázó sikolyok hallatása közben úgy kapaszkodott egy szintén pucér férfi nyakába, mint ahogyan a kullancs kapaszkodik áldozatába.

A férfi is átölelte a nőt és közben akkorákat nyögött, mintha a szénaboglyát akarná egyszerre felemelni egy szekérre. De mivel szekér sem volt, meg ilyen irányú szándéka sem, nem volt nehéz kitalálnia, hogy ezek a nyögések mi célból történnek.

--*Mamma Mía!.....Mamma Mía!* –kiáltott önkéntelenül Lajos bácsi meglepetésében, majd a látvány szörnyűsége miatt többször keresztet vetett, hogy az égiek bocsánatát elnyerje e bűnös látvány miatt és az eddig szemébe húzott kalapját a feje búbjára tolta.

Ezekre a felkiáltásokra a hancúrozók észrevették Lajos bácsit, aki gyorsan fordult és rohant a bűnös helyszíntől minél távolabb.

Futott vagy kétszáz métert—a forgatásra váró szénáig--majd megállt, hogy a munkáját elvégezze, miközben fejét csóváltatva ismételte már halkabban:

--*Mamma Mía. Mamma Mía.*

Egy kisfaluban mindenki ismer mindenkit. Így ők is felismerték egymást. A faluban mégsem hallatszott semmilyen pletyka erről az eseményről még a későbbiekben sem –egészen az őszig.

A munkával töltött nyár úgy elszállt, mint a költöző madarak sokasága elrepült e vidékről a hidegebb őszi napok beállta előtt. A fák lombjai először csak elszínesedtek, majd a hideg őszi szél elválasztotta a gallyaktól a színes leveleket és széjjelszórta a tájon.

A sok határi munka az emberek legtöbbjét lefogyasztja, így nyáron megszabadul az előző télen felszedett többlet súlyától. Csak T -Marcsával történt fordítva a dolog.

Legtöbb szűrös szemű öregasszony már szeptemberben kételkedve mustrálgatta Marcsa lassú, de folyamatos gyarapodását.

Sőt, Rozál nene—a legpletykásabb öregasszony—nem állhatta, hogy Julis szomszédasszonyának erről a lányról néhány szót ne említsen:

--*Jó étvágyú ez a Marcsa!* –bökött a lány után fejével, aki illedelmesen köszönt, amint elment a két öregasszony előtt.

--*Nemigen válogatós lány ez. Megeszi, ami elébe kerül.* –mondta erre Julis szomszédasszony, miközben a babot szabadították meg hüvelyétől a ház előtti küszöbön.

--*Nem tudom én ételtől gömbölyödik e, vagy valami mástól?*

Ezt a valami „mást” olyan jelentőségteljesen ejtette ki, hogy Julis nene megértve a helyzet komolyságát, a bab fosztását abbahagyva, még a száját is eltátotta:

--Csak nem gondolod, hogy valakivel **dolga** volt?

--Bizonyísten mondom Neked, hogy én arra gondolok! És most is azt mondom, hogy ne mehessek el erről a helyről, ha nincsen igazságom.

Mert én csak ilyesmire gondolok, vagy arra, hogy a szentlélek szállta meg. De hát ilyesmi ritkábban szokott előfordulni, ilyen gömbölyödési esetekben.

Julis nene, ilyen perdöntő bizonyítékok hallatán, jobbnak látta, ha kezeit nem babfosztásra használja, ezért az ámulatának hangsúlyt adva, összecsapta kezeit:

--Hát aztán, tudja e már az anyja? –kérdezte.

--Azt bizony nem tudom! Ha nem vak, akkor már észrevehette.

De azért arra kérlek, ne mondd el senkinek! Ne mondják, hogy pletykás asszony vagyok. –fejezte be Rozál nene mondókáját a szokásos figyelmeztetéssel. Ennek ellenére mégis mindenki úgy tartotta, hogy ő a falu legpletykásabb öregasszonya.

A Marcsa leányzó anyukája persze nem volt vak és buta sem, hogy a lányát a falu előtt szapulja. Majd szapulják azt a pletykás vénasszonyok, ha eljön az ideje. Az idő pedig gyorsan közeledett. Ezért látta elérkezettnek az időt Panni nene, hogy Marcsa lányából kiszedje annak bűnös legénynek a nevét, aki ezt a csúfságot hozta rájuk a falu előtt:

--Ki volt az a lator, aki így megszégyenített?

Marcsa konokul lehajtotta a fejét és hallgatott.

--Nem hallottad? Ki volt az a lator, aki ezt a szégyent hozta a családukra?

A lány nem akart válaszolni, pedig anyukája az „édes” szót már olyan sziszegéssel mondta, hogy a béka ilyen sziszegés hallatán, minden gondolkodás nélkül a kígyó szájába ugrik. Ekkor Panni nene, a lány két ágba font hajának egyikét a kezére csavarta, mire a Marcsa lány felszisszent:

--Ki volt az a lator?

Ki volt az a pokolfajzat?

De a lány most sem akart válaszolni. Ezért hajának másik fonatát is a kezére csavarta és így kérdezte:

--Ki volt az? Mondd, mert a hajadat utolsó szálig kitépem!

A paráználkodónak be kellett látnia, hogy a szenvedése csak akkor szűnik meg, ha válaszol:

--Gyuri! B Gyuri! –bökte ki a lator nevét és keservesen zokogott.

--Tudtam én!. Tudtam én, hogy ez a semmire való, szoknyapecér nem semmiért legyeskedik a házunk környékén!

De úgy éljek én, hogy lúggal öntöm le, ha el nem vesz feleségül, mielőtt a baba világra jön!

--Most pedig vedd fel az ünneplő ruhádat, mert rögtön fel keressük azt a semmirekelő, szoknyapecért!

Miután így ráparancsolt a lányára, ő maga is átöltözött, hogy erre a sorsfordító eseményre illőképpen legyen felöltözve. A következő órák eseménye egyáltalán nem volt közömbös a lány, de még a család számára sem. Ha ez a Gyuri legény elismeri gyarlóságát, akkor feleségül veszi Marcsát és nem történik más, mint az, hogy a házasság után születő gyerekek törvényes neve lesz, és hát apja családi nevét megkapja.

--De ha nem ismeri el? Akkor mi lesz? –morfondírozott magában Panni nene, és máris villámokat szórt mindkét szeme, ez az utóbbi szörnyű gondolatra.

Bizony, ha nem ismeri el, akkor hosszú ideig ezt pletykálják majd a faluban, de még a szomszéd falvakban is. Arról nem beszélve, hogy az anyja családi nevét kapja és így örökidőkre így mutogatnak rá:

--No nézd csak, ez itt egy zabigyerek!

--Ez a vénlány meg az anyukája, aki megesett valakivel, de hogy kivel azt csak a jó Isten tudja, vagy az sem.

Hogy az ilyen bajokat elkerüljék, igyekezett most anya és megesett leánya B Gyuri háza felé. Marcsa apukája azonban otthon maradt. Úgy gondolta, ha felesége—Panni nene—békésen eltudja intézni, akkor jobb, ha ő most még távol marad. Ha nem ismeri el, akkor más eszközöket is alkalmazni kell, mert a családjának a becsülete a legfontosabb.

Azt, hogy a Gyuri legény elismerje paráználkodását, nem hihették komolyan.

Már csak azért sem, hogy egy ideje esze ágában sem volt, hogy a házuk környékén ólálkodjon. Mert eddig—amíg a baj nem történt meg—úgy kujtorgott a környéken, mint a macska annak a lyuknak a környékén, amelyről biztosan tudta, hogy az egér még benne lapul és előbb, vagy utóbb biztosan elkapja.

Amikor a bűnös legény házához értek, Gyuri anyja nyitotta ki a kaput, a házörző kutya veszett csaholására.

Amint előadták jövetelük célját, a ház asszonya összecsapta kezét ijedtében, már csak azért is, hogy ez a Marcsa nem a gazdag lányok közé tartozott:

--Ezt már nem hiszem el! Az én fia nem olyan, hogy ilyen paráznaságra adná a fejét, ha az a lány olyan gazdag lenne, hogy a szomolyai határ egyvégtében az övé lenne—még akkor sem!

Ekkor lépett ki a tornácra a Gyuri legény, akinek anyukája haladéktalanul feltette a kérdést:

--Te vagy ennek a gyereknek az apja? –mutatott Marcsa lány erősen gömbölyödő hasára.

--Hogy...hogy...micsoda vagyok én?! –gagyogta és olyan rémülten pislogott, mint az egér, amely a macska szorító fogai közül már nem szabadulhat. Neki azonban e pillanatban mégis volt még egy lehetősége a menekülésre. Ez pedig a konok tagadás:

--Én ilyet soha nem tettem Marcsával, meg mással sem! Nem vagyok én **olyan**!

Panni nene volt olyan okos asszony, hogy nem próbálkozott tovább az apakereséssel, hanem hátat fordított, és már elmenőben kiáltotta:

--Majd a bíróságon találkozunk!

Miután haza értek, a lányához intézte szavait:

--Látod, mit tettél?! Most aztán nevelheted egyedül gyerekedet, szegényben és szegénységben, hogy egy koldussal több legyen a faluban! Mert ez a Gyuri, a bíróságon sem ismeri el az apaságot. Annyira biztos vagyok ebben, mint abban, hogy holnap reggel is onnan kel fel a Nap. – mutatott a Gyúrtető irányába.

A Marcsa lány erre ismét szipogásba kezdett, majd hirtelen abbahagyta a szipogást és anyja felé fordulva szólni kezdett félénken:

--Látta valaki, amikor Gyurival **ezt** tettük!

--Hogy miket beszélsz Te? Ki látta? Hol látta? –kérdezte egyre eszelősebben, és lánya hajának mindkét fonatát megmarkolta, és úgy rángatta.

Az idegességét teljesen meglehet érteni, mert ezután az apakeresés után már nemcsak Rozál nene, meg Julis nene pletykál erről, hanem az egész falu.

--Ki látta?—tette fel a kérdést Marcsának, aki a hajának cibálása után már nem szipogott, hanem egyenesen úgy bögött, mint némely szomjas tehén a csordában.

--Lajos bácsi! Ő látta!

--Melyik Lajos bácsi?—kérdezte gyorsan, kapaszkodó szalmaszálat sejtven a bajból való kimászásra.

O...Olasz Lajos bácsi. Ő látott bennünket a Hátmegi réten, a szénaboglyában.

E vallomás után, a Marcsa lány bővebben elmondta az egész dolgot, meg azt is, hogy ő nem nagyon akarta—csak egy kicsit. De ez a kicsi bőven elég volt ahhoz, hogy nagy baj legyen belőle. Amint ezt elmondta, apukája lépett a szobába, aki a nyitott ajtón keresztül mindent hallott:

--Elmegyek Lajos bácsihoz. Beszélek vele, hogy mit látott? Eljön e tanúnak.--mondta és már indult is a koronatanú lakhelye irányába.

Bizony egy ilyen tanú—koronatanú—a bíróság döntését számukra kedvező irányba befolyásolhatja.

Lajos bácsi olyan restelkedve beszélt erről a dologról, mintha ő hentergett volna a szénaboglyában Marcsával, nem pedig B Gyuri. Ha csak az életkorát nézzük is, tudjuk, hogy ez bizony már kevésbé lehetséges.

Hazajövet, András bátyó—a Marcsa lány apja—megnyugodva mesélte párjának, hogy Lajos bácsi valóban mindent látott. De nemcsak látott, hanem tanúnak hajlandó eljönni, ami azt jelenti, hogyha a bíróság elfogadja a tanú vallomását, ebből a Gyuriból vő lesz, az ő veje.

Ez, természetesen nem olyan nagy baj, hiszen van szántóföldjük, cseresznyésük, de még kőbányájuk is.

Csak testvére nincsen, de az meg nem olyan nagybaj, hogy a szülők vagyonát majd egyedül kell örökölnie.

Miután Olasz Lajos bácsi a nevére szóló idézést---a tanúként való megjelenésre---kézhez vette, pár nap multán a kalapját a szögről leakasztotta, fejét tarkója tájékán megvakargatta, felsóhajtott:

--Mamamía! Mamamía! Mit kellett megélnem, ennek az ősz fejemnek?

A bíró először Marcsát –a megesett lányt hallgatta meg, és talán arra gondolt réveteg tekintete közben, hogy ilyen szemrevaló lánnyal még ő is elhancúrozna bármelyik szénaboglyában.

Azonban a tárgyalás menete kötelezte őt arra, hogy a szénaboglya helyett, a tárgyalóterembe hozza vissza eltévelygő fantáziáját, és máris B Gyurihoz intézte szavait:

--Felkérem B Györgyöt, nyilatkozzon a vele szemben elhangzott váddal kapcsolatban .

Elismeri, vagy tagadja azokat?

A Gyuri legény most is konokul tagadott.

Ezután a tanút—Olasz Lajost szólította és intézte hozzá kemény szavait:

--Esküdjön, hogy csak az igazat mondja, mert a hamistanúzást a törvény bünteti.

Lajos bácsi remegő hangon mondta:

--Esküdni, hogy csak az igaz mondani.

A bíró értetlenül hallgatta a magyar szavakat remegő hangon kiejtő embert, de miután tájékoztatták, hogy nem beszéli jól a magyar nyelvet, ettől a továbbiakban eltekintett.

--Olasz Lajos, felkérem mondja el mit látott azon a bizonyos nyári napon? --szólt a tanúhoz, aki úgy forgatta nyelvét a szájában, mint a kalapját remegő kezében, majd sorolni kezdte a látottakat:

--Az nap menni Hátmegi rét, szénaforogatni. Amikor én érni közel a rét, akkor hallani valaki sikítani. Én gondolni, valaki ölni ember. Én figyelni,

honnan sikítani. Akkor látni, szénaboglya mozogni. Fogni villa kezem szorosan, és menni segíteni.

Odaérni, ahol szénaboglya mozogni. Ekkor látni én csúnya dolog. –mondta a tanú és máris gyorsan keresztet vetett és elhallgatott.

A bíró és a teremben lévők mások is, mosolyogtak, amint Lajos bácsi—a tanú—bűnösebbnek érezte magát, mint B Gyuri és ezért az engesztelő keresztet úgy szórta magára, mint ősszel a búzaszemeket vető ember szórja a magvakat a szántott földjére. Az engesztelő keresztet vetése után nem akarta folytatni a látottak sorolását, ezért a bíró ismét szólította:

--Kérem a tanút, hogy tanúvallomását folytassa!

Lajos bácsi –bármilyen nehezebbre esett-- folytatta:

--Közelebb menni és látni, nincs kés, nem ölni senki ember. Látni a lány pucér. Látni a legény pucér. A lány fogni legény nyaka és sikítani. A legény ölelni lány dereka és nyögni nagyot és sokat. Én elszaladni!

--Felismeri, hogy tanúvallomásában szereplő lány és legény azonos az itt megjelent felperessel, illetve alperessel? –tette fel utolsó kérdését a bíró.

--Igen! Ő lenni a lány, ő lenni a legény!—mutatott határozottan Lajos bácsi a két paráználkodóra.

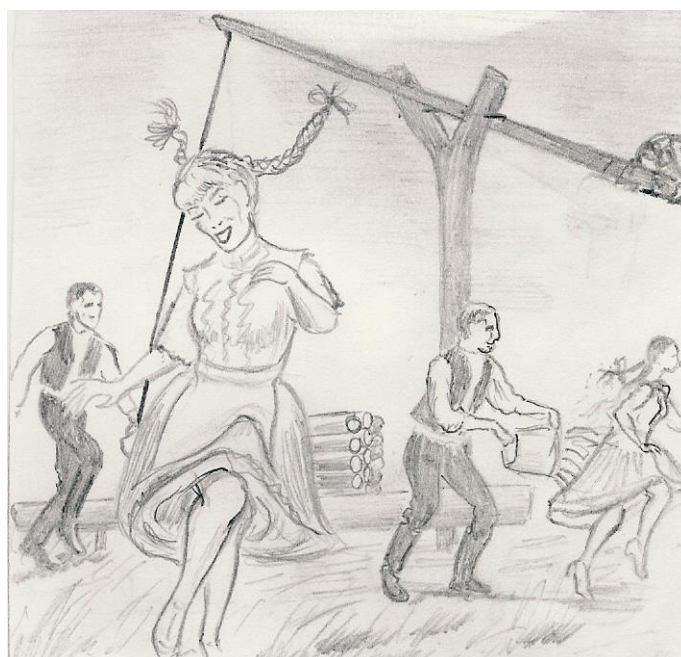
Ezután, a határozott felismerés után, egyértelművé vált a hallgatóság számára, hogy a szénaboglyát Gyuri és Marcsa mozgatta és igenis, közös beleegyezéssel paráználkodtak.

A Gyuri legény végül feleségül vette Marcsát, akinek pár hónap múltán megszületett a gyereke, akit végül mindannyian megszerettek.

Marcsából nem lett vénlány, és az újszülöttből zabigyerek. Lett azonban egy szállóige a faluban:

„Szénaboglya –mozogni!”

KÖLCSÖNKÉRT KOCSONYA.

Egy kismadárka ott csiripelt, az egyik akácfa kiálló ágán. Látszott, hogy mindezt örömeiben teszi. Az akácfa ágait még nem borították zöld levelek. Az ágak között csípős szél nyargalászott, amely az avarból felkapott egy egy falevelet és vitte, magával ki a Felső partra. A kis madárka libbent egyet és máris lent volt az avaron. Nem tudni ezt miért tette. Talán azért, mert a száraz avar alól majd egy kukac került elő, vagy azért, mert egy ibolya bokrocska levelei váltak láthatóvá. A Debertető napsütötte lankáján, itt is, ott is, ibolya bokrocskák bújtak ki az avar alól, a kellemesen melegítő napsugarak hatására. Ez bizony már csalhatatlan jelét mutatta a tavasznak. Valószínű ennek örült a kismadárka, és ezért csiripelt és röpködött úgy örömeiben. Gyűrtető oldalában, hasonlóan bújtak elő a zöld ibolya bokrocskák, amelyből több helyen, több száron, bimbók

kapaszkodtak az ég felé, onnan várva segítséget ahhoz, hogy lila szirmokká növekedjenek.

Amikor már bimbós az ibolya, nem sok meleg kell hozzá, hogy illatos, virágos mezővé változtassa az akácerdő környékét. Ekkor van az, amikor bátran kijelenthetjük, itt van a tavasz, nyakunkon a húsvét!

Julis néni, ez idáig nem figyelte milyen ünnep közeledik. Lehetett karácsony, húsvét, vagy pünkösöd. Annyira szegények voltak, hogy nem tellett jobban ünnepnapokon sem, mint a szürke hétköznapiokon. Ezek után teljesen közömbös volt, mi az ami közeledik és mi az, ami már elmúlt. Férjeurát már több éve eltemette, akit a szegények betegsége—a tüdőbaj—szakított el tőle. Egy lányát, és nála kisebb fiát egyedül nevelte, akiket jobban szeretne volna, ha még továbbra is kicsinyek maradnak. Azt tartotta róluk: *Míg kicsi kis baj, ha megnő nagy baj.* Ezt az aggodalmat meglehet érteni, mert ha ez a Sáríka nagylány lesz, lehet küzdeni—dolgozni a hozományért, ami a férjhez menő lányt annyira megilleti, mint a nyiladozó ibolyát a meleg napsugár.

Jól tudta ő mi illeti meg a férjhez menő lányt. Ám ahonnan nincsen mit elvenni, onnan bizony még az Isten sem vehet el. Ezek után nem lehet csodálkozni, ha Sáríkat még sokáig szeretne volna kislánynak tudni, hiszen a hozománya még sokáig nem jön össze. Azt, azonban ő sem hihette komolyan, hogy Sáríka addig megáll a növekedésben, amíg a stafirungja valamilyen csoda folytán úgy meggyarapodik, mint ahogyan a Deber akácosában ekkorára az ibolya bokrocskák megsokasodnak.

Sokáig nem értette azt sem, hogy ez a nagykamasz Szabó Gyuri, meg a cimborája Kovács Misi, miért legyeskednek, kujtorognak a fehérre meszelt kisházuk környékén úgy, mintha ezen a tájon ingyen adnának valamit. Mikor aztán megértette, meg is ijedt nyomban. Amikor Sáríka levetette téli ruháit, volt mit nézni neki is.

Ezek a szűrés szemű legények meg a ruhán is képesek átlátni. Ha meg a téli ruházatát is leveti, van is mit nézni. Sáríkanak egyetlen tél alatt olyan kicsiny lett blúzocskája, mint amilyen hozománya. Azt pedig elhihetjük, hogy a blúzocskája nagyon kicsiny lett.

, Mellének két kicsiny halma úgy gömbölyödött alatta, mint a májusi eső után a Lánytó erdőrészen az avar alatt a finom gomba növekedik. Szégyellette is ő ezt nagyon. Ilyenkor amúgy is pirosposzsgás arca még pirosabb lett, mintha neki ezért szégyenkeznie kellene.

Jól állt neki ez a piros arcocskája, mely hamvasabb volt a leghamvasabb, kék szilvánál, amely a Bentelek szilvafáin termett.

Julis nene, miután megértette, mi az oka a legények házuk előtti kujtorgásának, elgondolkozott és hangosan morfondírozott:

--Bizony megnőtt a lányom! Tavaly még csak kisfiúk locsolkodtak ibolyafőzettel, és nekik locsolkodás után elég volt egy piros tojás. De ezek a

nagykamaszok már rózsavízzel locsolkodnak, és őket már illik meg kínálni egy kis étellel és itallal is. És miután ezeket így végig gondolta, összezsapta két kezét feje fölött:

–Holnap már húsvét van!—ezt olyan kétségbeesetten mondta, mint akinek még lenne mit tennie, ha erre korábban jön rá.

Pedig akkor sem tudott volna olyan finom kalácsot sütni, és finom kocsonyát főzni, amivel ezeket a nagyfiúkat már illik meg vendégelni, mert nem volt miből.

Addig töprengett, hogy elindult a szomszédja felé és miután benyitott annak kapuján, előállt kérésével:

–Pannikám! Két tányér kocsonya kellene nekem! Nem számítottam nagylegények locsolkodására, de valami azt súgja, hogy egy–két legény beténfereg a portára, és én nem tudom őket semmivel megkínálni.—adta elő olyan félszegen mondókáját, hogy a szomszédasszony máris sajnálni kezdte a szegény, özvegy szomszédját.

–Keveset főztem most én is! Nem hiszem, hogy nekünk is elég lesz.

–Én csak kölcsönbe kérem. Holnap már visszaadom! Úgysem kell ezeknek a legényeknek, mert mire a falu alsó végétől ideérnek, már teleeszik magukat más helyeken!

Panni nene egy kicsit bosszankodott, de megsajnálta Julis nenét ezért ezt mondta:

–Hát jól van Julis, adok két tányérral. Holnap majd visszahozod!

Julis nene, miután megígérte, hogy holnap visszahozza, elköszönt és kisé nyugodtabban ballagott hazafelé, kezében a két tányér kocsonyával, mert így már nem kellett félnie attól, hogy a betévelygő locsolkodókat semmivel sem tudja megkínálni.

Az bizony ugyancsak nagy szégyen, ha a rózsavízzel locsolkodó legény úgy hagyja el a lányos házat, hogy valami jófajta étellel—itallal meg sem kínálják.

Ez a szégyen olyan gyorsan terjed a faluban, mint a Deber akácosában az avartűz száraz tavaszokon, amikor a gondatlan emberek miatt, az meggyullad. S ha ez így van, akkor megérthetjük Julis nene megnyugvását, amint a két tányér, kölcsönkapott kocsonyával hazaérve, könnyebben szenderült álomra.

Másnap korán ébredt. Talán, azért mert álma nyugodt volt, vagy talán azért, mert a kakas is korábban kukorékolt, mintha ő is locsolkodásra indulna a falu utcáin

Egy percig még ágyban maradt. Ez alatt az idő alatt átgondolta, hogy kellően készített el mindent erre a nagy húsvéti ünnepre.

Már egy héttel előtte kimeszelte házikóját kívül és belül, amely így olyan fehér volt, hogy egy légy piszkot meglehetett volna látni rajta, de koratavaszon a legyek még a kőfal repedéseiben várták a melegebb időt.

Persze, minden munkájában segített Sárika. Ő mázolta fel a tisztaszoba földjét, az ámbitust és persze a meszelésből is kivette a részét. A tisztaszoba ragyogott. Ide várták a locsolkodókat. Azokra már nem kellett sokáig várni, mert amint a Gyúrtető mögül a felkelőnap bekukkantott a faluba, innen-onnan, lányok sikoltásai hallatszottak.

Amin nem lehet csodálkozni, mert a cudar legények és fiatalemberek mulatságosabbnak tartották azt, ha a gémes és kerekcs kutak vizéből ejtik meg a locsolkodást.

Márpedig a kút vizét nem melegítette fel a kelőnap sugara, és más sem, ezért aztán ugyancsak csiklandozta a lányokat, fiatalasszonyokat amint bőrüket áztatta.

Azért nem kell mindjárt kétségbeesetten sajnálni a sikoltozókat, mert a locsolkodás után dicsekedtek, hogy ez, meg ez a cudar locsolkodó, úgy meglocsolta, hogy még a bugyogója is csuromvizes lett, és aznap többször át kellett öltöznie.

Sajnálni csak azt kell, akit sem kútvízzel, sem ibolyafőzettel, sem rózsavízzel nem locsoltak meg. Ők sajnos szárazak maradtak és szomorúak. Reménykedhettek abban, hogy jövőre nekik is ruhát kell cserélni, és akkor a boldogságtól valóban kivirulnak úgy, mint a Felsőpart pázsitja a májusi esők után. De addig még várni kell!

Sárikának nem kell a következő húsvétig várnia. A rácsos kiskapu nyikorgása figyelmezteti a ház lakóit, hogy valaki, vagy valakik bejöttek a portára. A kisablakon kikukkant az udvarra, ahol Szabó Gyuri és Kovács Misi félénken jönnek az ámbitus felé, ahonnan bármikor beléphetnek a pitvarba a kopogás után. Ekkor lesz Sárika még pirosabb, és dobban a szíve még nagyobb, az ajtó belső oldalán.

A kopogásra pedig nem kell sokat várni, mert máris hallható, bár kisé félénken.

Ekkor, Julis nene ujjával megérinti Sárikát, aki megszeppent és nem akar mozdulni, mintha a locsolkodóktól félne. Pedig a kisablakon keresztül láthatja, hogy a locsolkodók kezében semmilyen vízzel tele vödör nincsen. Van ám rózsavizes üveg, amelyet bátortalanul szorongatnak. Az a csoda, hogy össze nem roppan kezükben.

--No! No! Mire vársz? Nyisd már ki azt az ajtót!—hallja a bátorító szavakat és kinyitja a pitvar ajtaját.

--Adjonisten jó napot Julis nene!—fordul a ház asszonya felé a belépők közül Gyuri legény, és süvegét szorongatja bal kezével, míg jobb kezével a rózsavizes üveget fogja úgy, hogy látszódjon belőle valami.

--Adjonisten édes fiam! Mi járatban vagytok?

--Locsolkodni jöttünk! Szabad-e locsolni?—szólal meg a Misi legény is, bizonyítva azt, hogy ő sem néma, legfeljebb bátortalanabb Gyurinál, hogy csak másodiknak szólal meg.

--Hát aztán tudtok-e valami verset mondani, vagy csak úgy nekiestek a lányomnak, és már locsoljátok is?

--Tudunk bizony!--vágta rá a Gyuri legény.

--No, akkor gyertek beljebb a szobába!--tessékelte a ház asszonya őket beljebb, a csak a vendégek részére megszépített tisztaszobába.

Amikor beléptek, mind a ketten kihúzták magukat, összetették bokájukat, majd a Gyuri legény hallatta hangját:

*„Én kiskertész legény vagyok,
Rózsavízzel lo...csol.... ko...dok.
Szépen kérem az apját
De még szebben az anyját
Adja elő a lányát
Had öntsem meg a haját
Hogy viruljon a haja,
Mint a pünkösdi rózsza.”*

Miután, kisebb elakadás után befejezte köszöntőjét, Julis nenétől odább lépett Sárika elé, és a rózsavízes üveg tetejét lecsavarva, az iruló-piruló lány hajára locsolt az illatos rózsavízből. A szemérmes lány két ágba font haja nemcsak szebb lett, hanem még illatosabb is. Ez az illat gyorsan tovaterjedt a tisztaszoba levegőjében, amely ettől olyan kellemes illatú lett, mint amikor a virágzó akácerdő illata tavaszokon, a falut körülvevő dombokról beáramlik a völgyben hosszan elnyúló faluba.

, Alighogy Sárika minden bátorságát összeszedve, megköszönte a locsolást, a Misi legény kezdett köszöntőjébe:

*„Zöld erdőben jártam
Kék ibolyát láttam,
El akart hervadni,
Szabad-e locsolni?”*

A versike elmondása után ő is meglocsolta Sárikát, csak a másik hajfonatát.

Most már Julis nenén volt a sor, hogy a locsolkodókat megkínálja abban a reménykedve, hogy úgy sem fogadnak el semmit ezek a szégyenlős legények.

Ezek szerelemből jöttek locsolkodni. Látta ő ezt bátortalan viselkedésükön. Ha pedig ez így van, akkor nincsen mitől félnie, és főleg nem kell féltetnie Panni szomszédasszonya kocsonyáját a pusztulástól.

Bezzeg a locsolkodóknak nagy része csak azért járkál a faluban össze-vissza locsolkodni, hogy jókat egyen-igyon és kapjon pár forintot a festett tojás mellé. Ők a kéregetők, akik mindenhová benyitnak még akkor is, ha

annál a háznál csak férfiember lakik.

--*Ennétek-e valamit galambocskáim?* -kérdezte bátortalan vendégeit, bízva abban, hogy azok nem fogadják el a felkínált ételt, mivelhogy igen bátortalanok.

--*Köszönjük, de nem vagyunk éhesek!*—szabódott a Gyuri legény.

--*No, azért mégiscsak hozok be egy kis kocsonyát.*—mondta már csak azért is, nehogy koldus szegénynek nézzék és már ment ki a kamrába. Miután behozta, letette az asztalra. Egyik tányérral a Gyuri legény elé, másikkal a Misi legény elé. Amint letette, a kocsonya rezegni kezdett. A porcogós fül darabok, köröm darabkák, a paprikás zsírral borított, megkeményedett kocsonyával együtt, még rezegtek egy ideig, majd rezgésük megállt. A finom kocsonya illata átjárta a tisztaszoba levegőjét, amely szobában már csak Julis nene remegett, a kocsonyáért való aggodásában. Azonban bármennyire aggodott, nem kerülhette el a következő kínálgató szavakat:

--*Egyétek csak galambocskáim! Van ebben minden, amit jónak lehet mondani. Van ebben porcogós fül, köröm darabkák, de még a ropogós farkából is van belefőzve, paprikával, borssal, fokhagymával fűszerezve.*

A két locsolkodónak még e nélkül is összefutott a nyál a szájukban. Hogy ezeket a dicsérő szavakat hallották, még inkább megkivánták a fenséges, és kíváncsú, piros paprikával színezett kocsonyát.

Pedig már előre eldöntötték nem fogadnak el semmilyen ételt és italt, nem úgy, mint némely éhenkórász locsolkodó, aki csak azért kopogtat be mindenhová, hogy tele egye magát, és nagyokat kortyoljon, bőföggön. A Gyuri legény azonban most mást gondolt:

--*Ha nem fogadom el, mit mond majd Julis nene? Talán azt, hogy válogatós vagyok?*

Vagy talán azt gondolja—utálom a főztjét?

Ez bizony sokkal rosszabb minden más véleménynél! Ezért aztán egy merész mozdulattal felvette a kanalat a tányér mellől, és belenyomta a kocsonyába annál a résznél, ahol a legfinomabb porcogós fül merült el majdnem teljesen, paprikás zsírral borítottan. A Misi legény, hasonlóképpen cselekedett.

Julis nene döbbenten állt. Sem szólni, sem mozdulni nem tudott. De mit tudott volna tenni? Ő kínálgatta vendégeit, akik jó vendégek akartak lenni, ezért a felkínált ételt végül mégiscsak elfogadták.

---*Mit mondok én a Panni szomszédasszonynak? Hogy mondom meg neki, hogy ezek a cudar, bélpoklos legények nincsenek tekintettel semmire, csak felfalnak mindent, amit eléjük raknak?*—sóhajtozott és kábultan ment kifelé a tisztaszobából, hogy ne is lássa, ne is hallja a porcogós fül további ropogtatását.

SZÜLŐFALUM

*Az Alföld végénél, a Bükk hegység aljában
Kis Magyarországnak északi sarkában
Szomolya faluja melyben születtem,
Mely számomra elfelejthetetlen.*

*Szép kicsiny házai, zöldellő mezője,
Sötét kis utcái, tiszta levegője,
Gazdag termései, barátságos népe,
Sűrű erdeinek nincs is talán vége.*

*Temploma meg talán az eget meszeli,
Lehet, hogy a Bükkal akar versenyezni?
Gőgösen ő ott áll a falunak gyomrában,
Igen büszke lehet három harangjára.*

*Nem nagy falucska, de büszke vagyok rája,
Büszke vagyok rá, hogy itt jöttem világra!
Szeretem a népét, földjeit, borait,
Az ünneplő népnek az ünnepnapjait.*

*Szokások is mások, nagyon mindegy nekem,
Majálisok, bálók, én mindezt szeretem.
Csodálom a cigány gyönyörű zenéit,
Szeretem az öregek öreg meséit.*

*Elhagytalak téged, mint levél az ágat,
Drága jó szüleim, népem és hazámat.
De ha valaha vissza fogok menni,
Mint ahogy megírtam, úgy foglak szeretni.*

Bauer Imre

————Szomolyai dombok alján————

KÉPALBUM

A szomolyai elöljáróság 1901-ben. Első sor; balról a harmadik Vincze György bíró.

Bal szélén Bóta Imre bíró. 1920.

Vincze György{Gyura}bíró1903.{fotóját 2002-ben unokája padlásán találtam meg}SD

A 19-ik és 20-ik század fordulóján, 36 esztendőn keresztül, {1879—1915-ig} ő a falu bírója. {Aláírása a következő oldalon. } A 76 éves Gubancsikné-Vig Piroska, egykori könyvtáros, elmondása szerint, a gyerekkorának öregje-Szabó Péter—{ragadvány nevén pecsenye, aki halottkém is volt akkoriban a faluban} mondta neki, hogy Gárdonyi Géza kijárt a bíróhoz. Humoros írásában róla mintázta Göre Gábort, a Kátsa cigányt pedig Antus Mari apjáról, míg Durbints sógort egy Bóta nevezetű személyről, akinek keresztnévére már nem emlékszik.

„Ferencz József király, kitüntető koronás érdemkeresztet adományoz jó munkájának elismeréséül. A királyi kitüntetés egy érdemekben megőszült községi tisztviselőt ért, ki 36 év bírói munkásságával oly érdemeket szerzett, oly eredményt ért el, mely kevés embernek adatott osztályrészül. A becsületes munka, a feljebb való iránti tisztelet tették arra érdemessé, hogy a király, mint kiválasztottat kitüntesse”. { Szomolyai Tükör 2005. 5 szám. 10-ik oldal. }

Sírhelye, a ravatalozó hátsó falától másfél méterre található. A nagyköskeresztjének felirata:

Vincze György családi sírhelye.

Nyugtatóvány

~~1000~~ frt ~~66~~ kr. azaz ~~egypárhatvanhat~~ frt ~~66~~ krról
osztr. ért., mely összeget alóírott *Pra. Péterni Bata Mári*
tot mintal a népen at engedett hasi vitel an fijsa
hogy hány máskis felvett emmrel elimmem
..... község pénztárából
..... től
hiány nélkül felvett.....

Kelt *Szomolya 1897. Júliu 29.*

Előttünk:

Andor Kálmán
Vincze György
biró

Bata Borhida

Utalványozom:

Kelt.....

Szomolya község bélyegzője 1897-ben—mint egri járás. Vincze György bíró aláírásával.

1930-as évek. Szomolyai előjáróság

Ülők balról jobbra : Gyenes Pál, Csombor Pál, Zsoldos György, Vincze István, Szalóki István. *Állók balról jobbra* : Szalóki Márton, Tapolcsányi János, Daragó Izidor, Vincze László, Bene János (Kilimon), Bene János (Ricsás).

Horty-tól balra a 1. noszvaji bíró 2. Bóta Imre szomolyai bíró 3. az ostorosi bíró 4. novaji bíró. 1926.

—————Szomolyai dombok alján—————

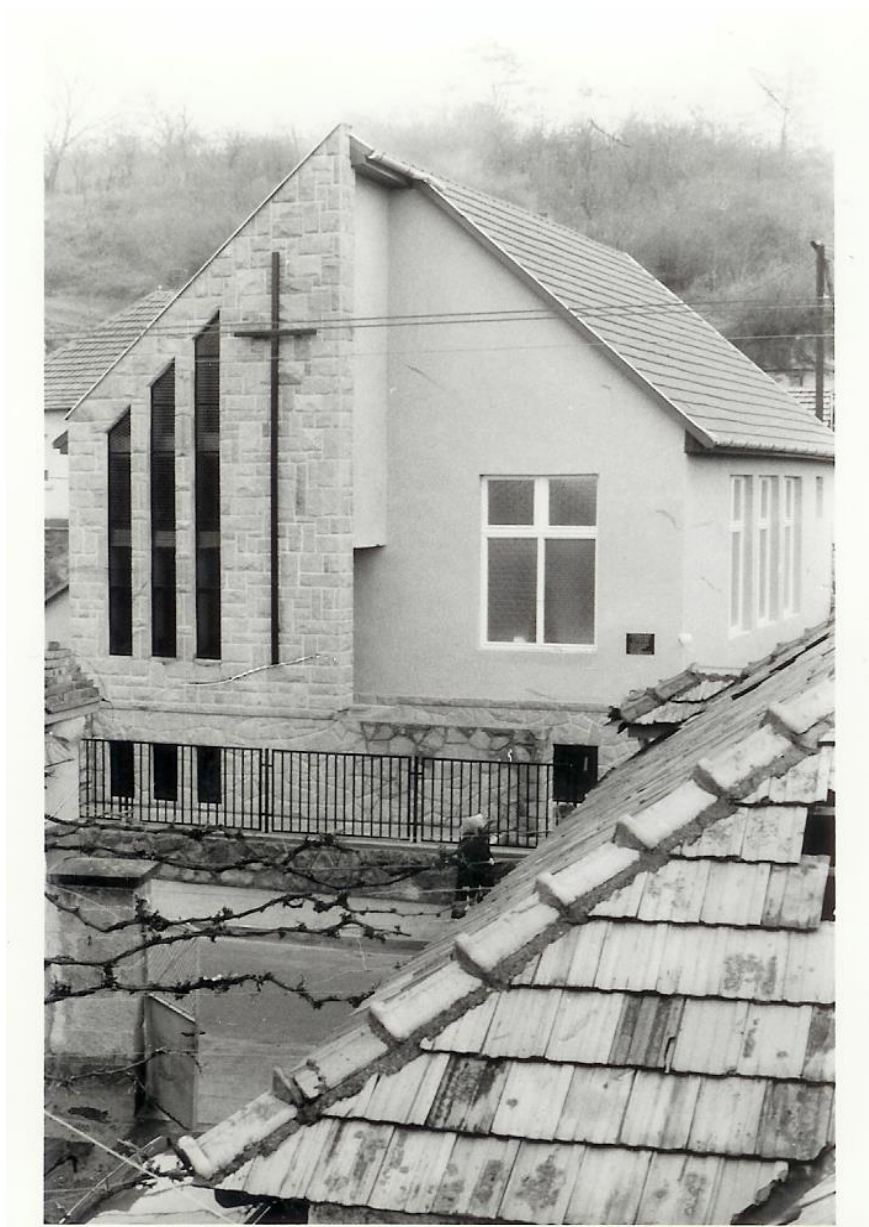
Szomolya nyugati látképe 1949 táján. { Háttérben a Gyűr tetővel. }

Szomolya polgármesteri hivatal épülete.

A katolikus templom

Baptista imaház

Hősi emlékmű, előtérben Gömbös szoborral. 1940 körül.

A legnagyobb szomolyai kaptárkő. {*Királyszéke*}

Mária szobor a templom mellett. 1940 körül.

—————Szomolyai dombok alján—————

A harangok érkezése 1929-ben

Előljáróság. 1930-as évek.

Barlanglakás, tájház. 2004.

Emeletes barlanglakás 1905.

Szomolyai utcakép. 1905.

Az idősebbek emlékezete szerint, ezek a házak, a Baptista imaház mögötti domboldalon—a temető felé—voltak, a barlanglakások előtt. {Az 1905–7 között készült régi képek többsége Kóris Kálmán felvétele.}

Nádfedeles ház fonott kapuval. 1905.

A Bóta család tagjai és lakásuk a piactér közelében 1907.

Család. 1905.

Vig Alajos háza előtt, a Déllónél { régi delelő, felső Szomolya, kistanya} 1905.

A termény kézi kicsépelése. 1905.

A termény kitapostatása lovakkal { *nyomtató lovak* } 1905.
Innen ered az a magyar közmondás: „A nyomtató lónak nem lehet bekötni a száját”.

Nagyanya és édesanya a babákkal. 1905.

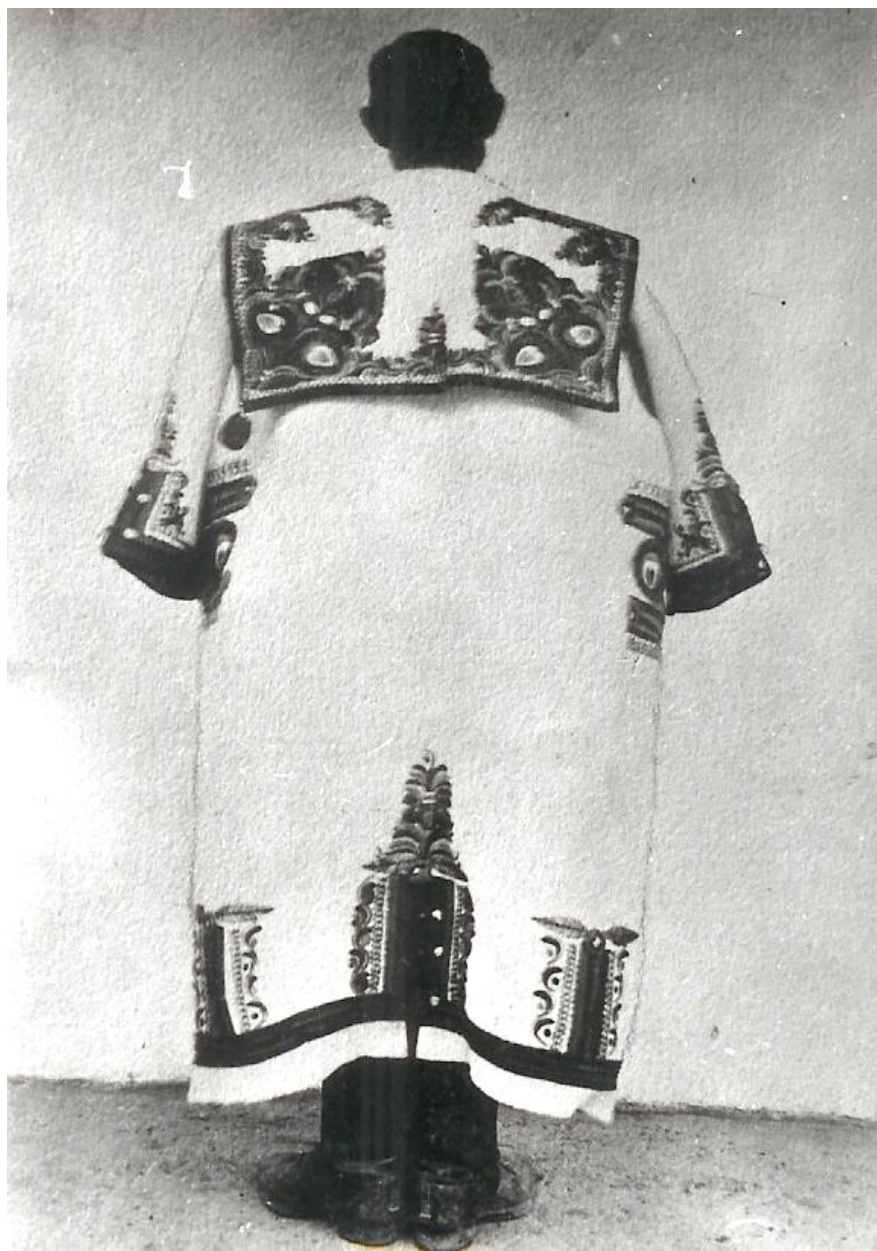
——Szomolyai dombok alján——

Dasu vitéz háza. 1910.

A Gyenes család. 1905.

Vincze { kadét }István szűrje. 1907.

Nagymama unokájával. 1905.

Mennyasszony. 1905.

Szabó Matild és Szabó Miklós szüleikkel. 1905.

Vincze László { *kadét* }. {Férfiszabó és cséplógépes.} 1938.

Vincze Lászlóné { Szabó Matild } Valéria lányával 1930.

Vincze Herman és felesége Daragó Matild. 1939. .

Kovács Róza {kukk}, Rácsi Rozál {Csmbor Arnold anyja}. *Lány korukban*. 1910.

Daragó Izidor és felesége—Herczeg Julianna.. 1907.

Nagy István boltos és menyasszonya. 1910.

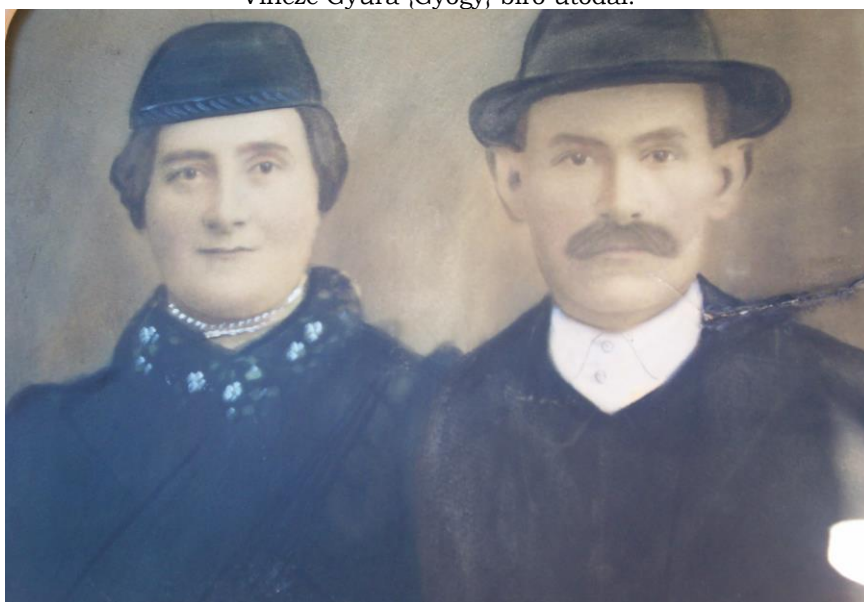

Bene Zsófia és Varga László kislányukkal { Varga Regina }, és apjukkal.
1912.

—————Szomolyai dombok alján—————

Vincze Teréz és Vincze József lányukkal {Vincze Róza}, fiukkal {Vincze György} 1907.
Vincze Gyura {György} bíró utódai.

Vincze Teréz és Vincze József. 1903. a bíró utódai.

—Szomolyai dombok alján—

GRAF R. UTÓDA
WFISSEBACH RILLY MEZŐKÖVESD
Daragó József és jegyese-Vincze Róza. 1910.

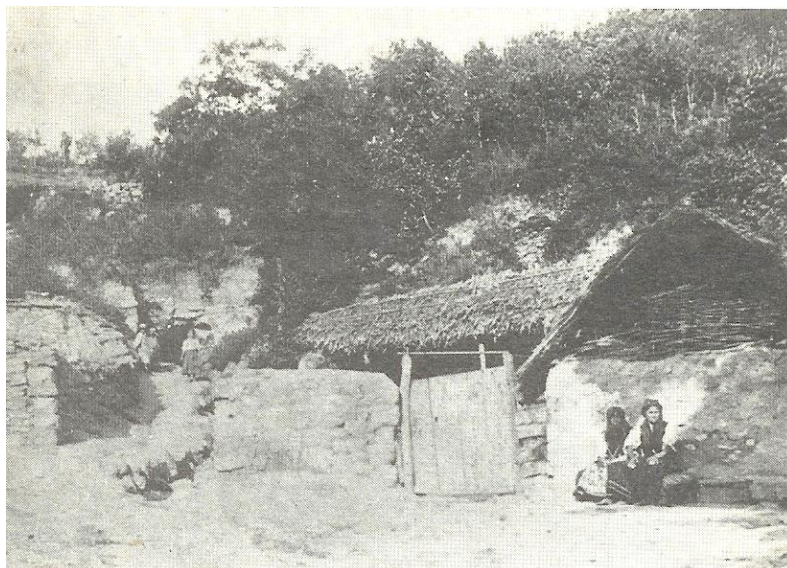

Fiatal párok. 1910.

Balról jobbra: Bene Ferenc, Gyenes Margit, Varga Bertalan, Varga Margit, Nagy...

Balról: Jordán Borbála {bőri}, Vig Rozál {kani}, Kovács Teréz {Glicáné}. {Még lány
korukban. }1915.

Barlanglakás. 1910.

Ez a kaptárközi felvétel még az 1960-as években történt tufakő bányászás károkozása előtt készült.

Baba a láberősítő állókában,{ *lyukas székb*en } 1910.

Szabó Gizella és Berecz László. 1936 táján.

Kovács Vendel { 1945 után ő a falu utolsó bírója } és felesége-Gyenes Magdolna. 1919.

Jobbról-balra: Vig Miklós, Gyenes Margit { zsidó }, Gyenes Márta { zsidó }, Vig Rozál { kani }, Majoros Szeréna anyja, Varga Teréz. 1920.

Balról :1. Kovács Pálné {Kovács Mária—domoki}. 2. Vincze Andrásné {Vincze Mária}.
3. Vincze Teréz. A kislány Vincze Erzsébet. 1920.

Víg Rozália {kanász és Gyenes László {első férj, 1914-ben hősi halott}. 1912-es felvétel.

Víg Rozália {kani} és Szabó István { Onok }-a második férj. 1916.

Sütő János feleségével—Judit asszonnyal és lányával— Sütő Rózával. 1918.

—————Szomolyai dombok alján—————

Az amerikai Sáfár István hazaküldött fényképe. 1920.

—Szomolyai dombok alján—

Gyenes { szűcs } János és menyasszonya-Szalóki Róza. 1924.

Balról: Csombor Pálné { *Daragó Mária* } és Csombor Pál. 1925.

———Szomolyai dombok alján———

Füge Imre és felesége Sütő Róza. 1930

Gyenes Tibor és menyasszonya Vincze Erzsébet. 1935.

—————*Szomolyai dombok alján*—————

Szabó Gizella és Berecz László. 1936 táján.

—————Szomolyai dombok alján—————

Kovács Miklós { *kukk* }, 1930.

—————Szomolyai dombok alján—————

Szalóki { *tutu* } József . 1939 táján.

—————Szomolyai dombok alján—————

Daragó Izidor családja: lányai, menyei unokája. 1933.

Vincze Józsefné{ Csombor Matild }. 1940.

Idős Somogyi Imre, ifjú Somogyi Imre, Somogyi Mária, idős Somogyi Imréné { Szabó Brigitta}, 1935.

Balról az első sorban: Somogyi József, Somogyi Imréné { Szabó Brigitta}, Idős Somogyi Imre, Somogyi Dénes.
Hátsó sorban: Daragó Gáborné { Somogyi Mária }, Ifjú Somgyi Imre, Daragó Gábor.
1946.

1938-es évek. Fent: Bene József. Lent : 1937 a felesége—Szalóki Matild.

Bene Józsefné—Róza lányával. 1940

A fenti anya másik lánya—Erzsébet. 1945. { Később: Somogyi Dénesné. }

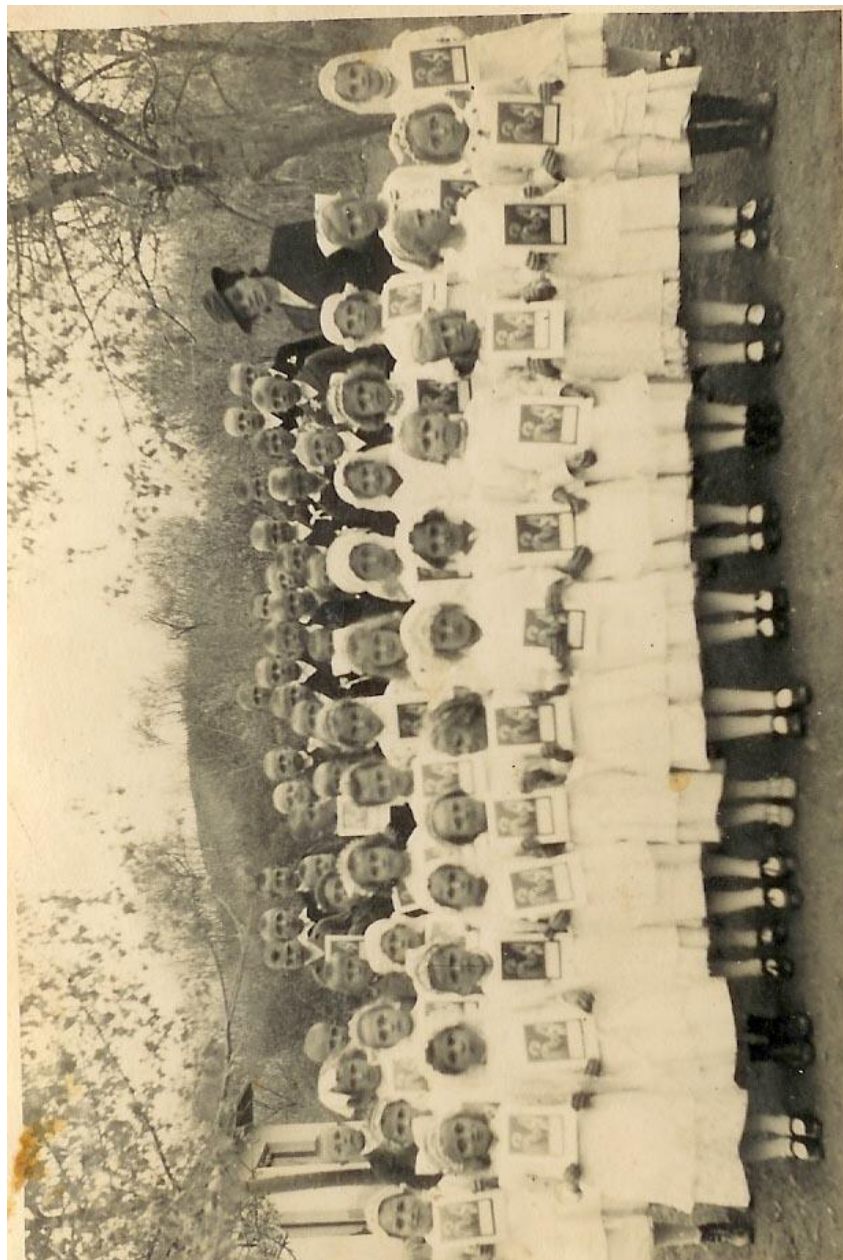
—————Szomolyai dombok alján—————

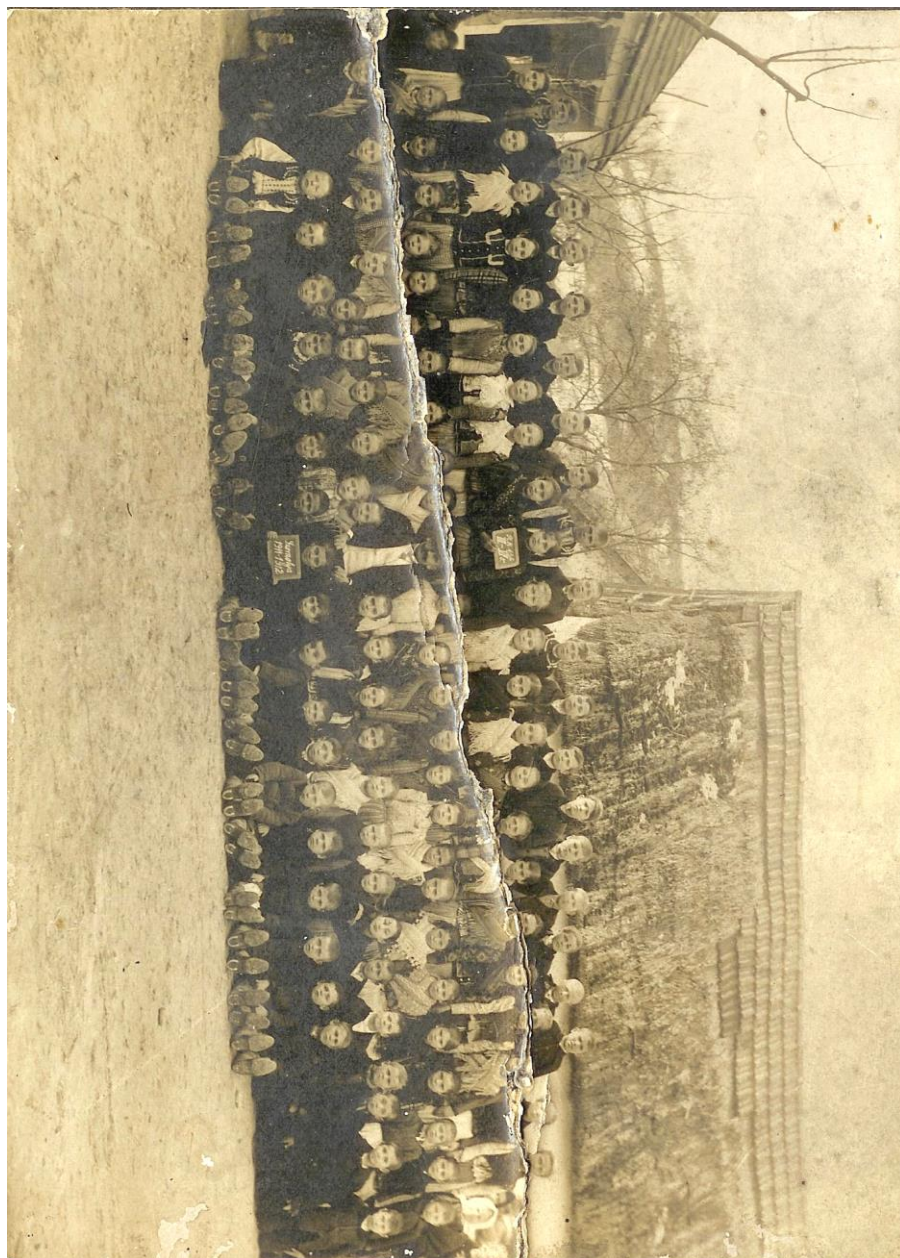
Daragó Mária. 1945.

A Szomolyán élt Steiger zsidó család az 1940-es években.

Első áldozós lányok és fiúk. 1938.

Iskolai csoportkép. 1911-12.

Máriás lányok. 1940.

Máriáslányok, 1945-ben.

————Szomolyai dombok alján————

1930-31 év iskolásai. Középen Bárdos Imre tanító.

Dalárda egyesület. A második sorban balról a 1. Bárdos Imre tanító, 2. Sebestyén Miklós tanító, 3-ik a főjegyző, 4-ik a segédjegyző. 1930-as évek.

Szomolyai amatőr színjátszó csoport az 1940-es években.

1. sorban{fekvők} balról kezdve—lent: Gergely Lajos, Szegedi Tibor, Kovács Milkós {Bacso}
2. sorban—balról: Bene László, Vincze György, a jegyző, Hegyi Róza, Szabó György, Kis Gergely Margit, Fülep József, Szalóki Frida, Szalóki Imre, {Boda}, Szabó László {Szakál},
3. sor: Szegedi Gyula, Répási Ilonka, Törő Lajos, Szegedi Erzsébet, Gyenes Zsigmond, Jordán Mariska, Csombor István, Rácsi Gizi, Szabó Bözsi.
- 4 sor: Varga János, Vig Tibor, Vig Sándor, Vincze Tibor.

Az iskolai csoportkép. 1923.

Hagyományőrzők. 1970-es évek.

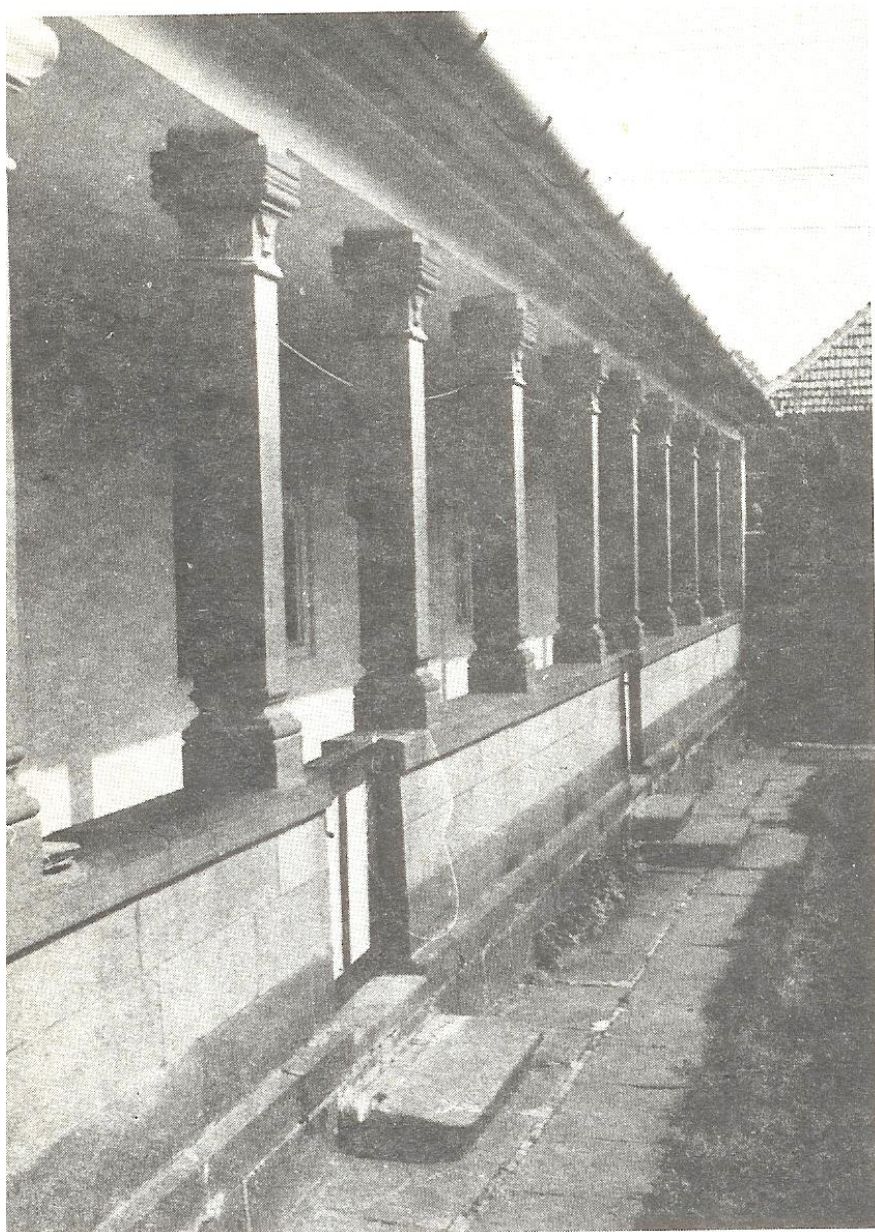
Hagyományőrzők a barlanglakás, tájház előtt. 2002.

A szomolyai rézfúvós zenekar {rezes banda} 1940-as évek. Balról-jobbra: Bene Gábor, Csuha Menci Ambrus, Pócsik János, Szalóki {kopasz} József, ifjú Szalóki Farkas Lajos, Bajzát Ferenc, idős Szalóki Farkas Lajos, Szalóki {kopasz} János, Dobó László {novaji dobos}.

Déllői Kánya patakhíd még eredeti állapotában. Épült 1928-ban. Szalóki József {csepű} munkája.

Kőoszlopos, tornácos ház. 1940 körül.

—————*Szomolyai dombok alján*—————

1905. Szalóki István kőfaragó családjával, és munkái.

*A Deber tetői kőkereszt. { Eger város felé vezető földút jobboldalán, a szélső háztól 150 m}
1947 tavaszán majális volt az egri út melletti erdőrészen. A majális után hazafelé indult feleségével a mezőkövesdi kocsmáros, de a Vásáros hegy lejtőjén leereszkedő teherautónak elromlott a fékje és az út mentén húzódó mély szakadékba zuhant. A szerencsés kimenetelű balesetet túléltek, ezért hálából egy kőkeresztet emeltettek Isten dicsőségére. A felszentelésről készült fényképen mezőkövesdi és szomolyai lakosok nagy számban vannak jelen, azonban a fénykép mérete miatt nem láthatók mindannyian. {2007-ben unokáik kérésére bevitték a faluba a kőkeresztet és ott lett újra felállítva.. }*

A kőkereszt felirata:

*Isten kezében vagyunk. Szerencsés kimenetelű autóbalesetért hálából állította Papp
Mátyás és neje Papp Zsuzsanna 1947 Űrnapiján..
{A keresztszenteléséről készült kép a következő oldalon található! }*

Keresztszentelés Szomolyán a Deber akácosában, 1947-es esztendőnek úrnapján.

Kőkeresztek a temetőben. Szomolyai kőfaragók munkái.

Szalóki Márton a szülei részére faragott síremlékkal. 1905.

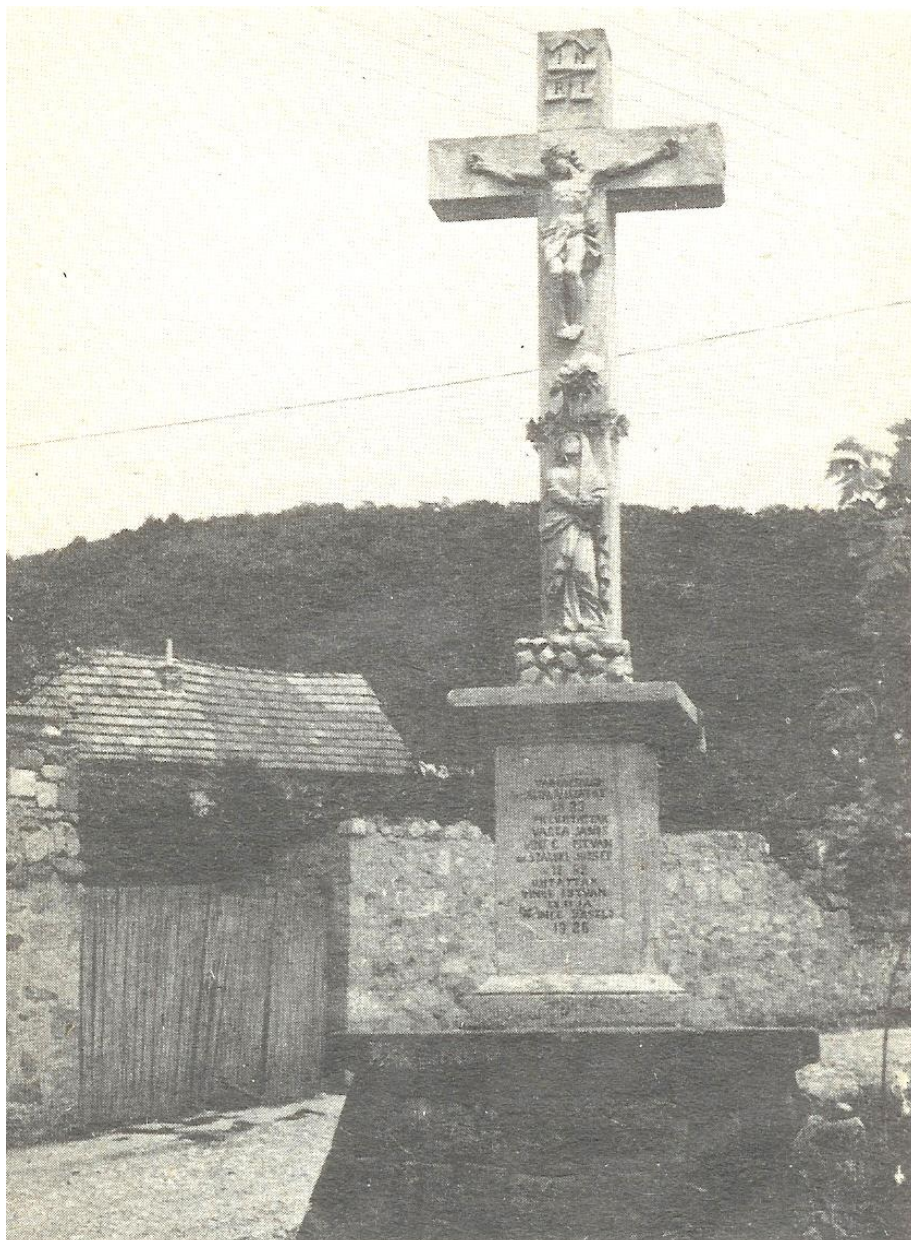
Lakatos Imre az általa faragott Szent Vendel szoborral. 1948 táján.

Szalóki Gazsi János kőfaragó. 1945.

Kőkereszt az út mentén

Széchenyi úton az útmenti kőkereszt. Készült 1823-ban. Felújítva 1926-ban és 2005-ben.

Nepomuki Szent János szobor

Summás lányok ünneplőben. 1920 táján.

Táncmulatság (*cuharé*) előtt. 1920 táján.

A kukorica fosztása. 1930.

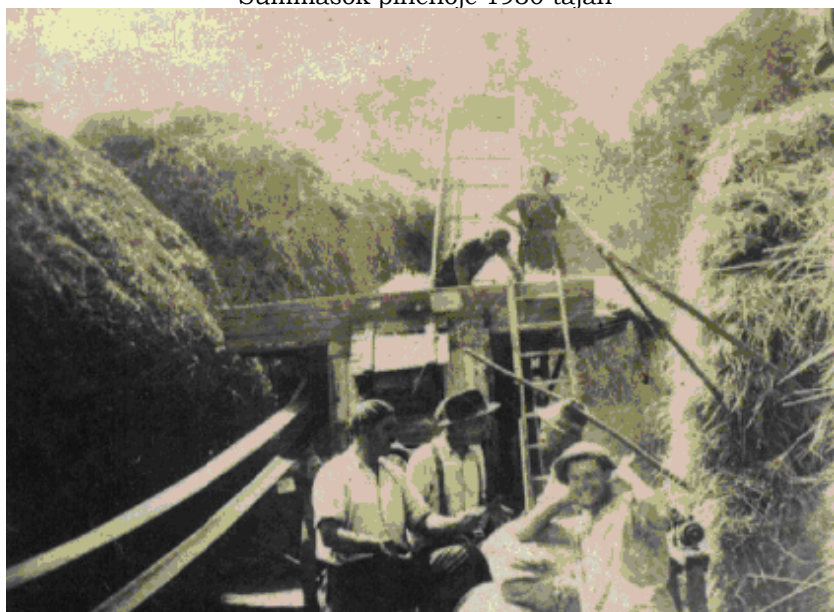

Búzakoszorú 1920.

————Szomolyai dombok alján————

Summások pihenője 1930 táján

Szomolyai summás banda { *brigád* } a cséplő gépnél. Elöl, a könyölkő Dedinszki {bukucs}Lászó bandagazdával–brigádvezetővel. 1932.

—————Szomolyai dombok alján—————

Szüret. 1940-s évek. { Daragó János családjával, rokonaival. }

Cséplés gőzgéppel. 1920-as évek.

vitéz Szerencsi Mihály ökreivel trágyadomb tapostatása { *tömörítése* } közben. 1942.

Bivalyos szekér. 1940-es évek.

————Szomolyai dombok alján————

Kukoricatörés-szárvágás 1930 körül.

A letört kukorica szállítása szekérrel, zsákokban. 1930 körül.

—————*Szomolyai dombok alján*—————

Őkrös fogat a munka ünnepén, 1970 körül.

Kukoricafosztás nagymamával, aki mesél közben unokáinak. 1945 utáni évek.

—————Szomolyai dombok alján—————

Baromfi udvar 1945 után.

Gubancsikné Vig Piroska, volt községházi hivatali dolgozó, könyvtáros. { Adatközlőm }
1970-es évek.

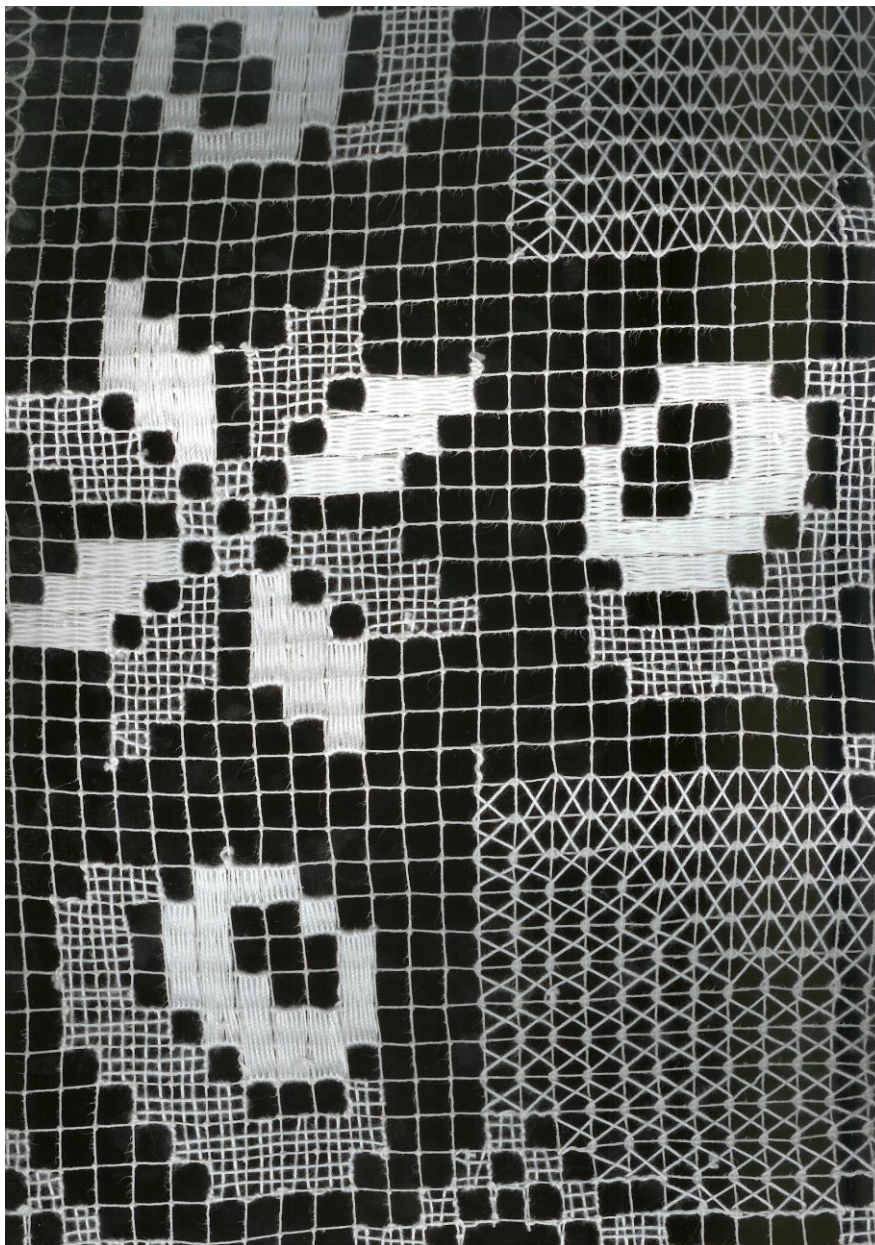
vitéz Szerencsi Mihályné fonás közben—Ilona lányával. 1942.

A kender fonál szövése. 1930 körül.

A kender fonálból szőtt kenyérkendő részlete. Bene Erzsébet.

A szomolyai nők által készített receterítő részlete. 1930 körül.

Aratók. 1930 táján.

Kenyérsütés 1940 körül. Szerencsi Miklósné. { Rázsi Valéria. }

A cseresznyét cipelő asszony igyekszik a felvásárló helyre. {Kovács Róza –Kukk}. 1946 táján.

Cseresznyefa a szőlők között.

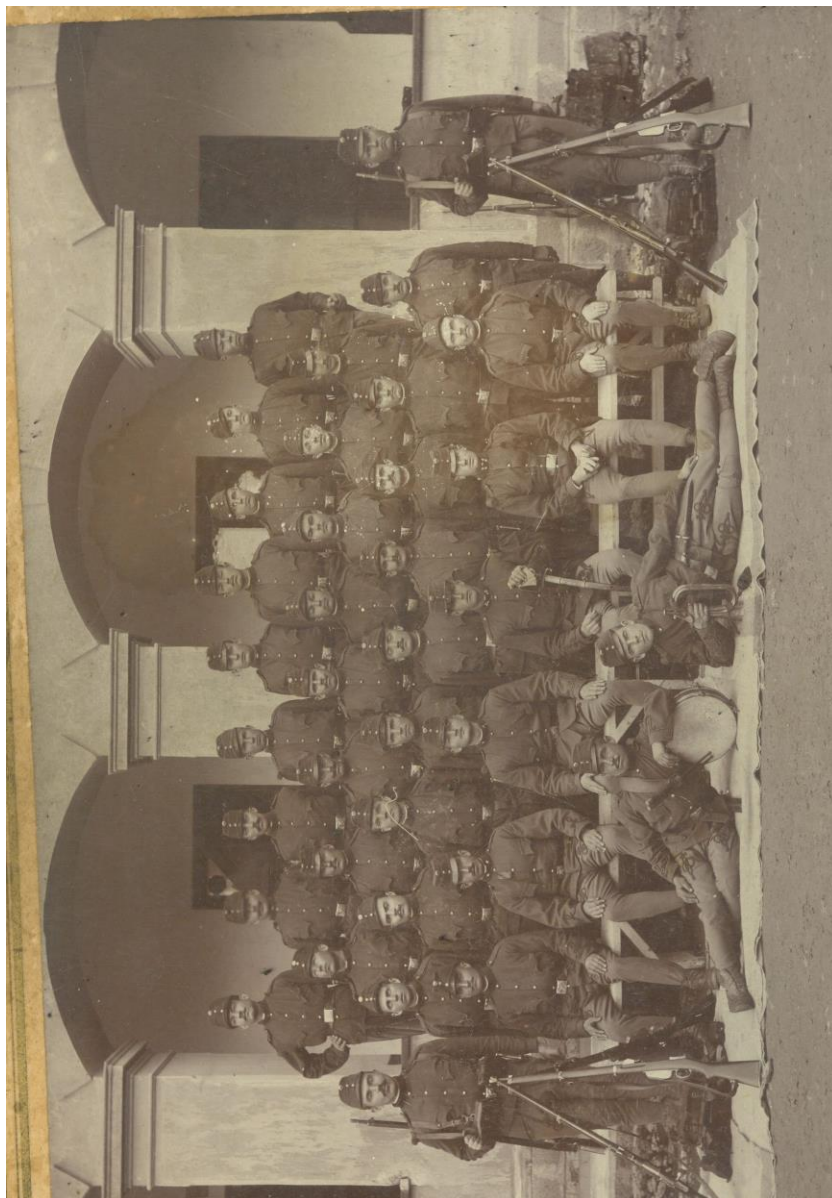
Hangyaszorgalmú emberek, cseresznyével igyekeznek a felvásárló hely felé. 1946 táján.

A gyümölcszedő asszony. 1930 körül

Első és második világháborús emlékmű.

Utolsó felvétel az első világháborúba induló szomolyai katonákról, a régi községháza épületének udvari részénél, az oszlopos folyosó { *ámbitus* } előtt. Az utolsó sorban az 5-dik Szabó Imre {Lapu} hősi halott. 1914.

I világháborús huszáremlékkép.

Szabó Imre { Lapu } első világháborús hősi halott.

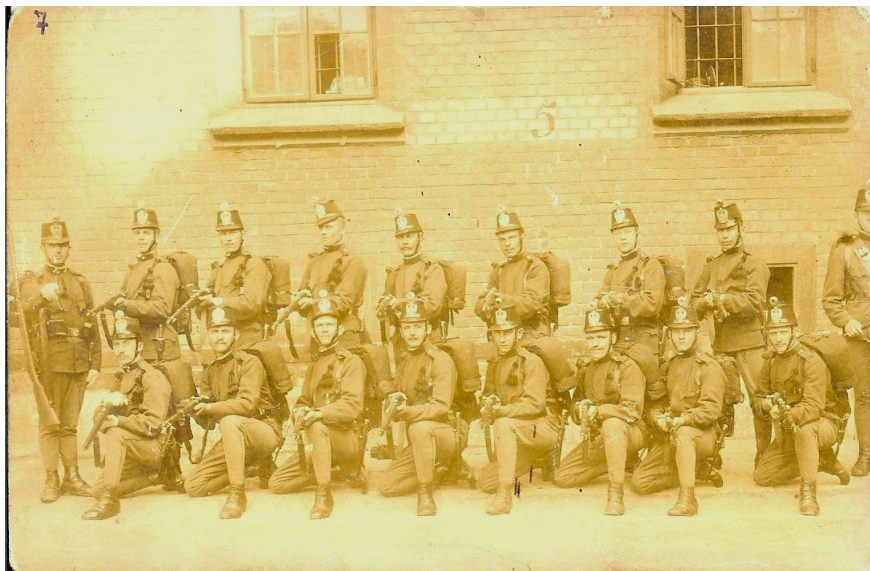

Bene András József első világháborús katona.

Az első világháborúban Kovács György { *Busu* } katonatársaival. 1944.

————Szomolyai dombok alján————

Első világháborús hegyivadászok. 1914.

Oroszországban. Az alsó sorban a negyedik Vincze András I és II világháborús katona. 1943.

Oroszországban, Vincze András vörös katona.

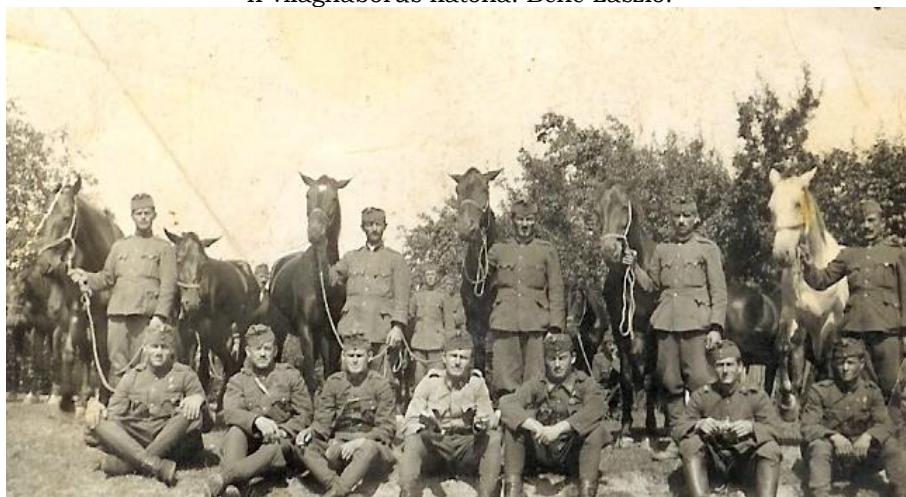

Az orosz hómezőn, a II-ik világháborúban, Vincze András az orosz bajtársaival.

—————*Szomolyai dombok alján*—————

II világháborús katona. Bene László.

1940. Katonák pihenője.

————Szomolyai dombok alján————

Tábori konyha 1940. Szalóki {gazs} János a jobbszélen.

Leventék 1939.

Tapolcsányi György leventeoktató emlékképe. 1938.

vitéz Szerencsi Mihály és Szabó György jegyző a hősiemlékmű előtt. 1939.

Vincze család a Gyűrfenekben. 1935.

Déllői Kánya patak híd. , eredeti állapotában. Építette: Szalóki József {csepű} 1928-ban.

Déllői patakhíd más nézetben. Még eredeti állapotában. Épült 1928-ban. Szalóki József {csepű} munkája.

—————*Szomolyai dombok alján*—————

Daragó Gábor és Somogyi Mária esküvői képe. 1949.

BÉLUCI, A BALEK.

Marcsa---az ifjú asszony---kerek-perec kijelentette, hogy ilyen nagy pofájú asszonnyal, mint amilyen az anyósa, a továbbiakban nem akar egy fedél alatt élni. Ezért fogta kicsinyke batyuját, és faképnél hagyta a Béluci fiával együtt.

Amikor két hónappal ezelőtt ide jött---ehhez a házhoz---akkor sem érzett valami nagy szerelmet Béluci iránt. Most azonban még annyit sem. Sokkal, de sokkal szebb legényről álmodott ő valah. Ám az nem vette feleségül. Csak udvarolgatott neki és játszott vele, mint macska az egérrel. Miután ő ezt a játékot megelégette, jobbnak látta, ha Bélucinak igent mond, mert ott legyeskedett körülötte és ráadásul komoly szándékkal.

Azt azonban nem mondhatta, hogy a legény szépsége volt az, ami arra csábította, hogy *igent* mondjon a kitartó kérőjének.

Mindent lehetett mondani csak azt nem, hogy Béluci egy szép legény, akiről a szobrászművész különb szobrot tudna készíteni, mint hajdan Dávidról készítettek.

Sokkal inkább hasonlított egy gonosztevőhöz, mint egy átlagos

külsejű emberhez.

Aki először találkozott vele, annak első dolga az volt, hogy megtapogatta a pénztárcáját és egyéb értékeit, hogy megvannak-e még. Pedig, amilyen ijesztően nézett ki, olyan nemes és együgyű lélek lakott a bizalmatlanságot sugalló testében.

Soha nem vitázott senkivel, hanem mindenre igent bólintott, egyetértését adva mindenhez. Most is, amikor újdonsült felesége azt mondta:--*itt hagylak*—csendesén bólintott, és csak annyit mondott:

--*Ha Neked úgy lesz jó, akkor hagyd itt!*

Az anyós pedig nem esett ágyának bánatában, hogy alig pár hetes menyé máris odébb áll. Ő, eddig is ellenezte a házasságot, mert szerinte Marcsának nem a fia kell, hanem a vagyon. Az igaz, hogy fia nemcsak szép nem volt, de fiatal sem. Eljárt már fölötte az idő, igazi agglegény, aki már a negyvenedik évén túl járt.

Miután fia ismét független lett, nagyon bízott abban, hogy a későbbiekben fiának már nem szottyán kedve semmilyen asszonynéphez. Teheneket neveltek és bikákat hizlaltak, így lehet mondani, hogy gondtalanul élt anya és fia.

Így teltek az évek egymásután, azonban Bélucinak egyre jobban hiányzott az asszony, ezért egyik nap ezekkel a szavakkal állt anyja elé:

--*Édesanya! Én valami asszonyt hozok a házhoz!*

Az idős asszony, aki már a nyolcvan évéhez járt közel, értetlenül nézett lázadozó fiára:

--*Minek neked az asszony? Azt akarod, hogy ismét pórul járhj, mint Marcsával?*

--*Nekem még asszony kell! Nem vagyok még én annyira öreg!* – próbált Béluci szándéka mellett kitartani. De az anyja máris keményebb hangra váltott, hogy az eltévelyedni látszó fiát valami nagy-nagy bűnbeeséstől megóvjja.

--*Asszony! Asszony! Dolgozd ki magad becsülettel! Sanyargasd a testedet mindennapi munkával, és akkor nem kívánod azt a csúnyát, amitől csak a pokolra számíthatsz! Mert az olyanfajta erkölcstelen életnek nem lehet más vége, mint a tisztítótűz, meg a pokol!* –az előbb még csak pirongató öregasszony már kiabálni kezdett, és az ilyen élet miatt a gyorsan közeledő világvégét is kilátásba helyezte.

Béluci, anyjának ilyen makacs ellenállását látva, jobbnak látta jó kis fiúnak maradni, hogy kiérdemelje ezután is a *Béluci* becenevet, amit anyukája még fiatalasszony korában adott neki, amikor még aprólépéseit próbálgatta az utca porában.

Együgyűsége miatt megmaradt ez a becenev a falu lakói előtt, még ebben az időpontban is, amikor már barna haja ugyancsak bederesedett, és bizony meg ritkult, mint munkakedve a mezőgazdaság és az állattartás

irányában.

Azonban a nőszemélyek iránti kedve nem szűnt meg, az anyjának makacs ellenállása után még hosszú évekkkel sem, csak egy kisé lanyhult.

Kevesebb vágyat érzett már irántuk, de hát úgy gondolta, ha más férfiembernek lehet felesége, akkor neki is elkelne egy jóra való asszony, aki majd az anyja halála után a magányát megosztaná vele.

Bizony, az évek gyorsan múlnak és az öregasszony már közelebb járta kilencvenhez, mint a nyolcvan évhez és ereje rohamosan fogyni kezdett.

Így történhetett meg, hogy egyik reggel hiába próbálta ébresztgetni, az öregasszony nem mozdult.

Egy ideig még próbálkozott az ébresztésével, majd amikor rögződött tudatában, hogy itt már csak a nagy *feltámadás* eljövetele segíthet, szólt a szomszédoknak.

--*Szegény Julis néni! Hát ő is elment!* --nyugodott meg Isten akaratában a szomszéd asszony, majd Bélucihoz így szólt:

--*Nyugodjál meg fiam Isten akaratában, mert mindanyunknak ez a vége, kinek előbb, kinek utóbb.*

Bélucin, eddig sem látszott az idegességnek semmi jele, így aztán a szomszédasszony azt gondolhatta, hogy az ő szavai hatottak jótékonyan az árván maradt fiúra, ezért ugyancsak meg volt elégedve magával.

Pedig ezeknek a nyugtató szavaknak már csak azért sem volt semmi hatásuk, mert akinek szánták, gondolatban már messze járt ettől a helyszíntől—és pedig a jövőben. Nem azért, mintha nem sajnálta volna anyját, de hát a hosszú együttlét alatt megkopik a szeretet.

A temetésutáni pár nap volt a legfurcsább. Nem oktatta senki, és ő sem tudott szólni senkihez.

Eddig sem érzett különösebb kedvet a mezőgazdaság irányában, ezután meg annyit sem. Kedvetlenül nézegette a mezőgazdasági munka kellékeit, amelyek ott rozsdásodtak a szabadég alatt, talán azért, hogy valaki csiszolgassa róluk a naponta vastagodó rozsdarétegét.

Az eke, a taliga, a vasborona, szekér, ekekapa, ásók, villák, kaszák és más egyéb szerszámok vártak arra, hogy valaki használatba vegye őket, és persze gondozásba is. Béluci azonban biztosra vette, hogy ezek a szerszámok már az ő kezétől fényesednek ki, ha egyáltalán kifényesednek. Az anyja halálával elérkezettnek látta az időt, hogy a saját elképzelését megvalósítsa, ami abból állt, hogy falusi emberből--városi emberré váljon.

Szentül hitte, hogy városi emberként előbb fog találni egy olyan nőszemélyt, aki talán még gyerekekkel megajándékozza.

Azért csak gondolta, hogy **esetleg**, mert hosszú idő óta nem volt dolga asszonyi személlyel, és ezek után nem tudhatta, tudna-e velük mit kezdeni az ágyban. Ez bizony csak akkor derülne ki, ha végre valamelyiket

sikerülne az ágyába csalni. Azonban addig még rögös út vezet, sok buktatóval.

Kedvetlenül nézegette a rozsdás szerszámok halmazát, és úgy gondolta nem velük kell kezdeni az eladást, hanem azokkal, akiknek naponta ételmet kell adni, mert különben pusztulásuk után egy bagóra valót sem érnek.

Az már igaz, az anyja sem vitt magával semmit a túlvilágra. Ebből tanulva nem látta értelmét, hogy az örökségéből bármit megtartsa. Ott porosodott a kerek guzsaly, az eszváta^{szövőszék}, szekrények, díszes ruhás láda, és minden, amit valaha az öregasszony magáénak tudott.

Az udvarról belépett az istállóba, ahol a tehenek és a két hízott bika nagy reményekkel néztek a belépő gazdájukra, nem sejtve, hogy hamarosan túlrad rajtuk. Ha még sejtették volna sem tudnának tenni semmit, mert a gazda akarata ellen tehetetlenek. Béluci odament a hízott bikákhoz, megtapogatta szépen vastagodó hátsó felületet és így szólt hozzájuk:

--No Ráró, no Betyár, hamarosan meg kell válnunk egymástól! Én bizony már nem etetlek tovább, hanem beadlak a vágóhídra mindkettőtöket! De ne féljete, túlradok a teheneken, malacokon, tyúkokon, mert nem akarom már őket sem etetni tovább! –mondta a két bikának nyugtatóan, mintha a többi állat vesztének tudatában, nekik sem fájna annyira a pusztulásuk.

A két bika továbbra is jámboran nézett gazdájára, mintha nem értenék, vagy nem hinnék, hogy mindez bekövetkezhet.

A következő napokban a környék lakói annak lehettek tanúi, hogy egy teherautó jelenik meg Béluci portáján. A teherautó platójához egy feljárót támasztanak, és azon felveszik a Rárót, a Betyárt—a két hízott bikát.

--Béluci elad mindent! Még az is lehet, hogy elköltözik innen! – jelentette ki az egyik szomszéd a másiknak, mintha sajnálná, ha ez bekövetkezne.

Béluci eddig sem kötött az orrára senkinek semmit, most amikor már valóban távozni készült erről a tájról, végképpen nem akarta szándékát közölni senkivel. Mindig magába forduló ember volt. Mióta meg a Marcsa—az egyetlen és rövid ideig létező felesége odébb állt, még inkább magába zárkozott. Igen erős kisebbségi érzés kínozza, amiért nem kedvelték a női személyek. Most azonban elhatározta, hogy megveszi magának a szerelmet a pénzért. A pénz pedig hamarosan a kezében lesz, mert a vágóhídon nem kevés pénzt kap ő ezekért a hízott bikákért.

Mielőtt beült volna a bikákat szállító teherautó fülkéjébe, odaszólt a beszélgető szomszédjához:

--Józsi bácsi! Én most elmegyek két napig, ezért megkérem adjon

enni a jószágaimnak! –mutatott az istállók felé és folytatta:

--Fizetségül fejje meg a teheneket magának, meg aztán a tojásokat is összeszedheti a tyúkólból!

A szomszéd, megörült ennek a hirtelen jött munkának, amiért jó fizetést tudhatott magáénak és nem bánta volna, ha Béluci akár egy hétig távol marad.

--Hát aztán hová megy Béluci, hogy két napig távol leszel?

--Elmegyek Pestre, megnézem milyen asszonyok élnek ott! –mondta, majd becsapta a teherautó ajtaját és az elindult a vágóhíd felé. A vágóhidon—miután lemérték az állatok súlyát—kezébe vehette az értük járó huszonegyezer forintot, amelyet kabátjának belső zsebébe süllyesztett. Ezután megtapogatta a bankókat, és a fejét csóváltgatva mormogta:

--Nahát! Nem gondoltam, hogy ilyen két hatalmas állat, mint a Ráró, meg a Betyár, ilyen kis helyen elfér!

Egy darabig még csóváltgatta a fejét és derűsen morgott, miközben a város vasútállomása felé ballagott, ahonnan a legközelebbi vonattal indult a főváros irányába.

Az állomás felé vezető úton járó-kelő emberek, a derűs ember láttán, gyorsan megtapogatták zsebüket, mert azt hihették, hogy az ő forintjaik csalogatták ennek a betörő kinézetű embernek az arcára a rendkívül elégedett mosolyt.

Amint felszállt a vonatra a kalauz sanda tekintettel méregette, majd megszólította, hogy vele kezdje a jegyek vizsgálatát.

--Szabad a jegyet? –mondta ezt olyan hangsúllyal, amiből lehetett érezni, hogy ebben a kocsiban---de talán az egész szerelvényen---ő a leggyanúsabb alak, már ami a bliccelést illeti. Nem volt kétsége afelől, hogy hamarosan a személyi adatokat kérnie kell, mert, hogy ez egy potyautas, annyi szent.

Akkor lepődött meg, amikor Béluci egy érvényes, ropogós jegyet vett elő a zsebéből és átnyújtotta:

--Tessék parancsolni!

A kalauzban egy világ omlott össze az érvényes jegy láttán, hogy mégsem ismeri fel első látásra a bliccelő utasát, majd szalutált és távozott.

Hősünk, pár órányi robogás után a Keleti pályaudvar érkezési oldalán kiszállt a vonatból. Egy ideig még bámészkodott a pályaudvar területén, majd az egyik kijáratán kilépett a Baross térre. A nyüzsgő tömegben egy tébláboló rendőrt vélt felfedezni és már ott tartott, hogy nála érdeklődik egy jobbfejta szórakozóhely felől. Ám, az utolsó pillanatban mégiscsak meggondolta magát, mert attól tartott, hogy igazoltatás lesz a vége. Netalán meg motozza, és akkor ott találja majd a bikák árát.

Az is igaz, hogy arról neki hivatalos elismervénye van, mégis jobbnak látta, ha valaki mást kérdez meg. Azt azonban előre átgondolta, hogy csakis

valami egyenruhást, mert a civilek között még csavargó is lehet.

Hallott már ő ilyesféle rossz emberekről, akik olyan helyre irányíták, ahol a bika árától pillanatok alatt megszabadul. Amint így tépelődött egy vasutas egyenruhába öltözött alak közeledett feléje, akit mindjárt megszólított:

--Jó napot állomásfőnök úr!

A megszólított ember, miután a gyorsan megtapogatott zsebeiben mindent a helyén talált, köszönés fogadása helyett sandán figyelgette a jövevényt, majd szólt hozzá:

--Nem vagyok én állomásfőnök!

--Hát, én annak néztem!

A vasút nemes dolgozójának jól esett az előbbi felértékelés, azonban jobbnak látta minél hamarébb szabadulni ettől a bűnöző kinézetű alaktól, ezért kérdezett:

--Tessék, mit óhajt?

--Azt kérdezném, nem tud-e valami jó szórakozó helyet, ahol még valami asszonyi nép is található?

A megkérdezett ember némi tétovázás után válaszolt:

*--Menjen a **B** mulatóba, ahol nemcsak vannak asszonyi népek, hanem még táncolnak is magának meztelen!* –mondta, és azon gondolkozott—miután Béluci a megadott irányba indult--, hogy értesíteni kellene a mulatót, mert hamarosan kirabolják.

Ezt a gondolatát mégis csak elvetette, mondván:

--Nekik, sem muszáj minden nap nyereséget könyvelniük! Majd kiabálni kezdett Béluci után.

--Hé, jó ember! Üljön fel a villamosra, mert elfárad mire a Nagymező utcába ér!

A **jó ember**, ebből már semmit sem hallott. Egykedvűen ballagott a megadott irányba, végig a Rákóczi úton.

A májusi napsugár fekete csizmáján csillogott. A fekete posztó kalapját szemébe húzva, ballagott a megadott irányba. Ahol elhaladt, megfordultak utána a járókelő emberek, már csak azért is, hogy az alig pár napja patkolt csizmája olyan kopogást produkált, mint a villamos kerekei a sínek toldásainál. Olykor megemelte kalapját némely bámészkodónak, nehogy azt higgye róla, hogy ő még az illemt sem tanulta meg a falujában, de nem viszonozták köszönését. Ilyenkor csóvált egyet a fején és úgy morogta:

--Micsoda neveletlen népség lakik ezen a tájon, akik még az illendő köszönést sem fogadják! –majd köpött egyet és tovább ballagott a mulató felé, ahol remélhetőleg sok szépasszony keresi majd kegyeit.

Ebben bizonyos volt, amikor megtapogatta a belső zsebében lapuló Ráró és Betyár bikáért kapott pénzt.

Alig egy óra múltán a szórakozóhely recepciósja egy alakot pillantott meg, aki a fényes ajtón belépve, bizonytalan lépéseket tesz feléje. Az észlelés utáni első reakciója az volt, hogy a jobb kezét a riasztógomb közelébe helyezte és szűrős szemével figyelte a közeledő alakot, majd megszólította:

--Mit óhajt az úr?

A jövevény kisé megfordulva, maga mögé figyelt, mert szerinte másnak szült ez a hűvös és udvarias megszólítás, hiszen őt még soha senki nem szólította úrnak. Mivel ott senkit nem látott, bátortalanul válaszolt a recepciósnak:

--Szórakozni szeretnék, ha valami asszonyi nép is kerülne a szórakoztatásomra!

--Uram! Ez itt nem a legolcsóbb hely ilyen szórakozásra! –hívta fel Béluci figyelmét a recepciós, aki Béluciból mindent kinézett, kivéve a pénzt.

--Van nekem pénzem! –válaszolta és a kabátját kigombolva, láthatóvá tette a belső zsebében vastagodó lila ötszázas bankókból álló bankjegyköteget.

Ennek látványa, a szórakozóhely dicső emberének arcára--egyik pillanatról a másikra-- émelyítően édeskés mosolyt varázsolt. Miután a pénz szagát orrlyukaiba felszippantotta, már az sem érdekelte, ha esetleg ez a bankjegyköteg, bűnözésből származik, csak ott legyen majd elkölve. Ezért, feltűnően udvariasan közeledett a nem éppen bizalmat sugárzó arcú jövevényhez. Talán azért, hogy mielőbb az ő zsebében lapuljanak, a most még a vendége zsebében elköltésre várakozó bankók:

--Megkérdezhetem mi a kedves vendég neve?

--Béluci! Így szólítanak engem otthon, az én falumban. –mondta a boldogságtól sugárzó arccal, a recepciós kedvességét látván.

--Milyen szép név! Bárcsak az enyém ilyen szép lenne. –sóhajtozott a recepciós igen erős bánatot színlelve, és máris kéréssel fordult vendégéhez:

--Kérlek Téged, tegezzük egymást. Károly a nevem! Szervusz. Persze, Neked csak Karcsi.

Béluci meglepődve tapasztalta milyen kedves emberek vannak ezen a szórakozóhelyen és minden gondolkodás nélkül, nyújtotta lapátnyi tenyerét Karcsinak:

--Hát akkor, szervusz! Béluci vagyok! Ha már így van, igyunk rá egyet.

A vendég önbizalma egy parányi szikráról lobbant lángra:

--Lám! Mégsem vagyok én olyan ütődött, mint a faluban mondják! Hiszen, ilyen fényes helyen is a kedvemben járnak!—mormolta magában és növelte önbizalmát az időközben a pincér által felszolgált kitűnő ital is, aminek még a nevét sem tudta, hiszen nem kortyolt még ő ilyen nemes italt.

Nem tudni, hogy varázsszóra-e, vagy az újdonsült barátjával történő pohárkoccintásra, két bártündér riszálódott a bárpulthoz:

--Szia Karcsikám! Bemutatnál ennek a szépfűnnek? –kérdezte egyikük.

Bélucinak mindkét szeme, egyetlen pillanat alatt nőtt olyanra, mint a biliárdgolyó, amellyel ezek a szép hölgyek, még az előző pillanatban, a csatáikat vívták. Olyan mohón nézett a semmiből felbukkanó bájos tündérekre, mint a Ráró és a Betyár nevű hízó marhák néztek korábban az eléjük tett finom abrakra. Mind ennek, a csinos hölgyek szájából kicsendülő „szépfű” volt az oka, amit neki még soha nem mondtak.

Pedig már úgy bederesedett a haja, mint októbertvégi hűvös reggeleken otthon a rét füve bederesedik.

--Ó! Bocsáss meg Ágikám a figyelmetlenségemért. Ő a legjobb barátom! –és eközben Ágikára kacsintott, amiből a bártündér már sejtette, hogy a „barátja” tele van bankókkal. Azt azonban nem mondta, a barátság az utolsó forintnál nem tart tovább, e helyett oldalba lökte Bélucit:

--Mutatkozzál be a szép hölgynek!

Béluci, az előbb még a biliárdgolyónyi szemeit összecsuksa, majd miután jól megdörzsölte újra kinyitotta és tapasztalnia kellett, hogy az előtte álló szép hölgy—hölgyek—kíváncsi, hogy bemutatkozzon:

--Béluci vagyok! –mondta és meghajolt, mire a szép hölgy, felé nyújtotta kezecskéjét, amelyen a hosszú körmök lila színben tündökölték:

--Ági vagyok!

Ezután a másik finom hölgy furakodott közelébe és kívánt bemutatkozni, Béluci kegyeit elnyerni:

--Manci vagyok! Persze, Neked csak Mancika. –tegezte is le egyből.

A szépfű, miután lapát nagyságú tenyerében érezhette a szép hölgyek kezecskéjét, úgy virult ki, mint otthon az eső után a somkóró. Ha méhek lettek volna közelben, valószínű rászállnak egy kis nektárért. De mivel egyetlen méhecske sem repülgetett most errefelé, így ez a két pillangó tapadt rá, megérezvén belső zsebében a nektárt—lila ötszáz bankók formájában.

--Hívjál meg bennünket egy italra! –mondta Ágika, miközben bizalmasan tapogató keze a szépfű domborodó belső zsebére tévedt. Ekkor, olyan csábos mosolyt küldött leendő lovagja felé, hogy az megbabonázva szólt:

--Vendégeim vagytok mind a ketten! –mondta és a bárpult felé indultak.

Egyik az egyik oldalról, másik a másik oldalról simult a vendégségre hívó szépfűhöz.

A bárpultnál gyakorlott mozdulatokkal foglaltak helyet a széphölgyek, de neki időbe telt, míg felkapaszkodott annak forgó ülőkéjére.

Ez a szék, hasonlított ugyan az otthoni fejőszékhez, azonban annál jóval magasabb és fényesebb volt.

Nem szokott ő ilyen fényes helyekhez és ilyen fényes székekhez, ahonnan az ember még akkor is leszédülhet, ha nem ő fizeti a számlát. Miután mégiscsak nyugalomba helyezte magát a magas széken úgy, mint otthon a kotlóstyúk a tojásokon, kérdőn nézett a bájos hölgyek felé, akik közül Mancika hallatta hangját a bárpult felé tekintve:

--Ferikém! A szokásosat!

Ferike—a pultos—már jól ismerte a két hölgy szokását, ezért a pult alól elővette az ilyen alkalmakra odahelyezett üdítővel töltött üveget és egy pohárkával töltött a hölgyeknek.

--Neked mit adhatok? --fordult Bélucihoz Ferike.

--Egy korsó csapolt sört!

--Mi nem tartunk olcsó csapolt söröket!

--Hát akkor adjál olyat, amilyen van.

Erre aztán Ferike felsorolt egy csomó olyan sört, amilyent otthon a sarki kocsmában még soha nem hallott. Mivel egyet sem ismert, az utolsóra rábökött:

--No, az, jó lesz!

Miután a pultos kitöltötte a vendég által jóváhagyott italt, a szépfiúhoz fordult:

--Remélem engem is, meghívsz egy italra?

--Természetesen! Töltsél magadnak is valamit.

Ezt követően, mindenki a Béluci egészségére ivott. A hölgyek és urak, az igen fenséges ital helyett, az üdítőt kortyolgatták a gavallér egészségére, akinek a számláján szépen szaporodott a fizetendő összeg, mint ahogyan a pult körül szaporodtak az ivócímborái.

Miután vendégei benyakaltak egy pár üveg üdítőt—a nemes nedű helyett—a hangulat emelkedni kezdett.

Bélucinak azért, mert egy kis tömény italt belecsempészték sörébe, a vendégeinek pedig azért, mert szépen gyarapodott a számla összege, amit ők majd maguk között elosztva, jó kis borravalót tehetnek zsebre.

Így mulatozott a „baráti” társaság a késő éjszakai órákig. Ekkor azonban már jobbnak látták, ha a gavallért leszedik a bárpult magas székéről, nehogy leszédüljön abból a magasságból.

Bizony ez a szédülés bekövetkezhett a sok elfogyasztott italtól, de még inkább az ez időre megduzzadó számlától. Isten mentsen meg attól, hogy a szédülés még a számla rendezése előtt következzen be.

Miután Béluci szerencsésen földet ért—vendégei segítségével—Ferike igen nyájas hangjának kíséretében bökte orra alá a számlát:

--Béluci barátom! Kérlek, rendezd a számlát!

A megszólított „szépfiú” bambán nézett maga elé. Az előbb még

széken ülve, nemcsak a lába kezdett zsibbadni, hanem az agya is. Egykedvűen nézte a számlát, azonban fátyolos szemeivel képtelen volt elolvasni az ott szereplő összeget, amelynek nagysága még a faluja fölött keringő vércse éles szemét is elkápráztatta volna. Ferike azonban volt olyan kedves, hogy a számla összegét kedvesen fülébe suttogja:

--9500 forint--mindössze!

Ezekre a szavakra--mintha áramütés érné—megrezdült, de aztán mégiscsak benyúlt a belső zsebébe és kiemelte a lila bankjegyköteget, majd fizetett. Ekkor érezte tapogató keze, hogy az egyik hízó bika --a Ráró— kiballagott a belső zsebéből, úgy, hogy még csak egyet sem bögött elkészönésképpen. És ha lehet forogni a sírban, akkor most volt az a pillanat, amikor az édesanya megfordult, nemtetszését nyilvánítva tékozló fia féktelen pazarlása miatt.

Ezért bizony már ő is hiába forgott, mert a Ráró bika úgy eltűnt, mint a tavalyi hó a szántóföldeken. Csak, ez utóbbi legalább megáztatta a vetéseket, míg a bika ára csak „kisfiát” áztatta el annyira, hogy szerelme gerjedezni kezdett. Legalább is ezt érezte.

Tulajdonképpen ez volt az eredeti célja a pesti látogatásának. Úgy gondolta, egy ilyen nagyvárosban --pénzéért-- talál valamilyen asszonyi népet, akik elszórakoztatják.

Ágika és Mancika kitűnő szimattal megérezték a szépfiú gerjedelmét, meg azt is, hogy a Betyár nevű bika még ott lapul Béluci belső zsebében, még akkor is, ha egyet sem bög és egyet sem kapar első, vagy hátsó lábaival.

Persze az igaz, hogy szemükkel láthatták, amint a számla kifizetésekor Béluci széjjelválasztja őket lila bankjegyek alakjában. Ezért aztán nagy buzgalommal simogatni kezdték.

Először Ágika cirógatta az arcát, nyakát, majd érzékenyebb testrészein simogatta úgy, ahogyan e nemes hivatása során már annyszor tette más férfiak esetében, és nem kis eredménnyel.

Röviddel ezután Mancika kezdett hozzá, nehogy valami földi jóból kimaradjon, ezért a nyakába kapaszkodott a gerjedezőnek, majd egyik kezét a pénzt takaró belső zsebre helyezte.

Miután így meggyőződött, hogy a Betyár nevű bika ára még mindig a szépfiú testéhez lapul, már ölelgette is.

Ennyi előjáték után még a régen kialudt vulkán is fortyogásba kezdene, nem még egy olyan ember, aki ezzel a céllal utazott a fővárosba. Ezek után nem csoda, hogy még azt a maradék gátlását is levetette, amit az ital eddig meghagyott.

Ezért aztán Mancika simogató kezét elkapva szenvedélyesen nyöszörgött, arany függőkkel teleaggatott fülébe:

--Mancika! Gye...gye..gyerünk szobára!

Mancikának nem volt váratlan Bélucinak a simogatásra történt reagálása. Nem ma kezdte ő, ezt a férfiaknak örömet szerző szép és nemes hivatást, ezért intett Ágikának, hogy indulhatnak a szobára. Ők ugyanis már korábban eldöntötték, hogy egyiken sem mennek szobára ilyen alakokkal egyedül, mert az ilyenfajta alakok rendszerint perverzek, igen szélsőséges kívánságokkal.

--*Van annyi pénzed, hogy ilyen két előkelő hölgyet szobára vigyél?* – kérdezte, majd intett az odalépő Ágikának.

--*Persze, hogy van! De nekem elég lesz egy is! Minek nekem két nő?*

--*Csak ketten megyünk, vagy egyiken sem! De ketten is csak akkor, ha előre fizetsz ötezer forintot!*

Béluci vakargatta tarkóját és arra gondolt, hogy talán még egy nő is sok lesz, de mégis benyúlt a belső zsebébe és Mancika piros körmös ujjai közé csúsztatott tíz darab lila ötszázás bankót, a hajdani Betyár nevű hízóbika árából.

Karcsika a recepciós, és Ferike a pultos, mosolyogva figyelték, amint a *furcsa hármas*, a szobák irányába elvonul. Nem gondolták, hogy Béluci, milyen erőtlen próbálkozások előtt áll.

Bizony, amint a szobára értek a gerjedelme úgy elszállt, mint a postagalamb szállt el faluja fölött valaha a rábízott levéllel. Csak a galambra lehetett számítani, hogy valaha visszajön, de az ő gerjedelmére nem lehetett.

Miután az alkalomhoz illően mindhárman levetköztek, Bélucit a fürdőszoba illatos habjaival alaposan átdörzsölték, mert a hízóbikák—a Ráró és a Betyár—búzeit érezték bőrén annak ellenére, hogy már nemcsak ők nem léteztek, de az értük kapott forintok is erősen megcsappantak.

A nagy tisztálkodás után tapasztalniuk kellett, hogy gondok lesznek a gerjedelmével. Ami az előbb még olyan bizakodóan indult, hogy azt hihették, ilyen férfiú vágyainak lecsillapításához egy bordélyház személyzete sem lesz elegendő.

A legválogatottabb módszereikkel igyekeztek vágyait visszahozni arra a szintre, amely a bárpult előtt még olyan ígéretesen tűnt.

Ennek érdekében, úgy forgatták pucér testét az ágyon, mint a faluja búcsújában a láncos sürgő forgatta valamikor, amikor még hősünknek nemhogy ősz szakálla, de gyenge pihéi sem burjánzottak fiatal ábrázatán.

Pedig azt el kell hinnünk, hogy Ágika és Mancika nagy tapasztalatokkal bírtak e férfiúi gyengeség gyógyításában, hiszen régen elmúlt már az, amikor ezt a szép hivatást választották holmiféle kapálás helyett.

Ezért aztán hamar belátták, hogy ezen a szépfíún még az északi sark kemény hidege sem képes segíteni, keményíteni. Ezt felismerve, Mancika állt elő az eredménytelen küzdelem során agyából kipattanó, mentő

gondolatával:

--Ágikám! Nem látom értelmét a további küzdelemnek! Az is lehet, hogy már a bárpultnál sem volt igazi férfiassága, csak a sok italtól összegyűlt vizelete miatt érezte azt. Éppen ezért javaslom, hogy üljünk rá valamelyiken, mert különben még a jövő héten is itt kínlódhatunk, a jól fizető kuncsaftokat pedig e miatt az idióta miatt elszalajtjuk!

Béluci nem volt abban az állapotban, hogy a személyét sértő szavakat értelmezze. Többek között azért sem, mert a sértő szavakat már úgy megszokta, mint a kupec lova a verést. Most, hogy a szesz gőzölgött fejében, a bántó szavak úgy peregetek le róla, mint a megboldogult édesanyja hajdani okító szavai, az asszonyi népet illetően.

Ágika, egy-két pillanatig töprengett Mancika javaslatán, majd azt javasolta—ha már ezt Mancika kitalálta—akkor kezdje ő a ráülést, mert szentül hitte, hogy mindkettőjükre sor kerül még az éjszaka folyamán.

Mancika nem tétovázott sokáig, hanem ráült a hátán fekvő Bélucira és gyötörgetni kezdte azzal a jól bevált módszerével, ami mások esetében eredményre vezetett.

Miután kifáradt, Ágika szállta meg Bélucit és az eddig tanult összes trükkjét felhasználva, tovább gyötörgette.

Ezen idő alatt a hátán fekvő ember fel-felnyögött úgy, mint aki szenvedője és nem élvezője a kitaró próbálkozásoknak.

Végül Ágika és Mancika arra a következtetésre jutottak, hogy a nyögések egyértelműen azt bizonyítják, hogy Béluci túl van már a hetedik mennyországon. Ezért ott hagyták a nyöszörgő embert, akit úgy megdagonyáztak, hogy a saját bikája sem taposta meg ennyire, amikor elszabadult a jászolhoz csomózott kötelétől.

A recepcióس költötte délelőtt tíz órakor, mivel a szobát csak egy napra foglalta.

Bélucinak az éjszakai eseményekről csak igen halvány pillanatok jutottak eszébe, így aztán Ágikára és Mancikára is alig gondolt már. Kifizette a szobát, miután a bika árából alig maradt háromezernyi forint. Ezzel a pénzzel a belső zsebében, lépett ki a mulató ajtaján, hogy a Keleti pályaudvart célba vegye, ugyancsak gyalog, mint ahogyan onnan előző nap elindult a mulató felé.

Alig távozott a mulatótól, amikor két örömlány karolta át és kezdte simogatni.

–Lehet, hogy Ágika, vagy Mancika adta nekik a tippet?!

Nem tudni! Mindenesetre ezek a simogatások arra a következtetésre juttatták, hogy ő mégis csak egy igazi szépfiú, és tetszik a nőknek.

Midőn így ábrándozott azt vette észre, hogy kísérői egyetlen pillanat alatt párologtak el mellőle, és párologott el zsebéből a maradék pénze is.

Ezt tapasztalva, a Keleti pályaudvar rendőrségén tett bejelentést ismeretlen tettesek ellen, ahol természetesen kinevették balgasága miatt, amit a pesti szórakozásáról előadott. Ő mindent őszintén elmondott a kihallgatását végző rendőröknek, akik valószínűleg már régen nem derültek ekkorát. Közben a térdüket csapdosták annak ellenére, hogy illetl volna hivatalos komolysággal hallgatni a kárt szenvedő embert. Azonban a kárvallott megjelenése, és balgasága nem tette lehetővé, hogy nevetés nélkül végig hallgassák.

Mivel egyetlen forintja sem maradt, a rendőrség váltotta meg a vasúti menetjegyet a hazafelé vezető útra.

Megváltották a jegyet azért is, hogy megszabaduljanak Bélucitól, aki ha Pesten maradna, az idegbajt hozná a rendőrségre. Jobbnak látták, ha falujában neveli a hizóbikákat, amit valószínűleg ismét Pesten mulat majd el, de amíg a bika meghízik, addig sem idegesíti őket *Béluci --a balek*.

Miután meggyőződtek arról, hogy a megváltott jeggyel felszállt a hazafelé induló vonatra—megnyugodtak, hogy egy balekkel kevesebb maradt a fővárosban.

Hősünkkel talán még Gödöllőt sem érte el a zötyögő személyvonat, amikor már újabb terveket szövögetett, egy újabb utazásról, amely sokkal sikeresebb lesz, és remélhetőleg egy szépasszonyt visz majd haza a falujába. Erre az újabb utazásra, a portán található ingóságokat, állatokat, a házat kellett csak eladnia, hogy az értük kapott forintokkal ismét elinduljon a fővárosba. Elinduljon, hogy ismét szerencsét próbáljon.

A MISE.

A nyári nap sugara bőséges melegével ontotta áldását Eger város utcáin sétálgató járó—kelő emberekre, akik zömében turisták voltak. Ez a meleg a késő délutáni órákban csak fokozódott, amikor már az épületek is átmelegedtek.

Csak a turista képes arra, hogy a rekkenő hőség ellenére az utcákat rója, mert a helybeliek inkább az árnyékos helyeket, lakásokat választják a hőség idejére.

A főiskola árnyékában várakozó taxikból a taxisok szuggerálva figyelték őket, állandóan reménykedve abban, hogy valamelyik turista majd csak beül egy húszforintos taxizásra, ha már többre nem.

Vigyori kollégája—Zokogi taxisofőr—keserű mosolygás közben mutatott az előttük álló taxikra és mondta:

—Annyian vagyunk, mint a hangyafészekben a hangya! Nem éri már meg taxizni! Abbahagyom a taxizást! —mondta ő már évek óta a jól begyakorolt szöveget, amit persze sohasem követte a megvalósítás.

---Csak türelem! Csak türelem! —próbálta csitítani Zokogi kollégáját Vigyori, látva, hogy kollégája fájón hordozza körbe a tekintetét, kutatva— keresve leendő utasát. A vasárnap délután sétálgató turistáknak azonban

semmi kedvük sem kerekedett arra, hogy egy kis taxizásra beüljenek valamelyik taxiba—főleg nem a Zokogi kocsijába.

--Olyan ez, mint a horgászat! Egyszer majd csak jön a nagy hal és ráakad a horogra! Látod, tegnap este is volt egy fuvarom Jászberénybe. – próbálta vigasztalni Zokogit. Vigyori vigasznak szánta az iménti kijelentését, azonban társa irigykedve kérdezett:

--Jászberényben voltál?

--Ott bizony, és ráadásul bőkezű utasom volt!

Csak ezt ne mondta volna, mert Zokogi amúgy is sárga arca, az irigységtől még sárgább lett a vidéki fuvar hallatán.

Ugyanis minden taxis álma egy jó vidéki fuvar, amikor szebben ketyeg a taxióra, mint Eger város, emelkedőkben bővelkedő utcáin, ahol csak a benzinóra mutatója figyelmezteti a vezetőt, hogy a benzinkút felé ajánlatos fordulnia.

Sárga arcát, fájón fordította bazilika irányába, mintha az égiektől akarná számon kérni, hogy neki miért mérik ilyen szűken a vidéki fuvart. Ezután Vigyori felé fordulva, mind a két kezével a térdét csapdosta:

--Mondtam már én, Neked annyi a szerencséd, hogy tíz más embernek együttesen nincsen annyi.

Vigyori arcán nem titkolt káröröm suhant át, és meghagyta kollégáját abban a tévhitben, hogy ő a fuvart illetően, sokkal szerencsésebb nála. Ezért aztán igyekezett olyan vidéki fuvarokat mondani, ami soha sem történt meg, amiről még hallani is jólesett, neki is.

Zsugoriságán és irigységén mindig jókat kacagott, és amikor csak tehetett, mindig eltúlozta szerencséjét, hogy had bosszankodjon ez a zsugori Zokogi. Ám a szerencse ismét Vigyori oldalára állt, mert háta mögül érélyes hangot hallott:

--Szabad a taxi? E kérdésre hátrafordulva pillantotta meg e kedvesen csengő szavak gazdáját. Bizony az ilyen szavak a taxis fülének olyanok, mint az éhes kutyának gazdája vacsorára hívogató szavai.

Vigyori, egy hetven éve körül járó idős asszonyt pillantott meg bő szoknyájában, és mellette egy hasonló korú asszonyt, ugyancsak bő szoknyában.

--Szabad bizony nénikém, de még nem én következek! – mutatott a hosszú kocsisor elején álló taxik felé, mert a sorban állás szabálya őt erre kötelezte. A fuvarra váró kollégák, árgus szemekkel figyelték a szabály megszegőit, így Vigyorit is és láthatták, amint a várakozó kocsisor elejére mutatott. Azonban nénémasszony nem tágitott kocsijától, hanem dacosan mondta:

--De én ezzel akarok menni, mert a szegény megboldogult uram nekem nagyon sok sárga virágot hozott valaha! – mutatott Vigyori ugyancsak sárga színű Moszkvicsára, amely leginkább Zokogi arcszínéhez

haszonlított, aki minden szót hallott, és hallhatta, hogy ismét nem őt választotta a kedves utas.

A taxis szabály szerint, ha valakit kiválasztott a kedves utas, akkor ő következett fuvarra még akkor is, ha a sor legvégén állt.

Az utas kérése nekem parancs. ---mondta elégedetten és kinyitotta az ajtókat, amelyeken bő szoknyáikkal együtt begyömöszölte őket a taxi belsejébe. Ha netalán a bő szoknyáknak egy-két fodros része kint maradt volna, akkor sem volt semmi gond, mert a szoknyák nagyobb része az utastérbe került. Főleg az a része, amelyre a pénzes bukszát rejtő zsebet a varrónő valaha gondosan felvarrta.

Amikor végül indulásra készen álltak, úgy kérdezte meg, mintha azt a bő szoknyájukról nem tudta volna kitalálni:

--Hová parancsolják?

--Felsőtárkányba! —mondta a beszédesebb öregasszony, aminek hallatán Zokogi kiáltotta:

--Mondtam ugye!?

Ezzel valószínű, kollégája szerencséjére célzott, az irigységét egy cseppet sem leplezve, azonban erre Vigyori egy „pát” intett idegesen toporgó alakja felé.

A Moszkvics autó motorja kellemesen duruzsolt a megadott cél felé haladtában. A járdán mindenfelé nyüzsögtek az emberek, akik továbbra sem akartak taxiba szállni. Ebben a pillanatban Vigyorit ez már nem érdekelte, mert ő az utasainak a beszélgetését hallgatta. Helyesebben mondvá, csak az egyik utas szavaira figyelt, mert a másik csak hallgatott, vagy ha szólt is, csak keveset.

--Ejnye Panni komámasszony, meg sem látod az új szoknyámat? — kezdte korholni komaasszonyát a bőbeszédű öregasszony. *—Most varrattam én ezt, erre a misemondatásra! Nem kevés pénzembe került nekem! Igaz, lett volna olyan szép anyag az egri méterárú boltban, ami még ennél is jobban tetszett.*

--Akkor miért nem azt vetted meg?

--Azért, mert nagyon olcsónak találtam az árát. —mondta a bőbeszédű öregasszony.

--Hát én ezt nem értem Rozál! Szép lett volna, meg olcsó, mégsem azt vetted meg.

--Azért nem vettem meg, hogy nekem ne mondja az a mocskos Bedő Marcsa, hogy spórolós vagyok! Ne mondja azt sem, hogy én olcsó ruhákban járok!

Panni komámasszonyt nem elégítette ki ez a magyarázkodás, de nem beszélt többet a szoknyáról, persze másról sem, ezért Rozál komámasszony ismét beszélni kezdett:

--No, komámasszony! Akkor megbeszéljük a sofőr bácsival, hogy

miután átöltöztünk, hozzon vissza a misére. Ha a misének vége lesz, akkor meg hazához majd bennünket. –mondta a taxit foglaló Rozál komámasszony a kevés beszédű koma asszonyának, akinek a továbbiakban nem is akadt más dolga a helyeslésen kívül. Egyszer magázták egymást, másszor nem. Az akkurátus öregasszony ezután Vigyorihoz intézte szavait.

--Ha hazaérünk, átöltözzünk és jövünk vissza a misére, amit az én drága, jó, megboldogult uramért mondatok a bazilikában.

Vigyorinak nagyon ígéretesen hangzottak ezek az oda-vissza taxi fuvarok, de kíváncsisága arra ösztökelte, hogy kérdést tegyen fel a *bánatos* özvegynek:

--Nem lenne jobb, ha otthon mondatna misét? Nem kellene utazgatnia és a taxira fizetnie? –mondta ezt olyan alázatosan, nehogy megsértődjön, mert akkor vége a jó fuvarnak

--Az én drága, megboldogult uram, megérdemli, hogy az egi bazilikában mondassak misét a lelki üdvéért, ahol sokkal több villany ég, és sokkal szebb minden, mint a mi templomunkban. Meg aztán, lássa meg a falu, hogy milyen felesége voltam én a megboldogultnak.

Vigyori azonban mégis úgy gondolta, hogy az utóbbi érv volt a mozgatórugója a bazilikában történő misemondatásnak, és a megboldogultnak jobb dolga van most a Túlvilágon, mint az életében volt ilyen satrafa mellett.

Időközben beértek a faluba és a visszapillantó tükörbe nézve látta, hogy Rozál komaasszony mozgolódik a hátsó ülésen. Majd büszkén hátraveti magát, és a jobb kezével a járókelőknek integet, hogy vegyék már végre észre, ki utazik a hátsó ülésen. Ez az integetés annyira elfoglalta, hogy az utolsó pillanatban kiáltott rá Vigyorira, mert majdnem tavarobogott az özvegy háza előtt.

--Ez lesz az! Ez lesz az! Ez itt!

Egy gyors fékezés után lassított és rákanyarodott a portára bevezető hídra és máris ki akart szállni, hogy az utasainak ajtót nyisson, miután kibogozza bő szoknyáikat a kocsí ülésének zugaiból, amikor az özvegy ismét rákiáltott:

--Dudáljon már egyet!

Majd, miután a dudát megszólaltatta, ismét rászólt:

--Dudáljon jó hosszan, amíg a szomszédok kijönnek!

Erre az újabb felszólításra addig dudált, míg a szomszédok innen is, onnan is kijöttek házukból, már csak azért is, hogy nem-e tűz van. Azonban nem lángolt semmi sem, csak az özvegy intette türelemre Panni komaasszonyát, aki ki akart szállni a taxiból, mivelhogy megérkeztek:

--Várjon komámasszony! Még Bedő Marcsa nem jött ki!

Ám, amikor ő is kijött, kinyitotta az ajtót és körbe hordozta

tekintetét a kíváncsiskodó szomszédokon, várva arra, hogy kérdezzenek tőle valamit:

--*Hol jártál Rozál?* –kérdezte végre az egyik szomszéd asszony, aki a legkíváncsibb természetűnek bizonyult a dudálásra kiérkezők között.

--*Misét mondatok Jánosom lelki üdvéért az egri bazilikában! Ott voltunk komámasszonnyal, hogy nem marad-e el a korábban előjegyzett mise.* –válaszolta és a komámasszonya felé fordulva várta tőle szavainak igazát bizonyítani:

--*Igaz e komámasszony, ott voltunk?*

--*Ott!* –felelt röviden, mert ő legalább annyira keveset beszélt, mint amennyire az özvegy sokat.

--*Sokba kerül az, Te Rozál!*

--*Sokba—sokba!* –ismételte szomszédasszonya szavait, majd folytatta:

--*Jánosom lelki üdvéért nem sok semmi sem! Igaz e komámasszony?*

Miután az özvegy tapasztalta, hogy elég sokan látták, indult befelé a házba átöltözni és küldte komámasszonyát is, aki a közelben lakott. Vigyori, ez alatt az idő alatt türelmesen várt, mert a taxióra szépen ketyegett és eközben Zokogi kollégájára gondolt:

--*Hej, ha látna most engemet Zokogi. És mikor rá gondolt, az irigységtől sárga arca jelent meg képzeletében, a várakozás perceiben.*

--*Ilyen szerencséd is csak neked van!*—szokta mondani, amikor a valósnál hosszabb várakozási időt mesél be neki. Ilyenkor siránkozva szokta mondani:

--*Bezzeg, nekem csak az Almagyar dombra kerül fuvar húsz forintért, huszonöt forintot meg a benzinre költök.*

Ez az Almagyar dombi fuvar annyira a begyében volt, hogy mindig ezt panaszolta kollégái között. Azok pedig egy táblát tettek a kocsija hátuljára, amire azt írták: „*Csak Almagyar dombi fuvart vállalok!* „, Mire ezt észrevette két-három utast is elszalajtott a tábla miatt.

A Zokogin történő töprengéséből, a nyíló kis kapu nyikorgása hozta vissza a jelen valóságába.

Az özvegy ballagott kifelé a kiskapun és vette célba Vigyori taxiját. Az amúgy sem karcsú alakját még terebélyesebbé tette a most magára öltött rokolyás bő szoknya. Ebben a pillanatban tűnt fel a láthatáron Panni komámasszony hasonló öltözkéiben.

Hogy valójában miért is öltöztek át, azt Vigyori a mai napig sem érti. Ahogyan elnézte öltözküket, semmi különbséget nem tudott felfedezni a lecserélt szoknyák és az újonnan magukra öltött szoknyák között.

Az előbbi fekete bő szoknya volt, a mostani ugyancsak olyan. Sőt, még a taxiból is ugyanannyi ránc maradt ki belőle, mint a másik

szoknyából, mikor végre begyömösölte a taxiba, és rájuk csukta a kocsi ajtaját.

Az özvegy, még jobban pózolt az újabbnak vélt ruhájában. Az induláskor Vigyorinak újra dudálnia kellett, de a szomszédok már nem jöttek ki, hanem a becsukott kapuk résein kukucskáltak. Ám az özvegy, ezt is észrevette, és komaasszonyához intézte szavait:

--No, mit szól hozzá komámasszony? Hogy irigykednek a szomszédok, amiért ők csak itthon tudnak misét mondatni? Ugye irigykednek?

--Úgy bizony. –válaszolta szűkszavúan, miközben ujjai között az olvasóját morzsolgatta megállás nélkül, és továbbra is igent mondott mindenre. És, mert ilyen volt, azért volt ő az özvegynek a komaasszonya. Mert ha nem értett volna egyet bármiben, akkor az özvegy már régen lecserélte volna olyanra, aki mindenben igazat adna neki.

A faluból kiértek a taxival és az özvegy már nem pózolt tovább, mert igyekezetére úgy sem figyelt senki az úton. Ő is elővette hát olvasóját, és ujjai között morzsolgatta, de egyáltalán nem biztos, hogy gondolatai az olvasó körül jártak. Addig morzsolgatta, míg a taxi a bazilika melletti parkolóba bekanyarodott. Amikor végül kikászálódtak, Vigyori kezébe a fuvardíjat leszámolta, jelentős borraavalóval.

--Visszajönne értünk egy óra múlva? –kérdezte.

--Vissza bizony! –jelentette ki Vigyori elégedetten, amikor a viteldíjat szép kis borraavalóval a pénzes bukszájába csúsztatta.

--Ha ezt látná Zokogi kollégám, még az epéje is elfakadna. ---gondolt rá és már indult a taxiállomásra, ahol sejtése szerint ismét találkozhatott vele. Ebben nem tévedett, mert kollégája a sor legvégén utasra várva, türelmetlenül toporgott. Elmondása szerint egy húsz forintos fuvarja volt csak az elválás óta és nem több, az is az Almagyar dombra.

--Fel a fejfel! –vigasztalta Vigyori a savanyú arcú kollégáját, de az nem akart vidulni, amíg valaki váratlanul nem kérdezte tőle:

--Szabad a taxi?

--Tessék! Tessék! Tessék parancsolni! –invitálta taxijának belsejébe leendő utasát, akinek ajkáról elhangzott egy boldogító szó:

--Maklár! --

Zokoginak sárga arcszíne erre a varázsszóra, egy csapásra úgy múlt el, mint nyárizápor után az égboltról a szivárvány elmúlik, az egyre erősödő napsugárzásában. Csendes bázsalygással indult az utasa által megadott irányba---Maklár felé. Ám előtte büszkén tekintett Vigyorira, és fejét a fejtámaszhoz szorította olyan elszántsággal, mint aki mellől az utas már többé ki sem száll. Ezután kikanyarodott a Kossuth Lajos utcára és eltűnt a taxistársai szeme elől.

--No lám, Zokogi is tud mosolyogni! --állapították meg

kedélyváltozását a társai, ami a vidéki fuvarnak volt köszönhető.

Miután Zokogi elment, Vigyori a járó-kelő embereket figyelte, hogy taxizási szándékukat még a kocsihoz érés előtt felismerje.

--Szabad a taxi? –hajolt az ablakához egy fruska kedves mosolyával.

--Tessék! –invitálta beljebb miután a jobboldali ajtót kinyitotta.

A szeme sarkából rápillantott úgy, mint minden más utasra, aki beül a kocsijába. Miután beült, az előbbi kedves mosolya eltűnt az arcáról és úgy gondjaiba merült, hogy még az úti célt is elfelejtette mondani.

--Hová parancsolja? –kérdezte a töprengő fruskától.

--Jaj, bocsánat! –mentegetődzött. A Karaszek térre, tessék. --- mondta és ezután eleredt panasza, mint az őszi eső.

--Tudja, a barátaimmal találkoztunk, de még az elején ott kellett hagynom őket. Olyan ingerült, türelmetlen, és csipkelődő voltam. Éreztem, minél előbb ott kell hagynom őket, mert esetleg jóvátehetetlen hibát követek el, amit nagyon meg fogok bánni. Ez az egész napom ilyen. Mindenkivel kötekedek, apró-cseprő ügyekkel megpróbálok belekötni környezetembe.

Ezen idő alatt megérkeztek a megadott címre, de az utasa nem mozdult. Láta rajta, hogy tanácstalan és az őszintesége meghatotta, ezért megpróbálta bele élni magát az ő helyzetébe.

--Mi lenne, ha visszamenne közéljük? –kérdezte tőle őszinte segítőszándékkal.

Most még mindent jóvátehet. Ha talán valakihez komiszabb volt, könnyen bocsánatot kérhet. Ha nem volt, akkor csak besétál, mintha semmi sem történt volna.

Vigyori utasa, csak erre a biztatásra várt, amelynek hatására döntött:

--Visszamegyek! –jelentett ki megkönnyebbülten, mint akinek nagy kő esett le a szívéről.

Visszaérkeztek az indulási helyre, ahol a lány köszönetet mondott a jó tanácsért és elköszönt. Vigyori pedig azt remélte, hogy jól fogja majd magát érezni az előbbi társaságában.

Az idő eltelt. A bazilikában végéhez közeledett a mise. A megboldogult, azóta valószínűleg közelebb került a Mennyországhoz. Sokkal közelebb, mintha az özvegy csak a falujában mondatott volna érte misét. Legalábbis Rozál komaasszony erről szentül meg volt győződve. Hiszen ezért mondatta ő a misét az egri bazilikában

Nem sokáig kellett várnia, amikor megpillantotta az özveget a hallgatag komaasszonya kíséretében. Ő is megpillantotta a rá várakozó taxit, és vonszolta magával Panni komaasszonyát:

--Megyünk! Megyünk! –kiáltotta, és nagy igyekezettel vették célba a taxit.

--*Ne siessenek, megvárom.* –kiáltotta a rohanó komaasszonyék felé, akik úgy rohantak, mintha a taxi egyébként nem várta volna meg őket, pedig csak rájuk várt és nélkülük el nem indult volna.

--*Igyekezni kell, mert besötétedik mire a faluba, érünk!* –hadarta az özvegy.

--*Nincsen semmi baj, jó lámpái vannak a taxinak!* –nyugtatta meg Vigyori, mert azt hitte, hogy aggodása a sötétedés miatt van.

--*Nem attól félek, hogy nincsenek jó lámpái a taxinak, hanem attól, hogy nem ismernek fel engemet a taxiban a sötétedés miatt.* Ilyen magyarázat után Vigyori megértette, miért kell sietnie, és szoknyástól begyömöszölte őket. Ha az özvegy kérte volna, már a bazilikánál elkezdte a dudálást. Sőt, még szirénát is szereltet, ha kéri a kedves utasa. Igyekezett hát minél nagyobb tempóban haladni a falu felé, remélve azt, hogy a sebesség túllépése miatt nem kapják el a rend őrei.

--*Milyen volt a mise?* –fordult kérdésével az özvegyhez, mielőtt az, másról kezdene el beszélgetni Panni komámasszonnyal.

--*Szép volt! Nagyon szép volt! Ha ezt a szegény megboldogult uram tudta volna, minden bizonnyal már előbb megboldogul.* –áradozott a mise szépségéről úgy, mintha ilyen misét még soha nem mondattak volna senkiért.

--*Igaz-e komámasszony mennyi sok gyertya égett?*

--*Igaz bizony!* –bizonygatta Panni komámasszony gépiesen, miközben ujjai most is az olvasó szemein matattak, és arra összpontosított. Amikor ismét meggyőződhetett arról, hogy komámasszonyt nem bírja bővebb beszédre bírni, ismét kérdést intézett hozzá:

--*Úgye komámasszony milyen szép ruhát viselt a pap, és a ministránsok?*

Komámasszonyt azonban most sem sikerült kizökkentenie imájából és most is gépiesen válaszolt:

--*Úgy bizony!*

Miután ismét meggyőződhetett Panni komaasszonya szűkszavúságáról, ismét Vigyorihoz intézte szavait:

--*Megmutatom a falunak, hogy Zsellér Rozál még mindig pénzesebb, mint más! Én még most is tudok Egerben misét mondatni, nem úgy, mint az a nagy pofájú Bedő Marcsa!* –és, hogy szavainak megfelelő nyomatékokat adjon olyat csapott a taxi ülés támlájára, hogy Vigyori egy pillanatra félre rántotta a kormányt, amitől az özvegy—komaasszonyával együtt—az ajtó felé borult.

--*Jaj, Rozál! Mit csinálsz?* –riadt meg Panni komaasszony, attól való félelmében, hogy hamarosan ő érte is misét kell mondatni, a Rozál komaasszonya viselkedése miatt.

--*Összetöri az ülésem jó asszony!* –kiáltott rá a Bedő Marcsát

szapuló özvegyre Vigyori, mert attól tartott, hogy még egy ilyen ütés és mindhármuknak megszűnik e világi gondja. És természetesen Bedő Marcsa—akinek ezt az ütest címezték—éli majd tovább a világát boldogan. Vigyori, szeme sarkából figyelve az özvegyet, arra gondolt, hogy szegény megboldogult kaphatott ilyen fenytést „boldog” férj korában. Hála Istennek, épen értek be a faluba ilyen, események ellenére.

--*Dudáljon! Dudáljon!* –adta az utasítást az özvegy, és integetett a kint ácsorgó falubelieknek olyan lendülettel, hogy ha csak fél szárnya van, minden bizonnyal a levegőbe emelkedik. Így azonban továbbra is földön járó maradt és a házáig érve Vigyorinak egyfolytában dudálnia kellett. A szomszédok kint ültek a házaik előtt.

--*Megérkeztetek Rozál?* –kérdezte egyikük, aki talán a legkíváncsibb volt a kint ülők közül.

--*Meg bizony!* –felelt öntelten és gőgösen forgatta a fejét ennyi kíváncsi ember láttán.

--*Szép volt a mise?* –kérdezte a másik szomszéd.

--*Szép bizony! Ugye komámasszony?*

--*Úgy bizony!* –mondta a komaasszonya gépiesen. Az esze azonban mindenképen máshol járt, azonban ez nem akadályozta meg abban, hogy szükség esetén, ha kell, bizonyítani tudjon.

Ezután az özvegy elővette a bukszáját, és a szomszédok szemeláttára bőkezűen fizetett. Vigyori pedig gyorsan becsapta az ajtót és gázt adva, otthagya az özvegyet komaasszonyával együtt, mert úgy érezte a feje duplájára nőtt Rozál komámasszony miatt.

--*Szegény megboldogult!* –mondta teljes meggyőződéssel, mert bizonyos volt abban, hogy egy ilyen boszorkány mellett eltöltött földi élet után, most valóban megboldogult.

Közeledett a taxiállomás felé. Kábultsága alábbhagyott, minél messzebb került a falutól. Már csak abban bízott, hogy a nap hátralévő részében ilyen utas már nem kérdezi meg tőle:

--*Szabad a taxi?*

A SZÜRET.

Zokogi nagy füstfelhő kíséretében gurult be a taxiállomásra. A kocsija motorház tetején kápráztatóan csillogott a napsugár, míg a motorháztető alatt friss erő duruzsolt, a kocsi motorjának cseréje után. Azonban az új motor is okádta magából a füstöt, de ez legalább ment valamennyire, nem úgy, mint a lecserélt motor. Az első motor már tizenkétezer kilométer után bedöglött. Még szerencse, hogy garanciális volt, mert így Zokoginak –a borravalón kívül –egyéb költsége nem merült fel.

A taxiállomáson munkanélküli sofőrök trécseltek egymással, hogy az unalmas időt elüssék valahogyan. Zokogi bepréslte magát Vigyori mellé és biccentett egyet köszönésképpen.

--*Húsz forint?* –kérdezte Vigyori és célzott az előbbi fuvarjára.

--*Persze, hogy annyi!* –válaszolt kérdésére olyan lehangoltan, mint akinek már soha az életben nem lesz zsírosabb fuvarja.

--*Majd jön a Te horgodra is egy nagy hal!* –próbálta vigasztalni társát Vigyori egy közeli jobb fuvar kilátásba helyezésével, ám mégis keserűen mondta:

--*Nincsen nekem olyan szerencsém! Nekem csak az Almagyar domb jut, amelyik megeszi a hasznót.*

--*Tíz perc múlva más lesz a véleményed!* –mutatott Vigyori előbbre, ahol a „CB”-s taxisok egymásután álltak ki a sorból, a központjuk hívására. Vigyoriék egy páran, nem tartoztak semmilyen társasághoz, mert úgynevezett *mezítlábas taxisok* voltak így „C B” rádiójuk sem volt. Éppen ezért, fuvart csak a taxiállomáson,—vagy utcán leintve –tudtak szerezni.

--*Nincsen nekem olyan szerencsém. Csak az Almagyar domb jut!* –ismételt az előbbi szövegéből, olyan bizonyossággal, mintha neki már nem lenne soha többé másfelé fuvarja. Azonban alig negyed óra multán már mind a ketten előbbre jutottak a sorban, ahová már szállingóztak az utasok. A leendő utasok között két öregasszony közeledett.

--*Azok biztosan vidékre mennek!*—mutatott rájuk Zokogi és szinte szuggerálta őket, hogy neki jusson a jó vidéki fuvar. Kiszállt a kocsijából és kinyitotta az ajtókat, hogy érthetőbbé tegye a kedves utasok számára, hogy az ő kocsijába máris be lehet ülni, akár egy vidéki útra is. A következő másodpercekben Zokogi idegesen toporgott kocsija mellett, és hangos szóval latolgatta kollégájának, hogy ki, vagy kik lesznek a leendő utasai, akik megkérdezik:

--*Szabad a taxi?*

Pillanatok alatt suhant át az arcán a bánat és az öröm felhője, amikor a két öregasszony kosarakkal a kezükben mégiscsak a Vigyori kocsijánál állt meg:

--*Szabad a taxi?* –kérdezték tőle amint megálltak a kocsija mellett, kezükben himbálódzó üres kosarakkal.

--*Tessék csak, tessék.* –tárta szélesre előttük az ajtókat, majd a kosarakat a csomagtartóba helyezte. Eközben Zokogira pillantott kárörvendő mosolyával és kezeit magyarázatképpen szélesre tárta:

--*Ez van!* –mondta ravaszul kollégájának, akinek arca a szokásosnál sárgább lett, a számára elugrott fuvar láttán, és az, a sírógörcseivel küzdve mondta:

--*Mondtam már én, hogy tíz embernek sincsen annyi szerencséje, mint Neked!* –miközben ezt mondta, szája széle úgy remegett, mint annak a macskának a bajsza, amelyik a kalitkába zárt aranyhőrcsőghöz nem tud bejutni, a védőrácson keresztül.

Ezen idő alatt Vigyori utasai elfoglalták helyüket a Moszkvics ruganyos ülésein, ő pedig egy „pát” intett toporgó Zokoginak, aki szerint kollégája most egy hosszú vidéki útra indul.

--*Hová megyünk?* –kérdezte utasait miután indulását már irányjelzővel, jelezte.

Rövid, bizonytalan suttogás után, a taxit foglaló asszony szólalt meg:

--*Tessék indulni az Almagyar domb irányába!* –mutatta az irányt kezével, mire Vigyori ugyancsak meglepődött:

--*Hová?!*—kérdezte újra, mint ki nem hallotta jól az előbbi mondatot, mert ettől jobb fuvarra számított az indulás előtt.

--*Az Almagyar domb felé!* –ismételte meg újra a taxit foglaló öregasszony az előbb mondott útirányt, mire tapasztalnia kellett, hogy a hallásával nincsen semmi baj és indulhat arra az átkozott Almagyar dombra, amit minden taxis legszívesebben örökidőkre elkerülne.

--*No, ezt jól kifogtam!* –mormolta magában és a belső visszapillantó tükörből figyelte utasait. A mozdulatlan alakjukból csak a nyelvük volt mozgásban a suttogás miatt, míg a többi testrészük úgy süppedt a mozdulatlanságba, mint a télire eltett befőttek a polcokon.

Vigori elhatározta magában, hogy ezután a rövid fuvar után nem áll be a taxiállomásra, hanem a vasútállomáson próbálkozik új fuvar szerzésével, nehogy Zokogi kiröhögje a vidékinek hitt fuvar miatt.

Amikor felértek az Almagyar dombra egyik öregasszonyt így szólt hozzá:

--*Megbeszéltük a barátnőmmel, hogy tovább mennénk az Eged hegy felé amennyiben elvisz bennünket.*

--*Semmi akadálya! Benzin van a tankban, a kocsim meg bírja a terepet. Így hát rajta, mehetünk!* –felelt az előbbinél vidámabb hangulatban, mert ez már mégis csak messzebb van, mint az Almagyar domb. A két idős asszony—akik hetven év közelében jártak—most egyszerre beszédesebbé váltak.

--*Nem kell felmenni az Eged-hegyre!* –mondták nevetve, bár Vigori oda is felvitte volna őket a száraz, köves úton.

--*A sógornak ott van a szőlője, és megnézzük érik e már.* –mondták talán azért, nehogy azt higgye, hogy ők csak céltalanul furikáztatnak össze-vissza.

--*Korán van még a szőlő érése! Még csak augusztus van.* –akarta őket jobb belátásra bírni, de kitért az útcéljuk mellett.

--*Korai fajták azok. Irsei meg Favorit.* –bizonygatták mind a ketten.

--*Ha úgy van, hogy van ott a sógornak szőlőterülete, és érik, akkor gyerünk.* –mondta. Minél magasabbra kapaszkodott kocsí fölfelé a domboldalán, Vigoriban annál inkább támadt a gyanú, hogy az öregasszonyoknak nincsen semmilyen sógoruk, és ezek után nincsen ültetve szőlője sem—egyszóval—ezek lopni mennek.

--*Bánja a ménkő!* –nyugtatta meg lelkiismeretét Vigori, amint a szőlőtáblák között keresgéltek a „sógor” szőlőjét, amire egyre nehezebb volt rátalálniuk. Mit számít ez az egy-két kosár szőlő a termelészövetkezet hatalmas területéből? Semmit! Lopja azt úgy is mindenki. A kis ember kevesebbet, az elnök meg sokkal többet. Kinek mennyire van lehetősége.

Mindenki úgy van vele, hogy amit már hazavisz, az már meg van. A végén pedig vagy jut valami az évvégi munkaegységre, vagy nem. A megyei

főnököknek nem kell lopniuk. Nekik beteszik a csomagtartóba, és a házukhoz szállítják, nehogy az ő kezük koszolódjon össze. A kis embereknek ezt maguknak kell megtenniük, és ezt már lopásnak nevezik.

--*Itt álljon meg, itt lesz!*—mondta az egyik öregasszony türelmetlenül és mind a ketten kiszálltak a kocsiból.

Vigori, előszedte terjedelmes kosaraikat a csomagtartóból és a kezükbe adta, miközben szívből kívánta, hogy megtalálják a „sógor” szőlőjét a hatalmas szőlőtáblában.

--*Maradjon itt! Majd intünk, ha utánunk kell jönnie!*—igazította el a vizslatekintetű nénémasszony. Ők pedig úgy vetették be magukat a termelészövetkezet szőlőtáblájába, mint az őserdőt járó emberek vetik be magukat a dzsungelbe liánvágó késükkel felvértezve.

Egy darabig még látta őket—helyesebben csak a fejüket—felbukkanni a szőlősorok között, amint nagy buzgalommal keresték-kutatták a „sógoruk” szőlőjét, majd végképpen eltűntek a szőlőtáblák dzsungelében.

Az augusztusi nap sugara perzselte a tájat. Minden ajtót kinyitott, hogy elviselhetőbb legyen a hőség a kocsi belsejében, és várta türelmesen, amikor majd intésükre tovább indulhat a perzselő napról.

Már-már hajlott arra a gondolatra miszerint lóvá tették, amikor előtte hatszáz méternyire kosarakkal,—üres kosarakkal—integettek, hogy menjen utánuk. Megnyugodott. Nem tették lóvá. Nem ették meg őket a vaddisznók, de a „sógor” szőlőjét sem találták meg, mert a kosaraikat üresen rázták a levegőben—úgy integettek. Ez utóbbi miatt, még sajnálta is őket. Sokat fáradoztak hiába és még taxit is, kell fizetniük, minden haszon nélkül. Odaért hozzájuk. A nagy meleg miatt csapzottak voltak.

---*Sajnos nem találtuk meg a sógor szőlőjét!* ---mondták és nyújtották feléje kosaraikat kedvetlenül, hogy a csomagtartóba betegye.

Fölöttük egy pacsirta lebegett a nagy meleg ellenére, de ennek a rossz hírnek hallatán abbahagyta a trillázó énekét és földre szállt, mintha sajnálta volna az üres kosaraikkal visszatérő öregasszonyokat.

Elindultak hát a városba, olyan üres kosarakkal, mint ahogyan onnan korábban kiindultak. Vigori sajnálta őket a sikertelen út miatt, mert nem a legjobb módját választották a „sógor” szőlőjének megközelítésére, amikor a taxira gondoltak.

Hallgattak mind a hárman, amikor egyik öregasszony felkiáltott:

--*De Veronka! A sógor nem ide ültette a korai szőlőt, hanem Felnémetre!*

---*Bizony úgy van az!*—helyeselte a másik és a taxit Felnémét felé irányították. Vigori kuncogott magában még akkor is, ha világosan látta, hogy ezzel az újabb „sógor” témával őt próbálják félrevezetni. Tetszett neki, hogy nem siránkoznak, hanem saját erejükből próbálják megoldani anyagi

gondjaikat, ha már a politikusok ígérte Kánaán még mindig nem akart elérkezni.

Eldöntötte, hogy a fuvardíj elszámolásánál mértékletes lesz, és nem fogja kérni a taxióra digitális számjegyei által mutatott teljes összeget.

Egyet értett velük még akkor is, ha ez a törvény szerint elítélendő cselekmény. Arra gondolt, hogy mennyien vannak olyanok, aki már az ötödik életükre való mennyiséget összelopták, és mégis tovább lopnak.

Miért ne lopjon az, akinek---nem saját hibája miatt---még egy életre való sem jutott, annak ellenére, hogy egész életében sokat dolgozott.

A Moszkvics motorja már az új útcél felé duruzsolt és nyelte a kilométereket abban a reményben, hogy a „sógor” másik szőlőjében már találtnak érett szőlőt.

A Cifrapu utcában egy szembejövő kocsit villogtatta fénykürtjét, amelyben Zokogi kollégája bámult rá értetlenül, hogy az elválásuk óta Vigyori még mindig a város utcáit járja. Ő is felvillantotta fénykürtjét viszonzásul és máris elhaladtak egymás mellett. Zokog arca rendkívüli kíváncsiságot tükrözött, jelezve azt, hogy ezt meg kell magyaráznia Vigyorinak.

--Oké Zokogi! Majd elmagyarázom, csak találkozzunk! ---mondta magában, és máris rakosgatta egymás mellé gondolatait, amellyel úgy „megeteti”, hogy sokkal jobban irigykedik majd rá, mint ez idáig bármikor.

Áthaladtak a városon. Az idős asszonyok -némi bizonytalanság után---sikerrel irányították „sógoruk” szőlője felé a taxit, ahol már valóban érett fürtök mosolyogtak az aszott kezükre, hogy az üres kosaraikat megtöltsék velük.

---Itt! Itt, tessék megállni! ---hadarta egyikük, amikor a sárguló szőlőfürtök megvillantak a perzselő nap sugaraiban. Kérésüknek eleget téve megállt, és a kosaraikat előszedte a csomagtartóból abban a reményben, hogy azok hamarosan megtelnek az érett fürtökkel.

Egy pacsirta röpdösött magasan a fejük fölött most is. Mintha egész útjuk során őrködött volna, nehogy a csősz karjaiba fussanak, mert akkor magyarázkodhattak volna, hogy miért nem látta őket a szőlő kapálásánál.

Ahol van érett szőlő, ott gyorsan halad annak szedése. Negyed óra multával tele kosarakkal bukkantak ki a sorok közül. Annak ellenére, hogy terjedelmes kosaraik voltak, gyorsan megteltek. Már nyugodtnak kellett volna lenniük, mégis jobbra-balra forogtak idegesen. Amikor a kosarak végre bekerültek a csomagtartóba, kisé megnyugodtak. Amikor pedig a taxi eltávolodott a szőlőtől, már mosolyogtak és idegességük egy csapásra megszűnt.

Vigyori a visszapillantó tükörből figyelte őket, amikor egyikük nyugtalanul figyelte a taxióra számjegyeit és mutogatta a másiknak, majd a sofőr felé fordult:

---Tessék mondani, ilyen sokba kerül a fuvar? ---mutatott a könnyörtelenül számláló taxióra digitális számjegyeire.

Vigori egy pillanatig hallgatott, majd vigasztalóan szólt:

---Nyugdíjasoknak ötven százalék kedvezmény van!

Erre a kijelentésére megnyugodtak és jelezték, hogy közelednek a céljuk helyszínéhez. Ez a cél természetesen a város piaca volt. Erre Vigori már korábban rájött, még ha ezt igyekeztek előtte titkolni is.

---Itt, tessék megállni! ---szólt egyikük hirtelen.

Miután megálltak, kiszedte a kosarakat és ajánlkozott azok helyszínre cipelésére. Ők azonban nem akarták előtte felfedni, hogy a piacra mennek a frissen szüretelt szőlőkkel. Nem gondolták, hogy ezzel a szőlővel kapcsolatban, már semmi titkuk nincsen a sofőr előtt. Végül, kifizették az óra által mutatott díj felét, és még szőlőt is adtak, majd „titkukkal” együtt elköszöntek. Valószínű úgy gondolták, hogy minden titok akkor a legtitkosabb, ha minél kevesebben tudnak róla. Vigori pedig visszaindult a taxiállomásra, ahol Zokog kollégája már türelmetlenül várta.

Amint megérkezett Zokogi kiugrott a kocsijából, és neki szegezte a roppant kíváncsi kérdését:

---No, mi van? Megérte? ---természetesen a fuvarra gondolt.

---Meg bizony! Nagyon jó fuvar volt!

---No, de merre jártál? Mit szállítottál? ---kérdezte egyre türelmetlenebbül, mert a szűkszavú válaszával egy cseppet sem volt megelégedve.

---No, jól van Zokogikám, ha részletesebben kívánod, ám legyen! ---mosolygott magában és elkezdte a handabandát, a száját is nyitva tartó kollégájának:

---Hát, tudd meg, Füzesabonyba vittem őket, mert holnap lagzi lesz a rokonságukban, és azt készítik elő. Tudod, a lagzi rengeteg bajjal jár! ---kezdte el a történetet, amikor az közbevágott:

---De hát akkor mit kerestél a Cifrakapu úton?

---Vissza kellett mennünk Felnémetre, hogy onnan még sok apróságot elvigyünk Füzesabonyba. ---mondta büszkén.

---Hát akkor kétszer is voltál Füzesabonyban? ---szegezte ismét neki az irigységgel agyon fűszerezett kérdését.

---Persze, hogy kétszer voltam!

---Mondtam én már Neked, hogy annyi szerencséd van, hogy tíz embernek együttvéve sincsen annyi! ---már szinte kiabálta az irigységtől bepírulva, majd arca lilára váltott a fokozódó dühében. Vigori a hatás kedvéért, a zsebéből két ötszáz forintost húzott elő, aminek színe a kollégája lila arcszínével teljes mértékben megegyezett.

---Ez még semmi! Az a sok jó kalács, amit megettem. Megettem egy nagydarab köszöntőkalácsot. Sok, jó mákos, túrós rétest, mert ezeket már

kisütötték és még meleg volt a frissen sütés miatt. A nagy, hosszú tepsiben egy egész kanyart megettem, mert oda és vissza bezabáltam két hosszú rétest. ---sorolta Zokoginak, akinek a szája akaratlanul is mozgásba lendült ennyi finomság hallatán és a pusztá levegőt rágtá úgy, mintha az ő fogai máris a rétest örölnék.

--De ezzel még nincsen vége! --folytatta.

Ezután kakas levest tálaltak fel, amelyet még soha nem ettem eddig. Ezután pulykacomb, pulykamell, meg aztán még ki tudja mi minden. --sorolta és a még nagyobb hatás kedvéért erőltetett bőfögsbe kezdett. Ami sok, az már sok! Zokoginak is sok volt. Hányszor ábrándozott ő hasonló fuvarokról, és mégsem akart neki sikerülni. Ezt azzal magyarázta, hogy neki nincsen szerencséje. Nem vette észre, hogy ilyen szerencséje másnak sem igen szokott lenni. Persze, ezt Zokoginak hiába mondaná, úgysem hinné el. Kapzsisága besavanyította agyvelejét és már csak abban hitt, hogy mindenki mással csak a jó történik, vele pedig csak a rossz. Ezek után nem lehet csodálkozni, hogy Vigyori szerencsáját—amit eddig tizszeresére saccolt—most megduplázta:

---Nem tízszer, hanem hússzor annyi a szerencséd, mint más embernek! ---dadogta körben forogva és a térdeit olyan erővel, csapdosta, hogy a nadrágjának szövete foszladozni kezdett. Mivel ennyire magánkívül volt, még azt sem vette észre, amikor a leendő utasa a kocsija ajtaját kinyitva kérdezte:

--Szabad a taxi?

Én vigyem? --mutatott Vigyori a leendő utasára—miközben a vállát meglökte-- és hozta vissza őt testben-lélekben a kocsija és a leendő utasa mellé.

Erre aztán feleszmélt:

--Viszem! Viszem! --pillantott utasára és máris mondta kesernyés mosolyával:

--Tessék! Tessék! --hajolt meg lila arcával utasa előtt, majd ő is beszállt, mielőtt az utas másik taxit nem választ helyette. Az azonban nem akart mást választani. E helyett csak annyit mondott:

---Almagyar domb! Cecei út!

Ezeket a szavakat hallva, a lába beremegett, és a kuplungot olyan hirtelen engedte ki, hogy a kocsija bakkecske módjára ugrott az Almagyar domb irányába.

AZ ELREPÜLT HÍZOTT LIBÁK.

Ez idő tájt Mezőkövesden a keresztlevélből az „Istvánt” még úgy olvasták, hogy *Peta*. Ha ez a keresztlevél Szomolyán került elolvasásra, akkor *Pestának* olvasták.

Pesta bátyó tősgyökeres szomolyai lakos, aki ebben a faluban látta meg az Isten szép világát. Az első ránézésre akár lükének is volt mondható. Nem beszélve arról, ha ezt az első ránézését egy tanult ember ejti meg. De hát hol voltak még ez idő tájt, ezen a környéken olyan tanult emberek, akiket ennél az egyszerű embernél ravaszabb észjárással áldotta volna meg a Teremtő. Bizony messze jártak azok a falunak még a tájékától is.

Az adóvégrehajtó, vagy a finánc nem teketóriázott sokat, amikor a pipázó, vagy éppenséggel cigarettázó embert meglátta. Első látásra azt mondta rá, hogy ez az ember nemcsak lüke, de leginkább egy hülye paraszt emberre hasonlít.

Pedig soha sem szabad túl korán megállapítani senkiről semmit, mert utóbb az ítélkezőről derülhet ki az, hogy neki nincsen ki az összes kereke. Esetleg vállon felül jóval gyengébb, mint Pesta bátyó, akinek szőrös és ravasz ábrázatában, hol a pipa füstölög, hol a csavart cigaretta, amit minden esetben feketén termelt dohányból csavar, bütykös újaival. Bizony, a szájában füstölő dohány eredetére, nagyon sok finánc kíváncsi lenne, attól függetlenül, hogy pipában, vagy cigarettában füstöli-e vele az öreg az orrát. Mintha ez az egész füstölés, azért történne, hogy a dús bajuszát a füstöléssel tartósítsa.

Az öreg szeme ravaszokán mosolyog, a cseresznyével ékesített kalapja alól, miközben azon töri a fejét, hogy miképpen járjon túl az adóvégrehajtók, a fináncok és a rendőrök eszén, akik állandóan azon settenkednek, hogy valamiképpen elvegyék tőle azt a keveset, amit a gyéren termő földjén megtermel. Nem volt ez a fejtörés könnyű feladat számára, a második világháborút követő időkben.

Mivelhogy valami mindig füstölög a szájában, a bacilusok messze elkerülik, annak ellenére, hogy igen ritkán borotválkozik, és nem nagyon pocsékolja a szappant, amit Borcsa mama—élete párja—házilagosan készít, főz időnként. Szereti a pálinkát, sört, és persze megissza a jó bort. Persze megissza ő a rosszat is, ha már szomjúhozik valami szeszesitalra. Az igaz, hogy mások sem vetették meg ezeknek az italoknak az élvezetét a faluban. Ezért alakult meg a RÉDOSZ {Részeg Disznók Országos Szövetsége} helyi szervezete, amelynek demokratikusan megválasztott elnöke az öreg lett.

Amennyire nem szerette ő azokat, akik mindig arra törekedtek, hogy elvegyenek tőle valamit, annál inkább szerette élete párját és a két lányát, akiknél szebbet nem igen lehetett találni a faluban. Persze, ők is viszont szerették az öreget.

Most, amikor közeledett a húsvét, Borcsa mama ekképpen szólt élete párjához:

--Hallod-e Pesta! Jó lenne már ezeknek az eladó lányoknak, valamilyen szép szoknya erre a nagy ünnepre!

--Van-e rá pénzed, vagy azt gondolod, hogy neked ingyen adják azokat a szoknyákat a boltban? –kérdezte az öreg, miközben pipája most is a szájában füstölgött, úgy eregetve a füstöt, mint ahogyan háznak kéménye eregeti, amikor nedves fával tüzel.

--Ott van az ólban a két hízott liba! Elvihetnéd az egri piacra holnap hajnalban. Én meg holnapután Mezőkövesden, megveszem a szoknyának való anyagot. Nem semmiért tömtem én azokat a libákat, hanem azért, hogy ezeknek a lányoknak szép szoknyájuk legyen az ünnepre!—mutatott lányaira Borcsa mama, akik a frissen mosott ruhákat terítgették a rácsos kerítésre, hogy a tavaszi szellő továbbigye belőlük a nem kívánt nedvességet.

--Ha csak ez a kívánságod, hát akkor reggel elviszem.—mondta az öreg, akinek máris az, jutott eszébe, legutóbb milyen finom sört kortyolgatott ő a Szarvas téri vendéglőben, amikor a piacon járt. Amint ily módon egyetértettek, Pesta bátyó neki támasztotta a sok vihart megért létráját a padlásfeljárónak, és a padlásról lehozta a legnagyobb vékás hátyiját, és egy lapos kosarat. A kosarat rákötözte a hátyi tetejére és szalmát tett beléje, nehogy a libák elunják magukat a kemény, kényelmetlen kosárban, az Eger városáig tartó zötyögős úton, amelyet majd a gyalogolástól imbolygó hátán kell megtenniük, az erdei gyalogosösvényen. Amikor elkészült, már a Nap lebukóban volt a Nagyvölgy tető mögött, ezért megnyalogatta még a boros üveget és közben a pipájára rágyújtott, majd a pipázás után álomra hajtotta fejét a reggeli nagyút előtt.

Még a hajnali pirkadás odébb volt, amikor Borcsa mama nekifogott a libák töméséhez. Nem tudni ezt miért tette. Azért-e, hogy éhen ne pusztuljanak a piacig tartó kétórás úton, vagy azért, hogy a libákba tömött kukorica is a libák súlyát növelje. Annyi bizonyos, hogy alig húsz perc multával, a folyton gágogó szárnyasai, akaratuktól függetlenül, jóllakottan szuszogtak a lapos kosárban, amelyet vékás hátyijának tetejére már az előző este rákötözött.

Természetesen a szárnyasai lábát jó erősen a kosárhoz kötötte. Nem azért, mintha attól kellett volna félnie, hogy azok elrepülnek, hiszen hízott libák általában nem szoktak repülgetni még akkor sem, ha erre lehetőség nyílik. Az öreg hátáról pedig egyáltalán nem nyílt ilyesféle lehetőségük. Így aztán békésen türték, amint elindult velük a Vásáros hegyen kifelé a faluból, Eger város piacára.

A hegy tetején már hangokat hallott, ami azoktól eredt, akik útitársra vártak a városig tartó, gyalogosan megtett útra. Bizony, a háború

utáni időkben, még sokáig nem volt tanácsos, hogy egy-két ember induljon el ezen az úton. Soha nem lehetett tudni, hol, és mikor állják el útját a gyilkos rablók.

Az útitársak szintén a hátukra kötött portékájukkal igyekeztek a város piacára. Megörültek, amikor az öreget ismerték fel az erősebben megszívott pipája paraszának fényénél. Hiszen ő nagy mókamester, sok viccel a tarsolyában.

A kétórás cipekedő út elviselhetőbb, ha van olyan a csapatban, aki különböző történeteivel szórakoztatja az útitársait. Nem is beszélve arról, ha azok a történetek azokról a fináncokról és adóvégrehajtókról szólnak, akiket ő tett lóvá az utóbbi időkben, akik másokat is nyomorgattak. Ilyen történeteket mindenki szívesen hallgatott, már csak azért is, mert a faluban kevesen laktak olyanok, akinek még nem volt dolga ezekkel a közemberekkel. Legfeljebb azaz egynéhány spion, akinek a fentebb említett közemberektől az volt a megbízatásuk, hogy leskelődjenek, füleljenek a faluban éjjel és nappal egyaránt, olyanok után, akik nem restek a törvényt megszegni. Persze, nem azt kellett figyelniük, hogy a szálló vadgalamb miképpen száll a völgyben fekvő falu felett nappal, és persze éjjel meg a bagoly, vagy denevér. Sokkal inkább azt, hogy kinek van dohánya, vagy éjjel hol kondulnak meg a pálinkafőző üstök, és persze a cefreillatot kinek a portájáról hozza az éjszakai szellő, akár nyáron, akár télen. Ő ezekről a dolgokról nagyon sokat tudott. Ezekről a dolgokról mesélt útitársainak, a város piaca felé vezető erdei ösvényen gyalogolva.

Nem lehet csodálkozni, hogy a derűs elbeszélések mellett, azt vették észre, hogy már a Lánytónál haladnak. Majd egy kis idő múltán, már a Mész völgy gyéren csergedező patakjába rakott lapos köveken lépdelnek át, és hamarosan a *Kiskúthoz* érnek, ahol minden gyalogos egy kis pihenőt szokott tartani emberemlékezet óta.

Vagy azért, hogy a hátáról hátyiját levetve megpihenjen, vagy azért, hogy melegebb napokon a szomjúságát csillapítsa, a *Kiskút* hűs vizéből.

Leoldotta hátáról hátyiját, a libák kosarával együtt, hiszen azok már amúgy is olyan gágogásba kezdtek, mintha már tudatában lennének annak, ez az útirány a vágóhíd felé vezet. Ők ezt nem tudták, így nem azért gágogtak, hanem azért, mert a hajnali kukoricatömésre megszomjaztak. Az eddig cipelő gazdájuk ezzel tisztában volt, ezért a kút mellett eldobott rossz lábasban vizet merítve nekik, megittatta őket. Erre aztán abba hagyták az előbbi gágogást és miután az útitársak, szintén elkészültek, folytatták útjukat, az Almagyar domb irányába.

A dombra érve a város fényei látszottak. A megtett útra visszatekintve láthatták, hogy Kelet felől igen halványan pirkadni kezd, ezért igyekeztek, hogy mielőbb a város piacára érjenek.

Amikor a Rozália temetőhöz értek, a gyalogút apró köveit már jól

látták a lábuk alatt. Innen már olyan közel érezte a szarvas téri vendéglőt, hogy a nyelőcsőve olyan mozgásba kezdett, mintha máris a finom csapolt sört kortyolgatná. Ezért aztán nem teketóriázott sokáig, hanem útitársaitól elkészönve, a vendéglő felé lépdelt igyekezetében, azok pedig folytatták útjukat a dobótéri piac felé. A szélesre nyitott ajtón keresztül lépett be a vendéglőbe, miközben illetudó falusi emberhez méltóan köszönt a bent lévőeknek:

--Adjon az Isten jó reggelt! Egészségükre az éjszakai nyugalom!

Válasz azonban nem jött köszönésére. Sőt, a vendéglős lesújtó szemekkel figyelte, amint az ajtón libákkal megrakottan beténfergett, majd megáll a pult előtt. Az első gondolata az volt, hogy most és azonnal kitessekeli ezt a buta falusi embert, aki nem áttal libástól a vendéglőbe berontani. Bizony, ezek a libák elég kiszámíthatatlanok, már ami a hátsó fertályukat illeti. Még összerondítják az ő szép vendéglőjét. A másik gondolata pedig már a pénz körül forgott:

--Majd csak nem történik semmi baj, hiszen bekapja azt a kis italát és siet a piac felé. Aki pedig siet, az nem nézi azt, hogy tele mérték-e a poharát, hanem bekapja és rohan. Ezek hozzák az ő igazi hasznát. – gondolta a kapzsi ember és ezután barátságosabb arcot varázsolva magának kérdezte:

--Mit parancsol a bácsi?

Az öreg erre kivette szájából a füstölgő pipáját, és úgy mondta:

--Nem parancsolok én semmit, csak egy korsó sört kérnék az úrtól, ha lehetne.

*--Már hogyné lehetne!—*szólt a csapos, majd a csap alá tette az üres üvegkorsót és csapot megnyitotta úgy, hogy a sör jobban habzott, mint otthon a Borcsa mama szódás vize, amikor a Kánya patakban mosta időnként a ruhákat. A fehér hab gyorsan betöltötte a korsót, majd kezdett annak oldalán kifolyni a pultra, jelezve azt annak, aki még ezt nem vette volna észre, hogy tele van. Ezután a csapos keményen a pultra tette és közben mondta:

--Tessék! Nyolcvan fillér!

Az öreg nem kezdett el kapdosni ezekre a szavakra, hanem beletűrt a vászonnadrágja zsebébe és onnan az apró pénzét kiemelte, majd hatvan fillért szép lassan kiszámolt a pultra. Eközben rá pillantott a sörére, amely alig egy ujjnyi vastagságban, a bőséges hab alatt, még mindig mozgott.

A csapos megszámolta a pénzt, majd értetlenül mondta:

--Ez nincsen annyi! Ez csak hatvan fillér!

*--Ez sincsen annyi!—*mondta ő a sörös korsóra mutatva, amelyben ez időre a habbuborékok szépen elpattogtak, és láthatóvá tették a vékony rétegben eddig megbújt söröcskét.

A csapos nem szólt semmit, hanem most már lassú folyással tele

mérte, a söröskorsót, mire az öreg még húsz fillért a pultra tett, majd igyekezett meginni, nehogy még valaki megigya előle. Miután az utolsó cseppet is felhőrpintette, köszönés nélkül az ajtó felé indult, majd az ajtóban ezt mormolta:

--A nyavalya törjön ki benneteket!

A gúnár liba, mintha érezte volna, hogy gazdáját itt sérelem érte, egyet sercintett fenekéből az ajtó üvegére. Szerencse, hogy a vendéglős még nem jött helyre abbéli ámulatából, hogy egy butának kinéző paraszt embert, ezúttal miért nem tudott meglopni. Mire észhez tért igazából, a bátyó már az Almagyar utcán lépkedett terhével, a Dobóteri, emberektől nyüzsgő piac irányába.

Azok a buta libák pedig, akik lerondították a vendéglő ajtajának üvegét, egyre inkább türelmetlenkedtek a szűk helyükön, a kosárban. Hogyne türelmetlenkedtek volna, amikor még kora hajnalban összekötözte lábukat gazdájuk, nehogy az erdő sűrűjében a kosárból kilépjenek. Ezért aztán egyre türelmetlenebbül viselték helyzetüket, amit igen hangos gágogással jeleztek. Sőt, a gúnár liba nem volt arra sem rest, hogy a piac közeledtével az egyre sűrűsödő tömegből, valakit időnként kiválasszon, és annak karját, vagy fülcimpáját megcsipdesse. Így történhetett meg az, hogy az egyik járó-kelő dühösen fordult a libákat cipelő emberhez:

--Miért nem vigyáz a libáira? Nem látja, hogy mindenkit megtámadnak?

--Maga is támadna, ha úgy meg lenne kötözve a lába, mint az övéké! Különben, mit vár az ilyen buta falusi libáktól, akik már a nyakukon érzik a kés életét? –válaszolta a zsörtölődő úri asszonynak, aki legjobbnak látta arrébb húzódni ettől a fura embertől, és csipkelődő libáitól. Az öreg pedig sodort egy cigarettát a fináncok által tiltott dohányából, és most ebből eregetve a füstöt, érte el a piacot. Így aztán az öregre azt sem lehetett ráfogni, hogy pipázik, meg azt sem, hogy cigarettázik, mert mind kettőt egyformán gyakorolta. Mintha ezzel is a fináncokat akarná bosszantani, hogy neki telik pipázni, és cigarettázni is, a feketének mondott dohányból, ha erre éppen kedve szottyán. Amikor végre a piacra ért, lekötözte hátáról az eddig cipelt terhét, és lerakta a földre az egyik kofa árusító asztala mellé. A kosárból úgy csüngött mindenfelé a szalma, mint a gólyafészekből a mindenféle gallyak csüngnek. Amin nem lehet csodálkozni, hiszen a hosszú út alatt a libák mindig mocorogtak.

Az idő már a hat órán túl volt, amit a kéttornyú templom órája mutatott. De, ha még nem mutatta volna is, a vár irányából a Dobó térre bekukkantó Nap bágyadt sugarai erről tanúskodtak. Húsvét előtt bizony nem olyan erős még annak sugara a déli órákban sem, így kora reggel meg aztán főleg nem.

A piacon már nyüzsgöttek az emberek. Egyik felük azért, hogy

minél olcsóbban vásárolja meg azt, amit venni akar, a másik felük pedig azért, hogy minél több pénzt kapjon a piacra hozott árújáért. A tejes kofák, zöldséges kofák, és minden árus, fennhangon dicsérte, kínálta az árút, amely szerint az övénél jobbat, szebbet és olcsóbbat sehol máshol nem lehet találni, csak az ő asztalánál.

Az öreg földre helyezett libái előtt megálltak a venni szándékozók, és vizsgálgatták, nézegették. Volt is mit nézni rajtuk. Borcsa mama gondos ápolása meglátszott rajtuk. Első ránézésre látszott, hogy súlyuk egyenként a hét-nyolc kilót eléri.

--*Hogy adja ezt a libát?*—kérdezte egyikük és rámutatott a nagyobb gúnár libára.

--*Hát, azt nyolcvan forintnál alább nem adom!*—mondta és ennek bizonyosságául, kalapját hátrább lökte a tarkójára.

--*Az, bizony sok, nagyon sok!*—jelentette ki az úriasan öltözött, szép ruhás asszonyság, aki szépen be volt púderozva, pipacs színűre. Ennél fogva, Borcsa mamánál kellemesebb illatok terjengtek körülötte, azt azonban nem lehetett tudni, hogy szebb-e, mert a púder sok mindent eltakart.

--*A nagyságos asszony nem tudja milyen finom kukoricával lett ez hízalva. Nem lett ettől sajnálva semmi finomság, azért ilyen kövér ez. Nincsen az a liba, amelyiknek ennél finomabb mája lenne.*—mondta, miközben a hosszú bajuszát pödörgette, mint mindig, amikor meg akart győzni igazáról valakit.

A nagyságosnak titulált asszony, elég meggyőzőnek találta a bátyó érveit, ezért tüzetesebben kezdte vizsgálgatni a gúnarat, amelynek nem volt szimpatikus a leendő gazdája eddig sem, most hogy kezdett hozzá nyülkálni, még úgy sem.

--*Öreg már ez bizonyára! Az ilyen libának a húsa nagyon rágós!*—mondta, és a liba szárnyait kezdte emelgetni, hogy megnézze azok alatt milyen zsírpárnát gyűjtött össze, Borcsa mama tömögetései nyomán. Azonban ez nem tetszett a gúnárnak és piros, vaskos csőrével a nagyságos asszony körmére olyat koppintott, hogy az ijedten szisszent fel:

--*Jaj! Oda van a szép köröm!* Amint ezt mondta, a szájába kapta ujját és gyorsan szívogatta. Bekapta volna ő újat még akkor is, ha libapiszok látszana rajta. De a berepedt körömön már ez sem segített, majd sírós hangján mondta:

--*Minek kell a piacra ilyen vadlibát hozni, amelyik akár még a piacot is széjjelzavarhatja!*

Erre a siralmas beszédre Pesta bátyónak először csak a szeme nevetett, majd olyan hahotázásban tört ki, hogy az a sovány hasa hullámozott, mint a búzatenger és a térdét csapdosta.

Erre aztán a nagyságos asszony úgy megsértődött, hogy az öregnek

egyenesen a szemébe kiáltotta mindenki füle hallatára:

--*Neveletlen paraszt!* Ezután pedig elrohant. Az öreg azonban még utána kiáltotta:

--*A Rossz törjön ki!* Ezt azonban az elrohanó nagyságos asszony vagy halotta, vagy sem. Még javában derült a törtéteken, amikor újabb kérője akadt a gúnárnak libának:

--*Hogy ennek a libának az ára?*

Ekkorára az öreg némi komolyságot varázsolt szőrös ábrázatára és válaszolt:

--*Nem adom drágán, ezt a szép libát, 78 forintért a magáé!*

--*Adja 75-ért, és elviszem!*

--*Tudja mit gondoltam? 76-ért a magáé, mivel ma ilyen jó kedvem van, és ráadásul ilyen szépasszony kéri tőlem.*

Az asszony látta rajta, valóban jó kedve van. Még az előbb történt események miatt volt ez a jó kedve, de ő azt nem láthatta, ezért megkérdezte:

--*Gyakran van jó kedve?*

--*Nem, csak amikor jókedvre derítenek.*

A vevő nem kíváncsiskodott tovább, hanem lefizette a kért 76 forintot, majd egyik kezével a liba fejét fogta meg, a másik kezével pedig a hasa alá fogott és vitte magával. Ő már okosabban tette az előző vevőnél, amikor a fejét fogta meg először.

Nem kellett sokáig várnia a másik vevőre sem, aki egy rövid alku után az öreg kerges markába fizette a 70 forintot és így a második libán is túl adott. Egy órányi idő alig telt el, amikor befejezte a piaci dolgát.

Ezt a pénzt is a térdéig lenyúló nadrág zsebébe süllyesztette, a gúnár liba ára mellé. Ekkor jött rá, hogy a szarvas téri vendéglő søre után bizony már kiszáradt a torka—azaz valamit inni kellene. Ezért a kosárból kiöntötte a szalmát, és a kosarat ismét a hátyijának tetejére téve, elindult kocsmát keresni, a zsebében lévő pénzzel, a libák árával, és még néhány fillérrel, ami korábbi költekezéséből még a zsebében maradt. A piacon ugyan még zsongott a tömeg, mint kaptárban a méhkas, őt azonban mindez már nem érdekelte, hiszen egyre jobban izgatta az, hogy a libák eladását, meg kell ünnepelni.

Bizony, ha nem sikerül eladnia, cipelhetné most vissza Szomolyára, azon az úton, amelyiken a városba érkezett. Ne kíváncson senki ilyen rosszat még a haragosának sem, az öregnek meg főleg ne. Nem volt ő olyan rossz ember senkihez, hogy ezt a nehéz cipekedést bárki kívánhatná neki. Nem volt ő rossz a hivatalos emberekhez sem. Nem kellett volna mindig az ő sarkában lenniük. Hogy az adóvégrehajtókat, fináncokat, rendőröket, csendőröket olykor lóvá tette, az sem az ő bűne. És az sem kellett volna, hogy a spionok legkisebb bejelentésére, rögtön vadászatot intézzenek

ellene, és persze mások ellen is.

Már a 11 órát elütötte a piactéri kéttornyú templom órája, amikor a minaret közelében az első kocsmára rábukkant. Most nem sört kért, hanem valami jobb italra vágyott.

--Mit kér a bácsi?

Valami jófajta egri, vagy szomolyai vörös bor kellene, vagy két deci! – mondta és arra gondolt, kóstolónak ennyi elég, a többit csak a kóstoló után szabad kérni, nehogy valami guggolós bort tegyenek eléje, mint otthon Lojzi sógor. Ezt az embert már mindenki ismerte a faluban, de főleg a borát. Aki csak egyszer ivott belőle, utána csak guggolva ment el az ablaka előtt, nehogy a sógor észrevegye és behívja egy pohárára. Akik ittak valaha belőle, azok mind azt vallották, nem olyan rossz az, csak a savanyú babfőzelékben lenne a helye, amennyiben abból hiányozna az ecet.

Az izlelés után gyorsan lenyelte, és úgy látszott meg van elégedve a minőségével, mert újabb két decit kért. Eddig sem lehetett ráfogni, hogy ő olyan ember, mint aki a savanyú uborkát szereti szopogatni, és attól állandóan rossz kedvű. A ravaszkas szemei inkább mosolyogtak, mint nem. Nem azért mosolygott, mintha neki lenne a legtöbb földje faluban, vagy nagyon gazdag lányt vett volna feleségül annak idején. Ilyen volt neki a természete. Az is lehet, hogy az ő vagyoni helyzetében, némely, jelenleg gazdag ember, bánatában esztét vesztené. Mint a jó mókamesterek általában, ő is vidám természetű volt, és azt kereste, min lehet nevetni. Nem azt, hogy mi az, amin egy kicsikét sírhatna, és a környezetéből az iránta való sajnálkozásokat kicsalhatná.

Ahogy a második két deci borát felhörpintette, már nem csak a szemei mosolyogtak, hanem a szája szélesebbre húzódott, és kedvet kapott az újabb kettő deci borhoz. Amikor azt is megitta, érezte azt, hogy a lábának ereiben bővebben csordogál a vér, azaz a nem vetné meg a táncot sem, amennyiben egy kis zene a ritmust adná hozzá. De mivel zene most még nem volt, az ujjait kezdte el pattogatni, majd füttyentgetett, végül pedig nótába kezdett:

*„Végig mentem a szomolyai főutcán,
Betekintve a kis angyalom ablakán,
Éppen akkor vetette fel az ágját,
Háromágú rozmaringgal seperte fel szobáját”*

Aztán a másikba kezdett:

*„Vig Szomolyán végig, végig, végig,
Minden kis kapuban rózsa nyílik,
Minden kis kapuban kettő-három,
Csak az enyém hervadt el a nyáron. „*

Amikor ezt eldalolta, már hallgatósága is került, és pedig egyre több.

Egy negyed óra multán egy cigány nyitott be kopottas hegedűjével, és az öreg elé állt, próbálta eltalálni Pesta bátyó által diktált ritmust.

Még nagyobb igyekezettel huzigálta hegedűjén a vonót, amikor azt vette észre, hogy az öregnél—a papír bankók között—még egy százas ott lapul. Az öreg újabb italt kért, de most már a hallgatósága részére is. Ezek, a potya italra ugyancsak elszaporodtak, mintha a patkány lyukból zavarta volna ki őket valaki, a kocsmá belsejébe. Az amúgy is vidám bátyó kedve eddig sem volt rossz, azonban ezután még jobb lett. Úgy érezte elérkezett az ideje annak, amikor a cigánynak egy határozott kérdést tegyen fel:

—*Ismered-e azt a nótát, hogy: „Szomolyára két úton kell be menni”*

—*Már hogye ismerném! Nagyon sok szomolyai embernek bazzaváltam én már ezt a nótát!*—jelentette ki a cigány, ami lehetett igaz is, meg nem is. A kocsmáros mindenesetre felkészülve a vendége tartós maradására, hátyiját és kosarát a mellékhelyiségbe vitte, mert szerinte nem azonnal indul el hazafelé az erdei ösvényen. Meg kell említeni, hogy mindez nagyon bölcs és előrelátó cselekedet volt a részéről. Mindenesetre az elkövetkező órák őt igazolták.

A cigány a hegedűjét igen erősen a vállához szorította, majd ujjaival a húrokat megpengette, és ezután vonóját huzigálta a hegedű rozsdás húrjain. Az öreg bátyó pedig belekezdett a nótába:

*„Szomolyára két úton kell be menni,
De szeretnék a rózsámmal beszélni,
Télen-nyáron rozmaringos az ablaka,
Jaj de sokat áztam-fáztam alatta.*

*Kék a kökény, ha megérik fekete,
Én utánam barna legény ne gyere,
Kár volna még engemet férjhez adni,
Rózsa helyett bimbót leszakítani. „*

A kocsmá közönsége mindannyian a szomolyai nótát dalolta. Ezek után, ha valaki az ajtó előtt elment, joggal gondolhatta azt, hogy esetleg nem is Egerben, hanem éppen Szomolyán megy el egy kocsmá előtt.

Már régen besötétedett, de kocsmában még zajlott az élet. Este tíz óra már elmúlhatott, amikor a vendégek úgy elkezdtek gyérülni, mint Pesta bátyó mély zsebében a forintok ez idő tájára meggyérültek.

Hiába varrta Borcsa mama az öreg zsebét jó mélyre, abból az elgondolásból, hogy nem essen ki belőle olyan könnyen a pénz, az, bizony mégis kiesett. Erre mindenkor van esély, ha zseb mélységénél hosszabb karral áldotta meg a Teremtő a nadrág viselőjét. Éjfél felé már, akkor sem,

talált benne egy fillért sem, ha úgy kifordította zsebét, mint Borcsa mama a nagy dunnáját, amikor a pelyhet üritette ki belőle. Legfeljebb a dunnába még maradhatott egy-két hely, de a zsebben pénz már nem. Éjfél felé aztán úgy tűntek el új keletű ivócimborái, mint zsebéből a forintjai. Ő maga sem volt már beszámítható állapotban, mert leesett az asztal alá, és ott is maradt hajnalig, a kocsmáros engedelmeivel. Nem tudni, hogy a kocsmá ablakán besütő Nap sugaraira, vagy az erős fejfájására ébredt-e, de annyi bizonyos, hogy felébredt. Ezután hátára kötözte megüresedett hátyiját—tetején a kosárral—és elindult Szomolyára az erdei gyalogösvényen.

Otthon már lázasan várta az aggódó család. Minden rosszra gondoltak, hiszen ez idő tájt sok csavargó leselkedett a magányosan hazafelé tartó emberre, hogy akár életével együtt elvegyék tőle, amilye van.

Háza előtt várta az aggódó család, amikor az öreg befordult az utcájukba és kínzó fejfájásával együtt, célba vette a nádfedeles házát.

--*Jaj-jaj édes Pestám! Édes uram, hol jártál ennyi ideig?*—kérdezte Borcsa mama élete párját, tele őszinte aggodalommal, sirásra hajló szájával.

--*Jaj nekem Borcsa lelkem! Azt hittem, hogy én már soha nem látlak Téged!*—mondta mélységes bánattal, aztán tovább magyarázkodott:

--*Amikor a Lánytó mellett haladtam még nem volt semmi baj. Amikor azonban a Mész völgyet elértem, megtámadtak az éjjeli baglyok—gondolom a libák miatt. A botommal egyre csak csatároztam, de azok nem és nem tágtítottak mellőlem. Még az a szerencse, hogy a libák valahogyan kioldották a lábukat, és irány neki a nagy erdőrengetegnek, a levegőbe emelkedtek, a fák teteje fölé. Ez volt az én szerencsém, mert ha a libáknak nem sikerül elrepülni, még engemet is meg támadnak, azok a mindenre elszánt baglyok.*

Az Ég boltozata már szürkülni kezdett, így aztán láthattam, hogy a fehér libáim, az Almagyar domb irányába repülnek. A baglyok persze nem sokára el maradtak mögöttük, de azért a libák tovább repültek a város felé.

Én mindjárt arra gondoltam, hogy az én Borcsám nemcsak szépen meghizlalta ezeket a libákat, hanem még meg is nevelte, mert hogy jó felé repültek, a piac irányába. Már az volt az érzésem, hogy azért nevelted ilyenre, hogy nekem ne kelljen cipekednem velük, amikor saját szárnyukon megtehetik ezt a hosszú utat.

Borcsa mama és lányai kétségbeesetten hallgatták, hogy milyen hajszálon múlik néha az emberi élet, majd a mama így kiáltott örömeiben: --*Nem baj édes párom, csak Téged épségben viszont láthatlak!* Majd ezután az öreg nyakába kapaszkodott és úgy sírdogált.

--*De miért nem jöttél haza, ha már a libák elrepültek?*—kérdezte.

--*Tudod Borcsám! Én arra gondoltam, legjobb, ha a libák után*

megyek, és majd csak megtalálom őket valahol. Legfeljebb kérdezősködök, neme látta valaki őket. Akiket kérdeztem, mondták, hogy látták, amint a Minaret fölött elrepült két hízott liba, majd a nagy templom irányába tovább repültek. Bizony, nem találtam én őket sehol. Így aztán bánatomban betértem egy kocsmába, hogy igyak valamit, meg aztán tovább érdeklődjem. Libákat, azonban nem találtam sehol továbbra sem.

Énrám pedig rám esteledett, így megaludtam ott a kocsmában. –fejezte be magyarázkodását az öreg.

A lányok szoknyáiból viszont nem lett semmi sem. A szoknyára való úgy elfolyt, mint a Kányapatakban a víz nap-nap után elfolyik.

De ezen sem kell aggódni, mert, Borcsa mamának olyan két szép lánya volt, hogy nem lehetett párjukat találni a faluban, de tán még azon

túl sem.

Az ilyen szép lányokat pedig még szakadt ruhában is szívesen meglocsolják a legények. Szakadt ruhában meg nem jártak, mert a mama arról gondoskodott.

Így aztán az, történt, hogy Húsvétkor új ruha nélkül is több locsolkodójuk volt, mint a gazdag lányoknak a fényes, cicomás ruháikban.

A HORDÓBÓL ELFOLYT BOR

Azt el kell ismerni, hogy a faluban jó munkát végeztek a besűgők. Annak rendje-módja szerint érkeztek a feljelentések a fináncokhoz, rendőrökhöz, adóvégrehajtókhoz, de még a tanácsházára is.

Gyakran az volt az érzésük a fentebb említett szerveknek, hogy a spionok-besűgők buzgólkodása már a kelleténél is serényebb. Nem mindig örültek a bejelentéseknek, mert sokszor voltak bejelentések alaptalanok. Meg aztán nekik kellett az ügyet rendszeresen kivizsgálni. Ezek a kivizsgálások elég idegesítők voltak részükre, de azért nem annyira, hogy a továbbiakban már a kapálást választották volna, a kutakodás helyett.

Sokszor érezték úgy, hogy a mezőkövesdi utat csak azért építették meg Szomolya irányába, hogy azon a bejelentések után ők--az illetékes szervek—megtudjanak érkezni, a tett helyszínére.

Ezúttal az adóvégrehajtók lettek felkérve a községi tanács részéről, mert némely adózó polgár szabotálta beszolgáltatást. Ezek között Pesta bátyó neve ott szerepelt, mint nótárius szabotáló, akinek ugyan alig van valamije, de azt a keveset mindenképpen meg akarja tartani magának.

Némely kelekótya állampolgár nem gondol arra, hogy az államapparátus gépezetének is élnie kell valamiből. Ez pedig csak úgy lehetséges, hogy aki megtermeli az anyagi javakat, máris befizeti az adóba.

Ez, nem lehet vitás senki előtt. El kell tartani a fényes szobáikban unatkozó politikusokat, adóvégrehajtókat, kupcihérokat, csavargókat és mindazokat, akiknek a munkához nem fűlik a foguk. Az sem lehet vitás senki előtt, hogy ezek az emberek jobban élnek, mint azok, akik az anyagi javakat verejtékes munkával megtermelik.

A világ már csak ilyen. Ez valószínűleg teremtetési hiba. Az egyik embert úgy teremtetete a Teremtő, hogy annyit sem akar dolgozni, amennyiből ő megélhet. Mert szerinte azzal, hogy ő méltóztatott megszületni, kiérdemelte azt, hogy a dolgos emberek eltartsák. Pesta bátyónak azonban teljesen más volt a véleménye. Ezt az állampolgári kötelességet nem volt hajlandó magáénak tudni. Az igaz, hogy nem volt mi után adóznia sem. Földje csak annyi volt, ami családjának sem termett

eleget. Azonban az adózók és beszoigáltatók névjegyzékébe mégis kitörölhetetlenül belekerült.

Ő miatta érkeztek ezúttal a végrehajtók a faluba, a községi vezetők felkérésére, akiknek erejét az öreg megregulázása már meghaladta. Zörgettek a kapuján a mindenre elszánt hivatalos emberek, akik eltökélték, hogy üres kézzel nem távoznak a portáról. Ha mást nem találnak, akkor a kerítés drótját, és a kapuját viszik el, de üres kézzel nem távoznak. Az eltökélt szándékuk ez volt, amikor a kapujához érkeztek:

--*Nyissa ki elvtárs a kapuját!* –kiáltott be egyikük, aki észrevette, hogy az öreg az udvarában matat valamivel.

--*Nincsen az bezárva! Még a szél is akkor jön be rajta, amikor akar. De ha bejön, gyorsan távozik, mivel nem talál itt semmit az égvilágon, csak az üres pénztárcát, az meg nem kell neki, olyan válogatós!* —kiáltotta ki a végrehajtóknak.

Ha bárki azt gondolná, hogy ezek az emberek ilyen hiszékenynek születtek, az, nagyon téved. Ezúttal is úgy csörtettek be a portára, mint a disznó csürhe, és a nádfedeleles ház irányába tartottak. Azt remélve, hogy a kimért adóját nem fizető sunyi állampolgár itt rejtegeti Dárius kincseit már évek óta, és nekik csak bele kell markolniuk ezekbe a kincsekbe. A kincsek egy részét leadják majd az államnak, a másik részét pedig megtartják maguknak.

Akkor kezdtek el nyugtalanul viselkedni, amikor már mindent feltúrtak, mégsem találtak semmi olyan dolgot, amit értékesnek lehetne nevezni annyira, hogy azt az adóba lefoglalhatnák. Amikor a lakásban végeztek, az udvart, és kertet vizsgálgatták tüzetesen, de ezeken a helyeken sem találtak semmit.

Ekkor az egyikük—a nagy felfedező—a homlokára csapott:

--*Hol a pincéje?*

--*Ott van az Úttörő utcában, de oda hiába mennek, hacsak egeret nem akarnak fogni, mert az éppen van bőven. Még feleslegem is van belőle.* –szólt és sodort magának egy cigarettát, majd azt meggyújtva, nyugodalmas pőfékelésbe kezdett, mint aki meg van győződve arról, hogy onnan semmit nem tudnak elvinni.

A behajtók egyike azonban kíváncsi természetű ember lévén, ezt mondta:

--*Fogja a pincekulcsot és nézzük meg, mi van abban a pincében!*

Az öreget ekkor valami nyugtalanság kerítette hatalmába, mert rádöbrent, bor még található a hordóban.

Pedig felőle mindent elvihetnek, csak azt a kis lőré, hagynák meg neki, ami abban a kétszáz literes hordóban az ő itókája. Ők, általában ilyen kívánságokat nem szoktak figyelembe venni, ezért terelték maguk előtt a szabotáló bátyót a pincekulcsával kezében, a pincéjének irányába.

Bármilyen lassan ballagott az öreg, pincéje elé értek. Az ajtót kinyitva megnyílt a lehetőség arra, hogy a pincében találtakból valamit lefoglaljanak ezek a kapzsi, könyörtelen emberek.

Először a krumpli csomót nézegették, de igen aprónak és pondrósnak találták. Majd a zöldséget, sárgarépát figyelgették. Ennek mennyisége azonban, az öreg vékás hátyijának üregét sem töltötte volna meg. Ezért aztán tovább kutakodtak. Ekkor lettek figyelmesek arra, hogy a pince homályosabb sarkában, egy kéthehtős nagyságú hordó búvik meg:

--*Hát ebben a hordóban mi van? Mert remélem, azt tudja, 75 forinttal tartozik az államnak!* –kérdezte és jelentette ki egyikük a kettőjük közül, amelyiknek okosabbnak tűnt a kinézete, mert egy papírlapról, ha dadogva is, de olvasni tudott. Azt el kell ismerni, hogy ezek az emberek egy párhetes átképzéssel tulajdonították el az adóvégrehajtás tudományát. Egyéb tudományágakban pedig nem igazán jeleskedtek. Elég volt az, ha a politikai fejlettségüket főnökeik „*kimagaslónak*” ismerték el, és a *kegyelem* szót ne ismerjék, ha kell még az apjukkal, anyjukkal szemben sem.

Akik most az öreg bátyó pincéjébe az imént becsörtettek, ezeknek a követelményeknek a messzemenőig megfelelték, ezért az előbb feltett kérdésre sűrgetően várták a választ.

--*Mi lenne? Egy kis savanyú lőre, amit én iszogatni szoktam!*

A kutakodó ember erre a nyilatkozatra, a szögre akasztott lopótököt leakasztotta, majd a hordó dugóját kivéve, a hordóba süllyesztette lassan és fújta szájával a levegőt a hordóba, hogy a borszintjét ellenőrizze. A hordó bizony tele volt. Erre a megállapításra, öröm suhant át az ábrázatán, míg a Pesta bátyó arcán ennek az ellenkezője volt tapasztalható. De csak egy rövid ideig. Hogy miért csak rövid ideig, azt csak ő tudta. A végrehajtók mindenesetre egy adag viaszt melegítettek, és azzal a hordó tetején lévő dugót még meleg állapotában körbekenték, majd lepecsételték. Természetesen, az oldalán található csapdugót hasonlóképpen, majd ekképpen szoltak:

--*No öreg, ezt a pecsétet csak akkor tépheti fel, ha a 75 forint adótartozását befizeti.* Amennyiben az adótartozásának rendezése előtt ezt a pecsétet megsértené, még internálótáborba is kerülhet! Azt, hogy a pecséthez hozzá babrál-e valaki, a fináncok fogják ellenőrizni. –mondták, és elégedetten távoztak a pincéből, azt érezve, hogy dolgukat jól végezték.

--*A **Rossz** törje ki a nyakatokat!* –küldte utánuk a szokásos óhaját.

Ezek után a bátyónak szomorúvá kellett volna válnia, de nem ez történt. Azt azonban senki sem kívánhatja, hogy a következő szőlőtermés leszüreteléséig, ő már egy cseppet sem igyon.

Miután a végrehajtók elkotródtak a pincéjéből, hazaballagott. Fogta a háromlábú székét és az udvaron ráült, a házával szemben. A tavaszi szellő suhant át a nyitott portáján, amely már az ő háza tájáról is

végképpen elűzte a tél hidegét. A nádfedeles házának eresze alatt, fecskék építették nagy buzgalommal fészüköt, vagy éppen a tavalyit javígtatták, tatarozgatták. De messze volt még ahhoz az idő, hogy a nyár melege megtermelje, megérlelje az ez évi szőlőtermést, aminek mustjából az újbórajd kiforr, azért, hogy az öregnek legyen mit innia.

Most a pipáját tömte meg, majd ebből eregette a füstkarikákat és erősen gondolkodott. Amikor azt akarta, hogy bölcsebb gondolatok pattanjanak fejében, mindig a pipára gyújtott és nem a cigarettára. Ezt ő már régen kitapasztalta, hogy így a leghatásosabb agyának működése.

Amint a fészeképítéssel buzgólkodó fecskéket figyelte, tekintete a házat fedő nádszálakra esett, amelyek sokasága, védte meg házat régóta a beázástól. Nem volt alacsony ember. Azonban mégis nyújtózkodnia kellett, amint a székére felállva, egy nádszálát sikerült kihúznia. Hogy ezt miért tette, ebben a pillanatban még maga sem tudta teljesen. A kihúzott egyméternyi nádat az ujjai között forgatta, nézegette, majd az Ég felé tartva, szeméhez emelte, és látta a nádszál apró lyukán keresztül, amint a felhőket kergeti a szél fent a magasban.

Ezután pár méterre levő gémeskútjához ballagott, és a kútágas végén csüngő vödörbe tette a nádszál egyik végét, a másik végét pedig a szájába. Megszívta a vödörben lévő vizet, jókat kortyolva belőle, mert megszomjazott. Az igaz, hogy a bor jobban esett volna, de hát ezek a cudar végrehajtók lepecsételték. Aki pedig azt a pecsétet jogtalanul feltöri, az internálótáborban a helye. Megszívta ismét a pipáját és egyet köpött:

--A **Rossz** törje ki a nyakatokat!--ismételte kívánságát újfent, elvégre ő kapálta azt a szőlőt.

--No megálljatok ebadta kölykei, egyik pecsétet sem töröm fel, de a bort megiszom! Isten engem úgy segítjen!--mondta és a szeme sarkában, azaz ismerős mosoly jelent meg, mint máskor, amikor lóvá tette a hivatali embereket.

Nem sok kellett már ahhoz, hogy a bágyadozó Nap erre a napra végleg elbúcsúzzon a völgyben fekvő falutól. A falut határoló dombokról már a pásztorok engedték befelé a faluba, az eddig legeltetésre rájuk bízott állatokat. Ezek, olyan igyekezettel rohantak a poros utcákon, mintha nem is a legelőről jönnének, hanem valami kiéheztető helyről. A disznók visítottak, a kecskék mekegtek, a tehenek bőgtek, olyan fájdalmasan, mintha őket csorbították volna meg az végrehajtók, nem Pesta bátyót. Porzott utánuk a falu valamennyi földútja, ahol csak elhaladtak. Úgy látszik, estére nem csak az emberek, de az állatok is jobban igyekeznek hazafelé, mint azt napközben teszik. Igaz, hogy a disznókat jó meleg moslák várta, a kecskéket, teheneket meg talán valami jóféle abrak, amiért érdemes ekkora ricsajjal hazafelé rohanniuk a falu poros utcáin.

Az öreg azonban mégis a szerszámaint kereste. Mint akinek most

estefelé jött volna meg a kedve, a munkához fogni, a házát elhagyni. Amikor megtalálta a keresett szerszámokat: a fűrőt, vésőt, kalapácsot, elindult a pincéje felé.

Aki látta az úton ballagni, nem talált benne semmi furcsát, szokatlant, hiszen máskor is kiballagott ő már ilyen időtájban a pincéjébe. Így ezt most is megtehetette. A hivatali emberek nem a pinceajtót pecsételték le, hanem a boros hordóját. Ezek után semmi sem akadályozta őt abban, hogy a magával hozott kulccsal a pincéjének ajtaját kinyithassa. Amikor belépett az ajtón, meggyújtotta a vakablakban tartott gyertyáját, mert a pincében még nappal is nehezen lehetett látni e nélkül, este pedig már nem is lehetett. A meggyújtott gyertyája pislákoló fényénél, egy ideig még vizsgálgatta a borral teli hordót, amelynek dugóját hivatalos pecsét úgy zárta el előle, mint ahogyan Borcsa mama a kolbászt elzárja, a lopkodó kedvű macskája elől.

Ez az elzárás nemhogy az iváshoz való kedvét szegte, hanem még fokozta. Persze ezzel mindenki így van. Addig, amíg szabad valamihez hozzányúlni, nem annyira érdekes. De ha a tiltva van, és úgy szerzi meg, sokkal kíváncsiabb, sokkal édesebb még a cukornál is. Erről ő is hasonlóképpen gondolkodott. Nem azért, mintha ő a jóféle itókát eddig nem szerette. Szerette ő mindig, még akkor is, ha nem volt annyira jó fajta.

Némi tétovázás után, húzott egy vonalat az abroncson keresztül a hordóra. Ezzel a mozdulatával megjelölte a legfelső abroncs eredeti helyét. Ez után a kalapácsot és vésőt vette kezébe, és a dugó melletti legfelső abroncsot óvatos mozdulatokkal próbálta leverni a hordóról. Először az abroncs nem mozdult. Bizony hosszú idő telhetett már el az idő óta, amikor azt a hordót készítő mester a hordóra ráverte. A szorgalmas kopácsolásnak köszönhetően azonban, végül elmozdult helyéről, láthatóvá téve a hordónak azt a részét, amelyet utoljára a bognár mester láthatott, az abroncs alatt még a régi időkben, amikor azt elkészítette. Ekkor, az amúgy sem bánatos szeme, már csillogott az örömtől, mintha máris a bort kortyolgatná ravasz gazdája, aki most a fűrőt vette kezébe.

A fűrő, szép lassan faragta azt a lyukat, amelyet a hordó a legtetetejére szándékozott vele fűrni, a beszolgáltatást szabotáló gazdája.

Azt el kell ismerni, hogy a fűrőt készítő mester sem végzett rossz munkát, mert egy pár csavarás után a szerszám beugrott a boroshordóba, a gazdája legnagyobb örömére.

Amikor kihúzta, a fenséges nedű csepegett szerszám végéről. Ki tátotta száját, majd a csepegő szerszámot a szája fölé tartotta. Az öreg arcát ez a szokásosnál mosolygóbbá tette. De az ízleléssel pusztán nem elégedett meg. Főleg a szomszédosága nem csökkent. A magával hozott nádszálat a hordóba tolta az előbb fűrt lyukon keresztül, majd mohón szívni kezdte.

Nem mérte az időt senki, azonban annyi bizonyos, hogy ötpercnyi ideig szívogatta nádszálat. Miután a tüdejét pihentette, újra nekiveselkedett, újra szívogatta és nyelegette a bort. A harmadik szívogatás után, már olyan jótékony hatással volt rá az eltiltott borocskája, mint tavasszal a vetésekre a langyos májusi eső. Kerek-perec kijelenthetjük, ő is olyan szépen elázott, hogy már némely mulatós dalok jutottak az eszébe, és dúdolni kezdett ezek közül egyet-kettőt. Miután pedig ismételten megszívta, már torkaszakadtából énekelt úgy, hogy a pincéje előtt elballagó emberek, az öreg kedvében, nem észlelhettek különbséget, a lepecsételése előtti állapothoz képest. Ezután az abroncsot nagy gonddal visszahelyezte előbbi helyére, majd a pinceajtót bezárva, hazafelé indulva, fergeteges nótába kezdett:

*„Még azt mondják, részeges vagyok,
Pedig csak a jó bort szeretem nagyon.
Nem lehet az ember fából,
Ki kell rúgni a hámfából
Megverem a csizmám szárát,
Csókolom a babám száját.*

*A kecskének nagy szakállá van,
Az én anyósomnak nagy pofája van.
Háziállat mind a kettő,
Verje meg a jeges eső. „*

Amikor hazaért, Borcsa mama tapasztalhatta, hogy élete párja a hordó lepecsételése után sem szomorodott el, legfeljebb most nem hozott magával a korsójába bort. A kedve azonban semmivel sem rövidült, a korábbi időkhöz képest. Így ment ez nap-nap után, amíg a legbuzgóbb besűgő gyanút fogott, és jelentette a fináncoknak, az öreg bátyó szünni nem akaró mulatozási kedvét. Ő tudott a hordó lepecsételésről, meg arról is, hogy ami bora van az öregnek, azt mind elzárták előle a hivatalos emberek. Az egyik nap aztán megjelentek a fináncok az öreg háza előtt, épen akkor, amikor ő nótázva közeledett nádfedeleles háza elé.

Bárki megijedt volna, amikor a Jancsi finánc ekképpen szólt a nótaszóval érkező, imbolygó emberhez, aki már alig bírt állni a lábán:

*–Hol vette ezt a fergeteges jókedvet? Mert ilyet én is szeretnék venni magamnak!—*kérdezte tőle olyan irigységgel, hogy szemlátomást begurult ennek a boldog embernek pusztá látványa láttán.

A Jancsi finánc—mert így nevezték őt a környéken—foglalkozási ártalom betegségben szenvedett. Épen úgy, mint társa a Karcsi finánc, akivel mindig párban jártak. Nem volt igaz, amit a faluban pletykáltak

róluk. Miszerint egyikük olvasni tud, a másikjuk meg írni. Ők mind a ketten tudtak írni, de még olvasni is annyit, amennyi szükséges volt ahhoz, hogy a törvénszegőket nyilvántartsák. A Jancsi finánc idegesebb természetű volt, a gyomra is könnyebben remegett. Jobban felemésztették már idegeit ezek a rakoncátlan szomolyai lakosok, akik nem áallottak mindent feketén tevékenykedni:

Úgy, mint a zugpálínkáfőzés feketevágás, tiltott dohánytermesztés és borcsinálás. És persze lehetne sorolni még egy sereg tiltott tevékenységet, amit szerintük csak azért tettek, hogy az ő gyomorfelekéyeik számát gyarapítsák. A Jancsi finánc nem bírta elviselni, ha egy jókedvű embert látott maga körül. Jobban tetszett neki az, ha hason csúszva, könnyező szemekkel közeledett valaki feléje. Nem úgy, mint ez a széles jó kedvű ember, akin a félelemnek még a nyomát sem vette észre. Ez még jobban feldühítette, aminek következtében idegrángások jelentek meg arcán itt is, ott is. Gyomrában igen erős csikarások indultak el egyik oldalról a másikra, és türelmetlenül várta a választ, az imént feltett kérdésére. Az öregnek nem volt olyan sürgős a válaszadás, ezért szívott még egyet pipájából, ami a fináncot még inkább feldühítette:

--Igyekezzen már azzal a válasszal, mert ennyi idő alatt az északi szél még Mezőkövesdre is leviszi a pipája füstjét!

Pesta bátyó miután kifújta magából az imént beszívott füstöt, megszólalt:

--Hol vettem volna? Ott a kocsmában! Ott maguknak is adnak. – mondta minden idegesség nélkül, a kocsmá irányába mutatva.

--No majd hamarosan elvállik! Hozza a pincekulcsot és megnézzük a hordóját, mi van azzal a pecséttel!

--Elnézheti azt az úr akár holnap reggelig is, mert én ahhoz nem mernék hozzányúlni!

Nem vagyok én **olyan**, aki csak úgy szaggatja a pecsétet! –mondta színlelt sértődöttséggel, és az állandóan zsebében tartott pincekulccsal indultak hármasban a pincéje felé. Elöl a ravaszul mosolygó öreg. Hátul a két finánc, akik igen nagy szabálysértés leleplezésére számítottak. A gyomruk már előre úgy remegett, mint Borcsa mama húsvéti kocsonyája miután kellően megalszik.

Mivel az öreg most sem volt szeszmentes—hiszen a pincéből az imént ballagott hazafelé—dúdolgatott az általa ismert dalokból olyan felszabadultan, mintha nem a két finánc kísérné ökelmét, hanem a szomolyai cigányzenekar. Sőt, már néha a dúdolásból hangos nótázásba váltott.

A Jancsi finánc nem bírta sokáig az öreg óbégatását, ezért ekképpen próbálta csendre inteni:

--Jobb lesz, ha mielőbb abbahagyja ezt a kurjongatást, mert a

pincéjébe érve elmegy a kedve ügyis, azt én garantálom magának!

Az öregben azonban ez időtájra már úgy gőzölgött a szesz, mint a pálinkafőző üstjében a cefre szokott fortyogni, egyórával az alágyújtást követően. Ezért aztán bátorsága az iménti fenyegetések hatására sem hagyott alább, hanem inkább még nőtt. Erre meg volt minden oka, hiszen legjobban ő tudta, hogy a pecsét sértetlen a hordón.

Amikor beértek a pincéjébe, a Jancsi finánc, Karcsi finánc, egymást lökdösve közeledtek a hordóhoz. Zseblámpájukkal vizsgálgatták a hordó tetején levő lepecsételt dugót nagy szakértelemmel, miközben arcuk egyre nagyobb csalódottságot tükrözött. Miután ezt sértetlennek találták, a csapdugót kezdték el tüzetesen vizsgálni. Majd ezt követően a Karcsi finánc aláfeküdt a hordónak, mert egyik dugó tüzetes vizsgálata sem hozta meg a kívánt eredményt. Azaz, nem találták azt a lyukat, amelyen az öreg szerintük lopja a bort, amit a végrehajtók már lefoglaltak. Kezdték igazából idegesek lenni. Olyan fajta idegesség uralkodott el rajtuk, mint azon az éhes macskán, amelyik egeret sejt abban a lyukban, amely előtt egyre türelmetlenebbül strázsál, de az egér nem akar kijönni belőle.

*--No, ugye mondtam; nem nyúltam én a pecséthez!—*mondta Pesta bátyó, és vidáman pödörgette eközben a bajuszát, ami a fináncokat még inkább idegesítette. Mivel semmiféle bizonyítékot nem találtak, a pecsét megsértésére vonatkozólag. Kedveszegetten távoztak a pincéből. Az öreg a szerencséjének köszönhette, hogy egyik fináncnak sem jutott most eszébe, a hordót felső harmadában megkopogtatni.

A nyár, július hónap a végéhez közeledett. A falut határoló szőlős dombokon ugyancsak szemesedett az idei termés. A Nap, égetően tűzött. Azonban az idei termés messze járt még ahhoz, hogy abból mustot lehessen csavarni, amiből az újbor kiforrhatna. A hordóban pedig úgy apadt el a bor szintje, mint ez időtájra a nyári forróságban, a falut átszelő Kánya patakban a víz elapadt. Így aztán nem lehet csodálkozni azon, amikor a bátyó részére elkövetkezett az a szomorú pillanat, amikor bor helyett már csak levegőt szívott, a kétheftős hordójából. Próbálkozott ő hosszabb nádszállal is, de olyan eredménytelen volt ez a kísérlete, mintha valaki a kiszáradt Kánya patakból próbálna vizet merni, a forró, aszályos nyár vége felé, a falu alatti rétnél.

Elkövetkezett, azaz idő, amikor szomjúságának oltására, valóban csak a falu kocsmájában volt lehetősége, mert a boroshordója szárazabb volt a padlásán száradó tiltott dohányánál.

A fináncok pedig ismét jöttek vizitelni, mert azt mondanunk sem kell, hogy az adótartozását az öreg még ez időtájra sem teljesítette. De miből teljesítette volna, amikor nem volt pénze még most sem, és a borocskájából így is ihatott.

Az egyik besűgó már többször jelezte az öreg fergeteges jókedvét, amint a pincéjéből hazafelé botorkál esténként. De jöttek volna ők már e nélkül is, hiszen a lefoglalt bor időnkénti ellenőrzése az ő feladatuk. Amikor benyitottak a rácsos kapuján, legnagyobb meglepetésükre józanul találták. Már is arra gondoltak, hogy ez a besűgó túlzásba viszi a feljelentgetési buzgóságát. Lám az öreg, ártatlanabb a ma született báránynál, hiszen az italosságnak semmi nyomát nem látják rajta, nem nőtázik, de még csak nem is dűdolgat.

Bizony a kocsmára nem telik minden nap, saját bora pedig úgy elfogyott, mint ez idő tájára a kamrában alácsüngő kolbászok. Hiszen messze van már az elmúlt téli disznóvágás, a jövő téli pedig még odébb van. Ezekről a tapasztalatoktól függetlenül a Karcsi finánc, és a Jancsi finánc, mégis ki akartak menni a pincébe:

--No öreg, fogja a pincekulcsot, mert a hordót meg akarjuk nézni!

--Mit néznek rajta? Sértetlen annak mind a két dugója most is!— jelentette ki az ismételten ellenőrzött bátyó olyan határozottan, hogy amennyiben nem lett volna kötelességük a hordó rendszeres ellenőrzése, rögtön hazafelé indulnak. Ezek után pár percen belül azt lehetett látni, hogy elől ballag az öreg a pincéje kulcsát kezében csüngetve, utána meg a két finánc bandukolt egykedvűen. Bizonyítva azt, hogy nem csak a kapálást lehet megunni, hanem a kutakodást is. Amikor a hordó mellé álltak, láthatták, hogy annak pecsétje olyan sértetlen, mint Pesta bátyó eredeti felszólítása, az adótartozásának rendezésére. Vagyis, ehhez sem nyúltak, meg ahhoz sem. Olyan volt ez még akkor is, amikor a lámpájukkal közelebből megvizsgálták.

A Jancsi finánc azonban csak úgy szórakozottságában, bütykös ujjával odakoppintott a hordónak. Ekkor a hordó, olyan fájdalmasan ijesztő kongóhangot hallatott, mint az igen éhes ember gyomra hallatja amikor már hosszabb ideje mellőzi a táplálékot.

A két finánc olyan ijedt szemekkel nézett egymásra, mint a mezőkövesdi vásárban, a pénztárcájától megszabadított vásároló teszi, amint zsebét megtapintva, keze nem érzékeli a pénzzel teli bukszáját. Ezután, az eszmélés után, olyan kopogásba kezdtek—a kéthektós hordó oldalán, mint a Vén hegyen álló, egyik öreg cseresznyefa oldalán, kopácsoló harkály ezt teszi. Csak a harkálynak megvolt a reménye, hogy kopogása végén talál valamit, de a fináncoknak nem.

Ijedten rántgatták ki a hordó dugót, majd mérő botjukat a lyukon betolták, majd kihúzták. A bot végéről egyetlen csepp bor sem cseppent le, ami mindenképpen arra utalt, hogy a hordóban annyi bor sincsen, amennyitől egy hangya jókedvre derülne. Szinte egyszerre kérdezték az öreg bátyótól:

--Hova lett a bor? —mutatattak a kéthektós hordóra, amelyet már

emelgettek, azt remélve, hogy a kopogtatás hangjai esetleg megtévesztették őket. A hordó azonban könnyedén mozdult ki eredeti helyéről, miután a fináncok meggyőződhettek, hogy ez a hordó már csak az újbortól nehezedik el ismét.

Erre a kérdésre pedig az öreg úgy tárta széjjel kezeit, mint a fészket elhagyó vadgalamb a szárnyát:

*--Honnan tudjam én azt?—*mondta és rámutatott a vétkes hordóra:

--Lehet, hogy kiszáradt! Hiszen olyan aszály volta nyáron, hogy a Felső part füve is kiszáradt!

Ekkor már Jancsi finánc fejét a pince falához verte idegességében és úgy ordította:

--Hát teljesen hülyének néz bennünket?!

Az öreg nem sietett gyorsan a válasszal. Nem találta olyan sürgősnek. Talán nem teljesen nézte hülyének az ellenőrző fináncokat. Erről nem akart bővebben nyilatkozni, ezért hallgatott. A Karcsi finánc és a Jancsi finánc pedig egy ideig még dühöngött, majd amikor látták, hogy az öreg úgysem mond semmit, békülékenyebben szólt hozzá a Jancsi finánc:

--Nézze öreg! Mi tudjuk, hogy maga egy ravasz prókátor. Tudjuk azt is, hogy a bort maga itta meg a hordóból. Azt azonban nem tudjuk miképpen tette mindezt. Jobb lenne, ha elmondaná:

*--Lehet, hogy kifolyt a hordó repedésein, aztán meg ki a pinceajtáján, az utcára! —*mondta erre ő.

Az öreg sem gondolhatta komolyan, hogy ezt a mesét neki elhiszik, hiszen régóta tudott mindenki a ravaszságairól.

—Idefigyелjen öreg! Ha nem vallja be hová lett a bor, istenemre esküszöm, elintézem magának az internáló tábort. Ott aztán kuruttyolhat, mint béka a kiszáradó patakjuk szélében!—ezt már a Karcsi finánc ordította a fülébe, és mutatott a patak irányába, hogy szavainak kellő nyomatékot adjon. Őt azonban nem olyan fából faragták valaha ősei, hogy ezekre a fenyegetésekre inába szállt volna bátorsága, ezért így felelt:

--Úgy tudom, oda is rendes embereket, visznek. Legalább eggyel több lesz ott ezután!

Azt be kellett látniuk; ezt az embert nem lehet megfélemlíteni, ezért másfelől közelítettek hozzá, hiszen nekik nagyon fontos volt az, hogy miképpen szedte ki a hordóból úgy a bort, hogy azon semmi, de semmi nyomot nem hagyott.

--Megígérem magának finánc becsületszavamra; semmi bántódása sem lesz, ha elárulja titkát!—fogta lágyabbra szavait Jancsi finánc.

--A fináncbecsületszó nekem nem elég! Attól még a börtönben kuruttyolhatok életem végéig. --idézett a fenyegető hivatalos ember, előbb elhangzott fenyegetéseiből, majd tovább mondta:

--Mondja azt, hogy a családom egészségére esküszöm!

A Jancsi finánc, gondolkodóba esett. Ez bizony már nagyobb tét a fináncbecsületszónál, éppen ezért meggondolandó ezt a tétet feltegye e fogadására. Azonban rendkívüli módon izgatta fantáziáját az eset, amelyhez hasonló még nem fordult elő az ő gyakorlatában. Szeretett volna újabb trükköt megtanulni, amit a későbbiek folyamán hasznosíthatna. Mert arról szentül meg volt győződve, hogy az ilyen ravasz emberektől, mint az öreg, van mit tanulnia.

—*Tudja mit? Fogadom a családom egészségére, hogy semmi bántódása nem lesz, ha elárulja a titkát! Sőt, még egy liter pálinkát is adok ráadásnak!*—mondta Jancsi finánc, és kivette táskájából a liter pálinkát. Ez már egyáltalán nem semmi, sőt meggondolandó. Pesta bátyó, még soha életében ilyen ígéretet nem kapott a fináncoktól, és semmiféle hivatalos szervtől, akikben nem is bízott soha. Most azonban nem kukoricázott sokat, hanem fogta a kalapácsot, vésőt, és egy-két ütéssel leütötte a legfelső abroncsot, és láthatóvá tette azt

a lyukat, amelyen a hordóból „elpárolgott a bor„. A fináncok egy ideig még ámuldoztak, majd átnyújtották az ígért pálinkát, és elmondhatták; *ezzel is okosabbak lettek*. A bátyó pedig egészséggel elfogyasztotta a következő két napon, a megérdemelt pálinkáját, miközben ismételte a szokásos jókívánságát: „A **Rossz** törje ki a nyakatokat!” A fináncok betartották

szavukat. Az öregnek nem esett semmiféle bántódása e miatt az ügy miatt.

PESTA BÁTYÓ DOHÁNYT REJTEGET

A holdvilágos éjszaka a Gyuri besűgő ügy döntött, elindul a falu utcáin, és úgymond járőrözik egyet. Részben azért, mert az esti disznótóri káposzta a kelleténél jobban megülte gyomrát, részben pedig azért, mert törvényt megszegő emberek éjjel mindig szívesebben ténykednek, mint nappal.

Bizony ilyenkor –az őszi betakarítás végén—mozgatják ide-oda a cefrét, és nem utolsó sorban, ilyenkor lopják be a faluba, a határban titkosan termelt dohányt is. Egyszóval, ilyen tájban sokkal eredményesebb lehet a felderítés. Csendben ballagott az utcán, az esti emésztetlen disznótóri káposzta okozta csikarásaival a gyomrában, amelyet egy tiltott tevékenység felderítése elviselhetőbbé tenne. Azonban a faluban nem akart történni semmi. Némely kutya vonyított csak fel imitt-amott a falu portáin, mintha a Hold erős fénye miatt nem tudnának aludni. A késő őszi csipős szél, olykor egy szakadozott felhővel eltakarta az egyre gyérülő fényű Holdat, amely már lassacskán közelített a Nagyvölgy tető felé. Amikor aztán lebukott annak nyugati oldalán, nem csak sötétebb lett a falu, de csendesebb is. Ilyenkor a kutyák is kevésbé ugattak. Gyuri besűgő azonban tapasztalatból már régen megtanulta, ilyenkor kell ébernek lennie.

Amikor a Vénhegy felé figyelt, látott egy alakot, amint a partról ereszkedik befelé a faluba. Hátán valami terhet cipel. Amikor közelebb ért, már a dohány illatát érezte. Gyorsan félre állt az útból és egy bokor mögé rejtőzködött. A cipekedő ember mindebből semmit sem látott. Egykedvűen vitte terhét, olykor a szájában lógó pipáján szívott egyet.

A besűgőnek megdobbant a szíve a bokor mögött és olyan sebesen kezdett el dobogni, mint annak a vadásznak, aki azon mérlegel, hogy a hirtelen felbukkanó vadat engedje-e közelebb, vagy máris lőjön. Ez érthető, hiszen ezért ő jutalmat szokott kapni. Az pedig nem közömbös senkinek sem, hogy jutalom, vagy letolás az, amit kap. Így neki sem.

Amint Pesta bátyó elvtárs elhaladt mellette, tisztos távolságból követte. Nem ismerte fel a terhét cipelő embert, de a besűgői kötelessége azt diktálta; hazáig kövesse. Mert csak így tud kellő felvilágítással szolgálni megbízóinak, akik ezzel a rejtett megbízatással felvértezték. Az azonban igaz, a rejtett megbízatása, lassacskán már közismertté vált a faluban. Őt ez nem zavarta. Sőt, büszke volt rá. Nagyon tetszett neki, amint a falu lakói rettegetek tőle, mert mindenkinek volt olyan takargatnivalója, amit ő nagyon szívesen kitakart a megbízóinak.

Az öreg nem sokára befordult portájára és letette hátáról a kötéllel

felkötözött terhét, de a követőjét nem vette észre. A besűgónak ennyi bőven elég volt. Megtudta pontosan a törvénszegő lakhelyét, akit nem először jelentett már fel, az elmúlt idők folyamán. Amilyen lopakodva érkezett, úgy osont csendben hazafelé, és elégedetten dúdolgatott.

Az öreg kellő tapasztalattal rendelkezett, ezért a legelső dolga volt a nyomokat eltüntetni, attól függetlenül, hogy látta, vagy nem látta-e valaki a törvénszegését. Ezért aztán a legnagyobb konyhakéssel, összevagdalta finom csíkokra a száráról letépett dohányt, és eldugta. A szárát pedig, annak rendje-módja szerint elégette, hamuját pedig a többi hamuval összekeverve ezt mormogta:

--No, édes Borcsám! Majd csinálsz Te ebből olyan erős lúgot a mosáshoz, hogy még a fináncok is megkóstolhassák!

Miután így végzett a munkájával, álmra hajtotta fejét, eltette magát a holnapi közelgő napra, amely már nem volt olyan messze. Ennyi dohányt összevagdálni, az ő egyszerű szerszámaival, nem könnyű feladat, és természetesen hosszadalmas. Ezek után nem lehet csodálkozni azon sem, hogy némely kakas, ha halkan is, de már próbálgatta a torkát köszörülni. Egyszóval készült a közelgő pirkadat fogadására, amely a Gyürtető felett már némi jelét adta közeledtének. Egyszóval; közeledett az új nap hajnala.

Másnap reggel már elég magasan járt a Nap, amikor Borcsa mama rángatta rajta a takarót és ezt kiabálta az öreg fülébe:

--Kellj már fel Te hétalvó! K Imre már régen elindult az erdőre fát gyűjtögetni, Te meg itt döglesz! Pesta bátyó ezekre a korholó szavakra ijedten pislogott, majd talpára állt:

--Mi van? Mi van? Tán a fináncok érkeztek a faluba?

--Nem jöttek azok, hanem a tél közeledik sebesen, tüzelőnk meg annyi sincsen, hogy a kemencébe begyűjtsak a kenyérsütéshez. A sparheltba való vastagabb tüzelőről pedig jobban teszem, ha nem is beszélek.

--Ne morogj már korán reggel! Téged az Isten ugyancsak morgó kedvében teremtett, hogy a napot a szekírozásaiddal kezdéd!

--Még hogy korán reggel? Nyisd már ki a szemedet, és győződj meg saját magad, reggel van-e, vagy inkább a dél közeledik!

--Tudod Te azt, mikor feküdtem én ágyba, hogy így molesztálsz? Majdnem hajnalig vágtam a dohányt, amit az este hazacipeltem a hátamon a határból!

--Mit bánom én azt! Mindig azzal a bűdös bagóval vagy elfoglalva, amit az orrom alá füstölsz, amivel ránk hozod a fináncokat! Mert az, biztos; azok már úgy járnak ehhez a házhoz, mint a hideg téli szelek jönnek a faluba az Eged hegy felől ilyen késő ősszel.

--Morogj csak, morogj, ha azzal jobban érzed magad. Olyan vagy,

mint a csipkefa, mert mindig bele kapaszkodsz az emberbe. —mondta békülékenyen, mert érezte Borcsa mama szavainak igazságát, de azt is, hogy az a bűdös bagó jól esik, amikor a pipájában füstölög. Ezért aztán rágyújtott rögtön, miután az ágyból felkelt, hiszen még öltözködni sem kellett, mert hajnal felé csak úgy ruhástól dőlt bele az ágyba, annyira fáradt volt.

Amikor szívott pipáján kettőt-hármat, tört egy darabka kenyeret, vágott hozzá egy igen vékony szalonna darabot. Azt majszolva elindult az erdőre, a szomszédja után, miután a fa szállításához szükséges kötelet már a derekára tekerte.

Már a delet elharangozták a templom tornyában, amikor hazaérkezve, lekötözte magáról a kötélbe kötött fagallyakat, és pipáját ismét meggyújtva végig dőlt a kemence padkáján. Pipázgatás közben már-már szundítgatott, amikor kopogást halott a nagykapu felől.

—*Ki az ördög már megint, aki nem hagyja pihenni az embert?* — morfondírozott magában, majd a kemence padkájáról felkelve, elindult a kapuja irányába. Ekkor nézett ő nagyot! A kapuja előtt régi, de nem kedves ismerősei, zörgették kapuját és kiabáltak befelé:

—*Nyissa ki öreg! Széjjelnéznénk a portáján, hátha találunk valami olyat, amit magának nem szabad tartogatni!*—kiabált be a Jancsi finánc, és közben bevigyorgott az alacsony kapu felett olyan magabiztosan, mint akinek semmi kétsége sincsen a felől, hogy ennél a háznál, aki keres, az mindig talál valamit.

Az öreg, miután felismerte látogatóit, a szokásosat morogta halkan:

—*A Rossz törjön ki benneteket, már megint itt vagytok? De hamar ide találtatok?* —gondolt az éjszaka folyamán eldugott dohányra, amellyel kapcsolatba hozta a fináncok mostani látogatását. Természetesen a fináncok mindebből semmit sem hallottak. De még, ha hallottak volna is, ilyen kívánságoktól nem esnek kétségbe, hiszen a legutóbb sem törte ki őket semmilyen *Rossz* {lábtörés, gutaütés, vagy ilyesmi}, hiába kívánta azt Pesta bátyó teljes szívéből.

A Karcsi finánc, Jancsi finánc magabiztosan lépett be az öreg által szélesre tárt kapun, és egy-egy rövid tekintetet vetve mindenfelé a portán, szűrös szemmel nézelődtek. A falu lakói közül többen voltak olyanok, akik azt mondták, ennek a két embernek röntgenből van a szeme, mert legtöbbször eltalálták a helyes irányt. A helyes irányon azt kell érteni, ami az eldugott anyagok rejtékhelyét illeti. Legyen az bor, pálinka, dohány, vagy más tiltott, és a beszolgáltatás elől elrejtett akármi más.

Bizony, ennek a falunak törvényszegő, furfangos ésszel megáldott lakói, sokszor tévesztették meg őket az elmúlt évek folyamán. A legképtelenebb helyekre rejtették az elrejténivaló dolgait. Jancsi finánc és a Karcsi finánc, nem ma kezdte a szomolyai pályafutását. Mégsem

mondhatták, hogy ismerik a rejtegető emberek ravasz gondolatait, rejtekhelyeit. Ugyanis, újabbnál-újabb helyeket eszeltek ki és ezért mindig új helyzet elé állították őket, amikor a faluba megérkeztek, a feljelentésekre.

Pesta bátyót pedig mindegyiküknél ravaszabb észjárással áldotta meg a Teremtő. Olyan észjárással, akitől lehetett tanulni még nekik is. Amikor az udvaron, kertben sebtében széjjelnéztek, a lakás rejtett zugait vették célba. Kamra, szoba, konyha után gyakorlatilag már nem volt mit nézni a házban, mivel több helység nem létezett. Azonban a Jancsi finánc érdeklődését, a lakásból kifelé jövet, felkeltette a szabad kémény ég felé nyíló sötét ürege, és megtorpant mellette:

--Hozzon csak egy létrát öreg!

Mivel Pesta bátyón kívül nem volt közelben más, így erről neki kellett értenie az öreg megszólításról. :

--Nincsen nekem itthon létrám! Kint hagytam a cseresznyésemben még a cseresznyeérésekor! Azóta ott van az, ha még el nem lopta valaki!

--Hozza ide a tyúköl létráját!—mondta erre a Jancsi finánc, amit az öreg már nem tagadhatott le, mivel azt már az előbb látták, amint a rogyadozó tyúköl oldalát támasztotta.

--Az a létra már nem a legjobb! A fokait megette a fene. — figyelmeztette őket, azonban a fináncok ezzel mit sem törődve, követelték. Amikor a létrán felmászott a Karcsi finánc elsőnek, nem látott egyebet azoknál a rudaknál, amelyekre, a füstölésre szánt szalonnákat és kolbászokat szokták felakasztani, de azokat is csak üresen láthatta.

--No, mi van?—kérdezte türelmetlenül társa.

--Nem látok én itt semmit!

--No várj csak, majd én is felmászok!—szólt a Jancsi finánc és gyorsan felmászott társa után.

Ekkor már mind a ketten türelmetlenül matattak a kormos kéményben, amelyből úgy kezdett el hullani a korom, mint télen az égből a hó hull. Csak a hó fehér, a korom pedig fekete, ezért rövid időn belül olyan feketék lettek, mint a bátyó puli kutyája, amely ez időre nagy morgásba kezdett az udvaron. Mintha már ő is unta volna a fináncok kutakodását. A kutya morgását egy hatalmas reccsenés szakította félbe, melyet a két finánc alatt összeroskadó létra okozott.

A két leeső ember, kétlapátnyi korom kíséretében ért földet, és úgy bámultak egymásra, mint akik nem ismerik és sohasem látták egymást. Való igaz, ilyen kormosak még nem voltak sohasem a finánci pályafutásuk során.

Ekkor lépett be a házba a szomszédasszony—Julis nene—aki ekképpen kiáltott a két kormos ember láttán:

--Jaj de jó, hogy itt vannak! Az én kéményemet is ki kellene már

kotorni, mert az is nagyon kormos. Régen volt már kikotorva. Az én Jánosomnak alig fő meg a bableves a tűzhelyen.

--Nem kéményseprők ezek az urak édes lelkem, hanem a fináncok! Keresnek valamit, de nem tudom, hogy mit, mert még nekem se mondták meg. —mondta az öreg és a bagót békésen köpködté szájából. A két kormos ember ezekre a szavakra nem tudta miképpen reagáljon. Egymás látványa olyan nevetségesnek tűnt, hogy inkább nevettek volna. A Julis nene által történt leértékelés—*kéményseprés*—azonban mégis a dühüket tette erősebbé, ezért a Jancsi finánc így kiáltott röviden a szomszédasszonyra:

--Mars ki! Mars ki, mert kitekerem a nyakát!

Julis nene úgy viharzott ki a portáról, mint az imént az őszi forgósél, amelynek közepében az öreg bátyó diófájának megsárgult levelei hagyták el a portáját. Ezután a Karcsi finánc az öreg előbbi kijelentésére — *nem tudja, mit keresnek*—kérdezett:

--Amikor az előbb beléptünk a kapuján és azt kérdezem hol a dohány, akkor őszintén válaszolt volna rá?

--Bizony válaszolok. Már akkor meg mondom, ne keressenek semmiféle dohányt az én portámon, mert úgy sem találnak. Ha akkor megkérdezik, még a kéményben sem kellett volna össze kenni magukat.

--Akkor tegnap este ki volt, azaz egyén, aki a hátára kötött kötéllel a dohányt behozta erre az udvarra?

--Én nem láttam senkit!

--No, látja! Ugye hogy nem vallja be?

--Nincsen mit bevallani, mert én valóban nem láttam senkit! Erre, ha kell, megesküszöm itt, most, rögtön!

A fináncok nem erőltették tovább a vallatást, mert ismerték már a szabálysértőt, és tudták a vallatással nem sokra mennek. Melegvizet kértek Borcsa mamától, és miután kimosakodtak valamennyire a koromtól, folytatták a keresést.

A kert végében folyó patakot vizsgálgatták még egy darabig, majd a kút fenekét kotorták meg egy hosszú póznával. Természetesen minden eredmény nélkül. Ekkor Karcsi finánc vette elő cigarettás tárcáját és kínálta az öreget:

--No maga! Vén prókátor! Jól eldugta azt a dohányt, de azért kóstolja meg az én cigarettámat, finomabb-e ez, mint a magáé.

Pesta bátyó észrevette a finánc békülékeny hangjában, a múltkori egyezkedéshez hasonló viselkedést, és elfogadta a kínált cigarettát.

Amikor meggyújtotta, ismét az a mosoly jelent meg szája szegletében, ami az eredménytelen borvizsgálat után történt. Érezte: ő van felül, és ismét őt kéri meg arra, árulja el a rejtekhelyet és ezért minden bántódás nélkül, megússza a dohány elrejtéséért járó büntetést.

A fináncoknak semmi nem esett olyan rosszul, mint az, hogy ez a

vén prókátor ismét túl jár az eszükön. És ráadásul szája olyan vigyorgásra áll a bajusza alatt, mint bohócnak a cirkuszban. Csakhogy itt ők a nevetség tárgyai, és ezt ennek a sunyi, vénembernek köszönhetik, aki most is a bolondját járatja velük. Ez a vénember veri át őket ismét, aki talán csak a nevét tudja leírni, azonban mégis képes megvédeni magát a törvény túlkapásaitól. Persze ez utóbbit csak akkor gondolták, amikor némi lelkiismeret felül kerekedett bennük. Mert azt el kell ismerni; legtöbbször élvezték ezt a munkát. Egy-egy sikeres fogás esetén különösen meg voltak elégedve magukkal úgy, mint a vadász az elejtett vaddal, amennyiben az eléggé nagyra bizonyult.

Az öreg, miután szívott vagy kettőt az előbb kapott cigarettából, megcsóválta fejét és mondta:

--Jó! Nagyon jó, de...--és itt elharapta a mondanivalóját.

--Mondja csak nyugodtan, hogy jó a cigarettám, de a maga dohányja még finomabb.

Az öreg, mint aki megbánta elszólását, elkezdett szabadkozni, de a Karcsi finánc leállította:

--Mondja csak ki nyugodtan: a magáé ettől is jobb. És mondja meg azt is; hová rejtette. Ígérjük, nem lesz bántódása. Erre a szavamat adom! Vagy a családom egészségét, mert azt maga jobban szereti. --mondta ezeket a szavakat olyan hangnemben, ami már nem követelésnek, inkább kérdésnek tűnt. A finánc olyan esendően nézett az öregre, mint Borcsa mama szokott nézni, amikor a kocsmából csalja őt hazafelé ezekkel a szavakkal:

--Gyere már hazafelé, mert hajnalodik. Már némelyik kakas kezdi a kukorékolást!

Erre gondolva Pesta bátyó lelke úgy kezdett ellágyulni, mint udvarán, a télen megfagyott sár kezdi veszteni keménységét, a tavaszi, meleg szél fuvallatára. Meg aztán azt sem akarta, hogy ezek a fináncok még az éjszakát is az ő portáján töltsék. Szívott egyet még az ajándék cigarettából—amely a szívás után, már a körmét égette—majd eldobta. E pillanatban végleg eldöntötte, nem húzza tovább az időt, ezért így szólt a két fináncnak, akik várták, hogy ő úgy megnyíljon számukra, mint tavasszal a sárga kikerics a Gyürtető oldalában:

--Itt van az a kútnál!--jelentette ki kerek-perec, és jobb kezével a gémeskút tetejére mutatott, amelyen az ellensúlynak használt nagy mosófazék, le s fel járt, minden egyes vödör víz felhúzásakor. Alig volt az odakötözve. Az a csoda, hogy a fejükre ne pottyant.

Amikor a vödröt felhúzták a fináncok, mosófazék tetejéről leemelték a nagydarab követ, utána a dohányt takaró deszkát. A nagy szakértelemmel vágott, kellemes illatú dohány kitöltötte a nagy fazék üregét. Ennek látványára nem tudtak mást mondani az ámuldozó

fináncok, mint:

--A mindenségit! Az áldóját! Miután ki ámuldozták magukat, kérdezték:

--Miért mondta azt, hogy nem látott senkit bejönni az udvarra a dohánnyal?

--Azért, mert valóban nem láttam senkit bejönni! Én ugyanis csak akkor láttam volna magamat, ha a nagy toalett tükör a kapumra lett volna téve. Az meg nem volt ott, mert a szobában volt akkor is, amikor a kapun a hátamra kötött dohánnyal bejöttem a portára.

A Karcsi finánc, Jancsi finánc erre nem tudott mondani semmit, csak a gondolataik kavaroztak úgy, mint zápor után a pataokban az örvénylő zavaros víz.

Figyelték ezt a csavaros észjárású embert, akiből ekkora furfangot nem néztek volna ki. Úgy gondolták; paraszt embernek jó, ha annyi esze van, hogy a gyomnövényt meg tudja különböztetni a kukoricától. De hát, minek is lenne neki sok esze, amikor nem kell gondolkodni sem. Ott vannak helyette az okos vezető emberek, akik minden esetben meg tudják állapítani, miből mennyit kell termelni, beszolgáltatni, az adóba befizetni. Amikor végre megemésztették a kérdésükre kapott választ, újra kérdeztek:

--Miért mondta azt: nincsen dohány a portáján.

--Én nem azt mondtam, hogy nincsen! Én azt mondtam, nem találunk!

Rövid gondolkodás után el kellett ismerniük, hogy az öreg ebben sem hazudott. Ezek után nem tehettek mást, mint a kaput becsukni maguk után, miközben elköszöttek:

--Még találkozunk! A viszontlátásra!

Pesta bátyó már úgy kiáltotta utánuk:

--Legyen szerencsénk máskor is! Majd kísé halkabban:

--A Rossz törjön ki benneteket! Eközben kiköpte a maradék bagóját a szájából, és ismét megjelent az a mosoly az arcán, ami nem jelenthet mást, mint:

--Ismét legyőztelek benneteket, cudar fajzatjai!

PESTA BÁTYÓ SÍRBA POTTYAN

Sz. Pistáékhoz nem volt kegyes a Teremtő. Már eddig több gyermekük halva született. És most, újra ez történt. Így nem lehetett megkeresztelni sem, mivelhogy keresztelni csak élőt lehetséges. Az egyik baj szüli a másikat. Ez időtájban az ilyen halottak eltemetése nagy gonddal járt. Nem

azért mintha ennek a kicsinyke, parányi embercsemetének, olyan nagy

koporsóra lett volna szüksége, aminek a megvétele oly sok pénzbe kerülne. Mert annak parányi testnek, akármilyen kis ládácska megfelel, mindenféle cirádák nélkül. A legnagyobb gond az volt, hogy a nem keresztelteket, megszentelt temetőbe eltemetni nem volt szabad. A babonaság szerint—az ilyen nem keresztelt halottak—megzavarják a temetőben fekvő halottak nyugalma. Nem beszélve arról, hogy a Sátán az ilyen tetemekbe költözik, még akkor is, ha az egy ilyen picinyke testtel bír, mint Sz. Pistáék halva született gyereke. Ezek az ártatlan lelkek ugyan senkinek sem árthattak. mégis úgy kellett őket eltemetni egy gödörben, temetőtől távol, nehogy a szentéletű tetemek nyugvóhelyén a Sátán tanyát üssön.

A másik megoldásként az jöhetett számításba; a temetőbe titokban eltemetni ezeket a „bűnös” lelkeket, éjszakának idején. Legtöbben ezt a megoldást választották. Ezt választották Sz. Pistáék is. Nekik mégiscsak szerencsájuk volt, mert olyan halott temetésére került sor a temetőben, akit annak idején a pap, annak rendje-módja szerint megkeresztelt. Ezért, annak a temetőben lehetett a végső nyughelye. Ennek a sírjába szándékoztak belopni a kis csecsemő földi maradványait. Ezért várták temetési nap hajnalát, hogy sötétség leple alatt, a kiásott sír egy sarkában, elrejtse a kis halottat.

Pesta bátyó most is ugyancsak felöntött a garatra. Erősen becsipve, sáros ruhájában, nem restellte a tisztaszobát választani pihenőhelyül. A magas lábú ágy, hosszú idő óta érintetlenül volt bevetve, a Borcsa mama által rárakott párnákkal, dunnákkal, melyeket a mama varrogatott az elmúlt évek során. Egymásra halmozva majdnem a mestergerendáig értek az ágyneműk. Annak tetejére, ilyen állapotban képtelen volt felmászni, ezért, úgy ahogy volt, sárosan az ágy alá mászott be. Itt pihente az ivás utáni fáradalmait. Zavaros álmok tették kellemetlenné pihenését. Azt álmodta, egy sírban fekszik, ahol nagyon megszomjazott, és nem talál semmi olyat, amivel kínzó szomjúságát csillapíthatná. Egy pár óra múltán ébredése még szörnyűbb volt. A sötétben tapogatott és az ágy aljára rakott deszkákban akadt meg tapogató keze:

—*Te jószágos Isten! Én meghaltam!* —állapította meg az ágy deszkáinak tapogatása után rémülten, amiket a koporsó deszkáinak vélt felfedezni a sötétben, ezért kétségbeesve kiabált az ágy alól:

—*Borcsám! Édes Borcsám! Gyere gyorsan! Húzzál ki a sírból, mert én még nem haltam meg! Tévedésből tettetek koporsóba!*

Borcsa mama ezekre a segélykérő szavakra szintén riadtan ébredt az éj közepén. Nem tudva hirtelenjében mi történt a párjával, akit este látott az ágy alá feküdni, de akkor a részegségen kívül még semmi más baját nem tapasztalt.

Úgy rohant a tisztaszoba felé, mint ahogyan a harang kongatása

után a falusi emberek szaladtak ekkortájt, kezükben vízzel tele vödörrel tüzet oltani. Még a petróleumlámpát sem gyújtotta meg, hanem csak egy gyertyát, és futott a hang irányába:

—*Mi bajod van Pestám? Mért ordibálsz? Nem hagyod a másik embert még aludni sem!*

—*Hát nem érted meg, hogy koporsóba tettetek? A fejem fölött most is a koporsó deszkáját fogom. Holott nekem él minden porcikám!*

—*Bárcsak ott lennél már! Az ilyen részegdisznó embernek, a koporsóban a helye! De nem ott vagy, hanem az ágy alatt. Amit pedig fogsz, az ágy alsó deszkája, nem más. Ekkorára, kezében tartott gyertyával az öreg szemébe világított, aki meggyőződhetett arról, hogy mégiscsak ezen a világon van, mert odaát nem gyertyával világítanak, és persze Borcsa mama hangját is hallja. Restelkedve mászott ki az ágy alól, megfogadva; soha többet nem iszik ennyit.*

Borcsa mama az ilyen ígéretekből már túl sokat hallott az elmúlt évek során, ezért nem szólt semmit, csak legyintett kezével és indult kifelé a tisztaszobából, magára hagyva élete párját minden kínjával.

Másnap már ismét sógorának pincéjében mulatozott, a temető másik oldalán lévő pincék egyikében. A templommal szembeni oldalon. Mióta a fináncok gyakrabban ellenőrizték, többször fogadta el sógora meghívását, egy-egy pohár borocskára. Egyre gyakrabban lepték meg otthonát, pálinkafőző felszereléseket keresve. A besűgők szentül állították; az öreg még mindig főzi a nemes italt, amelynél erősebbet az állami szeszfőzdékben sem főztek még eddig és valószínű, hogy ezután sem főznek. Az ilyen ellenőrzések mellett jobbnak látta, ha a kocsmában issza meg a szokásos adagját. Vagy az ilyen meghívásoknak tesz eleget, mint most a kedves sógora meghívása.

—*Igyon még sógor! Ne sajnáljon engem! Van még itt bőven!* –mutatott a háromhektős hordóra a kedves sógor, és megkoccintotta a hordó korhadásnak induló dongáit, amely ezután olyan hangot adott, mint ahogyan egy tele hordótól elvárja gazdája.

Pesta sógorra nem lehetett mondani, hogy ő egy olyan ember, aki nagyon kínáztatja magát. Felhörpintette a pohárban lötyögő bort, és odatartotta kedves sógorának, had engedjen helyére a kezében tartott lopótökből, egy újabb pohárkával. Hogy ez már hányadik pohár bor volt? Nem tudná megmondani sem a kedves sógor, de még a római pápa sem, ezért az öreg most, emlékeiben kezdett el kutatni a borocska hatására:

—*Tudja Sógor! Azok voltak még az igazi szép idők, amikor a faluban nem szaporodtak el ezek a mocskos besűgők! Mert higgye el nekem, ezek aztán igazán semmit sem érő emberek, a megbízóikkal együtt. Egyszóval; tisztelem becsülöm őket, csak ki nem állhatom. Nem ér ezeknek a munkájuk semmit, de még embernek is nagyon hitvány teremtések. Azt hiszik*

magukról, hogy az ő okos irányításuk mellett élhet csak jól a nép. Pedig jobban tennék, ha a munkahelyükről, örökös szabadságra mennének, mert addig sem tennének kárt a nép vagyonában. Nem tudom miért teremtett az Isten ilyen férgeket a földre. Nem érnek ezek ennyit sem! —mondta és a bagót a pince sarkába, köpte szájából, miután már jól megrágta, majd folytatta:

—Annyi pálinkát főztem én még abban az időben, hogy két falunak elég lett volna. Most meg, ha inni akarok, a kocsmába kell el mennem. Vagy a dohány miatt jelentgetnek, vagy az adó, vagy a bor, vagy pálinkafőzés, vagy pedig a beszolgáltatás elmulasztása miatt. Néha úgy tűnik, ebben a faluban már több lesz a besúgó, mint a dolgoz ember. —panaszkodott az öreg sógor és tovább hörpintgette a borocskát.

--No, az elég baj lenne még a besúgóknak is! Mert ha ők lesznek többen, akkor éhen pusztulnak! Úgy járnak, mint az erdőben az a fagyöngy, amelyik alatt kiszárad a fa. Elpusztul, mert nem lesz kiből élősködni. Hanem fizetnék őket jobban, mint aki dolgozik, nem lennének annyian. A patkányok is ott szaporodnak el, ahol nem irtják őket, hanem etetik. —mondta az előbbire Gyuri sógor, nem átalva ezeket az embereket a patkányokhoz hasonítani, de ettől Pesta sógor nem vigasztalódott meg. Vigasztalódni csak a pohárból tudott igazán. Ezért újra töltetett magának, amitől egyre jobb lett a kedve, úgy annyira, hogy nótába kezdett:

*„Jó bor, jó egészség,
Szépasszony feleség.
Szépasszonynak, jónak,
Jó járású lónak,
Kár megöregedni. „*

Hogy miért ez a nóta jutott hirtelen eszébe, ő maga sem tudta. Annyi azonban bizonyos; Borcsa mama villant az agyába, aki már türelmetlenül várta otthonába. Pedig jobban tette volna, ha reggelig nem várja. Máskor sem volt egy korán ágyba fekvő ember, mióta pedig máshol kell meginnia a napi szeszadagját, főleg nem. Az, hogy ezen az éjszakán nem az ágyban tölti az éjszakát, még maga sem sejtette. Jó lett volna előre látni a jövőt, vagy hinni az elmúlt éjszakai álmában. De ilyen előrelátással nem áldotta meg a Teremtő. A szesztől erősen gőzölgő fejével elindult hazafelé. A nótázás máskor is útrairdulásra serkentette, így most is. Miután megköszönte kedves sógorának a vendéglátást—kívánva azt, hogy Isten tartsa meg továbbra ezt a jó szokását—ballagott Borcsa mamához.

Gyakran billent előre a teste, és lábai bizonytalanul érték el a földet. Azonban az agyában annál serényebben jöttek az „okos” gondolatok. Amikor elérte a temető szélét, jutott eszébe a régen elhunyt anyósa, akit ő

egyszerűen csak sárkánynak nevezett, a köztük kialakult bensőséges viszony miatt:

--*Hát az a vén sárkány ugyan mit csinál?* --fordult be a temetőbe kíváncsiságától hajtva.

Az éjszaka már a közepéhez közeledett. A fogó Hold még amúgy is sötétségben hagyta a tájat, mivel pedig a felhőből volt a több, ez még inkább így történt. A júniusi éjszakában csak a tücskök ciripeltek kitartóan. Nekik nem számított a sötét éjszaka, amiben csak néha bukkant elő a Hold. Ők tovább muzsikáltak, amit csak a földi halandók hallhattak, a temető lakói már nem.

Az öreg ott botorkált a sírok között, az anyósa sírját keresve. Olykor elbotlott, de újra felállt és tovább kereste, amely nem volt messze a temető bejáratától. Legalábbis, nappal nem tűnt olyan távolinak, mint most, amikor még a felhővel takart fogó Hold igen gyér fénye sem neki kedvezett. De ha még világosabb lett volna, akkor sem biztos, hogy többet lát. A szesz miatt alig nyiladozó szemeivel már alig látott valamicskét, amely nem nyílt nagyobbra, mint az ébredező csipásszemű macskáé. Valahol a távolban egy bagoly huhogását hallotta, de ő ettől nem ijedt meg még itt a temetőben sem. A bortól gőzös fejével pedig még bátrabban viselkedett, így ezt a szent helyet semmibe véve, dúdolgatta az anyósának szánt nótát:

*„A kecskének nagy szakállá van,
Az én anyósomnak nagy pofája van.
Házi állat mind a kettő,
Verje meg a jeges eső. „*

Ilyen hangulatban közeledett anyósa sírjához, amikor egy földhányást találva, azt igyekezett kikerülni. Ez nem ment olyan könnyen, ezért szidalmazta, aki a földcsomót oda rakta:

--*Törje ki a Rossz, aki ezt a kupacot az utamba rakta!* –kiáltott fel haragosan, mert az anyósa mesterkedését látta ebben az akadályban is, nehogy vóm-uram, a sírja közelébe tudjon jutni. Erre a szidalmazásra, az előre lépő bal lába megcsúszott, és egy mély gödör fenekére huppant. A mikor a gödör fenekére ért, egy nagyot nyekkent, és miután nagy nehézségek árán feltápáskodott, próbált kijutni. Ez bizony nem sikerült még néhány próbálkozás után sem. De ha még sikerül is kijutnia, akkor sem biztos, hogy tovább bír lépkedni. Ekkorára, a sógor borának gőze úgy járta át minden tagját, mint ahogyan közeledő hajnal harmatja, a temető alsó részének a pázsit szőnyegét eláztatta. Ezek után nem lehet csodálkozni, ha ő szépen elszundított, és bizony néha már horkolgatott. Az is lehet, hogy már az anyósáról álmodott.

Nem sokkal ezután, az éj leple alatt, egy három főből álló kis csapat, osont a temető irányába úgy, mintha lopni mennének. Pedig nem akartak ők onnan semmit ellopni, legfeljebb belopni. Igyekezniük kellett, mert némely kakas már elégedetlenkedett az éjszakai sötététtel. Hangos kukorékolásaikkal, már a *Gyűrtető* mögött várakozó Napot szerette volna mielőbb az Égre csalni. Nem is beszélve arról, hogy egyre kevesebb felhő takarta az eget és, ha nagyon lassan is, de a virradás jelei mutatkoztak.

Egyikük, kezében kis ládát tartott, amelyből a szemfedélnek szánt fehér lepedő széle csüngött ki a föld felé.

A három közül egyik Sz. Pista. Ő tartotta kezében azt az apró koporsót, amelyben a halva született gyermeke pihent csendesen. Mert most már az sem titok, hogy az ő halva született gyerekükkel igyekeztek a temető felé titokban. A másik ember T. János, aki egy ásót tartott kezében, amivel a kis koporsót földelik majd el, a kiásott sírgödör egyik sarkában. A harmadik ember K. Lajos, aki segédkezik majd az elhantolásnál és lesben áll. Ügyelve arra, nehogy valaki, a *meg nem szentelt sátáni gyerek* temetését, felfedezze. Az sem titok, hogy az előző nap, egy felnőtt részére kiásott sírt néztek ki a picinyke koporsó elhelyezésére.

Amikor közelebb értek a kiásott sírhoz, T. János szólt a társaihoz:

--*Hát a halottak látják-e, tudják-e, hogy nem szentelt halottat temetünk közéjük?*

--Nem látnak már azok, se nem hallanak semmit, olyan békességben nyugszanak! —mondta —K. Lajos és levette a kalapját, illedelmesen gondolva a föld mélyén nyugvó, hajdani embertársaira.

--*Olyan ártatlanok ők, mint kezemben ez a kis ártatlanság.* —mondta Sz. Pista, és ő is a két társához hasonlóan levette kalapját, majd a földre helyezte a faládát, a picinyke terhével együtt.

Ezekre a szavakra Pesta bátyó, lent a sírban, lassan ébredezett, majd a beszélő emberek közül az egyiket felismerve, szólt ki a sírből:

--*Te vagy-e János sógor?*

Az imént megszólított T. János sógor túlságosan messze állt attól, hogy az előbb feltett kérdésre válaszolni tudjon. Ugyan így Sz. Pista, és nem különben K. Lajos. Milyen szerencse, hogy T. János az imént letette kezéből a kis koporsót, mert a sírből jövő kérdésre minden bizonynyal elejti. Így a lentről jövő kérdésre egy nagyot ordítottak, és próbáltak rohanni a temető kijárata felé. Azonban a nagy rohanásban elől haladó K. Lajos elbotlott. Őbenne meg a többi menekülő, akik szentül hitték, hogy a feltámadó halottak akarják őket megtámadni, amiért a kis halott eltemetésével a temetőt akarják megszentelteteni.

Ez az elbotlás volt a sírba esett öreg Pesta bátyó nagy szerencséje, mert így még volt lehetősége egy utolsó kiáltásra:

--Ne féljete! Nem az ördög beszél a sírból! Én vagyok, Gy. Pesta. Még az éjjel beleestem ebbe a gödörbe, és nem tudtam kimászni! Húzzatok ki mielőbb, mert már fálok, aztán meg is szomjaztam!

A megszólított T. János vette először a bátorságot és visszalépett a sírgödör szélére. Utána a többiek is bátorságot vettek és oda settenkedtek. A magukkal hozott gyertyát meggyújtva láthatták, a feltámadottnak hitt ember valóban azonos Gy. Pesta bátyóval. Egy rövid ideig remegtek még ugyan, de azután kihúzták az öreget, aki majdnem halottat csinált belőlük, annyira megijesztette őket.

Miután kihúzták az öreget, elmondatták véle miképpen került a kiásott sírba. Ezután jót derültek az elmondottakon, nekiláttak a kis koporsó helyének kiásásához, amelyet a már megásott sír egyik sarkában szándékoztak elhelyezni. Igyekezniük kellett, nehogy valaki tanúja legyen ennek az „istentelen” cselekedetnek, amely egyesek szerint a temetőben nyugvó többi halottra nézve, a teljes elkárhozást jelentette. Amint elvégezték feladatukat elindultak hazafelé. Az öreg úgy szintén hazafelé igyekezett, a közeli lakásuk felé. Nem azért sietett, mert Borcsa mamának szokatlan volt az éjszakai távolmaradása, hanem azért, mert nemcsak megszomjazott, de meg is éhezett az éjjel, lent a sírban.

Annak ellenére, hogy a sírból ébredt fel ezen a reggelen, mégsem számított feltámadónak. Azonban a faluban, ha valaki eltűnt, és váratlanul előkerült, azt mondták rá:

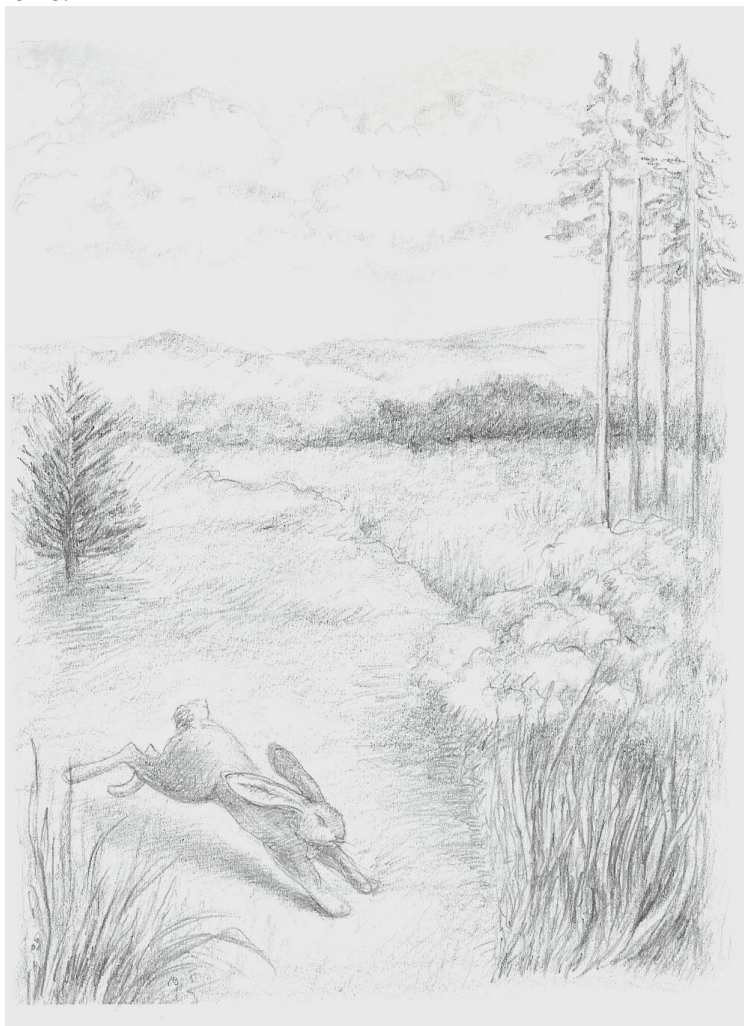
--Feltámadott, mint Gy. Pesta!

PESTA BÁTYÓ AZ ORVVADÁSZ.

Kétségtelen, azt nem lehetett elmondani, hogy a falu lakói ártatlanabbak a ma született báránynál. Mindenki előtt ismeretes a zugpálkafőzés, tiltott dohánytermesztés, feketevágás, a beszolgáltatás alól való kibúvás, bor eldugás a boradó elől. És még lehetne sorolni mindazokat a törvénszegéseket, amelyeket törvényellenesen olyan jó tenni. Az igaz, hogy ha mindent törvényesen tennének, még ennivalójuk sem maradna. Az államgépezet egyre növekvő étvágásával felfalna előlük mindent, és nem hagyna számukra mást egy kis hulladékon kívül.

A fentebb említett törvénsértéseken túl, az orvvadászás sem volt ismeretlen tevékenység a faluban. A falut határoló erdők erre jó lehetőséget biztosítottak. Itt bizony megtalálható a vaddisznó, őz, szarvas, fácán nyúl, de még a muflon is. Ha meg ilyen inycségek megtalálhatók, akkor miért ne tehetné változatosabbá étkezését néhanapján az egyszerű falusi ember, amikor még a közmondás is azt mondja: *Segíts magadon, az Isten is meg segít.* Az urak nemcsak néhanapján, hanem mindig ezt teszik, kiváltságos

jogaikkal élve.

Ha már egyszer a falu lakói űzik az orvvadászatot, akkor abból Pesta bátyó sem maradhat ki. Még a második világháború idején talált és dugott el egy elfürészelt, duplacsöví vadászpuskát, amelyet ha eldurrantott, a faluvezetők azt gondolták, hogy az imperialisták intéztek támadást a népi demokrácia ellen. Az egyik besúgó, a *Lánytónál* járva hallotta, amint egy ilyen dörrenés rázta meg az erdőt. Közeledett már az alkony, mikor ez a lövés eldőrdült. Az erdők madarainak éneke

csendesedett volna már akkor is, ha ez a dörrenés nem történik meg. Így azonban a szokásosnál korábban hagyták abba éneküket. Ezen a nyári estén a bíbor színű ég alja jelezte merrefelé bukott le előbb a Nap, az egi dombok mögött. A besűgő, miután a dörrenést meghallotta, ahogyan csak bírt futott a faluba, jelenteni a rendőrnek, hogy orvvadász garázdálkodik a szomolyai erdőben. A rendőr, miután kapta a fülest, a besűgőival együtt rohant az erdő irányába, a törvényszegő durrogtatót elfogni. A nyári éjszakán a Hold teljes fényével ragyogott, körötte a sok-sok csillaggal együtt. Olyan világos volt, hogy messze lehetett látni, még le az Alföld irányába is. Az üldözőknek kedvezett ez a világosság, nem úgy, mint a Felsőpart irányából, a falu felé menekülő orvvadásznak, akit már messziről látni lehetett, a hátán tömött hátizsákkal, kezében pedig egy karónyi tárggyal, amely a fegyvere lehetett. Az üldözött jól sejtve, hogy észrevették, rohant befelé a faluba, a házak takarásában keresve menedéket üldözői elől.

—*Állj! Állj, vagy lövök!*—halotta a kiabálást mögötte, amely csak arra volt jó, hogy még gyorsabban futott, mint eddig tette.

Így rohant hazafelé Pesta bátyó a nádfedeles házikója felé, ahol Borcsa mama már aggódva várta most és máskor is, amikor vadászni ment az erdőre. Persze, soha nem bánta, ha az öreg telt hátizsákkal jött haza, de nagyon féltette. Féltette az internálástól, amely tettenérés esetén az orvvadásznak nem volt elérhetetlen büntetés.

Mikor benyitott a kapun, már az üldözői majdnem a nyomában jártak. Ha nem látták is pontosan melyik portára nyitott be, ismerve eddigi tevékenységét, sejtették, hogy ez csak ő lehetett. Nem volt annyi ideje az üldözöttnek, hogy az orvvadászás bizonyítékait az eredeti helyére eldugni, ezért élete párjára, Borcsa mamára kiáltott:

—*Emeld fel a szoknyádat!* Miután felesége szó nélkül eleget tett kérésének, összecsuksa a puskát—amely így már nem volt hosszabb egy fél méternél—és a nagy rokolyás szoknya alá dugta, amelyet egy spárgával Borcsa mama derekára kötözött. A hátizsákban hazacipelt nyulat pedig, az unokája bölcsőjébe rejtette, a kislány alá, aki alig múlt két éves. Ezután gyorsan pipára gyújtott és olyan nyugalmasnak látszó pőfékelésbe kezdett, mint ki nem az imént, hanem még az elmúlt héten foglalta el helyét a búbos kemence padkáján. Egy-két percen belül dörömbölés hallatszott a kaputámasztó karóval betámasztott kapun. Borcsa mama nyitotta ki a kaput és angyalian ártatlan arccal, kérdezte:

—*Mi baj van tiszturak? Csak nem gyilkost üldöznek kendtek, hogy ennyire zörögnek?*

—*De bizony gyilkost üldözünk most! A vadak gyilkosát! És úgy láttuk ide szaladt be az előbb, a hátán hátizsákkal, kezében pedig puskát szorongatott!*—jelentette ki egyikük, aki pisztollyal kezében hadonászott a

sötétben és kérdezett:

—*Nem látta ki volt, azaz egyén?* Mert nagyon hasonlított a maga párjához, és tudjuk róla, hogy képes ilyesféle orvvadászatra.

—*Ott ül az a búbos kemence padkáján és azzal a bűdös bagós pipájával, és pőfékel. Lustább az annál, hogy az erdőt járja.* —védte élete párját a riadt asszony, aki teljes erejéből igyekezett titkolni félelmét, nehogy a rendőrök gyanút fogjanak.

Amíg ezt mondta, a lépéseit apróbbra szabta, hiszen a lába között úgy hinbálódzott ide-oda az összehajtott vadászpuska, mint a harangban az ütő: Vagy a pásztorkutyák lába előtt, az odakötözött fa rudacska, amely a vadak után való futásában akadályozza őket. De a nagy, rokolyás bő szoknya mindent eltakart. Ráncai sűrűségében még sok mást is elfért volna. A vadorzó üldözői mégis gyanút fogtak, hiszen túlságosan sok tiltott dologgal foglalkozott már életében Pesta bátyó elvtárs. Tudtak ők egyéb más cselekedeteiről is.

—*Gyerünk csak be hozzá!* —mondta a másik rendőr és indultak be az alacsony házikóba.

Az öreg valóban ott pőfékelt a búbos kemence padkáján, olyan nyugalomban, mintha a reggeli ébredése óta, onnan még el sem mozdult volna. Eregetett olyan füstfelhőket, amelyre csak valami nyers dohánnyal, vagy nedves falevéllal megtömött pipa képes.

—*No öreg, hová dugta el a puskát, meg a vadat, amit az előbb lőtt?* —szegezte neki kérdését az alacsonyabb rendőr anélkül, hogy köszönt volna a szobába lépés alkalmából. Az öreg először olyan nagyokat nyelt, mint a tehene szokott, amikor a kukoricásban leharapott csövet, egyben próbálja lenyelni, majd így szólt:

—*Puskát? Nem volt nekem olyan soha. Nem merném én azt elsűtni sem. Félek én attól úgy, mint a macskám a fürdővíztől.*

—*Majd meglátjuk igazat mond-e. De, ha nem mond igazat, annyi szent, hogy hűvösre tesszük a hatóság félrevezetéséért.* —mondta a magasabb rendőr, aki olyan tagbaszakadt testtel bírt, mint amilyenel valaha Toldi Miklóst a Teremtő megáldottak. Intett a társának, akivel kiléptek a házból. Az udvaron, vagy kertben vélték megtalálni a keresett tárgyakat, ezért nagy gonddal, aprólékosan néztek meg mindent. Az előző napon történt vetemények kapálása gyanúsnak tűnt. Ezért egy vasdarabbal szurkálgatták a kert területét végig, a kert végében folydogáló Kánya patakig. A sötétben egy zseblámpával világítottak, de fénye az elem közeli kimerüléséről árulkodott. A kert eredménytelen átkutatása után, az udvari, üres ólak következtek. Úgy, mint a tehénistálló, malac ól, tyúkol, liba ól tüzetes átvizsgálása. Azt mondani sem kell, hogy ezekben az ólakban a pókhálók sokasága fogadta a rendőrtiszt urakat. Rövidesen úgy néztek ki, mint nem oly régen a szabadkéményből lepottyanó fináncok. A

különbség csak annyi volt, azok a koromtól voltak felismerhetetlenek, míg a rendőrök a pókhálóval voltak úgy betekerözve, mint a bebábozódott selyemhernyó gubója.

Nem találtak sehol semmit, ami fölöttébb bosszantotta őket és kezdték türelmüket elveszíteni. Különösen pedig akkor, amikor a lakás padlásán sem találtak semmit. Ezután a lakásba mentek ismét, de a szegényes bútorzat átvizsgálásával hamarjában végeztek. Ekkor egyikük—az alacsonyabb—gondolt egy nagyot és a bölcsőhöz lépett, amelyben a kislány unoka még mindig nem aludt el. Elővett zsebéből egy szem cukorkát és dühös arcát mosolygósra varázsolvá, ekképpen szólt a bölcsőben fekvő kislányhoz:

—*Nézzed csak mit hozott a bácsi a babucinak, ha jó kislány lesz a babuci!*—és a kezében tartott cukorkát az igen nyájas szavak kíséretében a baba kinyúló kezébe tette. A ház gazdájának felállt a szőr a hátán e nyájas szavakra. Nem azért mintha ő rosszabb nagyapa lenne a többi nagyapánál. Neki is jól esett, ha valaki méltatta unokája szépségét és okosságát, ami közel állt a valósághoz. Az okossága pedig különösen említésre méltó, és persze igen jó megfigyelő, ami hamarosan kiderül. Az őszinteség pedig a legfőbb erényük a pici gyerekeknek. Hiszen az ilyen kicsikből az őszinteséget a felnőttek még nem tudták kiölni, kinevelni. Ez majd csak a későbbiek folyamán fog nekik sikerülni, az okos nevelésük hatására. És amíg a felnőttek nevelésének hatása nem érvényesül, addig őszinték maradnak.

A gyerek boldogan szopogatta a kapott cukorkát és máris mosolygott az egyenruhás bácsikákra, akiktől eddig félt, hiszen ezt hihette:

—*Ezek a bácsik rossz emberek.* És lám, a rendőr bácsi elővette a második szem cukorkát is a zsebéből, majd lehajolt a hozzá, és az előbbinél még szélesebbre nyitott, mosolygós szájával gügyögte az őszinte babuci felé:

—*Kell e még egy cukorka?*

Ez a kérdés úgy, ahogy megfogalmazódott, rossz volt. Melyik gyerek az, amelyiknek az egy szem cukorka után, nem kellene még egy másik? Esetleg több is? Ilyen gyerekről nem tesz említést eddig még egyetlen krónika sem.

—*Teccék anni még. Sejetem a cukorkát!*—selypítette e szavakat a babuci a mosolygós rendőr bácsinak, és gyorsan nyújtotta a kis kezecskéjét, nehogy más kapja helyette. A rendőr bácsi nem azért intézte előbbi kérdését a babucihoz, mert nem volt tisztában, azzal hogy ez a picinyke emberpalánta szereti, vagy sem az édes cukorkát. Azért, hogy a cukorkáért megfelelő információt kapjon cserébe. Ezért, miután a gyerek mondta; *szereti*, elmondta a babucinak, mit szeretne a cukorkáért cserébe kapni:

—Ezt a cukorkát is megkapod, ha megmondod nekem, hová tette nagypapi a puskáját! Az újabb cukorka ígérete az eddiginél még szélesebb mosolyt varázsolt a babuci arcára, ezért boldogan selypítette ismét válaszát a rendőr bácsinak:

—Odatette Namami lába közé, a soknya ajá!

A rendőrök egymásra néztek értetlenül, mert nem tudhatták nem e valami szerelmi jelenetet figyelt meg a pici gyerek, és erre a gondolatra elvigyorodtak, majd tovább kérdeztek:

—Hát a nyulacskát, amit a puskával lőtt, hová tette?

—Ide a bölcsőbe!

A rendőrök erre aztán már nemcsak vigyorogtak, hanem egyenesen hahotáztak, és az alacsonyabb rendőr nevetve szólt társához:

—Hát, hallod ez a gyerek jó megfigyelő! Mert amit ott a szoknya alatt szoktak löni, nyulacskát, azt bizony a bölcsőbe szokták tenni idővel!

Ebben ők ketten teljesen egyetértettek, és a gyerekeknek az ígért cukorkát átnyújtva, nagy hahotázás mellett távoztak Pesta bátyó portájáról. Az öregnek egy nagy kő esett le a szívéről, mert a bajtól az őszinte unokája megmentette. A távozó rendőrök után még utána kiáltotta a szokásos kívánságát:

—A Rossz törjön ki benneteket! Majd a kapuját betámasztva, a bölcsőből elővett nyulat megnyúzta. Ezután nem sokára, Borcsa mama vas lábasában sercegett a kellemes illatú vadhús, ami után a rendőrök is megnyalták volna a szájukat, ha kapnak. Ők ebből már hálaistennek nem kaptak. Pesta bátyó, miután belakott a vadhúsból, elmosolyodott, megpödörte bajuszát, megcsókolta unokáját, és az a szokásos mosoly jelent meg arcán, ami azt jelentette:

—Ismét átvertelek benneteket cudar fajzatjai!

ISTEN ÁLDJON MEG ÉDES FIAIM.

Gyuri spion, a szokásos zabálását követően, a hirtelen jött éjjeli hascsikarás miatt, az udvari árnyékszéket közelítette meg, a szokásosnál sebesebben.

Általában a potya ételek-italok mértéktelen fogyasztása után következett be nála ez a gyors igénye, az udvari illemhely mielőbbi látogatására. Ha mértékkel fogyasztaná az ételeket-italokat, valószínű nem lenne ennyire sürgős. Ilyen zimankós téli éjszakának közepén, nem kellene futnia a jeges, havas udvarán, az udvar végébe felállított árnyékszék felé. Ehelyett aludhatna békésen a melegágyában, és nem az árnyékszéken kellene trónolnia ebben a dermesztően cudar hidegben azért, hogy

görcseitől mielőbb megszabaduljon. Igen ám, de a falu lakói elhalmozzák őt ezekkel a potya földi jókkal, csak pusztán azért, hogy ne jelentgesse őket törvénytelen dolgaikért. Ha pedig csak úgy jön valami, azt még akkor is meg kell enni-inni, ha ilyen következményekkel jár, mint ez a ma éjszakai futás, az udvar legtávolabbi sarkában megbúvó árnyékszék felé.

A Hold tejes fényével ragyogta be falut. Ám annál inkább hideg volt. Lábai alatt nyikorgott a csonttá fagyott hó. De az udvari illemhelyet ennek ellenére el kellett érnie, már csak azért is, mert ez idő tájt az ilyen dolgaikat, nem végezheték el a lakásba- faluhelyen, mivel csak az udvaron volt ilyen könnyítő helység építve. Amikor a WC ülődeszkáján ülve kínjai megszűntek, távolabbról a jól ismerős pálinkafőző üst kongását hallhatta. Miután felöltözött, a hang irányába settenkedett, és szaglászni kezdett. Ilyenkor, az amúgy sem szűk orrlukai még jobban kitágultak, érezve az üstből kiöntött forró cefre illatát, ami semmi mással össze nem téveszthető. Nagyon halkán, szinte észrevehetetlenül osont a cefre illatok, és az üst kongásának irányába. Ezek a jelzések egyértelműen Pesta bátyó házáig vezettek, aki vélhetően gyakrabban kóstolgatta a főzés közben rézsóból kicsordogáló pálinkát, és emiatt volt elővigyázatlan. Minden veszélyérzete megszűnt, ami máskor éberségre intette. Nem törődve ennek következményeivel, dúdolgatott, mintha a pálinkafőzésre már iparendélye lenne.

A besúgó—mert ő settenkedett az éjszakában—teljes bizonyossággal meggyőződhetett a törvénszegő kilétéről. De nem ment közelebb, hanem kellő távolságból figyelte Pesta bátyó elvtársat, aki már a pálinkafőzés eszközeinek elrejtésével foglalatoskodott. Miután meggyőződött arról, hogy a pálinkafőzés eszközeit hová dugta, elégedetten dörzsölte össze kezeit és hazaindult, hogy a hascsikarás miatt abba maradt éjszakai pihenését ott folytassa, ahol azt abbahagyta.

Az öreg, az éjszakai sikeres pálinkafőzés jóleső érzésével dült az ágyba. Már a téli Nap sugarai aranyozták be házának zsűpfedelét, amikor ébredt. A zsuppal fedett tető alsó részéről lecsüngő jégcsapok csepegni kezdtek, az erősödő napsugarak hatására. Ez rövid téli nap olyan gyorsan elszalad, mint a macska a kamrából ellopott kolbásszal. Télen így van ez még az alföldi falvakban is, ha pedig a falu két hegy közé van ékelődve, még inkább így van. Még a delet sem harangozta a harangozó, amikor a Jancsi finánc és a Karcsi finánc—a régi ismerősei—zörgettek kapuján, halaszthatatlan bebocsátást követelve.

—*Ki lehet már ez megint, aki ennyire veri a kaput?* —morfondírozott magában és morcosan kiáltott ki a kapu túloldalán bejönni akarónak:

—*Jó, hogy szét nem vered azt a kaput!*

—*Ha nem enged be, még azt is megteesszük!* —szólt vissza Jancsi finánc olyan fölényesen, amiből rögtön tudhatta: *a törvény képviselői*

állnak a kapuja másik oldalán. De hát ismerték ők már egymás hangját eléggé. Az elmúlt évek során erre a megismerésre sok lehetőségük kínálkozott.

Amikor ez tudatába hatolt, sem ijedt meg, hiszen a pálinkafőzőt jól elrejtette az éjszaka folyamán. Más bünt meg egyelőre nem követett el. Legalábbis ez volt a legutolsó törvényszegése, aminek pedig nyomait kellőképpen eltüntette. Amikor beengedte a fináncokat, azok köszönés helyett, máris kérdeztek:

—*Hová tette a pálinkafőzőt?*—kérdezte Karcsi finánc olyan magabiztosan, hogy Pesta bátyó elvtárs jobban tette volna, ha egyből a kukoricaszár csomóhoz vezeti őket. De nem ezt tette. Ehelyett angyalian ártatlan arccal kérdezett:

—*Milyen pálinkafőzőről beszélnek az urak?*

—*Arról, amelyiket az éjjel dugott el!*

—*Én? Hogy az éjjel...én...ilyesmit...dugtam volna el? Ez teljességgel lehetetlen!* —válaszolta dadogva. Látszott rajta a megszeppenés, amiből bárki tudott volna következtetni arra; *ő most egy nagyot füllentett.* A fináncok erre már semmit sem válaszoltak, hanem a Jancsi finánc, a kezében tartott vaspálcájával, egyenesen az udvar végében álló szárkupac felé tartott. Amikor mellé állt, kétszer-háromszor bökött pálcájával a kukorica szárcsomó közepébe, amiből érces hangok hallatszottak. Ahogyan a fináncok arcán megjelent a mosoly, úgy savanyodott el a ház urának máskor derűre álló ábrázata. Ezzel azonban a fináncok nemigen törődtek, hanem már a szárkupacot dobálták széjjel. Ennek közepében zsákokkal letakarva, ott diszelgett a rézüst, a rézből készült kígyócsó a hűtésre használt hordóban, és még néhány tartozék, amire a pálinkafőzésnél feltétlenül szüksége van a törvényszegő egyénnek.

A Karcsi finánc a spirál alakú rézcsövet kiszaggatta a hűtővizes hordóból, és a közeli favágó tőkéhez vitte. Itt azután az öreg baltájával 40-50 cm-s darabokra aprította, majd a kertben széjjeldobálta.

—*No, öreg! Ezután főzze a pálinkáját, ha tudja!* —mondta, mire a Jancsi finánc kárörvendő nevetésbe kezdett. A házigazda mélyen lesújtva és megalázva érezte magát, hiszen tönkretették a készülékét, és még pénzbüntetésre is számíthat. Ezzel már a fináncok nem sokat törődtek. Miután a jegyzőkönyvet elkészítették, rácsapták a nagykapuját és távoztak. A pórúljárt törvénysértő pillanatnyi megdöbbenésében még a szokásos köszönését is késve küldte a távozó fináncok után:

—*A Rossz törje ki a nyakatokat, amerre jártok!* —és köpött egyet az árok szélére.

A fináncok nagyon tévedtek, ha úgy gondolták, hogy ez az ember soha ki nem gyógyuló búskomorságba esik, a pálinkafőzőjének megsemmisítése miatt. Egy órányi ideig búslakodott ugyan, de ennyi idő

elteltével már hatott a bánat ellen megivott egyliternyi bor. Pálinkát nem ihatott, mert mind elvitték az előbb elégedetten távozó fináncok. Azonban a bor sem rosszabb büfelejtő a pálinkánál. Példa erre az, hogy a távozások után rövid idővel már dalt dúdolt, és gondolataiban az új pálinkafőzőjének megépítésével foglalkozott.

Délidő után egy órára már összeszedte a kertben széjjeldobált rézcső darabokat, és egy rongyba becsavarva, a vékás hátyijába tette. Miután a hátára kötözte az igen becses terhét, nekivágott a Gyűrtető meredek emelkedőjén kanyargó gyalogútnak, amely Bogács község felé vezetett. Bárki kérdezhetné, miért ment Bogácsra.

Erre a kérdésre az lehetne válasz; *a faluban nincsen olyan mester, aki ezeket a széjjelvagdalt csöveket összeforrasztaná.* Azonban az is megállná a helyét, ha valaki azt mondaná; így a biztonságosabb. Egy ilyen kis faluban jobban terjednek a hírek, mint száraz nyarakon az erdőtűz. Azt pedig el kell hinnünk; *gyorsan terjed.*

A délutáni bágyadt, téli napsugár pásztázta a hátára kötözött hátyiját, amint lihegve a meredek emelkedőn, igyekezett nem nehéz terhével a szomszédos falu irányába. Az alig három kilométernyi távolságot megtéve, kettő órákor, már a mester műhelyében elkezdődött a széjjelvagdalt csövek összeforrasztása. Másfél óra múltán a pálinkafőző cső már úgy nézett ki, mint ahogyan eredeti állapotában kinézett. Az öreg befogta egyik végét, majd a másik végébe belefűjve ellenőrizte, nem e szellőzik valahol, neme lyukas. Ezeken a lyukakon a még gőzalakban lévő pálinka elillanna. Annak pedig minden cseppjéért kár lenne. Hálaistennek, nem szelelt sehol, amikor a vízzel telt hordóba beletéve ismét belefűjt. Ekkor a mestert kifizette, és miután terhét a hátára felkötözte, vékás hátyijával a hátán, elindult visszafelé Szomolyára azon az úton, amelyen Bogácsra érkezett alig másfél órája.

Bizony a Nap már lebukott Nagyvölgy tető mögött, amikor a Gyűrtető meredek lejtőjén ereszkedett be a faluba. A vörös színű Ég alja a közelgő, kemény éjszakai hideget jelezte. A nappal megpuhult hó ismét keményedni kezdett. Az öreg talpa alatt úgy ropogott, mintha valaki ablaküveget rakott volna a lába alá. De nem járt most ezen az úton senki más rajta kívül, így nem is rakott oda üveget senki, csak pusztán azért, hogy az ő talpa alatt ropogjon valami.

Élete párja már nyugtalanul várta a zsúpfedeles házikójukba. Aggódott érte, neme esik baja ezen a hideg téli napon, az erdőn keresztül egyedül haladva:

—*Majd meglátod egyszer ez lesz a veszted. Azért a bűdös pálinkáért kell neked ebben a kemény hidegben az erdőn keresztül, egyedül Bogácsra menned! De nem nyughatsz. Magadnak keresed a bajt, de egyszer meg is találod, az lesz a vége.* —korholta Borcsa mama, de ő ezzel már nem sokat

törődött. Amikor megvacsorázott, összeállította a pálinkafőző berendezését. Az üstbe cefrét pakolt, a hűtővizet hordóba vizet öntött, majd alá gyújtott az üstnek, amelyben egy óra elteltével már ismét fortyogott a cefre. A következő félóra multán pedig a rézcső végén megjelent a gőzölgő párlat, ami még újabb főzésre került a későbbiekben. Rágyújtott pipájára és olyan elégedetten pőfékelt, mintha a fináncok nem jártak volna nála ezen a napon, de még máskor sem.

Nyugodt volt. Tudta, a fináncok nem zavargatják egy ideig abban a tudatban, hogy egy darabig nem lesz mivel főznie az ötven foknál erősebb pálinkáját. Legalább két hétig nyugodt lehetett, hiszen ki gondolta volna még ekkor, hogy még aznap rendbe hozatja pálinkafőzőjét.

Nem gondolt erre még Gyuri spion sem, ezért került a házáat, másfelé kutakodva. Miután eltelt két hét, a fináncok, és a besúgók már az ő háza környékén is szaglászgattak. Egyik nap aztán a Jancsi finánc és a Karcsi finánc barátságos hangulatban nyitottak be az öreg portájára. És ő, most nem tett ebben a pillanatban semmi olyan törvényszegést, ami a fináncok érdeklődését felkeltené.

—*Adjon Isten öreg! Hiányzik-e a pálinkafőzője?*—érdeklődött a Jancsi finánc, és hangjában nem lehetett érezni semmi olyat, amiből az öreg azt érezte volna, hogy gúnyolódik vele.

—*Nem hiányzik nekem! Már aznap sem hiányzott, nem még most!* — válaszolta és ebben nem volt semmiféle hazugság.

A Karcsi finánc mintha egy kis részvétet érzett volna a korábbi cselekedeteik miatt, elővett a táskájából—a máshol elkobzott pálinkából—egy üveggel és az öreg felé nyújtotta:

—*Igyon belőle! Kóstolja meg, erősebbet főz e más, mint kend.*

Pesta bátyó nem tudta mire vélni a fináncok kínálgatását, de ő még nem utasított vissza semmilyen kínálgatást, így ezt sem. Miután kétszer is nagyot nyelt az üvegből, visszanyújtotta az üveget. Karcsi finánc azonban legnagyobb meglepetésére így szólt:

—*Tegye el öreg! Magának adjuk! Hogy ezt miért adták, nem lehessen tudni. Az elmúlt évek során elkobzott sok pálinkából akartak-e visszaadni valamennyit, vagy talán, mert Karácsony közeledett?* Mindenképpen valami szimpátiát éreztek iránta, mert nem kutakodtak úgy, mint máskor. Jancsi finánc benézett ugyan az istállóba és, ha akarta, látnia kellett a pálinkafőzőből néhány árulkodó darabot, azonban úgy tett, mintha nem látná. Pesta bátyó, amint látta, a fináncok nem kutakodnak, még jobban meghúzta az ajándékba kapott pálinkás üveget, amitől jobb kedvre derült.

—*Mért adták nekem a tiszturak ezt a pálinkát?*

—*Azért, hogy legyen mit innia!*

A valóság azonban teljesen más volt. Rájöttek, nagyon sok

ravaszságot tanultak ők ettől az embertől. Bizony a finánc iskolában nem lehet ennyit tanulni. Ott meglehet tanulni, a talált szeszt miképpen kell megmérni. *Hogy hol van a szesz elrejtve? Azt bizony nem!* Azt csak a bátyóhoz hasonló emberektől lehet megtanulni. Meg aztán, ha nem lennének ilyen emberek, őrájuk sem lenne szükség. Vadászni csak úgy lehet, ha van vad. Az okos vadász tiszteli a vadat. Nem öli ki teljesen, ha még a későbbiekben is akar vadászgatni.

Az igaz, sokszor gondolták azt, hogy a törvénykönyv paragrafusait Pesta bátyó elvtárs már régen kimerítette. Valószínűnek tartották; *a törvénykönyvet egyenesen neki írták*. Pedig ami abban le van írva, még nem elég az öreg fékentartásához. Az ő ravaszsága messze felül van a könyvekben leírt tudományokon. Ki tudná őket megtanítani olyan cselekedetre, miképpen kell a lepecsételt hordóból a bort kiszívni. Hová kell dugni a vágott dohányt úgy, hogy az a szemük előtt van, mégsem lehet látni? Lehet hogy, a rendkívüli ravaszsága miatt kezdtek felnézni rá, arra ki semmilyen *okosító iskolát* nem végzett, mégis sokszor túljárt az eszükön. Így morfondírozott a két finánc még egy ideig, aztán elköszöntek, amit máskor nem tettek:

—*Viszontlátásra öreg! Úgy kell mindent csinálni, hogy baj ne legyen belőle!* —mondták elköszönésképpen.

Pesta bátyó értetlenül nézett a két, barátságosan távozó finánc után, de még idejében eszébe jutott a köszönésüket viszonzni:

—*Isten áldjon meg édes fiaim! Isten áldjon meg, amerre csak jártok!* —mondta még egyszer, és értetlenül csóváltatta a fejét, sehogyan sem értve, mitől lettek ezek a fináncok most ilyen barátságosak.

ÉJFÉLT ÜTÖTT MÁR AZ ÓRA...

Az öreg S Imre bácsira nagydolgot bízott a falu lakossága. Éjjeliőrnek választották meg már vagy néhány év óta. Az ő dolga volt éjszakák idején vigyázni a falu nyugalmára, hogy a nappaloként a határban dolgozó embereknek, a napi fárasztó munka után, békés legyen a pihenése.

Bizony, a nád és zsúpfedeles házakkal tele faluban, könnyen előfordulhatott tüzeset még akkor is, ha csak a házakat mondjuk tűzveszélyesnek. Már pedig ennél sokkal több minden gyulladhatott ki. Főleg a forró nyári éjszakákon. A portákhoz tartozó szérűkön szalmakazlak, szénakazlak, és más nagyon gyúlékony anyagok csomói sorakoztak, növelve a tűzveszélyt.

Ezek után meglehet érteni, hogy nem akárki felelt meg ennek a felelősségteljes beosztásnak. Az öreg becsületesen végezte a falu által

rábízott, nem könnyű feladatot. Sokszor kiballagott a Felső partra, és így, a magasabb helyről többet látott, a lába előtt hosszan elnyúló faluból. De éjnek idején felment ő a temető dombra is és onnan figyelte, a falu házai között nem világít e valahol a vörös kakas mindent elpusztító lángja. És persze ügyelt arra, a tolvajok ne garázdálkodjanak a faluban.

—Éjfél ütött már az óra! Térjetek már nyugovóra!—hallatszott éneklő hangja a falu utcáin, amerre elhaladt. Még a kutyák sem ugatták meg. Talán ők is jobban mertek szunyókálni, ha időnként hallották hangját. Aki pedig rosszul aludt a falu lakói közül, ilyenkor megnyugvással vette tudomásul; *van, aki az álmára ügyel, ha mégiscsak eltudna aludni.* Majd próbálta folytatni az álmát ott, ahol az imént abbahagyta. Az öregnek mindig a szájában füstölgött a hosszúszárú pipája. E nélkül talán még az éjjeliőrség is fáradalmasabb, és minden bizonynyal hosszabb lett volna. Aki virraszt, annak még nyáron is hosszúnak tűnik az éjszaka. Ősszel, télen pedig különösen hosszú.

Egyik kezében fokosával méregette a falu időjárástól függően poros, vagy sáros utcáit. Úgy dobálta maga előtt az éles fokosát, mint a szolgabírók a sétatálcáikat. A másik kezében pedig, a petróleummal táplált viharlámpáját himbálta, amely a fehérre meszelt házak falára, az imbolygó alakját mindig másképpen varázsolta fel. A lámpaüvegén áthatoló fény pedig, lába előtt a gidres-gödrös utcákat világította meg. Erre a világitásra még holdvilágos éjszakákon is szükség volt. Amikor a hangját nem hallották, akkor a lámpája fényét látva mondták:

—*Most ment el házunk előtt az öreg Imre bácsi! És amikor ezt a ház többi lakói meghallották, megnyugodhattak; van, aki vigyázza álmukat.*

Már erősen ősze hajlott az idő. A portákon már nemcsak szalma és szénakazlak, hanem kukoricaszár csomók kupacai sorakoztak, amit szintén az állatok etetésére szolgált a télen. A fák sárgult levelei már mind lehulltak a földre. Ott, a csípős őszi szél, hol ide, hol oda fújta, majd egy félreeső, szél védett helyen ott felejtette. Aki csak tehette fedél alá húzódott éjszakára. Nem elég, hogy a csípős szél kavargatta a sárgult faleveleket, már az őszi, ködös eső kezdett el szemetelni. Először csak finom, apró ködös permettel vont a tájat. Majd egyre jobban, egyre nagyobb cseppekben hullt alá a sötét égből, amelyen már egyetlen parányi csillag sem világított, az esőfelhők takarása miatt.

Amikor bővebben adta az Ég áldását, ért lámpásával a temetőhöz, a falu megbízható éjjeliőre. A viharlámpa fénye kísértetiesen csillogott a vizes kereszteken. Úgy, mintha a rég elhunyt testek szellemei, ezt az esős időt és éjszakát akarnák kihasználni arra, hogy a faluban békésen alvó utódaikhoz visszalátogassanak. Nem félt ő a halottak szellemétől soha, így most sem. Ezért egy határozott lépéssel lépett be az eső elől temetőbe, és

vette célba azt a hosszú fészert —a temető bejáratánál lévő sötét sarokban—, amelyet a *Szent Mihály lova* részére építettek valaha. A faluban így nevezték azt az erős, vaskos, fából készült saroglyát, amelyen az elhunytakat vitték a temető szélétől a kiásott sírig, az utolsó útjukon.

Amikor helyét elfoglalta a saroglyán, még a viharlámpáját is eloltotta, ne égjen hiába. Hiszen arra csak akkor van szükség, amikor ballag az utcákon. Meg aztán a petróleum sosem volt egy olcsó dolog, ezért ha tehetette, spórolt vele. A hátát neki támasztotta a kőfalnak, és pipájára gyújtott. Mit tehetett volna mást, ezen kívül? A halottakkal nem beszélgethetett! Azok nem válaszolnak senkinek, bárki kérdezne tőlük egyet mást. Még akkor sem, ha valaki azt kérdezné:—*Hogy telik az időtök?* Ők bizony nem méltatják válasza sem a kérdezőt.

A pipáján egyet-egyet szíva, figyelt a temető domb irányába. Amikor szívott egyet rajta, az úgy felparázslott a sötétben, hogy bármelyik halott, ha látná, azt gondolná, ott van a tisztító tűz, a bűnös lelkek megtisztítására. Szívta pipáját és várta az eső csendesedését, de az nem akart alább hagyni. Az őszi eső már csak ilyen. Amikor elkezd esni, nem akarja egykönnyen abbahagyni. Elmélázva figyelt a temető domb teteje felé, amikor Bogács irányából először halk, majd erősödő hangokat halott. Ekkor az első dolga volt, pipájára a kupakot rákattintani. Annak parazsa, ne árulkodjon az ő ottlétéről. Nem félt a halottaktól, így nem gondolt egyikük feltámadására sem. A tolvajokra gondolt leginkább:

—*Csak nem azok jönnek Bogács felől?* —morfondírozott magában, és a maga mellett lévő fokosát kezébe vette, mindenre elkészülve erősebben markolászta. A sötétben csak annyit tudott érzékelni, hogy a közeledő csoport—több ember hangját hallotta—megáll a nagy kereszt környékén, és valamiről magyarázkodnak egymásnak. Ő azonban a távolság miatt, nem értette meg szavukat.

Azt már előre elárulhatjuk, az éjjeliőr aggodalma teljesen feleslegesnek bizonyult. Ugyanis a közeledő csoport, nem rablásra készülődött. Bogácsról érkeztek ők, akik nem voltak mások, mint a szomolyai cigányzenekar tagjai. A szomszédos faluban, egy lagzában zenéltek, és annak befejeztével indultak el hazafelé az erdőn keresztül. Szomolyának még ekkortájt, híres cigányzenekara volt. Ezért nemcsak a faluban ismerték őket, hanem még a szomszéd falvakban is. Mindenfelé jártak zenélni táncmulatságokba, lagzikba, oda, ahol vigadni akartak az emberek.

Amikor esni kezdett az eső, döntöttek úgy, a rövidebb úton—a temetőn keresztül—közelítik meg a falut, így talán nem áznak el annyira. Egy nem rég hantolt sír mellett álltak meg egy rövid időre és ott bölcselkedtek:

—*Jó ember volt az öreg János bátyó!*—jelentette ki az első zenész,

mire a második is szólni kezdett:

—*Nem bántott ez senkit!*—mutatott rá a sirra úgy, mintha a mutogatását társai a sötétben láthatnák.

Majd a harmadik zenész kezdett el szólni:

—*Csak egy kicsit fősvény volt!*

—*Nem is annyira fősvény, mint inkább kapzsi! Hogy a Devla enné meg a máját, meg a szívit!* —jelentette ki a negyedik. Ezután az ötödik kezdett el szólni:

—*Ennek aztán könyöröghetél, hogy adjon még egy pár forintot, mégsem adott. A lánya lagzijában pedig, annyit huzigáltam a vonót a hegedűmön, hogy már füstölni kezdett. A vén piszok mégsem sem nézte semmibe az erőlködésemet és nem adott egy árva fityinggel sem többet, az előre kialkudott pénznél!*

—*Hát, ami igaz, az igaz! Nagy fősvény volt az öreg, de nem hiszem, hogy a gyerekei a feje alá tették a fősvényiségében összekuporgatott pénzét, amikor eltemették.* —szólt újra az első.

—*Nem bánták már azok sem, amikor kinyuvadt. Így aztán hozzájuthattak az örökségükhöz! Meg aztán nem koplaltatja őket úgy tovább, mint az öreg Jóska bátyó az inasát koplaltatja*—jelentette ki a második.

—*Az ilyen embernek a pokol mélységes fenekén a helye, nem a rendes emberek között a temetőben.* —mondta a harmadik, mire a negyedik ismét hallatta hangját:

—*Rakni kellene rá több földet, nehogy feltámadjon, mert a fősvényiség betegségét terjesztené el a faluban.*

Az eső még jobban hozzá fogott aláhullni az Égből, ezért az ötödik így szólt társaihoz:

—*Nem érzitek, hogy mennyire esik?*

Igyekezzünk valami fedél alá, mert e miatt a vén gazember miatt, úgy elázunk, mint az Angolaj legelőjén az ürge, amikor kiöntik! Valóban, most aztán annyira esni kezdett, hogy a nagy bögő deszkája úgy kopogott, mint nyári jeges eső kopog, némely cseréppel fedett ház tetején.

Megszaporázták lépteiket a sáros lábbelijükkel, amelyek olyan cuppogó hangot adtak a feneketlen, agyagos sárban, mint egy szerelmes asszony csókjai. Csak annál ez a sárdagasztás jóval kellemetlenebbnek tűnt, mert ezután csak a lábbeli keserves takarítása következhetett, és nem az, ami a szép asszonyok szerelmes csókja után. Igyekeztek elérni azt a fészert, amelynek sötét sarkában Imre bácsi semmi jelét sem adta annak, hogy itt húzódott meg, az egyre szaporábban hulló őszi eső elől.

Korom sötét volt! Ellehetett mondani, olyan, amit már késsel lehetne vágni, ha erre valamelyiküknek kedve szottyanna. Amikor végre kilihegték magukat, a nagy rohanás után, aki az előbb elsőnek szólalt meg,

ismét hallatni kívánta hangját:

—*Milyen csend van itt! Nem úgy, mint az előbb még a lagziban volt. Bizonyos, hogy ottan még most is vigadnak. Nem úgy, mint itt a temetőben.*

—*Itt már nem sajog úgy a köszvénye egyiküknek sem, mint nekem!*
—szólt az ötödik.

—*De azért biztosan nem szeretnél egyikük helyében sem lenni, ott a föld alatt-ugye?*

—*Hát, inkább csak had sajogjon még egy ideig.* —válaszolta az előbbi remegő hangján és kissé bosszús lett társára, amiért ilyesmit mond neki.

Ezután a negyedik szólat meg:

—*Hát a halottak mivel töltik most az idejüket, lent a föld alatt?*

Erre a kérdésre még néhány másodpercig semmi választ nem kapott a kérdező.

Most érkezett el Imre bácsi ideje. Ott ült mozdulatlan és észrevétlenül a sötét sarokban, a Szent Mihály lován, pár méterrel arrébb a zenészekről.

Kinyitotta a réz címeres, kemény, bőrtáskáját és a táskába olyan mélyhangon szólt, mely úgy tűnt, mintha a sírból szólalna meg egy régen elkárhozott lélek, válaszolva az előbbi zenész talányos kérdésére:

—Ki aluszik, ki pipál!

Amikor ezt kijelentette, egy mozdulattal a pipája kupakját lebillentette a pipájáról, majd teljes erejéből belefújt. A pipa okádta magából a szikrákat úgy, mintha Lucifer csapott volna a pokol tűzébe a tüzes villájával.

A rémülettől megdöbbent zenészek elordították magukat:

—*Jaj! Jaj nekünk! Jaj anyám! Jaj apám! Mit vétettem, hogy kísértetet küldtél rám?* —kiabálta egyik is, másik is és rohantak eszeveszetten kifelé a temetőből, egymást lökdösve. Még az sem számított, hogy az eső jobban esett, mint eddig bármikor. A nagy rohanásban eldobálták hegedűjüket, a nagy bögös pedig átesett a bögőjén, majd talpára ugorva kiáltotta:

—*Várjatok meg! Ne hagyjatok itt!*

A többiek azonban nem vártak semmire, mentette mindenki a bőrét, ahogyan csak tudta. A rohanásukban meg sem állottak a községhezáig. Ott is csak azért, mert kifulladtak. Az első szólalt meg először most is:

—*Látjátok! Nem lett volna szabad János bátyót sértegetni! Nem most találták már azt ki:*

—*Halottról jót szabad csak mondani, vagy semmit! Most aztán holnap reggel keresgélhetjük a hegedűinket. Mert én most oda nem megyek vissza, ha soha többé nem lesz hegedűm, akkor sem!*

Erre a többiek sem vállalkoztak, ezért úgy, ahogy voltak, sárosan

ballagtak hazafelé a hangszereik nélkül. Sárosak voltak nagyon, mert a futásközben a lábuk alól kifröccsenő sár beterítette őket. Még a lagziban kapott kóstolókat is elpotyogtatták a menekülésük közben, az eddig cipelt szatyrokkal együtt.

Mindannyian fogadalmat tettek:—*a temetőn keresztül soha többé nem jönnek be a faluba*. Imre bácsi, miután jól kikacagta magát, és az eső pedig elállt, meggyújtotta ismét a viharlámpáját. Ennek fényénél az eldobált hegedűket összeszedte, és rárakta a Szent Mihály lovára, egymás mellé. Majd elindult ismét a falu sáros utcáin a dolgát végezni. Nem tellett bele tíz perc, amikor már a Felvég utcáin hallatszott éneklő figyelmeztetése, a faluban még javában alvó embereknek, mintha azok most erre odafigyelnének:

*Tűzre, vízre vigyázzatok,
Ne vesszen el a házatok!
Házaitok bezárjátok,
Mert elvész a vagyontok.*

*Hajnal felé jár az idő,
Közeledik az ébresztő!
Dolgozni kell, nem henyélni,
A melegágyat ott kell hagyni.*

*Bodri kutya te se ugass,
Már az idő nem alkalmas.
Lettél volna eddig éber,
Ugathatsz a jövő télen.*

*A legények gyorsan haza,
Vár rátok a **kasza, kapa**.
A leányok édes csókja,
Már maradjon a holnapra.*

ÚGY EGYE SÓGOR, MINTHA A MAGÁÉT ENNÉ.

Károly sógor fősvenységéről sok-sok pletyka terjedt el a faluban. Volt olyan, aki azt mondta róla, az orrának egyik szelelőlyuka mindig be van dugva. Ezt nem másért teszi, mint azért, mert így kevesebb levegővel beéri. Volt olyan, aki határozottan állította; *Károly sógor a levegőt rágja, mert abban talál olyan táplálékot, amiért nem kell fizetni.* Azért jár állandóan nyitott szájjal, mert azt reméli, a levegőben mindig repül olyan apró élőlény, amit rágás nélkül lenyelhet. Ezek az élőlények, legtöbbször legyek és szúnyogok képében repülgetnek, de ő ezt sem bánta. Ha úgy adódott, gondolkodás nélkül lenyelte valamennyit, ha éppen a pokol fenekére kíváncsiak, azaz, az ő gyomrába, az állandóan nyitott száján keresztül. Természetesen, télen a nyitott szájjal való járás-kelésnek nem sok értelme lenne, ezért, akkor, általában a száját becsukva járt-kelt a falu utcáin.

Éppenséggel telne neki nagyobb húsadagokra, de a kuporgató természete hősiesen ellenállt a nagyobb hús darabok csábításainak. Hiába nevelt ő az ólaiban mindenféle állatokat, azokat mindet elvitte a vásárba. Nem azért, mintha nem szívesen nyelne le a legyeknél nagyobb darab falatokat, de hát a nagyobb falatok lenyelésénél jobban szerette a pénzt, ezért mind eladta. Ezek után, az a pletyka sem állta meg a helyét, hogy ő nem szeretett olvasni, mert a pénzét többször megolvasta napjában. Az olvasás idejére mindig bezárkózott a tisztaszobába, és gondosan számolgatott. A pénzsámolás ünnepélyes perceiben támadt, az érzése; *érdemes élni ezen a sárgolyón, amelynek Föld a neve.* Amikor azonban, nem volt elégedett, a számolás eredményével, szájával olyan fintorokat vágott, mint a Bodri nevű kutyája, amikor a napi egyszeri étkezésekor, az adagját fukar gazdája eléje öntötte.

Persze, nagyon ritkán fordult elő, hogy igazán elégedett lett a számolás eredményével. Ilyenkor, az elégedettség jeleként, mosoly derült arcán. Ilyesmi, általában évenként szokott vele előfordulni, amikor váratlanul pénz állt a házhoz, vagy valami potya evés-ivás került kilátásba, lagzi, disznótori meghívás formájában.

Fukarságát sokan megfigyelték. Volt olyan, aki határozottan állította; Károly sógor még a szőlőszemet is kettévágja. Ezt azért teszi, hogy tovább élvezze annak finom zamatát, és ne fogyjon annyira. Volt olyan, aki megfigyelte a nyers szalonnával történő étkezéseit. Az ezt megfigyelő azt állította; Károly sógor nem úgy eszi kenyérrel a szalonnát, mint más földihalandó. Mások, minden egyes kenyérdarabkához egy kis szalonnadarabot vágna. Ő azonban bármennyi kenyérdarabot készít, csak

egyetlen pici szalonnát vág hozzá, amelyre egy vékony madzagot köt. Ezt aztán madzagostól nyeli le a kenyérdarabkával. Miután lenyelte a kenyeret, madzaggal visszahúzza a szalonnát, és az újabb kenyér darabkával ismét lenyeli. Így teszi ezt az utolsó falatig, amikor már madzag nélkül, végleg eltünteti a szalonna darabkát. Ekkor már nem sajnálja. Így, természetesen sok szalonnát spórol meg étkezései során. Az idők folyamán megspórolt szalonnát eladja, és a szépen gyarapodó pénze mellé teszi annak az árát. Ennek ellenére, ha a valakivel történő beszélgetés során, a pénz kerül szóba, mindig azt mondja:

—*Nincsen nekem pénzem! Látjátok, nadrágom is csak ez az agyonfoltozott van.* Ami igaz, az igaz. A nadrágján már annyi folt van, hogy nincsen az a szabó, aki meg tudná mondani, hogy a nadrág eredeti színe milyen volt hajdanán. Voltak olyanok, akik elhitték neki, hogy azért nincsen jó nadrágja, mert nincsen rá pénze. De akadtak olyanok, akik azt mondták; *igen is sok pénze van, mert az új nadrág ára szintén a pénzei számát gyarapítja.* Minden jel arra mutatott: az utóbbiaknak van igazuk.

Izidor sógora—ez a minden hájjal megkent, ravasz ember—az utóbbiak véleményét osztotta. Régóta törte már kobakját, hogy „szegény” sógorát miképpen laktatná meg valami jófajta szalonnával, amit nem kellene visszahuzigálnia, azért, hogy az újabb kenyérdarabkákat ismét lenyelhesse valami zsiradékkal. Amit egyszer lenyel, az ott maradhatna az örökösen éhes gyomrában. Szentéletű ember volt Károly sógor, és ezt legjobb, ha senki nem vitatja. A böjtöt rendszeresen megtartotta. Mindig jóval előbb kezdte, mint kellett, és természetesen a kelleténél tovább tartotta. Nem bánta azt sem, ha a gyalogolás közben csontjai úgy zörögtek, mint a száraz falevelek.

Most, Izidor sógor, egy merész csapdát állított sógorának. Ez idő táján még hitbuzgóbb emberek éltek a faluban. A hosszú téli estéken nem a kocsmába jártak, hanem hol az egyik, hol a másik háznál gyűltek össze. Teljes odaadással, áhitatosan tartották az **olvasóvégezést**. Pálinka és boros poharak helyett, a szentolvasó szemei peregtek a szentéletű emberek kezeiben, amely szemekhez egy-egy imádság elmondása tartozott. Reménykedve abban, hogy a túlvilágon ezért a tetteikért, nem marad el a jutalmazás. Ezt az olvasóvégezést mindig magánházaknál tartották. Így került sor a szentéletű Károly sógor házára. Izidor sógor ezt az estét már jóval előbb megtervezte. Míg bent a tisztaszobában ájtatosan végezték az olvasót, két ember—János koma és Béla nászuram—a konyha szabadkéményéből, Károly sógor kampóra akasztott egyik oldalszalonnáját leakasztotta, vagy három szál kolbásszal együtt. A kormos, sötét kéményben, nem tűnt fel azonnal ennek hiánya. Az igaz, mindeddig nem is vészelt el onnan soha, még egy parányi darabszalonna, meg aztán kolbász sem. Egy egész oldalszalonna pedig főleg nem.

Másnap Izidor sógor, ekképpen szólt Károly sógorához:

—*Kedves sógor! Holnap este az én pincémbe tartunk egy kis borkóstolót az idei borból. Meghívnám magát, ha megtisztelne látogatásával. Előtte nyársalunk, utána pedig iszunk az újborból az ünnep örömeire. Iszunk arra, hogy a Teremtő ismét megadta nekünk az erőt, az egészséget, és ismét megünnepelhetjük a Jézuska születésnapját. Ott lesz, János komám, meg aztán Béla nászuram. Ha jókedvünk lesz, még cigányzenét is fogadunk!* — jelentette ki Izidor sógor.

Károly sógor először nyögött, nagyokat nyelt, mert az iménti meghívásra nem tudta hirtelenjében mit válaszoljon. Nem azért mintha a potyaevés most ellenére lenne. Az nem volt még ellenére soha, most meg aztán végképpen nem. Ezen a hideg téli napokon amúgy is lelkiismeret furdalás gyötörte. A határban már nem lehetett hasznos munkát végezni. Csak az ételmet pusztította el naponta, és ez a fukar természete miatt még inkább búsította, kedvét szegte. *A haszonszerzés nélküli napok teltek csak.*

Tudta azt, hogy az ilyen borkóstolókon illő egy kis kolbásszal, szalonnával megjelenni, mert ellenkező esetben megszólják az embert. Képesek olyasmit állítani, hogy ő egy fukar ember. Netalán fösvény, vagy éppenséggel potyaleső, ezért alázatosan így szólt:

—*Elmennék én sógor szívesen, de nekem nincsen se szalonnám, se kolbászom. Így aztán nem tudok illőmódon odamenni!*—keseregte Izidor sógornak, a nemes lelkű ember, de az erre ekképpen válaszolt:

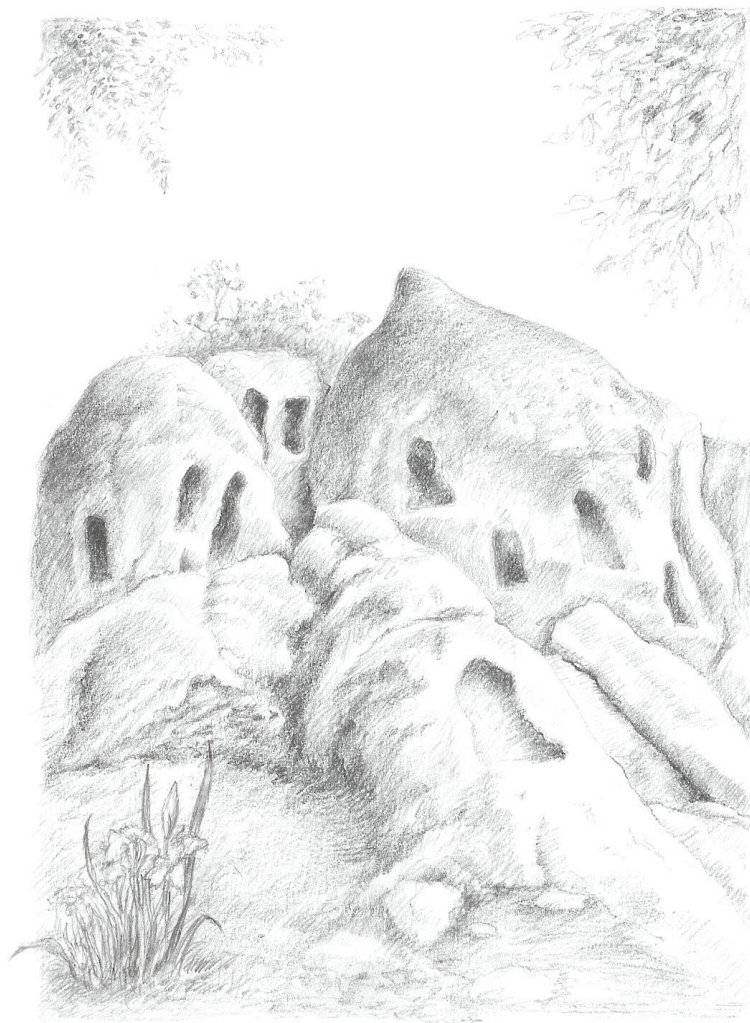
—*Nem baj, ha semmit nem hoz, csak maga legyen ott. Tudom én azt nagyon jól, ha magának lenne, egészen bizonyosan hozna.*

Hogy ezt Izidor sógora így mondta, jóleső érzés járta át. Tapasztalta, nem semmiért emlegeti szegénységét, mert lám, ezt el is hiszik. Sajnálatni magát— nagyon szerette. Nem gondolt arra, hogy a kedves sógora, már régóta nem veszi be panaszkodó sirámain. Hiszen most is ravasz dolgokban mesterkedik, hogy megviccelje a siránczó embert, akinek ugyan bőven van mit aprítani a tejecskéjébe, de a sajátjából nem akar.

—*Hát, nem bánom, elmegyek! Nem vagyok én olyan ember, hogy bárkit megsértsek, bárkinek a szíves meghívását visszautasítsam.* — mondta olyan jóságos arccal, amiről bárki leolvashatta; Károly sógor nagy-nagy szívességet tesz, amiért ezt a meghívást végül mégiscsak elfogadja.

Közvetlen a Karácsony előtti napokban járt már az idő. Az Eged felől egyre sűrűsödő hópelyheket sodort magával a jeges északi szél. A rövid nappal után még hidegebbre fordult az idő az estének közeledtével. Az istállókban már mindenki megetette az állatokat, így aztán van idő egy kis beszélgetésre a barátokkal, szomszédokkal. Mit lehetne mást tenni ilyen hosszú téli estéken, amikor csak a jeges szél nyargalászik, a völgyben hosszan elnyúló falu felett? Kukorica már meg van fosztva, a téli tüzelő be van pakolva száraz helyre, a fészker alá, a borfejtése is megtörtént már ilyen

tájra. Már csak meg kell kóstolni, milyen lett most az újbor. Izidor sógor, Károly sógor, János koma, Béla nászura ezért gyűltek most össze, hogy ez a nemes szertartás, se legyen elmulasztva, ez előtt a szent karácsonyi ünnep előtt.

Izidor sógor, házigazda pincéjében készültek megünnepelni a szent Karácsonyt, egy kis borkóstolóval vidámitva. Ezen a morcos téli napon,

még a kutyát is nagy vétek az istállóból az udvarra kiküldeni, de az ünneplőket a jó meleg pince várta, az újonnan kiforrt borocskával.

A pince előtt Izidor sógor már jól parázsló tűzzel várta vendégeit, amelyen szépen megsül a szalonna és kolbász, a hosszú nyársalóbot végére szúrva. A nyársalóbot végére mindezek mellé, egy nagydarab vörös hagyma is fel lett tűzve, mert e nélkül még a sültszalonna, sültkolbász sem az igazi. Ez adja meg igazán az ízét, meg aztán hozza meg az étvágyat, amennyiben olyan a jelenlévők közül valakinek hiányozna. De a jelenlévők között ez ismeretlen dolog. Egy-két pohár bor után pedig, még annak is megjön az étvágya, aki ebből hiányt szenvedett ez idáig.

Ott ültek ők most a jó meleg tűz körül, és a nyársaló bot felrakásával szöszmötöltek. Előtte természetesen már megkóstolták az idei borocskát, de abból többet csak a nyársalás végén ajánlatos, amikor a nyárson sült szalonnával már jól elkészítették a helyét. Amikor a sülögető szalonnáról az első csepp zsír rácseppent a kenyérre, Károly sógor mohón kapta szájába a kenyérnek ezt a részét. Bizony nem lehet mondani, hogy az eddigi élete során, bőségesen falatozott ilyen zsírosabb ételleket. Alig rágott valamit rajta, miután máris lenyelte. A fenséges ízek mosolyt fakasztottak savanyú ábrázatára, lévén abba a tudatban, hogy most is a másét eszi:

—*Mivel etette ezt a hízót Izidor sógor, hogy ilyen finom lett a szalonnája?* —kérdezte Károly sógor, amikor végre le tudta nyelni az alig megrágott falatot, a nagy nyögései közben.

—*Csak a szokásossal! Egy kis kukorica, egy kis répa, egy kis krumpli, no meg egy kis ételmaradékkal, ami a háznál előfordul—ha előfordul—, mert nem sok ételt szoktunk hagyni a moslékba.* —válaszolt sógorának, aki a sercegő, csepegő zsírt ismét kenyerére csepegtette, majd mohón bekapta.

—*Annyi szent, hogy nagyon finom!* —hallatta elégedett hangját János koma is, és észrevétlen kacsintott Izidor komájának, aki őket beavatta ebbe az ünnepélyes szalonnasütésbe:

—*Nászuram nagy mestere a disznóhizlalásnak! Nemhiába meghizlalt ő már egy vásárra valót az élete során, de érti is, hogyan kell a disznót úgy meghizlalni, hogy finomabb legyen a másénál. Mert jó ennek mindene. Finom a szalonnája, és bizony finom kolbásza. Kóstolja csak meg sógor!* —mondta Béla nászuram, miközben hamiskásan mosolygott, a hosszan lecsüngő, dús bajusza mögül, amely egy tollseprőhöz hasonlított leginkább, nem a szokványos bajuszhoz, amelyre már a sült szalonna zsírja ráfagyott ebben a cudar hideg időben. Károly sógor nem kérette magát. Az egyik szál kolbászból letört egy darabot és nyeldeste úgy, mint azaz éhes kutya, amelyik hamis úton, egy rakás kolbász közelébe jutott.

Miután a szalonnasütés felénél jártak már, ismét meglocsolták a gyomrukba lenyelt táplálékot, hogy a következő falatoknak nagyobb hely jusson. Ezt folytatták addig, amíg a szalonnasütés végére nem értek. Hol ettek, hol ittak. Igazi eldorádóban érezték magukat. Izidor sógor, Béla nászúram és János koma azért érezték jól magukat, mert ők tudták kiét eszik. Károly sógor pedig azért, mert ő meg úgy tudta, hogy most is a másét eszi. Ezek után nem lehet csodálkozni, hogy Károly sógor hangulata már cigány zenét követelt. Izidor sógor azonban azt ajánlotta; várjanak még azzal. Ehelyett inkább egyenek még a jó falatokból, hiszen nem mindig van Karácsony. Ilyenkor kell degeszre enni magát az embernek, ha van miből. Az pedig most van bőven, hála a fősvény Károly sógornak, akinek falatjait eszi most a rokoni gyülekezet. Van szalonnából is, no meg a kolbászból is:

—*Kedves sógor! Együnk még néhány falatot és majd meglátjuk, a rezesbanda felel e meg jobban, vagy a cigányzenekar. Mert azt hívjuk meg, ami nekünk a legjobb kedvünket szolgálja. Ilyen jó falatok fogyasztása mellett, egyre jobb kedvünk lesz. Ha pedig jókedvünk van, akkor a rezesbanda mégiscsak jobb, mert hangosabban szól, mint a cigányzene.* — biztatta sógorát Izidor sógor, mintha enélkül nem faldosna úgy, mint a legelőről hazaérkezett éhes disznó. Így aztán még tovább eszegettek, mert igazi evésről már nem lehetett szó, annyira tele voltak. Károly sógor végül annyira telefalta magát, hogy már csak nyögdécselt:

—*I..zi..dor só...gor! De jó len..ne ebből a finom sza..lonná...ból még a jó..vő hé...ten is.*

—*Kedves sógor! Ennek nincsen semmi akadály! Amit nem bírunk megenni, azt hazaviheti!*

—*Ezt komolyan mondja?* —kételkedett Károly sógor, aki már azon báncódott, hogy a többi szalonnát mind ott kell hagynia, a kolbászokkal együtt. Hasonló esetekben mindig lelki problémát okozott nála az, hogy amit nem bírt megenni, ott kellett hagyni. S most, lám ez a kedves Izidor sógor, ezt a gondját is leveszi válláról.

—*Már hogye mondanám komolyan! Nem sajnálok én a kedves sógoromtól semmit! Egyen csak még ezekből a finom falatokból, ne sajnálja a gazdát!*

Károly sógornak azonban már csak a szeme kívánta. Ezért kedves sógora tovább kínálgatta:

—**Egyen csak sógor, egyen még! Úgy egye, mintha a magáét enné!** Károly sógor pedig, mindaddig nyeldeste a potyának hitt finom falatokat, és itta jó borocskát rá, míg végül elterült a pincében és álmodott:

—*Ilyen jó sógora senkinek sincsen! Mert nem sajnálja tőlem sem az ételt, sem az italt!*

HÁT AZ ÉN PÁLINKÁM HOL MARAD?

A faluból 1905 körül Amerikába kivándoroltak között ott volt K Jóska is. A 4-5 év eltöltése után azonban, nemcsak ő látta hosszúnak az ott töltött időt, hanem a felesége is. A nagy gőzhajó, amely sógorával—Sz. Jánossal—együtt átvitte az óceánon, vitte-hozta a leveleket, amelyek a hazafelé vágyakozással voltak teleírva. Bizony 4-5 év, hosszú idő távol lenni a férjnek az asszonyától, gyerekeitől, és azoknak tőle.

Sz. János megkapta levelét az óhazából, annak egy kicsiny falujából, amelyben felesége válaszút elé állította:

„—*Vagy Amerikát választod, vagy engem!* „

Így esett meg az, hogy egyik levél után azt mondta Sz. János sógorának—K. Jóskának:

—*Sógor! Én haza megyek! Nekem többet ér minden pénznél a családi boldogság!* K. Jóska egy rövid ideig vakargatta tarkóját, majd ő is kijelentette:

—*Magával tartok sógor!*

Így indult el a gőzhajó, hátán a két sógor kevés csomagjával, de nem kevés pénzével, vissza az óhazába, azaz a falujába. Vállalva a munkanélküliség szomorú valóságát, ami az első világháborút megelőzte abban az időben ezen a tájon. Sajnos az időt nem lehet előre látni. Ha ezt előre látja Sz. János felesége, a levelet semmiképpen sem írja meg. Bizony, szomorú idők következtek a hazatérést követően. A férjét elvitték katonának és ott is maradt a fronton. Így maradt a család, apa nélkül, és a feleség férj nélkül. Amíg Amerikában oda volt, addig a remény megvolt arra, egyszer majd hazajön sok pénzzel. Ebből földet vesznek és ezután már nem a más földjét, dolgozzák, hanem a sajátjukat. Ebből aztán szépen megélnek. Csakhogy az első világháború kirobbanására nem gondoltak és így minden tervük dugába dőlt a saját föld vásárlása tekintetében. Ebben a háborúban elveszett az apa, a férj és ezzel a szép álmoknak is befellegzett.

K. Jóska szerencsésebb volt. Ő hazatért a frontról. Az ott látottak, tapasztaltak megviselték, mint ahogyan megviselte sógorának elvesztése. Az Amerikából hozott pénzből, még bőven maradt a háború utáni időre. Ebből a pénzből kezdett iszogatni, és egyre gyakrabban járt el kocsmába, ahol rendszeresen leitta magát. Marcsa nene egyre aggodalmasabban figyelte élete párja pénzköltési buzgólkodását és azon törte fejét, miképpen fékezhetné meg férje iszákosságát. Jól tudta azt, a sok pénz elfogy, ha ilyen gyakran hagynak belőle a kocsmában, ezért egy ravasz tervet agyalt ki. Másnap, amikor élete párja kocsmába indult, már a delet elharangozták a templom tornyában. Az őszi napsugár minden józan életű embert a határba csalogatott már kora reggel, az őszi betakarítást végezni. Csak párja igyekezett a kocsmá felé, hogy a mulatozását ott folytassa, ahol előző

éjjel abba hagyta. Az asszonya ezt látva, így szólt hozzá:

—*Várjál édes párom! Én is veled megyek!*

Jóska bátyó értetlenül nézett élete párjára, hiszen eddig csak éjjel ment el érte a kocsmába, hogy őt onnan hazavezesse. Nem azért, mintha a hazafelé utat nem ismerné. Ismerte ő nagyon. Sokat elballagott ő már azon az úton, így volt már elég ideje annak megismerésére. Akármennyit ivott, az esze nem hagyta el. A kocsmáros többször próbálta az italok árával becsapni, ő azonban nem engedte magát soha. Hanem a lába, az felmondta a szolgálatot, és úgy botladozott a hazafelé vezető úton, mint a lesántult tehén a csordáról hazafelé jövet botladozik. No, ekkor volt szükség arra, hogy a jó hitvestárs mellé álljon és támogassa a göröngyös úton hazafelé.

Igen ám! De most még csak dél van! Csak éppen, felkelt az éjjeli dorbézolásából. És természetesen, ebben a pillanatban még teljesen józan. Sőt annyira kilehelte magából az előző napi szeszt, hogy a legrövidebb nótára sincsen kedve rázendíteni.

—*Hát akkor miért akarja őt elkísérni szeretett Marcsája?* — fogalmazódott meg benne a kérdés, amit élete párjának máris feltett:

—*Mért akarsz már most velem jönni? Jó lesz nekem, ha az éjszaka jössz elém! Megunod addig az életed a kocsmában!*

—*Dehogyan unom! Hiszen Te sem unod.*

—*Én nem unom, mert iszogatok. Hol pálinkát iszok, hol meg bort. Amihez éppen kedvem van.*

—*Hát én sem azért megyek, hogy azt számoljam, Te mennyit iszol borból, és hát mennyit iszol pálinkából. Ezután már én is veled iszok. Annyit iszok, amennyit Te, egy decivel sem kevesebbet. Jóska bátyó az előbbieket hallatán pislogott egy darabig, majd megpördölte a bajuszát és felkacagott:*

—*Csak nem azt akarod mondani; Te megbírsz annyit inni, mint én?*

—*De, azt mondom én kedves párom! Mi mást mondanék, ha nem ezt?*

—*Nem tudod velem a versenyt felvenni az ivásban! Még erős férfiembereket is az asztal alá iszok, én már annyira bírom!* — mondta és belül még sokkal jobban mosolygott, mint az kívülről látszani lehetett rajta. Amikor ezt mondta, meggyújtotta bűdös pipáját, mintha nem lett volna már elég füst a kis ablakú nádfedelekes házában. Amúgy is olyan sötét volt a füsttől, mintha ebben az őszi időben a delet régen elharangozták volna. Pedig még egy pár órának el kellett telnie ahhoz, hogy a pásztorok a legelőről beengedjék az állatokat a faluba.

Így indultak el ők most kettecskén a falu kocsmájába. Semmiben sem volt annyira biztos, mint abban, a feleségét rövid időn belül az asztal alá issza. No de, megérdemli! Úgy is sokszor szidalmazta őt egyetlen szavakkal, amikor a kocsmából éjjelenként hazafelé támogatta. Így valahogy:

—Törne már ki a nyakad! Szakadna már le az Ég a fejedre! Minek él az ilyen részegdisznó ember, aki annyit iszik a borból, mint a tehén a vízből! Hát ezért voltál távol a családotól öt éven keresztül, hogy most megiggyad, amit kerestél, messze Amerikában? ...És így tovább.

Bátyó azonban nem számolt felesége eszével, amikor az előbbi jóslatait vélte beteljesedni élete párján. Mert ő bizony alkut kötött a kocsmárossal. Az egyik kecskelábú asztal alá—ahol párja szokta vidám óráit tölteni—két tejesfazekat erősítetett, a két kecskelábat összekötő vízszintes rúdra. Ezeket a fazekakat még akkor sem lehetett látni, ha világosabb lenne a kocsmá belsejében. Ott pedig nem volt világos, mert az olyan kicsiny ablakok sok mindent beengednek, de a fényt az úgy kint hagyják, mint a hitelre iszogató emberek a pénzüket szokták már előre a kocsmában hagyni. No persze, a füstöt lehetett már késsel vágni, mert a mulatozó emberek sorra pipázgattak. Ezek után elmondhatjuk; a két tejesfazék úgy el lett rejtve az asztal alá, mint a régen lehullott makk rejtve marad az avar alatt, a falut határoló erdőkben.

A kocsmáros—amint letelepedtek—hozta pálinkát. De csak egy féldecis pohárkával, nehogy K.Jóska rájöjjön a turpisságra. Egyébként jól ismerte már az ő szokásait, hiszen régóta törzsvendég volt a kocsmájában. Ezek után jobban lehetett számítani a naponta való érkezésére, mint arra, hogy Szomolya községbe naponta bekukkant a Nap. Mert ugye, a Nap reggelente csak olyankor szokott bekukkantani, ha a köd, vagy a felhő ebben nem akadályozza. Jóska bátyót azonban ezek a természeti körülmények nem akadályozták a kocsmá rendszeres meglátogatásában.

—**Hát az én pálinkám, hol marad?**—tette fel a kérdését a feleség a derék kocsmárosnak, aki csak egy fél deci pálinkát hozott az asztalra és ezekre a szavakra úgy tekingetett, mintha semmibe sem lenne beavatva és kérdőn nézett az előbb kihozott ital gazdájára.

—No csak! Hozzál neki is egy féldecis pohárral. Had igyon, ha már erre van gusztusa! —mondta, közben megpödrölte felfelé álló, kétoldali bajuszát és sunyian mosolygott a kocsmárosra, az meg vissza rá. Mind a ketten másért mosolyogtak. Egyik azért, mert úgy gondolta, az asztal alá issza most az élete párját. A másik meg azért, mert ő már tudta, hogy ez nem következik be sem most, sem a későbbiekben.

A kocsmáros hamar meghozta a feleség féldeci pálinkáját, és az újdonsült vendége elé tette. Az, megemelte a kis pohárkát és koccintott az urával, majd egy gyors mozdulattal az asztal alatti jobboldali tejes fazékba öntötte. Nem volt nehéz dolga mindezt észrevétlen cselekedni, hiszen bő szoknyájának ráncai sok mindent eltakartak. Ezután szájához emelve a pohárkát, azt imitálta, mintha a gégején keresztül a gyomrába tűnt volna el az erős ital. Nem volt nehéz mindezt megtennie, mert élete párja még mindig azon kacagott, hogy ő most az asztal alá issza ezt a nagy szájú

asszonyt. Ebben a kacagásban könnybe borultak szemei, így még akkor is keveset látott velük, amikor nem homályos a kocsmá belseje a sűrű füsttől, no meg a kinti ködtől.

A kocsmáros nem késlekedett meggyújtani a mestergerendáról alá csüngő viharlámpát, ami nem sokat javított a helység világításán. Kormos volt annak üvege, no meg olyan sűrű pipafüst terjengett már ez időtájr, mint az otthoni kemencében, amikor nedves gallyal akarják felfűteni. Egyszóval, nem volt nehéz dolga a ravasz asszonynak a tejesfazekakba öntenie a későbbiekben eléje rakott italokat. Csupán arra kellett vigyáznia, hogy ne tévessze el melyik a pálinkás fazék, és melyik a boros fazék. Azonban minden öntésnél mondogatta magában:

—A bal oldali a boros fazék, a jobboldali a pálinkás fazék. Miután ezt már jól begyakorolta, már ezt sem kellett mormolgatnia a továbbiakban. Vigyáznia kellett, mert a kocsmáros nem veszi vissza az italokat tőle, amennyiben összekeveri. Ebbe a hibába nem esett, hiszen gondolkodásában nem tett kárt az eléje tett ital, mivel azt ügyesen a tejes fazekakba öntöztette és nem a gégéjébe.

Így járogattak ők párosával a kocsmába egészen karácsonyig. Azonban Jóska bátyónak egyszer sem sikerült az asztal alá innia élete párját, mert a továbbiakban is az vezette őt hazafelé az éjszakai sötétségben. S ezen nagyon elcsodálkozott:

—*Hol szokhatta meg ez az asszony ennyire az italt, hogy jobban bírja nálam? Mert minden este én kerülök a kocsmá földjére, nem ő! Biztosan akkor szokott rá, amikor Amerikában voltam!* —morfondírozott magában és számolgatta az Amerikából hozott pénzét, amely vészesen fogyni kezdett, hiszen már régóta ketten iszogattak belőle. Az óceánon túlról kapott pénzét nem adta ki a kezéből, mondván; ezért én dolgoztam, nem Marcsa!

Karácsony felé aztán, elkezdte vakargatni a tarkóját, mint aki nem tudja, hogyan fogjon mondókájához, de végül mégiscsak megszólalt:

—*Hallod e te asszony! Nem jó lesz ez így! Mióta ketten járunk a kocsmába, sokkal jobban fogy a pénz, mint eddig. Ha így fogy a továbbiakban is, az amerikás pénzemből nem marad egy gombostűre való sem!*

—*Hát akkor ne járjunk! Én eddig sem szívesen mentem! Csak Téged nem akartalak egyedül elengedni, nehogy valami bajod essen ebben a cudar sötét éjszakában.*

—*Ezt mondd asszony?*

—*Ezt mondom én, édes párom!*

—*Hát akkor holnaptól kezdve nem járunk!* — határozta el magát K.

Jóska bátyó, de máris aggodalma támadt:

—*Mivel töltöm én ezután az időmet, ha már a kocsmába sem járok?*

—Majd dolgozol, mint más ember a faluban. Majd meglátod, a munkával is ellehet tölteni a napot, és még pénzt is kapsz érte.

—Igen ám! De mit dolgozzak? Az Amerikából hozott pénzt már mind elittam—elittuk, édes párom, célzott élete párjára. Ezek után már földet sem tudok miből venni.

—Földre bizony már nem telik! De vehetnénk egy lovat, amivel fuvarozgatnál. Megélnénk belőle.

—Nincsen már nekem annyi pénzem, amiből lovat vehetnénk!— jelentette ki a bátyó olyan szomorúan, mint aki megbánta az eddigi iszákos életét, és ha tehetné az idő kerekét, visszaforgatná azokra az időkre, mikor még sok dollárral érkezett haza a tengerentúlról.

—Édes uram! Van nekem pénzem, majd megvesszük abból! Ha nem a legjobb lovat kapjuk meg érte, az sem baj. Még a tavaszig felerősítjük egy kis jó takarmánnyal, és tavasszal már beállhatsz a többi fuvarosok közé, a sírkereszteket fuvarozni az Alföldre. Egész télen annyi kőkeresztet kifaragnak a kőfaragók, hogy sok fuvar kerül majd az alföldi falvakba, amiért sok pénzt kapunk. —mondta Marcsa nene és megsimogatta édes urának csüggedő arcocskáját.

Ezekre a szavakra, édes uram döbbenten hallgatott arra a rövid időre, mire megfogalmazódott benne a kíváncsi kérdése:

—Honnan van, miből van neked ennyi pénz?

—Annak a bornak és pálinkának az árából, amit nem ittam meg, amikor veled a kocsmába eljártam! Az csak a látszat volt, hogy én iszok. Én soha nem ittam meg az elem rakott italokat! —jelentette ki édes urának a takarékos asszony. Miután ebből Jóska bátyó még csak keveset értett, vagy még annyit sem, élete párja mindent elmondott, a jó útra tért uracskájának, aki csak hüledezett ennek hallatán:

—Mindig is sejtettem, nekem van a legjobb asszonyom a faluban. Mert ilyen asszony nem ebben a faluban, de még hét üres faluban sem található! —jelentette ki, olyan, édes, meleg kedvességgel, hogy a nádfedeles ház ereszéről alácsüngő jégcsapok minden bizonnyal ezért cseppentek meg, kint az udvaron, vagy pedig a közeledő tavasznak volt mindez köszönhető, hiszen az idő már melegedni kezdett. Miközben az előbbieket mondta, meg is ölelgette édes asszonyát úgy, ahogyan már régóta nem ölelgette. Most jött rá csak igazán, az asszonyát ölelgetni sokkal jobb, mint az italos poharat.

Így esett meg az, hogy az amerikai Jóska bátyóból fuvaros lett a tavasszal. A tavaszi langyos szelek, és az egyre erősödő napsugárzás hatására, a Nagy völgy tetőről, Gyűrtetőről eltűntek a tél utolsó hófoltjai. A kora tavaszi virágok bontogatták szirmaikat. Egyszóval-kitavasodott.

A tél végén vásárolt sovány ló erőre kapott, a jó széna és sok abrak hatására. Jóska bátyó a régi szekeret rendbe hozta, amikor már nem járt a

kocsmába olyan gyakran és ezért jutott ideje erre.

Elérkezett az a nap, amikor négy szekér, készült elindulni a faluból, az alföldi falvak irányába. A szekerek rakterének aljára, széna volt terítve. Erre tették az első kőkeresztet fekvőre állítva. A második keresztet az első mellé tették. A második mellé pedig a harmadikat helyezték. Természetesen a kereszteteket egymástól egy kis széna kupac választotta el, hogy ne törjék egymást össze. Ezzel megterhelődött a szekér, és az útra készen állt. A szekérre meleg takarókat is tettek, hiszen még olykor jeges tavaszi szelek süvítettek amerre az útjuk vezetett. A tarisznnyába kenyeret, szalonnát, kolbászt raktak, és természetesen egy kis pálinkát a még mindig csipős szelek hidege ellen. A szekér oldalán lévő vaskarikába egy balta került, amely bármire jól jöhet azon a hosszú úton, amely Füzesabonytól még odébb—Dormándra vezetett.

Bizony még alig múlt el éjfél, amikor faluból a Vaslápa felé indultak, és a Burbolya szántóföldjein keresztül vezető földúton, haladtak el Novaj község mellett. A tiszta égbolton teljes fényükkel ragyogtak a csillagok, amelynek fényénél a lovak vontatták a nyikorgó szekereket, amelyeken, a télen kifaragott sírköveket szállították. Szihalmon egy kis pihenőt tartottak. A lovaknak abrakot adtak, és ők maguk megreggeliztek, aminek már éppen ideje volt, mert teljesen kivirradt. Miután az evéssel-ivással ember és állat erőt gyűjtött, Füzesabony mellett tovább haladtak Dormánd község felé.

Még nem volt dél, amikor a faluba értek. Már várták őket, hiszen a kőkeresztek megrendelésre készültek. Miután lepakolták terhüket, kifogták a lovakat a szekérből, és raktérben hozott szénát eléjük rakták. Hosszabb pihenőre készültek a visszaút előtt, a kellemes tavaszi napsütésben. Ők maguk is leheveredtek a magukkal hozott pokrócokra, majd eszegettek, iszogattak a magukkal hozott italokból. Persze, a falu nádfedele kocsmájában is mértek italt, de aki Szomolyáról jön, az általában hoz a saját maga által termelt italból.

Egy félóra múltán már kezdett a jó hangulat kibontakozni. Már csak azért is, mert sikeres volt a szállítás, hiszen egyetlen szekérnek sem törött össze a kereke a rossz földúton, a teher alatt. Az igaz, hogy evés után jobban esett az ital, annak pedig általában jókedv a vége. Ekkor van az, amikor jönnek a viccelődések, különböző humoros történetek, amik a vidámságnak olyan velejárói, mint a nyári zápornak a növények élénkülése.

A négy fuvaros: K. Jóska amerikás, V. Pesta, S. János, és Gy. Miklós. K. Jóska kezdi el a vicces történetet miután már nem éhes, nem szomjas és persze a pipája már jócskán füstölög:

—*Hallottátok e már a tárkányi asszony esetét?*

—*Nem!* Mondja erre V. Pesta, mire K. Jóska kezdi sorolni a tárkányi

asszony esetét:

—Hát az úgy volt, hogy megbetegedett a gyereke. Adott ő annak mindenféle csodaszert, mégsem akart javulni. Főzött neki földi bojtorjánt, bazsalikomot, kakukkfűvet, hársfateát, kamillateát, egyszóval mindent, ami ilyen esetekben máskor segíteni szokott. Azonban most ezek sem segítettek. A falu legjobb kuruzsló öregasszonya sem tudott vele mit kezdeni, ezért elvitte Egerbe az orvoshoz. Az orvos miután meglátta a sápadt gyereket, megvizsgálta és kérdésért intézte az anyához:

—*Volt e széklete?* —mutatott sápadt arcú kis gyerekekre.

Az asszony csak hallgatott, ijedt tekintettel, teljesen tanácstalanul, nem igazán értette a kérdést, mire az orvos türelmét vesztve ismét kérdezett:

—*Azt kérdezem, volt e széklete?* Az anyán végre a kérdés felismerésének jelei látszottak és megkönnyebbülve válaszolta:

—*Nálunk csak azok a nagy lábú székek vannak! Olyan **kicsi szék**, ami neki jó lenne, **nincsen**. Csak egy kis **sámlicskája van**, de már az is szűtte, régi sámlicska már az.* Az orvos nem tudta hirtelen, hogy dühös legyen-e, vagy nevéssen. Azonban mégis csak dühösen, az asszony nyelvére fordítva, ismételte meg az előbbi kérdésért:

—*Azt kérdeztem; szart e?*

Miután az asszony ezt már teljességgel megértette, sopánkodva, szégyenlősen válaszolt:

—*Jaj, értem már a doktor urat! Olyat szokott csinálni reggelente, de néha még este is, amikor szalad a hasacskája. Ma reggel is csinált ilyet, de csak egy **falatkányit**, hogy még a gyűszűm sem telt volna meg vele!*

Erre aztán V. Pesta, a másik fuvaros, aki még alig fejezte be az ebédet, egy közeli bokor irányába futott. Ő tudja miért.

Az ilyenfajta viccelődést befejezve, egymással csipkelődtek:

—Jó neked K. Jóska, mert olyan feleséged van, mint egy kapitány!—mondta V. Pesta azért, mert mindenki tudta, hogy felesége—Marcsa asszony—erős, katonás viselkedése miatt szokott le az italról, és hát feleségének ez lett a ragadvány neve: *Kapitány*. K. Jóska megpiszkálta alig füstölő pipáját és ekképpen válaszolt fuvaros társának:

—Jó neked V. Pesta, mert minden nap *görhét* eszel, görhén keseregsz! Mindezt azért mondta, mert V. Pesta feleségének—Julisnak—ragadvány neve: *görhe*.

Erre aztán az érintetten kívül, mind három ember nevetni kezdett, olyan jó ízűen, hogy még a lovak is nyerítésbe kezdtek. Nem azért, mert értették a heccelődés tartalmát, hanem inkább azért, mert szívesebben indulnának már hazafelé. Ezután Gy. Miklós mozgolódott a földre terített pokrócon, amiből mindenki sejthette, ő következik szólásra:

—Jó neked S. János, mert *fűgét* eszel! Ezt azért mondta, mert S.

János feleségének ragadvány neve *füge*. Erre, S. János felelt:

—Jó neked Gy. Miklós, mert otthon meg sem szólalhatsz! Mielőtt megszólalnál, Annus így kiált, így fojtja beléd a szót:

—*Miklós! Hallgass! Te már megint hazudni akarsz!*

Így heccelődtek még egy rövid ideig, aztán szedelőzködtek, készülődtek a hazafelé indulásra. Bizony ezek a tavaszi nappalok elég rövidek. Észre sem veszi az ember, amikor sötétbe burkolózik körötte a táj. A sötétben pedig nehezebb a hazafelé vezető utat megtalálni. Szekér alatt csüngő viharlámpa fénye csak arra jó, hogy az egymásután gördülő szekerek, ne tévesszék el egymást a hazafelé vivó úton. Az 1920-s években még az országutakon sem olyan jó a közlekedés. Azokon a földutakon, amelyeken ők haladtak hazafelé, még sokkal rosszabb volt ezen idő tájékán.

A lovak visszafelé már jobban ismerik az utat, mint gazdáik. Ők is vidámabban poroszkálnak, és főleg az üres szekér könnyebben gurul. A szekér rakteréből hiányoznak már a kőkeresztek, de az értük kapott pénz, a nadrágszíjra kötött pénzes zacskóban himbálódzik, a dohányos zacskó mellett, vagy a nyakukba akasztva. Nem csak a lovak, de a gazdáik is vidámabbak már a visszafelé úton, hiszen náluk van már a fuvar ára, és otthon meleg étel várja őket. Vidámabbak azért, mert a tavasz elérkezésével, több lesz a fuvaroznivaló, mert a kőfaragók sok keresztet kifaragtak a télen. Így több lesz a pénzük, aminek mindig bőségesen van helye a családban.

Marcsa nene meleg étellel várta élete párját. Büszke volt hazatérő urára azért, mert pénzt hozott, de főleg azért, mert iszákos emberből ő nevelte dolgos emberré. Ez sem akármilyen eredmény! Olyan volt ő, mint a katonaságnál a kapitány, mikor a hozzá beosztott katonáinak parancsol. Ő, az élete párjának lett a kapitánya. Ezért lett a faluban a ragadvány neve *kapitány*.

ANDRÁS APÓ ÁTKA.

András apót és feleségét olyan csapás érte, amelyiknél nagyobb nem ismer a világ. Egyetlen fiukat veszítették el. A megvadult lovak elragadták szekeret, amely felborulva, maga alá temette az egy szem fiukat. Annál nem érhet emberfiát nagyobb csapás, ha valakinek édes gyerekét ragadja el a könnyörtelen halál. Azt, akiért élt, dolgozott, küszködött eddig, most egyik pillanatról a másikra, nem létezik többé. Nem létezik, mert onnan, ahová a halállal költözött, nincsen többé visszaút. Nem beszélve arról, ha másik gyerekük nem maradt, akiben az örökösüket és

gyámolítójukat megtalálnák idős korukra. A kegyetlen halál életük céljától fosztotta meg őket. Hiszen minden, amit tettek, ezért a gyerekért történt. A gyerekek boldogulásáért sokat dolgoztak, hogy annak már ne kelljen annyit küzdenie az életben, mint nekik kellett. Pedig András apóék nem ezt érdemelték! Nem bántottak ők senkit. Nem kívánták el senki vagyonát, hogy most bárki ezt mondhatná:

—*Megérdemelték sorsukat! Megérdemelték azt, amit az Égiek mértek rájuk.* Azt persze nem lehet azt mondani, hogy az életben csak azokat éri csapás, akik ezt megérdemlik, az embertársaikkal szemben tanúsított viselkedésük miatt. Dolgoztak egész életükben, és úgy spórolgatták, rakosgatták össze kicsiny vagyonkájukat, amiről szentül hitték; *senki másé nem lesz, csak a gyerekéké.* Az egyetlen fiuk elvesztése után szomorú és céltalan napok, hónapok, évek követték egymást. Könnyű azt mondani: *az élet megy tovább! Tovább kell küzdeni!* De kiért, miért küzdjön az, akinek az eddigi terveit úgy felborította a kegyetlen élet, hogy már soha, de soha nem hozható helyre. A céltalan, örömtelen élet pedig még jobban, még gyorsabban öregítette András apót és Panni mamát, mint azokat, akikkel hasonló korúak voltak, de gyerekeik, unokáik—egyszóval a család—mindennapi zsongásában élhették életüket.

Panni mamán jelentek meg először a betegeskedés jelei. Három évvel fiának temetőbe távozása után ágynak dűlt. Az orvos sem tudta meg mondani, hogy igazán mi is a baja. A titkos kórnak—*a bánatnak*—nem mindig találnak kimutatható külső jeleit. Olyan az, mint a fát belülről rágó szű, mely csak akkor válik láthatóvá, amikor széjjelesik az általa emésztett fa.

András apó nemsokára eltemette élete párját, akivel hajdan egy szebb, tartalmasabb életet remélve, mondták ki egymásnak a boldogító igent az oltár előtt. Bizony, ez már régen volt. Talán akkor még az Égen tovakúszó bárányfelhők is fehérebbek voltak. Szebben énekeltek fejük felett a pacsirták, zöldőbb volt a rét, és selymesebb, mintahogyan ígéretesebb terméssel kecsegtették gazdáikat, a falut határoló dombok gyümölcsösei. Egyszóval: —*még a Nap is másképpen araszolgatott az Égen.*

Most, hogy Panni mamát eltemette, érezte, hogy olyan egyedül van ebben a nagyvilágban, mint az a vadgalamb, amelynek fészken ülő párját, a vércse magával ragadta, fiókáival együtt. Amennyire észrevétlen élt eddig feleségével, és egy szem gyerekével, annyira a figyelem középpontjába került, amikor magára maradt. Úgy magára maradt, mint a kaszát elkerülő búzaszál a tarlón, amelyre lehet számítani, hogy egyedül állva nem bírja sokáig a talpon maradást. Mert egyedül állva az első vihar ledönti.

—*Ugyan ki öröklí András apó vagyonát?* —hallatszott a kérdés mindenfelé a faluban, mert nem rejtették véka alá, hogy vagyonáért szívesen eltartanák, de még el is temetnék. No persze, ez utóbbit minél

előbb, annál jobb.

Annyi bizonyos, hogy András apónak volt egy kis gyümölcsöse a Gyúrtető oldalán, ahol a cseresznyétől kezdve, az almáig, minden gyümölcs megtermett, a dombtető napsütötte lankáin. A falu melletti Vaslápánál található szántóföldjén megtermett a búza, kukorica, vagy akármi más, amit oda ültetett. A Vén hegyen volt egy kicsi szőlője, ahol megtermett a neki elégséges borocska, amit saját pincéjében tartott. Talán még annyi is termett belőle, hogy jutott eladásra. A faluban jó állapotú háza állt, amelyet minden húsvét előtt fehérre meszeltek. Volt megtakarított pénzecskeje, amit párnája alatt őrizgetett. Biztos, ami biztos, így nem veszhet el. Ez utóbbit azonban csak sejteni lehetett, mivel nem lehetett látni úgy, mint az előbb felsorolt ingatlanait. Csak egészsége nem volt már. Ahogyan mondani szokták:—*csak hálni járt belé a lélek*. Ezek után meglehet érteni, miért látogatták egyre többen olyanok, akik eltartási szerződés kötésére igyekeztek rábeszélni:

—*Jó napot András apó!* —nyitott be hozzá a szomszéd utcából K. János, aki eddig még soha sem nyitott be az apó portájára, majd a köszönést követően elterelő beszélgetésbe kezdett, ami arra volt jó, hogy jövetelének igazi okáról elterelje a figyelmet. Nehogy azt találja az apó mondani, *őt is az eltartási szerződés hozta most erre a portára*. Hogy ilyen csavaros észjárással közeledett, nem kell rá haragudnia senkinek. Nem kezdhetné ily módon a beszélgetését:

—*András bátyó, maga már alig lötyög a gatyájában, ezért eltartása nagyon kifizetődő mindenkinek! Így nekem is! Magával már úgysem lesz sok baj, mert hamarosan kileheli a lelkét, és kivitetem a temetőbe. Ott van már a maga helye! A vagyonának meg jó helye lesz nálam!* Ha így kezdte volna a beszélgetését, valószínűleg András apó kitessekelte portájáról. Ezért így folytatta a beköszönését követően:

—*Meglehet, hogy eső lesz pár nap múlva.*

—*Miből gondolod ezt János?* —kapcsolódott be a beszélgetésbe András apó, aki az utóbbi időben tapasztalatokat szerzett az ilyen jövevények látogatásának igazi okáról.

—*Abból, hogy a falu völgyében nagyon megszorul a füst, meg aztán, a kéménynek alig van huzata!*

—*Ilyenkor, ősszel felé, ez máskor is így volt.* —próbálta megnyugtatni aggódó, váratlan látogatóját és közben figyelte, miképpen hozakodik elő látogatásának igazi céljával. Mert arról szentül meg volt győződve, nem az időjárás változásának előrejelzése hozta most a portájára.

—*Úgy bizony! Csak az a baj, hogy az ősztől meg a tél jön, amikor meg a hó esik. A nagy hó, amit még fiatalembernek is elég elseprenie, nem még az olyan idősnek, mint maga András bátyám.*

—*Nem volt még ez sejtlen eddig soha sem! Majd csak elkorja valaki ezen a télen is.* —mondta, de a látogatója tudni akarta ki lesz az a valaki. Nem azért, mintha annyira aggódna amiatt, hogy András apót befűjja a téli jeges szél hóval. Sokkal inkább, azért, nem e valaki esetleg már megelőzte őt, az eltartási szerződés megkötésében.

—*De azért magának is jobb lenne, ha biztosra tudná, ki az, aki a háza előtt a havat elsepri. Ha énvelem kötne eltartási szerződést, nemcsak a havat seprném el, hanem még magát is a tenyeremen hordoznám. Olyan ember vagyok én András bátyám, ezt bárki megmondhatja magának a faluban!*

Mivelhogy ezek beszélgetések az udvar hátsó részén—a baromfiudvarnál történtek—B. Laci szomszéd mindent hallott. Amint ezeket a szavakat meghallotta, idegességében remegni kezdett. A régi titkos vágya volt neki; *ha ez a két porta valaha egyesülne*, mennyivel szélesebb lenne az ő portája. Dupla kert, dupla udvar, no és, még egy házzal több. Mondta ő András apónak már korábban ezt az eltartást, de vonakodott tőle. Nem jó emlékei maradtak a régi időkből B. Laci szomszédjáról, aki mindig a közös határ barázdáját kapirgálta. Soha nem volt megelégedve kertjének nagyságával. No de, hol vannak, már azok az idők, amikor még elég volt az, hogy egy-két kapa földdel kurtította meg szomszédját. Most már az egész kert kellene. Éppen ezért ingerülten kiáltott K. Jánosnak, aki nem áttal a szomszéd utcából ide jönni, hogy András apót behálózza a vagyonaért:

—*Nem kell itt semmiféle hóseprés! Azért vannak a jó szomszédok, hogy segítsenek annak, aki nem bírja már a havat sem eltakarítani!*

—*Bízzuk csak azt csak bátyámra, hogy kivel akarja a háza előtt a havat eltakaríttatni!*—vágott vissza ugyancsak epésen K. János, akit nem ejtettek a fejére és tudta nagyon jól, miért nem tűri őt B. Laci a szomszédja portáján.

—*No, ebben egyet értünk! Ő azt már régóta tudja, kivel takarítsa el háza előtt a havat, ugye András bátyám?*

Azonban az öregapó nem szölt erre semmit, csak valami érthetetlen szavakat mormolt magában. Az ereje ugyan elhagyta, de az esze most még a helyén volt. Tudta jól, miért fontos ő most mindenkinek, és miért hízelegnek neki, nap-mint nap. Ha nem lenne semmi vagyona, egész biztosan nem kínálkozna senki sem hó seprésre, még akkor sem, ha már úgy belepne a hó, mint ürgét a víz, amikor kiöntik az Angolaj legelőjén a lyukából.

K. János úgy látta nem alkalmas most az idő az öreg meggyőzésére, ezért elköszönt. De B. Lacinak csak úgy oda morgott valamit. Értsen belőle; *vannak, akik szintén szívesen eltartanak András apót*, aki most nagy kincs a faluban. Nagy kincs, mert látszik rajta; nem bírja már sokáig,

és nagy kincs főleg azért, mert van valamije. Ez a valami mindenkinek jól jönne, még akkor is, ha most sem tartozik a szegények közé, mint B. László. Sőt, az ilyenek gondolnak csak igazán a gyarapodásra. Főleg, ha azt könnyen ellehet érni, mint most az apó esetében, akibe már csak hálalni jár a lélek. Reggelente úgy köhög, mint L. Ferenc kehes lova, míg végleg ki nem dült a szekér rúdja mellől.

*

Akik igazán szegények, nem jönnek az öregapóhoz, hogy hízeltgő szavaikkal úgy elkápráztassák, mint a vásári lókupec a vevőjét, amíg a lovát meg nem veszi. Mindig azok elégedetlenkednek vagyonukkal, akiknek bőven adott a Teremtő. Soha nem jut eszükbe, hogy amit bőségesen kaptak vagyonból és egészségből, illene meghálálni, megköszönni. Akik az Égieknek hálálkodnak, azok mindig a szegények. Olyanok, akik vagyonból, egészségből nagyon keveset kaptak. Sokszor nem tudni, mi készteti őket hálálkodásra, amikor nekik erre nincsen igazi okuk, mert alig jutott valami jó a szürke életükben.

B. Lacinak azonban bőven jutott a vagyonból, mert sokat örökölt. Azonban mégsem érezte, egy pillanatra sem, hogy már elég sok van. Most, hogy a vagyongyarapodásnak újabb lehetősége kínálkozott, igyekezett azt megragadni. Ha valaki ebben meg akarta akadályozni, roppant dühössé vált. Ezért szólt ő idegesen K. Jánosra, aki nem átallott őt ebben megelőzni. Felesége—Julis—szintén harácsoló asszony hírében áll. Jobban tud kaparni, mint bármelyik kendermagos tyúk a szemétdombon. Ő azonban nem a szemétdombon szeretne kaparni. Hiszen az, amit ott lehet találni, túlságosan kevés a vagyoniránti éhségének.

Az egyik gyerekük már 28 éves. A másik 16. Nekik kaparnak mind a ketten, férjével—B. Lászlóval. A nagyobbik fiúra nem lehet mondai azt, hogy életrevaló. Olyan teddide-teddoda legényfésleség, akiből igazi papucs férj válik, ha eljön majd az ideje. Nem tud ez egy lányt sem megfogni, olyan szerencsétlen. Ezen persze nem kell aggódnia szüleinek, mert erre valók a szemrevaló lányok, hogy az ilyen vagyonos és minden vonatkozásában gyenge legényeket behálózzák. B. Lacikával nem lesz nehéz dolguk, ezt előre ki lehet jelenteni.

A fiatalabb fiú—B. Lajoska—már sokkal életrevalóbb és sokkal szemrevalóbb legény, mint az esetlen bátyja, akit ha nem vesz férjül vagyonáért egy rámenős leányzó, akkor az agglegények számát gyarapítsa majd ebben a faluban.

Ezek után az András apó vagyona sem lenne felesleges, a jelenlegi vagyon gyarapításában, mert kapósabb lenne a lányok között a vén legénynek számító fiuk. Ezért minden erejükkel azon igyekeznek, hogy az

öreg teljes bizalmát megnyerjék, és végre-valahára létre jöjjön, az eltartási szerződés, amely szentesítené az öreg vagyonának megöröklését.

Julis nene az újabb arcát igyekezett mutatni András apó felé. Süteménnyel nyitott be annak portájára, ekképpen hizelegve:

—*Nézze csak András bátyó! Milyen finom süteményt sütöttem én magának! Ettől úgy visszajön majd az ereje, mint fiatal korában.*

—*Az már nem jön vissza többé. Érzem, hogy lejárt az időm. Már valamelyik éjjel az asszonnyal álmodtam. Nagyon biztatott, ne késlekedjek, igyekezzek hozzá, mert ott sokkal jobb világ van, mint ebben az árnyékvilágban. Nem sok keresnivalóm van már ezen a napos oldalon. Eltelt az idő felettem.*

Kesergett és a szeme sarkában egy könnycsepp jelent meg, mintha a vissza nem hozható régi időket könnyezné.

—*Ha ilyen finom süteményeket eszik, megjön az ereje. Hozok én ilyen finom falatokat máskor is, de magának sem kellene már húzni az időt, az eltartási szerződés megkötésével. Nincsen már kire-mire várnia. Úgy sem talál nálunknál jobbat a faluban, aki jobban gondját viselné.* —mondta az nyájas szavakkal, és közelebb tolta a tányérban hozott süteményét, egészen az öreg elébe.

András apó kitekintett az ablakon, ahol az észak felől érkező jeges téli szelek szárnyán megérkezetek az első hópihék, amelyek úgy kavarogtak a levegőben, mint nyáron a forgószelek közepében a porszemek. Azok is úgy ki voltak szolgáltatva, mint most a hópihék.

—*Ilyen az én életem! Ilyen kiszolgáltatott.* —gondolt az ide-oda kavargó hópihékre, melyeket a kegyetlen hideg téli szél, kényére-kedvére kavargatott a fehérre meszelt, nádfedeles házának udvarán. —*Másoktól függ már minden napom, ami még hátra van, ebből a keserves életemből!*

Így kavarogtak fejében a gondolatok és nézett az előtte nyájasan beszélő szomszédasszonyra, aki ismét az eltartási szerződésre emlegette az iménti kijelentésével. Beleharapott az eléje tett süteménybe, amelynek íze szokatlan volt számára. Hogyne lett volna szokatlan, amikor ennek az asszonynak ételéből még soha sem fogyasztott semmit. És most a kegyetlen sors erre kényszeríti. Szívesebben kóstolta volna még most is a felesége főztjét. Erre azonban már nem lesz lehetősége. Azok az idők már végképpen elmúltak. Mint ahogyan a most lehulló hó sem a tavalyi hó már, legfeljebb csak hasonlít hozzá. Az első falat után a szomszédasszonya felé fordulva mondta:

—*Nem bánom, holnap elmehetünk a közjegyzőhöz az eltartási szerződést megkötni!*

Erre a kijelentésre a szomszédasszony mézédesszerű mosolyt varázsolt arcára. Az a csoda, hogy a kint lehulló hópelyhecskék el nem olvadtak. De azok nem olvadtak el. Vagy azért, mert kint ahhoz már eléggé hideg volt,

vagy kételkedtek édeskés mosolyának őszinteségében. Az örömhír hallatán rohant haza a jó hírrel, hogy minél előbb olyan boldoggá tegye férje urát, mint amilyen ő maga lett az apó iménti kijelentésére.

Alig telt el pár perc, amikor a vesszőseprő sodorta lefelé a havat a ház előtti köves járdáról, amelyen az egyre szaporábban hulló hó ez időre vastagodni kezdett. B. László, a szomszéd, nagyobb fiával serénykedett az öreg háza előtt, vagy talán már a saját házuk előtt, mert a holnapi szerződés-kötés után kijelenthetik: **—ez is a mi házuk lett!**

Másnap a szánkó ülésdeszkájára terítették a legszebb pokrócot, és arra ültették András apót, majd elindultak vele a mezőkövesdi közjegyzőhöz. A húsz centiméteres hóban kocogtak a lovak a szánkóval, amelynek rúdja végén csengő csilingelt. A csengő csilingelése tudatta a falu lakóival:—*András apót most viszik az életében megszerzett vagyonát eladni—eltartás fejében. Ezek után mások már ne próbálkozzanak!* Azt, hogy milyen sora lesz majd, a csengő csilingelése nem árulta el. Annyi azonban bizonyos, ha jó lesz, ha nem, az már nem lehet hosszú idő.

A szánkón ült Julis nene, az idős B. László, és persze a fiatalabb B. László—a Lacika, akinek nevére írják majd a házat, az öreg eddigi házat, és persze minden vagyonát, amiért életében dolgozott. Így lesz most már öt házuk a faluban. Mániákus házgyűjtögetők voltak. *De ha ennyi lett is, nem fogják azt érezni; most már van elég. Hiszen a vagyonból nekik soha sem lesz elég, ezt a faluban mindenki tudta róluk. Egyetlen célt ismertek csupán:—bármi áron, ma gazdagabbnak lenni, mint tegnap.*

Megvenni potyán, az anyagi gondban levő embertől, amit el akar adni. Legyen az, pince, gyümölcsös, szántó, rét, kőbánya, mindegy bármi, csak a pénzt jól befektetni, hogy az egyre többet érjen. Aztán, egy alkalmas időben eladni sokkal több pénzért. S az így meggyarapodott pénzt számolgatni esténként, ez volt az igazi élvezetük. A 28 éves Lacika, ezáltal gazdagabb lett. Így talán jobban talál magának valami lányt, ami eddig még nem sikerült. Ebben nem tévedtek. A silányabb árú is jobban elkel jó csomagolásban. Az ifjú Lacinak, vagyona a jó csomagoló eszköz, amiért majd elkel valamikor.

A közjegyzőnél rendben lezajlott minden. Az ifjabb B. Lászlónak—mint eltartónak—névére írták András apó vagyonát, majd az okmányt a megfelelő pecséttel ellátták. Úgy látszott megnyugodott a B. család, mert az eltartásért vívott harcban, ők lettek a győztesek. Legalábbis egy időre, amíg egy újabb vagyonszerzési lehetőség nem bukkan fel a faluban.

A szerződést követő napon, B. László idősebb fiával—Lacikával—szélesre tárt kapuval nyitott be András apó volt portájára, ezekkel a szavakkal:

—*Látod fiam! Ez most már a te házad! Tiéd kert, a fák és minden ingóság, ami a portán található. De tiéd a határban található gyümölcsöse,*

szántója, rétje, egy szóval minden, ami eddig az övé volt! —mondta az idősebb, együgyű fiának büszkén, aki gyenge agytekervényeivel még fel sem tudta igazán fogni, mennyivel lett most gazdagabb. Nézte az apja által mutatott portát, és nem látszott rajta az sem, hogy boldogabb, meg az sem, hogy boldogtalanabb, az újabb gyarapodását követően. Még azt sem vette észre a továbbiakban, hogy némely lány más szemmel nézi, mint eddig.

A lányok egymás között suttogtak. Voltak, akik azt suttogták:

—*Nekem még ennyi vagyonnal sem kellene!*

Ezek voltak a többen. Volt ám a lányok között olyan, akinek kezdett csábító lenni az Ifjabb B. László vagyona és kerek-perec kijelentette:

—*Nem is olyan csúnya ez a Laci gyerek! Van már ennek mindene! Ezt kell nekem megfognom, nem mást! Az ilyen vagyonban már nem kell garaszkodnom. Olyan szép ruhákat vehetek magamnak, amelyekben felöltözve, szép szeretőket tarthatok, az ilyen málészájú uram mellett!*

Ez a leányzó nem volt más, mint T. Mariska, a csalafinta leányzó.

E gondolatokat—szó szerint—a vérével hozta magával erre a cicomázást kedvelő világra. Az anyukája hasonlóképen gazdagodott meg egy rövid időre. Az ugyanis nem csak ahhoz értett; miképpen kell könnyen vagyonra szert tenni, hanem ahhoz még jobban értett, miképpen kell azt gyorsan elkölteni, elverni. Olyan ruhákat vásárolt magának, mint régen a grófnők. Tetszett a férfiaknak, akikről nem derült ki még a mai napig sem, mi tetszett nekik jobban. Hogy egy kelekótya férjet csálnak, vagy az, hogy pénzelte őket. Egyszóval, ilyen asszony volt fiatal korában édesanyja, de csak addig, míg tartott a férje vagyonából. Mikor elfogyott, megjavult. Talán az időközben elfogyott vagyon miatt, vagy talán azért, mert az idő múlásával olyan ráncai lettek, mint a télire eltett aszalt szilvának. Ezek után nem kellett már a férfiaknak.

Ha lehet hinni a közmondásnak; *miszerint az alma nem esik messze a fájától*, akkor a lánynak most a gazdag fiú vagyona tetszett. Később még biztosan kiderül az igazság. Azt azonban el kell ismerni ez a leányzó—az anyjához hasonlóan—nagyon szemrevaló teremtvény, aki után úgy forogtak az utcán a férfiak, mint a napraforgók tányérjai forognak a Napra, amikor átbálgat az égbolton.

András apó—az eltartott—még mindig nem akart meghalni. Hogy a lélek hol talált benne szállást, azt senki sem tudná megmondani. Talán még az orvos sem, ha egyáltalán elhívták hozzá eltartói néhanapján. De azok nem hívták. Egyrészt azért, mert pénzbe kerül. No, meg a gyógyszer is. Másrészt pedig azért, mert esetleg olyan csodaszert ír fel, amitől még a tavasz is a régi házában találja, és nem a temetőben. Az eltartók türelme rohamosan fogyni kezdett. Nem gondolták, hogy ilyen beteg ember, ennyi ideig bírja *szusszal*, akinek testéből a fájdalmak még ez időre sem úzik ki, a lelkét. Pedig alig három hónap telt csak el az eltartási szerződés megírása

óta, hiszen még január sem telt el egészen. Az apó egyre terhesebbé vált eltartóinak, annak ellenére, hogy türelmes beteg volt.

—*Meddig akar még élősködni?* —nyitott be hozzá Julis nene, aki nagyon unta már a beteggel való törődést, aki két hete már nem kelt fel az ágyból, úgy elgyengült. Még a jobb ételekhez sem volt már étvágya, nem még az előző napi ételmaradékokhoz, amelyet eléje raktak. Nem engedtek hozzá semmilyen látogatót, nehogy András apó panaszkodjon nekik, akik ezután hivatalos szerveknél eljárának az eltartási szerződés felbontásában.

—*Addig élek, amíg a Teremtő akarja! Mért nem temettek már el elevenen, ha annyira, terhetekre vagyok?*—suttogta halkán és könnyes lett a szeme. Talán már annyi ereje sem maradt, hogy ezt hangosabban mondja kapzsi eltartóinak, akik nem győzték kívánni halálát.

—*Mennyi pénzünkbe van nekünk! Elrabolja a drága időnket! Nehogy azt gondolja, ha kitavaszodik, majd nem járunk a határba maga miatt!* —mondta az imént benyitó idősebb B. László, aki felesége zsörtölődésére nyitott be a szobába.

—*Miért nem visztek át magatokhoz? Akkor nem kellene hozzám átjárnotok.* —mondta, olyan halkán, mintha ezeket a szavakat a túlvilágról mondaná.

—*Még csak az kellene, hogy átvigyük. Majd ott bukdosunk lépten-nyomon magában. Meg aztán szagoljuk a büzt, ami magából árad.*

—*Miért nem adtok hetente tiszta fehérneműt? Tiszta ágyneműt? És takarítana néha valaki az én szobámban is. Nem volt itt takarítva, mióta én nem bírok felkelni az ágyból. Ezért rátok íráthattam a vagyonom! Semmit nem akartok tenni érte. Nem engedtek senki látogatót hozzám, akinek elpanaszolhatnám miképpen bántok velem. De majd meg ver az Isten érte. Ezt kívánom én, amiért ezt teszitek velem.* —mondta halk, sírós hangon, mire eltartói még dühösebbek lettek, mint ennek előtte:

—*Mi lenne, ha befogná végre száját. Örüljön, hogy elvállaltuk a gondozását. Mi lenne most magával?*

—*Eltartana más! Talán nem lenne ilyen lelketlen, mint ti vagytok, akik már legszívesebben eltemetnétek!*

Az idősebb B. László erre még dühösebb lett, és kiáltotta:

—*Pusztuljon el itt, ahol van a saját piszkában!* S miután ezt kiáltotta, becsapták az öregre az ajtót, és feldúltan mentek haza a szomszédba.

Így teltek a napok, ilyen, zsörtölődések, veszekedések mellett. Leginkább már csak az eltartók morogtak, mert András apónak már erre sem volt ereje, annyira legyengült.

Az utolsó jégcsap leolvadt az eresz alól, aminek hossza télen akár a hatvan centit is elérte. A Nap melegsugarával elolvasztotta valamennyit,

pedig némelyiknek vastagsága elérte már a kaputámasztó karó vastagságát. A falut határoló dombok déli lejtőin nyiladoztak a kora tavaszi virágok, jelezve a hosszú, unalmas tél végét.

Ha eddig—a hosszú, hideg télen—valaki unta életét, most csak az életre gondolt, az ismételten megújuló természet láttán. Mert nincsen annál szebb és ígéretesebb, amikor megújul a természet és új reményeket ad az eddig csüggedő embernek. Csak András apó volt az, aki jobban szeretett volna már a temető oldalába költözni, a korábban elhunyt felesége mellé. Soha nem gondolta, hogy eljön az idő, amikor kívánja a halált. Mert ő szeretett élni. Mert addig, míg bírt dolgozni, és nem kellett másoktól függenie, szerette az életet. Most azonban teljesen megváltozott minden. Megöregedett, megbetegedett és függővé vált élete mások akaratától, egyszóval—már csak szenvedés volt élete, amelyet tudott, hogy soha, de soha nem fordulhat jobbra. Az erdei fák némelyikére gondolt, melyek, ha tavaszig megtűrik is a rajtuk maradt, elszáradt, előző évi levelüket, az újrafakadó rügyek lelökik őket az avarba, hogy ott végképpen az enyészete váljanak, elporladjanak.

*

B. Laci Bodri kutyájuk egész éjjel szűkölt, vonyított. Érezte, hogy igaz barátjával—András apóval—történik valami. Az apó sok csontot és száraz kenyér darabot dobott át neki az elmúlt időkben, tehát volt kiért aggódnia. Szerette az öreget, talán jobban, mint gazdáit, akik legtöbbször sajnáltak tőle minden ételt, de azt elvárták, hogy a portát hűségesen őrizze. Ezek után ellehet mondani; *csak a Bodri kutya az, aki ezen a tájon sajnálja András apó elmúlását.* Az elmúlás olyan kívánság, amely mindig beteljesedik. Legfeljebb nem a kívánt időben. A belső láza miatt vizet kért a most belépő eltartójától, az idősebb B. Lászlótól:

—*Adj egy kis vizet!* —suttogta könnyörgően, aki gúnyosan mondta:

—*Magának mindig csak kívánsága van! Egy kórház ápolószemélyzete sem győzné kiszolgálni. Várjon a sorára, majd eljön az ideje, amikor vizet adok.*

—*De most adjál, mert nagyon szomjas vagyok!*—könnyörgte a szomjúság gyötörte idős, lázas ember, de nem hatották meg könnyörgő szavai eltartóját, ezért így válaszolt:

—*Nem adok! Fulladjon meg ott, ahol fekszik!*

András apó már csak suttogta:

—*Legyél átkozott a családdal együtt! Amit örököltetek tőlem, csak a bajt hozza rátok! Ez...az...én utol...só ki...ván...sá...gom!*

Az utolsó szótagokat már olyan halkán ejtette ki, hogy eltartója éppen csak megértette, majd egy fájdalmas sóhajtás kíséretében végképpen

kilehelte lelkét.

Egyszerű temetése volt. Kevesen voltak. Mint akinek nem él már senkije, aki őszinte könnyeket hullajtson érte. Nem kerültek elő a könnyeket felítató zsebkendők, mert könnyek sem voltak. Csak néhány madár énekelt, csicsergett a sír közelében, akik a tavasz eljöttével érkeztek vissza a megszokott költőhelyükre. Talán ezt énekelték: *jobb már az elhunynak odaát, akit a szenvedései nem kísérték el a túlvilágra. Ott már várta élete párja és fia, akik előre mentek. Míg itt csak a halálát várták kapzsi örökösei.*

Az örökösök némelyike még sírást is produkált. Volt olyan, aki hitt a könnyek őszinteségében, de voltak olyanok, akik nem hittek. A temetés után nem volt részvétnyilvánítás. De talán ennek nem lett volna értelme sem, mert mindenki tudta, hogy az örökösök—*a nevető örökösök*—nem estek kétségbe András apó halála miatt.

Talán az lett volna helyénvaló, ha valaki ezt mondja nekik: *Gratulálok! Gratulálok a könnyű vagyongyarapításhoz!* Ez azonban illetlen dolog, ezért nem mondott senki semmit, hanem a temetés végeztével mindenki hazafelé ballagott, otthagyva András apót az öröklakásában, rábízva őt az angyalokra. Az eltartók pedig boldogan ballagtak hazafelé, és már azon törték a fejüket, kivel kellene újabb eltartási szerződést kötniük, hiszen jövedelmezőbb a kapálásnál.

*

Egy hónap multán már senki sem beszélt, senki sem emlegette András apót. A kezdődő tavaszi munka, kötötte le a falu lakóinak figyelmét. Csak T. Mariska és szülei figyelme terelődött a határban folyó tavaszi munkákról, a szépen gazdagodó ifjabb B. Laci irányába. Egyszóval: szemet vetettek az együgyű, esetlen legényre, akinek csak a vagyona ért valamit. Ez időtájban, ő bizony már öreglegénynek számított a maga 28 évével. Aki ekkorára nem tudott magának asszonyt szerezni—még a legpletykásabb vénasszonykerítőkkel sem—, az már megmaradt vénlegénynek. Azonban a szülei által összeharácsolt vagyonra felfigyelő T. Mariska és szülei, nem látták kilátástalannak B. Laci esetét. Ellenkezőleg. Tetszett nekik a tutyi-mutyi legény kormányozhatósága, akivel azt lehet tenni, amit csak akarnak.

A férjhez menendő lány éppen ellenkezője volt ennek a málészájú legénynek. A hosszú fekete haja leért a karcsú derekánál lejjebb, amire természetesen nagyon büszke volt. Formás lábaival, úgy járt-kelt a falu utcáin, hogy nem volt az a legény, aki nem fordult volna vissza, amikor ringó járásával elment mellette. Gyönyörű kék szemeivel olyan ígézően tudott nézni, mint ahogyan csak kevés lány tudott. A 20 éves lány

amennyire tetszett a legényeknek, annyira féltek is tőle. Feleségül egyikük sem akarta.

De hogyan féltek volna, amikor nem lehetett mást hallani róla, e szavakon kívül, melyek most az egyik asszony szájából hallatszottak:

—*Olyan szép ez, mint az anyja volt lány korában! De olyan lesz ő másképpen is! Ezt a másképpent, így kell érteni: A legényeket annyira szereti majd, mint az anyja szerette* akkor, amikor a ráncai nem voltak olyan mélyek, mint a falu melletti Mácsalma dülőnek vizes árka. Ám ennyi intelem ellenére, csak lépre futottak a legények. Persze nem házasság volt a céljuk. Az aranyos arcocskából kikandikáló, igéző kék szemeknek nehéz volt ellenállni. Ezt persze meglehet érteni, mert ami szép, az mindenkinek szép, és a vágy bizony sokszor legyőzi a józanészt. Ez a szépséges lány anyukája segítségével, összeállította azt a haditervet, amellyel, a B. család házába, a Lacika feleségeként lánya bevonul. Ezután megkezdte ott azt a pusztító munkát, amelyet a fát rágó szű végez, miután berágja magát a kerges fa törzsébe.

*

A majálisra, mint mindig, most is lomba borult a falu melletti erdő. Üde, zöld lombjaikat lengette a langyos tavaszi szellő, a kellemes májusi napon, amikorra megrendezésre került a szabadtéri bál a falumelletti Lánytónál. A falu rézfűvös zenekara játszotta a zenét, amelynek hangját messzire hallani lehetett. A legények, lányok a zene ritmusára ropták a táncot, csak a málészájú B. Laci nem mert senkit sem felkérni a táncra. Pedig voltak lányok, akik a táncpartnerre vártak. Igaz, nem órá gondoltak, még azok után sem, hogy ismerték vagyonosságát, de nem tetszett nekik még a vagyonával együtt sem.

T. Mariska elindult az ácsorgó legény felé, akinek máris jobban dobogott szíve, minél közelebb ért hozzá. Pedig nem volt hölgyválasz, mégis indult, hogy egy táncra felkérje:

—*Szabad egy táncra?* —kérdezte a reszkető fiút, aki még csak álmában, sem mert arra gondolni, hogy ezzel a lánnyal táncolhat valaha. Most ott állt előtte, és a szerelmet ígérő kék szemeivel, úgy kapaszkodott az ő riadt tekintetébe, mint piciny gyerek az anyja kezébe. Éppen ezért dadogott valamit félelmében, majd végül a lány vállára tette remegő két kezét és motyogta:

—*Nem...téved...tél, hogy en...gem kértél fel tán...colni?*

—*Nem! Én nem szoktam tévedni, ha a táncoló partnerem kiválasztásáról van szó. Nem nagyon szoktam legényeket táncra kérni, még hölgyválasz idején sem. Most pedig tudtommal nincsen hölgyválasz és, ha táncolni akarok veled, akkor nekem kell téged táncra kérnem, mert te*

olyan bátortalan vagy. —nyugtatta meg Lacikát, miszerint nem tévedésből történt a táncra kérése.

Az együgyű legény majd elolvadt a boldogságtól a lány szavaira, aki a felkéréssel azt igazolta; *ő mégiscsak egy szépfiú, aki tetszik a lányoknak.*

A lány annyira simult a reszkető legényhez, amennyire csak tudott. Testének minden melegével melegítette. Lacika ennek ellenére tovább remegett. Tudta jól mitől remeg ez a málészájú legény, akit minél jobban húz magához, annál inkább reszket.

—*Tán félsz tőlem, hogy így remegsz?*

—*Nem félek, de nagyon furcsa nekem, hogy egy ilyen széplány, mint te, táncra kér engem.* —próbálta tagadni félelmét, azonban a lány tovább érezte az elárulkodó remegését. Mindez elégedettséggel töltötte el.

—*Nem kell félned, nem ettem még meg senkit sem.* Ha valaha kedvet kapok ahhoz, hogy legényeket egyek, ígérem, nem rajtad kezdem. —mondta kacérkodva és eközben olyan csilingelő kacagásba kezdett, hogy a mellettük táncoló párok felfigyeltek, melyet a rézfúvósok igen hangos zenélése mellett is jól lehetett hallani. De felfigyeltek a lányokat kísérő szülők, akik sejtették; *a könnyűvérű lány az egyre gazdagodó B. Lacit szemelte ki élete párjának.* Ám emiatt nem bánkódtak. Sejtették, a legény vagyona ami kell neki, kinek volt kitől tanulnia, mert az anyja, a feslett életű lány, majd pedig asszony hírében állott valaha.

Ebben nem tévedtek. A sejtelmüket igazolta a fiúhoz egyre szorosabban tapadó lány látványa, aki ábrándos kék szemeivel, kereste a szegénylős fiú tekintetét, aki alig nézett rá a táncolás közben. Fejét a földre szegezve táncolt és még mindig alig tudta eldönteni; *valóság ez, vagy az ördög űzi vele gonosz játékát.* Sokkal jobban járt volna, ha az utóbbi igaz.. A Lacikára váró valóság, az ördög játékánál is kegyetlenebb. Mindezt nem sejtette, ezért határtalan boldogsággal töltötte el a lány forró testének közelsége.

A majális után mindenki erről pletykált a faluban. Ezek után nem csoda, ha Julis asszony és Laci bátyó fülébe eljutott a hír, amely szerint a málészájú gyerekükre szemet vetett ez a kétes hírű leányzó. Tudták ők nagyon jól, milyen életet élt az anyukája, és miképpen fosztotta meg lány korában a fiukhoz hasonlóan gazdag legényt vagyonától. Nem maradt annak semmije, mert léha életet élő felesége mindent elherdált. Ezek után nem lehet csodálkozni, ha úgy kétségbe estek máris, mint akinek a háza szélét most érték el, a mindent elpusztító lángok, ezért keserűen okították együgyű fiukat:

—*Mondd! Hová tetted az eszedet? Hiszen sokszor mondtuk már neked; ezt a leányt kerüljed!*

Bárkit elvehetsz feleségül, csak ezt ne! —mondta az édesanyja, akit látnoki képességgel áldott meg a Teremtője és a megriadt szemei azt

sejtették: ezzel a lánnyal a mennydörgös mennykő csap bele a házukba.

A Laci gyerek máris sértve érezte magát az anyjának iménti tilalma miatt és így válaszolt:

—*Ez a lány nagyon széplány és nagyon szeret engem! Ő kért fel a táncra, bizonyítva határtalan szerelmét irántam.*

—*Még hogy szeret téged?* Ne legyél már ennyire ütődött! Nem kell neki más a vagyonodon kívül. Amikor megkapja, elherdálja, mint az anyja tette valaha. Volt kitől tanulnia, aki csak a rosszra tanította, a kicsapongó életre. Mindenkiel megcsal, csak vedd feleségül. Csak az Isten látja a lelke, mennyire igazat mondtam neked. —próbálta fiát lebeszélni a kötendő kapcsolatáról, amikor Laci bátyó nyitott be és az előbbi heves párbeszédéből hallva, türelmetlenül kérdezett:

—*Mi van?*

—*Ez a lökött gyerek T. Mariskával szűri össze a levelet!* —mondta az anya, közben úgy mutatott fiára, mintha több lenne az ilyenfajta gyerekből házában. Pedig nem volt több. A 16 éves a Lajoska bent volt ugyan, de ő nem hasonlított bátyjára, mert minden tekintetben különb volt nála.

—*Igaz ez édes fiam?* —fordult fia felé aggódó tekintetével Laci bátyó. Az *édes* szót olyan hangsúllyal ejtve ki, amire csak egy felkavarodott epéjű ember képes. Vagyis, inkább ezt jelenti most: *egy cseppet sem édes fiam vagy nekem, te alávaló gazember!*

—*Szeretem őt édesapám!*

—*Szereted? Én, meg a falu összes legénye szeretjük az anyját, mert ő is széplány volt, azonban eszembe sem jutott feleségül venni! A lánya sem lesz különb az anyjánál. Ezt elhiheted nekem édes fiam!*

A Laci gyereknek semmi sem maradt meg fejében az atyai intelmekből csak az, hogy Mariska anyukáját az apja is szeretgette valaha. Ezek után megígérte; nem veszi feleségül, csak udvarolgat neki. Mindezt úgy ígérte, mintha ő uralkodna a lány felett, és nem a lány ő felette.

A lányt nem zavarta Laci szüleinek ellenségeskedése. Kidolgozott terve volt az ilyen esetekre, ezért erre nem reagált sehogyan sem. Más legényekkel már nem udvaroltatott magának olyan nyilvánosan, azonban titokban több szeretőt tartott.

Ennek aztán az lett a következménye, hogy egy idő után úgy kezdett el gömbölyödni, mint a szomszéd Pesta bátyó lova, akit gazdája jobb kosztra fogott. Egy ideig lehetett tagadni a gömbölyödés igazi okát, de mikor már nem lehetett, anyukájával benyitottak B. Laci bátyó házához és a felháborodott anya így szólt a legény szüleihez:

—*A lányomat megcsúfította, hírbe hozta a fiatok! Ezt csak úgy lehet jóvátenni, ha minél előbb feleségül veszi!*

Julis nene, akit sokak szerint nem lehet csak úgy becsapni, ekképpen válaszolt az imént elhangzó, vádló szavakra:

—Tudod Borcsa, amelyik kútra sokan járnak vízért, ott nem lehet pontosan tudni, ki rongálta meg a kút gémjét!

—Erre a kútra csak egy legény járt vízért, így csak az rongálhatta meg, ő becstelenítette meg az én tisztességes lányomat. És ennek a legénynek ezt jóvá kell tennie, az már biztos!

—Látta e valaki azt, hogy a fiam volt az?

—Látta bizony, de nem is egy látta, hanem többen látták!

Mindezek hallatán gondolt csak ijedten arra, hogy ez az asszony, és lánya, jól kitervelte, jól kifundálta. Amilyen ravasz észjárásúak, megfelelő bizonyítékokkal szolgálnak majd a megfelelő helyen. Azonban elhatározta; a végsőig elmegy annak érdekében, hogy ebből a gömbölyödő lányból soha ne legyen az ő menyje.

Kemény harc következett két leendő nászúram és a két nászasszony jelölt között. Az egyik fél azt próbálta bizonyítani, hogy a lány tisztességes és a testében hordott babának az apja nem más, mint ez a pernahajder B. Laci.

A másik fél meg azt próbálta bizonygatni, hogy ez szép lány egy olyan lány, aki, ha azt mondják neki, álljon meg—akkor leül, ha pedig azt mondják; üljön le—akkor lefekszik. Ha pedig lefekszik valaki, sok minden megtörténhet vele, még az is, hogy teherbe esik. Ezt próbálták bizonygatni egy ideig B. Laci szülei. Azonban a lány hasában szépen növekedő gyerek, erre már nem sok időt hagyott. B. Laci és szülei nem tudták megcáfolni az ellenfél állításait, s végül mégiscsak az lett a vége, hogy hamarosan a menyük lett T. Mariska, a feslett erkölcsű lány. Nem tehettek mást, mint eltökélték; *keménykézzel bánnak vele, ne ismétlődessen meg az, ami az anyjával megtörtént.*

*

Kitavaszkodott ismét. Nem volt már hó a legzugosabb szegletekben sem. A tavaszi langyos szelek kicsalták a kora tavaszi virágokat a melegedő földből, amelyek a fagyos tél után az emberi szíveket éppen úgy melengették, mint a testet az egyre magasabbra kúszó Napnak a sugarai.

Megszületett a kisfiú, amely a megszületése előtt, annyi gondot okozott Julis nenének, és Laci bátyónak, hogy nem csoda, ha nem várták a világra jöttét. Nem azért mintha nem szerettek volna egy kis unokát. Szerettek volna, de nem ettől a leánytól, akit kezdettől fogva gyűöltek. Most azonban a kis unoka elhomályosította ezt az ellenszenvet a menyük irányában. Bízta abban, hogy régi környezetéből kiszakított ifjú asszony, teljesen megváltozik, más lesz, mint az anyja volt akkoriban.

Csak az ifjú férj örült igazán a családból ennek a házasságnak. Nem azért, mintha felesége több szeretet adott volna már ezután, mint eddig

tette. Amint mondta; *annak örül, hogy neki van a legszebb felesége a faluban*. Az kétségtelen, hogy nemcsak lánynak nézett ki jól, hanem asszonynak is. Ha eddig megfordultak utána a fiatalemberek, ezután még inkább ezt tették. Mindez nagyon is érthető részükről. Eddig sem azért udvarolgattak neki, mert feleségül akarták venni. Könnyen megkapták nála azt, amire ki voltak éhezve. A házasság után már semmilyen rizikót sem kellett vállalni annak, aki szerelmeskedett a könnyűvérű ifi asszonnyal. Hiszen egy nem kívánt gyereknek, apaként, ott van a férje.

Ott van ez a papucsférj, akinek, ha azt mondta a szép felesége; állj ide, akkor ide áll. Ha pedig azt mondta, állj oda, akkor oda áll. Mi kell egyéb egy ilyen szépasszonynak? Egyszóval, néha vannak a dolgoknak olyan megoldásai, amikor szinte mindenki jól jár. Az ifjú férj azért, mert szép felesége lett. Még az sem érdekelte, hogy nemcsak az övé, hanem a falubeli fiatal férfiaké legalább annyira, mint az övé. Az ifi asszony pedig azért, mert ilyen pipogya legényt vett férjül, aki ráadásul gazdag, és mellette mindent megtehet, amit eddig megtett. Sőt, még a mindennél is többet.

A legjobban persze az udvarlói jártak, akiknek száma nemhogy csökkent, e házasság létrejöttével, hanem még növekedett. Ennek az a magyarázata, hogy nem kellett már félniük, ha Mariska teherbe esik. Lesz a gyereknek törvényes apukája.

Legkevésbé az após és anyós járt jól. Igaz, nekik ott van a kis unoka, aki rájuk mosolyog, és csilingelő hangjával kacarászik. Ott volt azonban a kétely; —*hátha mégis az ő vérükből nincsen az unokában semmi?*

Tudták, hogy menyükben nem lehet igazán megbízni. Ő olyan a házukban, mint a puszkaporos hordó, amelyet nem lehessen tudni, mikor fog robbanni. Afelől pedig nem volt semmi kétségük; a robbanás előbb, vagy utóbb, de be fog következni.

A csalafinta asszony egyre szebb ruhákban kezdett el járni. Volt már pénz, hála Laci bátyó, és Julis nene vagyongyűjtőgető természetének, és persze András apó megkaparintott örökségének. A szép ruhákat úgy cserélgette, mint a gróf kisasszonyok cserélgették valaha, amikor ezen a tájon talán előfordult belőlük egy-kettő. A szép ruhákból soha nem lehet eleget vásárolni, hiszen egyre szebbeket varrnak. Az ilyen szépasszonynak, mindig lépést kell tartania a folyton változó divattal. Mindezekért természetesen pénz kell, sok pénz. Amit az András apótól örökölt az együgyű férjecskéje, már mind elfogyott. Ezért egyik nap megsimogatta az ifjú férje arcocskáját T. Mariska:

—*Elfogyott a pénzünk, édesem!*—jelentette be a pénzes buksza kiürülését, miközben igézően nézett férje szemei közé, mint kígyó annak a békának, amit rövidesen le fog nyelni. Majd a pénztelenségből kivezető utat

felismerve, mondta az elképzelését:

—*El kell adni András apó pincéjét, mert pénz nélkül csak ócska kacatokban járhatok!* Mit mondana a falu, hogy a gazdag férjem rongyos kacatokban öltöztet, holott annyi vagyona van, mint kevés más embernek ebben a faluban.

—*Hát nem bánom, adjuk el, ha te akarod!*

De mit szólnak hozzá a szüleim? —egyezett bele a pince eladásába, és máris aggódni kezdett a szülei véleménye miatt, akikről tudta, nem állják meg szó nélkül, a megszerzett vagyon csonkítását.

—*Mit szólnak? Mit szólnak? Nem szólhatnak semmit!* A te neveden van bejegyezve a tekekönyvi hivatalban, nem az övékén. —mondta Mariska.

Az igaz, az ifjú férjnek szülei elkövelték azt a könnyelműséget, hogy az András apótól erőszakkal megörökölt ingatlanoknál, még a haszonélvezeti jogukról is lemondtak, az együgyű fiuk javára. Így történt meg, mikor a szülők rájöttek a titokban történő eladásra, már az új tulajdonos hordozta magával a pince kulcsát. Ők azonban nem hagyták szó nélkül a vagyon csorbítását:

—*Te lüke gyerek! Nem veszed észre, hogy kiforgat a vagyonodból ez a sátáni nő? A te vagyonodból öltözködik azért, hogy másoknak még jobban tetsszen, akikkel kezdettől fogva felszarvaz! Már mindenki csak erről beszél a faluban, és mégsem veszed észre, hogy a szarvaid hosszabbak a dióverő póznánál.* —korholta az anya az együgyű fiát olyan hévvel, hogy a fejére kötött kendője a szemére csúszott, ezért úgy nézett ki, mint a cseresznyefán az a madárijesztő, melyet a júniusi szél ide-oda lengetett ez időtájtban.

—*Olyan szépasszony, hogy neki szép ruhák kellenek! Nem öltözködhet úgy, mint egy közönséges parasztasszony.* —védekezett Lacika, de anyukája rögtön beléje fojtotta a szót:

—*Szép asszony? Kinek szép? A falu kanjainak? Te, az Istennek a málészájú teremtménye! Tűnj a szemem elől, mert nem állok jól magamért! Megtéplek, meg azt a semmire kelő szajhát is, aki miatt előbb-utóbb meg kell bolondulni.* —öntötte el most már a düh az egyre idegesebb anyát teljesen. Ilyenkor ő mindig egy nagyot köpött a földre. Most is ezt tette, annak jeléül, hogy csak ennyibe nézi fiát és parázna menyét. Ilyen kemény kritika sem vezetett oda, hogy ezután már minden az ő kedvük szerint történne.

A mindenkinek tetszeni akaró könnyűvérű asszony, nem törődött a szókimondó anyósa, fejükre mért kemény kritikájával, folytatta tovább az eddigi életét. De miért is törődött volna? Fiacskáját jobban megfogta, mint a hurok a vadnyulat. Ha pedig megfogta, nem engedi el addig, amíg teljesen ki nem csavarja úgy, ahogyan a feltörlő rongyot szokás.

A pince után következtek a többi ingatlanok és ingóságok eladásai. Elment a gyümölcsös, a szántóföld. Már csak a szőlő maradt, meg némi

ingóság. András apó vagyonából már alig maradt valami.

A vagyon ilyen mérvű pusztulását, még azoknak is nehéz lenne elviselni, akik nem mániákus vagyonszerző életet éltek. Nem még az ifjú férj szüleinek, akik már abba bele betegedtek, ha valaki megelőzte őket, egy földterület megvásárlásában. *És abba, ha némely téli napon, nem volt lehetőségük hasznos munkát végezni, amiből a pénzük folyamatosan gyarapodhatott.*

Ezek után nem lehet azon sem csodálkozni, ha titkos kór költözött mindkettőjükbe, anyósba, apósba, amely alattomosan nyuvasztotta őket. Mert annyi szent, hogy nyuvasztotta az anyóst és az apóst egyaránt. A faluban beszéltek mindent. Volt olyan, aki azt mondta; a sok munka tette őket tönkre. Mások szerint, a léha életet élő fiatalasszony okozta bánat, ami az egészségüket olyan alattomosan ásta alá, mint a kanyargós Kánya patak néhol a partját alá mossa. Az ifjú menyük azonban nem tudott annyira rejtve maradni, mint a falu patakjának partot pusztító mosása. Ahogyan gyérültek a Lacika nevén szereplő ingatlanok, mindenki előtt világossá vált; *T. Mariska túl tesz minden fát pusztító kártevőn.*

Még inkább kezdtek aggódni akkor, amikor azt vették észre, az ifjú menyecske, különös tekintetekkel méregeti a kisebb fiukat, Lajoskát, aki 16 évesen szép termetű, szép arcú legénnyé cseperedett. Lajoska, teljes ellentéte volt a jóval idősebb bátyjának. Arcán megjelentek a gyenge szőr pihék. Talán ideje lett volna már a borotválkozást elkezdeni, de apukája tanácsára mégsem kezdte még el. Annyi bizonyos, hogy miután a férfiember elkezd az e fajta arcápolást, élete végéig művelnie kell, ha nem akar olyan szőrös ábrázattal járni, mint a Bodri kutya. A borotválkozás bizony pénzbe kerül. Ezért óvta még fiát ettől az öreg Laci bátyó, aki azt szokta mondani; *a férfiember egész életében több darab földet képes elborotváltatni.* Mert ő, földben mért mindent, és persze a pénzben, amit különösképpen szeretett. A sok pénze mellett, rongyos ruhákban járt, mert a pénz elköltésének pusztá gondolatára megbetegedett.

Aki szép, az, szép szőrösen, és szép a borotválkozás után. Az ifjú asszony ennek a kérdésnek eldöntésében nagy szakértelemmel bírt. Ezt bárki elhiheti. Ő pedig szépnek találta, borotválkozás nélkül is. De hogyne találná, amikor a rogyant bátyjánál, egy fejjel magasabb. Fekete hullámos haja hajkötegekben takarta fejét. Gyönyörű két szemét időnként rajta felejtette, ifjú sógornője, ésbontóan csinos idomain. Egy-egy rövid pillanatok voltak csak ezek, amiért rögtön lelkiismeret furdalásai támadtak, és titokban korholta, szégyellte magát. Pedig az ő korában nem kell szégyellni az ilyen érzelmeket, amelyek úgy fakadtak belőle, mint a virágbimbóból a kipattanó virágszirmok. A bimbónak sem lehet megtiltani, hogy ne pattanjon ki, az egyre melegedő idő és a tavaszi langyos szelek hatására. Mikor annak eljön az ideje, minden bimbó kipattan, virágba borul.

Legfeljebb az a kellemetlen, ha olyanon felejtí szemét, akit az illem, a jó nevelés, a józanész, egyaránt tilt számára. Mégis csak a bátyja asszonya az, akin akaratlanul megakad olykor a szeme, annak ellenére, hogy ezt az alapvető erkölcsi normák mindenkor tiltották és tiltják ma is.

Most azonban nem lehet tudni, mennyire vétkes ebben a serdülő legény. Az ifjú sógornője mindent megtesz azért, hogy egyre gyakrabban és egyre hosszabban bámulja őt ez a tejfeles szájú gyerek, akinek arcán még alig pelyhedzik valami kis pihe. Ennek a selymes, bársonyos pihének érintése izgalomba hozta a kikapós menyecskét. Nála pedig ez az alig pelyhedző áll nem jelentett hátrányt. Sőt, egyre inkább izgatta fantáziáját és hajlik afelé, hogy ezt a nyiladozó bimbót ő szakítsa le először. Ezért mikor arra lehetősége van, kacérkodik a fiúval. Azt mutat meg, amire az ilyen butácska fiúk legjobban kíváncsiak. Egyre többet mutat magából azáltal, hogy ruhájával kevésbé takarja be azon testrészeit, amelyekre az ilyen szégyenlős fiúk szeme leginkább rátapad.

Tudja ő a módját, miképpen kell a ruháját úgy elmozdítani, hogy véletlennek látszon. Idomainak véletlenszerű kitakarása, sokkal izgatóbb. A véletlennek köszönhető az is, hogy ez a rakoncátlan szelecske, ami most kezdett el lengedezni, a kelleténél jobban libbentette fel a piros pettyes szoknyáját, hogy minél többet takarjon ki a bájos idomaiból. *Jól tudta, hogy minél inkább el tudja hitetni a véletlenszerűséget, annál izgatóbb az a serdülő Lajoska részére, aki már e nélkül is tele volt a sógornője iránti vágyakozással.*

*

Sokan állítják, nincsen szebb a májusnál. Kizöldül a rét, lomberdő borulnak a fák, a veteményeskertekben kikeltek a magvak. Az erdőben a madarak éneke köszönti a természet csodálatos megújulását. A búzaföldeken, az ősszel elvetett magvak zöld tengerré varázsolták a téli kopár földet. Azonban mind e szép dolgok mellett, a gyomnövények megjelennek a földeken, melyeket ritkítani kell a jó termés érdekében.

Ezzel a szándékkal indult el Lajoska a szőlőbe, ahol a gyomok egyes helyeken már arasznyi nagyságúra nőttek. Kapája a vállára vetve, amelynek nyelére azt a tarisznyát akasztotta, amelybe egy kis élelmet és vizet vitt magával. Azon a szőlődombon, ahová most megérkezett, alig volt rajta kívül más. Legalábbis a közeli szomszédok a falu határának más részébe mentek munkájukat végezni, ahol szintén égetően sürgős ilyen tájban a tavaszi kapálás. A távolabbi szomszédok hangját hallotta ugyan, de hangjuk elveszett a közeli erdő madarainak csicsergő énekében.

Kapája csattogásán kívül, csak a madarak énekét hallotta, de erre sem igazán figyelt oda. Gondolatai úgy foglalták el, mint a szomszédos

cseresznyefán a fészket igazgató vadgalambot, a kusza fészkenek igazgatása elfoglalta. Társa, a fa tetejének száraz ágán turbékolta mélabús énekét, ami lehet, hogy csak annak tűnt, hiszen emberfia nem ismeri ki igazán magát a sokszínű madárnyelv világában. Persze nem is volt oka, hogy éneke bús legyen. Hiszen párja azon a két tojáson ülve kotorászott, amelyből nem sokára kikel majd a két kis porontya. Ez etetgetik, gondozzák, óvják, amíg a szárnyaikat bontva, kirepülnek majd a fészekből.

A gyomokat ritkító legény gondolatait a vágy irányította. Hiába akarta magától elhessegetni, nem sikerült. Maga előtt látta folyton a sógornője kacéran domborodó melleit, s most már bizonyosan tudja, hogy miatta takarta ki legutóbb is annyira. Haragudott magára a bűnös gondolatokért, amelyek akaratán kívül túl sokat foglalkoztatják mostanában. Ha már nem ő lenne, megpróbált volna közeledni feléje. Így azonban ez teljességgel lehetetlen, és iszonyúan kellemetlenül érezte magát még a pusztá gondolaára is.

Dühösen vagdalta kapáját a földre, mintha nemcsak a gyomok lennének ellenségei, hanem minden, ami létezik ezen a világon. Nem oszthatta meg gondjait senkivel. Ami őt bántotta nem olyan dolog, amit szüleinek, vagy bárki másnak elmondhatna. Mit szólna bárki, ha meg mondaná; T. Mariska —a sógornője—után vágyakozik szenvedélyesen. És most már bizonyosan tudja, ez a nő hasonlóképpen akarja őt, azért kacérkodik vele már egy ideje. Bárkinek elmondaná, nem hinnének neki. Még ő maradna szégyenben, mert azt mondanák; csak kitalálja mindezt azért, mert vágyakozik utána. Érzékeny lelke tiltakozott, azonban vágya erősebb volt lelkiismereténél, gyenge akaraterejénél és tudta közel áll ahhoz, hogy ez a vágy beteljesedjen.

*

Már a delet elharangozták, amikor leült a szőlőben terebélyesedő, magányos cseresznyefa alá, hogy pihenjen egy keveset. Elővette tarisznyáját, kikötözte kenyérkendőjét, de nem esett jól az élelem. Ezért visszarakta a nyitott kendőjébe és hanyatt feküdt a fa alatt. Fölötte magasan, ritkuló báránnyefelhők úsztak, amikor a ritkább ágakon át kitekintett az Égre. A csend, a nyugalom, ólomnehézzé tették szemhéjait, amelyek időnként lezáródtak. Nem akart elaludni, ezért küzdött az álommal, amely végül mégiscsak győzedelmeskedett.

*

Arra ébredt, hogy valaki homlokát simogatja, és halk szavakat suttog fülébe:

—*Így nem halad a kapálás, Lajoska!*

E szavakra, rugó módjára pattant fel, és értetlenül nézett arra, akivel pár másodperccel előbb, még álmában beszélgetett, majd kérdezte:

—*Hogy kerülsz ide?*

—*No, mi az? Csak nem ijesztettelek meg? Vagy haragszol rám, hogy így felelősségre vonsz?*

—*Nem haragszom, csak...csak...csak most láttalak otthon az álmomban, és már itt vagy?*

A kicsapongó menyecske csak mosolygott az elhangzott szavakra. Alig tudott uralkodni azon a titkos vágyán, amelyet oly régóta dédelgetett. És most, csak egy karnyújtásnyira fekszik előtte, az álmainak beteljesedése, amennyiben okosan kezd hozzá a megvalósításához.

A tüzesvérű fiatalasszony arcán olyan mosoly jelent meg, ami nagy-nagy elégedettséget tükrözött. Lajoska, ebben az őszinte elszólásában kibökte; *miszerint álmában vele foglalkozott*. Nagyon jólesett hallania. Egyben tapasztalhatta, nem volt eredménytelen a pelyhedző állú legénynek az elmúlt időkben történt csábítgatása. Mennyivel jobban tetszett neki, mint esetlen bátyja, akinek lassúsága olyan, hogy megalszik a tej a szájában.

Tudott volna ő talpraesettebb legényt választani magának, de az olyan szegény, mint a templomegere. Az olyan meg nem érne semmit, mert csak a nélkülözés várt volna rá, ebben szegény életben. És hozzá még ez a cudar élet is olyan rövidre van szabva, mint azoknak a földeknek hossza, amelyeket férje földjeiből eddig eladott. Amikor így végig gondolta, az ifjabb B. Lacival kötött házasságát, panaszra nem lehetett oka. A férje eléggé gazdag legény volt a faluban. A szerelem pedig csak mellékes valami, amit kölcsön szerelemmel bármikor pótolhat, az ilyen pipogya férj mellett.

Eléggé talpraesett volt ahhoz, hogy ezekkel a lehetőségekkel változatosabbá tegye azt a menüt, amelyet a szerelmi élet lehetősége felkínált számára ebben a faluban, de talán még a határain túl is.

Nem volt ez az ebédhozatal előre megbeszélve. Az igazság szerint, ez csak egy pillanatnyi ötlete volt, amikor anyósa megfőzte az ebédet és ekképpen mondta:

—*Lajoskának is jólesne már ebből a finom ételből!*

—*Ki viszem én neki a szőlőhegyre!* —jelentette ki a menyecske gyorsan, és még maga sem igazán tudta, miért akar oda most kimenni. Azt, hogy kapálni nem akar, már ekkor jól tudta. Azonban arra gondolva, hogy az utóbbi időben egyre gyakrabban néznek össze ezzel a szégyenlős, pirulós arcú legénnyel, beindította fantáziáját:

—*Talán, ha kettesben leszünk, nem hajtsa le fejét, amikor a szemébe akarok nézni!* —gondolta és már cselekedett, amikor az ételesbe merítgette az ételt a nagy merőkanállal.

Az anyósa először lelkesedett menyének az ötletéért. Azonban gyanakvó ösztöne felébredt, ismerve menyének kacér természetét és máris megbánta, hogy kisebb fiának nevét egyáltalán megemlítette az imént. Most azonban már nem tehetett semmit, mert az ételesbe bekészített ebéddel Mariska elindult a szőlődomb irányába.

Egészüton az alig pelyhedző kis sógora járt az eszében. Roppant kíváncsi volt, vajon, ha kettesben lesznek, szégyenlős lesz-e, ez a félénk fiú, aki mások előtt még szólni is alig mer hozzá. Amikor kiérve meglátta az alvó legényt, már annyira kívánta, hogy legszívesebben mellé feküdne, vagy inkább rá. Alig tudott uralkodni azon a titkos vágyán, amelyet oly régóta dédelgetett magában. És most, csak egy karnyújtásnyira fekszik előtte, az álmainak beteljesedése, amennyiben okosan kezd hozzá ennek megvalósításához. Lajoska előbbi kérdésére így válaszolt:

—*Hogy kerülök ide? Hoztam az ebédet! Látod, csak gondolni kell rám annak, aki engem szeretettel vár, és én már itt vagyok!*—válaszolta most a kellemes álmából ébredező fiúnak, aki az álom és a valóság közötti idő elteltének rövidsége miatt, azt sem tudta, felébredt e már igazából. Azonban ez a tüzesvérű fiatalasszony, máris csipett egyet a pelyhedző arccskáján, majd mélyen a szemébe nézve kacagni kezdett. Ez a kacagás olyan valóságosnak tűnt, aminek csengése rögtön visszahozta őt a valós világra, az árnyékot adó cseresznyefa alá, ahol az imént elszundított. Miután teljesen felébredt, meg is ijedt nyomban:

—*Minek jöttél?* —kérdezte úgy, mintha félne valamitől.

—*Minek jöttem? Minek jöttem? Hát nem látod kezemben az ételest, amiben neked finom ebédet hoztam?*

—*Van nekem ebédem!* —mondta zavartan a piruló fiú, rámutatva a kibontott kenyeres kendőre, amelyen sértetlenül pihent a tavaszi szélben száradó kenyér és kolbász, amelynek illatára egy-két légy szorgalmasan döngicsélt a kenyereskendő körül.

—*Nincsen az olyan finom, mint amilyet anyád főzött! Látom, még meg sem kóstoltad a magaddal hozott élelmet.* —mutatott a kibontott kenyérkendőn száradó élelemre.

—*Nem vagyok éhes!*

—*Csak nem vagy szerelmes Lajoska? Mert ilyen kemény kapálás után, bizony megéhezik az emberfia.* —mutatott a frissen kapált földre, ahol ez időre a gyomok sokasága már lankadozni kezdett, mutatva azt, hogy ez az alig pelyhedző állú legény, nem hiába töltötte el az időt, ebben a falutól távoli, csendes szőlőben.

A legény ezekre a szavakra még inkább elpirult. Eddig sem hasonlított arcszíne a sötét pincében növekedő krumpli csiráihoz. Ez az elpirulás még sokkal vonzóbbá tette a szerelmes asszony számára, aki legszívesebben most felfalná, de csak leült melléje és megpuszilta, hogy a

puszi helyén még pirosabb legyen, mint annak előtte volt. Ennek a puszinak a hatására, és az előbb feltett kérdésre a legény csak dadogni tudott:

—*Nem va...gyok sze...rel...mes, és nem is le...szek so...ha!*

—*Ugyan már! Csak nem csalódtál a lányokban?* —gügyögte neki a szép fiatalasszony, aki a kendőjét most levette fejről, miáltal az eddig bekötött gyönyörű haja leomlott a derekáig. Szemeiből égető szikrák pattogtak a durcás kis legény zavart szemei közé, aki eldöntötte, hogy nem akar szerelmes lenni soha az életben.

Miután ezt mondta a szemérmes fiúnak, az orcája másik oldalát is megcsókolta, hogy ne legyen halványabb az sem a másiknál. Csak ez a csók már hosszabbara nyúlt, mint az előző. Ekkor érezte azt, hogy Lajoska úgy remeg, mint a keményre főzött húsvéti kocsonya. Csak ezt a fiút nem pirospaprikával színezték ki, hanem az elfojtott, eltitkolt szerelem, amit nem lesz nehéz felszínre hoznia. Ebben ő már nagy tapasztalatokat szerzett az elmúlt időkben, a megszámlálhatatlan szeretőivel.

A szőlőhegyen eddig is csendes volt a táj, most pedig még csendesebb lett. Az a pár ember, aki eddig itt dolgozott, már korábban haza indult, talán éppen ebédre. Csak a madarak zengték éneküket a szőlővel határos erdőben, de a délidő tájékán azok is elcsendesedtek. Ebben a vágyakat fokozó csendben, a szerelmes fiú már nem dadogott a simogató asszony szavaira. Csak jobban remegett, mint eddig, az egyre szenvedélyesebb simogatások, majd ölelgetések miatt. Mariska nagyon jól sejtette, ennek a fiatal legénynek nem volt még nő az életében, azért remeg, ezért fél ennyire.

Addig csókolgatta, míg a fiú már nemcsak hagyta, hanem visszacsókolt. Azt meg kell hagyni, egyre szenvedélyesebben, viszonzta a kapott csókokat. Sőt, már ő simogatta a szerelmes asszony lázban égő testét, amely ez időre megszabadult attól a kevés ruhától, amelyben, a meleg időben az előbb még ide érkezett.

Úgy fonódott össze a teste, az asszony, forró, és mezítelen testével, mint bent a szőlőt határoló erdőben, a vadszőlő indája összefonódott, az erdő némely fájának derekával. Ez az asszony nem engedett combjainak szorító fogásából, amíg fiú teljesen el nem ernyedt. Miután ez megtörtént, mindketten elszundítottak. Alvás közben átölelte sógornője derekát, az pedig az ő nyakát fonta át két kezével úgy, mintha azt soha többé nem engedné el. Csendben pihentek, mint ahogyan csend borult délidőben a szőlőhegyre és a határoló erdőre, amelynek madarai most nem zengték éneküket. Ők is elpihentek. Nem szundítottak egy órányit sem, amikor a vágyait kielégített fiatalasszony felébredt:

—*Ébresztő! Ébresztő, Lajoska! Neked még kapálni kell, nekem meg igyekeznem kell hazafelé, mert anyád gyanút fog!* —rázta meg ezt a pihés

arcú legényt, akit alig egy órája vezetett be a rabul ejtő szerelem eddig ismeretlen gyönyöreibe. A *gyanú* szót olyan különös hangsúllyal nyomta meg, hogy a fiú ismét elpirult ennek hallatán. A történetek után teljesen tisztába volt azzal, mit takar ez a rejtelmes szó. Ekkor még nem tudhatta, hogy számára eddig soha nem tapasztalt lelkiismeret furdalást okozza ez majd a jövőben.

Egyre több alkalmat kerestek arra, hogy megismételjék a szőlőben eltöltött pásztorórát, mely által egyre zavartabban viselkedett Lajoska. Nem úgy a sógornője, akinek nem voltak emiatt kellemetlen álmai. Ő nem tett mást, mint tovább csalta férjét úgy, ahogyan eddig tette, csak ezután már a saját öccsével is. Anyósa azonban felfigyelt kisebbik fiának zavartságára és aggódni kezdett. Az anyai szív érzékenyebb a legjobban hangolt hegedű húrjánál. Megérezte mindent, ami a családban történik. Megérezte ezt is, és egy alkalmas időben, a szobában, így szólt a gyanúba keveredett fiához:

—*Nem szeretném, ha valami történne Mariska és közötted!*

Lajoska e a szavakra esett igazán zavarba, ezért dadogva válaszolt anyjának figyelmeztetésére:

—*Én nem já...rok után...na. Engem nem érdekel Mariska.*

Az aggódó anyának azonban nem hangzottak eléggé meggyőzően a dadogó szavak, ezért újat feltartva, szavainak nyomatékául mondta:

—*Ettől a nőtől minden kitelik. Ez nem ismeri a szégyent, ha valakit meg akar kapni. Ezért óvakodjál tőle, mert nagy bajba sodorhat téged és az egész családot. Sajnos a bátyád gyenge akaratú ember, és ezek után azt tesz vele, amit akar. Láthatod, már mindenét eladatja, de ő képtelen tenni ellene, annyira hatalmába kerítette. Ráadásul mindenkivel paráználkodni akar.*

A szerelmes fiú, még jobban elpirult ezekre a szavakra, de anyja nem bírta már látni fia szenvedését, ezért ott hagyta pirulásával együtt és ki ment az udvarra.

A szégyenlős legénynek azonban ezt már hiába mondta, mert azon a vágy uralkodott nem a józanész. Sógornője mindig más és más helyen adta meg a találka helyét.

Sokszor oda sem figyelt, amikor elment Lajoska mellett, aki epekedve figyelt sógornője minden szavára, mozdulatára. Aki csak úgy, félvállról mondta halkan, hogy másoknak ne tűnjön fel:

—*Majd este!* Ez a tömondat azt jelentette:

Este legyél a korábban megbeszélt helyen. Természetesen, mindig váltogatta a találkahelyeket, nehogy lebukjanak a buja szerelmeskedés közben. Azonban a szerelmes legényre egyre nagyobb teher nehezedett, a gyakorta feltámadó lelkiismerete miatt. Könyörtelenül marcangolta belülről és egyre elviselhetetlenebb kínokat kellett kiállnia. Ráadásul nem oszthatta meg senkivel azt a titkot, amely a kiméletlen pusztító munkát végezte

idegrendszerében. Magába forduló, szótlán legénnyé változott, Eddig nem volt jellemző, mert vidám és közlékeny természetéről ismerték.

*

A könnyűvérű asszonynak nem voltak lelkiismereti gondjai. A legszebb ruhákat vásárolta magának továbbra is, amelyekhez szép ékszereket viselt. Telt az András apó örökségéből. Mikor aztán ez az örökség elfogyott, András apó háza következett az eladásra. Mivel volt még több házuk, ez sem okozott gondot, mert azok egyikébe költöztek, az előbbi ház eladása után. Ezek után ellehet mondani:—*Amit az egyik generáció összekapart, azt a másik mind széjjelszórja.* Az ifjabb B. Laciék ezt tették.

Nincsen annál szomorúbb, mint látni, elpusztulni azt, amit valaki összeharácsolt életében. A szülei fejüket fogva, fájdalmukban, sírva kérdezték:

—*Uram! Mivel érdemeltük ezt a csapást?*—kérdték a templomuk oltára előtt, ahová már egy idő óta buzgón eljártak imádkozni. Sőt, a perselybe is bőven ejtegették forintjaikat. A csapás azonban ennek ellenére sem szűnt meg, hanem inkább elmélyült.

—*András apó, vedd le rólunk az átkodat!* —könyörgött Laci bátyó, de az átok nem távolodott, hanem még jobban rájuk szállt.

Lajoska már úgy járt-kelt, mintegy alvajáró. Majd eltűnt egy-két napra, de nem mondta meg merre járt. Hallgatott mélyen és ez a hallgatás volt az, ami anyukáját legjobban kétségbe ejtette. Úgy aggódott miatta, mint még soha. Ő volt a család szemefénye. Ő benne látták öregkoruk támaszát, akit mindig is különbnek láttak, mint a pipogya bátyját, akit legszívesebben már megtagadtak volna, de nem merték megtenni.

Lajoska ismét eltűnt. Most azonban egy-két nap elteltével sem mutatkozott. Kétségbeesetten keresték, amikor Julis nene velőtrázó sikolya hallatszott a ház padlásáról:

—*Kést! Kést! Hozzatok kést!*

Aki ezt a fájdalmas kiáltást hallotta, annak nem lehetett kétsége afelől, hogy valami szörnyű nagy baj történt. Olyan, amit soha nem hozhat helyre senki. Mert életet nem lehet lehelni abba, aki már két napja végképpen kilehelte lelkét egy, gonosz, léha asszony miatt. Akitől annyira függött az alig pelyhedző állú legény, hogy nem tudott szakítani vele másképpen, csak életének kioltásával.

A szép, fiatal legény ott feküdt kiterítve a tisztaszoba, dunnáktól megszabadított ágyán. Hamuszínűvé vált, pihés arca már a békét sugározta, az örök békét. Nem gyötörték tovább a tiltott vágyak. A máskor mélységes csendbe borult szobában, most a jajszavak, a fájdalom szavai hallatszottak. Ezek közül, az édesanya jajkiáltásai hangzottak legkeservesebben:

—*Miért tetted ezt velünk Lajoska? Miért nem szóltál, ha valami gondod volt?* —sirt keservesen a könnyeit sűrűn hullató anya, és e szavak hallatára az ott gyászoló ismerősök és rokonok is hangosabban felsírtak. Csak az idős B. Laci bátyó—az apa—próbálta visszatartani könnyeit. De végül ő is könnyezve kérdezte, mintha valaki a jelenlévők közül, választ tudna adni, a hulló könnyek között megfogalmazott kérdésére:

—*Mi lesz most már mivelünk? Ki lesz támaszunk öreg napjainkra? Nem lesz, aki egy pohár vizet adjon, ha majd elnyomorodunk!*

Ekkor jutott eszébe András apó, akivel cudarul bánt az utolsó napjaiban. Ettől a gondolatától még jobban megijedt, és nyomban elhallgatott. Elhallgatott, mert érezte, szörnyű bűnt követett el a haldokló András apóval szemben. *És lám, mért? Mit ér az egész, ha az, akiért dolgozott, és könyörtelenül törtetett, taposott, harácsolt, a módszerekben sem válogatva, már nincsen többé. Itt fekszik előtte kiterítve, tanulságul szolgálva neki—és másoknak:*

Van olyan az életben, ami minden a pénznél többet ér! Odaadná már mindenét az előtte fekvő fiáért, de már nem lehet, mert nem támad fel semmilyen földi kincs ígéretére sem. Milyen kár, hogy erre ilyen későn jött rá. A vagyongyarapítás kegyetlen taposómalma, nem engedett a bölcselkedésre időt. Az egyre több utáni vágy ezt nem engedi. Ha egy életre való van, akkor kettőre való kell. Ha kettőre való van, akkor háromra való kell. Pedig élet csak egy van, és megismételhetetlen. Az elveszett élt nem pótolhatja más. Lajoskát sem pótolja senki, főleg az élő, pipogya bátyja nem.

Az ifjabb B. Laci ezek után is ragaszkodott könnyűvérű feleségéhez, aki tovább pusztította azt a vagyont, amit férjének szülei—módszerekben sem válogatva—összekapartak. Amikor már nem maradt semmi, amit elverhetett, a léha asszony fogta gyerekét, és faképnél hagyta a B családot, a miatta történt elszegényedésükkel együtt.

Később aztán kiderült, T. Mariska nem költött mindent magára. A válás után vásárolt magának egy házat a faluban, ahol élte tovább kicsapongó életét. B. Laci pedig, a szüleivel való örökös zsörtölődés mellett, élte tovább életét. Hibáztatva őket felesége elválásáért, akiről még mindezek után is tovább hitte, hogy őt szerette, és nem a vagyonát.

Idős B. Laci bátyóék öregesen, betegesen éltek hátra lévő életüket, Lajoska és az unokájuknak hitt gyerek nélkül, akit az anyja nem engedett látni nagyszüleinek. Amikor végképpen megöregedtek, Laci fiuk az idősek otthonában helyeztette el őket, és ott éltek le életüket, nagy szomorúságban. Könnyen lehet, hogy szomjazó, haldokló András apó átka teljesedett be számukra:

—*Legyél átkozott a családdoddal együtt! Amit tőlem örököltetek, csak a bajt hozza rátok! Ez...az...én.. utol...só kí...ván...sá...gom!*

————Szomolyai dombok alján————

Nagyapó feltámadása Szomolyán

Nagyapám emlékére

Előszó.

A második világháború még alig múlik el, amikor a gyógyíthatatlan, súlyos betegségben szenvedő Nagyapa, unokája szavát kéri arra, hogy amikor majd ő is eléri a nagyapakort, ír neki levelet a Túlvilágra, a megboldogulása óta történt dolgokról.

Az egykori unoka—a nagyapakort elérve—ígéretét betartva, megírja és elküldi levelét.

Nagyapát annyira felzaklatja ez a levél, hogy Teremtőjétől kéri a beígért feltámadásának előbbre hozatalát, hogy ő maga győződhessen meg, az 54 évig tartó megboldogulásának ideje alatt, a Földön történt változásokról. Elindul a tehenek által vontatott szekérével a falu határában korábban létező földjeit megsejlelni. Miután megsejlelte, Eger város autóktól zsúfolt, forgalmas utcái felé irányítja szekerét, ahová hajdanán szekérével a piacra szállította cseresznyéjét. Az örült forgalomban az autósok böszülten figyelik a régmúlt időkből eléjük kerülő, cammogó tehenek által vontatott szekeret, melynek bakján, egy aggastyán ostorával kezében, nógatja teheneit gyorsabb mozgásra, a folyton dudáló autósok miatt.

LEVÉL A TÚLVILÁGRA NAGYAPÁNAK

Nagyapa kívánságára megírva, és elküldve a Mennyországba.

Kedves Nagyapa!

Könnyebb írnom Neked levelet, ha Tegezlek. Bár igaz, hogy életedben mindig magáztalak. Kivánom, hogy levelem a Mennyországban találjon. Tudatom Veled, elérkezett az ideje annak, amikor én is nagyapa korba léptem. Így elérkezett az ideje annak is, hogy ígéretemet teljesítsem, még gyerekkoromban ígértem meg a kérésedre.

Emlékszel? Akkor az volt a kérésed, hogy én majd öt-hat évtized múltán, írjam meg mi változott ennyi idő alatt, amióta Te a faluból a temetővel kezdődő túlvilágra költöztél.

Jobb, ha azzal kezdem, hogy nagyon sok minden megváltozott. Ha Te most nagy hirtelen feltámadnál, nem ismernéd meg sem a falunkat, sem a környékét. A faluban nem találnád már a kicsinyke, fehérre meszelt házakat, amelyek az éjszakai sötétségben is úgy fehérlettek, mintha sok-sok viharlámpa, vagy telihold világítaná meg a náddal, vagy cseréppel fedett falaiikat. A házunk előtt sem találnád meg a földutat, amelynek porában libák sokasága fürdött és gágogott még akkortájt.

Hajnalokon nem jár házunk előtt a tehéncsorda, a kecskenyáj, disznónyáj és nem harsog már a tehénpásztor kürtje sem, mint ahogyan a vezértehen nyakában a kolomp szólt még akkortájt. A kertünk végében álló kis diófa is megöregedett. Szaporodó száraz ágain, nyaranta nem költ a vadgalamb, és utódai sem fészkelnek zajos kis falunkban. A falut határoló dombokon cseresznyefát csak elvétve látni. Sok vihart megért ágaik, alig hoznak zöld hajtásokat a tavaszi ébredéskor.

Elburjánzott a gaz a csipkefa még a falu közeli Demecsen, Gyűrön, Vén hegyen, de még a Gyep gyümölcsösének területén is. A távolabbi dombokat jobban teszem, ha nem említem, mert úgy érzem, így is sok bánatot okozok Neked, amit én nem akarok ugyan, de ha igazat akarok írni, akkor nem írhatok mást.

A falu határában található források nagy része régen kiapadt. Amelyik még csergedezik az is olyan szennyezett, hogy nem tudnád oltani hűs vizével szomjadat. Nem találnád meg a Gyep cseresznyése melletti Nádas kutat sem, ahol a vaddisznók még nappal is dagonyáztak, mint ahogyan a kút körüli réten legelészték az őzek és a szarvasok, még a Te idődben. A Csereszlyuk delelőjénél a hosszú favályú régen elkorhadt, és a tisztavízű kút régen beomlott. A pásztorok kunyhója is úgy összeroggyant, mint ahogyan az árnyéket adó lombos fák törzsei elkorhadtak.

A faluból kifelé vezető földutakat hiába keresnéd, mert úgy benőtte a gaz, mint hajdanán a por belepte a földút vándorát. Így ezeken nem jár már semmilyen szekér és a szekér ülésdeszkáján ülve, nem nógatja ostorával kezében gyorsabb tempóra az igavonó állatokat a szekér kocsisa. A keskeny szántóföldeket sem találnád, ahol a szántóeke után úgy sorjáztak barázdák, mint levelemben az írott sorok sorjáznak most egymás után.

Kedves Nagyapa! Nehogy azt higgyed, hogy mindezeket azért írom, hogy kedvedet szegjem egy esetleges feltámadástól. Csupán azért írom, hogy ne érjen meglepetés, amint a túlvilágról visszaérkezve, mindent, de mindent másképpen találsz, és nem úgy, mint azt hagytad itt hajdanán.

Éppen ezért arra kérlek, Szent Péterrel ne rontsd el a jó viszonyt, mert előfordulhat, hogy ez a nagy változás nem lesz kedvedre való, és visszakívánczol a Mennyországba. Márpedig, ha haraggal jössz el, nem biztos, hogy visszavesznek arra a jó helyre, vagy pedig ha visszavesznek is, nem néznek rád baráti szemmel. Ez bizony mindenhol így van, még a mi világunkban is. Arról nem beszélve, hogy a kis vagyonkádat sem találnád már sehol, mert örököseid között, úgy elenyészett mindened, mint ahogyan pipádnak füstje szertefoszlott a kis diófánk alatt még abban az időben.

Nincsen meg a szekered, az eke és taliga, faborona, vasborona, kasza, kapa. Nincsen meg a Te szobád, a bubos kemence, gémeskút, a

pincéd, hordóid, és hát bennük a jófajta borocska. De hát miből lenne borocska, amikor a szőlőd kiszáradt, a szőlődaráló és prés elkorhadt?

Barátaid mind meghaltak úgy, mint a gyerekeid. Készülődnek már unokáid is. *Ezek után ki várna Téged szeretettel?*

Ezért elhatároztam, hogy ígéretemhez híven mindent megírok levelemben erről a mostani világról, a halálod óta történt dolgokról azért, hogy a nagy feltámadás esetleges elmaradása esetén, tudjál arról, miképpen élnek most a Földön az utódaid. Legelsőnek arról tudatlak, hogy a legnagyobb haragosod—András papó—sem szántja már el a volt Burbolya földedet, mert az ölből kiszabaduló bika, felöklelte szarvára, és úgy által szúrta mellkasát, hogy nem sokkal utánad ő is megboldogult.

Lehetséges, ha ő ezt, akkor előre tudja, nem szélesítgette volna földjét a Te földed rovására, mert most két lépés földdel is beéri, a falu temetőjében. Hogy a túlvilágon mégsem találkoztl vele, oka az lehet, hogy ő a pokolra került, ahol csak a szenvedésben van része a földi bűneiért. *Ottan, bizonyára van ideje gondolkodni azon, hogy miért kell a másik ember földjét elszántani, amikor végül két lépés föld is elegendő.*

Tudatom Veled azt is, ha most legeltetnéd nyájadat a Kaptár réten, és közben felpillantnál a közeli kaptár kövekre, már nem találnád mindet a helyén. Pedig nem lopta el senki sem! Nem bizony! Az Ezerkilencszázötvenes években a tanácselnökünk úgy ítélte meg, hogy az a legjobb hely a kőbányászásra. Ezért nagy csühhögő gépekkel fűrészeltette le a legszebb kúpokat. Még az a szerencse, hogy magasabb helyről utasítást adtak a bányászás leállítására, különben már egy sem lenne a kaptárkövek kúpjából. Pedig apád—dédnagyapám—e kövek ablakaiban még méhészkedett, ezért is kedves számomra és számomra ez a hely.

Az előbb írtam, hogy a falu környéki dombok elparlagosodtak, mert a fiatalok elköltöztek a faluból a városokba, ott keresve a megélhetést. A szántóföldeken pedig olyan hatalmas gépek dübörögnek, amelyeneket Te még soha nem láthattál. Nem találnád meg a keskeny földeket, amelyek hosszú nadrágszíjként futottak egyik végüktől a másikig, mert e földeket egyesítették—tagosították. Ezeken a földeken közösen—kollektívan—dolgoznak az akkori keskeny földek gazdái azért, hogy együtt többet tudjanak termelni. A többet termelés nem mindig sikerül, az emberek közötti veszekedés viszont sokkal inkább előfordul.

Bizony már az aratás sem úgy van, mint a Te idődben. Nem kell a kasza, a kaszát fenő fén, a tokmányos, a sarló, mert a gép aratja le a búzát és szedi fel a markot is. De nemcsak learatja, még ki is csépele. A gépből—kombájnból—pedig egy csatornán ömlik a termés nagy teherautók rakterébe, melyekkel hatalmas raktárakba szállítják. Így aztán a kamrában tartott hombárok {búzatároló edények} feleslegessé váltak. A gépek miatt, a

kézi aratás munkája megszűnt. Így az aratási munka nagy zajjal jár. A nyulak, foglyok, fácánok, foglyok, madarak, és minden vad, messze elkerüli az aratóknak a környékét.

Ebből láthatod milyen sokat fejlődött a világ megboldogulásod óta. Kis házunk előtt bitumennal borított útnak enyhe íve kanyarodik, amelyen tehénbögés helyett autók motorjait bőgetik. Az autók kipufogóján olyan bodor füstök távoznak—a régen nem akác illatú levegőbe— ha Neked ezer pipa füstölögne a szádban, nem füstölögne úgy, mint ahogyan egyetlen autó motorja füstölög. Akkor elképzelheted, milyen füst kavarg Eger város épületei között, ahol még sokkal több autó és még sok gyár is füstölög. Sokkal, de sokkal nagyobb, mint akkor, mikor Te a hátadon a hátiba rakva, cipelted cseresznyédet a város piacára, hogy ott pénzt kapjál érte.

A városban olyan nagy üzletek épültek, hogy a szomolyai templomból akár tíz is bele férne. Az üzletekben mindenféle árut vehet az, akinek pénze van. A pénz bizony most még jobban fogy, mint a Te életed során.

A mi falunkból ide járnak vásárolni mindenféle árucikket, amelyek olyan műanyagokba vannak becsomagolva, hogy még több száz év multával sem porladnak el. Ezekből hatalmas szeméthegek láthatók a városok és falvak körül. Amikor már nagyon nagy csomók gyűlnek össze, földdel fedik, hogy ne látszódjanak. Az utókor majd törheti a fejét, miféle ősök éltek előttük, akik olyan régészeti tárgyakat hagytak maguk után, amelyet ember még soha nem hagyott. Azokat a szemeteket, melyeket nem földelnek el—elégetik. Az égetés alkalmával fekete füstfelhők emelkednek az ég felé, mérgező gázokkal telítve. Ilyen felhőket Te még soha sem láttál. Így ezeket látva azt gondolnád, hogy valamilyen nagy égháború közeledik, olyan vízőzön kíséretében, amilyent még Noé apánk sem láthatott.

Ekkor tévednél Te nagyot, mert az ilyen felhőkből nem szokott eső aláhullni, csak méreg és korom, és por. Ez a füstfelhő egy cseppet sem hasonlít az illatos pipadohány füstjéhez.

Ilyen szemétheget temettek el a Vén hegy délkeleti csücskéhez. De ilyen szemét van mindenfelé eldobálva az erdőszéleken, út menti árkokban és még sok más helyeken, ahová gondatlan emberek eldobálják. Nem lehet csodálkozni azon sem, ha a források és kutak vize a mérgektől ihatatlan. Így aztán mély fúrású kutakból vezetéken jön az ivóvíz, amiért persze fizetni kell, mint sok más mindenért. Ezért a pénz sokkal kapósabb, mint eddig bármikor. Mindenki pénzt akar, és egyre többet. Ma csak ezer forint kell, holnap már százezer, holnapután egymillió.

Ezek után ne csodálkozz azon, hogy a rablók már nem a zöld erdőben tanyáztatnak, mint a Te idődben, hanem beköltöztek a zöld asztalok mellé, fényes irodáikba. Itt, különböző fondorlatokkal elveszik

annak a pénzét, aki azt keserves munkával kereste. Az ilyen betyárokat ma élősködőknek hívjuk. Olyanok ők, mint a Te életedben a kullancsok és a bögölyök hada, akik olyan szívókákkal vannak ellátva, mint a mai zöldasztalos betyárok.

Meg kell írnom még azt is, mióta megboldogultál, olyan lendületesen fejlődött a technika, hogy nagyon sok új dolgot találtak fel, amitől az emberi élet jóval kényelmesebb lett, de hogy boldogabb e, nem tudom.

Ugyan is fényes autókban utazva és sok fényes szerkentyűk birtokában is, jóval kevesebb mosoly derül az arcokon, mint a Te idődben. Az emberek haragszanak és irigykednek egymásra a fényes és még fényesebb szerkentyűk miatt.

Mindenki be akarja bizonyítani, hogy az ő szerkentyűje a legjobb, a legfényesebb, ezért egymással versenyeznek. Ez a versenyzés úgy alá mossa egészségüket, hogy megbetegszenek az ideges hajsztától, és az előbb említett mérgektől, amely a környezetet állandóan szennyezi és ezért előbb, vagy utóbb a kórházba kerülnek.

Az igaz, hogy sokkal több és sokkal nagyobb kórházak vannak, mint a Te idődben. Ezek a kórházak csodálatos műszerekkel vannak felszerelve, amelyeket igen képzett orvosok kezelnek, akik ugyancsak szeretik a hálapénzt.

Persze, Te még azt sem tudhatod milyen az a hálapénz. Nos, hát az olyan pénzt nevezzük annak, amit hálából adsz oda az orvosnak azért, mert Téged gyógyítgat. A gyógyítás már államilag elrendelten ingyenes mindenkinek. De mégsem gyógyít meg pusztán ezért minden orvos. Ezért az csak arra jó, hogy beengedjenek a kórházba. Ha ki is akarsz onnan jönni valaha, akkor az orvosnak zsebébe pénzzel tele borítékot kell csúsztatnod. Ha előbb akarsz gyógyultan kijönni, több pénzt teszel a borítékba, ha később, akkor kevesebbet. Ez viszont már csak rajtad múlik.

Az ilyen csodálatosan felszerelt kórházban már pontosan meg tudják állapítani, hogy milyen kór nyuvasztotta el a beteget, vagyis milyen betegségben halt meg a megboldogult. Persze erre mondhatnád azt, hogy ettől a megboldogult még nem támad fel. *Annyi bizonyos, hogy a csodálatos műszerek ellenére sem kell az örökösöknek félnie attól, hogy az örökhagyók vagyonához ezután már nem juthatnak hozzá, mert ezután örökké élnek.* Már csak azért sem élhetnek örökké, mert mostanában igen ártalmas dolgokat fedeztek fel, amit a Te idődben még nem ismerhettek.

Ilyenek; *a koleszterin, a bacilus, a pipafüst, amelyek sokkal ártalmasabbak a manapság nagy mennyiségben előforduló kipufogógáznál és mindenféle méregnél. Nem sejted milyen nagy szerencséd volt, hogy Te még nem tudhattad milyen ártalmas a pipafüst, a koleszterin, és a bacilus, mivel azokat akkor még nem fedezték fel.*

Ha már akkor felismerik, idegeskedhettél volna miattuk úgy, hogy a gyomrod, szíved, idegrendszered is tönkre ment volna.

Ha pedig tönkre mennek, akkor egészen bizonyos, hogy nem éled meg a Hetvenhét évedet gyógyszer nélkül, éppen úgy, mint Rozál nene sem élte volna meg a Kilencvennyolc évét, ha mindezekről a szörnyen ártalmas dolgokról már akkor tudomást szerez.

Ezért arra kérlek, nyugodjál bele, hogy Te még nem ismerhetted sem a bacilust, sem a koleszterint, de még a stresszt sem, mert akkor még nem volt olyan fejlett a tudomány, ami ezeket a szörnyű kórokat kimutatná. Ezért fordult az elő, hogy a vastag szalonnákat, füstölt kolbászokat, sonkákat jóízűen megetted, sőt, még arra az ártalmas pipádra is rágyújtottál anélkül, hogy a halálfélelem úrrá lett volna rajtad.

Előbb említettem a *stresszt*, amit a Te idődben még kevesen ismertek, ha ismertek.

Kedves Nagyapa! Itt vagyok én bajban, hogy miképpen magyarázzam meg ez miféle csodabogár.

Képzeld el azt, amikor Te a tehenes szekeredet a Burbolya földed felé hajtottad, ami a falutól legalább hat kilométer távolságra van. Te szerettél volna mielőbb odaérni, de a tehenek csak cammogtak, hiába nógattad őket kemény szavakkal, és ostoroddal is suhintgattad a hátukat.

Esetleg úgy érezted, a gyomrod remeg a lassú haladás miatt, hiába tömted meg kolbásszal, sonkával az elindulás előtt. Nos, ez a gyomorremegés, rángás már egy kicsit hasonlít a stresszhez, de még nem az igazi. De ha közben a vihar is közeleg, és ők mégis csak cammognak, talán már jobban emésztetted magadat. S ha ezt mindennap érezted, az már talán a stressz.

Nem próbálom tovább magyarázni, mert Te a tehenek cammogásán soha sem bosszankodtál, mert akkor még volt idő mindenre, még arra is, hogy a Burbolya földedre lassan cammogjanak a tehenek, a nyikorgó szekeret húzva maguk után. Különben is, nehéz olyan dolgot elmagyaráznom, amiről Te még soha sem hallottál. Legjobb, ha azt mondom, a feltámadásod után majd megtapasztalod, mert manapság az ilyesmivel gyakrabban lehet találkozni, mint a Te idődben a szálló vadgalambbal. Mostanában az ilyesmi annyira természetes, mint régen a tehenek cammogása.

Már az elég, ha a televíziót bekacsoljuk. Persze, Te még a televíziót sem ismerhetted! A televízió hasonlít ahhoz a barna hokedlihez, ami a Te konyhátokban az asztal mellett állt. De talán jobban hasonlít egy olyan nagyságú szemetes dobozhoz.

Mondhatnád erre, hogy a szemetes dobozban szemét is van. Meg kell, nyugtassalak, hogy a szeméttől a televízió sem mentes. Erről feltámadásod

után saját magad meggyőződhetsz. Elég, ha csak az üveges oldalán bekukkantasz a dobozba, ezt máris láthatod. E haszontalan dolgokat a stáb hozza magával a világ minden részéről, összefényképezve kamerájával. Legtöbb benne a reklám. Néha mást is lehet látni, nagy ritkán. Ha jól meggondolom fogalmad sincsen arról, hogy mi az a reklám! Megpróbálom elmagyarázni, hogy ezt eszik e, vagy isszák e.

Képzeld el, ha azt látnád, amint különböző sonkák és kolbászok jelennének meg a dobozban, amint az üvegen bepillantasz. Ezzel egy időben egy alak állandóan azt ordibálná, hogy vásárolj e finom falatokból, amelyeknél jobbat sehol nem találsz, csak a dobozban olvasható címen. Te persze erre azt mondanád, hogy Neked az is finom, ami a kamrádban csüng alá a mennyezetről. A dobozban az alak csak tovább mutogatná az árukat, és tovább orditozná: *Vásárolj! Vásárolj!* Előbb, vagy utóbb lyukat beszélne a hasadba és elmennél vásárolni, hogy végre beszéljen már másról. Így aztán megvásárolnád még akkor is, ha soha a бүдös életben nem eszel belőle, csak hagyná már abba ezt az erőszakos kiabálást, és beszéljen már végre másról is. Persze, ennek az alaknak esze ágában sincs másról beszélni, mert neki az a legfontosabb, hogy egyre többet vásárolj, még akkor is, ha magas kamatú kölcsönnel fizeted ki az áruikat.

No látod ez a reklám! Ez a jó reklám, mert meg tudta Veled vetetni azt, amire nincsen szükséged, mert ilyesmi Neked is van bőven. Még azt a célodat sem érnéd el, hogy ebben az üveges dobozban már mást is mutatnának, mert az alak egyre többet akar eladni, ezért tovább ordibál. Közben azon törnéd a fejedet, hogy miképpen élhetted le életedet úgy, hogy az ott kínált árukból semmit, de semmit nem használtál életed során. És törnéd a fejed azon, mi lenne, ha belerúgnál az üvegbe.

Láthatsz még benne politikusokat. Ezek nagyon ismerősek számodra, mert akkor is jól tudtak ígérni. Persze ez az ígélet annyira természetes, hogy nem valósul meg, mint az elégetett pipadohányból sem lesz soha dohány újra, csak bagó. Az meg nem nagyon volt másra jó, csak arra, hogy megrágjad és kiköpjed.

A munkát végző ember csak akkor kap tőlük valamit, ha elveszi, ami jár neki. Ehhez eret kell rajtuk vágni. Ezt lehet tenni karddal, szuronnyal, de puszkagolyó is megfelel.

Előre figyelmeztetlek arra, hogy ennek a doboznak az üvegén olykor nagy tüzeket lehet látni. De ne ijedjél meg, mert ez nem igazi tűz. Erről nem gyullad meg semmi sem. Ha mégis félnél, elég, ha kikapcsolod a készüléket és a tűz, máris elalszik. De sokszor akkor is elalszik, ha az áramszolgáltató kapcsolja ki az áramot, mert nem fizetsz az áramért. Látod? Most már erre is pénz kell. Nem úgy, mint valamikor—a Te idődben-- holdvilágos estéken, az ámbitusra bevilágító Hold fényénél, a

kukoricát fosztottuk a szomszédokkal, és Te közben betyártörténeteket meséltél. Azért nem kellett fizetni és még a kukorica is meg lett fosztva.

Persze most már kukoricát sem kell fosztani, mert a kombájn, amikor learatja, megfosztja, sőt lemorzsolja.

Azon sem csodálkozom, ha Te most erre azt mondod, cudar egy jó világ lehet most ezen a tájon, ha a kukoricát sem kell fosztani, morzsolni, búzát se kell kézzel vetni, aratni, fát hasogatni, és mégis meglehet élni. Ebben igazat adnék Neked, ha nem látnám, hogy az emberek mégis idegesebbek, morcosabbak, nem mosolyognak annyit, mint a Te idődben. Az elgépiesedett világban ismeretlen számukra a *romantika*.

Tudom, ha tehetnéd, most gyorsan megkérdeznéd:

--*Hát az, mi az ördög?* Tudod a romantika olyan, mint az egészség. Arról is csak akkor kezdünk el beszélni, ha már elhagyott bennünket. Akkor ismerjük fel, hogy valaha olyan is létezett. Romantikus volt az, amikor arattál, és fölötted a pacsirta trillázott az égen. A nyuszika meg a lábad elől ugrott fel, majd egy kicsit odébb futott és megállt békében. Az erdőszéleken őzike legelészett, meg a szarvas és nem műanyag zsákokba gyömöszölt szemétkupacok rondították el a tájat, mint manapság.

Kedves Nagyapa!

Képtelen vagyok mindent megírni, ami megváltozott amióta itthagytad ezt az árnyékvilágot. Olyan sok mindent kellene megírnom, hogy a levél túl vastag lenne, és nagyon sokat kellene fizetni a kézbesítésért. A Mennyszágba csak úrhajó tudja felvinni a levelet, és ezért bizony sokat kell fizetni.

Igaz, Te még az úrhajót sem ismerheted. Azt sem tudod miféle fán terem.

Nem terem ez semmiféle fán, mert az emberek készítik különböző szerkezetekkel, szerkezetekkel a belsejében. Az a legjobb, ha egy hatalmas puszkagolyót képzelsz el, amelynek belsejében emberek utaznak a csillagok felé. Bizony már a Holdra is feljutottak, de még annál feljebb mennek, egészen a Mennyszábigig. Előfordulhat, hogy a televízió stábja megjelenik egy kamerával, mert a szenzációt nagyon szeretik. Elmennek érte a világvégre, így még a Mennyszágba is. Egyszer már elindultak, de ők nem jöttek vissza, mert átmentek a piros lámpán, és az úrhajót kikerülve jutottak a túlvilágra, annak a pokol részébe, így a kamerájuk ripityára tört.

Kedves Nagyapa!

Lassan be kell, hogy fejezzem a levelet, mert annyi minden megváltozott amióta elmentél, hogy egy levélben képtelenség mindent leírni. Ha majd feltámadsz, úgy mindent megismersz, amit a változásokról írtam, csak sokkal részletesebben.

Én nem biztatlak arra sem, hogy feltámadj, és arra sem, hogy ne támadj fel. Csak azt tudnám ismételten ajánlani, Szent Pétertől ne haraggal váljál el, mert lehet, hogy visszakíváncozol majd onnan, ahol már sem barátaid, sem gyerekeid nem várhatnak, mert ők is a túlvilágon vannak, még akkor is, ha eddig még nem találkoztál velük.

Nem tudnád már kezelni a televíziót, számítógépet és semmilyen fényes műtűrűkét, amivel az idődet eltölthetnéd. A pásztorságot sem tudnád folytatni, mert nincsen disznónyáj, kecskenyáj, tehéncsorda. Nincsen már meg a szőlőd, gyümölcsösöd, Burbolyán a szántófölded, szekered, házad és más egyéb dolgaidd, amiknek híján olyan unalmasnak találnád e föld életet, hogy bele halnál. És ha ez így van, minek változtatni, minek feltámadni, mert a Mennysors ország mégis csak Mennysors ország, amire sokan vágnak még ismeretlenül is.

Ha a levelem olvasása után mégis úgy döntenél, hogy mégsem kíváncozol feltámadni, arra kérlek, írd már a túlvilágról és az ottani viszonyokról. Már a levelem elején biztosra vettem, hogy Te a Mennysors országba kerültél, hiszen sokat szenvedtél. Márpedig a vallásunk egyértelműen kimondja: *A szegényeké a mennyek országa*. Igaz néha elkáromkodtad magad, amikor szenvedésed nem fogadtad mindenesetben jámborsággal.

Te eleget szenvedtél akkor is, amikor nyájadat a Nagyvölgy tető oldalában őrizted, hajtottad a jeges téli szél süvítése mellett. A vászonnadrágodon és vászongatyádon átsuhanó jeges szél, olyan libabőrössé tette testedet, hogy a legöregebb gúnár libáknak bőre, ahhoz képest tükör simának volt mondható. Nem csoda, hogy a szél átsuhant rajta, hiszen olyan volt az, mint a rostaszövet, vagy a menyasszonyok vékony átlátszó fátyola.

Ilyenkor nem tűrtél mindig békességgel és Istennek tetszően, hanem őt megbántottad, amikor szenvedésed már elviselhetetlenné vált, és kiáltottad:

„-*Fűjjál csak az anyád teremtését, jó ruhás emberre akadtál!* „

Remélem ez a bűnöd is bocsánatot nyert és szenvedéseiddal mégiscsak kiérdemelted a Mennysors országot. Ezt majd megírod nekem, ha pedig mégiscsak feltámadnál, majd elmondod.

Üdvözlétét küldi unokád a FÖLD nevű sárgolyóról, ahol átmeneti életét éli.

Kelt Szomolyán, az Úrnak a 2002—ik esztendejében.

FELTÁMADÁS

Nagyapa az unokájától kapott levélre, kéri Teremtőjétől az időelőtti feltámadását.

Ami ma képtelenség, holnap valósággá válhat! A sivatag is kizöldül, ha Isten úgy akarja! És oázisok tűnhetnek el úgy, mintha soha nem léteztek volna. Így természetesen a beígért feltámadás is elkezdődhet.

Amint Nagyapa unokája levelét megkapta, máris megbánta, hogy erre a levélíráshoz még előkorában megkérte. Mert e pillanatig semmi baját nem érezte. Mindene megvan itt a Mennyországban, ahol minden régi földi kínját már régen elfeledte.

Hogyne feledte volna, amikor az angyalok serege röpködött körülötte, miközben ő a mennyei mannát kóstolgatta és hálaimára kulcsolt kezeiben, a szentolvasó megszentelt szemei peregték. Bizony, ha nem boldogul meg, több mint ötven évvel ezelőtt, még talán ma is jeges szél süvölt által a vászongatyáján—ott a Nagy völgy tető oldalában—a disznó nyáj őrzése közben. És bizony, még ma is korán kéne kelnie, még a kakasok kukorékolását is megelőzve, késő estig vigyázni arra, hogy némely disznó a nyájtól nehogy elkóboroljon. Mert, ha elkóborolt, azért fizetnie kellett. De korán kellett kelnie akkor is, amikor, már megházasodott és a nyáját már nem őrízte, de a határban a földeket művelte. Ehelyett a

Mennyország mégiscsak Mennyország, ahogyan azt már az unokája is megjegyezte levelében.

Most--a levél elolvasása után--egyre nyugtalanabb lett. Felelőséget érzett utódaiért—akik már az ő unokái és azoknak leszármazottai—hogyan egy cudar világban kell élniük, pusztán azért, mert ő hajdanán azt akarta, hogy utódai maradjanak a Föld nevű sárgolyón. Birkatürelemmel bíró lelke, most mégis, türelmetlenül rohangált a szelíd báránnyal felhőkkel díszített Mennyország boltozatán. Látva mindezt a Szentatya—Szent Péter—ekképpen szólt druszájához: hiszen Nagypát is Péternek hívták földi halandó korában:

--Péter fiam! Miért rohangálsz úgy, mint lent a Földön a vad zivatárfelhők? Mondd el mi bánt, mi az, mi ennyire nyugtalanít?

--Szentatyám, nagy az én bánatom! –mondta, és a Föld nevű sárgolyóról érkező levelet mutatta szomorúan a Szentatya-nak.

Az unkám azt írja, hogy minden, de minden megváltozott amióta én megboldogultam, és ide a Mennyországba költöztem. Amit, örökséget rájuk hagytam, már minden elveszett. Helyette sok fényes új holmik vannak, de ezek nem okoznak örömet, inkább idegesek és szomorúak ők is, meg a többi emberek. Ezért azt kérném Szentatyámtól, járjon el a soronkívüli feltámadásom érdekében a Teremtőnél, hogy megnézhessem, mi van abban az árnyékvilágban, azon a bűnös Földön, ahonnan ezeket a szomorú híreket kaptam ebben a levélben.

A Szentatya megsimogatta hosszú, deres, annyi bölcsességet sugárzó szakállát, és ekképpen szólt hű szolgájához:

--Péter fiam! Még nem érkezett el annak az ideje, hogy egyszerű földi halandó is feltámadhasson! Ilyen még csak a Jézus krisztussal történhetett meg, és vele is csak azért, hogy az emberek bűneit keresztre feszítésével megválthassa, és utána feltámadjon!

--De Szentatyám! Mégiscsak jó lenne feltámadnom, hogy megtudjam, mi van a rokonságommal, akik a bűnös életükkel az örök kárhozat felé rohannak. De jó lenne feltámadnom azért is, hogy a Földön élő emberek lássák, nem semmiért van a temető kapuja fölé írva:

„FELTÁMADUNK”.

Talán jobb irányba terelődne a most még bűnös életük folyása, és megboldogulásuk után, nem kellene a pokolra jutniuk, hanem a Mennyország kapui tárulkoznának ki előttük.

Szentatya hallgatta az angyalok énekét, de hallgatta hű szolgájának érveit, feltámadásának szükségességéről, és ezt gondolta magában:

---Talán igaza van Péter fiamnak, mert egy feltámadás még olyanoknak is megerősítené hitét, akik ebben a hitben már meginogtak.

Talán a bűnösebb lelkű emberek jobb útra térnének és a pokol helyett, a Mennysország kapui nyílnának meg előttük.

--Péter fiam!—szólt megadóan hű szolgájához.

Megbeszélem a Teremtővel a Te feltámadásodat, mert én is úgy látom, hitünknek jót tenne egy ilyen esemény a Földön, és sokkal többen járnának el a templomi nagymisékre, még azok is, akik ma még a kocsmába járnak.

E szavakat hallva, Nagyapa lelke repesett örömeiben, és az angyalokkal szárnyalt a Mennysország napfényes boltozatán.

Nem tudni minek örült jobban. Annak, hogy végre találkozik az utódaival, vagy annak, hogy a temetőben pihenő testével egyesülhet. Igaz, a sírban nyugvó test nagyon porladásnak indult, de a távoli űrlények tudománya, sokkal előbb jár a földi lények tudományánál. Egy fejlettebb civilizáció klónozási tudománya messze előbb jár, mint a Földnek nevezett sárgolyón, ahol a sikerekben alul maradnak más tudományok ismeretében is. Elég, ha csak a nagy zajjal járó repülőgépeket említsük, amelyek alig kétezer kilométeres sebességgel haladnak óránként. Míg az Ufók, hangtalanul száguldoznak az Univerzum csillagrendszerei között, kozmikus sebességgel.

*

Egy ilyen **Ufó**, startra készen várta Nagyapa lelkét, hogy épségben szállítsa a földi sírban nyugvó teteméhez, amellyel egyesülni fog azért, hogy feltámadásának ígérete ötvennégy év multával valósággá váljon. A kozmikus sugárzástól lelkét, az űrjármű sugárzástól óvó külső burkolata nagy biztonsággal védte. Így mindenféle genetikai sérüléstől védve volt a lélek, amelyet a tetemnek a megboldogulás előtti állapotában kellett visszakapnia. Arról, hogy a test, hasonló állapotba kerüljön az űrjárművel érkező magasabb civilizáció klónozási tudománya gondoskodott. Ezek után nem volt már semmi akadálya annak, hogy Nagyapa testének és lelkének egyesülése után, *a beígért feltámadás*, valósággá váljon az ő számára.

Milyen régóta—ötvennégy éve—várja az egymástól távol lévő test és lélek ezt a pillanatot, hogy végre egyesülhessen, és ismét a régi Nagyapa lehessen, aki unokáit a térdén lovagoltatta, miközben mesélt nekik a régi időről.

*

Azon a bizonyos 2002—s esztendő nyarának egyik napján, szikrázóan sütött a Nap a falut körben határoló dombokon, de az innen látható távoli alföldi tájak fölött is. Ebben a gyönyörű nyári időben Nagyapa egyik unokája—a négy közül—az Imre unoka, kapával vállán ballagott hazafelé, hogy a kapálás okozta fáradalmait, kipihenje. Lassú mozgásából bárki láthatta, hogy ugyancsak elfáradt. Hogyne fáradt volna el, amikor több mint hetven nyár melege barnította már cserzett bőrét, még akkor is, ha ő Nagyapának az unokája, aki ötvennégy éve, hogy Nagyapát utoljára látta, mielőtt ő megboldogult és a temetőbe költözött.

Emlékeiben Nagyapa mégis elevenen élt, még akkor is, ha semmilyen fénykép nem őrizte arcvonásait számára. Nagyon jól emlékezett zömök testére, bajuszára és rövid, deres szakállára, amely télen még jobban fehérlett a leheletétől származó deresedés miatt. És emlékezett arra is, hogy pipája folyton füstölgött, ha éppen nem a piadohány elégetéséből keletkező bűdös bagót rágcsálta.

Amikor az Ortás út tetejére ért, a vállán keresztbe tett kapájával, megállt egy pillanatra és hátra fordult a Nagy völgy tető felé. Ekkor, a dombtető felett, egy szikrázóan fényes tárgyat látott lebegni, amelynek fénye, majdnem olyan erős volt, mint a Nap sugarai, amelynek az imént fordította hátát. Elképedve nézte a fényesen, egyhelyben lebegő tárgyat, majd mindkét kezével dörzsölni kezdte szemeit azért, hogy neme a napsugarak, okozta káprázattól, van ez a látomása.

A látomás azonban így sem szűnt meg, sőt inkább forgásba kezdett. *Ha egy fizikus látta volna ezt a jelenséget, azt mondaná ez egy gömbvillám, amelynek elektromos töltése, olyan óriási energiát tárol magában, mely a töltés kisülése folytán, hatalmas pusztítást végezne környezetében.* De ha egy ufókutató észlelné, ezt mondaná:

--Ez egy, a Földtől távoli civilizáció felderítő, nagy sebességre képes járműve.

Mivel a hetven éves unoka nem volt sem fizikus, sem ufó kutató, nem tudott mondani semmit sem rémületében, csak figyelte a fényes, ismeretlen tárgyat megszeppenve.

Az ismeretlen fényes tárgy elindult az alvég irányába és Nagyapa régi háza fölött megállt egy pillanatra, majd balra fordulva a temető irányába siklott. A temető domb tetején—a nagy kökereszt környékén—megállt, mintha bemérne valamit, majd egy fényes sugárnyalábot kibocsátva magából, az egyik sírra célzott, és gyorsan eltűnt mindenféle figyelő szem látószögéből.

*

Bent, a sírkamrában, az érkező lélek találkozott a régóta pihenő testtel, amely már régóta várta a feltámadását. A csillagközi lények fejlettebb civilizációjának, fejlettebb klónozási tudománya, a megboldogulás előtti állapotába hozta az eddig pihenő testet, az érkező lélek számára.

Ha közelben tartózkodott volna valaki, akkor mindenképpen láthatta volna, hogy a sírkamrát takaró kövek egyike elmozdul, és egy aggastyán kapaszkodik kifelé a sírből, majd a követ visszahelyezi előbbi helyére.

Milyen szerencse, hogy nem volt közelben senki sem, mert így egy feltámadást nem követett elhalálozás, a látvány okozta rémület miatt.

Miután sikeresen a felszínre ért, a közeli nagy kőkereszt talpazatára állt, és kémlelte a völgyben hosszan elnyúló falut, amely olyan sokat változott megboldogulása óta, hogy először azt hitte, nem a régi falujában kelt újra életre. A falu túl oldalán alig ismerte meg a Nagyvölgy tetőt, ahol ő a régi időkben—gyerekkorában—a nyáját legeltette. De hogyan is ismerte volna meg, amikor annak lejtőin már olyan nagy fenyőfák nőttek, hogy régen eltakarták már a legelésző állatok lábnyomait is.

Közelben a templom, az iskola, a plébánia falai a régi helyükön álltak, csak némelyik épületnek a színe változott meg, az eltelt időkben történt tatarozások miatt. Távolabb, magasabb házak piros cseréppel fedett tetői látszottak, amelyek az apró nádfedeles házak helyett épültek, amelyek az ő idejében, még úgy sorakoztak egymás mellett a falu utcáiban, mint manapság az autók sorakoznak. Pár perces szemlélődés után, elindult a dombról lefelé, egyenesen a kijárat felé tartva.

Alig tett meg néhány lépést, amikor egy anyóka—virágcsokorral kezében—lassan kapaszkodott a temető keskeny útján fölfelé, ziháló tüdővel és kutató tekintetével méregette az aggastyánt. Volt is mit nézni rajta, ki a lábán bőrből készült, fűzött bocskorban csoszogott lefelé a dombról. Az öregasszonyt, gyermekkorára emlékeztette ez az öltözködés, és máris megborzadt, amikor az ősz szakállát, vászonnadrágját, vászoningét, vászonkötényét is felfedezte az ismeretlen idegennek, aki körül igen erős kriptaillatok is terjengettek a meleg nyári nappalon.

--Adjon az Isten jó napot és békességet édeslányom! Hová igyekszel ebben a furcsa ruházatodban, amelyhez hasonlót istenöccse még nem láttam?

Az öregasszonynak még gyanúsabb lett ez a furcsa aggastyán, aki őt édeslányának szólította. Hiszen a faluban, nem ismer ő már olyan koros személyt, akinek ő még a lánya lehetne. Ezekre a szavakra lábai olyan rezgésbe jöttek, hogy a falu legjobban főző asszonya sem tud olyan

kocsonyát főzni, amely ennyire tudna remegni, de azért mégis remegő hangjával próbált felelni a hozzá intézett kérdésre:

--*Virágot viszek az uram sírjára!*—válaszolt és tovább remegett, azonban a kíváncsisága legyőzte félelmét és máris ő kérdezett:

—*Honnan jön a bácsi? Melyik faluból? Hiszen én még, soha nem láttam magát erre felé!*

--*Onnan jövök a nagykereszt mellől! Most támadtam fel a Teremtő akaratából!*—válaszolt Nagyapa és mutatott a sírhely irányába. Erre a beszédre az öregasszony kezéből kiesett a virágcsokor, majd gyorsan visszafordult abba az irányba, amelyről érkezett és rémülten futott a temető kijárata felé. Nagyapa látva az idős asszony rémületét, utána kiáltott:

--*Ne fussál el édes lányom! Nem bántok én senkit, csak azt kérdezném ki most a bíró a faluban?*

De az öregasszony nem állt meg ezekre a szavakra sem, hanem e helyett úgy futott, mintha ijedtében legalább ötven évet fiatalodott volna.

Így aztán Nagyapa hiába is kiabált a menekülő asszony után, az nem állt meg, hanem rémületében úgy rohant, hogyha a földön fekvő virágcsokor nem árulkodott volna előbbi ittlétéről, akár álomnak is lehetett volna mondani, az előbbi párbeszéddel együtt.

Mielőtt folytatni akarta a lakásához vezető utat, köténye alá nyúlt, hogy vászonnadrágjának zsebéből pipáját, és a hozzá tartozó kellékeket előkotorássa, és eközben máris morogni kezdett:

--*Milyen jól megvoltam ötvennégy évig a pipám nélkül, mostan meg alig bújtam elő, máris pipálni akarok! A teremtesít ennek a földi világnak, ahol máris a Sátán környékezik!*

Azonban hiába kotorászott akár a bal zsebben, akár a jobb zsebben, nem talált ott semmit sem.

--*A teremtesít azoknak a cudar gyerekeknek, akik még az utolsó kívánságomat sem teljesítették!*

Megmondtam nekik, hogy a pipámat, a tűzkövet, csiholó vasat, meg a taplót tegyék a nadrágom zsebébe, egy zacskó dohányval együtt, amikor eltemetnek. —bosszankodott és a kalapját földhöz vágta úgy, mint aki máris az unokája által emlegetett stresszt izlelgeti.

Amikor befordult az alvégi utcába, már több járó-kelő emberrel is találkozott, akik, megbámulták az idegent, mint ahogyan ő is bámulta azokat.

--*Édes fiam! Ki most a bíró a faluban?*—ismételte meg egy hetven év körüli embernek a temetőben válasz nélkül maradt kérdését.

--*Bíró? Nincsen már olyan, több mint ötven éve! Tanácselnök lett helyette, mostanság meg polgármester. Hát maga honnan jött, hogy még ezt sem tudja?*—kérdezte elképedve az idős ember Nagyapát.

--Hát onnan-e! Most támadtam fel a kegyes Teremtő akaratából.—
mutatott a temető irányába.

--Ne viccelődjön már velem! Onnan még senki sem jött vissza mióta
az eszemet tudom, de még a könyvek sem tesznek róla említést, és még a
biblia is csak a Jézuskrisztust említi meg a feltámadással kapcsolatban.

--Elég bajod az Neked édes fiam, hogy nem hiszel! Pedig a temető
kapuja fölé már régóta ki van írva: **Feltámadunk**. Meg aztán a bibliában is
olvashattál róla, ha jó keresztény vagy!

L János,—idős ember—keresztet vetett magára és mélységes sajnálattal
nézett az aggastyánra, aki szerinte meghibbant, de az, tovább beszélt:

--Édes fiam! Mondd meg nekem, ki fia—borja vagy Te? Mi volt az
apád becsületes neve?

--L Ferenc volt az, amíg meg nem halt. Nyugosztalja a Teremtő ott,
ahol éppen van!

--Nem de Te volnál Janika, kinek a fenekét sokszor ki poroltam,
amikor a kertemben baracklopáson rajta kaptam? Ne haragudjál meg rám,
hogy rögtön nem ismertelek meg, de majdnem hatvan éve már ennek és az
óta úgy meg ráncosodtál, mint az aszalt szilva, de meg is őszültél, mint télen
a Gyürtető. Egyszóval édes fiam, eljárt feletted az idő. Soha nem felejttem el
apádnak milyen két fájtos lova volt. Különösen a deres, amelyik még a
szántás közben is el akart szaladni.

Most aztán a régi Janikán—a megöregedett Jánoson—volt a sor,
hogy az ámulatában történt szájtátogatás után, végre dadogjon is már
valamit:

--Csak nem S Péter bátyám szelleme űzi velem a gonosz tréfáját?

--Nem a szelleme az Édes fiam, hanem maga a hús-vér valóságában,
S Péter áll most veled szemben:

--Ami igaz az igaz, hasonlít is rá csak annak az öregnek, mindig a
szájában füstölgött a pipája.

--Füstölögne az most is, de azok cudar gyerekeim nem tették a
zsebembe, amikor megboldogultam.

--Még ilyet, még ilyet! Ki hallott már ilyet, hogy S Péter bátyám
feltámadott!—kiabálta L János idős ember, akit Nagyapa édes fiának
szólított és kezeit csapdosta ámulatában, úgy, hogy a többi járó-kelők is
mind oda csődültek.

--Hallottátok? S Péter bátyám ötvennégy évig tartó megboldogulás
után most feltámadott!

Bizony, többségük még nem is élt akkor, amikor Nagyapa
megboldogult, éppen ezért azt hihették, hogy János bátyó meghibbant. A
nagy csődületre odaérkezett Róza nene, aki már a nyolcvan évén is túl járt
és figyelni kezdte Nagypát, majd felkiáltott:

--Péter bátyám! Hát maga az?

--Én ám! Bizony én!

De, Te mondd meg ki vagy, mert az én időmben még fiatal tüzes menyecske lehettél, ma meg olyan ráncaid vannak, amiket akkor még nem láthattam, mivelhogy azok még nem is igen voltak.

--Hát én lennék G. Róza, aki nem messze lakott magához az alvégen. De maga nem öregedett semmit, olyan, mint halála előtt.

--A sírban nem öregszik senki sem! Úgy támad fel mindenki--azzal a testtel, ahogyan megboldogult.

Már 25—30 ember kísérté Nagyapát, amint az alvég közepén még mindig megtalálható háza elé érkezett. A házára még ráismert, pedig sok minden másképpen nézett már ki a kopottas házikón, amelyről a nádfedelet is régen cserépre cserélték és az udvaron, kertben burjánzott a gaz. Ebből is láthatta, hogy régóta nem lakják.

--Hát az Imre fiam hová ment lakni?—kérdezte azt az idős asszonyt, akit az imént ráncaira figyelmeztetett.

--Odament ő is, meg a lányai is, ahonnan maga jött!—válaszolt és mutatott a temető irányába, amelyet innen nem lehetett látni, mert az alvég házsorai eltakarták.

--Noha én ezt tudom egészen biztos, hogy megkeresem, mondta a feltámadott, majd hirtelen a fejéhez kapott:

--Hát persze! Hogyan is kérdezhetek ilyet, amikor ezt az unokám a levelében megírta.

--Bizony 131 éves korában az ember már feledékenyebb és nem jut úgy eszébe minden, mint amikor az ember még csak 77 éves, mint Te lányom, aki alig múltál 80 éves. —magyarázkodott Róza nenének Nagyapa.

De nem látok libákat az utcában, amelyek itt fürödtek akkortájt az utca porában. Nem látok lovat, tehenet, kecskét, birkát és semmilyen szekeret sem, amikkel én is jártam akkor a határban. Csak nem dögvész pusztította el az állatokat?

--Nem volt dögvész, csak nem nevelünk már annyi állatot, mint régen, amikor még azokat az ártalmas sonkákat ettük, amelyek úgy hemzsegek a koleszterintől, mint a trágyadomb a gilisztától. De nemcsak koleszterinnel van az telve, hanem a bacilusoktól is hemzsegek úgy, mint a hangyabolyban a hangyák.

--Hát akkor mit esztek, hogy mégis életben vagytok?

--Esszük azokat az újfajta tubusos ételeket, melyeket hatalmas üzletekben—szupermarketekben—lehet vásárolni, mert azt mondják azok nagyon egészségesek és így majd örökké élünk. —tájékoztatta Róza nene Nagyapát erről a nagy változásról.

--No, és az unokáim merrefelé élnek?—kérdezett tovább Nagyapa.

--A két idősebb itt lakik a faluban, de már azok is megöregedtek, elmúltak már hetven évesek. A két fiatalabb meg elment lakni Eger városába, mint sok más fiatal a faluból.

--*Ugyan minek mentek el? Tán utálják már a kapálást, vagy bűdös nekik a munka?*

--Lehet az oka ez is, de a földeket is tagosították, vagyis elvette a Termelőszövetkezet. A gyárakban meg jobban van munka, és jobban meglehet élni Eger városában.

--*No, ezt majd megkérdзем Tőlük, hogy a földjeimet miért hagyták el ilyen könnyen, a Teremtésit még a fajtájoknak is!* Az utolsó szavakat már olyan indulatosan ejtette ki, mint aki igyekezne bepótolni a stresszel teli élettől történő lemaradását.

*

Ezek alatt a párbeszéd alatt, S Péter feltámadásáról olyan gyorsan terjedt el a hír a faluban, mint kora tavasszal az avartűz, a Gyűr oldalában, elterjed. A korábbi húsz—harminc fős csoport közel száz főre duzzadt, amely csoportnak a közepén a százharmincegy éves Nagyapa érdeklődött a távolléte alatti változásokról.

Ezen idő alatt érkezett meg az ebben az utcában élő lány unoka és a másik utcában élő fiú unoka, akit Nagyapa feltámadásának híre szundikálás közben ért, hiszen nemrégén érkezett meg a kapálásból.

--*Nagyapa, Papó! Hát hogyan került maga ide, hiszen ötvennégy éve már, hogy eltemettük?* –mondta a lány unoka, aki, bizony megöregedett az eltelt évtizedek alatt, de egyből felismerte Nagyapát, hiszen ő nem változott semmit sem.

--*Hogy kerültem? Hogy kerültem? Hát feltámadtam! De Te ki vagy, mert hogy nem az unokám már szinte biztos?*

--Márpedig ebben ne legyen annyira biztos, mert én akkor is a Mari unokája vagyok, még ha nem akar megismerni is.

--*Vagy igaz az, vagy sem! Ezt mondom én Neked, mert az én unokám, olyan pirosposzgás lány volt, mint a karmazsin cseresznye. Te meg olyan fakó vagy, mint a halni készülő ember. Ráadásul, ráncos is vagy, ősz is vagy!*

--*Hát, hogyne lennék ráncos, amikor ötvennégy éve már annak, hogy utoljára látott, még a megboldogulása előtt!* Könnyű volt magának lent a sírban, ahol még a szél sem érte. Nekem meg, azóta sok téli jeges szél cserzette arcomat. A nyári kapálások idején meg az izzadság sós vize mélyítette arcom barázdáit!

--Nahát, mit tett veled ez a cudar idő? Mit tettek az évek? Ha nem látnám el sem hinném! --mondta Nagyapa és máris a kötény alá nyúlt, hogy vászonnadrágjának zsebeiből a pipáját előkotorja, de azt most sem találta. Pedig már ugyancsak szeretett volna rágyújtani, nehogy még valami stressz betegséget kapjon ettől a sok változástól, ami a megboldogulása óta történt falujában. Ekkor jött rá ismételtén, hogy a pipája nincsen a zsebében.

--Hová tettétek a pipámat? Megmondtam, hogy temetések el vélem! Aztán azt is mondtam, őrizzétek meg a vagyonomat. De a másik unokám azt is megírta, hogy nincsen már belőle semmi sem.

A két idős ember—hetven év feletti unoka—csak hallgatott és követték Nagyapát, aki fűzött bocskorával már a régi portájára csoszogott befelé és újabbnál—újabb dolgokat kérve számon rajtuk.

--Hol van a szekere, az eke, borona, taliga, hátyijaim, a sutú, hombár, az ágyam, búbos kemence, asztali sparhelt, kapáim, hordóim —és még egy csomó más dolgot is kérdezett. Még jó, hogy nem kérte számon lovát, teheneit, hogy az ötvennégy évig tartó feltámadását miért nem várták meg, miért pusztultak el. Mivel az unokák semmire sem tudtak válaszolni, csak hallgattak, ezért újra kezdte morgását:

--Tudhattátok, hogy feltámadok, és számon kérek rajtatok mindent! A temető kapuja fölé is írva van a feltámadásunk. Ha nem élnétek Istentől elrugaszkodó életet és a bibliát is, sűrűbben forgatnátok, akkor tudnotok kellett volna, hogy előbb-utóbb találkozunk.

Nagyapa, teljesen fölöslegesen kérte számon, unokáin egykori vagyonkáját. Már csak azért is, mert valójában fia és lányai örökölték és nem az unokái. Ők azonban már olyan régen megboldogultak, hogy rajtuk már csak a jó Isten tudná számon kérni, hogy valójában a vagyonnak és az egykori vagyontárgyaknak, mi is lett a sorsuk az elmúlt hosszú évek során.

De ha még élnének is gyerekei, akkor is, arra még nem született paragrafus, hogy ilyen esetekben vissza kell e adni azokat a dolgokat, amelyeket a hagyatéki tárgyaláson a közjegyző végérvényesen az örökösöknek ítelt.

*

Időközben, a polgármesterrel az élen, a községháza teljes hivatali apparátusa megérkezett, a futótűzként terjedő feltámadási hír hallatán. Már pusztán azért is meg kellett érkeznie, mert Nagyapa többször is a bíró felől érdeklődött, hiszen a megboldogulása előtt a falu első emberét így szőlítették. A polgármester már azután született miután Nagyapa a túlvilágra költözött. Így nem ismerhette fel, hogy az aggastyán a falu lakója

volt e hajdanán, vagy csak ezt mondja, ezért ő is csak egy szélhámos azok közül, akik manapság tömegével vannak mindenfelé azért, hogy ebből valami hasznot húzzanak. Éltek azonban olyan idős emberek, akik felismerték, és határozottan állították, hogy Szomolyán látta meg először az Isten szép világát és 1948-ban, 77 éves korában megboldogult.

--Péter bácsi! *Én vagyok a falu polgármestere, bíró már nincsen, hát miért keresett?*

Pedig jobban szerettem volna, ha még olyan lenne, mert kérdeznék tőle egy-két dolgot. --mondta Nagyapa és tovább beszélt:

--Édes fiam! Mivel Te vagy a faluban a törvény képviselője, így Tőled kérdezek néhány apróságot.

--*Hát kérdezzon csak Péter bácsi, amire tudok, arra válaszolok. – biztatta a polgármester, akinek fejében mindenféle gondolatok kavargtak a feltámadással kapcsolatban, ezek között volt jó és bizony rossz is.*

A jót abban látta, hogy ilyen idős lakója a világnak sincsen, mint most már van a falunak. Mert azt el kell ismerni, hogy 1871-től 2002-ig, 131 év telt el még akkor is, ha ebből Nagyapa 54 évet halva volt a temetőben. Ezt az 54 évet be kell számítani évei közé, mint ahogyan a kómában töltött éveit is be kell számítani annak, aki akár 20 évet töltött is kómában, majd ismét életre kelt. De már maga a feltámadás is óriási szenzáció, a 131 év pedig egyenesen olyan világszenzáció, amiből a falu profitálhatna a mindenképpen fellendülő turizmusból.

Amikor erre gondolt egy kis jóleső bizsergést érzett szíve tájékán, hogy az ő vezetése alatt lendületes fejlődésnek indulhatna faluja. És nem elhanyagolható az a tény sem, hogy az ő személye is ismertebbé válhatna ország-világ előtt, mert eddig bizony egy ilyen kis falu polgármesterének a létezésére a kutya sem figyelt oda, a világ pedig még úgy sem.

A rossz dolgot pedig abban látta, amennyiben Nagyapa nyugdíjjogosultságát nem sikerül elintézni, akkor a falu önkormányzatának kell megoldania a szociális segélyezését. Ez pedig az önkormányzat, amúgy sem tele kasszájával, még tovább apasztaná. Abban teljesen bizonyos volt, hogy Nagyapa abban az időben még nem fizetett társadalombiztosítást, aminek alapján nyugdíjat igényelhetne. Bár az is igaz, hogy egy ideje már állampolgári jogon is megillet minden lakost valamiféle szociális ellátás, az államkassza terhére. Az egymás után jövő gyors gondolatok után ez kisé megnyugtatta, és máris Nagyapa kérdését hallotta:

--*Hát édes fiam, azt kérdezném, mi lesz most énvelem? Miből élek én addig, amíg ismét újra megboldogulok?*

Mert ugye a földjeimet elvette az állam—tagosította a termelészövetkezet—egyéb más ingatlanokat, mint a házam, pincém, az örökösöm herdálták el úgy, mint minden más ingóságomat. Márpedig

nekem szükségem van egy kis házikóra, földre, és hát a föld műveléséhez igavonó állatokra, szekérre, ekére és még sok más apró szerszámokra is. Ezek nélkül nem tudnék már élni. Öreg csontjaim nem bírják már a gyalogolást, ezért a legfontosabb a szekér és ezt vonó tehenek lennének, mert ezek lassabban mennek, mint a lovak.

--Péter bácsi! Ebben az ügyben magasabb rangú emberekkel is felveszem a kapcsolatot, mert én ilyen dolgokban nem dönthetek, ezért még most megkeresem az illetékes hivatalnokokat, hogy soron kívül intézkedjenek. --nyugtatta meg a polgármester a feltámadás tényétől kábult hivatalnokaival együtt Nagyapát és az autójukkal elindultak a távoli hivatalok felé.

*

Annyi bizonyos, hogy a falu minden lakója igyekezett segíteni abban, hogy a falu—sőt a világ—legidősebb lakója, minél előbb otthon érezze magát a faluban.

--Péter bátyám! A mi szekerünk még mindig megvan! Még valamikor, a termelőszövetkezeti tagosítás idején, szegény megboldogult apám az istálló padlására dugta el, darabokra széjjelszedve. Ott van az még most is a széna közé rejtve. Nem adom én azt senki másnak csak magának! --mondta az egyik utcabeli lakos és máris indult, hogy a szekeret több évtizedes rejtékhelyéről előszedje.

Én meg a fészkerben keresgélek a lomok között, mert alig két esztendeje annak, a kettes jármot a járomszögekkel együtt még ott láttam. --szólt a másik nagy lelkű adakozó és ekkor Nagyapának egy könnycsepp jelent meg a szeme sarkában, ennyi segítő szándék láttán.

--Tudtam én, hogy nemcsak az angyaloknak van jó szívük, hanem az embereknek is. --mondta Nagyapa és kidörzsölte szeme sarkából az imént megjelent könnycseppet, amely helyett máris újabb jelent meg. Ekkor újabb adakozó szólalt meg:

--Ha elfogadná, én a nagyapám pipáját adnám magának a dohányos zacskóval, tűzkővel, csiholó vassal, taplóval együtt. --mondta és tíz perc múltán, már hozta is a szintén nagyapakorú, ősz hajú adakozó, akinek életkora legfeljebb fele volt csak az aggastyánénak és úgy hetven év körül lehetett.

Bárki is mondhatná, minek ilyen régi tűzgyújtó szerszámokat ajándékba adni neki, amikor ott van a gyufa a gázöngyújtó, amellyel, jóval hamarabb meggyújthatja pipájának illatos dohányját. Csakhogy Nagyapának sokkal értékesebbek ezek a korabeli szerkezetek, amelyek használatával oly sokat pipázgatott, akár a szekér ülésén ülve, akár a kerti diófája árnyékában.

A következő ajánlattal egy újabb ember állt elő, aki Nagyapa házát megvásárolta unokáitól, de nem lakta a házat:

--Péter bátyám! Én meg a régi házát, ahol most állunk, bérmentesen adom használatába!

Talán az összes ajánlat közül ez esett a legjobban, mert ezzel is azt tapasztalhatta, hogy sok jó ember él most is a földön és a Mennyszágnak ezután is lesz még sok új lakója a megboldogulásuk után. Bár az is igaz, hogy még a faluban élő hetven éves unokái szintén felajánlották lakásukat szállás céljából.

Ő mégis úgy gondolta nem érezné jól magát azokban a fényes lakásokban. Jobb neki a régi málladozó lakás, még ha már nem az övé is—ahol máris annyi munka várja a gazzal benőtt udvaron és a kertben és bizony a szekeret is, össze kell raknia. Meg aztán, mivel töltené idejét a más lakásában? Egyik helyről a másikra állítanák, mert mindenhol csak útban lenne, nem férnének el tőle. Arról nem is beszélve, hogy az előbb kapott pipát és hozzátartozó felszerelést is használni akarja és bizony a pipa bodor füstöket ereget legtöbbszor. No meg aztán az, hogy az elégett pipadohányból származó finom bagót miután megrágja, ki is köpi. Ez bizony még a piafűstnél is kellemetlenebb annak, aki ezt nem szereti. Mindezeket már az unokái sem tűrnék el, akik hetven év felett már igen ingerlékenyek.

S ha ez így van, minek menjen ő azokhoz lakni? Ezek után végképpen úgy döntött, hogy marad abban a házban, amelyben megboldogulása előtt élt.

Nem beszélve arról, hogy unokái lakásaik már olyan finom-üri lakhelyek, ahol már istállók sem készültek. De minek is készültek volna, amikor már állatokat sem tartanak? Ilyen megfontolás után maradt ő a régi lakásában.

*

Nemcsak a faluban, hanem azon túl is Nagyapa feltámadása volt az, ami az embereket a kényelmes tunyaságból, úgy istenesen felrázta. A hivatali bürokrácia ebben az esetben nagy változáson esett át. Nem packáztak annyit, mint más ügyintézési esetekben, amikor a falu polgármestere és a hivatal teljes apparátusa, a születési anyakönyvvvel az illetékes nyugdíjintézetben megjelentek.

--Hát ez hallatlan! Hát ez fantasztikus! —Csapta össze a kezét a hivatal bürokratája, amikor az érkező bizottság előterjesztette jövedele célját és a születési anyakönyvben az 1871-s dátumot, olvashatta.

--Egy ember, aki Jézuskrisztus után másodiknak feltámadott!

--Csak azt nem tudom, mit tekintsek születési időpontnak? Az 1871-s születési évet, vagy a feltámadást, a 2002-s évet? Mert, ha a 2002-s évet tekintem, akkor ő még csecsemő, ezért jóval a nyugdíj korhatár alatt van. Ezek után őt semmiféle nyugellátás nem illetheti meg!

--Szerintem ilyen nagy csecsemő még soha nem született a világra, már amennyiben a méreteit tekintsük. Nem kell pelenkázni, nem kell szoptatni sem, sőt pipája egyfolytában füstölög, ami persze a csecsemőkre egyáltalában nem jellemző. Ráadásul nem csecsemőruhát visel. Így természetesen az 1871-sévet kell a születési időpontnak tekinteni. És ha ez így van, ő már 131 éves és ezért jóval túl van az előírt nyugdíjkorhatáron, ami most 62 év. --bizonygatta a polgármester már csak azért is, hogy ne az önkormányzatnak kelljen a továbbiakban segélyeket folyósítani. A nyugdíjintézet hivatalnokának nem volt semmi ellenvetése ebben a pillanatban, de a következő pillanatban már igen:

--A feltámadó S Péter még nemigen fizetett semmilyen társadalombiztosítási járulékot, aminek alapján nyugellátást lehetne számára megállapítani!

--Ha fizetett is az oly régen történt, hogy annak már sehol sem lehet nyomát találni. Azonban a jelenlegi törvények szerint már minden magyar állampolgárt megillet valamilyen ellátás. --fejtette ki ellenérveit a polgármester.

Erre az érvelésre a kukacoskodó hivatalnok megtört és megígérte, hogy mielőbb nyugellátást állapítanak meg a feltámadónak. Sőt egy pár évet még visszamenőleg is, ami azt jelentette, hogy Nagyapának rövid időn belül annyi pénze lesz, hogy a szekere vontatásához, a teheneket is megvásárolhatja.

Amikor a polgármester és apparátusa elkészönt, a nyugdíjintézet hivatalnoka szótlanul süppedt székébe és miután egy nagy lélegzetet vett, kábult gondolkodásba esett és úgy morogta:

--Mi lesz, ha a feltámadás folytatódik? Esetleg sorra támadnak fel a megboldogultak? Hol fognak lakni? A munkaképes lakosság miképpen bírja őket eltartani? Hogyan élnek meg a nyugdíjasok, amikor a ma élő

nyugdíjasok is olyan kevés ellátmányt kapnak, hogy arcpirulás nélkül már nem lehet kézbesíteni részükre a nyugdíjat?

Még egy csomó ilyen rémisztő kérdés tolult az agyába, de erre ebben a pillanatban még a magasabb hivatalnokok sem tudtak volna válaszolni, ezért félelmetesen suttogta magában gondolkodásának végeredményét:

--Ez bizony pusztítóbb lenne a földrengésnél, de talán még az atomtámadásnál is a ma élők számára!

*

Otthon—a faluban—már estefelé járt az idő. A nyári nap végén a tücskök lendületes ciripelésbe kezdtek a Nagyapa portájának kertjében. A sok éve gazosodó kert jó búvóhelyül szolgált nekik, ezért ha valamelyik macskának arra támadt volna kedve, hogy közülük akár egyet is megfogjon, mindenképpen kudarccal végződött volna ez a vadászata. De nem támadt kedve ilyesmire egyik macskának sem, mert olyan tüskés gyomok termettek a sok év óta műveletlen kertben, hogy beleragadtak volna a pípesen lépkedő állatok szőrébe. Azok pedig ilyesmire igen érzékenyek.

Nagyapa bánatosan figyelte a kertet és nagyokat szívott pipáján, az alatt a száradó nagy diófa alatt, ami megboldogulása előtt még olyan kicsiny volt, hogy a háromlábú székét mindig odébb kellett raknia, ha árnyékban akart pipázgatni. Nézte a magasra nőtt gyomokat és azon tűnődött, hogy miképpen kutyultak el a ma élő emberek, akik nem restelik földjeiket műveletlenül hagyni. Pedig ez a drága jó anyaföld mindent megteremne, ami szem-szájnak kívánatos.

Füst eregetése közben olykor megvakarta tarkóját és azon gondolkodott, érdemes volt-e a Mennysországot felcserélni ezzel a sárgolyóval, amelynek Föld a neve, és főleg ilyen elhanyagolt portával, ahol nagyon sok dolog vár még rá. De szörnyen furdalta a kíváncsiság, mi változott meg a faluban, és hát mi lett az ő utódaival ennyi idő multán, ezért óhajtotta ő a feltámadását.

Az esti homály úgy ülte meg a kertet és az egész portát, mint Nagypát a következő napok tennivalójának gondjai. Igazi este volt már, amikor elfoglalta régi házának kicsinyke szobáját, ami a szomszédoktól és az unokáitól sebtében összehordott bútorokkal lett berendezve.

Megvacsorázott az unokái által hozott ételből és a szobáját elhagyva, kiült a ház előtti kőlépcsőre és az esti csendben úgy üldögélt ott, mint hajdan a megboldogulása előtti időkben. Már az ördög masinái {autók} sem rohangáltak a hajdani csendes falu házai között, ahol már a földút helyett aszfaltút enyhe íve kanyargott végig az alvégen.

Csak a kutyák csaholása hallatszott innen is, onnan is a falu különböző pontjairól. A falu lakói már nyugovóra tértek, miután Nagyapa számára a legszükségesebb dolgokat összeadták.

Ez a falu már nem a régi volt. Persze ezt már az unokája levelében megírta, mégsem hitte még akkor el neki, hogy ennyire megváltozott minden a régi időkhöz képest. Az éjszakai csendben, a régi falujának hangjaiból nem hallatszott már semmi sem. Így nem számíthatott arra sem, hogy korahajnalban az állatokat hajtó pásztorok kürtjeinek hangját fogja hallani. Mint ahogyan ostoraikkal sem pattintgatnak, hogy a lustább mozgású állatokat, gyorsabb mozgásra. serkentsék. Egy ideig még kint ült a küszöbön és pipázgatott, miközben

figyelte a csillagos égbolt milliárd csillagát, ahonnan érkezett. Miután ezt is megunt, bement a házikójába és csendesen elszenderült.

Annak ellenére, hogy a kakasok kukorékolását sem hallotta, korán ébredt. Az ő idejében—megboldogulása előtt—még ezekből a szárnyas állatokból is volt egy-kettő minden háznál, de most már csak elvétve lehet látni és hallani kukorékolásukat az egész faluban. Így aztán nincsen már semmi olyan állati hang, ami korai kelésre serkentené, a hajnalokon még ágyban fekvő embert. Ő azonban mégis felkelt, pedig még alig derengett a Gyűrtető fölött, majd az udvaron darabokban heverő szekér részeit mustrálgatta. Törölgette a szekér poros alkatrészeit. A kerekeket, löcsöket, első és hátsó saroglyákat, szekér oldalait és kenegette a szekér tengelyét, amelynek birnia kell majd a hosszú földutakat. Munkálkodás közben, egy *vörös csillagot* fedezett fel a kőfal repedésében. Megcsóválta a fejét, morgott valamit, majd zsebébe tette, arra gondolva: *jól jöhet még ez Eger városába érve.*

A föld utak úgy hálózta be a falu határát az ő idejében, mint a pókháló beszövi ma annak az istállónak a belsejét, amit hajdanán a tehenei, lovai használtak lakhelyül. Bizony ezeknek a földutaknak a nagy része már úgy eltűnt, mint ahogyan eltűntek a szekerek és eltűntek az ezeket vonó állatok. Ezeknek helyén csipkebokor, galagonyabokor és minden olyan gaz nőtt, ami megnehezíti már a hajdani földút használatát. Ezekből az utakból sokat felszántottak a tagosítás során is. Ennek ellenére a nagyobb földutak megmaradtak és ő még jól ismerte, melyik hová vezet.

Ezek az utakon szándékozott megközelíteni földjeit, amely utak úgy széjjel voltak szóródva a határban, mint azok a búzaszemek, amelyeket valaha ő széjjelszórt a búza elvetésének idején.

*

Már a felkelő napsugarak pásztázták a falut, amikor unokái hozták a reggelijét. Alighogy megreggelizett, autó fékezett házikója előtt. Az autóból a falu polgármestere szállt ki és lelkenedezve közeledett Nagyapa portáján befelé:

--Jó reggelt Péter bácsi! Hogy aludt a régi házában?

--Hát, aludtam is meg nem is! Nem alszom már én olyan jól, mint százhusz éve aludtam, amikor még az éjszaka csendjét tehénbögés, vagy más állattól eredő hang tette kellemesebbé.

Most csak a dübörgő ördög masinákat hallottam, amelyen némely ember nem restell futkározni, még éjszakának idején sem.

--Mindent meglehet szokni még az autókat is. --vigasztalta a polgármester és máris más témába kezdett:

--Péter bácsi! Örömhírt hoztam! Hamarosan nyugdíjat kap és visszamenőleg annyit, hogy az igavonó teheneket is megveheti belőle.

--Ez valóban jó hír, mert valami engem is megillet, mint feltámadót. Vagy a földjeim visszaadása, vagy a nyugdíj.

--Meg is kapja a nyugdíjat csak előbb, személyi igazolványt állítunk ki magának, amivel igazolni tudja magát hivatalos helyeken.

--A megboldogulásom előtt ilyenről még nem is hallottam. Akkor még elég volt az, ha a sógor bizonyította más előtt, hogy én-én vagyok.

--Én is hallottam már azokról az időkről, de ma már minden másképpen van.

--A személyi igazolvány mellé még más igazolvány is kell. Kell betegbiztosítási igazolvány, mert a nélkül csak sok pénzért gyógyítsák meg a kórházban.

--Nekem azt írta az unokám, hogy igazolványra sem gyógyítanak meg, csak pénzért—hálapénzért. Az igazolvány csak arra jó, hogy a kórházba beengedjenek, de ezért nem jár gyógyítás.

--Minden előfordulhat. --hagyta helyben Nagyapa állítását a polgármester, sorolta milyen igazolványokat állítanak még ki a részére:

--Kell még adóazonosító igazolvány is.

--Hát az meg mi a nyavalyának kell?

--Nem a nyavalyának kell az, hanem magának, azért, hogy adózni tudjon, ha valamilyen jövedelme lesz. De kell még nyugdíjas igazolvány is, amellyel szükség esetén igazolni tudja, maga már elérte az öregségi korhatárt és nyugdíjas lett. Ezeket az igazolványokat mindig magával kell hordania, hogy igazolni tudja magát ott, ahol kéri.

--Akkor két tarisznyával kell járnom mindenhová. Egyikben az elemózsíát viszem, másikban pedig a passzusaimat.

--Ha megkapja az első nyugdíját—és ezt hamarosan, megkapja—vásárol majd egy olyan táskát, aminek olyan zsebe is lesz, amiben elférnek az igazolványai. Előbb azonban jöjjön velem a községházára, hogy az előbb említett igazolványok egyikét—a személyi igazolványt—kiállítsuk az anyakönyvi bejegyzés alapján.

Nagyapa annyira félt az autótól, hogy először vonakodott beülni a polgármester kocsijába, de végül mégiscsak beült és szerencsésen megérkezett a községházára.

Milyen szerencse, hogy a Tizenkilencedik század születési anyakönyvét még nem dobták ki. De azon sem lehetett volna csodálkozni, ha valaki már kidobta volna, mert Nagyapa feltámadására senki sem számított, még akkor sem, ha a temető kapu feletti felirat erre egyértelműen, figyelmeztet.

A születési anyakönyvi adatok alapján kiállították az igazolványt és ezzel a falu lakója lett hivatalosan is. Mégpedig a falu legöregebb lakója. De

még valószínűbb, hogy ő lett a világ legöregebb lakója is egyben. Ugyanis egyáltalán nem biztos az, hogy 2002-ben él még a világon olyan másik ember, aki 1871-ben, vagy azt megelőzően született.

Nagyapa örült is az igazolványnak, de különösen a róla készült gyors fényképnek, amelyről őt lehetett felismerni. De hogyan örült volna, amikor ez volt az első fénykép, ami róla készült, mert előző életében nem készülhetett, hiszen akkortájt még csak a gazdagokról készült, mert nagyon sok pénzbe került.

Nem sokáig gyönyörködhetett a fényképében, amikor televíziós és rádiós kocsik fékeztek a községháza előtt. Ezekből a kocsikból szenzációra éhes riporterek és televíziós stábok ugráltak ki úgy, mint hajdan az alvég porában a verebek ugráltak. Réges-régen elmúltak már azok az idők, amikor a verebeknek érdemes volt ugrálni az alvég porában, amikor még annyi jószág taposta annak porát, hogy az elpotyogtatott hulladékaikért érdemes volt ott kapirgálni. A szenzációra éhes gyülekezetet nem is az ilyenfajta hulladékok érdekelték, hanem a feltámadás hírét szimatolták meg, ami ebben a híressé váló faluban most történt. Nem lehet tudni, honnan szimatolták meg ezt a rendkívüli eseményt. Az is lehet, hogy a nyugdíjintézet hivatalnoka értesítette őket, de az is lehet, hogy a falu polgármesterétől kapták a fülest. Ez most már nem is érdekes annyira. Sokkal érdekesebb az, hogy Nagyapát követelték, mert róla most egy olyan szenzációs riportot készíthetnek, ami nemcsak az országot, az egész világot is gyorsan bejárja.

A különböző televíziók stábjai és rádiók riporterei serényen munkálkodtak. Kezükben egy-egy dióverő póznához hasonló bot rezgett, amelyeknek végén mikrofon hallgatózott az épületből kifelé jövő Nagyapa orra alatt. Nagyapa először hátrálni kezdett attól tartva, hogy ezekkel a botokkal az életére törnek úgy, mint az első világháborús időkben az ellenség tette szuronyos puskáival. A polgármester azonban gyorsan a segítségére sietett felismerve azt, hogy Nagyapa a 131 éve alatt még nem látott ilyen erőszakos gyülekezetet és esetleg elfutamodik a szenzációnak ígérkező riport elől.

Márpedig ezek a riporterek híressé tehetik a falut, amelyről eddig nemcsak a világ, de még a megye, sőt a kormány sem akart tudomást szerezni annak ellenére, hogy kitartóan buzgólkodott falujának létezését felfedni az ország-világ előtt, sajnos mind eddig sikertelenül.

--Péter bácsi! Nem kell félnie! Jó emberek ezek, csak egy kicsit tolaakodóak. Válaszoljon kérdéseikre és nem lesz semmi baj. Sőt, még a televízióban is viszont láthatja magát, mert azokkal a kamerákkal lefényképezik. Nagyapa ekkor egy pillanatig tétovázott majd ezt mondta:

--Az unokám levelében már írt róluk, sőt még a politikusokról is írt. Azt írta, hogy egyik kutya, másik eb. Nagyapa szerette volna bővebben

magyarázni a levél tartalmát, de erre már nem maradt ideje, mert az egyik riporter máris az orra alá lökte mikrofonját és kérdezett:

—Nagyapa! Megboldogulása előtt ez az öltözködés volt a divat?— mutatott a vászon ruháira és a bocskorára.

--Divat? Mi az a divat?—kérdezett vissza Nagyapa.

A riporter értetlenül hallgatta az aggastyánt, akiről nem tudta, hogy a bolondját járatja e vele, hogy még azt sem tudja mi az a divat, majd egy jó riporterhez illően a pillanatnyi zavarából kivágta magát:

--Hát az olyan öltözködési forma, ami szerint a műveltebb emberek öltözködnek.

Erre aztán az aggastyán megvakarta tarkóját, majd szívott egyet pipáján és válaszolt:

--Nos, hát biztosíthatom arról, hogy divat az nem volt, mint ahogyan művelt emberekről sem igazán tudok, mert leginkább a földjeiket művelték és nem magukat. A divat helyett volt ez a vászonnadrág—alatta a vászongatyával—, a vászoning, ez a kalap, és hát ez a bocskor, ami a lábamon van. Ezeket mindet magunk készítettük!

--És nem fáztak ezekben a vászonruhákban?—szólt közbe egy másik riporter, akinek végre sikerült földre döntenie az előző vetélytársát.

--Fázni azt fáztunk, de erről tudtuk meg, hogy ilyenkor tél van. De Kend meg tudná e mondani, miért lökte földre ezt a szegény embert? —mutatott a porban fetrengő előző riporterre. Mire válaszolhatott volna, ő is a földre került egy nálánál erősebb riporter taszításától, aki nyomban kérdezett:

--Milyen érzés volt feltámadni?

--Olyan, mint, aki 54 tavaszon próbálkozott már ilyesmivel és végre sikerült neki.

Mire ezt Nagyapa kimondta, azt látta, hogy a községháza kőkerítéséről egy még erősebb riporter ráugrik az előbbire, és miután azt szerencsésen a földre lökte, máris kérdez:

--Hallottam, hogy már 131 éves!

Minek köszönheti ezt a hosszú életkort?

--Annak, hogy ebből 54 évet nem éltem!

--válaszolt Nagyapa, de már ez a riporter is a földre került. Így csak könnyedén elkerülte a földön fekvő riportereket, és ballagott hazafelé az alvégen. Az egyik riporter még utána kiáltott:

--Hová siet Nagyapa? Még sok kérdésünk lenne!

--Nekem meg sok munkám! A szekeret még ma össze akarom rakni, mert a földjeim várnak rám! --kiáltott vissza és meg sem állt hazáig.

Otthon a szekér szereléséhez fogott, amit a polgármester korábbi megjelenése miatt hagyott félben. A kerekek már az előző nap folyamán a helyükre kerültek.

A megzsírozott tengelyvégeken már könnyedén forogtak a küllős kerekek.

Helyére kellett még szerelni a szekér hosszú oldalait, a löcsöket, első-hátsó saroglyát és persze a hosszú kocsirudat, amely mellé—a rúd végén lévő járomba—a két tehén kerül majd befogásra, és akkor majd ellehet mondani: A tehenes fogat az indulásra készen áll!

*

El kell ismerni, hogy a nyugdíjintézet hivatalnoka--most kivételesen--nem packázott túl sokat és Nagyapának gyorsan és soron kívül folyósította a nyugdíját, mégpedig visszamenően szép kis összeget. Ebben a gyorsaságban mindenképpen része volt annak, hogy Jézuskrisztus után Nagyapa volt a következő feltámadó, ami természetesen világszenzáció.

Ezek után elmondhatjuk, hogy az egész világ figyelemmel kíséri a feltámadó ellátását, ami ha olyan nehézkes ügyintézéssel lenne elintézve, mint egyéb más földi halandó esetében—a nyugdíjintézetre igen rossz fényt vetne. Esetleg némely rossz indulatú ember azt találná mondani, hogy ez se különbözik egyéb más packázó hivataltól. Szerencsére a hivatalnok még idejében felismerte, hogy ebben az ügyben mindenféle packázást, időhúzást félre kell tenni bármennyire is szokásává vált ez idáig.

Kezdetben vitatta ugyan a megboldogulás és a kóma közötti különbséget, de aztán arra az okoskodásra jutott, hogy egyik is cselekvőképtelen—meg a másik is.

Miután Nagyapának szép kis összeg került a birtokába, többen is előálltak megjegyzéseikkel, miszerint jobb helyre is költhetné a kapott pénzt, mint tehenek vásárlására.

Aki mulatni akart az azt mondta, jobban tenné, ha őt vendégelné meg a kocsmában. Sőt, az sem lenne baj, ha Eger városába mennének és ott egy jobb nevű vendéglőben, egy-két hétig mulatnának.

Volt olyan, aki azt mondta, tehenek helyett, neki vehetne szép bútorokat és szép ruhákat.

Volt olyan is, aki kerek-perec megmondta, hülyeség teheneket venni, a helyett, venne inkább valamilyen szép autót, mert a tehén már kiment a divatból és az autó mégiscsak gyorsabb.

De a tehén már amúgy is felesleges, mert tehén nélkül is lehet már tejet inni. Erre való a finom tejpor, amihez csak vizet kell önteni, és máris készen van a finom tejecske. A kútban--vagy a vízvezetékben--pedig bőven van hozzá víz, így aztán mindenki annyi tejecskét ihat, amennyit csak akar. Ha pedig a faluban valaki arra lenne kíváncsi, hogy néz ki egy tehén, akkor Budapesten—az állatkertben—mutogatnak olyat is, csak el kell oda utaznia, és máris láthat tehenet.

Mindezek az érvek nem győzték meg Nagyapát, sőt, igyekezett minél előbb vásárolni, nehogy ebben az országban annyira kipusztuljon ez az állatfaj, hogy külföldről kelljen behozni belőle kettőt. Pedig a sok parlagföldön termő fű bőséges legelőt biztosítana az állatok tartásához, azonban a mindenkori kormány úgy látta jobbnak, ha az állatok a nyugati országok levegőjét szennyezik, és mi majd tőlük vesszük meg a tejecskét.

El kell mondani, hogy az ilyen okoskodást ezek az országok nem ellenezték. Sőt, annak örülnek, ha minél több tehén bűdösíti levegőjüket. Az is igaz, hogy némely fejlettebb nyugati országban—ahol nem szeretik a parlag földet,—most is sok tehenet tartanak. Persze, ott bűdösebb is a levegő, mint nálunk, ahol a tejpor már feleslegessé teszi a tehéntartást. Ha mégis tehéntejre vágyik valaki, azt is lehet kapni, mert nyugatról lehet importálni bőven.

Ennyi ellenérv ellenére Nagyapa megvásárolta a teheneket és szoktatta őket a járomhoz, és persze a szekér húzásához. A tehenek betanításához az a legjobb, ha olyan korán kel, amikor a falu lakói még alszanak. Azok pedig későn kelnek, mert nem kell már az állatok etetéséhez korán kelni, mivel azok már alig vannak a faluban.

Tarisznyájába egy kis élelmet és ivóvizet rakott, majd a Gyűrön hajdan található szőlő és gyümölcsöse felé indult, a tehenek által vontatott szekerekkel. A szekér ülésén ülve, 54 év multán is olyan jól érezte magát, mint a hajdani időkben. A derengő hajnalon a trillázó pacsirtával együtt füttyörészett, majd nótázgatott a megboldogulása előtti dalokból.

Mire kivirradt a gyümölcsöse közelébe ért. Azért is indult ilyen korán, hogy a falu lakói, ha felébrednek, a sok-sok autótól a tehenek megriadnak és könnyen baleset éri ebben az őrült forgalomban, ami manapság tapasztalható mindenfelé. De korán indult azért is, hogy

észrevétlen hajtson ki a faluból, mert ha az a sok riporter ismét megrohanja, egésznap is adhatja az interjút ostoba kérdéseikre. Azzal tisztában volt, hogy még nem szabadult meg tőlük, csak most még alszanak, azért nem látja őket.

Annak ellenére, hogy kivirradt, nem ismerte fel a gyümölcsösét. De hogyan is ismerte volna meg, amikor az ő idejének cseresznye fája is úgy megöregedett, hogy annak kérge foszlányokban lógott rajta körben. A gaz pedig olyan magasra nőtt, hogy a száradó alsó ágakat majdnem eltakarta. Ez után a látvány után nem lehet azon sem csodálkozni, hogy bedühösödött, és ostorával a magasra nőtt gazokat csépelte és kiabált egyfolytában:

--No megálljatok Ti semmirekellő unokáim! Majd ellátom én a bajotokat, amiért a kincseket érő gyümölcsösömet így elbitangoltátok!

Persze, ahogyan az ostorával verte a gazt, még rosszabbodott a parlag állapota, mert némely érett gazból a magot kiverte, miáltal még ezeknek a magoknak is lehetőséget adott arra, hogy egy eső után kikeljenek, és még sűrűbben borítsák a parlagföld felületét. Nagyapa nem gondolt már erre, csak féktelen dühétől igyekezett minél előbb megszabadulni, attól pedig nem szabadulhatott másképpen csak így.

Mivel június első felét írjuk, ilyen tájban egy cseppet sem meglepő, hogy némely cseresznyefa élő ágán piroslott és feketéllett egy kevés cseresznye. Leszakított egy pár szemet és kóstolgatta. A finom cseresznye egy pillanatig mosolyt varázsolt az arcára. De csak egy pillanatig, mert a következő pillanatban már keserűen jegyezte meg:

*--Ilyen cseresznyém termett itt nekem valaha! Ilyen bizony, amiért jó pénzt kaptam én valaha Eger város piacán! —*kiabálta úgy, mintha valaki hallaná az ő kiabálását, de senki sem volt a környéken, csak a dűledező csósz kunyhó tetejéről rikácsoltak a seregélyek, amiért a Nagyapa érkezésével a lakmározást félben kellett hagyniuk.

Idegességében tovább verte a gazt, majd a rikácsoló seregélyeket dobálta apró kövekkel, hogy azt a kevés cseresznyét ne falják fel. Nagyapa máris úgy nézett ki, mint aki az olyasmi stresszt kóstolgatja, amiről az unokája írt neki levelében. Mivel az ő idejében még nem ismerték a stresszt, sem az infarktust—tovább idegeskedett, nem félve azoktól a kóroktól, amiket nem ismer.

A félelem helyett a pipáját vette elő és bonyodalmas rágyújtási művelet végén, olyan bodorfüstöket eregetett, mintha a cseresznyés gyomos területe kapott volna lángra. A pipája, mintha megnyugtatta volna, nem maradt tovább, hanem hátat fordított szekerével az elvadult gyümölcsösének és a bentelki földje felé irányította azt.

A Nap egyre feljebb küszött az égre. Az előbb még izzó korongja fényesedni kezdett, jelezve azt, hogy az idő halad és Nagyapának igyekeznie kell, ha a földjeinek egy részét még ezen a napon látni akarja. Már a gyümölcsöséből ereszkedett le a völgybe, amikor tekintetét a Bentelek felé irányította úgy, ahogyan ezt megboldogulása előtt is annyiszor megtette. Most azonban a távolban –a földje helyén–olyan gazdasági épületeket látott, amiket ő még nem láthatott, mert a megboldogulása után épültek.

Ostorával nógatta gyorsabb tempóra teheneit, mert azok a melegedő időben csak cammogtak. Ez fölöttébb bosszantotta, nem úgy, mint a régi időkben, amikor a cammogásuk olyan természetes volt, mint az, hogy a vadgalamb turbékol a cseresznyefán.

Amikor végre mégis csak odaért, leszállt a szekérről és nézegette a számára ismeretlen épületet, amelyről most már teljesen meggyőződött, hogy az ő bentelki földjét is elfoglalja a szomszédok földjeivel együtt.

Az épület belsejéből nagy zúgás hallatszott, amit különböző gépek okoztak, amelyekkel emberek dolgoztak.

A következő percben emberek jöttek ki az épületből, akik már előzőleg észrevették a közeledő, furcsa szekeret, amilyenről ők még hallani is keveset hallhattak, hiszen fiatalok voltak. Ezért nagy érdeklődéssel szemléltek a tehenes szekeret és a szekéren ostorral kezében Nagyapát, aki olyan látványt nyújtott, mintha a túlvilágról pottyant, volna elébük szekerestől.

Ami a túlvilágot illeti—nem is tévedtek! Ekkor Nagyapa az ostort tartó kezével kalapja karimájához bökött, majd köszönt és kérdezett:

--Adjon a jó Isten jó napot fiaim!

--Adjon a jó Isten magának is jó napot Nagyapa! —köszöntek vissza a furcsa idegennek a munkások.

Nem tudjátok, ki építette ezeket az épületeket ide az én földemre anélkül, hogy a beleegyezésemet adtam volna rá? Hiszen itt volt az én egyik legjobb termő réti földem, amelyen szép kukoricám és szép búzám termett hajdanán. De a faluhoz is ez volt a legközelebb, amihez egy hosszú miatyánk alatt, még a teheneim is leértek a szekérrel.

A kérdezettek csak pislogtak zavarukban, mert nem tudták, hogy mit feleljenek erre a kérdésre, amely olyan embertől jött, aki olyan ruhákban jár amilyeneket csak múzeumokban, lehet látni és hát autó helyett, szekérrel közlekedik. Ráadásul, úgy köszön, ahogyan mostanság igen ritkán köszönnek, és persze fényes autó helyett, tehenek, vontatta, Múzeumba illő szekérrel közlekedik. Majd egyikük—talán a legbátrabb—megszólalt:

--Hol élt maga bácsikám, hogy még ezt sem tudja?

--Nem éltem én sehol! Halva voltam több mint félszáz évig! Most támadtam fel a Teremtő segedelmével. Áldott legyen a neve most és,

mindörökké amiért ezt a feltámadást részemre lehetővé tette. –mondta Nagyapa és keresztet vetett magára, miközben tekintetét az Égre emelte.

Az emberek csak ámuldoztak, hogy ilyesmi is megtörténhet ezen a világon, majd az előbbi bátrabb ember ismét megszólalt:

--*Hát mégis csak igaz, hogy feltámadott valaki a faluban?*

--*Azt hittem csak a vénasszonyok pletykája az egész beszéd!*

Hallottam már a televíziósok is jöttek riportot készíteni!

--Jöttek bizony, de még a hajnalban elszöktem előlük! Azóta már minden bizonnyal tűvé tették miattam a falut. Pedig az unokám azt írta, hogy még a Mennysországba is elmennek a szenzációért.

--Az unokája írta ezt magának?

--Ő bizony, amikor még a Mennysországba voltam!

--Hát ki magának az unokája?

--Hát még azt sem ismeritek?

Van nekem négy unokám is, akik közül ketten már be is töltötték a hetven évet, és itt élnek a faluban!

--Ugyan bácsikám, ne füllentsen már ilyen.

Akkor maga hány éves, ha az unokái már hetven év felett vannak?

--*Már betöltöttem a 131 évemet!* Számold csak ki fiam, hány esztendő vagyok, ha 1871-ben születtem. –mondta és a személyi igazolványát, nyújtotta büszkén, talán a róla készült fénykép miatt.

Az a munkás, aki a kezébe vette az igazolványt, elmélyülten tanulmányozta, miközben a fejét csóválgatta. Miután teljesen elolvasta, még egyszer jól megvizsgálta a pecsétet is, hogy nem e hamisítvány, majd társai felé fordulva sejtelmesen mondta:

--*A bácsi nem füllentett!*

1871-ben született Szomolyán! Márpedig ma a 2002-s évet írjuk, ami azt jelenti, ő valóban 131 éves!

--No, jól van fiam. Adjad azt az igazolványt, mert nekem még a mai napon meg kell tekintenem a Búrbolyán található földemet is. A Nap meg már olyan magasan jár, hogy még a dióverő póznával sem tudnám lejjebb piszkálni. –kérte a nagy becsben tartott igazolványát és miután felült a szekérre, elindult a másik földje felé.

Már a mozgó szekérről kiabált vissza a még mindig álmélkodó munkásoknak, akik ebben a pillanatban nem tudták eldönteni, hogy igaz lehet e mindez, vagy az ördög úzi velük a gonosz játékát:

--*A televízió riportereknek nehogy eláruljátok merre felé mentem!*

Bizony, amíg a Bentelektől a Búrbolyára leér szekerével—amit cammogó tehenek vontatnak—akár egy órányi idő, eltelhet.

*

A Nap már az ég boltozatának legmagasabb pontjára hágott és onnan ontotta magából a már-már elviselhetetlen meleget, amiért a tehenek is előbb megszomjaztak. A Vaslápa végénél található kútnál akarta megitatni teheneit, de bizony a hajdani kút sem létezett már, mint ahogyan az odavezető földút sem, amelyet réges-régen benőtt a gaz. Az is igaz, hogy az unokája ezt is megírta levelében. Mint ahogyan írt arról is, hogy sok kút és forrás vize kiapadt a megboldogulása óta. Ezért a Kánya patak medréből merített vizet szomjazó teheneinek. A víz merítése közben tapasztalnia kellett, több a műanyag szemét, mint a víz, és ami kevés víz volt sem volt már olyan tiszta, mint az ő idejében.

Amikor teheneit itatta, csak immel-ámmal ittak belőle mire, keserűen megjegyezte:

--Ez sem olyan már, mint az én időmben, amikor még az emberfia is ihatott ebből a patakból!

Miután mégis csak megitatta teheneit, tovább indult a Búrbolyán található szántóföldje felé, amely nem is volt már olyan messze.

Amikor végül odaért, azt tapasztalta, hogy az egész Búrbolyán egy hatalmas búzatenger hullámozik:

--Csak nem András szomszédom szántotta el az egészet?

Ekkor jutott eszébe unokája levele, amelyből olvasta, hogy a termelőségvetkezeti tagosítás következménye ez a hullámozó búzatenger. Annak ellenére, hogy a terület gondozott volt, fájón jegyezte meg:

Hát akkor ez is elherdálódott!

Kedveszegetten ült fel ismét a szekér bakjára, hogy tovább induljon a kis Sugorón és a nagy Sugorón hajdan még található földjei felé. Ezek a földek szintén olyan keskenyek voltak még az ő idejében, hogy az egyik barázdából, a másikba át tudta volna köpni a megrágott bagót. Az errefelé vezető út már hazafelé is vezetett, mert most a Nagy völgy tető felől szándékozott megközelíteni a falut, amelybe az út végén csak kerékkötéssel fékezve tudott leereszkedni.

Mikor úgy gondolta már a régi földje közelében jár, leszállta szekérről és gyalogosan vezette a szekeret vontató teheneit. Közben szemeivel pásztázta a számára már ismeretlennek tűnő határt, ahol már nemcsak a barázdákat nem találta, de még a határköveket sem. Amerre csak ellátott mindenfelé kukoricával beültetett föld terült el. Embert azonban egyet sem látott sehol a tájon, akitől megkérdezhette volna, hol találja azokat a földeket, ebben a nagy, széles ismeretlen határban, amelyeket az ő idejében kis Sugorónak és nagy Sugorónak neveztek. De nem látott ő még egy nyulat sem, sem foglyot, sem őzet, sem fácánt, és még egy őzet sem, amelyek az ő idejében lépten-nyomon futkároztak a

szekér előtt, mint ahogyan a kapálásból jövő-menő emberek jöttek-mentek az úton.

Ilyenkor megemelték kalapjukat, és úgy köszöntek egymásnak:

--*Adjon az Isten Sógor! Merrefelé igyekszik Kend?* Bizony reggel óta hiába járja a határt, egyetlen emberrel sem találkozott, akinek egy „adjon Isten jó napot” köszönhetne.

Távolabb—a Barátlápa felől—traktor zúgását hallotta, amire meg is jegyezte:

--*Elüldözi ez az ördögmasina a nyulakat, foglyokat, fácánokat, de még a pacsirta hangját is ritkábban hallani!*

Miután lemondott arról, hogy a jelen körülmények között földjeit felismerje, ismét felült a szekérre és gyorsabb tempóra nógatta bandukoló teheneit, amelyek unták már Nagyapa határjárását. Szekerével haladva, baloldalt a Mácsalma mély, vizes árkat is elhagyta és közeledett a falu felé. Az Ortás útra érve azonban mégsem ereszkedett le a faluba, hanem a Nagyvölgy tető felé irányította teheneit a kezében tartott gyeplővel. Nagyon jól ismerte ő ezt a helyet, ahol gyerekkorában nyáját legeltette. Tudta azt is, hogy ez az a hely, ahonnan nemcsak a falut látni, hanem a Bükk hegység hegyeit és délnek fordulva az alföldi falvakat is.

Amikor odaért, teheneit kifogta a járomból és a domboldalán, szabadon engedte őket, hogy legelésszenek. Ő pedig elővette pipáját, és miután megtömté jófajta dohánnyal, a füstöt eregette. Amikor már a pipája egy ideje füstölgött, a tekintetét hordozta körbe a tájon. A Demecs gyümölcsöse felé nézve azt látta, hogy ott is annyi a kiszáradt gyümölcsfa, mint azt a Gyűr gyümölcsösében tapasztalta. De ha a Vén hegy, vagy a Poletár felé nézett, ott is az elvadult, lepusztult tájat látta, amelyeket valaha kézi kapával úgy gondoztak, hogy ma a gépesített világban nem tudnának úgy gondozni.

Ott állt alig kétszáz méterre attól a ponttól, amiről az unokája írta azt, hogy sok műanyag szemetet földeltek el. Ez a hely a Vénhegy délkeleti csücske. A dombról ballagott le most erre a helyre, amíg az éhes tehének legelésztek a dús gypszőnyegen. Ezt a legelőt már régóta nem legelték állatok, ezért némely fű már olyan magasra nőtt, hogy még egy őzike is elbújhatott volna benne. A szekér oldalán csüngő vaskarikából kihúzta a fokosát, és magával vitte. A fokosával megpiszkálta a talajt és máris olyan tárgyak kerültek elő, amelyeket az ő idejében még nem láthatott. A megpiszkált talajból valamilyen fojtogató bűz áradt és rögtön arra gondolt, hogy ezek miatt a számára ismeretlen összetételű mérges anyagok miatt nem nő némely helyen a fű. Újabbnál-újabb szemetet kapart elő és közben a fejét sűrűn csóváltgatta:

--Miféle elfajzott emberek élnek most ezen a tájon, hogy meggondolatlanul mérgezik saját magukat, ezekkel a szemetekkel? Az én időmben az emberek e nélkül is élni tudtak! Most pedig csak ilyen szemetek vannak elszórva az utak mentén, erdőszéleken, ahová gonosz emberek elszórják. –morogta magában, majd mondta hangosan is, de nem volt senki a közelben, aki meghallotta volna.

Ki is tudná megmondani, hogy mindezekért ki a felelős? A technikai fejlődés, vagy a saját környezetét gondatlanul szennyező ember, vagy talán mind a kettő. A tény az, hogy az utódok, olyan régészeti anyagot találnak majd egykor, amelyet a történelem folyamán még soha nem ástak elő a föld alól. Nagypát megviselték a nap folyamán látott dolgok. Ezt csak fokozódott, amikor a domb tetejére visszaérkezve, a Felsőpart füves területére esett tekintete. A hajdani legelő úgy elvadult a sok gáztól, csipkebokortól, hogy fel sem ismerte volna, ha a régi időkben nem legelteti nyáját ezen a legelőn. Ezt a helyet még közelebbről is meg akarta nézni a kaptárkövekkel együtt, amelyek ablakaiban az ő apja még méhészkedett. Előtte azonban átballagott a Kispartra, mert a falu házait csak innen szemlélhette meg, a megboldogulása óta ültetett fenyőerdő miatt, amely innen—a Nagy völgy tetőről nézve—takarta a falut.

A Kispartra csak úgy átballagott, hiszen nincsen az messzebb két-háromszáz méternél. Azon a ponton állt meg, ahol teljes nagyságában láthatta a falut, és ha a házikójának tetőgerincét meghosszabbítaná valaki, ez a vonal az ő lábáig érne. A lába előtt hosszan nyúlt el a falu, észak-déli irányban, amelynek közepén a Kánya patak kanyarog, a Síkfőkúttól indulva.

Innen a magasból nézve is tapasztalhatta, hogy ez már nem az a falu, amelyben hajdan az életét élte. Az akkortájt a még sok nádfedeles és zsupp fedeles házból már csak egyet látott. Azt is csak a romantika miatt építhette gazdája. A falu utcáin autók rohangáltak, melyeknek zaja felhallatszott hozzá. Talán azt is hihette volna, hogy amit lát már nem is az ő faluja, de a falut határoló dombok szerencsére nem változtak és így tudhatta, lent a völgyben mégis csak a régi faluját látja, csak most tehénbőgés, malacsivítás, kakaskukorékolás már nem hallható. A nagy változás miatt az eddigi hangulata még tovább romlott és így ballagott vissza szekéréhez, majd teheneit befogva a kaptárkövek felé indult.

Persze, ide is kár volt mennie, mert azokat sem találta már abban az állapotban, ahogyan azt a megboldogulása előtt hagyta valamikor. Némely kaptárkő kúpja hiányzott, mert lelkiismeretlen emberek kőbányászásba kezdtek és a kúpok egy részét –ablakaikkal együtt—lefűrészelték.

Miután ezeket is meg szemlélte, a kerékkötő lánccal megkötözte a szekér jobbhátsó kerekét, és borús hangulatban hajtotta teheneit a

völgyben nyugvó faluba. Az út jobb oldalán a Vénhegy kipusztult cseresznyése, míg a szekér bal oldalán a Felsőpart csipkebokroktól elvadult területe maradozott el mögötte, ahol valaha még sok tehén, kecske, birka és disznó legelészett. Ebben a hangulatban ereszkedett le a faluba, ahol a kerékkötő láncot kiakasztotta a kerékből, hogy az már ne fékezze tovább a szekeret. Miután elfoglalta helyét a szekér ülésén, arra lett figyelmes, hogy a százméternyi távolságban látható községháza előtt sok autó áll, amelyek körül emberek zsivajganak. Ekkor villant agyába, hogy ez a gyülekezet különböző televíziók és rádiók riporterei lehetnek, de mire észrevette már késő volt ahhoz, hogy a szekerét a Pirittyó felé irányítsa. A pincéje is errefelé található, és persze ha erre hajtott volna, egy kis kerülővel, a szenzációra éhes riportereket elkerüli. Azonban ez már teljességgel lehetetlennek bizonyult, ezzel már elkésett. A községházánál menthetetlenül a riporterek karjába futott, bármennyire is szeretne volna őket távol tudni magától. Az utat teljes szélességében lezárták és izgatottan várták Nagyapát. Ő pedig szekérének bakján, ostorával suhintgatott a levegőbe. A szenzációra éhes gyülekezet tagjai azonban ettől a suhintgatásoktól nem ijedtek meg, sőt, egymást taposva rohantak a szekér elébe.

Nem lenne helyes dolog, ha bárki ezért a tolakodó viselkedésért elítélné a szenzáció vadászait. Hiszen kevés riporternek adatik meg az életében, hogy egy feltámadóval készíthesse el világraszóló, exkluzív interjút. Egy ilyen riport, az eddigi ismeretlenségből a média világsztárjává emelné a szürke kis emberkét, akinek eddig csak holmi kis tudósítások kerültek az agyonfoltozott hálójába. Nem is beszélve arról, hogy senki sem tudja azt most megmondani, lesz e még egy újabb feltámadás—egy újabb lehetőség hasonló riport elkészítésére. Ezek után meg kell azt bocsátanunk, hogy lázas izgalomban rohantak a szekér elébe, kezükben dióverő póznához hasonló hosszú, fülelő botokkal.

Ezekkel a botokkal nem szándékoztak ők Nagyapán súlyos sebeket ejteni. A hosszú botok végén ugyan is remek hallású mikrofonok voltak, amelyeket most Nagyapa orra alá lökdöstek. Nagyapa, aki eddig a stresszt sem ismerte és az allergiáról sem volt fogalma, úgy bedühösödött, hogy még a bajsza is úgy rezgett, mint a rezgőnyárfa levele. A legközelebbi riporter máris kérdezett:

--Nagyapa! Mit látott a határban? Megtalálta a földjeit?

--Nem láttam én mást csak gazt és kiszáradt gyümölcsfákat, meg szőlőket! De ha Kendtek, ezek helyett a botok helyett kapákat használnának, fele annyi gazt sem láttam volna, mint amennyit láttam! -- kiáltotta keményen a nagy zajban és a legközelebbi mikrofont--a

hozzátartozó bottal együtt—kikapta a riporter kezéből, és a tehenek, alá dobta, hogy azok örökidőkre összetiporják.

--*Milyen élet van a Mennyorszáiban?*—kérdezte egy másik riporter—mellesleg nő—aki igen rövid szoknyájában türelmetlenül mocorgott a kérdésre választ várva.

--*Bizony a Mennyorszáiban nagyon jó az élet! Sajnálhatod édes lányom, hogy Te oda soha nem juthatsz be.*

—*Miből gondolja ezt Nagyapa?*

--*Abból édes lányom, hogy az én időmben olyan nőszemélyek jártak rövid szoknyában, akik pénzért árulták a testüket! Azok pedig mind a pokolra kerültek, mert a Mennyorszáiban eggyel sem találkoztam.*

Ez most a divat nagyapa! Jobban tenné, ha maga is lecserélné a vászonruháit, meg a bocskorát valamilyen divatosabb cuccokra. Mindenféle ruhákat lehet vásárolni a nagy áruházakban, erős műszálakkal készítve.

--*Jobban teszed, ha nem emlegeted azokat a műszálakat meg műanyagokat édeslányom!*

—*Mi baja van a műanyagokkal Nagyapa?*

--*Jobban teszed, ha nem is kérdezed, hanem elindulsz a határba, és magad meggyőződhetsz mennyi műanyag szemetet, dobáltok el mostanság szerte-széjjel.*

Nézd meg csak a Vénhegy délkeleti csücskénél mennyi szemét, van eldobálva! De a Kánya patak is ilyen mocsokkal van tele dobálva, amelyek úgy elfertőzték már a vizét, hogy a teheneimet sem tudtam rendesen megitatni. Bezzeg az én időmben nem volt ez így. Talán ez most az én szerencsém, mert most leköpködnének, ha mi—az őseitek—ennyi mocskot hagyunk volna rátok, mint amit Ti hagytok most az unokáitokra.

--*De Nagyapa! Így van ez most az egész világon! A technikai fejlődés hozza magával. —magyarázkodott a riporternő, de Nagyapa máris belé fojtotta a szót:*

--*Ezt nevezitek Ti fejlődésnek, hogy az élőkönyezetet, ivóvizet, levegőt tönkre teszitek és hatalmas szeméthegeket termeltek, amiket aztán földdel takartok, hogy ne legyen látható? De attól, hogy az nem látszik—mégiscsak létezik!*

Az utolsó szavakat már szinte kiabálta és máris úgy érezte azt a stresszt, kószolgatja, amiről az unokája írt levelében, ezért aztán egy nagyot kiáltott:

--*Félre az útból, mert mindannyitokat eltapostatlak teheneimmel!*—

és, hogy nem viccel, szijostorával a tehenekre suhintott, mire azok megugrottak a szekérrel úgy, hogy a riporterek úgy rebbentek széjjel, mint Nagyapa idejében a verebek, amikor megzavarták őket a lócitromevésben. Mert akkortájt még az is bőségesen hevert az alvégi utca porában. Nem is

lehet csodálkozni azon, hogy az alvégen haladva szekérével egyfolytában morgott:

--Ennyi ember nem restelli ezt a drága időt haszontalanul eltölteni tölteni itt a községháza előtt! Inkább mennének kapálni, mert a falut határoló dombokon a gyümölcsösök kiszáradnak a gaz miatt, amíg ők itt haszontalanul lődörögnek!

A zsörtölődésben az állította meg, hogy a faluban élő két unokája már várta a kis házikója előtt, étellel a kezükben.

Lám, milyen kiszámíthatatlan a Sors. Eddig őket szolgálták ki unokáik, és lám most a feltámadás jóvoltából ők is unokákká váltak és ezért úgy illik, hogy most az aggastyánnal szemben az unokai kötelezettségüket ők is teljesítsék. Nem is érezték ők ezt tehernek, hiszen ez egy különös állapot, amikor egy hetven éves ember ismét unokává válik.

Újra aggódni a nagyszülőért, hogy nem esik e valami baja ebben a roppant nyüzsgő világban, amely világ Nagyapa megboldogulása óta igen sokat változott. Ezért teljesen érthetőek azok az aggodalmas szavak, amellyel várták őt:

--Nagyapa! Hol járt ennyi ideig? Már attól féltünk, hogy éhen és szomjan hal ezen a hosszú, meleg, nyári napon. –korholta jóindulattal lány unokája, majd a szintén idős fiú unoka is szólni kezdett:

--Már azt hittük felborult szekérével azokon a rossz földutakon, amerre járt.

--Hát, ami azt illeti, ugyancsak rossz állapotban vannak, mindenfelé a határban. Olyan gödrök vannak sok helyen, hogy az a szerencsém a kerekeim nem rogyantak össze. De hát hogyan lenne rossz, amikor nem javítgatja azokat senki sem, nem úgy, mint az én időmben. Akkor még a kis kapáinkkal behuzgáltuk a gödröket. No persze, a traktorok is úgy felszántják a földutakat, mintha ott is termelni akarnának. A gyümölcsösöknél pedig jobb, ha nem is említem, mert ott a vaddisznó olyan túrásokat végez, hogy akár szőlőt lehetne telepíteni ezekre a helyekre. Persze teheti, mert senki sem akadályozza meg rakoncátlan állatokat, hiszen nem jár már arrafelé senki sem. –mondta Nagyapa szemrehányóan unokáinak, akik szintén olyan öregek és betegesek már, hogy senki sem várhatja el tőlük a rossz állapotú utak megjavítását.

--Jól van már Nagyapa, ne mérgelődjön, mert azokat az utakat úgysem használja már senki, így aztán teljesen mindegy, hogy mennyire gödrösek. A bosszankodás helyett fogjuk ki a teheneket a szekérből, mert azok is éhesek, meg Nagyapa is, hiszen már hat óra felé jár az idő és közeledik az este. –kérlelte a lányunoka.

A teheneket a jászol elé kötözték, szénát raktak eléjük, és Nagyapának feltáldalták a késői ebédet, amit jó étvággyal kanalizott, hiszen már ő is megéhezett. Bizony, aki a Földön él megéhezik, mert itt nem úgy

van, mint a Mennyorszában, ahol égi mannából és az igékből megél a lélek. De ahol a testet is táplálni kell—nemcsak a lelket—ott földi táplálékra is szüksége van az emberfiának.

Miután megvacsorázott, egy kisé megnyugodott, ezért az unokái érkezettnek látták az időt arra, hogy esti látogatásra magukhoz meghívják:

--Nagyapa! Most pedig eljön hozzánk és megnézi a házunkat, no meg a televíziót, mert abban sok mindent lehet ám látni—mondta az idős lány unoka.

--Ugyan már, mit látok abban az üveg ablakú dobozban, amelyben a reklámot kiabálják torkuk szakadtából?

--Hát maga ezt honnan tudja? —kérdezte kíváncsian a fiú unoka, aki tudta, hogy Nagyapa megboldogulása előtt még nem televízióztak faluban, de még az országban sem.

--Honnan, honnan? Hát az öcséd írt nekem levelet a Túlvilágra és abban megírt nekem sok mindent. Így természetesen a televízióról is írt. De a feltámadásom óta tapasztalom is, hogy ezek a riporterek szemtelenebbek a bögölyöknél. Pedig azok aztán szemtelenek, ezt elhiheted nekem, mert a nyájam legeltetése közben sokszor megcsíptek. Ezek a riporterek, alighogy feltámadtam, máris üldözik mindenfelé, amerre csak járok.

--Persze, hogy üldözik. Hiszen világszenzáció, ami magával történt. A Krisztus után elsőnek támadt fel a sírból, és ezt bizony tudatni kell a világgal, mert így már nemcsak, hogy első feltámadó, de valószínű egyben a legöregebb ember is a Földön. 131 év mégiscsak hosszú idő egy ember életében! No, meg arra is kíváncsiak, milyen odaát az élet. Érdemes a földi bűnöket elkerülni, hogy a Mennyorszába jusson a megboldogult. Érdemes e szenvedni ezért a Földön, vagy jobban teszi, ha dáridózással tölti idejét a földi halandó. —mondta Nagyapának a legidősebb fiú unoka.

--Édes fiam! Ti már bizonyos, hogy a pokolra kerültek a riporterekkel és a politikusokkal együtt!

--De Nagyapa! Mi baja van magának ezekkel az emberekkel és főleg a politikusokkal? Hiszen olyan elegánsan öltözködnek, szépen beszélnek, szépeket ígérnek.

--Édes fiam! A politikusok—kevés kivétellel—a fejlődés akadályozói. Amikor ellenzékbe kerülnek azért kerékkötői a fejlődésnek, ha meg kormányhoz kerülnek, akkor a saját zsebüket igyekeznek jól megtömni. Csinálják mindezt olyan látszat mellett, mintha mind ezt a választóik érdekében tennék.

--Jut eszembe édes fiam—drága kis unokám—felépült e már a népi demokrácia?

--Miféle demokráciáról beszél maga Nagyapa?

--Miféle, miféle?

Ne butáskodj már! A megboldogulásom előtt egy-két évvel egy alacsony, kövér, kopasz, emberke lett az országunk fő embere, ő ígérte meg, hogy hamarosan felépíti. Mi is volt a neve, az ördög vigye el, nem jut az eszembe? Hiába, 131 év alatt feledékennyé válik az ember.

--*Rákosi volt annak a becsületes neve, nem más!*

--No látod Te még, jobban emlékezel rá. Hát igen Te még alig múltál hetven éves, fiatal vagy, ezért jobban emlékezel.

No, de nem válaszoltál, hogy felépült-e, vagy sem?

--Nem épült az fel Nagyapa, azóta sem!

--De kár érte, mert régen Kánaánban élnének a boldog életet!

És most mit építetek, ami jobba teszi majd az életeteket?

--*Most a kapitalizmust építjük Nagyapa.*

--*És az, jó lesz? Lesz majd elég pénzetek?*

--*Hogy jó lesz ez? Majd kiderül.*

Van, akinek már most is sok a pénze, van, akinek most sincs és nem is lesz!

--Akinek nincs az, biztosan nem dolgozik.

--Nem lehet ezt tudni Nagyapa. Van olyan, aki sohasem dolgozott, mégis gazdag.

--*Nagyon elfajzott már az emberiség! Ti sem akartok már dolgozni. Nem úgy van már semmi sem, mint az én időmben, amikor mindenki dolgozott, aki élni akart. A Teremtő adta ezt a drága jó anyaföldet, ami minden földi jót megteremne, ha művelné valaki. E helyett mindent kiöl a gaz a falut határoló dombokon. Még azok a fák, szőlőtőkék is—amiket én ültettem—elpusztultak, mert nem akartok kapálni, csak televíziót nézni, ami csak a bűnt terjeszti. Hát ezért jártam én a Dobó szobor melletti gyülekezőhelyre korahajnalokon nagy kapával a vállamon, hogy a napszámos munkabéremből földeket tudjak vásárolni?*

—De Nagyapa! Nem bírunk már kapálni, hiszen elmúltunk már 70 évesek. Fájd a derekunk, a kezünk, a lábunk és bizony a szívünk is gyakran kalimpál, mint ahogyan egyéb más testrészünk is sajog a fájdalomtól. —csillapította unokája, mert Nagyapa ismét dühbe jött, mint aki ismét a földi stresszt ízlelgeti.

--Hol vannak a gyerekeitek? Miért nem kapálnak ők helyettetek, ha már Ti nem bíjátok?

--Elmentek a városba lakni, ahol jobban megbírnak élni, mert az iparban dolgoznak. Nem tudnának olyan jól élni, ha a helyi termelőszövetkezetben dolgoznának.

--*És hol van az én két kisebb unokám?*

--*Azok is elköltöztek már a faluból Eger városába sok évvel ezelőtt!*

--*Mondhatom szép kis unokáim, vannak nekem, akik elmenekülnek a faluból azért, mert itt kapálniuk kellene!*

--Nem kicsik már azok sem, hiszen ők is a hetedik évtizedet tapossák.

--Az ördög vinné el, hát így eltelt az idő mióta én megboldogultam és nem láthattam őket? Hát ennyi ideig voltam én halva?

--Bizony sokáig, 54 évig! Ennyi idő alatt még a ma született is megöregszik. De most már nézzük a televíziót, mert illet még maga nem látott. --terelte el figyelmét a zsörtölődésről Nagyapának lány unokája, aki nem lány már, hanem asszony--és pedig öreg asszony--a több mint hetven évével.

Alighogy a televíziót bekapcsolták, a reklám jelent meg a képernyőn—manapság már ez természetes-- a szokásosnál is nagyobb hangerővel, és világszenzációt ígértek a nézőknek egy rendkívüli eseményről, ha semmilyen más csatornára nem kapcsolnak át. Az eseményről megjelent az első kép, amelyet a riporter magánkívüli lelkesedéssel vezetett be. A televízió előtt a nézők még a szokásos nassolásukat is abba hagyták, hogy a tátva maradt szájukkal a fülüknek segítsenek a rendkívüli világszenzáció tökéletes megértésében:

--Kedves nézőink! Kedves nézőink!

Most olyan rendkívüli esemény következik, ami az embernek egész életében egyszer—vagy legtöbbször egyszer sem—adatik meg! --kiabálta, majd izgatottan folytatta:

--Jézuskrisztus után feltámadott az első földi halandó, aki most—a hivatalos anyakönyvi bejegyzés szerint—131 éves és így nagyon valószínű, hogy ő a világ legöregebb embere.

Amikor ez a kommentálás elhangzott, a képernyőn a községháza előtti tér jelent meg, ahol már a népes gyülekezet közepében egy tehenes fogat körvonalai látszottak. Majd a kamera közelebb hozta a szekér bakján ülő idős embert, mire Nagyapa meglepetten kiáltott:

--Ez meg én vagyok! Az meg az a ledér nőszemély, akinek a rövid szoknyáját csúfoltam! No annyi bizonyos, hogy az a ledér nőszemély a pokolra kerül, ahol irtózatot kinokat kell kiállnia az öltözködéséért!

Egy rövid ideig némán figyelt, majd ismét megjegyzést tett:

--A bajuszom hosszabb is lehetne. --mondta, majd megsimogatta, és úgy mondta:

Nem is ősz már ez, hanem olyan fehér, mint megboldogulásom előtt a házikóm falai voltak!

--Máskor hosszabbra hagyom!--mondta, de máris megbánta az előbbi hiúságát, ezért ellentmondást nem tűrő hangon szólott unokájának:

--Azonnal kapcsolj ki azt a televíziót, mert lelököm a szekrényről!

Amikor lekapcsolták, egy ideig csend lett, majd a lakás berendezéseire tett megjegyzést és kérdéseket tett fel:

--Hát ez, miféle szerkentyű? –mutatott a mosógépre, ami az ő idejében még nem volt ezen a tájon.

—A mosógép Nagyapa! Ezzel mossuk már a szennyes ruhákat, és nem a patakra járunk mosni, hogy nehéz munkával sulykoljuk tisztára, mint a maga idejében sulykolták a vásznat meg a vászonruhákat.

--És ez? –mutatott a másik gépre.

--Ez meg a hűtőgép! Ebbe rakjuk az olyan ételt, ami az ebédből, vagy a vacsorából marad meg, hogy ne romoljon el.

--És ez? –mutatott egy másik szerkezetre.

--Ez meg a hifitorony. Ez arra jó, hogy különböző nótákat, dalokat lehessen belőle hallgatni.

--Csak nem a mulatozással vagytok mindig elfoglalva, gyümölcsösök meg gazosodnak?

--Nem mi mulatozunk vele, hanem az unokáink. Mert ha még nem tudná, nekünk is vannak ám unokáink nemcsak magának! ,

--Bübos kemencét sem látok ebben a marha nagy lakásban. Mivel fűtötök? Mivel sütitek a kenyeret?

--Ezzel a gázkályhával fűtünk, kenyeret meg nem sütünk!

Nem? Hát akkor honnan esztek kenyeret?

--Vesszük a boltból, oda meg a pék hordja.

--Láttam már én azt az ebédnél, hogy nem igazi kenyeret adtatok, mert olyan apró karaj volt, mint szegény megboldogult szülém derelyéje.

--Hát ebbe a lámpába hány naponként kell önteni a petróleumot? – mutatott a mennyezetről alácsüngő villanylámpára.

--Ebbe nem kell önteni semmikor sem, mert dróton jön bele az áram, és az világít benne.

--No persze! Jut eszembe, erről is írt a másik unokám. Meg azt is írta, hogy el is tudják oltani, ha nem fizettek érte. Akkor aztán kuruttyoltok, mint a béka kuruttyol éjjel a sötét pataokban. De azért ez nem füstöl annyira, mint a petróleum lámpa—úgy látom. –állapította meg, és aggódalmasan tovább kérdezett:

--Robban-e ez? Bezzeg az én időmben nem volt ennyi szerkentyű, de idegesség sem. Mégis megvoltunk békességben.

--Nem robban, de ha az ember nem vigyáz, úgy meg rázza, mint Krisztus a vargát!

--Hát aztán mi ráz benne?

—Én nem tudom, de biztos, hogy ráz! Engemet már megrázott!

--Mondtam én, hogy tele vagytok mindenféle ördögmasinákkal. De nem látom a szövőszéket, a kerek guzsalyt, hogy a hosszú téli estéken az időt eltöltenétek szövással, fonással, nem pedig a televízióval, amivel csak a pokolra juthattok?

--Nem kell már a vászon a kutyának sem, az időt meg ellehet ütni a televízióval is. --nyugtatta meg Nagypát az idő elütésével kapcsolatban a lány unoka, de alig fejezte be mondanivalóját, amikor csörgött a telefon:

--Halló! Igen—tessék! Hal....hallgatom.

--Hogy holnap? --Hogy kik lesznek?---Jó, jó, majd megmondom neki. Viszonthallásra! --mondta a lány unoka és letette a kagylót a helyére.

--Mi az ördögöt beszélsz Te abba a csörgőmasinába? -- kérdezte álmélkodva Nagypa

--Telefon ez, nem csörgőmasina! A polgármester telefonált, hogy holnap nagy ünnepséget szeretnének rendezni a feltámadása alkalmából. Különböző szervezetek lesznek ott, és még ki is tüntetik Nagypát. Ott lesz a televízió, a rádió, sőt még külföldi televíziósok is lesznek.

--Felőlem lehetnek. Én nem állok szóba, egyel sem. *Inkább azt mondjátok meg nekem, Egerben merrefelé lakik az én két kisebb unokám—a Ti testvéreitek?*

--Ott laknak azok a kanadai templom környékén.

--Azt a helyet jól ismerem. Sokat jártam én arrafelé megboldogulásom előtt. Alig van arrafelé még ház is.

--Nagypa ebben nagyot téved, mert már olyan régen járt arra, hogy az óta nagyon sok ház épült, és ebből sok az emeletes ház.

--No látjátok, milyen feledékeny vagyok. Nem lehet csodálkozni ezen, mert 131 év után már feledékeny az emberfia. Majd megtudjátok, ha ennyi esztendő lesz mögöttetek és ebből 54 évet nem éltek. Bizony az 54 év alatt volt idő arra, hogy sok ház épüljön. --figyelmeztette unokáit Nagypa, akik még csak 70 évesek és máris feledékenyebbek a kelleténél.

--Kijönnek azok magát meglátogatni, mert telefonon értesítettük őket a feltámadásáról, ezért jobban teszi, ha nem mozdul sehová. --figyelmeztette lány unokája.

--Nem kell jönniük, mert én akarom őket meg látogatni. Szeretném látni milyen házban laknak, meg akarom nézni azt is, hogy milyen rendet tudnak tartani a portájukon. Vagy ott is olyan rendet tartanak, mint a gyümölcsösömben, mivelhogy elkutyultak?

—Nagypa! Olyan nagy az autóforgalom, hogy baja eshet a tehenes szekérrel. --figyelmeztette most a fiú unoka aggodalmasan.

—Nem esik nekem semmi bajom, ami nagyobb lenne annál, hogy amit megörököltetek tőlem már semmi, sincsen belőle! Mert úgy látom az ötven év előtti pipafüstömet, jobban össze tudnám szedni, mint azt, amit örökségül hagytam rátok.

--De Nagyapa! Az olyan idős emberek öröksége, mint amilyen maga, már másnak sincsen meg! András apónak az örökségéből már ennyi sincsen meg, mert az, sokkal jobban elherdálódott, mint a magáé.

--Meg is érdemli! Minek szántotta el mindig a földemet? Ha majd ő is feltámad, tapasztalja, hogy minden harácsolása felesleges volt. Most pedig elköszönök Tőletek, mert korahajnalban indulok az egri unokáimhoz.

Arra kérlek Titeket, úgy viselkedjetek, úgy harácsoljatok, hogy a Mennysországba semmit nem hozhattok magatokkal, de még a pokolra sem!

—Nagyapa vigyázzon magára, nehogy baja essen! —figyelmeztette mind a kettő unokája, mintha valami rosszat sejtettek volna, ő azonban nyugodtan válaszolt:

--Ne féltsetek engem! Nem lesz nekem semmi bajom! Engemet már a Mennysországba is jól ismernek! — miközben ezt mondta, megölelte unokáit és a régi háza felé ballagott, hogy a hajnali indulása előtt kipihenje a nap fáradalmait. Egy pillanatra azonban még hátrafordult és visszakiáltott:

--Ha bárki kérdezi, ne mondjátok meg merrefelé indultam. A *riportereknek meg főleg ne mondjátok!* —kiáltotta szinte könyörgően, mert tudatában volt annak, hogy azok majd buzgón érdeklődnek felőle.

Három perc multán már a kis házikója kapuján nyitott be, ahol a legelső dolga az volt, hogy tehenei előtt a jászolt telerakja szénával és megitassa őket egy-egy vödör vízzel. Miután a teheneit megetette, megitatta, a szekér rakterébe rakott öt-hatölnyi szénát, nehogy Eger városában a teheneinek éhezniük kelljen. Hajdanán—az ő idejében—sem termett széna a sok-sok járdán meg úttesten, azóta meg ezekből még több lehet, így most még annyi sem terem.

Baltáját is a szekér oldalán csüngő karikába fűzte, mert mégiscsak az erdön át, vezet át a földút a városig, ahol még valaha a betyárok is megbújtak. Nem tudta—nem tudhatta—hogy manapság már a rossz emberek az erdőkből a lakott területekre költöztek be, ahol jobban lehet már rabolni, mint az erdő sűrűjében, ahol a vásárról hazatérő embereket sem lehet már látni.

Tarisznyájába kenyeret, szalonnát, vizet készített. A dohányos zacskóját is megtömte száraz pipadohánnyal. Még a pénzes zacskóját is elkészítette, és persze a személyi igazolványáról sem feledkezett meg, hiszen ezzel igazolja majd magát, ha netalán valaki arra lenne kíváncsi, hogy ő kicsoda. A hivatalos szervek, nem fogadnák már azt el, ha netalán a sógora igazolná is, hogy ő valóban S Péter, aki 1871-ben született. De ezt a bizonyítást nem fogadnák már el a városban élő unokáitól sem. Ma már erre való a személyi igazolvány, amelyben olyan fénykép is van, amely az egyetlen fénykép, amely ő róla készült.

Amikor mindennel elkészült, a kutyák csaholását sem lehetett már hallani a falu különböző pontjáról, mintha ők is nyugovóra tértek volna, fittyet hányva az esetleges tolvajok garázdálkodásának. Nagyapa szintén követte példájukat és pihenni tért, hogy erőt gyűjtsön a következő napi utazáshoz. Nem volt messze a hajnal, de nem is kellett neki sokat aludnia, hiszen kialudhatta magát az 54 év megboldogulása alatt. Különben sem azért támadt fel, hogy alvásra pazarolja azt a rövidke életet, amit a Teremtőtől pótlólag kapott csak pusztán azért, hogy ezen a Földnek nevezett sárgolyón leszármazottait még egyszer megláthassa, és persze kíváncsiságát kielégíthesse.

*

Még a sötétség ülte meg a falut. A hajnalhasadás is jóval odébb volt, de ő már ráakasztotta a jármot tehenei nyakára és tekintetét a csillagos égre--vagy talán a Mennyországra—emelte és ekképpen fohászkodott a mindenki fölött hatalommal bíró lényhez:

--Isten segíts! --Jézus segíts!

Volt is miért kérnie a Teremtő segítségét, hiszen olyan útra vállalkozott, amelyen 54 év eltelté óta már nem járt. Nem látta az idő óta a városhoz vezető földutat, a földút melletti szőlőket, gyümölcsösöket, bennük a menedékkunyhókat, amelyeket vagy tufába vájtak, vagy falakat építve tetőt tettek rájuk, hogy a rossz időtől megóvják a gyümölcsösüket. művelő embereket. Nem látta az óta a várost sem, amely oly sokat épült mióta nem járt annak piacán.

Bizony, az eltelt idő alatt már részben kicserélődtek annak lakói is, akik valaha földjeiket művelve keresték kenyerüket, és persze másfajta ruhákban jártak, mint a mai várost lakó utódaik. Akkor még a szőlődombokat járó, művelő emberek a kezüket kalapjukhoz emelték üdvözlésképen, de ma már az is másképpen van. Erről a változásról ő még keveset tudott. Legfeljebb annyit, amennyit az unokája leveléből megtudott. Az pedig nem sok. Nem is lehet csodálkozni azon, hogy egy kis izgalom járta át, amikor szekérével kigördült portájának kapuján.

Először a községháza felé akart hajtani a felszerszámozott tehének által vontatott szekérével. Az utolsó pillanatban azonban úgy döntött, inkább a kerülő utat választja, mintsem a riporterek karjaiba fusson, a községháza előtt, akik esetleg reá várva talán ott is alhatnak. Így az Ortás úton hajtott ki az alvégből és persze egyben a faluból is. Majd a Nagyvölgy tetőn áthajtva, a Felső parton érte el a Gyep cseresznyését.

Ezen a helyen is azt tapasztalta, mint a falut határoló többi gyümölcsösben, vagyis az erős parlagosodást. A hatalmas cseresznyefák

száraz ágai meredeztek, az igen halványan derengő égbolt felé. Hangulata máris olyan lett, mint az előző napon, amikor a többi gazosodó földjeit tekintette meg. Még szerencse, hogy nem virradt meg és az, hogy mire egy kisé megvilágosodott elérte a Vásáros hegy tetejét és így a gazos földeket nem láthatta igazán. A Vásáros hegy tetejét elérve rá is fordulhatott az Eger városába vezető földútra.

A falu még mindig nagyon közel volt hozzá, hiszen az út—amit eddig megtett—tisztes távolságban kerülte el a falut, az alsó végétől a felső végéig. Így mondhatnánk azt is, a falu Dobó utcájának szélső háza nem volt messzebb ötszáz méternél. Akár vissza is fordulhatott volna. Ő azonban nem fordult vissza, hanem nyikorgó szekerével tovább haladt a város felé. Csigalassúsággal haladt tovább a földúton, az egyre világosodó hajnalon.

Már a Nádas kút mellett haladt el, amikor arra lett figyelmes, hogy a kút környéki erdőt kivágták a megboldogulása óta, mégsem látja a kút égnek meredő gémjét, amelyet erről a helyről már látni kellene.

--No persze, az unokám ezt is megírta, hogy nincsen már meg ez a kút sem, ahová hajdanán delelőre hajtottuk az állatokat! --sóhajtotta és hajtott tovább a Lánytó irányába. Minden olyan furcsa volt neki ezen a tájon, de a legfurcsább mégis az volt, hogy nem találkozott senkivel az úton. Bár merre is nézett, csak a szemetet látta elszórva mindenfelé amerre csak ellátott. Nem jött senki az úton, aki a város piacára igyekezne, mint a régi időkben, amikor még Bogács község irányából is errefelé igyekeztek az eladásra szánt dolgaikkal az emberek. De nem jöttek olyanok sem, akik a Mész hegyen, vagy az Áfrikában található szőlők felé igyekeztek volna. Minek is jöttek volna ezekre a szőlős dombokra, amikor sem szőlő, sem gyümölcsös nem volt már, hiszen régen kiszáradtak, mint ahogyan az ezeket ültető emberek is régen a Túlvilágra költöztek. Ez volt a magyarázat arra, hogy a földutat is rossz állapotban találta, sok helyen cserjével benőve, és néhol vaddisznó túrt rajta gödröket, ami miatt már alig járható.

Amikor a Mészvölgybe leért elmondhatta, hogy a fele útját már megtette az Eger városába vezető útnak. Felnézett a Mészhegy irányába, de a hajdani szőlőkből és gyümölcsösökből semmit sem látott, mert az akácerdő mindent elborított azoknak helyén. Csak néhol magasodott az akácerdő fölé némely kiszáradt cseresznyefa. Ezek a cseresznyefák jelezték csak, hogy valaha ezen az elvadult tájon, szorgos kezű emberek kapájukkal művelték ezeket a dombokat. Itt-ott, kunyhók falai meredeztek tető nélkül az ég felé, de a tufába vájt pincekunyhókból még ennyi sem látszott, mert a bozót, a cserje mindent eltakart Nagyapa szemei elől.

A Mészvölgyben csergedező kis patakocskán áthajtva két zsákot pillantott meg, amelyek számára ismeretlen anyagból készültek. A zsákokban valami gondosan be volt kötve. Miután megállt mellettük,

vizsgálta a bekötött zsákokat, amelyek tele voltak tömve valamivel. Először úgy gondolta, hogy kibogozza annak kötéseit, majd mégsem tette. E helyett feldobta azokat a szekereire és morgott magában:

--*Miféle gondatlan emberek mentek előttem a városba?* Úgy tették fel a szekérre, hogy lepottyant róla. Majd a piacon keresheti a gazdája, de nem találja. --mondta, és miután felrakta zsákokat, tovább hajtott a Nyerges tető mellett a Kiskút felé. Ennek a kútnak a vizét ugyancsak szerette a megboldogulása előtt is. Itt itatta meg állatait is a régi időkben. Amikor a kúthoz ért tapasztalnia kellett, hogy még a környéke is eliszaposodott a gondozatlanság és forrásának csökkenése miatt. De azért teheneit mégiscsak sikerült megitatni, amikor néhány perc pihenőre megállt a kút melletti pázsiton.

*

A rövid pihenője alatt, két ember közeledett feléje a Nyerges tető felől, kopottas, viseltes ruhákban, szőrösen, ápolatlanul.

--*Csak nem betyárok?* --villantak agyába a régi időknek megtörtént szomorú eseményei és máris baltájáért nyúlt. Két jámbor tekintetű ember észrevette Nagyapa gyanakvó tekintetét és azt, hogy a baltájáért nyúl.

--*Bácsikám! Ne aggódjon, nem bántunk mi senkit! Csak a szálláshelyünkről jövünk, ahol éjszakánként szoktunk megpihenni.* --szólt az egyik ápolatlan ember, és kezével a Nyerges tető pincelyukai felé mutatott.

--*Hajléktalanok vagyunk, akiknek a városban nem jut szálláshely, ezért éjszakára kijövünk ezekbe a pincekunyhókba szállásra, nappalra meg visszamegyünk a városba, hogy a kukákban élelmet keressünk magunknak!*

--*Akkor koldusok vagytok?*

--*Nem vagyunk koldusok, mert hiába is koldulnánk úgy sem adnának az emberek, inkább a kukába dobják, és onnan szedjük ki az ételmaradékaikat, ha enni akarunk!*

--*Miféle emberek élnek most a Földön, hogy nem adnak alamizsnát a szegényeknek, hanem a szemétkébe dobják?* Bezzeg az én időmben a kevésből is adtunk nekik.

--*Miért mondja a bácsi, hogy az én időmben?*

--*Azért, mert én bizony már öreg vagyok! Régen volt már az, amikor én születtem, 1871 esztendejében.*

A hajléktalanoknak eddig is gyanús volt az aggastyán, de most még gyanúsabb lett. Hiszen olyan régi ruhákat hordott, amelyeket csak múzeumokban lehet látni, és hát szekérrel bukkant fel az erdőrengetegből,

ahonnan ritkán szokott ember előjönni! Szekérrel pedig egyáltalán nem szokott!

--*Akkor a bácsi 131 éves?* –kérdezte egyikük megszeppenve, miután rövid ideig számolgotott magában.

--*Annyi bizony fiam, ha most 2002-es évet írjuk!*

--*Még nem is hallottunk olyat, aki ennyi évet élt volna, és még mindig tehenes szekeret, hajt. Sőt, még tehenes szekeret sem láttunk!*

--*Én sem éltem annyit, hiszen ebből 54 évet halva voltam és alig pár napja hogy feltámadtam a Teremtő akaratából!*

Amint ezt Nagyapa kimondta, rémülten nézett rá a két hajléktalan ember egy pillanatig, aztán egymásra néztek döbbenten, majd eszeveszett futásba kezdtek a város irányába, úgy, hogy vissza sem néztek, amíg az Almagyar domb tetejére nem értek.

Nagyapa hiába kiabált utánuk:

--*Ne féljeteK nem bántok én senkit! Nem is bántottam soha!* De erre ők nem igen figyeltek, hanem iszkoltak tovább a város felé. Amikorra Nagyapa szekerével az Almagyar dombra ért, ők már a város szélén járhattak.

Itt, az Almagyar dombon Nagyapának látnia kellett, hogy a parlagföldeknek vége, és helyettük hosszú lugasos szőlősorok látszanak mindenfelé, olyan művelési formában, amilyeneket az ő idejében még nem láthatott.

Az egyik szőlőtáblában traktor zúgott, permetezőT húzva maga után, olyan bűdös levegőt hagyva, hogy Nagyapa máris köhögésbe kezdett, amit pipája szívása közben soha nem tett. Ostorával ösztökelte teheneit a bűzös levegő mielőbbi elhagyására.

Az útjának jobb oldalán—távolban—repülőgép körözött a magasban, majd szállt le, amit kíváncsisággal figyelt egy ideig és tovább hajtott az Almagyar dombnak arra a pontjára, ahonnan szinte a semmiből bukkant elő Eger városa teljes nagyságában. Ez a város már nem hasonlított ahhoz, amit utoljára a megboldogulása előtt látott. Csak a templom tornyai tűntek ismerősnek a főiskola épületével együtt. Ezekből ismerte fel, hogy nem tévedt el, csak már egy jóval nagyobb város az, amibe most leereszkedni készül tehenes szekerével a dombnak tetejéről. Új, hatalmas lakótelepeivel már Felnémettel is összeér. De ugyan ezt tapasztalta a kanadai városrész felé tekintve is. A Hajdú hegy látképe sem a régi már, hiszen a gyümölcsös dombokon, sok-sok utca házai sorakoznak egymás után.

--*Hát igen! Megírta nekem ezt az unokám, de mégsem hittem, hogy ennyire megváltozott!* –morogta magában és tovább hajtott szekerével a Merengő dűlőn befelé a városba, miután a szekér egyik kerekét a kerékkötő láncsal megkötözte, mivel ugyancsak lejtős út következett.

Amint átbillent szekerével a lejtő város felőli oldalára, az apácák régi lakhelyét pillantotta meg az út jobb oldalán, magas fallal körbe kerítve, több hektár területen. Ezek az építmények—a kőfal kivételével—már nagyon ismerősök voltak számára, hiszen a megboldogulása előtt is ezen a helyen álltak.

Nem telt el tíz perc, amikor a fékezett kerekű szekerével megérkezett a hatalmas vaskapu elé, ahol a kerékkötő láncot kikötözte a kerékből, mert a lejtő is véget ért. Egy ideig némán bámulta a kaput, amely most zárva volt, holott megboldogulása előtt azt soha nem zárták. Majd a kapuról tekintetét a gyönyörű kápolnára és kastélyra vetette, amelyek a felújítás utáni állapotukban, szemet gyönyörködtetően tündököltek a rájuk vetődő júniusi napsugárzásban.

--Nahát! Ezek az apácák így meggazdagodtak, hogy ezekre az épületekre és kerítésre ennyi pénzt költötték? --mondta és közben a fejét, csóváltatta ámulatában. Nem sokáig bámészkodott, mert a megboldogulása előtti időkhöz szokottan, itt itatta meg teheneit a városba érkezése előtt, ezért oda ballagott a vaskapuhoz, hogy bebocsátást kérjen. A régi időkben ezt nem kellett kérnie, mert egyszerűen csak behajtott az épületek elé, hiszen akkor még nem volt kerítés és persze kapu sem.

Amint a kapuhoz ért, nagy testű kutyák ugrottak a kapu belső oldalára olyan vicsorgatás mellett, hogy Nagyapa hálát adott a Teremtőnek, amiért ő még a külső oldalánál állt. A kutyák eszeveszett ugatására egy kertész kinézetű ember jelent meg és értetlenül nézett a furcsa szekérre és a még furcsább idős emberre, akihez hasonlót csak a régi fényképeken lehet látni, de már azokon is csak kopottan, kifakulva.

--Dicsértessék a Jézuskrisztus Édes fiam! --köszönt az aggastyán illedelmesen miután fejről a kalapját leemelte.

--Mit keres itt Bácsikám?

--Az apácákat keresem Édes fiam!

--Olyanok nem laknak itt! De nem is laktak mióta én az eszemet, tudom! --jelentette ki a Negyven év körüli fiatalember határozottan, aki nem tudhatta, hogy hajdanán itt apácák éltek.

--Ejnye, ejnye Édes fiam! Ne mondjál már ilyent, hiszen még a háború alatt is itt itattam meg teheneimet, és itt mondtam el egy imát a Teremtőhöz, ebben a kápolnában, amiért 74 éves létemre erőt adott ehhez az úthoz.

--De Bácsikám! Ha maga háború alatt már 74 éves volt, akkor most hány éves? --kérdezte rémülten a kertész, mert érezte, hogy ezzel a furcsa aggastyánnal nem stimmel valami, és persze a Rozália temető is túlságosan közel van!

--Számold ki Édes fiam! 1871 esztendejében születtem a Teremtő akaratából.

--Akkor maga most 131 éves? Ez képtelenség! És mégsem tudta, hogy itt nem élnek apácák? Hát az óta nem járt errefelé?

--Bizony nem jártam én az óta sem errefelé! De nem is járhattam, mert halva voltam én 54 évig! Most támadtam én fel a Teremtő akaratából! Hála legyen neki.

Becsületére legyen mondva a kertésznek, hogy ő nem ijedt meg. Ez betudható annak is, hogy a vaskapu még zárva volt és annak is, hogy a kutyák is ott voltak a védelmére, vagy bátor volt, vagy talán ezt mondta magában:

--Szegény, öregember! Bizony mire megöregszem, nekem is elmehet az eszem, és még nagyobbbat füllentek! Ezért aztán sajnálkozva csak ennyit mondott:

--Bácsikám! Itten bizony nem laknak apácák, hanem egy gazdag ember lakik. Ő, lehet, hogy beengedné, de most nincsen itthon, ezért arra kérem, itassa meg teheneit a kerítésen kívüli forrásnál. –mondta és mutatott a forrás irányába.

--Nem kell nekem megmutatnod Édes fiam! Ismerem én azt a forrást! Csak azért kértem bebocsátást, hogy ebben a szép kápolnában egy imát elmondhassak a Teremtőhöz. Hát akkor Isten áldjon meg Édes fiam és élj békességben, ebben a szép környezetben. –köszönt el Nagyapa és indult a forráshoz teheneivel, hogy legalább azok tudják oltani szomjúságukat, ha már ő nem imádkozhat ebben a szép kápolnában.

Amikor megitta szomjas jóságait—amelyek a nyári melegben gyakrabban szomjaztak—tovább indult a Rozália temető felé. Alig gördült szekerével ötvenméternyi, amikor a baloldalon azt látta, hogy a régi domb helyén mély völgy tátong, amelyben a víz felületén a júniusi napsugár csillog szikrákat szórva, szemeit hunyorgatásra kényszerítve.

--Hát a domb hol van? Hol van a rajta vezető gyalogút, amely a nagy berkenyefa mellett vezetett el? Hol van a nagy berkenyefa. –mondta ezt olyan hangosan, mintha erre neki most valaki választ adna, még ha hallaná is, de nem hallotta senki sem. Ez a gyalog ösvény, a szekerűttől még a Merengő elején vált el, és a Rozália temetőnél tért abba ismét vissza. A berkenyefa sok jó gyümölcsöt adott valaha a városba igyekvő falusi embereknek.

--Ez sincsen már! Igaza volt az unokámnak, minden megváltozott a megboldogulásom óta. –mondta szomorúan, ismét, pedig még ezután következett a változások legtöbbje.

*

A Rozália temetőhöz ért nyikorgó szekérével és megállásra szólította teheneit, hogy megnézzze régi falubelije—Gyenes János —sírja megvan e még. Van e még sírhalom? Meg van e még a szomolyai kőből faragott kereszt, amelyen a betűk talán figyelmeztetik az arra járó embereket, hogy ő is élt valaha ezen a sárgolyón, aminek Föld a neve. Egy ideig keresgélte a sírhalmot és a kőkeresztet, de nem találta. Már indult a temetőből kifelé, amikor a vasút melletti kerítésnél—gazzal félig betakartan—egy kőkeresztet talált. A betűket megtisztítva olvasta:

Itt nyugszik Gyenes János, volt szomolyai lakos.

Élt 55 évet.

Meghalt az Úrnak 1937 évében.

Nyugodjon békében!

Elszomorodott, hogy ilyen sors jutott falubeli rokona emlékének és persze síremlékének, aki sok szép síremléket faragott valaha a szomolyai kőből, és most mégis gaz takarja be a síremlékét.

--Bizony, ez vár mindannyinkra! Az idő múlásával ez vár ránk! – suttogetta magában, miközben végig nézett a megboldogulása óta megszorodott sírokon, amelyekben olyanok nyugszanak, akiknek földi álmaikból csak az örök álom valósult meg, itt a temetőben.

Nagyapa minél előbb igyekezett elhagyni a temetőt, ahol ismételten csak szomorú dolgokat kellett tapasztalnia. A városba érve, a Merengő utcán hajtott tovább, ahol máris sokan bámulták meg a szokatlan járművet, amely legalább ötven évvel korábbi időkre emlékeztetett.

Ő azonban nem törődött a béméskodó emberekkel, hanem az utca végén jobbra fordult a Maklári úton, és lassan, de folyamatosan haladt a Dobó tér irányába. Mielőtt a Szarvas térre ért volna, az út jobb oldalán – fent a domb tetején—a Rókus kápolnát pillantotta meg, és úgy döntött felhajt a szekérével oda, hogy egy imát elmondhasson, ha már az apácák régi helyén ezt nem tehetette meg.

Amikor felért, mindenfelé felborult síremlékeket látott, gondozatlan sírhalmokon, amelyeket sűrű gaz borított. A kápolna viszont gondozottan állt a régi helyén, csak az ajtaját találta bezárva. Nem tudta—nem tudhatta—hogy ez sem úgy van már, mint az ő idejében, amikor még ezeket az ajtókat nem kellett bezárni azért, hogy rossz emberek garázdálkodását megakadályozzák. Így természetesen a bezárt ajtó előtt kezdett hálaimájába, de máris béméskodó emberek gyülekeztek mellette, akik régóta nem láttak már ezen a helyen imádkozó embert, és persze tehenes fogatot sem. Őt azonban nem zavarta imájában ez a kíváncsiság, ezért imáját végig mondta, majd a béméskodók felé fordult:

--*Miért nem gondozzátok ezeket a sírokat?*

Azt akarjátok, hogy a Ti sírotok ilyen gondozatlan legyen, ha a Teremtő magához szólít majd benneteket? Mivel senki sem válaszolt és közelben egy új, nagy épületet is megpillantott, tovább kérdezett:

--*Hát azt a templomot mikor építették?* –mutatott a fürdő irányába.

---*Nem templom a Bácsikám, hanem az új uszoda, amelyet most építettek!* –válaszolt az egyik báméskodó.

--*Nem templom?* ! Mivel senki sem válaszolt és közelben egy új, nagy épületet is megpillantott, tovább kérdezett:

Hát akkor milyen torony az, ha nem a harangok miatt építették?

--*Az óra torony! Csak innen nem látszik az óráját!*

--Hát ott, a Szarvas laktanyában sok katona állomásozik e még? – mutatott ostorával a hajdani laktanya a épülete felé, ahonnan még a második világháborúba sok katonát kivezényeltek.

--Nincsen már ott katona egy sem! Meg aztán nem is laktanya már az, hanem lakóház. Ott bizony már csak civilek élnek.

Pedig az én időmben az még laktanya volt! Az én fiam is onnan vonult be a második világháborúba, amikor a sasos behívóját kézhez kapta, még a megboldogulásom előtt.

--Mit ért az alatt, hogy a „**megboldogulásom előtt**”?

--Azt az időt értem, mielőtt meg nem haltam!

--Él maga most is, ha ezt a szekeret hajtani tudja!

--Élek, mert feltámadtam a Teremtő akaratából! –mondta és ostorával a fényes, kék égboltozat felé mutatott.

A báméskodók körében itt is-ott is suttogás hallatszott. Legtöbbször kétségbe vonták Nagyapa elmeállapotát. Ezen nem is lehet csodálkozni, hiszen történelem folyamán sok példa volt már arra, amit ha valaki állított, azt mások nem hitték el. Sőt, mivel másképpen gondolkodott, mint ők, a vesztét okozták. A múltó idő azonban mégis a másképpen gondolkodót igazolta, de akkor már későn volt. Ennek az aggastyánnak azonban volt valami megmagyarázhatatlan a megjelenésében, ruházatában, és a beszédében. Ezt mindenki elismerte.

Nem úgy beszélt, mint ők és nem is úgy ruházkodott. Hiszen a jelenlévők közül senki sem hordott a lábán bocskort és senki sem járt már vászonruhákban, mint ahogyan dohányos zacskó nem csüngött egyikük oldalán sem. Arról nem is beszélve, hogy tehenes szekérrel érkezett a városba, amikor ma már mindenki egyre fényesebb autóval jár az utakon. Éppen ezért, legtöbbször egy színészi tehetséggel megáldott ember tökéletes alakítását vélték látni, aki turisták csalogatása céljából, remek alakításával idézi fel a régi időket.

Ebben tévedtek ők nagyot! Nagyapa azonban nem törődött azzal, ki és miképpen vélekedik felőle, hanem az egyre sűrűsödő autóforgalom

ellenére--az Almagyar utcán—tovább hajtott a Dobó tér felé.

*

Amikor a vár bejáratához érkezett—a Dobó utca elejére—felnézett a magas várfalra és megállásra szólította teheneit. A vár előtt hömpölygött a tömeg. A szekér felbukkanásakor azonban egyre többen álltak meg és bámulták a tehenes fogatot, a hajtójával együtt, aki viszont őket mustrálgatta egy rövid ideig, majd szólt hozzájuk:

--*Talán búcsú van most a városban?*

--*Miből gondolja Bácsikám?* –a válasz helyett kérdezett egyikük.

--*Abból, hogy ilyen sokan ténferegnek az utcákon, mintha senkinek sem lenne semmi dolga ebben a városban.*

--*Nem búcsújárók vagyunk mi, hanem turisták, akik az egri várral és a város más nevezetességeivel ismerkedünk!*

--*Nohát! Milyen furcsa szokások terjedtek el mostanában.* Látom, a várfalát megerősítették. Csak nem a töröknek fáj rá a foga ismét? A megboldogulásom előtt még nem volt ilyen erős a vár fala.

--*Nem jön már a török, legfeljebb a török turista, aki gyönyörködik a várban, meg a városban, miközben az egri vörös borból—a bikavérből—benyakal.*

--*De miért mondja azt, hogy a **megboldogulásom előtt?***

Nagyapa azonban ezt a kérdést már nem igen hallotta--vagy nem akarta hallani—mert elindult ismét a bazaltkövel kirakott utcán—a Dobó utcán--, és a szekér kerekei olyan zörgésbe kezdtek, hogy a turisták ijedten rebtentek széjjel, a szokatlan hangok hallatán.

Kattogtak a fényképezőgépek, pörögtek a videó kamerák, amelyeknek célpontja a zörgő tehenes szekér, és annak ülésén olyan öregember, aki úgy nézett ki, mintha a múlt század elejéről cseppent volna a népes forgatagba.

No, ebben nem is tévedtek! Azonban a turisták többsége mégis úgy gondolta, hogy az ő kedvükre lett megrendezve ez a szekérvonulás és örömeikben kiáltozták:

--*Nahát! Ez a város érti a turistacsalogatást!* Nem hiába szeretik ezt a várost a turisták, mert van is miért! Ennek a városnak talpra esett idegenforgalmi menedzsere van! –hallatszott több helyről is a tömegből.

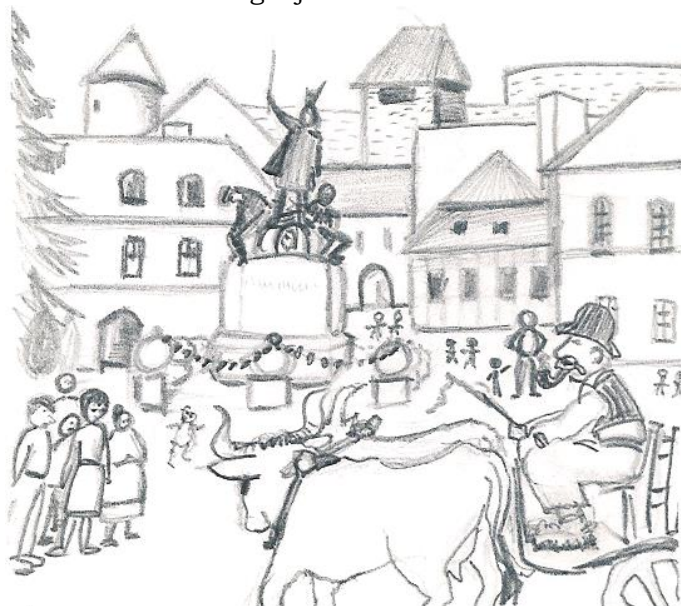
Innen is-onnan is dicsérő szavak hallatszottak a remek szervezést illetően, csak szervezés nem volt. Volt viszont Nagyapa, aki megállíthatatlanul sodródott a turista áradattal a Dobó tér felé—szekerével együtt.

--**Szenzáció, szenzáció!** –kiáltották a külföldi turisták is lelkesülten, és ismét kattogtak a fényképezőgépek, pörögtek a videó

kameráik, attól függetlenül, hogy német, angol, osztrák, francia, spanyol, vagy bármely nemzet fiai kezében voltak is azok.

A Dobó utca butikosai is kijöttek parányi üzleteikből és bámulták a szokatlan zajjal vonuló turistákat, akik által közre fogottan egy aggastyán különös öltözékében, egy még különösebb fogatot hajtott a sok turista ujjongása közepette.

Ami a turisták ujjongását illeti, meglehet érteni. Ebben az agyon modernizált világban, jólesik látni valami olyan dolgot, amely távol van a manapság látható fényes technikai csodáktól. Nem hasonlít a modern autócsodák egyikére sem, és éppen ezért valami ősi nyugalmat sugároz magából. S talán voltak olyanok is, akik szívesen visszamentek volna élni abba a korba, amikor nem volt modern technika, és az azzal járó sok-sok betegség, és természetesen idegbajból is kevesebbet ismertek.

Még fokozottabban érezték ezt a gazdagabb külföldi turisták, akik legszívesebben egy lakatlan szigeten élnének, mert a jómódú életükben az egészségüket még inkább megtépzta már a túlságosan is fejlett civilizáció.

Nagyapa már legszívesebben visszafordult volna az erdei földutakra, azonban becsületessége azt diktálta, hogy a két bekötött zsákot vissza kell adni a jogos tulajdonosának, aki még a Mészvölgyben hagyta el, a piacra való igyekezetében. Nem sejtette, hogy nemzedékének késői utóda, nem árút szállított azokban a zsákokban, hanem szemetet, amitől jobbnak látta, ha természetvédelmi területen szabadul meg. Azért igyekezett ő most a Dobó térre, hogy a piaci vásár forgatagában, a zsákok jogos tulajdonosát

megkeresse, és a jogos tulajdonát visszaadja neki.

Ha szegény is volt életében, a másét soha nem kívánta el. Úgy gondolta, neki sem esne jól, ha valaki az ő munkával szerzett dolgait nem adná vissza, hanem megtartaná magának. Akkor nézett nagyot, amikor a Dobó térre ért szekerével, amelyet turisták tömege kísért.

–*Hol vannak a kofák?* –kérdezte az egyik béméskodótól, amikor megállt a Dobó szobor mellett szekerével, mert nem látta a tejes kofákat, halas kofákat, és, a zöltséges kofákat sem, akik az ő idejében még hangos kiáltásaikkal kínálgatták az árúikat ezen a helyen.

–*Kofák? Nincsenek már olyanok! Ma már kereskedők vannak, és azok a Katona téren árulják portékáikat.* –válaszolt a kérdező, aki Nagyapa szerencséjére a város lakója volt.

Bizony, a Dobó téren ilyen tájban ez nem kis szerencsét jelent, hogy éppen egy egrit sikerül valakinek megkérdeznie.

Nagyapa ezt hallva úgy döntött nem keresi tovább a zsákok gazdáját és lerakta a szobor mellé mondván:

–*Örüljön, hogy eddig is elhoztam!*

Majd a szekérből teheneit kifogva, a szekér rakteréhez kötözte őket, hogy a szekérderékban hozott szénából falatozhassanak. Ő, maga is elővette tarisznyástól az elemózsiát és bicskájával a kenyérből apró darabokat vágott, amire szalonnadarabokat rakott és jó étvággal eszegetett a teheneivel együtt.

—Ez idő alatt a városházáról árgus szemekkel figyelték, amint letelepszik szekerével, és falatozni kezd a teheneivel együtt. A következő percben jelzett az idegenforgalmi menedzser telefonja:

Igen! Igen! Én vagyok! Hogy micsoda?

Én nem tudok róla! Én nem rendeztem semmilyen szekeres felvonulást! – tiltakozott mindenféle gyanúsítgatás ellen a menedzser, és ez után a városházi telefonálón volt a sor, hogy az egyik ámulatból a másikba essen.

A telefonálónak nem volt mit tennie, mint azt, hogy a Dobó téren posztoló rendőrt Nagyapához küldeni abból a célból, hogy a szekerével rejtélyesen leparkoló aggastyánról megtudjon valamit. Az, hogy rejtélyes volt ez a szekeres leparkolás senki sem vitathatja. Van annak már vagy ötven éve is, hogy a Dobó térre szekér gördült be, hogy a város piacára árút szállítson.

De hol vannak már azok az idők, ki emlékszik már manapság ilyen dolgokra? Bizony úgy elszálltak már azok az idők, mint Nagyapa pipájának füstkarikái szertefoszlottak, kertjének diófája alatt, még a megboldogulása előtt.

A városházi hivatalnok kíváncsisága a következő dolgokra összpontosult:

Miféle rendezvény részese, hogy a városháza hivatalnokai nem

tudnak róla, ki küldte, és hát honnan vette a bátorságot, hogy a Dobó utcán hajtott be a Dobó térre, amikor ott behajtani tilos táblával mindenféle behajtás tiltva van? Arról nem is beszélve, hogy hatalmas csődületet okozott.

Azt azonban meg kell jegyeznünk, hogy manapság igen szegényesen nézne ki a Dobó tér, ha a turisták sokasága ilyen tájban nem okozna csődületet.

A Dobó téri kéttornyú templom órája, délidő után az egy órát mutatta. Ekkor szalutált a rendőr Nagyapa előtt, aki éppen, hogy befejezte ebédjét a szobor mellett, ahová a nyári napsugár bőkezűen ontotta melegét. Már a kalapját emelte éppen fejére, amelynek elején a talált vörös csillag díszelgett. A csillagot, még a Mészvölgybe érve tűzte kalapja elejére, nehogy valaki azt találja mondani: *ő egy kulák bérenc, aki összepaktál a belföldi, és külföldi imperialistákkal.* Még jól emlékezett az 54 év előtti időkre, és tudta, *legjobb mindig vigyázni.*

--Jó napot kívánok! Kérem a hajtási igazolványát!

--Szabadság elvtárs! –köszönt vissza Nagyapa illedelmesen.

Hát az meg mi a csuda? –kérdezte értetlenül, hiszen mindenféle igazolvány nélkül is jól tudta ő hajtani teheneit hajdanán.

--Az egy olyan igazolvány, amelynek birtokában ezt a tehenes fogatot hajtani szabad! –világosította fel a rend őre.

--Nekem olyan még soha sem volt Édes fiam, pedig sokat hajtottam én már tehenes fogatot, meg lovas fogatot a falum határában, de még Eger városában is, a megboldogulásom előtt!

--Akkor kérem a személyi igazolványát!

--No Édes fiam, olyat már tudok adni, mert nem régen készítették, és van benne fénykép is. –mondta büszkén, hiszen ebben az igazolványban van az első és utolsó fénykép, ami róla készült. Miután a rend őre kézhez vette, lapozgatta, majd szemeit dörzsölgetve remegő hangon mondta:

--Mikor született maga Bácsikám?

--1871 esztendeje'ben, a Teremtő akaratából!

--Atyaisten! Akkor maga most 131 éves? –hüledezett a rendőr.

--Annyi bizony Édes fiam! Nem most volt már az, amikor még az anyatej volt a táplálékom. Azóta már sok víz lefolyt ott a patakon! –mutatott Nagyapa a várost átszelő patakra, de a rend őre nem figyelt a mutatott irányba, hanem a kezében tartott igazolványt még tüzetesebben vizsgálta és tovább ámuldozott:

--Én még ilyen idős emberrel soha az életben nem találkoztam!

Minek köszönheti ezt a hosszú életet? –kérdezett tovább a rend őre, de az előbbi 131 évre, már több turista is felfigyelt és száj tátva hallgatott.

--Hogy minek köszönhetem? Annak, hogy ebből 54 évig halva voltam és alig pár napja támadtam fel a Teremtő akaratából! Áldott legyen a neve

most és mindörökké!

*--Te jószagos Isten! Hát mégis igaz, amit a televízió tegnap este mutatott? Akkor azért viseli kalapjánál a vörös csillagot, mert azt sem tudja, hogy ez egy önkényuralmi jelvény lett, melyet tilos viselni. Legjobb, ha azonnal leveszi a kalapjától. --*mondta a rendőr, akinek már Nagyapa köszönése is gyanús volt.

Ezekre a szavakra egyre több turista gyűlt Nagyapa köré és egyre többen bizonyosodhattak meg arról, hogy ez a szekérlátomás nem idegenforgalmi turistacsalogatás, hanem a feltámadás műve.

Közöttük voltak olyanok, akik máris a tömeges feltámadás kezdetét vélték elérkezni, ezért máris boldogok, vagy boldogtalanokká váltak. Történt ez attól függően, hogy kedves hozzátartozója tér e vissza az élők sorába, vagy kevésbé kedves, akinek bizony már a hagyatéka is köddé vált. De ha még nem is vált volna köddé, akkor is kinek esne jól visszaadni azt az örökséget, amit egyszer már a végérvényesen a magáénak tudott? Bizony kevesen lennének olyanok, akik könnyű szívvel viselnék el, hogy ma vékonyabb legyen a pénztárcájuk, mint tegnap volt.

Voltak ám olyanok is, akik holmiféle csalásnak nem dűlnek be egykönnyen, ezért egyikük az őrmesterhez ekképpen szólt:

--Őrmester úr! Nem e javított a születési dátum?

--Nem látni rajta javítást, ezért hitelesnek tűnik és egyértelműen olvasható az 1871 évi dátum! Már pedig, most ha a 2002-es évet írjuk, akkor ő most, valóban 131 éves!

Azt, hogy a 2002-es évet írjuk senki sem vitatta, ezért néhány hitetlenkedő közelebb férközött Nagyapához és kérdéseket tett fel:

--Bácsikám! Melyik áruházban vásárolta ruháit?

--Egyikben sem!

Mi magunk vetettük a kendert, amit gondozgattunk, amíg meg növekedett, azután kihuzigáltuk. Ezután a kenderáztatóban áztattuk vagy tíz napig, majd tiltottuk--törtük, hogy csepűt nyerjünk belőle. Ezt a csepűt a női személyek télen megfonták fonállá, majd a fonalat megszótták vászonná, amiből aztán az ilyen ruhákat szintén mi magunk megvarrtuk. – mutatott a vászonruhákra Nagyapa.

Ezekre a mondatokra néhány sunyi alak fülelni kezdett. Valószínű, hogy ezek a sunyi alakok ipari kémek lehettek, mert még közelebb húzódtak Nagyapához, és a kémkedő magnójukat is bekapcsolva egyikük máris kérdezett:

--Nem látni ilyen cipőt sem mostanság! Lehet, hogy ezt sem az üzletben vásárolta?

--Nem bizony Édes fiam! Ilyet Te az üzletben nem találsz! És hát nem is cipő ez, hanem bocskor, amit én magam készítettem még a megboldogulásom előtt vastag tehénbőrből! Azért lehet ezt még mostanság is

használni.

A kételkedők közül máris többen szoltak, hogy Nagyapának túl élénk a fantáziája, mert ruhát és cipőt csak üzemekben lehet készíteni. *Ezért azonban nem kell rájuk haragudni, mert olyan fiatalok voltak, akik még arra sem emlékezhettek, hogy valaha lombik nélkül is született bÉbi, így természetesen házilagosan készült a ruha és a bocskor is.*

Milyen szerencse, hogy a turisták között mindenféle ember előfordul, mint például a néprajztudományok szaktekintélye--egy néprajz tudós is —aki átfúrta magát a tömegen és Nagyapához érve védelmére kelt:

--A bácsinak igaza van! Még a két világháború között is--de talán még utána is--készített magának a falusi lakosság ruhákat, bocskorokat, de más egyéb használati tárgyakat is! Sőt, még a gyerekjátékokat is maguk készítették. Hiszen akkor még nem voltak szupermarketek, ahol manapság már az élelmiszert is megrágva árusítják, nem is beszélve az egyéb árucikkek sokaságáról.

--Nem kell mindent elhinni! Az elmeegógyintÉzetben—ahol én főorvosként dolgozom—gyakran találkozok olyanokkal, akik még nagyobbat is füllentenek. Előfordul, hogy Napóleonnak mondja valaki magát, vagy férfi létére azt állítja, hogy három gyereket szült és rajtam keresi azokat, vagy ő teremtette a világot, vagy ő már több mint ötszáz éves. Sőt, olyan is akadt már, aki azt állította, hogy többet tud, mint én és a zsebkésével meg akart operálni. Az volt a szerencsém, hogy igen erős ápolókat alkalmazok, mert lehet, hogy az óta egy vesével élnék--ha élnék. —mondta a főorvos úr.

--Nem kell ahhoz intézetbe sem kerülni, hogy nagyokat füllentsen valaki. Itt, mindannyian hallottunk már olyan politikusokról, akik népjóléti társadalmat ígértek a történelem folyamán és még az óta sem jött el.

Valószínű, hogy még egy csomó vélemény és ellenvélemény elhangzott volna, ha egy városházi hivatalnok nem érkezik az őrmesterhez. A hivatalnok sürgette az őrmestert, hogy ezt a csoportosulást mielőbb szüntesse meg attól függetlenül, hogy ki hány éves és ki mikor támadt felé és, hogy miért nem épült fel még eddig a népjóléti társadalom.

A sürgetésnek fő oka az volt, hogy a városháza vendége—az amerikai nagykövet—a protokoll szabályai szerint, az egri hősöket jelképező Dobó szobrot kívánta megkoszorúzni. A szoborhoz nem lehetett hozzáférni Nagyapától, a szekérétől, a tehenektől és persze a tömegtől sem. Nem is beszélve arról, hogy a tehenek a rácsos szekér rakteréből kiszórták a szénát a kövezetre és hát egy-két tehén lepényt, elpotyogtattak. Egy ilyen magas rangú vendég--ilyen körülmények között--nem tehetette tiszteletét a szoborna¹.

Az őrmester élve a hatalmával, befogatta a teheneket a szekérbe és

a Katona téri piac felé, irányította a fogatot, Nagyapával együtt. Nagyapa nem tehetett mást, mint felpakolta a zsákokat, szénát és elindult a közeli Katona tér felé, a tehénlepényeket otthagya a Dobó tér takarító személyzetének.

*

A tömeg kísérte a szekeret a piaci kereskedők legnagyobb örömeire, akik azt hitték, hogy a legjobb napot élik meg ebben a nyári szezonban, a piacra betóduló tömeg miatt. Ebben persze nagyot tévedtek. Tévedett Nagyapa is, mert mire a Dobó térről a Katona térre ért, a kofákból kereskedők lettek, akik nem akarták magukénak tudni a két degeszre tömött zsákot és azokat a szemetes konténerbe, dobták. Nagyapának kár volt a Mészvölgyből teheneivel elcipeltetni a szemetes zsákokat, azonban ha a környezetvédők látták volna mindenképpen megdicsérik—de nem látták.

Annál többet látott viszont Nagyapa, aki nem győzte bámulni a piaccsarnok modern épületét, amelyet már szintén a megboldogulása óta építettek. Miután mégis csak kibámulta magát, gondolt egyet és belépett az épületbe, ahol asztalaik mellett portékáikat kínálgatták a kereskedők. Volt ott minden! A sok ismerős zöldség és gyümölcs mellett látott olyan ismeretlen gyümölcsöt, amit az ő idejében még nem árultak a piacon. Különösen feltűnt neki egy olyan gyümölcs, ami hasonlított az érett uborkához, csak ez fürtökben hevert az asztalon. Rá is kérdezett nyomban.

--Hát ez mi a csuda Édes lányom?

--Mi lenne? Banán!

--No és, ez mi a csuda? –mutatott ezúttal olyan gyümölcsre, ami hasonlított a tehénrépához, csak körös-körül olyan pikkelyek voltak rajta, mint hajdanán a halas kofa előtt ugrándozó halon.

--Ananász!

--És ez? –mutatott ezúttal egy olyan gyümölcsre, amely egy kisebb almához hasonlított, de ha kettévágták a büszkéhez hasonlított leginkább.

--Ez meg a kivi!

--Kik termelik ezeket a furcsa gyümölcsöket?

--Azt csak a jó Isten tudja. Lehet, hogy a Föld másik oldaláról hozzák!

--Kik eszik ezeket a gyümölcsöket?

--Mindenki, aki meg tudja vásárolni.

--Elég baj az Édes lányom! A bibliában is az van írva, hogy egyed azt a gyümölcsöt, amelyik a Te országodban terem.

A kereskedőnő, gyanúsán nézegette a furcsa ruhájában szokatlan kérdéseket feltevő aggastyánt, majd ő is kérdezett:

--Bácsikám! Honnan jött maga, hogy még ezeket a gyümölcsöket

sem ismeri?

--*Onnan a Mennysországból!* –mutatott ostorával az Ég felé, mire a kereskedőnő még furcsábban nézett rá, mert neki eddig is az volt az érzése, hogy ez az öregember nem mindennapi egyéniség. Nem olyan, mint azok, kik naponta tömegesen jelennek meg az asztala előtt.

Nagyapa máris tovább akart indulni az asztaltól, de egy pillanatra még visszalépett és kérdezett:

--*Édes lányom! Ismered e Szidi mamát, meg Marcsa nénit, a két gyümölcsös kofát? Mindig puttony volt a hátukon! A háború után mindig őket vették meg a cseresznyémet, amit Szomolyáról cipeltem az erdőn által a hátamon.*

--Ugyan Bácsikám! Hol vannak már azok az asszonyok, akik még puttonnal jártak. Már mind elporladtak régen! De maga hány éves, hogy még ismerte őket?

--*Elmúltam én már 131 éves.* –válaszolt Nagyapa, mire a kereskedőnő ámulatában olyat csapott az asztalra, hogy az almák sorban gurultak lefelé, de ekkor ő nem várta meg, hogy az utolsó is leguruljon, hanem kiment az épületből a szekéréhez. Itt érte őt az újabb meglepetés. Egy külhoni házaspár, kézzel, lábbal mutogatott valamit, de nem értette őket. Végül is, egy—az idegenek nyelvét is beszélő—turista sietett segítségére:

--*Bácsikám! Azt kérdezik ezek a német turisták, hogy mennyi euróért vinné el őket a Dobó téren keresztül a strandig?*

--*Mondd meg nekik Édes fiam, hogy elviszem én őket a pénzük nélkül is, mert úgy is arrafelé tartok szekeremmel, az unokáim meglátogatása miatt, akik a kanadai városrészben telepedtek meg.*

--De Bácsikám! Fogadja el tőlük a pénzt, mert van ezeknek a német turistáknak pénzük. Majd az unokáinak ajándékozza. Én máris azt mondom, hogy húsz euróért elviszi őket. ---mondta a tolmács szerepét vállaló turista és látva Nagyapa hajlamosságát a fuvarra, már mondta is a fuvardíjat a németeknek, akik erre rögtön azt mondták:--Gút, gút. Ezután a németek a széna tetejére telepedtek rögvest, nehogy Nagyapa visszalépjen a fuvartól. Ettől azonban nem kellett félniük, most is és máskor is állta a szavát. Így indult el ismét a nyikorgó szekér, a széna tetején ülő turistákkal visszafelé a Dobó tér irányába.

Amikor a Dobó térre vissza érkeztek, Nagyapa akkor vette észre, hogy a tér városház felőli sarkában másik szobor is van, amelynek talapzatán katonák karddal a kezükben törököket vernek. A német turisták ujjongtak örömeikben, és a puha szénán ringatózva élvezték az utazást és kiáltozták:

--*Szenzáció! Gút, gút, zer gút!* De akkor kiabáltak volna csak igazán, ha sejtik azt is, hogy a szekér hajtója egy olyan ember, aki Jézuskrisztus

után elsőnek támadott fel a Teremtő akaratából. Ezt azonban nem sejtették.

Nagyapa egy másik szobrot figyelve jött rá arra, hogy az a megboldogulása előtt még nem volt azon a helyen, mert arra biztosan emlékezett, hogy ott a zöldséges kofák asztalai álltak és Rozi mama is ott árulta az ő cseresznyéjét.

--„Sok minden megváltozott! „—idézett magában unokája hozzá küldött leveléből és igazat kellett adnia abban, ami a sok változást illeti.

A Jókai utcába hajtott be a Kossuth Lajos utca felé haladtában, amikor a német turisták Nagyapa vállát lökdösve mutattak a „*behajtani tilos*” táblára, ami az utca elején az ide való behajtást tiltotta. Azonban ő még a megboldogulása előtt, ilyen táblát nem látott. Így az most sem érdekelte. Különben is, még a hajtási igazolványát sem tudták volna elvenni, olyan papírja soha nem is volt!

Amikor a strandhoz értek, a német turisták leszálltak a szekérről és a széna felét is magukkal vitték, mivelhogy az a fenekükre ragadt, de ők ezen csak tovább nevettek, majd Nagyapa kezébe húsz eurót csúsztattak. Nagyapa a kapott pénzt, vászonnadrágja zsebének mélyére nyomkodta, nem is sejtve, hogy egy havi nyugdíja ettől nem sokkal több.

Alig tudott az Érsekkertbe behajtani a megboldogulása óta oda épített sok akadálytól. Amikor ez mégiscsak sikerült, meg sem állt a szökőkútig, amely szintén ismeretlen volt neki, éppen úgy, ahogyan a sportcsarnok is. Csak a gesztenyefák némelyike és a platánfák voltak számára ismerősek, mert tapasztalnia kellett, hogy azoknál is úgy van, mint az embereknél, hogy az öregebbek fiatalabbakkal cserélődnek fel.

A szökőkútnál, fiatalok és idősek egyaránt hűsöltek a júniusi nagy melegben, amelyből több sugárban is tört a víz az ég felé. A párolgó víz függőnyét napsugarak törték át, amely így a szivárvány minden színében tündökölt.

Itt is,—mint másfelé is a városban—az emberek hamar észrevették Nagyapát és kíváncsian állták körbe, amint a kút medencéjéből merített vízzel teheneit itatta. Ő azonban nem adott sok időt a bámszokodóknak, mert késődélutánra járt az idő és igyekeznie kellett, hogy a mellék utakon az unokái házához mielőbb odaérjen.

*

A kanadai városrész templom tornyában az esti hetet ütötte az óra, amikor legkisebb unokájának —aki már szintén a hetedik évtizedet taposta—háza előtt megállította a tehenes fogatot.

Bizony még mellékutakon sem volt könnyű dolga idehajtani ebben a nagy autóforgalomban. Nem értette, miért dudálnak rá állandóan, amint

teheneivel cammogott az unokák háza felé vezető úton. Mint ahogyan azt sem értette, hogy sokkal gyorsabban haladnak az úton, mint ő, és mégis még gyorsabban akarnak hajtani, hiszen azért kürtölnek rá állandóan.

Az unokája már a háza előtt várta Nagyapát, aki szintén olyan ősz hajszálat tudott magáénak, mint Nagyapa. Bizony már neki is unokái vannak, de ezek még nagyon fiatalok—gyerekek. Nagyapa kezét kalapjához emelve szólt az idős emberhez, akit nem ismert meg. De hogyan is ismerte volna meg, amikor még az, gyerek volt akkor, amikor ő a másvilágra költözött:

--Dicsértessék a Jézuskrisztus Édes fiam! Meg tudnád e mondani, melyik házban lakik S József az én unokám?

--De nagyapa, hát nem ismer meg? Én vagyok Józsi unokája! Én rögtön megismertem magát. –mondta értetlenül és egyben szemrehányóan, amiért Nagyapa nem ismerte meg, aki a szekérről való leszállással is foglalkozott. Miután Nagyapa sikeresen földet ért, tanácstalan arccal nézett a megboldogulása óta ugyancsak megöszült unokájára:

--Szentséges Istenem! Te volnál az én unokám igazából? Hát Te egy ősz hajú öregember vagy! Amikor én utoljára láttalak, mint virgonc kis gyerek futottál az alvég poros földútján, úgy, hogy a libák alig tudtak a lábad elől elmenekülni, Sőt! Volt olyan, hogy néhányat még el is tapostál a lustábbak közül. Most meg? Úgy meg vagy öregedve, mint a falusi nénéd, meg bátyád, akiknek haja fehérebb a mi házunk falánál. És úgy totyognak, mint a legelőről jól lakottan hazatérő libák a naplementénél. Azt pedig, remélem, tudod, hogy a házunk falát minden húsvét előtt meszeltük olyan fehérre, hogy az a fehér hónál is fehérebb lett.

--De Nagyapa! Hogyne lennék megöregedve, amikor maga 54 éve alszik egyfolytában amióta megboldogult. Csak aludt, meg aludt és figyelmen kívül hagyja azt, hogy, aki ébren van, bizony öregszik is. Már a hetedik évtizedemet töltöm én is. Azóta már sokszor kinyílt az ibolya a Deber akácosában tavaszunként, és sokszor lehullajtották lombjaikat a gyümölcsösök fái az őszyk érkezésével, mint ahogyan a Kánya patak medrében is sok víz lefolyt az óta.

A hajdani Józsi unoka, jobban tette volna, ha a gyümölcsösök lombhullását egyáltalán nem emlegeti, mert Nagyapának szunnyadó haragja úgy izzott fel, mint az erdőtűznél a száraz fa parazsa felizzik, amikor szél lebben:

*--Jobb lett volna Édes kis unokám, ha **azokat** a gyümölcsösöket egyáltalán nem emlegeted!* –jegyezte meg Nagyapa epésen és ismét úgy látszott, mintha a földi stressz okozna enyhén haragos kékülést a mélyen barázdált arcán.

–Mert, akár a Gyűr, akár a Gyep, akár a Kutya hegy, vagy bármelyik gyümölcsöst nézzük is, mindegyiknek az a baja, hogy nem

kapálta azokat senki az én megboldogulásom óta. Pedig mennyi verejtékembe került, amíg a napszámos munkabéremmel megkerestem a földre való pénzt és megvásároltam valamennyit, de nem azért, hogy az unokáim megboldogulásom után elherdálják. Bejöttetek D. bátyáddal lakni a városba azért, hogy ne kelljen kapálnotok, hanem helyette a flaszterón korzóztok, otthon meg a jó gyümölcsösök sorra kiszáradnak.

--De nagyapa! Csendesebben beszéljen már, mert az egész utca minket figyel! És valóban, már az egész utca hallgatódzott, akik már a szekér zörgésekor kijöttek az utcára és kitartóan füleltek, mert tudni akarták honnan jött ez a haragos aggastyán, aki divatosnak egyáltalán nem mondható ósdi ruhájában a szekérével érkezett. Ha tudták volna, hogy a szekér utasa egyenesen a Mennysországból érkezett, még szorgalmasabban füleltek volna. Szerencsére nem tudták. Így, amikor Nagyapa unokájával bement az udvarra, már nem hallgatóztak tovább.

Miután bementek, Nagyapa a kis területű kertben nézelődött és úgy tűnt meg volt elégedve az ott látottakkal, de mégis kényes kérdéseket tett fel:

--*Mondd Édes unokám! Jó Nektek ebben a szorosságban élni, ahol mindig egymást bámuljátok a szomszédokkal?* Olyan szorosságban éltek, mint nálunk a galambok a galambdúcban. A faluban meg bőven van hely, senki zörgését nem kell hallgatnod, mert a szomszéd is távolabb lakik. Jobb lesz, ha minél előbb visszaköltöztöl arra a csendesebb vidékre és a nagy zörgés helyett, a madarak énekét hallgatod, amíg meg nem süketülsz!

--*Nem tehetem Nagyapa! Itt élnek már a gyerekeim és az unokáim, meg aztán úgysem lenne már erőm kapáláshoz, mert láthatja, mennyire megöregedtem már én is.*

--*Hát annyi bizonyos, hogy megöregedtél, de miért jöttél el a faluból?*

--Azért, mert a termelészövetkezet elvette a földünket.

De ha el nem veszi, akkor sem éltünk volna már meg abból a négy hold földből.

--*A gyerekeid, unokáid hol laknak?*

--Ők is itt laknak a városban. Majd elmegyünk Nagyapával meglátogatni őket.

--Édes unokám, mos nincsen annyi időm, de ha legközelebb. bejövök a városba, ígérem, meglátogatom őket.

De addig is, itt van egy kis pénz, és vegyél nekik valami ajándékot. – mondta és a zsebéből előkotort eurókat átnyújtotta.

--*Nagyapa! Honnan van magának ennyi pénze és ráadásul euróban?*

--A turisták adták a városban.

--Miért adták? Ez sok pénz!

--Mert megengedtem nekik, hogy a szekérre ülhessenek.

--Biztosan megbámulták mindenfelé amerre csak járt.

--Meg bizony! Le is fényképeztek gépeikkel, meg a kamerájukkal. A Dobó téren meg különösen sokan lefényképeztek. –mondta és elsorolta a riporterekkel történt kalandjait.

A két idős ember, a nagyapa és az unoka, sok mindenről elbeszélgetett. Az 54 év távollét alatt bizony sok minden történt a családban, a világban meg annál is több. Miután jól kibeszélgették magukat, Nagyapa elköszönt, hogy a közelben élő másik unokáját is meglátogassa. Ő a D. unoka, aki levelet írt számára a Túlvilágra. Ebben a levélben megírt dolgok tették őt annyira kíváncsivá, hogy a Mennyszágot elhagyva a Földre látogatott.

--Isten Veled édes unokám! Majd találkozunk, ha újra meglátogatlak, de ha nem, akkor a Mennyszágon bizonyosan találkozunk.

Ez utóbbit olyan bizonyossággal mondta, hogy, aki mégiscsak hallgatódzott, annak nem lehetett kétsége afelől, hogy ha máshol nem is, de a Mennyszágon mindenképpen találkoznak majd. Erről a találkozásról azonban a hallgatódzók közül nem lesz mindenkinek lehetősége meggyőződni, mert annyi hely még a Mennyszágon sincsen, hogy mindenki elférjen.

Amikor Nagyapa a D. unokájához ért a lassan haladó szekérével, a Nap már vörösös palástját öltötte magára, és készülődött elköszönni a Galagonyás szőlővel teleültetett dombja mögött. A D unoka már messziről hallotta a közeledő szekér nyekergő kerekének zörgését és már a háza előtt várta. Persze arra való a telefon is, hogy még a szekér zörgése előtt tudomására jusson Nagyapa érkezése.

Amikor a szekér megállt, egy percre némán néztek egymásra. A nagyapa korú unoka azt gondolta:

--Nohát! Nagyapa nem változott semmit a megboldogulása óta!

Az aggastyán Nagyapa pedig ezt gondolta:

--Nohát! Ez a vénember lenne az én unokám? És ezt mondta, miután megölelték egymást:

--De meg öregedtél Édes unokám, mióta nem találkoztunk!

--Hogyne öregedtem volna, amikor már én is a hetedik évtizedet taposom!

--Édes unokám! Először is köszönöm, hogy a régi ígéretedet teljesítetted és levelet írtál nekem a Túlvilágra.

--Szívesen írtam Nagyapa! Bár sok jót nem írtam abban a levélben, amelyet olvasva bizonyára elkeseredett.

Ami igaz, az igaz. Bezzeg nem sok jót írtál abban a levélben, de a rövid ideje történt feltámadásom óta tapasztalnom kellett, hogy igazat írtál. Ami legjobban fáj nekem az, hogy földjeimet elhagytátok, és bizony az elparlagosodott. De fáj nekem az is, hogy a lakásban és a portán található eszközeimet is hagytátok tönkre menni, pedig mennyire féltettem azokat

esőtől, hótól. Oda vészett a szövőszék, guzsaly, gereben, de még a pipám is. Nem hagyatok semmit belőlük, ami rám emlékeztetett volna Titeket a megboldogulásom után. Kitettétek azokat az esőre, hóra, vagy a régiség kereskedőnek eladtátok fillérekért, csak hogy ne foglalja a helyet fényes szobáitokban, amiket fényes holmikkal raktatok tele, amelyek legtöbbje haszontalan kacat.

Legalább Múzeumba adtátok volna, ahol néha megtekintenétek őseitek holmijait és emlékeznétek rájuk. Pedig jobban tennétek, ha ilyen dolgokra is ügyelnétek, mert amilyen példát mutattok utódaitoknak, olyat kaptok majd vissza Ti is. A megboldogulásotok után, nem sok tavasz és őszi következik, amikor az emléketek úgy szertefoszlik számukra, mint az én pipám füstje szertefoszlott a kerti diófánk alatt. –bölcsekedett Nagyapa és szavainak bizonyosságául megszívta pipáját, amelynek füstkarikái most is egyre ritkuló karikákban igyekeztek a felhők fölé, hogy aztán végképpen eltűnjenek mindenféle kíváncsi szem elől. Talán éppen a Mennysors ország felé igyekeztek azok is, az ott lakóknak jelezve azt, hogy Nagyapa visszavágyik a bűnös sárgolyóról, amelynek Föld a neve.

*

A Nap izzó korongja napi útját befejezve, vörös színbe öltözve bukott le a Galagonyás domb szőlősorai mögött, miközben a Kárpát utcai házak falát bíbor színűre festette egy rövidke időre. Talán gyorsabban is tűnt most el, mint máskor, vagy csak a beszélgetőknek támadt olyan érzésük, hogy az idő jobban rohan a kelleténél.

Pedig az most sem sietett jobban, annak ellenére, hogy a Föld nevű sárgolyó másik oldalán már bizonyára várták, hogy a sötétséget mielőbb elűzze arról a tájról.

Miután megvacsoráztak, unokája és annak felesége is kérte, hogy a szobában hajtsa álmra fejét. Ennek a kérésnek ő nem tett eleget, mert nem érezte volna magát jól a fényes bútorok között, amelyek már olyan fényesek voltak, hogy az ő idejében csak gazdag házakban léteztek olyanok. Beszélgetni sem volt már kedve, hiszen a többi unokájával már minden sérelmét megbeszélte.

Ez már egy más világ! Akkor még—az ő idejében —nagyon ritkán lehetett látni még olyan autót, ami az alvág poros utcájára vetődött. Manapság pedig már annyi van belőlük, mint hajdan a falu kaszálóin a fűszál volt. A kaszálók fűszálai nem rontották a levegőt, míg az autók ontják magukból a bűzt, amely ki tudja mennyi bajnak az okozója.

--Édes unokám! Mielőtt álmra hajtánám fejemet a székérre terített szénán, elköszönök Tőletek. Olyan korán kelek, hogy Ti még javában alusztok. Én azonban korán indulok visszafelé azon az úton a faluba,

amelyen érkeztem a városba ---vagy talán tovább is, mint a falu. Ez utóbbi szavakat azonban csak suttogta magában.

--Legfeljebb egy kis kitérőt teszek a leveledben írt nagy üzlet felé, amely, mint írtad, Felnémet felé található. Nagyon furdal a kíváncsiság, hogy milyen lehet egy olyan üzlet, amelybe a mi templomunkból akár még tíz is bele férne.

--De Nagyapa! Az odva vezető úton olyan nagy a forgalom, hogy még valami baja eshet.

--Olyan korán indulok, hogy más emberek még akkor fordulnak át a másik oldalukra. --nyugtatta meg idős, aggódó unokáját a még idősebb Nagyapa, majd fekhelyét a szekéren elkészítve ismét szólt hozzájuk:

--Isten legyen Veletek édes gyermekeim! Vigyázzatok magatokra!

--Isten áldja Nagyapa! Isten áldja és szerencsés megérkezést!

*

Ezt a szerencsés megérkezést a faluba kívánták. De hát a kívánságok nem mindig teljesülnek úgy, ahogyan azt kívánják. Bizony, el volt már fáradva! Még egy hetven-nyolcvanéves ember is elfáradt volna egy ilyen út megtétele után, még akkor is, ha a Mennysországból a Földre vezető utat nem számoljuk. Aki pedig 131 éves, még inkább elfárad.

Amikor fáradt testével végig nyúlt a szekérre terített szénán, a Kárpát utcai társasházi lakások ablakainak némelyikéből még fény szűrődött be a családi ház kicsinyke portájára. Majd azok az ablakok is elsötétültek. Csak az égbolt milliárd csillaga világított a távoli égbolton, ahol a Mennysországot is csak sejteni lehetett a nagy messzeség miatt, hogy merrefelé van.

A kerti fenyőfákról a bogarak ciripelése hallatszott még egy ideig, majd ők is elnémultak és egy kis pihenőre tértek. Talán azért, mert messze keleten már közeledett egy újabb nap hajnala, alig-alig észrevehetően.

Nagyapa, ha aludt is valamit, nagyon kevés lehetett. Többnyire azon töprengett, hogy érdemese másoknak is feltámadni erre a Föld nevű sárgolyóra, ahol annyi, de annyi minden megváltozott, hogy a tájékozatlan feltámadó—akik közül valójában keveset várnak vissza—boldogtalan lesz. Boldogtalan, mert más eszközök, más tárgyak vannak az ő idejéhez képest. Amit a megboldogulásakor szép dolgokat itt hagyott, annak már mindennek nyoma veszett a mindent felörlő időben. Mert megőrül az mindent. Legyen a kőszikla akkor is, győzedelmeskedik fölötte a végtelen idő.

*

Nem lehetett több éjfél után kettő óránál, amikor a tehenei nyakára a jármot feltette. A várost a mélységes csend úgy ülte meg, mint a zimankós téli időben a Bükk hegységből észrevétlen leereszkedő köd. A négysávos úton indult el a cammogó tehének által vontatott szekér nyikorogva az északi városrész felé. Egy órányi idő telt el, amikor a dohánygyárat elérte.

Egy -egy autó száguldott el időnként mellette, melyeknek vezetői értetlenül bámulták a főútvonalon lassan gördülő szekeret, amelyből manapság még falvakban is ritkán látni egyet—ha, egyáltalán látni—főútvonalon pedig egyáltalán nem. Persze, hogy nem látni, amikor tiltva is van. De nem Nagypának! Ő nem ismerte ezeket a táblákat, mivel az ő idejében ezeknek ismeretét nem kérte rajta számon senki sem, főleg nem a falujában. Nyugodtan ült a szekér ülésén, pőfékelő pipája a szájában, amely időnként úgy izzott fel, amikor szívott egyet rajta, mintha egy szentjánosbogár röpködne a korahajnali szürkületben, de nem az volt.

Amikor a viaduktot elérte a főútvonalon, már gyakrabban suhant el autó a szekérrel azonos irányban futó párhuzamos sávban. Vezetőik dudálással jelezték meglepetésüket a lassan gördülő szekér látványa miatt. Nem egy közülük arra gondolt valóság ez, vagy az éjszakai álom folytatása. Bármit is gondoltak gyorsan tovább robogtak és mire a hitetlenkedő szemüket is, megdörzsölték a szekér annyira elmaradt, hogy nem láttak belőle semmit. Ezek után nem lehet csodálkozni azon sem, ha az éjszakai álom részének tulajdonították a cammogó tehenes szekér látványát, amely csigalassúsággal döcögött a hipermarket felé.

Bármit is gondoltak, Nagypát már nem lehetett megállítani, hogy a nagy üzletet el ne érje lassú szekérével. Amikor végre elérte, a Nap bágyadt sugaraival kukkantott be a városba az Eged hegy irányából, és szépen araszolatott egyre feljebb a Mennysországra felé.

Az óriási üzlet parkolója jóformán üresen csalogatta a vásárlókat, hiszen olyan korán volt, hogy a leendő vásárlók nagy része még most fordult a másik oldalára, hogy szebbeket álmódjon az előző álmainál. Azonban az idő akkor sem áll meg, ha az álmok szebbek a korábbi álmoknál, és ezért biztosan számítani lehetett arra, hogy hamarosan megjelennek ők is autójukkal az üzlet parkolójában.

Nagyapa is kifogta teheneit a szekérből, és oda kötözte őket a szekér oldalához, amelyen az otthonról hozott széna már jócskán megfogyatkozott. Ő, nem igen figyelte, hogy szabályosan parkol, és persze azt sem tudta mire való az egyik parkolóhelyet a másiktól elválasztó fehér vonal. Otthon sem kellett erre figyelnie sohasem, hiszen a falu határa annyira tágas volt, hogy ilyesmivel nem kellett törődnie a megboldogulása előtti időkben.

Miután a nyakába akasztotta elemőzsiás tarisznyáját, az eddig

füstölgő pipájára is rányomta annak kupakját, és így kialudt pipáját szájában csüngetve készült belépni hipermarket ajtaján. Ekkor nézett ő nagyot, hiszen az ajtónál senkit nem látott, mégis megnyílt az számára. Ezen sem töprengett sokáig, hanem a vevőszolgálathoz odalépve illedelmesen köszönt:

--Dicsértessék a Jézuskrisztus! Adjon Isten jó reggelt! Egészségeitekre az éjszakai nyugalom Édes gyerekeim! Még eső is lehet a mai napon, mert az Eged hegy, és a mögötte levő többi hegyek is kisé párába burkolóztak.

A vevőszolgálat munkatársai--az éjszakai unalmas ügyelet után--az ásításaikkal küzdöttek, ezért olyan váratlanul érte őket ez a bőséges köszönés, hogy hamarjában nem is tudtak válaszolni, csak dadogtak rá valami érthetetlen szavakat. Persze, ezért nem kell mindjárt azt mondani róluk, hogy ők olyan udvariatlanok, akik még a köszönést sem fogadják. Minden ilyen megállapítás igazságtalan lenne velük szemben. A valóság az, hogy manapság nincsen már ideje senkinek sem, arra, hogy köszönés képen egy egész litániát elmondjon, vagy végig hallgasson. Manapság már az is hosszúnak számít, ha valaki végig mondja azt, hogy **jó reggelt, vagy jó napot**. Mert sokkal kevesebb idő alatt lehet azt mondani: **Jó reg..., jó nap**.

Az ásítások után--mire végül is felébredtek--szemüket dörzsölgetve értetlenül figyelték az aggastyánt, akiről az volt az első benyomásuk, hogy egy Munkácsy képhez lett hűtlen, mivelhogy onnan lépett le.

Zsíros kalapja, vászonnadrágja, vászoninge, bocskora, a szájából csüngő kialudt pipája, mindenképen egy letűnt kort idézett. Nem is beszélve a nyakába akasztott címeres táskájáról és a kezében tartott

szijostoráról.

--Jó reggelt Bácsikám! Miféle ruhát visel maga, hiszen ilyen ruhát még nálunk sem lehet vásárolni?

--Nem is vásároltam én ezeket, hanem még a megboldogulásom előtti időben mi magunk készítettük!

--Hogy érti azt, hogy a **megboldogulása** előtti időből való?

--Hát úgy, hogy amikor még nem haltam meg és itt éltem a Földön ugyan úgy, mint Ti most éltek Édes gyerekeim.

Él maga most is! --suttogta a vevőszolgálat munkatársa és társaira nézett elképedve, de azok még rémültebben figyelték az aggastyánt, és azon töprengtek, hogy az előbb felébredtek igazán, vagy nem.

--Élek bizony, mert a napokban feltámadtam a Teremtő akaratából! Legyen áldott az Úr neve most és mind örökké! --mondta, és magabiztosan nyújtotta a személyi igazolványát.

--Hát ez borzasztó! --rémülődött tovább a munkatárs, amikor a születési dátumot elolvassa, az 1871-es évszámot suttogta a társainak, és máris megállapította, ha most a 2002-es évet írjuk, akkor Nagyapa most 131 éves.

--Úgy nézzetek a Bácsira, hogy valószínű ő a világ legöregebb embere! --mondta, és máris visszaadta Nagyapának az igazolványát. Miután egy percig—a meglepetés miatt—még szótlánul nézték az aggastyánt, egyikük kedvesen kérdezte:

--A Bácsi mit szeretne vásárolni?

--Nem tudom, van-e olyasféle árú, ami nekem kellene. Pedig ez igen nagy üzletnek látszik, sok fényes holmival, amiről írt is nekem az unokám a Mennysországba.

Amint ezt mondta még furcsábban, néztek rá és máris az időskori agy érzelmesedésre gondoltak, de a ruházatát nézve és a beszédjét hallgatva ebben sem voltak bizonyosak.

--Tessék csak mondani mi kell? Van itt minden!

--Hát, először is Édes lányom, egy jófajta lőcs kellene a kint álló szekereimhez. Ami most van nagyon régi már, és bizony a szű is, megette. Lőcs nélkül pedig semmit sem ér a szekér, ezt elhiheted nekem Édes lányom. A szekeret nem lehetne megrakni a nélkül, mert minden lehullana róla, ha a szekér oldala ennek hiányában kidülne. De még a vendégoldalt sem tudnám a helyére tenni, amikor a szénát szállítom a rétről. Nem is beszélve arról, hogy az ülés deszkáját sem lehetne emiatt a helyére tenni, amire én ezzel a fáradt testemmel leülök. Márpedig nekem le kell ülni, ezt elhiheted nekem, mert az elmúlt 131 év nagyon megviselt engem. -- bizonygatta Nagyapa a lőcs rendkívüli fontosságát, a vevőszolgálat munkatársainak, akik csendben hallgatták az aggastyán kimerítő magyarázatát, az igen fontos szekér alkatrész mielőbbi pótlásáról.

A munkatársak most voltak csak igazán bajban. Csak néztek egymásra úgy, mintha valamelyikük okosabb lenne, de végül is rájöttek, hogy egyikük sem ismeri ezt az áruféleséget.

--*Lócs! Lócs? Hát az meg milyen lehet?* –szólalt meg végül egyikük restelkedve, hogy vevőszolgálati munkatárs létükre egyiken sem ismerik a keresett áruféleséget.

Milyen szerencse, hogy az üzletbe érkező vásárlók között egy olyan idősebb úr is érkezett, aki falun élte gyerekkorát, és amikor meghallotta az előbbi párbeszédet a vevőszolgálat segítségére sietett:

--*Megbocsássanak, a lócs valóban a szekér tartozéka.* Mégpedig egyik vége a szekér tengelyéhez van rögzítve, a másik vége pedig a szekér oldalához. Minden szekéren négyet találunk, és a szekéroltalát tartja a kidülés ellen.

Miután az idős úr, **ő** magyarról új magyarra fordította Nagyapa kívánságát, a vevőszolgálat máris megbánta azt a könnyelmű kijelentést, hogy:--**Van itt minden!** Ezért máris, kezüket széttárva sajnálkozva jelentették ki:

--*Sajnos ez nincsen!*

Ezután, Nagyapán volt a sor, hogy újabb kérdésével álljon elő:

--*Hát akkor a kerekemhez küllőt lehet e kapni?*

A vevőszolgálat újabb bocsánatkérés mellett ismerte el, hogy a számítógép--a sok-sok árukinálat között--ennek a létezését is tagadja.

--*A pipadohányom tartásához dohányos zacskó van-e ebben a nagy üzletben, amelybe a falunk templomából akár tíz is beleférne?*

Ekkor, egy kis öröm suhant át a munkatársak arcán, hogy végre olyasmit kér ez az aggastyán, amihez hasonlóval tudnak szolgálni.

--*Ha nem is zacskót, de dohányosszelencét azt tudunk adni.*

--*Én azt nem tudom használni! Nekem a zacskó a jó, amit a vászonnadrágom korcába beköthetek.*

--*Olyan sajnós nincsen!* –mondta sajnálkozva a kis hölgy.

--*Hogy lehet az, hogy nincsen?* A sok sertésnek—amit leölnek—hová teszik a húgyhólyagját? Abból készítettem én valaha igazi dohányos zacskót! Disznóöléskor felfűjtam a húgyhólyagot. Ez száradt egész télen, és tavasszal pedig jó puhára dörzsölgettem. No látjátok! Így készül az igazi dohányos zacskó!

Nagyapa részletesen ismertette a dohányos zacskó elkészítésének módját. Azonban mégsem látszott a vevőszolgálat dolgozóin, hogy a jövőben ők maguk fognak hozzá annak elkészítéséhez, csak pusztán azért, hogy ez az árucikk sem hiányozzon az áruház készletéből. E helyett kezüket széttárva mondták:

--*Sajnos nem szolgálhatunk ezzel sem!*

--*A Teremtésit, hát semmi hasznos dolgot nem tartanak egy ilyen*

nagy üzletben?

--Ugyan Bácsikám! Hogy mondhat ilyet? Tessék széjjelnézni, hogy milliónyi hasznos árut tudunk ajánlani a kedves vevőnek! Tessék velem jönni, megmutatok sok mindent, vagy amire kíváncsi kérdezzen! –mondta a fiatal csinos hölgy sértődötten és készségesen indult Nagypapával az irdatlan nagyságú hipermarket belsejébe.

Nagypapa szájtátva bámulta az áruféleségek tömegét. Hol erre, hol arra bökött rá kezében tartott ostorával és kérdezte melyik árúnak mi a neve, és melyiket mire lehet használni. Egyik nagy állványos polcon különböző flakonok úgy sorakoztak egymás mellett, mint a hajdani szőlőjében a szőlőtőkék sorakoztak egymásután. Csak azokat a szőlőtökéket tudta mire valók, míg ezeket a műanyag flakonokat nem sejtette, mit rejtene, ezért rábökött ostorával és kérdezett:

--Édes lányom! Hát ezek mire valók?

--Ezek szépítőszerek. Főleg a nők használják, de már férfiak is egyre többen használják.

--Csak azt ne mondd, hogy már Te is használod?

--Pedig már használom én is Bácsikám!

--No, akkor meg is nézheted magadat negyvenéves korodra, mert akkorára olyan barázdás lesz az arcod, mint az én ekém után a szántott föld.

--Miért tetszik ezt mondani Bácsikám?

--Azért, mert az én időmben az ilyen szép fiatal nők még nem kenték magukat, mégis olyan szépek, olyan pirosposzgásak voltak, mint a piros alma. Bezzeg a gazdagabbak akkor is használtak valami kenőcsöket, de meg is ráncosodtak idő előtt!

A vevőszolgálat csinos munkatársnője ezekre a szavakra kisé elpirult, de ez nem jelentette azt, hogy ő már a továbbiakban nem fogja használni ezeket a szépítőszereket. Az ő fejét már teletömték a gyártók reklámjai, ezért nem hitte el, hogy az ő korában közönséges szappannal mosdva is szép lehet valaki. Talán attól félt, ha ráncatlanítónak mondott krémmel nem kenné magát, ráncosabb lenne a késő őszi aszalt szilvánál.

Egyre több polc mellett haladtak el, és a 131 éves aggastyán egyfolytában kérdezett:

--Édes lányom, hát ezek micsodák? –mutatott az üvegszerű műanyag flakonokra, amelyek a megboldogulása előtt még valóban üvegből voltak.

--Ezekben üdítőitalok vannak. Különböző kellemes italok és ásványvizek.

--Manapság ezekkel szennyezitek el a természetet, azért nem ihatók már azok a kevés források sem, amik még csergedeznek!

Nagypapa végül is már megunta nézni a hipermarket óriási

mennyiségű árukinálatát és azon töprengett hogyan lehetett, élni az ő idejében, amikor még ezekből az árukból semmi sem létezett, és amiknek csomagoló anyagával szeméthegek telnek meg. Erdőkben, utak mellett, egyszóval mindenhol bőségesen lehet velük találkozni.

A feje már kábult a látott árúk bőségétől, amelyek nélkül szerinte lehet élni a Földön, mint ahogyan az ő idejében éltek is az emberek ezek nélkül. Végül is úgy lépett ki a hipermarket épületéből, hogy nem tudott vásárolni lőcsöt, szekér küllöt, de még dohányos zacskót sem.

*

Kint a parkolóban az emberek kíváncsi tömege úgy állta körül a szekeret, mintha annak látványa miatt jöttek volna az óriási üzlet tájékára. Amikor Nagyapa visszaérkezett a szekéréhez, a kíváncsi tömeg úgy nyílt meg előtte, mint ideérkezésekor a nagy üzlet ajtaja megnyílt. Látni akarták, hogy a szokatlan öltözékű embe, miképpen fogja teheneit a szekér elébe, és indul el vele az egyre nagyobb forgalmú főútvonalon, hiszen a város ez időtájra már teljesen felébredt. A feltámadása óta eltelt rövid idő alatt végképpen megérlelődött benne a gondolat:

–*Kár volt feltámadni!* Nincsen semmi olyan dolog, ami miatt mást kellene gondolnia. Nincsenek már hasonlóan gondolkodó emberek.

Nincsenek már meg az ő korának eszközei. Ez egy teljesen más világ, amelyben számára inkább teher az élet, mint boldogság. A bámészkodó tömeg szemeláttára ilyen hangulatban kanyarodott rá a négysávos útra a szekér elé befogott teheneivel.

Szájában ismét füstölgött a pipája, amelynek meggyújtási ceremóniáját szájtátva figyelték, amin nem is lehet csodálkozni, hiszen manapság az emberek úgy tudják, hogy tüzet csak gyufával és gázöngyújtóval lehet gyújtani. Az, hogy csiholó vassal, kövel és taplóval is lehetséges, senkinek nem jutna eszébe még akkor sem, ha az előbbi modern tűzgyújtó szerszámok hiányában csonttá fagyna télidőben.

*

Azon, hogy a hajnali órákban akadálytalanul gördült a szekér, nem lehet csodálkozni, hiszen még gyér volt a forgalom. Mostanára azonban úgy megsaporodott az autók száma, mint a száradó réten az újrafakadó fűszálak, egy kiadós zápor után megsaporodnak.

Csikorogtak az autók kerekei. Vezetőik fülsüketítő dudálás mellett jelezték nemtetszésüket, amint Nagyapa nyikorgó szekérével kigördült eléjük a főútvonalra. Az első reagálása mindezekre az volt, hogy túl sok ismerőse került ebben a városban. Legalább annyi, mint hajdan a

falujában, vagy talán még attól is több. Azonban dühös arcukat észrevéve döbbszent rá arra, hogy ezek az emberek nem barátságosan üdvözlnek, hanem böszülten fenyegetnek. Ezért aztán baltája nyelét markolászta, hogy adott esetben megvédje magát.

Mögötte az autók úgy torlódtak fel, mint falujában a Kánya patak vize egy nyári zápor után, amikor vihar döntötte fa torlaszolta el annak útját. Most azonban nem volt nyári zápor, de forgalmi dugó annál inkább, mivel a cammogó tehenek miatt egy sávban leállt a forgalom. Nem telt el tíz perc sem, amikor vijjogó rendőrautók fékeztek a szekér mellett és szigorú tekintetű rendőrök keményen szóltak Nagypához:

--*Kérem a hajtási igazolványát!* –mondta egyikük miközben sokat sejtetően szalutált, nagy fogást remélve. Ami a nagy fogást illeti, nem is tévedett! Nem minden rendőrnek adatik meg az, hogy olyan szabálysértőt igazoltasson, aki 54 év megboldogulás után most támadott fel.

--*Olyan igazolványom nekem nincsen!* –jelentette ki kerek-perec Nagypa.

--*Akkor kérem a személyi igazolványt!*

--*Olyan már van.* –mondta elégedetten és nyújtotta is igazolványát, amely annyira új volt, hogy a pecsét is alig száradt még meg rajta.

A rend őre, amint lapozgatta, megdörzsölte szemét egyszer, aztán kétszer, majd sejtelmesen suttozta társának:

--*Atyaisten! Atyaisten! Ez az ember 131 éves!*

--*Ne beszélj már marhaságot!* *Olyan a világon sincsen!* –szólt a társa hitetlenkedő arccal, de az igazolványt eddig lapozgató rendőr máris átnyújtotta a hivatalos iratot és így a születési bejegyzésnél, a másik rendőr is olvashatta:

--*1871. Ez bizony 1871 akárhogy is nézem. És, ha most 2002-es évet írjuk, akkor ez az ember valóban annyi éves!* –mondta elképedve, mert talán ennyi évet még a Kaukázus hegyei között sem élnek meg az emberek.

--*Bácsikám! Csak nem maga, azaz ember, akit a televízió is mutatott?* –villant az agyába az előző esti televíziós adás az utóbbi rendőrnek.

--*De bezzeg én vagyok az! De már nagyon bánom, hogy feltámadtam. Ennyi dühös embert még soha nem láttam!* –mutatott a dühös autósok felé, akiknek bizonyára egy perc idejük sem volt, mert folyamatosan dudáltak. Persze, hogy dudáltak, mert tovább szerettek volna már száguldani még azon az áron is, ha a tehenes szekeret hajtójával együtt félrelökik az útból.

Erre a határozott kijelentésre a rendőr, a korábban betett ráágógumit, még idegesebben kezdte rágni, majd le is nyelte, amit meg is lehet érteni, hiszen feltámadott embert még sohasem igazoltatott, mintahogy társai sem.

Nagyapának rögtön feltűnt az igazoltató rendőr szájmozgása és arra gondolt, hogy ő is bagót rág, ezért nyomban kérdezett:

--Milyen bagót rágsz Édes fiam? Adjál már belőle.

--Nem bagó ez Bácsikám, hanem rágógumi!

--Hogy milyen furcsa szokásaik vannak manapság az embereknek? Bagó helyett gumit rágnak. Hallatlan, hogy mik történnek! –mondta erre Nagyapa, de a rendőrnél ciripelt a mobil telefon és így nem figyelhetett Nagyapára.

--Halló! Igen! Igen! –mondta a rendőr a telefonálónak, akitől az a parancs jött, hogy a feltámadó embert okvetlen fel kell tartóztatni szekerével és teheneivel együtt, mert külföldi televíziós társaságok is riportot akarnak készíteni a feltámadóval. A televíziós társaságok között ott van a CNN és persze a BBC is.

Amikor a rendőr mindezt közölte Nagyapával ő máris elkomorodott, majd egy gyors mozdulattal, ostorával a tehenek hátára csapott. Erre azok megrántották a szekeret és a szokásosnál gyorsabban indultak el a belső sávban, a kiáltozó rendőrt otthagya, éppen ahol van.

Az elindulás pillanatában érkezett egy kamion is a külső sávba, olyan sebességgel, hogy bárki megállapíthatta, hogy ezzel a kamionnal nincsen rendben valami. Vagy részeg a vezetője, vagy elaludt, mert egyenesen a szekérnek tartott. A következő másodpercben recsegett-

ropogott a szekér, elbódültek a tehenek és Nagyapa ajkát is egy sóhaj, hagyta el, az utolsó sóhaj. Nem mozdultak a tehenek sem, amin nem is lehet csodálkozni, hiszen a két tehén még két lóerős sem volt, a kamion meg kétszáz lóerővel bírt. Így aztán győzött a túlerő.

A balesetre összeseregülő emberek csak azt láthatták, hogy a szekér romokban hever a belső sávban. Nagyapa és a tehenek, a szekér maradványai között békésen, csendben pihennek, és nincsen az a földi erő, amely megmenthetné őket az életnek.

ÚJRA A MENNYORSZÁGBAN.

A baleset pillanatában Nagyapa lelke kirepült a Földön mozdulatlanul nyugvó testből és fényes, hosszú alagúton repült a Mennysország felé. A megérkezés első pillanataiban lelki szemei hunyorogtak a Mennysország fényeitől, de alig egy-két pillanat múlva meglátta Szent Pétert és így szólt hozzá:

--Megjöttem Szentatyám!

- --Tudom Péter fiam! Én küldtem éretted a kamiont, ami szerencsésen visszajutott a Mennysországba!

--Szentatyám küldte? --álmélkodott a visszatért lélek.

--Persze hogy én! Láttam, nem érzed jól magad azon a sárgolyón, ahová a kíváncsiságod hajtott vissza. Már a város szélén altattam a kamionsofórt, így mire hozzád elért, már teljesen el is aludt.

—*Én azt hittem, hogy a feltámadásom már az örök feltámadás!*

—*Péter fiam! Az örök feltámadásod még éltedben teljesült. Hiszen gyerekekkel, unokákkal áldott meg a Teremtő, akik senki másra, csak reád hasonlítanak. Ez a Te igazi feltámadásod!*

—*Ez lenne hát az igazi feltámadás? Nahát! Én erre nem is gondoltam és arra sem, hogy ilyen egyszerűen visszajuthatok!*

—*Bizony, könnyen visszajuthattál, mert tiszta lelked van. Bár az is igaz, hogy majdnem megharagudtam Rád, amiért teheneidet ostoroddal ösztökdélte gyorsabb tempóra, csak pusztán azért, hogy gyorsabban haladjál.*

—*Bocsásson meg érte Szentatyám, elvesztettem a fejemet, amikor riporterek érkezéséről hallottam.*

—*Megbocsátottam fiam, azért van most újra itt a lelked! De most már mondd el nekem, mit láttál azon a bűnös sárgolyón, abban a fertőzött földi világban? Hogyan vélekednek az élők a holtak feltámadásáról?*

—*Bár rövid ideig voltam távol a Mennyországtól--azon a bűnös sárgolyón--mégis sok mindent láttam. A földi világ a pénz körül forog. Mindenki gazdag akar lenni és ennek elérése érdekében, nem válogatnak a tisztességtelen módszerekben sem. Ha valakinek ezer napra való élelme van, el kívánná venni attól, akinek csak egy napra elegendő van.*

—*Fényesebbnél fényesebb holmikat gyűjtögetnek, és a legfontosabb az egyénnek az, hogy neki legyen a legcsillogóbb szerkentyűje. Hogy ezt a célját elérje, képes még arra is, hogy szeretteinek időelőtti vesztét kívánja. Sőt, ezt tettelesen elő is segíti.*

—*Montad nekik, hogy ne halmozzák az anyagi javakat, mert ide úgysem hozhatnak magukkal semmit sem?* Hiszen már régen megmondtam nekik, hogy amilyen szegényen érkeztek a Földre, olyan szegényen távoznak majd onnan, függetlenül attól, hogy mennyit harácsolnak össze földi életük során.

—*Mondtam bizony Szentatyám! Ők azonban nem hallgatnak az okító szavakra. E helyett harácsolnak, fosztogatnak, nem járnak a templomba. Sokkal inkább járnak a kocsmákba, és ott duhajkodnak, dorbézolnak, mintha az örökélet csak a dorbézolásból állna. Nem akarják elhinni, hogy a földi életük csak egy röpke pillanat az idő végtelen kerekén, és ezt a röpke pillanatot nem a bűnök gyarapításával kellene eltölteniük, hanem az Úr imádásával.*

—*Jól mondtad Péter fiam! A földi élet csak egy röpke pillanat, amely nagyon hamar véget ér és utána jön az igazi élet itt a Túlvilágon. Nem mindegy, hogy a földi élet után a pokolra kerül a lélek, vagy a Mennyországba.*

Édes gyermekem, Péter fiam! Majdnem elfelejtettem mondani, hogy

amíg távol voltál egy jó ismerősöd is ide költözött a Mennysországba! — mondta a Szentatya és mutatott a karzat legmagasabb pontja felé, amely a Mennysországnak egyben a legszebb helye, mint földi színházaknál a páholy lenni szokott.

Ezekre a szavakra a Péter fiú—az Úr hű szolgája itt a Mennysországba, és volt lent a Földön is—a karzat felé tekintett egyszer, kétszer és még többször is. Miután nem látott mást lelki szemeivel a többszöri tekintetésre sem, erősen megdörzsölte azokat és remegve kérdezte:

--Szentatyám! Jól látnak lelki szemeim, vagy a Sátán űzi velem gonosz játékát, mert én András földszomszédom lelkét vélem felismerni a karzat legszebb helyén.

--Péter fiam! Nem a Sátán űzi veled gonosz játékát! Akit lelki szemeid látnak, bizony András szomszédodnak testéből kiszabadult lelke az.

--De Szentatyám! Nincsen itt valami tévedés?

Hiszen az ő lelkének a pokol mélységes fenekén lenne a helye?

--Péter fiam! Az Úr nem téved soha! Ha itt látod, akkor azért van ő itt, mert ezt a helyet kiérdemelte a földi élete során tanúsított viselkedésével.

--De Szentatyám! Ennek a léleknek a földi porhüvelyé szántotta el a földemet és a másét is. Harácsol egész életében! Nem járt a templomba! Nem gyónta meg a bűneit, és a Sátán oldalán harcolt az Úr tanításai ellen!

--Péter fiam! Ne feledd el, hogy az igazi bűnösök nem szokták meggyónni bűneiket. Akik valaha az én gyóntatószékem elé álltak, valójában nem is voltak bűnösök.

Olyasmiket suttogtak be a gyóntatószék rácsos ablakán, hogy a Teremtőnél kérjek számukra feloldozást, azért, amiért földi életük során levegőt mernek beszívni. Nem tudván arról, hogy Isten szent ege alatt, a levegő vétel, még most is mindenkit megillet, így a legszegényebbeket is. A Mindenható nagysága abban rejlik, hogy ezeknek a lelkeknek gyónás nélkül is megbocsátja az apróbb bűneiket.

--Szentatyám! Érdemese a földi halandónak egész életében a jóságra törekedni, ha az Úr végül úgy is megbocsát?

--Péter fiam! Istennek hű szolgája itt a Mennysországba, és ott lent a Földön is. Jegyezd meg magadnak, hogy mindenki csak úgy tud élni, ahogyan a lelke diktálja. Te akkor sem éltél volna bűnös életet, ha már, akkor tudod, hogy az Úr jósága végtelen és mindent megbocsát. Különben is, András szomszédod már a földi életében vezekelt a bűneiért, mert amikor elszántotta földedet—és a másét is—soha nem volt nyugodt. Soha nem elégette meg az elszántott föld nagyságát és mindig kevesellette azt. Sok éjszakájába került az is, hogy a határköveket mindig kiásta és aztán a következő éjjel, mégis úgy érezte, hogy nem eléggé csonkította meg

szomszédjai földjeit, ezért újra és újra arrébb ásta le.

Tudod Te egyáltalán milyen érzés állandóan azt érezni, hogy ennyi szántás és ennyi határkő arrébbhelyezés után, még mindig nem elég széles a földed? Végül, marcangoló lelkiismeretfurdalás gyötörte és eljárt a templomba. Sőt, a perselybe is bőkezűen adakozott és a bűneit is meggyőnta. Amikor a falu bikája agyontaposta, az már csak a megváltás volt a folyton marcangoló lelkiismerete számára.

--Szentatyám! Nem értem, hogy András testvérünk miért nem tudta magát fékezni a földjei szélesítésében, még akkor sem, ha az, számára már csak a szenvedést hozta?

--Péter fiam! Istennek hű szolgálja! Ez valószínű azért nem sikerült neki, mert mindig azokra figyelt, akiknek már szélesebbek voltak a földjei az övéénél!

Ha azokra figyelt volna, akiknek keskenyebb, bizonyosan boldogabb életet él. De így van ez az emberek többségénél. Ezért több a boldogtalan, mint a boldog ember.

--Csak azt nem értem Szentatyám, hogy miért kapta a legszebb helyet a karzaton? Hiszen ott legszebbek a bárányfelhők, ott van a legtöbb égi manna, és az angyalok énekének zengése is ott a legfenségesebb. Mások viszont—akik mindig Istennek tetszően éltek—nem kapnak ennyire fenséges helyet.

--Péter fiam! Mindig hívő lélek voltál, ez igaz! Éppen ezért a bibliából olvashattad, hogy az Úr számára a megtért bárány mindig kedvesebb.

Te nem térhettél meg, mivel soha sem tévelyegtél el az Úr tanításaitól, és így nem lehet Rád azt mondani, hogy Te is egy megtért bárány vagy, aki ebbe a szent akolba visszataláltál. Ezek után ne várd, hogy olyan helyed legyen, mint az egykori földszomszédodnak, a megtért báránynak.

--Szentatyám! Neme köpönyegforgató az én szomszédom? Ha a Sátán jutna ismét hatalomra, neme pártolna át ismét hozzá, azért, mert akkor ott kaphatná a legjobb helyet és az Úr tanítását gondolkodás nélkül újra, félredobná?

Péter fiam! Aki a Földön él soha nem tudhatja, mikor környékezi meg a Sátán, azt ígérve, hogy állj mellé és ezért cserébe a jótékony napsugarak, bőségesebben simogatják majd az orcádat. De ha az Úr kegyesen megbocsát is, érdemese másképpen élned, mint ahogyan azt a benső éned diktálja?

Tudnál ezen embertársaid előtt szégyen nélkül élni, hogy személyes érdekből mindig mást és mást szolgálsz? Egyszer az Urat, másszor a Sátánt.

Most, a tükör elé állva, szembenézhetsz önmagaddal, hogy nem álltál a Sátán oldalára akkor sem, amikor ezért árnyék jutott Neked.

--De Szentatyám! Mégiscsak az érdemelné meg a fenségesebb helyet, aki nem tagadta meg hitét, vállalva ezért a megaláztatást is.

Péter fiam! Biztos vagyok benne, ha találnál tíz forintot, sokkal könnyebben költenéd el haszontalan dologra, mintha ugyan ezt a pénzt tested verejtékével keresnéd meg. Bizony mondom Neked ezzel az Úr is így van. Téged már születésedkor megtalált, mert már akkor is jó úton jártál.

Bizony, nem így volt András szomszédod. Őt sokszor kellett az élete során jó út felé terelni, és végül a siker, hogy jó útra tért, értékesebbé tette a többi báránynál, így Náladnál is.

Az is igaz, hogy az ilyen emberek mindig meg tudják magyarázni, hogy az adott időszakban miért nem jártak a templomba, miért nem gyóntak, és azt is, hogy most miért teszik annak az ellenkezőjét.

A hűséges Péter szolgának már kábult a feje a sok szelíd magyarázattól, és ezt a Szentatya is észrevette, ezért újabb kérdéssel terelte másfelé a beszéd fonalát:

--Péter fiam! Mit szólnak az emberek a feltámadáshoz? Erősödött e hitünk a feltámadással?

--Szentatyám! Én úgy láttam, hogy a feltámadásomnak örültek. Már csak azért is, hogy mégiscsak rendkívüli dolog, óriási szenzáció, hogy Krisztus után én voltam az első, aki feltámadtam. Márpedig a Földön ma élő emberek sokkal jobban szeretik a szenzációt, mint elődeik bármikor. Hogy hitünk erősödött-e? Nem tudom!

Hiába mondtam nekik, ne halmozzák a kincseket, mert azok a csillogó holmik a Túlvilágon csak értéktelen kacatok, ők nem figyeltek rám. Úgy gondolják bármilyen bűnöket is követnek el, azok megbocsátást nyernek, ha a perselybe bőkezűen adakoznak. Úgy gondolják, hogy pénzzel nemcsak a földi világban, de a Túlvilágon is mindenféle jó elérhető.

Ezek után érthető, hogy a pénzszerzésnél nem látnak fontosabbat, semmi mást. Legfontosabb céljuk a meggazdagodás. Azt, hogy a szegényekké a Mennyei országa, valójában nem is akarják elhinni.

Szerintem azok a szegény hajléktalan emberek—akikkel a Nyerges-tető pincekunyhóinál találkoztam—nem tudatosan akarnak szegények lenni csak pusztán azért, hogy a Mennyországba jussanak. Sokkal inkább szegények ők azért, mert a gazdagok azokat az anyagi javakat is maguknak harácsolják, amiket az Úr a szegényeknek szánt.

--Péter fiam! Úgy érzem szavaid a gyűlölettől, izzanak. Mintha—ez utóbbi röpké földi léted alatt--a Sátán környékezett volna meg, és mondasz bírálatot embertársaidról, akik nem Neked tetszően élik az életüket. Pedig a bibliában is ez olvasható:

„Ne ítéld, hogy ne ítéltess! „”

--Szentatyám! Bocsásson meg nekem, ha olyan szavakat is mondok, amit nekem nem illik mondani. Bizony, amikor télnék idején a nyájamat

őriztem a Nagyvölgy tető jeges szél fújta oldalán, én is sokszor szerettem volna gazdag lenni és egy meleg szobában, pipázgatni, még akkor is, ha a Mennysországba jutásom veszélybe került volna emiatt.

--Péter fiam! Ne gondolj most a domboldalán süvítő, csikorgó, jeges szélre, amely még a vászongatyádon is átfújva bőrödre vitte a tél kegyetlen hidegét. Ekkor **tett Tégedet próbára** az Úr, hogy miképpen tűröd, viseled sorsodat, és **ekkor lettél Te kiválasztott**.

--Szentatyám! Be kell vallanom, hogy akkor ott—a hidegtől libabőrös testemmel—**nem bántam volna, ha más a kiválasztott** és én egy meleg szobában pipázgatok.

--Péter fiam! Mindennek ára van! Szenvedésseddel elnyerhetted az örök életet itt a Mennysországba, amelynél jobb helyet sehol a Túlvilágon nem találhatnál.

Nagyon sérelmezed azt a téli, jeges szelet, amely a vászongatyádon is által fújva libabőrössé tette testedet.

Sérelmed ellenére kérdezem: --Ha jön a nagy feltámadás, szívesen támadnál e fel, hogy újra éljed a földi életed?

--Szentatyám! Istennek legyen hála a nagy lehetőségért, de én nem kívánnám ezt a feltámadást! Már csak azért sem, mert a Földön nincsen már meg a házam, földem és az egyéb eszközeim sem. De, ha mindezek meglennének is, az utódaim gyűlölete kísérne a további életem során, mert az örökségüket vissza kellene kérnem, hogy én is megéljek valamiből. Gyűlölet mellett pedig nem élet az élet, hanem csak kinszenvedés.

A másik érvem a feltámadásom ellen az, hogy elég egy életen átszenvedni. Akár a nyájam legeltetésére gondolok, akár a földműves munkára, amit a későbbiek során gyakoroltam.

Nem mondom, ha az úr kegyesebb lenne hozzám és egy kicsivel is jobb életet, szánna nekem --csak legalább egy picikét adna a gazdagok jó módjából--akkor talán, kívánnám a feltámadásom.

--És, hogyan fogadnák az élők a holtak feltámadását? --kérdezte a Szentatya.

--Én úgy látom, nem örülnének a tömeges fel támadásnak! Ennyi feltámadó hol lakna? Mit enne? Vissza kérhetné-e vagyonát? És ha nem lenne semmije—mert az idők folyamán köddé vált mindene—ki tartaná el őket?

Nem is várja senki sem a szeretteinek feltámadását igazán.

Persze vannak közöttük olyanok, akiknek elvesztése mély gyászt hagyott a hozzátartozókban. Nekik nem kellett volna meghalniuk sem. De ha már meghaltak, minél előbb fel kellene támadniuk, mert esetleg egy-két év múltán pótolja őket más, akit talán már jobban is szeretnek. Ha pedig valakit pótolnak, az már nem is hiányzik. Sőt, a léte nem kívánatos.

--Péter fiam! Akkor azt mondd nincsen is szükség a feltámadásra?

--Szentatyám! Én ezt nem mondtam! Ehelyett bátorkodnám azt javasolni, kérdezzük meg az élőket, hogy ők akarják-e az elődeik feltámadását.

A temető felett olvasható **FELTÁMADUNK** feliratot, le kell törölni, és helyette:--„**FELTÁMADJUNK?** „szót kell írni.

Miután így megkérdeztük az élőket, ők majd válaszolnak azzal, hogy a síremlékre írják:--**IGEN!**

Amelyik sírra az lesz írva: **IGEN**, az támadjon fel. Amelyikre pedig ez nem lesz felírva, nyugodjon békében, mert sokkal jobb a sorsa most a Túlvilágon, mint a nem kívánt feltámadása után a Földön lenne. Mert, hogy nem lenne jó sorsa, annyi bizonyos!

Hiszen a Földön élő emberek nagy része még így is keveselli vagyonát, de ha még ezt a feltámadókkal is meg kellene osztaniuk, katasztrofális békétlenséghez vezetne. Mindenféle módon igyekeznének meg akadályozni a feltámadást.

Akár úgy, hogy a sírokat takaró kövekre súlyokat raknának, akár pedig úgy, hogy a temetőket erősebb kerítésekkel látnák el, nehogy onnan valaki kijuthasson.

--Péter fiam! Ilyen bonyolultnak látod a feltámadást? Nem tévedsz-e ennek a megítélésében?

--Szentatyám! Senki sem szereti azt, ha bizonyos dolgok megítélésében tévedésen kapja önmagát! Mégis teljes szívemből kívánom, hogy a feltámadás megítélésében én tévedjek, és legyen áldott az Úr neve, ha az én szavaim és a valóság oly ta'vol esnek egymástól, mint az **Ég** és a **Föld!**

TARTALOMJEGYZÉK..

	oldalak
1.Gyermekkorunk karácsonya.....	5
2.Kivégzések Szomolyán.....	14
3.Gyerekcsínyek.....	21
4.Nagyapákról-unokákra.....	67
6.Kirándulás a Berki malomba.....	72
6.Szüleink kálváriája.....	78
7.Pestre mentem, estére itt vagyok.....	98
8.Disznótor Szomolyán.....	112
9.Hőforrás a falu szélén.....	138
10.Ködben.....	154
11.Ötvenhat ősze.....	162
12.Cseresznyeszüret.....	167
13.Széna boglya mozogni.....	185
14.Kölcsönként kocsonya.....	195
15. Képalbum	202
16.Béluci, a balek.....	301
17.Mise.....	314
18.A szüret.....	323
19.Elrepült hízott libák.....	330
20.A hordóból elfolyt bor.....	341
21.Pesta bátyó dohányt rejteget.....	352
22.Pesta bátyó sírba pottyán.....	359
23.Pestabátyó, az orvvadász.....	365
24.Isten áldjon meg édes fiaim.....	370
25.Éjfél után már az óra.....	375
26.Úgy egye sógor, mintha a magáét enné.....	382
27.Hát az én pálinkám hol marad?	388
28.András apó átka.....	395
29. Nagyapó feltámadása Szomolyán	422